

3 1761 05912207 7

Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO
by

GEORGE BISZTRAY

HARMAS *27. márc. 27.*
Primo
HISTORIA.

MELYNEK
ELSŐ RÉSZÉ

VILÁGBIRÓ

NAGY SÁNDOR

NÉHÁNY NEVEZETES DOLGAI ILLETI.

MÁSODIK RÉSZÉ

JELES

PÉLDABESZÉDEKBŐL

ÁLL.

HARMADIK RÉSZÉ

A NAGY TRÓJA VESZEDELMÉNEK

LEGIGAZABB HISTÓRIÁJA.

MELYET

FOGARASVÁRBANI RABSÁGÁBAN

MAGYAR NYELVRE FORDÍTOTT

HALLER JÁNOS

MDCLXXXII.

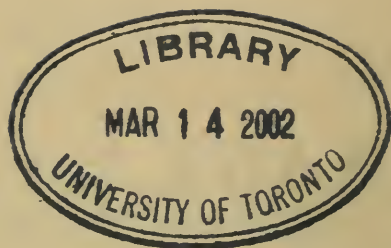

DEBRECZEN

TELEGDI K. LAJOS UTÓDA

Eperjós István kiadása.

1902.

ELŐLJÁRÓ BESZÉD.

Melynek elolvasása okvetlen szükséges, hogy az egész dolgot jobban megérthessük

EGYSZERSMIND

AJÁNLÓ LEVÉL

tekintetes és nagyságos hallerkői Haller Pál urhoz, az erdélyi mélt. fejedelem belső tanácsosához és Küküllő vármegye főispánjához.

Az igaz tudományra, noha sulyos, de igen egyenes ut az, midőn az ember a maga példáján tanul meg valamit, annális bizonyosabb, ha Istennek oktatásán veti meg tudományának fundamentomát: mindenik uton elég világosan megtanultam, mily veszedelmes és káros legyen a haszontalan heverés. Nem ok nélkül nevezik a henyélést ördögi párnának, melyen sok ember nagy örömet mulatoz, sőt másokkal is tölteti hijába, minden gyümölcs nélkül a napokat, hogy azáltal ellophassa a szép kincset tőlünk; azt a drága időt tudniillik, melyen a keresztyén lélek az Istennek kedvét kereshetné és találná munkássága által.

Ennek látom igazságát a szentírásban feltalálni, mely ugyan gyalázattal illeti a henyélést: mert azt mondja Jézus, Sirák fia, XXII. rész 1. versében: sároskövel követtetett meg a rest és mindnyájan az ő gyalázataról szólnak. A XLIV. részben pedig a jó magaviseletüekről így kezdi el irását: dicsérjük a dicsőséges férfiakat. Salamou pedig ugy sok szóval dorgálja a hijábavaló tunyaságot. Jobb azért azt, a böles mondása szerint, jó idején távoztatni, mint maga példáján akárkienek is keservesen megtanulni. Mert erről, mint a ki maga próbáján tanult, a szerint tudok írni: midőn keservez rabságban négy esztendőnél tovább nyomorogtam egy házban berekesztve a jó Isten ítélete és rendelése szerint; valahányszor a henyéléssel töltém időmet, mindenkor éreztem a pokolbeli ellenségnek körültem munkálkodó veszedelmes mesterségét.

Hogy azért kettős veszedelemre ne jutnék, tudniillik mind pokolbeli nyomoruságot ne kellessék szenvednem, melyet hamar

nyakunkba ránt a kísértő, a henyélés, ha éjjel nappal szüntelen nem vigyázunk s gondot nem fordítunk magunkra. Így azért, hogy vesztig heverve ne veszék el nyom nélkül életem, munkát igyekeztem szerezni sovárgó elmémnek. Midőn ezen könyvet olvastam, feltettem magamban, hogy deákiból magyarra fordítom, azonban nagyon nehéz volt elolvasni a régiség és homályos nyomtatás miatt: mert abban az időben, melyben azt a könyvet összeszedték, s rajta munkálódtak, még azok a közönséges nyomtatási betűk melyet most szoktunk használni, fel nem találtattak. Midőn tehát ezen könyvet magyar nyelvre kezdtem fordítani, ítéletem szerint hasznos foglalkozást véltem tenni, mert, az olvasóknak mind gyönyörűségére, mind dicséretes dolgoknak elkövetésére a szép serkentő példák ösztönül szolgálnak, melyet ifjaknak öregeknek egyiránt ajánlok.

Megvallom, fogyatkozások nélkül nem találtatott az írás, kiváltképen e mostani szemfűl világra nézve, mert oly eseményeket is állít a könyv, kivált a Nagy Sándor dolgairól, melyeket most lehetetlenségnek tartanak; tudniillik, miképen ment fel az égbe és mint szállt le a tenger fenekére; és több ilyeneket, melyek magokba véve hietetlennek tetszenek, de mégis a valóságot megközelítik; ha valaki olvas annak a világgal bíró dicséretes királynak igyekezetéről, bátorságáról és munkáiról, melyeket elkövetett a föld színén a tengernek határáig, az ég alatt, el kell hinnünk, hogy a kinek a szerencse isszolgál, mások felett sok rendkívülit véghez vihet. Nagy Sándor históriájában a szerző lehetett volna bővebb, mert igen csonkán kezd ahhoz, és sem gyermekségében elkövetett csudálatos magaviseletéről, sem szerencsés életének és munkájának eredményéről emlékezetet nem tesz, majd rend nélkül, csak hirtelen veszi fel hadakozását: hogymint ment Ciliciába, Tamariába, Persepolis városába, és onnét mint indult Assiriának hódoltatására. De erről én úgy gondolkodom, hogy ezt mind a rövidségnek okáért, mind pedig az unalomnak eltávoztatásáért cselekedte, tudván mennyi tudós ember fáradozott annak megírásában eleitől fogva; és azért csak a legnevezetesebb dolgokat vette fel, az olvasók gyönyörködtetésére. Továbbá ezt is vétkes dolognak mondhatná valaki: hogy a városoknak tartománynak, sőt országoknak is miért nem ad olyan nevet, a minémüvel nevezik most közönségesen? Én azt kijavítani szánt szándékkal nem akartam, több okoknál fogva, különösen azért, hogy ezen régi népszerű munkának becsét szem előtt tartottam, másrészt azért, hogy érthessük meg, régen minémü-

vei voltak azoknak a helyeknek, melyeket a mostani időben más-képen neveznek. Például Cilicia, most Siciliának, Persidia, Per-siának neveztetik.

Erről többet nem írok, hanem az egész könyvnek summáját veszem fel igen röviden: az egész munka három régi nevezetes dolgot ad előnkbe: melyre nézve a könyvet is *hármás históriának* neveztem. Első könyvben a Nagy Sándor jeles dolgait, másodikban igen Istenes és keresztyén példákat hoz elé, melyben idvezítőnk szent és hathatós tanításának példáját követtem; mint-hogy idvezítőnk az evangéliumban példabeszédet hoz elő, azután alkalmaztatja azt a dologra. A tudósok is avval tartják, hogy nincsen ennél könnyebb, de egyszersmind hathatósabb formája a tanításnak. Harmadikban Trója veszedelmét írja le oly hitelesen, melynél igazabb históriát azon dolgokról akárkitől sem várhatni; mert ez sem a görögöknek nem kedvez, mint Homérus, sem a latinusoknak, mint Virgilius; hanem az igaz históriát veszi fel, és azt fordította szóról szóra deák nyelvre a régi formából, melylyel élt vizözön után való első világ, melyet a mostaniak eszékbe nem vehetnek s nem érthetnek. Ha a régi tudósok, kik szomszédi lévén annak az első világnak, (ahozképest alkalmasint értették is az előttük valóknak szokásokat, nyelveket), ha mondom, azoknak magyarázatjuk nem világosítana bennünket, nehéz volna a régi bevett nyelveknek szokását megértenünk, még a betűket is megismernünk. A szerző tehát oly embereknek írásból szedte össze ezen históriát, kik jelen voltak az egész trójai hadakozásban, egyik görög lévén, másik latinus, melyszerint átláthatni, hogy nemzetségének sem egyik, sem másik nem kedvezett hazugsággal, a nélkül is papi renden lévén mindenik, noha pogányok, de a papi igazságnak tökéletességét ők is igen szemelőtt tartották. Erről mindazonáltal én többet nem írok, mivel bővebben fogok emlékezni a könyvnek kezdetin, hol a trójai históriát kezdtem fordítani.

Ezen könyvekben, noha nagy részben világiakat illetnek, a mint elébb is jelentém, mindazáltal lelki épületre valók is bővebben találhatnak; de a mik külső dolgokhoz tartoznak is, azok sem teljességgel hívságosak annál nem kárhozatosak, mert nem fajtalan a szeretetre ingerlők, mely nélkül nem igen szokott lenni a pogányoknak írások, sőt inkább nemes indulatokra, a hazához való szeretetre, vitéz s bátor szívvvel indítanak mindeneket, és mintegy megelevenédett serénységgel kívántatják másokkal is a becsületnek szeretete mellett való súlyos munkáknak elkövetését

melyekből kilátszik, mily erős szívvvel győzték meg a halál félel-
mét és minden ellenkező nyavalyákat, csak azért, hogy e mulandó
világban magoknak jó hirt, nevet szerezzenek, emlékezetök
fenmaradhasson a későbbi időkre.

Ezt követvén a mostani keresztyének, kettős nyereséggel
járnak, egyik az hogy nemzetükhöz, hazájokhoz, urokhöz hűsé-
göket mutatják meg ; és noha su'lyos, de dicséretes szolgálatjok-
kal sok kisedet, szegényt, árvát oltalmaznak ; sőt a meghábo-
rodott föld színén magok vérevelszerzenek békességet, magoknak
jó híreket, neveket hosszas időre terjesztvén ki. Másik az, hogy
ha ilyen nehéz próbára vettetett életeknek folyását (melyet a vi-
téztség magán visel) Istennek dicséretire fordítják, annál nagyobb
jutalmát veszik fáradságoknak, mivel ingyen senki, ha akarna sem
szo'gál Istennek, mivel a bőven adakozó mennyei király nemcsak
világi jutalommal jutalmazza az őt szeretőket, hanem soha meg-
nem hervadó koronát tesz fejökre azoknak, kik az ő nevében kö-
tölték fel az ő kardjokat és ő érette halál'ra vetették fejöket.

Midőn ezekről elmélkedek, a régi bölcseknek előszámlált di-
cséretre méltó munkájakat kinek ajánlanám, — nem kívánván
ebből magamnak való hasznot és ajándékot halászni — másnak,
mint tekintetes és nagyságos Haller Pál urnak, Küküllő vármegye
főispánjának, az erdélyi méltóságos fejdelem tanácsosának, egy
testvér atyámfiának, kinek személye előtt akartam kedvet keresni,
kivel én gyermekségemtől fogva együtt nevelkedtem ; kinek egyéb
mulatsági között mindenek felett, gyönyörködését a régi tisztes-
séges példák emlékezetiben ismertem tenni. Mert a mint hogy a
disztelen tövises bokrok közt el nem vész ékessége a szép rózsá-
nak, hanem annál kedvesebb, mentől sűrűbb és nehezebb tövisek
közzül emelkedik fel : ugy a magasabb állásra született és indult
elme, nem hever a porban ; az egek magasságára emelkedik fel,
egy szóval, nagy dolgokban gyönyörködik ; sőt a háládatlan sze-
rencse ha megveti s elnyomja is az érdemeseket, mindenütt meg-
mutatja magát ; és mint a nap a setét felhők közzül, meszsze
veti sugárát a nemes indulat.

Ilyet tapasztaltam benned eleitől fogva tekintetes és nagy-
ságos ur, és evvel az erkölcsessel, a többi közt, felettél meg őseid-
től reád maradt régi nemes szabadságodnak ; a sok idő miatt
megfüstölködött, de be nem mocskoltatott czimereknek, melynek,
egy részében a sasnak csak a szárnya iratott le. Méltán is, mert
noha minden madarak felett jár, s ahoz képest madarak királyá-
nak is nevezetett, de féretévén egyéb tulajdonságait, a szárnya

legékesebb legdicséretesebbtagja, melytől veszi minden becsületit, avval tisztelkednek, avval disztikfejeket is a magyarvitézek. Így nem szükség a méltóságos, vagy valamely dicséretre méltó embernek is, különkülön minden jó magaviseletét feltenni; mert afélének irigye is hamar találkoznék. Hanem elég, a tudósok mondása szerint, partem pro toto, egy részt illetni, és abban tisztelni a jóságos cselekedetet.

Könnnyen megtanulhatnám, ennek előtt 600 évvel, vitéz és nagyerejű elődidnek magaviseletét, melylyel az akkori királyoktól becsületet érdemlettek, és hosszas emlékezetre dicsőségesen ujitották czimeröket, minémü tisztekkal becsülték érdemes személyüket. Mivel abban az időben sok vérrel, hatalmas próbákkal, éltök veszélyeztetésével keresték a nemesi szabadságot; vagy bajvivást, vagy kegyetlen vadakkal való tusalkodást kellett felvállalni a római vitézek példájára; vagy hüséges szolgálatot mutatni, melyben fénylett sokak felett mind a testi erő, bátorsággal együtt, mind a természetnek egyéb ajándéka. Az ilyeneket ajándékozták meg a régi királyok nemesi szabadsággal, illendő ranggal és czimerekkel: szóval, nem kevés fáradsággal jutottak a nemesi tiszteletre; nem uralkodván mindenkor az irigység annyira, mint a mostani világban. Előidink könyvekben foglalták eleinte, hogy ha valami derekas és jeles dolgok történtek, hogy ha valakinek oly jeles magaviseletét látták, mely ritka példájú, és méltó volt a dicséretre, tehetségök szerint éig magasztalták azokat. Könyvekbe azért foglalták, hogy feledékenységben ne maradjon az embereknek jó maga viselete; evvel is jutalmazták a bajnokok érdemes cselekedetét; másokat pedig taunitottak, édesgettek vitézségre.

Könyveket mutathatnék, melyek mai napig is emlékezetet tesznek csudálatos erejéről s vitézi próbáiról elődidnek, tekintetes ur: azokból kitetszenék, ha lágy párnán való heverés által jutottak volna nemesi állapotjokra. De azt elhallgatom, azért, hogy ne mondhassák azt, hogy midőn idegent nem találtam, magam fogtam nemzetségünk dicséretihez. Elég az, a mit a régiek mondtak: ha meghalnak is az emberek, de jó hirnevük fennmarad, és él a jóságos cselekedet. Neked is azt kívánja vérszerint való atyádfia, hogy élj szerencsésen a nagy Isten kegyelmébe, és maradjon meg s éljen halálad után is a jó emlékezeted a magyar nemzet közt.

E hármas história előre bocsátott beltartalma, versekben.

Első könyv.

Négy elementomnak meggyőző királyát
Nagy Sándort jelenti, s forgatja nagy harczát ;
Oktat mindeneket, mutatván munkáját
Emberi erőnek, elmének nagyságát

Némelyeknek ugyan ostorral adatott,
De vitéz tettekre Istentől hivatott,
Mind a két név után, ki volt, mutattatott,
Porrá s hamuvá lön, de hire megmaradott.

Második könyv.

Példabeszédekből ékes beszédeket,
Homályos dolgokból világos igéket,
Szólani, s tanulni oktat mindeneket,
Hasonló beszédre inti az elméket.

Homályos tartomány nem árt fényes napnak,
Sem az igaz gyöngynek, rutsága házának ;
Sőt mind a kettőnek, homályos voltának
Világosítója, a homály, igaz jóságának.

Harmadik könyv.

Trója városának veszedelmét látván,
Fegyver s erő között diadalmát hallván,
Ne esudáld : mert erő ellen erő állván,
Nehezen örülünk kettőnek hatalmán.

Hadi mesterséggel több szerencsét látunk,
Több diadalmakat végbe menni hallunk.
E két dolog között forogván, bizhatunk,
Erős s eszes hadban diadalmat várunk

Ugyanezen hármak könyvnek kibocsátásáról

melyet fordított

tekintetes és nagyságos hallerkői Haller János, kegyelmes császár és koronás király urunk ő felsége, ordélyi gubernium tanácsosa, thesauráriuma és nemes Torda vármegyének főispánja, igaz fia házájának.

Két dolga embernek életében lévén,
Munkával szenvedés, s jót gonoszt szenvedvén,
Eloszolhatatlan szövetségben élvén,
Két munkát választál magad könnyebbitvén.

Szenvedések ellen kész paizst fordítál,
Fáradtságok ellen jó módot mutattál,
Orvosságok felett mindeneknek adtál,
Hátra volt a munka, melyre indítottál.

Nagy Sándor életét, sok példabeszéddel,
Trója veszedelmét (bár szenvedésséddel)
Pennáddal mutatád, ki valál, elméddel,
Magyar tulliusnak jelentéd nyelveddel.

Ötszáz esztendőttől fogva nemzetséged
Hadi dolgok között forogván, te néped
Mire mutathatott? hanem hogy e könyved
Ezeket jelentse ékes magyar nyelved.

Ezen fordítással az elmúlt dolgokat
Világ eleibe adván a meghaltakat,
Híredet terjesztéd: neved e munkát
Beesületbe teszi, ajánlja is magát

A méltóságos hallerkői Haller urak őseiktől maradt czimerek
ő nagyságához való alkalmaztatása,

Éggel hadakozó saskeselyü szárnya
Földön uralkodók társa s oroszánya,
Czimered Szarvas is futását ajánlja,
Eszes szerecsennek feje a kormányja

Keresztyón hitedért, mert oroszán valál,
A sasok szárnyával esászár mellett állál
Elméd szerénysége itt mást nem is talál,
Szemed bekötte is mely dolgokat szállál.

Bekötött fej, tanács: oroszlán ispánság,
Római császárhoz nagy álhatatosság:
Szárnyak alatt nyugszik szarvakkal gyorsaság;
Ily virtúsokat tart Hallerkői nagyság.

Valaki olvassa itt feltett verseket,
Senki ne keresse nevét; mert ezeket
Kiki magáénak mondhatja, a kiket
Pártos Absolontól int, s szól ily ígéket:

Királyok 1. könyvének XIV. része.

*Mindnyájan meghalunk, és elfolyunk mint a vizek, melyek az ő
helyökre soha vissza nem térnek.*

ELSŐ KÖNYV.

MAGY SÁNDOR

DOLGAI RÓL.

I.

Világbiró Nagy Sándor mint ment Ciliciába, Saviniába onnét Persepolis városába; és onnét mint indult Ázsiának meghódítására.

Minekelőtte Nagy Sándor világi dicsőséges dolgaihoz kezdett volna, elsőben is Cilicia és Savonia tartományába ment, és azoknak erős várait magához hódoltatta, és azon helyekből 12 000 fegyveres vitézzel nevelte táborát. Onnét ment a nagy Taurus hegyére, melyen találta az igen erős Persepolis nevű várost, honnét is 9,000 vitéz férfit vett maga mellé. Továbbá azokból a helyekből indult el széles Ázsiának meghódítására. Elsőben is Frigiában a napnak templomában ment be, és ott szokása szerint áldozatokat tett. Onnét elindulván, ment a Stamardó folyó viz mellé, melynek szélessége 15 ölnyire terjedt, és ott találván oly népeket, kikről Homérus poeta dicséretesen emlékezett, igen tisztelte őket és boldogoknak mondta azért, hogy Homérustól érdemlettek dicséretet. Azonban a körülállók közzül felkiált Dacamctus nevű ember, mondván Sándornak: hatalmas király! én nagyobb dicsérettel fogok irni a te dicsőséges dolgaidról mint Homérus irt Trója városának elpusztítói felől. Melyre rövideden csak azt felelte Nagy Sándor; inkább akartam magammal hordozni a szép becsületet, mint csak pennára bizni. Ezek után meginditván táborát, ment Macedóniába, hol meglátogatta édes anyját Olympia asszonyt, ki betegségéből akkor épült volt fel, és kevés idő alatt a mint lehetett megvigasztalta.

II.

Mint ment ki Nagy Sándor Macedóniából Persidia felé.

Meginditván táborát Macedóniából, ment egyenesen Persidia vagy Persia ellen, és ott egy Akdiron nevű város mellett telepi-

tette meg táborát, de a városbeliek erőssen eltorlaszolták a kapukat és ellene álltak a királynak; melyet látván Nagy Sándor igen megharagudott, és parancsot adott vitézeinek a város felégetésére, melyre nézve mindenfelől ostromolni kezdték a várost. Látván pedig a pogányok, hogy nem elégségesek város oltalmára, minthogy annak nem is volt derekas erőssége, nagy kiáltással hirt adtak, mondván: nagy király, Sándor! nem azért zártuk bé kapuinkat, hogy hatalmasságodnak ellent álljunk, hanem Dáriustól való félelmünkben cselekedtük, hogy haragjában fegyver élire ne hányjon beunünket. Ezeknek Sándor rövideden csak azt felelé: ti most a kapukat csak nyissátok fel, ha a veszedelmet el akarjátok kerülni. És mikor Dáriussal véget vetek, veletek is akkor többet beszélek. Ezt hallván késedelem nélkül megnyitották néki a kapukat. Onnét eltávozván, a szomszéd városba Brochiába ment. És onnét Cáldeopolisra át. Onnét viszont Senis folyó vize mellé, a hol felette nagy éheségre jutott egész tábora, zúgolódván az egész nép, hogy tovább nem szenvedhetik fogyatkozásukat. Kiket ily szókkal lelkesít Sándor: én atyámfia, vitéz barátaim! ha már eddig eljöttünk, jó reménységgel legyünk, lovaink még vannak, s azok húsával táplálhatjuk magunkat: mert ha az életben megmaradunk, oly helyekre megyünk hol elég lovakat találunk. A kik pedig a világból kimulnak, azoknak nem lesz szükségök a lovakra. Induljunk megazért és siessünk oda, hol mind a sok ló, mind a jó lakás vár bennünket.

III.

Mint ment Nagy Sándor az Apolló templomába, hol őt Herkulesnek nevezték.

Ezek után oly helyre ment, mely neveztetett Intrusnak, hol bővséges eledele volt mind a vitézeknek, mind lovaknak. Onnét megindítván táborát Trágácintes tartományba, megszállott táborával és az Apolló templomába ment be, hol nagy áldozatokat tévén, jövendő dolgairól kívánt értesülni. E templomban egy szüz leányzó Zochora nevű papszkodott, ki azt mondta neki, hogy abban az órában nem vehet feleletet. Másnap ment azért Sándor a templomba, és akkor is áldozatokat tévén, így szólal meg Apolló neki: Herkules, Herkules. Erre azt felelé Nagy Sándor: mint-hogy engem nevémen nem tudtál szólítani, jövendőlésednek ezután semmit nem hiszek.

IV.

Mint ment Nagy Sándor Thébás városa alá,
melyet mindenestől földig lerontott.

Az Apolló templomából megindulván Nagy Sándor, ment Thébás városához, az előljáróktól 500 vitéz embert kivánt, melyet nemhogy cselekedtek volna, de méginkább bézárták előttök a kapukat, és a város bástyáira fegyveres kézzeltizezeren kiállottak, teli torokkal kiáltván: Nagy Sándor távozz el a város mellől, ha gyalázatot nem akarsz vallani! Melyre nevetve mond Nagy Sándor Thébás városbeliek, im látom, mily sokat tartatok magatok felől, velem akarván harczolni, bezártátok kaputokat; ha igaz vitézek volnátok, nem bujnatok el a kőfalak közzé, hanem a szabad mezőre jönnétek ki harczra ellenségetek ellen. Azonnal parancsot adott 4000 nyilazónak, hogy a bástyákra vigyázzanak, és valaki megmutatja magát, azt mindjárt löjék. A város nagyobbik kapujához, mely erős fundamentumra építettett, Abslon és Zocbus 2000 erős vitézt rendelt, kik annak fundamentumát elhánycják. Ezer lovasnak azt parancsolta, hogy tüzes szerszámokkal gyujtogatnának minden kaput; más 3000 embernek azt parancsolta, hogy vasas kosokkal döngetnék és rontanák a város falait: maga pedig Nagy Sándor a parittyásokkal és a hadsereg többi részeivel rendes sorokba állott. Ilyenformán aztán hozzáfogván a város ostromlásához, egyfelől a tűz által pusztították, másfelől fegyveresek hullottak le a kőfalakról, kezek, lábak összeromolván. Látván a város ily nagy veszedelmét Sistorus, nagy öröme volt rajta, régi ellensége lévén a városnak. De Isvimea a város küldöttje, keservesen sirt a szép város pusztulásán, ki Nagy Sándor eleibe menvén, lábaihoz borulva kért kegyelmet a városnak, de semmiképpen nem engesztelhetette meg a királyt; és így érte utolsó veszedelem a gazdag várost. Innét megindulván Nagy Sándor, Dithomátus is vele ment, kifejedelme volt a megromlott városnak. A kik pedig megmaradtak a Thébás városbeliek közzül elmentek az Apolló templomába áldozni, és a jövendőlést halani, hogy valaha felépül-e elpusztult városuk. Azoknak azt felelte Apolló: megépül a város, de három kiváltképen való győzedelme lesz ezen a világon annak elsőben, ki Thébás városát felépíti ujjalag.

V.

Mint ment Nagy Sándor Korinthusba, és egy Thebás városipolgár mint nyerte meg a királytól a városujolagifelépítését.

Eltávozván Sándor Thebás városából, jutott Korinthusba, melynek lakosai arra kérték a királyt, hogy inditana vitéz játékot közztük, kiket meghallgatván Sándor, parancsolatot adott ki egy játékos hely készítése iránt, hova nagy sokaság gyűlvén, mondja Nagy Sándor: im elkészüle hely azért kivállalkozik embereitek közzül, ki felálljon a játékra? Erre felel a Thebás Dithomátus, kiről már feljebb is emlékezet van: én, hatalmas király első leszek, ki elől megyek és szerencsét próbálok győzedelmet nyerni. Nagy Sándor szóla hozzá: háromszor ha győzedelmes leszesz egymásután, korona tétetik fejedre. Ő mindaddig munkálkodott, minden erejét összeszedve, hogy háromszor győzedelmet vett a kelevéz törésben, ekkor, midőn nevét tudakoznák a Sándor szolgálái, azt felelte: engem hazája vesztettnek hívnak. Melyet hallván Nagy Sándor, mondá neki: óh boldog bajnok, méltó vagy a szánakodásra, ilyen jeles vitéz lévén, és mégis hazád nélkül maradtál. Erre így felelt Dithomátus: győzhetetlen király, én is valaha boldogul virágoztam az én nevezetes városomban: de midőn a szerencse téged annyira felemelt, engem akkor teljességgel a sárba tapodott, úgy hogy hazám nélkül maradtam. Akkor esett tudtára Nagy Sándornak, hogy az volt Thebásnak fejedelme: és mindjárt parancsolatot adott a város felépítése iránt, és hogy a megépült várost kezébe hagyják Dithomátusnak.

VI.

Mint ment Nagy Sándor az Apolló templomába, feleletet vévén arról, hogy az egész világ birodalma alá jutna.

Korinthus elhagyván, ment Palthea nevű városba, melynek Straxagonás volt a fejedelme. És bemenvéna Diána templomába látott ott egy szűz leányt papi köntösben, ki, mihelyt meglátta, felkiáltván, mindjárt mondta: szerencsés órában jöttél Nagy Sándor, mert neked meghódol az egész világ. Másnap azon templomba bement a város fejedelmeis, kitis megszólítván azon leányt papi köntösben monda neki: mit akarsz Straxagonás, nem tu-

dod-e, hogy kevés napok után megfosztatol fejedelemségedtől. Melyet midőn hallott Straxagonás, igen megharagudván, mondá a leánynak: nem vagy méltó a papságra; mivel Sándor bejövén hozzád, annak minden jót jövendőltél, nekem pedig veszedelemnél egyebet nem jelentettél. A jövendő mondó erre azt felelé: ne haragudjál hiában, mert az ilyen végzésnek senki ellene nem állhat. Ugy is történt, mert kevés idő múlva megharagudván Nagy Sándor Straxagonásra, kivetette őt fejedelmeségéből. Straxagonás pedig ment onnét Athenásba, és ott keserves sirással panaszkodott Nagy Sándorra. Melyen megindulván az Athenásbeliek, azon ígéretet tették, hogy feltámadnak Nagy Sándor ellen, ha fejedelemségét vissza nem adja neki.

VII.

Athenásba menvén Nagy Sándor, mit irt nekik.

Megindulván Nagy Sándor hadaivalegyütt, Athenásba ment, ahol is megértvén, mit forralnak ellene, ilyen levelet irt nekik: Alexánder, Filepnek Olympia királyné asszonyinak fia, az Athenásbelieknek ezt jelentjük: minekutánna az atyánk meghalt, királyi székeibe mi ültünk. Elsőben e világnak napnyugoti részére mevén, ott mindeneket birodalmunk alá hajtottunk, Róma városától fogva a napnyugoti tengerig, kik szabad akarattok szerint, kik fegyverrel hajlottak meg előttünk. A kik nem kedvelték kegyelmességünket, azokat gyökerestől felforgattuk s pusztítottuk. Most pedig Macedóniából megindulván, midőn a Thébás városbeliek ellenünk merészelték állani Afrikába való utunkba, azoknak kevélységeket megrontottuk és a földig megaláztuk. Tínéktek pedig Athenásbeliek, azt parancsoljuk, hogy tíz bölcs férfit küldjetek személyünk eleibe, kik előttünk hódolattal megjelenjenek. Semmit egyebet tőletek nem kívánunk, hanem hogy minket, mint uratokat és királyatokat tisztelettel féljetek. Ha pedig nekünk nem akartok engedni, akkor azt kell hiununk, hogy nálunk erősebbek akartok lenni.

Mely levelet olvasván az Athenásbeliek, felzendültek. Bölcs Euskulus pedig a sokaság közt felállván, igen biztatta őket, hogy semmiképen meg ne nyugodjanak Nagy Sándor kívánságán. A nép egybegyűlvén, egyenlő akarattal Demostheneshez mentek, az ő tanácsát kívánva meghallgatni. Az a bölcs pedig hallgatásra intvén az egész községet, ilyen tanácsot adott a városbelieknek:

Atyámfiak s polgártársaim, kérek, csendes szívvvel hallgassátok meg tanácsomat: ha annyira biztok magatok erejéhez, hogy a Nagy Sándor hatalmasságát elnyomjátok, fogjátok fegyvert ellene és parancsolatját tekintetbe ne vegyétek, ha pedig kételkedtek abban, hogy nagy szerencsáját nem dönthetitek meg, szükség engednetek a hatalmas felségnek. Mert tudjátok, és nagy emberek által hallottátok, mily erős és hatalmas volt Sennes király, mégis utójjára mily nagy nyomoruságba és kárba esett. Nagy Sándor pedig, kiról beszédünk van, semmit egyebet a nagy győzeleminél nem próbált még. Vajjon a Tyrus lakosai nem hatalmasak és erősek voltak-e, azonkívül tudósok mindenféle hadakozásokban? De mit használt sok fegyverök, mit használt nagy erejök? A Thébás városbeliek, lám, eléggé tanácsosak, bölcsek, és a hadi munkákban próbált emberek voltak, de mit használt azoknak is a szép tudomány, és egyéb készület? Peloponesusban valakik felmertek támadni Nagy Sándor ellen, azok mind rettenetes veszedelmekben és károkon tanultak. Nem tudjátok-e, hogy mennyi tartományok s városok adták meg magokat csak hírére nézve is? Hogy Straxagonást fejedelmességéből kivetette, azt jól cselekedte, Straxagonás adhatott arra okot; mert Sándort oly igazságszerető embernek hallottuk lenni, hogy ok nélkül semmiképen meg nem háborította volna Straxagonást.

VIII.

Az Athenásbeliek adót küldenek Nagy Sándornak és drágakövekkel ékített koronát.

Értvén azért athenásiak a Demosthenes tanácsát, azon egy szívvvel mindnyájan megnyugodtak és egy aranykoronát készítettek Sándornak, mely 150 fontot nyomott, és követjük által adót ígérték, de bölcseket nem küldtek. Azonban értésére esvén Nagy Sándornak mind az Euskulus tanácsa, mind Demosthenes intése, melylyel rávette őket az engedelmességre, egy levelet írt a városbelieknek.

IX.

A levélnek mássa, melyet Nagy Sándor küldött Athénásba.

Alexander, Filepnek és Olympia asszonynak fia. Valamig az egész világon levő vad pogányokat a görögök birodalma alá

nem hajtjuk, mindaddig királyi nevezettel élni nem akarunk. A polgároknak azt tudokra akartuk adni, mivel egész táborunkkal a várost terhelni nem akartuk, hanem csak fejedelmi emberünkkel rendeztem bemeneteletemet, semmi gyanunk nem lévén hozzátok. Ti pedig balítélettel voltatok felőlem, mely kilátszik magatok viseletéből. Az istenek legyenek bizonyságim, hogy ha valaki vétett volna is ellenem, a bocsánat kész volna nálam. Tudhatjátok azt, hogy mindenütt elegendőleg vannak a gonoszok, kik hamis gondolatokat forralnak. Nem tudjátok-e, hogy a korinthusiak, elmentünk való támadásoknak minémü jutalmát vették? Ti pedig gonosz lelkiismerettel ítéletet tettetek felettünk, azért, hogy Straxagonást kivetettük székeiből. A ki méltóságunk ellen felette sokat vétett. Tíz bölcs felől irtunk hozzátok, de parancsolatunkat félreverteétek, nem akarván elismerni Sándor hatalmasságát. Ezért nem kis büntetést érdemlenétek, de minden vétkeketek felelősenységgel temetem el. Legyetek jó reménységgel, és erősödjétek meg, mert miattam semmi háboruságot nem szenvedtek, mivel a Demosthenes tanácsának engedtetek.

Ez a levél az athénásbelieknek igen nagy örömeire szolgált.

X.

A lacedemonbeliek nem akarván Nagy Sándor-
nak engedni, mint készültek ellene.

Onnan tovább inditván táborát Nagy Sándor, ment Lacedemon mellé; azok pedig semmiképen nem akarván befogadni, egy szívvel és akarattal fegyverhez nyultak, dicsekedvén azzal, hogy nem volnának ők olyan erőtlének, mint az athénásbeliek, kik az árnyéktól is megijedtek; de ők készek megmutatni emberségeket. Ezeket mondván a város kapuit bezárták, és a kőfalakra nagy készüllettel felmentek mindnyájan. A tengerre is sokan hajókra szálltak, és ugymentek ellene. Nagy Sándor, ilyen levelet irt nekik:

Alexander, Filepnek és Olympia királyné asszonynak fia. A Lacedémonbelieknek azt írjuk és tanácsul adjuk, hogy a régi elődeiteknek példájokat követvén, hűségteket hozzáuk tarisátok meg, és ne nyujtózzatok olyan magasságra, melyet el nem érhetek. Ha vitézi erőttökkel akartok dicsekedni, a mi személyünk mellett is megmutathatjátok azt, melynek méltó jutalmát el nem veszítitek. Intlek azért benneteket, szálljatok ki hajótokból minekelőtte a tűz és az én haragomnak lángja gyalázatosan kikergetne benneteket. Melyet ha elmulasztatok, eszetekbe jusson, mennyit árt a Sándor iránti engedetlenség.

XI.

Nagy Sándor mint vívott és győzte meg Lacedémont.

Elovasván a levelet a Lacedémonbeliek, igen megharagudtak, és mindnyájan harczra készültek. Sándor azért körülvévén az egész várost, mindjárt ostromolni kezdte, annyira, hogy a Lacedémonbeliek a sebesülteket félhaltan kezdték lehányini a kőfalakról; a hajókat is mind elégettette. A kik megmaradtak, Sándor eleibe mentek és lábaihoz borulván, fejükért és városukért sirva kértek kegyelmet. Kiknek Sándor azt felelte: én szeliden jöttem hozzátok és engem be nem fogadtatok, már a hajóitok tüzzel megemésztettek, szép várostok elpusztult és megfogyatkozott. Nem megmondtam-e tinéktek? hogy az éig ne ágaszkodnátok, mert azt kezével senki fel nem éri. Mert a ki magasra hág, elégséges körme nem lévén, felette nagyot esik. Mindazáltal, mindenestől fogva vétkeseknek sem tartunk benneteket: mert azt gondoltátok, hogy ugy bánhattok velünk, mint bántak a ti elődeitek Xerxes királylyal. Most mindazonáltal megcsalt a reménység beneteket, mert fegyverünk ellen nem voltatok elégéségesek. Ezeket mondván, a lacedémonbelieket ujolag szép szabadsággal ajándékozta meg.

XII.

Mint ment ujolag Nagy Sándor a pogányok birodalmára, kitől igen megijedt Dárius.

Ezek után onnét távozván, ment Ciliciába, az igen vadnemzetek birodalmába. Hallván azért Dárius király a Nagy Sándor menetelét, igen megijedt rajta és birodalma fejedelmeit s főrendeit összegyűjtván, tanácsot tartván velök, így szól Nagy Sándor felől: a mint látom, valahová indul az a fejedelem, a szerencse mindenütt együtt jár vele. Én pedig eleinte ugy gondolkodtam felőle, mint egy hitvány lator felől, ki csak tolvajságával élne; de a mint látom, férfi módon tud hadakozni s királyi módon uralkodni és szemlátomást nevedik, hire neve az egész világon. És a kit annakelőtte gyermeki játékkal csufoltam, most, mint hatalmastól, ugy félek; azelőtt tanítványomnak sem vettem volna be, most látom, mesterem lehetne, mert a szerencse elvál-

hatatlan társa. Szükség azért nekünk megmaradásunkról gondolkodnunk, hogy a haszontalan és bolond felfuvalkodás miatt veszedelembe ne essünk; megutálván a Nagy Sándor erejét: mert látnivaló dolog, hogy ő feljebb-feljebb nevededik, mi pedig alább-alább szállunk. Ugy látom, hogy mennyei erő segíti őtet és az ő fejébe akarja tenni minden országnak koronáját, mert az idő is mindenben szolgál neki. Azt gondoltam eleinte, hogy Eleolából kiverem őt, de félek, hogy Parsiából ő ne kergessen engem.

XIII.

Mi módontan ácskozott Dárius, hogy ellene állhasson Nagy Sándornak.

Ezeket szólván Dárius, elsőben is az ő atyafia Makber szólalt meg, mondván: igen felmagasztaltad Nagy Sándort, elhítvévelünk, hogy mind Persiát, mind Elledát ő fogná birni. Ehez képest az én tanácsomból a Sándor erkölcsét követed, és így nemcsak országod marad meg, hanem több tartományokatis foglalasz ahoz, mert Sándor midőn próbálni akar, nemcsak a szolgáit küldi ki a harcra; hanem személyesen jelen lévén, neveli dicsőségét. Erre Dárius így felelt: nem tudom, ha neki illik-e, vagy nekem ő tőle példát venni. Mire egy a fejedelmek közül így felel: Sándor mindenben igen tudós, és férfi módon igazgatja minden dolgait, mert még születésekor az erős oroszánra ütött. Kinek Dárius mondá: honnét tudod ezeket? Mire ama felelé: A te parancsolatodból, király, midőn Filep királynak ajándékokat vittem volna Macedóniába, akkor mind tudomományát, mind ábrázatját eszembe vettem Sándornak; ehez képest tessék neked, hogy az egész birodalomban levő fejedelmeket és vitézeket együvé hívasd, kik felette sokan vannak a persiai széles birodalomba: parthusok, medusok, apollimiták, barthusok, dirumanusok, és egyebek másfélszáz tartományidban levő főemberek gyűljenek mind össze, az Istentől kérvén segítséget, kiknek számlálhatatlan sokaságát meglátván Sándor, megfogyatkozik bátorsága és ellankad féltelmében. Kinek szavaira egy más tanácsos fejedelem ezt mondta: jó tanácsot adtál, de nem hasznost, nem tudod-e, hogy egy erős farkas mily nagy sereg juhot megbont, szakgat és elkerget? így győzi meg a görögök bölcsessége a tudatlan vad nemzetségek sokaságát.

XIV.

Mint fürdött meg a folyóvizben Nagy Sándor,
mely miatt betegségbe esett.

Az idő alatt Nagy Sándornak annyira nevededett tábora, hogy 200,000 ember kiállhata a harcra, megindulván azért táborával, ment egy igen nagy viz mellé, melynek Oceán volt a neve, a mely igen hideg volt, de megkívánván Sándor a fürdést, bele ment és megmosódott, mely után fejfájás és igen nehéz hideglelés esett reá. Melyet eszékbe vevén a macedoniták, igen megháborodtak és megfélemlettek, mondván: ha Dáriusnak értesére lesz a Nagy Sándor betegsége, ránk jön és elnyom itt bennünket; mert a Sándor egészsége az egész táborát megviditaná.

XV.

Nagy Sándornak italt adván az orvos, attól
mindjárt meggyógyul.

Anakokáért Nagy Sándor a maga orvosát Filepet hivatja segítsre és betegségét voltaképp előadja. Az orvos, igaz, ifjú volt, de nagy tudományu és megígérte Nagy Sándornak, hogy egy ital által épen előbbi egészségére hozza. Azonban a fejedelmek közzül, ki Armeniának vezére volt, irigykedett az orvosra, azért, hogy a király valamivel inkább szerette volna Filep orvost ő nálánál, ezt írta Nagy Sándornak: *magadra vigyázz és az italt be ne vedd, mert Filep orvos nagy ajándékot vett Dárius királytól ha téged megölelve leányát is neki ígérte, holta után országát is.* Elevelet megolvasta Nagy Sándor, de miatta semmiben meg nem háborított, bizván orvosának jó lelkiismeretében. Azonban bémenvén Filep orvos Nagy Sándorhoz, az elkészített italt kezébe adta. Vévén azért Nagy Sándor az orvosságot, egyik kezébe azt tartja, a másikban a fejedelem levelét és ábrázatjában változott. Melyet észrevévén Filep orvos, mondá: semmit ne félj hatalmas király, vedd be az italt. Mely szóra mindjárt bevette az orvosságot Sándor és azután mutatta megalevelet orvosának. Melyet elolvastván Filep, annyit mondott: eszedbe veszed nem sokára hatalmas király, hogy ezekben semmi vétkem nincs. Azonban egészségére térvén Nagy Sándor, hivatja Filep orvost és megölelvén mondja néki: tudod Filep, minémű szeretettel és

bizalommal voltam hozzád, midőn megittam elsőben az orvosságot s azután mutattam meg neked a levelet. Erre Filep mondá: hatalmas király, micsoda orczával mér elődbe állni a ki téged hamis levéllel elakart állítani? Azután Píraméust elébe hivatja Sándor és az álnok levél irásért, melylyel az ártatlant vádolta, fejét vételte.

XVI.

Mint hódoltatta meg Nagy Sándor Armeniát és Mediát és a nagy Eufrates vizét mint kötötte át hiddal.

Onét megindulván, Mediába és nagy Arméniába ment, maga birodalma alá hajtván az országokat. Menvén azért messze földre, fölötte fővényes és száraz földre talált. Nagy szomorúsággal azokon is átmenvén, jutott Adriakumba az Eufrates folyóvize mellé, hol sátorait felvonatván, mindjárt gerendafák után küldött, hajókat s lánczokat gyűjtött és a hid csinálásához kezdett, melyen átkelhetnének a nagy Eufrates vizén. Látván pedig a vitézek a folyóviznek nagy voltát és rettenetes sebességét, nem mertek a hidra rámenni, félvén atól, hogy még a lánczok is szétszakadoznak a víz erejemiatt. Melyet észrevevén Sándor, elsőben is a maga udvara népét költöztette át és minden kincscsel rakott szekereit. De mégis féltek a vitézek a viznek sebességétől; akkor megharagudván a hadnagyokra, maga indult meg elsőben is, és az ő példája után mertek átmenni a fejedelmek az egész táborral. E nagy két folyóviz megyen át Medián, Mesopotámián és Babylopon.

XVII.

Mint rontotta el a hidat Sándor, miután átköltözött rajta.

Midőn azért minden hadaival átköltözött, a vizen túl megtelepítette táborát és parancsolta mindjárt a hidat elbontani, melyet látván a vitézek, bánkódni és zugolódni kezdtek, mondván: ha valamiképp megszorítanak bennünket mindnyájunknak el kell vesznünk, mert nem lesz hol átszaladnunk. Megértvén pedig panaszoikat Nagy Sándor monda nekik: mit beszéltek magatok közt a visszaszaladásról? bizonynyal tudjátok, nem egyébért hányat-

tam el a hidat, hanem azért, hogy férfi módon harcoljunk, vagy ha harcolni nem akarunk, mindnyájan itt vesszünk, mert a győzelem nem azoké szokott lenni, a kik a szaladásról gondolkodnak, hanem az állhatatos vitézeké; erősbödjete meg azért szivetekben és a hadakozást csak olyanná tartsátok, mint a szerencsének szépjátékát. Azt pedig bizonynyal hidjáték, hogyaddig nem fogjátok látni Macedóniát, míg ezeken a vad nemzetségeken győzedelmet nem veszünk, azután szép győzelemmel térünk hazánkba.

XVIII.

Mint harcolt Dárius macedóniai Sándorral és szaladt el előtte.

Dárius rettenetes sokaságot gyűjtött össze és azok eleibe 500 kapitányt rendelvén, a Tigris folyóviz mellett ütött tábor. Másodnap azért szembe szállván Nagy Sándorral, igen erős harcot kezdtek. Végtére a persák közül sokan elhultak. Látván a vad emberek nagy veszedelmöket, szaladásnak vették utjokat. Azon táborban volt egy igen nagy és deli természetű vitéz ember, kinek leányát ígérte Dárius, ha Nagy Sándort elejthetné. A pedig macedóniai ruhába öltözött és a Sándor vitézei közzé elegyedvén, közelibe jutott Sándornak, s úgy fejbe vágta, hogy a sisakja ketté hasadt és fejét is megsebesítette, melyet látván a vitézek, megfogták és Sándor eleibe állíták. Kinek mond Sándor: szólj vitéz, miért kellett az én fejemet megsebesítened; mert őt macedóniai embernek vélte lenni. Nem ismertél-e meg engem, úgy mond, hogy én volnék Alexánder, a ti képviselőtök és atyátokfia? Erre így felel a kegyetlen vad persa: hatalmas fejedelem, ne úgy gondolkodjál én rólam. mint egy macedóniai ember felől, hanem mint Dárius egyik szolgájáról, ezt pedig azért cselekedtem, mert leányát nekem ígérte feleségül, ha a te fejedet neki eleibe vihetem. Nagy Sándor azért vitézei eleibe állítja a persát, megakarván tudni tőlük, mit kellessék vele cselekedni. Azok pedig mindnyájan keresztre kárhoztatták, noha némelyek fejevételre, némelyek pedig tüzre is méltónak ítélték. Melyet hallván Nagy Sándor, mondá: de mi gonoszt cselekedett e vitéz ember, ha ő urának parancsolatját akarta betölteni? Valaki őt méltónak mondja a halálra, önnön magát is elítéli azon ember jövődjére. Mivel ha én hasonlót parancsolnék bármelyiteknek Dárius ellen,

azon büntetésbe eshetnék az Dárius előtt; nem kellett volna azért ezen vad embert elítélnetek. Ezeket szólván, megdicsérte erejéért s vitézségéért a persát és elbocsátotta. Látván Dárius, hogy a sikon meggyőzöttelett, nagy sokasággal felment Ciliciának igen magas hegyére, reménylvéu, hogy ott ellene állhat Nagy Sándornak. Ott azért ujjolag megütköztek, de meggyőzötvén Dárius, onnét is szaladással keresett oltalmat magának. Kinek utánna sietett Sándor, Batceres városáig kergette, és a város mellett táborát megszállitván, az ő Isteneinek áldozatokat tett. Másnap a város ostromlásához kezdett, melyben királyi székít helyeztette, és a körül levő városokat is meghódoltatta mind. Abban a városban talált számtalan sok mindenféle zsákmányt, a Dárius anynyát, feleségét és gyermekeit.

XIX.

Mint ment a fejedelmek között egyik Sándorhoz, Dáriust igérvén kezébe adni.

A közben egy a Dárius fejedelmei között megy Sándorhoz, mondván: hatalmas fejedelem, én vagyok a Dárius minden hadának vezére, a ki noha sokkal szolgáltam neki, de semmi jutalmát nem vettem hűségemnek. Annakokáért, ha tetszik felségednek, adjon vezérletem alá 10,000 embert és felfogadom, hogy egész táborával együtt kézhezszolgáltatom őt. Kinek mondta Nagy Sándor: barátom, nem bizok ismeretlen hadat rád, hogy azzal a magad nemzetsége ellen támadj. Azonban Dárius több fejedelmei ilyen levelet küldenek Dáriushoz:

A királyok királyának, a nagy Istennek Dáriusnak a staxi és spiothir lakosainak fejedelmei köszönetüket írják. Annakelőtte is irtunk felségednek a macedóniai Sándorzsarnoksága felől, ki mint erős oroszlán, földünket dulja és mindenjavainkból kiforgat bennünket, vitézlő rendeinket is szintén elfogyasztja. Már oly nagy inségre jutottunk, hogy tovább erejét semmikép nem szenvedhetjük. Könyörgünk azért Istenségednek, tekintse meg nyomorultságunkat és oltalmazzon bennünket, hogy ilyen erős ellenségünk ellen állhassunk. Melyet elolvassván, így ír Nagy Sándornak.

Dárius levele, melyet Sándorhoz küldött.

Dárius a persák és királyok királya, az ő szolgájának Sándornak parancsol. Megértettük, hogy alacsony állapotodat a mi

dicsőségünk nagy voltához akarod hasonlítani. De lehetetlen a rest szárnak a magasegeket tapodni, nem lévén neki szárnya megszerezésre. Ne hidd el magad a győzelmek által, melyeket eddig kivívtál. Értettük azt is, hogy anyánkhöz és gyermekünkhöz minden jó akaratodat kimutattad; de bizonynyal ne higgyed, hogy ha velök jót teszel barátságomra számolhatsz, mert ha kedvöket nem keresed is, minket csak egyaránt való ellenségednek fogsz tapasztalni, azért ne kiméld őket, hanem töltsd ki haragodat rajtuk. Mert kevélységed jutalmát elveszed nem sokára haragunk miatt. Mely levelet vévén Sándor, mosolyogva elolvassa, és következőképen válaszol.

Alexander, Filepnek és Olympia királyné asszonyinak fia, a persák királyának Dáriusnak ezt merjük mondani: Az istenek mindenkor gyűlölték a haszontalandicselkedést s felfuvalkodást, és akkor a halandókat megbüntetik, midőn az emberek halhatatlansággal kérkednek. Ugy látom, te sem szünsz az isteneket gyalázní, valameddig módod lesz benne. Hogy pedig emberségünkért dorgálsz bennünket, melyet házad népéhez mutattunk, nem jól cselekszed, mert azt nem te érted cselekedtük, hanem a mi természetünk ösztönözött arra. A győzelmek pedig melyeket az isteni irgalmasság engedet nekünk, semmi kevélységre nem indítottak bennünket. Mert azok az istenek segitenek minket mindennap, a kiket te semminek tartasz. Érd meg azért ezen levelünkkel. Azonban hireddel legyen, hogy megkereslek nem sokára. E levéllel bocsátotta el Sándor a Dáriusköveteit, nagy ajándékkal elhalmazván őket. A maga fejedelmeihez pedig ilyen levelet küld Sándor:

Alexander, Filepnek és Olympia királyné asszonyinak fia. Síríában, Cappadociában. Deglogionban, Arábiában, Paflagoniában, Laodiceában, és több nemzetségek közt levő fejedelmeknek köszönetünket nyilvánítjuk. Azt parancsoljuk továbbá tinektek, hogy mindenki közzületek ezer vad bőrre szert tévén, azt szállíttassa, Alexandriába, melyekből magunknak és vitézeinknek ékességet készíthessünk. A mennyi tevéink pedig ott vannak, azokat mind hajtassátok az Eufrátes folyó vize mellé. Ezek közül egy Nostodi fejedelem Dáriusnak ily levelet irt:

XX.

D á r i u s n a k i r t l e v é l .

A jeles Dáriusnak a földi nagy Istennek, Nostodi szolgálatját ajánlja. Noha nem illenek felségedhez ilyeneket írnom, de a kény-

telenség erőltet reá. Adom azért tudtára felségednek, hogy a Nagy Sándorral való harczon két leghatalmasabb hadi vezéred elesett, magam nagy sebekkel szaladtam el. Azonfelül táborodat a jó vitézek pusztán hagyták, és azok Sándor hűségére esküdtek, a ki nagy becsülettel látta őket és tisztességgel felmagasztalta.

Mely levelet vévén Dárius, ilyen feleletet tesz reá: Leveledet vettem s a dolgot megértettem, azért mindenekelőtt azon légy, hogy a nagy táborot helyre állítsd. Pórusnak is levelet ír, melyben kéri, hogy segítségére ne sajnálna eljönni. Kinek Pórus így felel levele által :

Pórus az indiáknak királya, Dáriusnak a persák királyának köszöneteit írja. Segítségedre hívtál bennünket, mi pedig minden időben készek voltunk a te oltalmadra. Most mindazáltal visszatartóztat bennünket a betegség noha szomoruan értjük busulásodat, melyet szenvedned kellett. Bizonyynal tudjad mindazáltal, hogy 100,000 embert mindjárt küldök segítségére.

XXI.

Rodogának, Dárius anyjának levele, melyben inti fiát, hogy Sándorral ne hadakozzék, hanem békéljen meg.

Midőn meghallotta Rodogan, hogy az ő fia Dárius ujo'lag harczra készülne Nagy Sándor ellen, igen megszorodottrajta és ilyen levelet küldött a Persák királyának Dáriusnak, Rodoga az ő anyja vigasztalást kíván. Megértettük ujo'lag számtalan sok néppel hadakozásra való készültedet Nagy Sándor ellen, a mi merő haszontalanság. Mert ha e világnak minden népét felvennéd, nem áthatná ellene, mivel az isten gondviselése vette körül őt; állj el azért szándékodtól, és adj helyet Sándor szerencsésjének. A mi ket nem birhatsz kedve ellen, jó akaratodból jobb elálnod azok melől, mint teljességgel mindenüélkül ellened. Mert fé:ő, hogy midőn mindeneken uralkodni kívánsz, rajtad ne uralkodjanak még alábbvaló emberek is. Mely levelet vévén Dárius, mérgesen sirt, elméjében forgatván a régi királyokat, az ő elődeit s azoknak dicsőségét.

XXII.

Mint ment személyesen Nagy Sándor Dárius elébe
Merkurius képében.

Tovább indítván táborát Nagy Sándor, Persa nevü városba, hol Dárius lakott, ezen város minden körülte levő hegyeket fe-

jül haladt magasságával. Megparancsolta Sándor minden vitézeinek, hogy nagy leveles zöld ágakat vágjanak és azokat vigyék a lovak és tevék előtt. Melyet látván a magas hegyekről a persák, nem győztek csudálkozni rajta. Midőn Perses városa felé három futamatnyi földre jutott, táborát letelepítette, és összegyűjtván a hadi fejedelmeket, monda nekik; küldjünk követet Dáriushoz, a ki jelentse meg neki, hogy vagy harczoljon meg velünk, vagy hódoljon meg. Azon éjszaka megjelent Nagy Sándornál Merkurius macedóniai köntösben, és mondta neki: fiam Sándor, valamikor kívánod, hogy segítségemre legyek, mindenkor jelen vagyok. Ne küldj azért Dáriushoz semmi követséget, hanem az én személyemben indulj meg, és a követséget magad végezd. Azonban semmit se félj, mert minden szorongatásokban megsegítlek. Felébredvén álmából Sándor, nem kis öröme volt, és csak igen titkos barátainak jelenté meg álmát. Azok is mindjárt javallották neki, hogy követője lenne a jelentésnek. Nagy Sándor azért kiválasztván egyet meghitt barátai közül, Emulust, vitéz s bátor férfit, és egyedül csak azzal indult meg. Midőn a Grankus folyó vize mellé jutottak, a folyóviz előttök meg kezdett keménykedni, melyet látván Sándor, Merkurius képében és segítségével átmegy a vizen, két lovat vevén maga mellé, társát tul a vizen hagyta. Ekkor mond Emulus: hatalmas fejedelem, hadd menjek el veled én is és mig csak élek, nem hagylak el téged. Kinek felel Sándor: csak itt várakozz barátom mert segít engem, a ki nekem megjelent álmomban. A folyóviznek pedig olyan természete volt, hogy télnek és tavasznak idjén éjszakára befagyott, reggel midőn a nap feljött, hogy lehetetlen volt meggázolni: melynek szélessége egy egész mértföldet tartott. Midőn Sándor a város kapujához jutott. látván őt a persák, csudálkozni kezdtek rajta, mert istennek állíták őt lenni. Kérdék azért tőle, hogy ki volna? ő Nagy Sándor posta-követének mondta magát. Akkor Dárius sziatén a hegyek közt harczolni való helyet keresett, hogy megütközzék Sándorral. A kapuhoz érkezvén, Sándort meglátta a persákkal beszélni, meglepetve legeltette szemeit ábrázatján, égből leszállott Apollónak állítván őt; és tiszteletteljesen kérdezősködni kezd tőle. Kinek felel amaz: engem Alexander küldött: hogy ne késnél mint valami félénk ember, hanem bátor szíveddel mennél ki és győznéd meg ellenségedet, vagy hódolnál meg neki. Dárius visszonzá: talán te vagy Nagy Sándor, hogy ilyen fennyen kezded beszédedet? mert nem úgy viseled magadat mint követ, hanem mint király, mindazáltal hidjed, nem könnyen ijedek meg tőled, azért

légy nálam ma vacsorán. Ezeket szólván jobb kezét nyújtja neki és felvezeti palotájába. Gondolkodván Sándor, mondja magában: jó jel a mit nekem mutatott e pogány király, midőn maga lett nekem vezetőm a királyi lakba. Bemenvén azért Dárius vele együtt, megtelepednek a királyi aranyos fedélzet alatt, és gazdag vacsorához ülven, a Dárius legfőbb generálisa szemlői szemben szemléllé Sándort, úgy hogy szemét el nem fordithatta róla. A többi persák is mindnyájan Sándorra függesztvén szemöket, csudálkoztak bátorságán és okosságán, hogy lehetett olyan kicsi testben annyi élénkségnek és méltóságnak férni. Ott az asztalok, székek a tálak és poharak is fiam aranyból állottak, drága gyöngyökkel és kövekkel felékesítve. Midőn a drága poharak közül egyet Sándor kezébe adtak, a bort megitta, s a pohárt a kebelébe tette, és midőn második s harmadik pohárral is azt cselekedte, a pohárnokok megjelenték a dolgot Dáriusnak, azért mondá Dárius: barátom, miért cselekszed azt? Kinek felelé Sándor: mert a királyunk udvarában ez a szokás a vendégség idején; de mivel csak azt veszem észre, hogy nálatok e méltatlan dolognak látszik lenni, im vissza adom a poharakat. Hallván azért azt a szokást a többi persák, nem győzték eléggé dicsérni azt a jó rendtartást. Azonban egy a fejedelmek közzül, a kinek Anapólus volt neve, az asztalnál ülő fejedelmek egyike, igen kezdé szemlélni Nagy Sándort, mert régen Dárius parancsolatjáoól ez Macedóniába ment, hogy Filep királytól felvenné az adót. Ez szorgalmasan vigyázvan a Sándor beszédére és magaviseletére, megismeré és mondá magában: Ez minden bizonynyal maga Nagy Sándor, és felkelvén, Dáriushoz megy, és ezt sugja neki: királyok királya, ekövet, kit látsz, minden bizonynyal Alexánder, a Filep király fia. Ezeket látván Nagy Sándor egymással beszélni, észreveszi hogy ő róla van szó; felugorván helyéből, egy persa kezéből kiragadja az égő szövétneket, és annak világánál lemegy éjszakai setétben a grádicson, mivel lova a grádicsnál volt megkötve, felülvén reá, nagy serénységgel megindult, kit úzóbe vettek mindjárt a persák, de Sándornál lévén az égő szövétnek, ő minden akadály nélkül haladt, a persák pedig imitt amott akadályoztattak és a setétben a vermekbe hullottak. Dárius pedig a királyi fedélzet alatt maradván, csudálkozék a Sándor bátorságán, és a palotában Xerxes király álló képére tekint, mely szeme láttára hirtelen eldől és darabokra omlik. Melyet látván Dárius, megfélemlik, mert rossz jelnek tartotta a dolgot, és megszorodván mondva: ez az én életem romlásának jele, és a persiai biro-

dalomnak vége. Azóban Nagy Sándor a Granikus folyó vizéhez érkezék, azt befagyva találván, átment rajta. De minekelőtte a partra jutna, eloszlék a jég, lovát elborítja a víz s maga is igen nehezen szabadult meg a veszedelemtől; itt találkozott társával, kit a vizparton hagyott. Visszamenvén a táborba, mint járt, elbeszélé barátaink Dáriusnál létét.

XXIII.

Mint biztatta Nagy Sándor a vitézeket.

Másnap táborába ment, melyben 220,000 fegyverese volt, és egy magasabb helyre állván, így szól hozzájuk; a persák sokasága nem érkezik fel a görögök erejével, mert ha számmal többben lesznek is, attól semmit se tartsatok, mert tudjátok, hogy a legyek sokasága semmit sem árt a kevesebb szarvas bogaraknak. Ezt hallván a vitézek, lelkesülve felkiáltottak, dicsérvén Sándor okosságát.

XXIV.

Mint ütközött meg Dárius Nagy Sándorral és szaladt el tőle.

Dárius is utnak indítván táborát, megszállta a Granikus folyó vize mellékét. Az ő tábora felette nagyszámu és erős volt, mert csak visszahagyott kaszás szekere is 10,000 volt. Másnap a nagy széles mezőn összetalálkoztak és a harcához hozzákötődtek: Nagy Sándor fölülvén Bucefalus lovára, igen tekintélyes volt, kitől a persák megfélemlének. Megfuvák aztán az ütközetre a trombitákat és sipokat, és nagy sebességgel rájok ütven Nagy Sándor, összelegyednek a nemzetségek és rettenetes vérontás támad, mind a két részről hullván és sebesedvén az emberek úgy hogy a nyilak sokasága a nap fényét is elfogá, és már az egész mező megtelt holt testekkel, csak a nagy ordítás és jajgatás hallatszott mindeütt, mert reggeltől estig tartotta kegyetlen harc. Végre a persák igen kezdének kevesedni, melyet látván Dárius, megfutamodék, mivel már kezdett besetétedni. A futó népet a kaszások szerfelett fogyaszták, a gyalog nép pedig a földön tapodott össze. A folyó vízhez jutván Dárius, azt befagyva találta, kinek utánna menvén a persák, ellepték az egész vizet,

de egyszerre leszakadván a jég alattok, nyomorultul vesztek bele. A kik pedig a vízhez nem jutottak, hátul érték a Sándor vitézi, úgy hogy abban a harcban 300,000 persa veszett el, azon kívül, kiket a víz elnyelt.

XXV.

Mint szaladt Dárius Zuzis városába Nagy Sándor előtt, és onnan küldött levele.

Szaladván Dárius, ment Zuzisba, és ott felmenvén palotájába, leborulva, sok fohászzkodási közt monda: jaj nekem szégyennek és boldogtalannak, a ki mindenektől elhagyattattam, a ki az édig fölmagasztaltatám, ime a földnek poráig megaláztatam, már bujdosásra és szolgálatra jut ügyem. Dárius, ki minden napkeleti országoknak parancsola, ezentul más fog neki parancsolni. Nincs boldogabb ember, mint a ki meggondolja, jövődőben mi történhetik vele, mert egy órában lerontja a szerencse, a mit sok esztendőig épített, és a magassakat feneketlen mélységre veti. Ezeket mondván, ujjlag feleszmékedik, felkél a földről és Nagy Sándornak ilyen levelet írt:

A rajta uralkodónak Nagy Sándornak, vigasztalást kíván. Olyan nagy bölcsességgel tündöklesz, hogy az minden emberitlököt és értelmeket fölül halad. Ismerd meg mindazáltal kegyelmesen, hogy mint én, magad is csak ember vagy asszonyi állatból származván. Csak úgy viseld azért magadat, hogy utolsó dolgaidról el ne felejtkezzél, mert gyakran különbözik az embernek első szerencséjétől az utolsó kimenetel, és a győzelem, hogy nem mindenkor szokott állandó lenni, vedd jól eszedbe. Példa lehet az az erős hatalmas Xerxes király, kinek győzelmei után végre gyalázatos volt kimenetele, elvesztvén Elladában minden hadait kevélysége miatt. Neked is ez a győzelem mennyből adatott, azért ne bizd el magadat, hanem könyörülj rajtam, hozzád esedezőn. Add vissza nekem az én anyámat, feleségemet, és fiamat, és minden kincsem neked adom, valameennyi van Adja, Batra és Zuzis városaimban, melyet elődeim gyűjtöttek és miuddeg a föld rejtekében állott. A persák és médusok birodalmát is neked engedjük, melyet a nagy Jupiter is neked adott.

XXVI.

Mint mentek Dárius követei Nagy Sándor elibe, tőle választ vévén.

Nagy Sándorhoz érkezők a követek, a Dárius levélet átadják, melyet vévén Sándor, mindenekelőtt elolvastatta, min igen örültek a vitézek. Azonban egy a fejedelmek közzül, Parménió nevű, monda: hatalmas király, vedd kezedhez a nagy gazdagságot melyet Dárius ígér, és add vissza anyját, feleségét és gyermekeit. Melyet hallván Sándor, közelébb hívja a követeket és monda nekik: mondjátok meg a ti királyotoknak. Csudáljuk, hogy elhitette magával, hogy anyját, feleségét és fiait olyan könnyen kivetheti kezünkéből. Ha meggyőzetett Dárius, nekünk jutalmat ne ígérjen, hanem hajtsa birodalmunk alá fejét, ha meg nem győzetett, harcoljon meg másodszor is velünk. Ezeket szólván, szép ajándékokkal elbocsátotta a követeket. Azután megparancsolja a népnek, hogy a holttesteket mind összegyűjtsék és eltemessék, a sebesülteket pedig orvosolják.

XXVII.

Nagy Sándor a Granikus folyó vize mellett telepíti meg ujalag táborát.

Előre nyomulván, azon víz mellett megtelepíté táborát, és ott mulatván, az ő isteneinek áldozatot tett. A víz mellett igen szép épületek voltak, melyet Xerxes épített, miket Sándor elégettett, de megbánván csakhamar megszüntette azt. Volt egy igen szép sík mező, hová a persák királyi és birái szoktak temetkezni, melyben áskálások után sok drága arany és drága köves ékszereket találtak. Ott tatálták a nagy Ninusnak, az asszír királynak sírját is, kinek koporsója ametismus kőből volt kivágva és rajta különféle madarak szépen kimetszve, e kőkoporsó oly átlátszó volt, hogy a benne fekvő testegészen meg látszott. Volt még azon a helyen egy csonka torony, mely meg volt telve nyomerult emberekkel, kiknek kezök, kiknek lábok vágattak el, kiknek szemök tolatnak ki, kik megsejdtívén a fegyvereseket, kiáltani kezdtek. Kiket látván és megszáván Nagy Sándor, kihozatta a fogságból, mindeniknek egy-egy aranyat adván, elbocsátotta és örökségüket visszaadta. Ezek mind uri rendűek voltak, kiket Dárius meg-

fosztván örökségtől, a maga szolgálait azokból táplálta. Ezalatt visszatérvén a követek, Dáriusnak megjelenték a választ. Melyet hallván Dárius, ismét hadat gyűjtött Nagy Sándor ellen és India királyához Pórushoz másodszer is levelet ír,

XXVII.

D á r i u s l e v e l e P ó r u s h o z .

Dárius a persák királya, Pórusnak az indusok királyának vigasztalást kíván. *Már kérünk és ismét kérünk, segíts meg azok ellen, kik birodalmunkat fel akarják fordítani, mert legyen tudva előtted, hogyha elpusztitnak, hamar rád következik a sor, mivel Nagy Sándornak, ki ellenem harczol, megengesztethetetlen szive, van, ki, mint egy oroszlán, és szélvésznek miatt felháborodott tenger, meg nem csendesedik. Én, noha kedvem ellen, de ujlag igen nagy sokaságot gyűjtöttem ellene, mert inkább akarok harczolva meghalni, hogy sem nemzetem veszedelmét látni és e világon nyomorultul élni. Kérlek azért alázatosan, vedd szivedre felhívásomat és engem segíts meg, ki veszedelemben forgok. Minden lovas vitézednek, kik szolgálatomra jönnek, havonként 10 vert aranyat ígérek, a gyalogoknak pedig 5 aranyat adok, a hol pedig megtelepedik a tábor, multságukra arany ruhákban szépen felczifrázott leányt küldök. A harcz után pedig Sándor minden kincsét megosztom velök, neked pedig az ő jó lovát Bucefalust küldöm ajándékba.*

XXIX.

Mint értette meg Sándor, hogy Dárius ismét ellene támad.

Eközben némelyek a fejedelmek közül Sándorhoz menvén, megjelenték néki, mily nagy készüllettel legyen Dárius, ki Pórus királyhoz is elküldött számtalan segítségért.

XXX.

Mint v e s z e t t e l D á r i u s a m a g a k é t k a p i t á n y a á l t a l .

Melyet hallván Nagy Sándor, táborát tüstént Dárius ellen indítá. Feltévén magában, hogy addig császári nevezetet nem vesz fel, míg a Dárius országát el nem foglalja. Megértvén Dá-

rius a Nagy Sándor indulását, a persákkal együtt igen megrémült. Keihen azért a hadi vezérek közzül, Biffer és Anarbazontes összeesküdtek a Dárius halálára, gondolván, hogy annak nagy jutalmát veszik Sándortól. Ezek azért felmenvén Dárius királyi házába s kivont fegyverrel elibe állnak. Kiket látván Dárius, mondá nekik: *oh szerelmes atyámfiai, kiket eddig szolgálóimnak hivatalak, már uraimnak nevezlek, kérlek, halálomra ne siessetek, hiszen a nélkül is elég gyötrelmeim vannak nekem, melyek mint éles fegyverek, úgy sértegetik szívemet. Ha engem titkon elvesztetek, higyjétek el, hogy Nagy Sándor sem szenvedti büntetetlen, ártatlan esetemet.* Azok pedig nem könyörülvén, vagdalni kezdték. Dárius csak a karjával oltalmazkodván, elesék, és félhaltan hagyták ott sebeiben.

XXXI.

Megértvén Sándor a Dárius veszedelmét,
átköltözött a vizen.

Megértvén Nagy Sándor a Dárius esetét, sietett átköltözni a vizen és ment Zuzis városba. Mit látván a persák, a kapukat felnyitották, és a városban nagy tisztességgel fogadták. A Dárius gyilkosai látván a Sándor bemenetelét, elrejték magukat, tudakozván titkon, mint lenne nekik dolguk. Sándor pedig felmenvén a királyi palotába, gyönyörködött azoknak sudálatos szépségein, melyeket régen Cirus a persák királya építtetett, azoknak még a padlózatjai is tündöklöttek a szép kövektől, a falai pedig arannyal voltak beborítva, csillagok módjára felékesítve a boltozat, miket nagy arany oszlopok tartottak csudálatos mesterséggel. A palotákon átmenvén, a hálószobába jutta, hol vérebe félhaltan feküdt Dárius, kin megesett szive Nagy Sándornak, és a maga felső köntösét levetvén, azzal takargatta sebeit, és megölelvén őt Dárius, siralmasan panaszolá a rajta elkövetett erőszakos tettet. Kit Sándor ily szókkal biztatott.

Uram Dárius, végy erőt magadon s kelj fel, és valamint ennek-előtte uralkodtál egész Persián, ime magam teszem fejedre a koronát, sőt az én hatalmas isteneimre esküszöm, hogy fogyatkozás nélkül mindeneket kezedbe bocsátok, mert úgy akarok veled élni, mint a jó fu édes atyjával. Mert nem illik senkinek más hatalmas ember elestén örülni, mivel akárkitől is hamar elváltozik a szerencse. Jelentsd meg nekem gyilkosaid nevét, hogy büntetlen ne maradjanak.

Ezeket meglepetve hallván Dárius, kiterjesztett kézzel megölelé Sándort, és mellét, nyakát, kezeit megcsókolván monda:

Fiam Sándor, mint bölcs ember, átláttad ennek a világnak változó állapotát. Nem is ok nélkül rendelte a Felséges Isten a változatoságot, mert ha a földön állandóságot tapasztalnának az emberek, elfeledkeznének teremtőjükről, és minden boldog állapotjokat magoknak tulajdonítanák és végre az Istent is elhagynák. De mindezekről rendelkezett az isteni bölcsesség, a midőn én még eleven példa vagyok. Megvallom, néppel és kincscsel én is elbizakodott voltam, ugyanmilyra, hogy már nem teremtett embernek, hanem Isten társának állítám magam lenni. És holott a kevélységnek hályoga befogá szememet, most felnyitotta a nyomoruság. Most én is látom, hogy Istentől van a megaláztatás, tőle van a felmagasztaltatás is. Azért fiam, én neked is olyan tanácsot adok, hogy a szerencse akármely magas polczra emeljen is, abban fel ne fuvalkodjál; és ha kezeiddel az eget érnéd is, utolsó dolgaidról mindenkor megemlékezzél. Mert átláthatod magad is, hogy a mi életünk hasonló a pókhalóhoz, melyet ma szorgalmasan készített, holnap a szél semmivé teszi. Tekints reám, mi voltam az elmúlt napokban, az én tündöklő királyi székemben, és most mire jutottam, a földet harapván kinaimban. A ki tenyeremben hordozám a világ nagy részét, ime most fejemet sem emelhetem fel. Kérlek, a te kezeid temessenek el engem kegyesen, és tisztességes temetésem legyenek jelen a persák, macedónok és görögök, és mától fogva egyezzen meg Persiával Macedónia. Az én édes anyámat Rodogát és kedves feleségemet jó gondviselésedre bízom, leányomat Roxánát vedd feleségül magadnak, mert e nemes vér, nemes ágyat illet. Ezeket szólván, Nagy Sándor kezeiben mulék ki a világból. Kinek testét királyi pompával eltakarítá és kíséré Nagy Sándor, fegyverbe öltöztetvén minden vitézét s a persákat is. Maga pedig lehajtott fejjel kísérvén, siratta keservesen. A persák is hasonlókép keseregtek nemcsak a Dárius halálán, hanem Sándornak ily nagy kegyességét látván. E dolog végbe menvén, visszatér Nagy Sándor a Dárius királyi házába.

XXXII.

Dáriushalála után mint ül királyi székében Nagy Sándor, a Cyrustól készített koronával megkoronáztatván.

Másnap királyi székébe ülven Nagy Sándor, azon koronával melyet Cyrus készített, a persák és macedónok jelenlétökben,

megkoronáztaték. Nehéz megirni a királyi szék ékességét, mely hét singnyire emeltetett fel, az igen finom aranytól és drága kövektől fénylett palotában, hová hét grádicsfokon kellett felmennie; az első fok amethyst, a második smaragd, a harmadik topáz, a negyedik gránát, az ötödik gyémánt, hatodik finom arany, a hetedik grádicsfog pedig sárból volt készítve. Nem is ok nélkül készítettett ily különbözéssel a grádics, mert az amethyst állhatatosságot jelent, melynek oly ereje van, hogy ha magánál hordozza az ember, ha sokat is iszik a borból, elméjét meg nem kábitja. Illó azért a királynak azon kőnek tulajdonságához képest állhatatosnak lenni. A smaragdnak viszont olyan tulajdonsága van, hogy az, az ember szeme világát igen segíti; kivántatik azért a fejedelmekben is a serény és okos vigyázás. A topáznak az a tulajdonsága, hogy a kiránéz, magát meglátja benne, csak hogy fejjel a földre borulva, lábbal az égfelé; hogy a királynak eszébe juttatná az ő halandóságát, kivel olyan köz a világi nyavalya, mint akárkivel. A gránátkő, minden egyéb drágaköveket meghaladván tiszta pirosságával, a királyt szemérmetségre intette, gyalázat lévén a királynak akárminő véteknek is rutságával bemocskolódni. Agyémántnak oly ereje van, hogy semmi ütések által meg nem romlik, hanem csak a bárány vérével lágyul meg; olyannak kell a királynak is lenni, hogy semmi hízkelkedők szavára meg ne hajoljon, hanem csak az egy igazságra hajtsa meg szívét. Az arany, mely valamint több érczeket meghalad drágaságával, úgy kell jó indulatokkal a királynak fényleni mások felett. Az agyagból készült lépcső eszébe juttatja a méltóságban is az embereknek, hogy porból lettek, és a porba visszatérnek. Ebben a királyi székben, királyi ruházatban koronáztatott meg Nagy Sándor, és onnan minden országokba ily levelet küldözött:

A királyok királya és urall odók ura, Hammon istennek és Olympia királyné asszonyinak fia Nagy Sándor, Persiában levő minden rendbeli embereknek igéri. *Midőn az isteneknek tetszett, hogy mi ülnénk a Dárius királyi székébe, és uralkodnánk, azon örvendeznünk kell mindnyájuknak. Parancsoljuk azért, hogy valamint Dárius idejében, a törvény és igazság lábra álljon minden városokban, és jó lelkű bírák választassanak az igazgatásra. Kiki az ő tulajdon örökségében bátorságosan lakjék. A fegyvereket mindennét behordják a mi tárházunkba, senki fegyvert élete vesztése alatt ne hordozzon. Ezen városból pedig egyenes utat törjenek egész Macedóniáig, úgy, hogy bátorságos legyen az ország uta mindeneknek.*

XXXIII.

Mint parancsolt Nagy Sándor a Dárius gyilkosainak büntetések felől.

Ezek után mindeneket lecsendesítvén, monda a persáknak: álljanak elő az én ellenségemnek Dáriusnak bosszuállói, mert az én hatalmas isteneimre, és szerelmes anyámra Olympiára esküszöm, hogy méltó jutalmakat kiszolgáltatom. Mely dolgon sirnak a persák, és a gyilkosok Biffer és Anarbásontes előállanak mondván: győzhetetlen császár, mi tulajdon kezünkkel öltük meg Dáriust. Melyet hallván Sándor, megparancsolja vitézinek, hogy kötözve vigyék őket a Dárius sirjához és ott fejöket vegyék. Ezek felkiáltván, mondák: hatalmas császár, vajjon nem a nagy istenekre esküdtél-e meg és anyádnak életére, hogy bántásunk nem lesz. Kiknek felel Sándor, igenis esküvéssel mondtam, hogy méltó jutalmakat megadom. E volt én előttem mindenkor a gyilkosok jutalma, hogy fejökkel fizessenek. Melyet hallván a persák, nagy fenszóval mint egy Istent úgy magasztalták Sándort. Ezek után mindeneket csendességben és jó karban hágy. Ugyanekkor Dáriciust, ki a Dárius feleségének volt édes apja, kit igen szerettek a persák, egész persián első fejedelemmé rendelé, mit nagy hálaadással vettek Alexandertől.

XXXIV.

Roxánát a Dárius leányát veszi feleségül Nagy Sándor.

Néhány nap mulva a királyi székbe ülven Sándor, magához hivatja Roxánát, és Dárius hagyása szerint feleségül veszi, követvén mindenekben a persák rendtartását, és megparancsolja, hogy mindennépek, mint felséges királynét úgy tiszteljék, melyen persáknak igen nagy örömök lett, és minden istenöket előhordák, tevén Sándor eleibe őket, és mondák: te vagy a földön mi istenünk, mert a hatalmas istenek dolgait viszed végbe. Melyet látván Nagy Sándor, megrémül magában, és monda: ne úgy vélekedjetek én felőlem, mert én is halandó ember vagyok. Önnét levelet küld az anyjának Olympiának, és mesterének Aristotelesnek, eleikbe számlálván, mennyi próbákon és szerencsén ment át azon a földön, mily nagy dicsőségre ment fel állapota. Meg-

irta azt is, hogy ott is lakodalma napját pompásan ülnék meg, mivel Roxánát vette feleségül magának.

XXXV.

Mint indul Indiába Pórus király ellen Nagy Sándor.

Ezek után parancsolja mind a persáknak, mind a görögöknek, hogy fegyverbe öltözzenek, és nagy haddal Indiára megy, hol nagy hosszú száraz és fővényes völgyeken kellet elmenni ugyanarra, hogy halálos veszedelemre jutának a vitézek, és zugolódni kezdtek magok közt, mondván: meg kellene elégednünk a persiai Dárius birodalmával; esztelenség volt erre a földre bódorganunk, hol kegyetlen vadakkal kell harczolnunk jó hazánkról elfelejtkezünk, melyet soha többé nem látunk, ha Sándort ide nem hagyjuk, mert látni való dolog, ez nem egyebet kíván, hanem hogy az egész föld kerekességét ő birja. Menjünk hazánkba azért mi, ő lássa a persákkal hova megy. Melyet megértvén Nagy Sándor, lecsendesíté őket, és egy igen magas polczra felállt, egyfelől a persák, másfelől a macedoniaiak lévén, és tekintvén a persákra s görögökre monda: édes vitéz barátim, macedónok, hallgassátok csendes beszédemet. Mi lehet az oka, hogy engemet társatokat és atyátokfiát ide akartok hagyni? a persák pedig, kik eddig ellenségim voltak, mellettem szenvednek. Jusson eszetekbe, mennyi véremet ontottam közöttetek. Tudjátok hogy a harczokban a fegyveresek közzé legelől miudenkor én vittem fejemet. Ti békén nyugodtatok akkor, mikor én érettetek követtséget vettem fel, egyedül menvén Dárius udvarába s koczkára vettem életemet. Bizonyosak legyetek abban, hogy az Istenek segítségével veletek együtt ezután is dicsőséges győzedelmet vesztek minden ellenségimen. Ha nálam nélkül akartok Macedóniába visszamenni, ti lássátok, de én itt maradok. Sándornak ily szavaira mindnyájan elszégyenlették magukat a hadnagyok, és kegyelmet kértek fejeknek, mondván: hatalmas császár, életünket szerencsédhez kötöttük, fejünk fennállásáig el nem hagyunk, valahová mégy. Tovább menvén ezért onnét, jutta a fáczános Indiára, ki elibe Pórus király követeket és ily levelet küld:

Pórus az inidák nagy királya, a latrok fejedelmének Sándornak ezt parancsolja: Halandó ember lévén, a halhatatlan istenek tisztibe avattad magad, nagy bolondság fogta elmédet, sze-

med van, s még sem látsz veled, talán azt véled, hogy azokra a gyengepersákra találtál, kiket birodalmad alá hajtottál; megsegondold, hogy ami hatalmasságunk valaha ate állapotodnak kicsinységére jusson, a mely akkor lesz meg, mikor az emberek nagyobbak lesznek az isteneknél és a föld magasabb az egeknél. Én róllam úgy gondolkodjál, mint a kinek az Istenek és az emberek engednek. Nem hallottad-e régenten, hogy ama nagy hirű nevű Bakhus Dienesis rájött az indusokra, deszégyent vallva futott el előlük. Még Xerxes idejében is az indusoknak adózott mind Persia, és Macedónia. Végre semmibe sem vétén az indusok azoknak mind tartományait, mind adózásait, feladtak rajtok, mert a kinek esze van, a nagy konczot nem hagyja el az árnyékért. Azért a mi parancsunk az, hogy térj vissza mentül hamarébb hazádba, hogy elkerülhesd haragunkat.

XXXVI.

Mint b i z t a t t a v i t é z e i t N a g y S á n d o r.

E levelet Nagy Sándor az egész tábor előtt elolvastatta, melyre látván, hogy a vitézek elkedvetlenedtek, monda: vitéz barátim, a Pórus írása csudálom, hogy megháborított benneteket. Nem ismeritek még a vad embereket, kiknek hasonló természetek van a köztük lakó tigrisekhez, a kik csak addig dühösek, míg embert nem találnak, de mihelyt a vadász szembe megy velök, mindjárt elszaladnak előle. Ezeket mondván, ilyen választ irt Pórusnak.

A királyok királya és uralkodók ura, Hammon istennek és Olympia királyné asszonyinak fia Nagy Sándor, Pórusnak parancsolja és írja. Az ellened való hadakozásra ugyan kecsegtetsz bennünket, gyalázzván Macedóniát, és Indiát minden jókkal bővelkedő földnek hirdetvén. Melyre nézve hirül adom neked, hogy megkeresem a jó termő földet. Hallom mit hirdetsz magad felől, hogy nem csak az embereknek, hanem az isteneknek is parancsolsz. Meglássuk azért a napokban, mit fog használni az emberek előtt való parancsolatod, minekelőtte az isteneken győzedelmet vennél.

XXXVII.

Pórus minémű készülettel indult Sándor ellen elefántokkal és szekerekkel.

Olvasván a Nagy Sándor levelét az indusok királya, igen megindult rajta, és igen nagysokaságot gyűjt, harczra tanult, ke-

gyetlen elefántokkal megy elébe. Volt táborába 1.400,000 ember, számtalan sok szekerekaszás vitézekkelrakva, 400 elefántja, melyeknek hástyák lévén a hátukon, 30 nyilas volt minden bástyában, szerfelett nagy táborát meglátván a görögök, elrémültek rajta, és nem csak a sokaságon csudálkoztak, hanem a seregeknek rendes voltán is, kik közt az elefántok és kaszás szekerek igen feltűntek.

XXXVIII.

Mint harczol meg Nagy Sándor az indusok királyával Póruszal.

Nagy Sándor talpig fegyverben, felül Bucefalus jó lovára, minden seregének előtte ment, a legelső ütközetnek a persákat és médusokat inditá, maga pedig segítő seregnek marad a macedoniaiakkat. Dea persákat annyira megfogyaszták az elefántok, hogy az ellenséghez közel sem mehettek. Gondolkodék azért Nagy Sándor, és rézből nagy ember formákat öntetett, melyeket belől eleven kovács-szénnel tele töltetett. vasból készült szekerekre felrakatta, és az elefántok eleibe azokat taszittatá, melyeket embereknek tartván az elefántok, rájuk menvén, kezdték orukkal csapkodni, dea nagy hőségtől megégvén a szájok s orruk, busulva tértek vissza, és a maguk népét kezdték tapodni, vesztegetni, min igen megháborodott Pórus király. A persák azonban új erőt vettek, és az indusokat szörnyen kezdték nyilakkal lövöldözni. Ilyenformán husz egész nap tartván a harc, a médusok és a persák teljességgel elhanyatlának, és számtalanul veszték, amelyen megbusulván Sándor, Bucefalus lovára ülven, segítségökre megy, és a hadakozók közzé elegyedik. Akkor megujjul a harc, a macedoniaiak és a görögök az indusokat úgy vágják, hogy tovább ellent nem állhatván Pórus, futni kezd, és vele együtt a többi indusok is mind elszaladtak.

XXXIX.

Mint megyen be Nagy Sándor Pórus városába.

Győzedelmesen előre nyomulván Nagy Sándor, tábort üt és isteneknek áldozatot tesz. A persák, médusok és macedónok holt testeit mind eltemetteti. Másnap Pórus városát megszállja és el-

foglalja, akkor felmenvén a Pórus király lakába, nem is képzelte, minémü fényességet látott az épületekben. A többi közt 400 finom aranyból készült drága oszlop volt csudálatos czifrasággal, melyekre termés aranyból futottak fel a szőlőfák sűrű gerizdekkel, hol a szőlő szemek kristály módjára tündöklöttek smaragdokkal és napkeleti jóféle gyöngyökkel, oly mesterségesen voltak felékesítve, mintha azokat nem is emberi kéz rakta volna, hanem természetesen termettek volna ott. Egy ujnyi vastag aranytáblákkal voltak a falak beborítva, melyeket darabonként hasogattak le a görögök. Az ajtók, ágyak és egyéb házi eszközök elefántcsontból készítették, melyekben egymást érték a külön-különféle drága gyöngyök és villogó kövek. Az udvartéren is tiszta aranyból álló képek voltak, és termő fák, melyeken sűrűn állottak az aranyból öntött madarak. Minden madar az ő természetéhez képest volt megtestve. Ezek a madarak az ő nemök szerint szóltak valamikor Pórus kívánta, ördögi mestersége által. A házakban ritkán találtatott ezüst edény, hanem jobbára mindenek aranyból voltak. Onnét elébb indulván Nagy Sándor, ment a kaspiai kapuhoz, melyeknek földje termékenységgel minden helyeket meghaladt, csak hogy féreggel igen bőven volt ellátva; ott telepítette meg táborát, és onnétirt levelet Talifrida amazonok királynéjának, ilyenformán:

A királyok királya és uralkodók ura, Hammon Istennek és Olympia királynénak fia Nagy Sándor, az amazonok királynéjának Talifridának örömet kíván. Dáriussal a földi istennel, Pórus-sal az indusok királyával és több sok nemzetségekkel mint harczoltunk és győzedelmeskedtünk, tudom, hogy annak hire hozzád is eljutott, melyhez képest neked is azt parancsoljuk, országodat hogy ha kezünkből megakarod szabadítani, mentől hamarabb meghódolj és hozzánkvaló hűségedet adófizetéssel mutasd meg.

XL.

Miő választ küld Talifrida az amazonok királynéja Nagy Sándornak.

Királyok királya és uralkodók ura, Hammon istennek és Olympia királynénak fia, leveledet vettük, Talifrida az amazonok és az ég alatt levő erős vitézek hatalmas királynéja, macedóniai Nagy Sándornak vigasztalást kíván. Hallottuk nagy okosságodat, ki jelen valódról eszesen gondolkodol. Értelmes emberlévén azért

figyelmeztetünk, hogy meglásd mit cselekszel, mivel a mi határunkba soha senki be nem lépett, kinek szégyenvallással ismét vizsgálás nem kellett volna térnie. Azt tanácslom tehát, hogy magadra vigyázz, mert gyalázat okos embernek az előtte lévő mély örvényt el nem tudni kerülni. Ha pedig helyzetünket vizsgálod, im megjelenem neked: minket egy folyóvíz rekeszt ezen szigetbe, melynek sem kezdete, sem vége fel nem találtatik; azon pedig csak egy szoros ut létezik a mi országunkba való juthatásra. Mi pedig vagyunk 214,000-en, asszonyemberek, kikkel közönségesen férfiak nem laknak, hanem azok a vizen túl messzi vannak tőlünk, esztendőit át pedig egyszer ünnepet ülünk és akkor bocsátjuk magunkhoz a férfiakat 30 napig, kiktől ha férfi gyermekünk lesz, azokat hét esztendőit neveljük, azután a férfiaknak visszaadjuk őket, a leányokat pedig, kik születnek, megtartjuk, és a magunk szokására tanítjuk őket. Mikor ellenségünk ellen indulunk, 100,000 készülünk fegyverben ellene. A többiek hazánk oltalmára itthon maradnak. És mikor győzelemmel visszatérünk, a prédát egyaránt osztjuk helyben maradt társainkkal. Azért ellenünk hajósz, itt is emberekre találsz. Ha győzedelmet veszel is rajtuk, azzal becsületed nem nevededik, asszonyembereken vévén diadalmat. Azért idejekorán megjelenttük neked, eszeden járj, mert itt oly veszedelem érhet, melyről álmodni sem tudtál. Ezen választételt nagy nevetséggel olvasván Nagy Sándor, így irt ujjal nekik:

A királyok királya és uralkodók ura, Hammon Istennek és Olympia királynénak fia Nagy Sándor, Talifrida királynénak, többi amazonokkal együtt örömet kíván. A világnak három részét Ázsiát, Európát, Afrikát meghódoltattuk, azok ellenünk semmit nem tehettek. Tiazért ha ellenünk fel mertek támadni, gondolatok meg, mi érhet benneteket, de mivel mi hozzátok jó akaratall vagyunk, kegyesen intünk, hogy a szigetből jőjjetek ki előnkbe férjeitekkel együtt, mert a mi atyánkra Hammonra, Junó s Minerva istenünkre esküszünk, hogy semmi bosszusággal benneteket nem illetünk, hanem az adót bevévén kezetekből, békességgel visszaeresztünk. Gondolkodván azért magok közt, 10 igen szép fehér tanulatlan lovat, melynek mása ez időben nem volt, küldenek igen nagy adóvel együtt Nagy Sándor eleibe, melyet a királyné maga mutatott be. Ezeket nagy különböztetéssel fogadván Nagy Sándor, az amazonok örömmel tértek vissza hazájokba.

XLI.

Minő veszedelembe forgott Nagy Sándor, visszamenvén Indiába Pórus ellen.

Azon időben hirt hoznak Sándornak Pórus felői, kia harczból elszaladt, hogy Baktriában nagy hadat gyűjtött, és ujlag meg akar harczolni vele, mit hallván Nagy Sándor, 162,000 ed magával megindul kisasszony havában rettenetes hévségben és oly száraz fővényeshelyen kellett elmenni, a hol vizet nem kaphattak, hanem csak a rettenetes mérges kigyókkal és állatokkal viaskodtak, ezokon talpig fegyverbe kellett öltözniök, és aranyos fegyverek csillag módjára ragyogott. Azonban a nagy szomjuság miatt csaknem epedtek, de egy Zefirnevű vitéz ember keresgélvén, talált egy kőnek üregében az égi harmatból maradt kevés vizet, melyet sisakjába töltvén, vitte Nagy Sándornak, melyet látván, mondá: ha én ezt a vizet megiszom; vajon ezzel megegednek-e a macedónok és elepedé tagok? Mondá Zefir nem, ezzel magadat egyedül megeléghetheted. Kinek felel Sándor; mi haszon nekem életemben nálatok nélkül? és e szók után mindenek láttára a földre önté a vizet. Melyet látván a vitézek megújulának a kirájuk példájára. Más nap érkeztek egy folyóviz mellé, melynek a két partján vastag nádak és szerfelett magas fenyők termettek, mely vizből midőn inni kezdtek, nagy gyomorfájás és vérhas esett a tábori emberekre, felette gonosz izelévén a viznek, kiváltképpen a benne termő kegyetlen férgek miatt, melyek is mardosták és fogyaszták az embereket. Igaz, nagy gazdagsággal bővölködött az egész tábor, mert csak az aranyat 1000 elefánt hordozta, tevék s terhes szekerek számát nehéz volna megírni, és mindenféle harmok, melyek nagy bőséggel voltak az egész táborában; de egyébként a sok kínok és szomjuság miatt ugy elfogyatkoztak, hogy az emberek a füvet nyalták, sőt ami több, vizelletöket, és olajat is; azonfölül nagy terhökre volt, hogy a mérges állatok miatt talpig fegyverben öltözve kellett lenniök.

XLII.

Azon viz mellett elmenvén Sándor, igen erős várra talált, és csudálatos vadakra, melyek a vitézeket ették és fogyaszták.

Előbb menvén Nagy Sándor a viz mellett, lát a viz közepén igen erős várat, mely viznek szélessége a vár mindenik oldala felől

tartott kétkét futamatnyira, nádas és lapos helyen; a várban emberek látszottak, kiket india nyelven felszólítottak, hogy jelentenek meg, hol találának inni való vizet, de a várbeli emberek e szóra csak elrejték magukat. Melyre nézve parancsolja Sándor, hogy tüzes nyilakat lőnének rájuk, de midőn az sem használt, megparancsolja, hogy uszva rájuk menjenek; harminczheten azért a legbátrabbak közzül néki vetkeznek és a vizen megindulnak fegyverekkel, kik midőn fél utjokban lettek, hippotamusok jöttek fel a víz fenekéről és egészen elnyelték az embereket. Onnét azért minden haszon nélkül vissza kellett térni, és utjokban számtalan sok oroszlánok, párduczok, medvék, tigrisek és sárkányok támadtak fel, mikkel harczolni kellett Nagy Sándornak.

XLIII.

Egy tó mellé menvén, ott nagy baja volt Sándornak a kegyetlen sárkányokkal.

Távozván egy kevésbé a folyó vitzól, egy nagy tó mellé jutottak, melynek édes és ugyan mézes volt a vize, a mellé szállítá tehát táborát; megparancsolá azonban Sándor, hogy három mérföldre földig vágják a berket. A tónak szélessége négy mérföldnyire terjedt, és sok tüzet rakván mellé, ott volt mulatása a tábornak. Midőn a hold feltetszett, ott mindjárt iszonyu krokodilusok, kigyók és sárkányok jöttek ki a tóból, úgy hogy azoknak süvöltésétől miadenütt zengett a föld. A hegy oldalából és a lyukakból iszonyu sárkányok jöttek elő, a tavat keresvén, mivel annak édes vizével szoktak élni. Mely sárkányoknak korona látszott fejökön, magasan hordozták fejöket a földtől, szájokat feltátván, nehéz leheleteket bocsátottak ki torkukon, mely megölte az embereket; szemök pedig mintha tüzzel szikrádzott volna, mely miatt iszonyu rémülés volt az egész táborban, félvén, hogy mindnyájan megemésztetnek a fenevadaktól.

XLIV.

Nagy Sándor mint bátoritja vitézeit.

Akkor Sándor biztatni kezdé a vitézeket ily módon; oh jó vitéz barátim, ne féljetek semmit, hanem kövessetek engem a cselekedetben. Ezeket szólván, pajzsát s kétélü lándzsáját ragadja és

megindul a sárkányokra; miket látván a vitézek, ők is mindnyájan fegyverhez nyulnak és emberileg kezdenek viaskodni a vadakkal, kik közül ötvenig valót hamar elnyeltek a sárkányok. Azok után csudálatos nagy rákok jöttek ki a nádashól, melyeknek oly kemény volt külső héjjok, hogy csak megpendültek a dárdák rajtok és meg nem sebesithették őket. Azok pedig, kiket lábuk közzé haphattak az emberek közzül, mindjárt kettémetszettek. Ezek mindnyájan bizonyos órákban jöttek elő, iszonyu ordítással menvén az emberekre, melyekből a vitézek vadászó dárdaikkal sokat elhullattak.

Ezek után hallatlan nagy erdei kanok, melyeknek félőlnyire látszott ki agyaruk. Azok közt pedig egyvelegest kegyetlen vad emberek, kiknek hatkezők, és kezükön iszonyu éles körmük volt, melyekkel az embereket csapkodták. Azok miatt anyira megzavarodott Sándor és az egész tábora, hogy nem tudtak mint elene állni, hanem nagy tüzeket raktak és a mellé húzódtak. Utóljára egy rettenetes kegyetlen vad jött rájuk mint egy elefánt, de a lóhoz hasonlított, melynek homlokán három szarva volt, éles mint a szablya, a feje fekete, eztindiai nyelven onocentaurusnak nevezték, az is azon tóra járt inni. Ezek közt nem tudott Nagy Sándor mit mivelni, csak nyargalt mindenfelé, biztatván a vitézeket, kik közzül huszonnyolczat hamar megölt a nagy vad, negyvenet megsebesített, végre elbágyadt és elesett a sok nyilsebek miatt. Abból a nádashelyekből elébb menvén, számtalan egekre talált, macskáknál nagyobbakra, melyek az emberek holt testét megették, oly mérges volt, hogy mindenféle vadak elvesztek miattok, csak az embereknek nem ártott marásuk. Azonfelülszárnyas egerek is iszonyu sokasággal támadtak, akkorák mint egyegy galamb, azoknak foguk hasonlók voltak az emberek fogaihoz, s ha az emberek ábrázatjukra repültek, ugyan belé ragadtak és keserves harapást tettek orcájokon, kiknek fülöket, kiknek orrukat elharapván. Midőn, megviradt igen nagy veres madarakat láttak, fekete körömmel és orral. ezek nem ártottak az embereknek, hanem a tó partra nagy halakat és angolnákat hoztak ki, melyeket ott ettek meg.

Abból a veszedelmes helyből elébb viszi táborát Sándor, és jut a látrimáriai kapukhoz, a mely hely arannyal és minden gazdagsággal bővelkedett. Az ottvaló lakosok pedig becsülettel fogadták és mindennel kedvesen ellátták; itt 30 napig mulatott Nagy Sándor. A mely nemzetség ott lakott, seroitáknak hívták, és köntöst magoknak fa levélből csináltak. A Nagy Sándor

vitézei, kik megmaradtak és a kegyetlen vadakon győzedelmet vehettek, azután sokkal bátrabbak voltak mint annak előtte.

XLV.

Mint harczol meg Nagy Sándor Póruszal,
és győzedelmet vesz rajta.

Megindulván onnét, ment azon helyre, hol Pórus volt táborával. Sándor ezért fölült Bucefalus jó lovára, elrendelé seregét, a trombitákat megfuvatván, nagy sebességgel reá üt, maga is vitéz módjára harczolván. Látván azért Pórus, hogy az ő tábora tovább nem állhatja a harczot és nagy szóval mondja: *nem ugy Alexander, nem ugy veszessünk magunk kedvéért anyi népet, hanem magunk személyében álljunk ki külön ketten, és harczoljunk meg e sik mezőn mindenek láttára; ha meggyőzesz engem, az én népem szolgáljon neked; ha én veszek győzedelmet rajtad, a te vitézeid uraljanak engem.* Ezeket mondván Pórus, nem gondolta meg, mennyi bátorság és erő legyen a kised testben, mert [Sándor csak három singnyi, de Pórus öt singnyi volt magosságra. Megszűné azért a harcz, csak a két király kezd harczolni egymással. Azonban Pórust nagy kiáltással kezdték biztatni az ő vitézei, és hátra tekintvén, mi volna oka a nagy kiáltásnak; a tekintés közben rajta terem Sándor, és mig rendbe szedné magát Pórus, addig élet nélkül rogyott össze a Nagy Sándor csapása alatt. Melyet látván az indusok, harczolni kezdtek a macedónok ellen, kiknek mond Nagy Sándor: szünjete meg a harcztól, ha békével akartok házatokhoz jutni, mert semmi bosszuságot nem szenvedtek, mivel emberül harczoltatok. Azok Sándor szavára elvetvén fegyveröket, meghódolnak, és Isten gyanánt imádnak Nagy Sándort. Ugyanott közel megtelepíté táborát Nagy Sándor; a holt testeket mind koporsóba téteté, és Pórust királyi pompával eltemetteté, és az isteneknek szokása szerint áldozatot tett.

XLVI.

Mint talált Nagy Sándor a gymnosofistákra Indiában.

Onnét táborával elébb menvén; jutott Exidráces tartományába, a hol az indiai bölcsek mezítelen szoktak járni; azoksem

minémü kevésséget nem tudnak, senkivel nem hadakoznak, városuk nem lévén, barlangokban laknak. Ennek a tartománynak királya megértvén Nagy Sándor meneteleit, ilyen levelet küld neki:

Mi halandók, Indiában mezitelen járó bölcsek. Alexandernek, aki is csak ember, azt írjuk: *Értettük ellenünk való hadakozó szándékodat, melyen nem kevésbé csudálkoztunk, holott mincünk semmi gazdagságunk nem lévén, csak fáradságod jutalma sem fordul meg. Ha fegyverrel jössz ellenünk, minket mezitelen találsz a mi együgyűségünkben.*

XLVII.

Mint felel erre Sándor a gymnosofistáknak.

Levelöket elolvastván, követeket küld hozzájuk, biztatván őket, hogy ne féljenek, mert fegyver nélkül akarja őket meglátogatni. Elmentvén ezért Nagy Sándor, és mezitelen találván őket, feleségöktől, gyermeküktől külön barlangokban lakva; kérdezi Nagy Sándor: hol van a legjobb lakóhejök? azok csakugyan kalibájokra mutatnak, mondván; teljes életünk mulatsága ezekben a helyekben van. Továbbá kérde Nagy Sándor: mit kívántok lőlem? azok azt kívánák, hogy halhatatlanságot adjon nekik, mert egyébre nem volna szükségök. Kiknek monda Nagy Sándor: hogy adhasak én halhatatlanságot, holott magam is halandó vagyok? Azok pedig mondák: nyomorult ember halandó vagy, mit terheled magad ennyi fáradsággal, büneidet szaporitván? Kiknek felele Nagy Sándor: nem tudjátok-e, hogy a mély tenger meg nem háborodik, valameddig a nagy szelek meg nem busitják. Én is örömet békességben laknék, de oly indulat lakik bennem, mely engem nem hágy nyugodni és ezeket szólván békességben hagyta őket.

Más nap viradóra előbb mozdítja táborát, és megy az állóképekhez, melyeket Herkules épített. Annak egyike aranyból, a másika ezüstből volt, 12 ölnyi magossak és 2 ölnyi szélesek; melyeket átszuratott Sándor, akarván tudni, ha mesterséggel öntöltek volnánának-e, melyet úgy találván; belső üregeikbe ezer-ezer és ötszáz vert aranyat tétetett Nagy Sándor.

Előbb mentvén onnét táborával, oly hideg, puszta és setét helyre jutott, a hol a vitézek alig ismerték meg egymást. Mégis tovább ötven napi járó földre mentvén, egy meleg folyóviz mellé jutott, a mely mellett szép asszonyi állatok laktak, de az öltöze-

tük rettenetes volt, lovonülvén, dsidát hordoztak kezökben, melynek vége ezüstből voltszélesen és igen hegyesen kiköszörülve, mivel ott sem réz, sem vas nem találtatott. Férfit közöttük nem láttak. A vizen pedig át nem mehettek, mert igen széles volt és rakva mérges állatokkal, sárkányokkal. Balra térvén onnét, egy tófenekéhez jutottak, melyben viz nem volt, hanem csak a sűrű nád, a hol mikor át akartak volna menni, egy nagy vad jött ki a nádasból, hasonló hippotaurushoz, melynek melle hasonló volt krokodiluséhoz, a háta a vassűrészhez, fogai mint valami éles kardok ugy látszottak, járásában lassumint a tekenősbéka; eza vitézek közzülkettő hamirelszakgatott. A többi reá menvén, midőn éles fegyverrel semmit sem árthattak neki, pőrőkkel verték le.

XLVIII.

India legvégső erdejéhez jutván Sándor,
ott elefántokat talál.

Tovább menvén 30 napi járó földdel, Ind.ának legszélsőbb erdejét éri, és ott Thámár folyóvize mellett megszállítja táborát. A mely erdőtől 11 óra tájban számlálhatatlan sokasága jött ki az elefántoknak, az emberek ellen dühösködvén. Melyet látván Sándor, Bucefalus jó lovára ül, vadászó dárdáját kezébe veszi és megparancsolja, hogy a vitézek is üljenek fel, és nagy sereg disznót hajtsanak elől, melyeket megcselekedtek ugyan a vitézek, de megijedvén az elefántoktól, szélylyel kezdtek oszolni. Akkor mouda Nagy Sándor: vitéz barátim mit cselekesztek? fogjatok fegyvert, a disznókat pedig magatoktól el ne hagyjátok; majd meglátjátok, mit mivelnek az elefántok, szaladni kezdenek az erdő felé, melyeknek utánok eredvén a vitézek sokat elejtének közzülök, bőrüket lehuzák és fogukat kiszedik.

XLIX.

Szakállas asszonyokra talál Sándor.

Másnap menvén az erdőn, oly asszonyi állatokra talált, kiknek szakálluk mellüket érte. lapos fejük volt, és vad bőrökkel voltak felöltözve; ezeknek utánok eredvén, egynéhányat elfogtak közzülök; és indus nyelven megkérdezteté nagy Sándor tőlük,

micsoda életük vo'na a vadon erdőben, kinek azt felelők, hogy vadászásukkal táplálják magukat.

L.

Me z i t e l e n e m b e r e k r e t a l á l S á n d o r.

Azon tul érkezék egy sik mezőre, ahonnét a Thámár folyó-vize eredt, ott meziten járó férfiakra és asszonyokra talált, kik olyan szőrösök voltak mint a vadak, természetök olyan volt, hogy mint a szárazon, a vízbe is a szerint élődtek. Kik látván a Sándor táborát, a víz fenekéreszaladtak le előle. Előbb menvé onnat 15 napi járó földdel, ismét oldalvást találtak egyerdőt, mely rakva volt rinocéfalusokkal, melyek az emberekre nagy dühvel rohantak, melyeket Sándor és a vitézek vadászdárdájokkal, nyilakkal megsebesítettek. Onnét 40 napi járó földdel mentek elébb és talál Sándor igen szép sik mezőre, a hol semmi halom, semmi hegyek nem látszottak. Ott megtelepítvén táborát 11 óra tájban oly szél támadt, hogy mind a Sándor sátorait, mind a vitézek hajlékát öszszeszakgatta. A szélben pedig égető szikrák is voltak, a mely igen sanyargatta az egész táborát. Akkor a vitézek zugolódni kezdének, mondván: az isteneknek haragja gyult ellenünk, mivel kedvök ellen keressük a napnak feljöveteleit. Nagy Sándor pedig szép szóval biztatá őket: én barátim, erős vitézek, ugymond, neféljetelek, nem az istenek haragja ez, hanem csak az őszi időnek mérgeskedése, most egyezvén meg a nappal az éjszakával. Megszülvén a szél a vitézek ujlag felépíték sátorukat. Onnét elindulván 25 napi járó földdel, egyhosszu völgyben telepedtek meg, holsok tüzet raktak a kegyetlen hideg miatt, olyan darabonként esvén a hó reájok, mint egy-egy fürt gyapju. És hogy el ne borítsa őket a hó, az egész tábora népével tapodtatta azt Nagy Sándor, ötvenet közzülök mégis megölt, kiket koporsókban eltemette. Azután egy setét felhő támadt, mely harmad egész napig elvette a napfényt. Akkor égő szövétneknek kezdtek az égből le hullani, melyek mindeneket kezdtek megemészteni; melyet látván Sándor, könyörgéshez fog, áldozatot tévén isteneinék, és megszűnt a fergeteg.

LI.

Nagy Sándor a Bragmanus folyóvizhez érkezék, melyben krokodilusok, mérges kigyók és vizi lovak termettek.

Előbb menvén a Bragmanus mellé, melyet nagy Gangesnek is neveznek; elnézvén a vizen, lát 3 embert, kiktől indiai nyelven

megkérdeté, kik volnának, kik bragmanusnak mondák magukat, kikkel örömet ismerkedett volna Nagy Sándor, de a viznek szélességén át senki nem láthatott. Azonfölül a vizi lovak, krokodilusokkal a vizet mind egyre járták, szent Jakab és Kisasszony haván kívül. Mely akadályt látván a vízen, búsu'ni kezd rajta, és megparancsolá, hogy venyigéből szőnének össze hajót, az vad bőrrel béleljék meg, melyen Sándor követét küldje a bragmanusok királyához, ily levéllel:

A királyok királya, uralkodók ura, Hammon istennek és Olympia királyné asszonynak fia Nagy Sándor Didimusnak a bragmanusok királyának örömet kíván. *Mitől fogva emberi kort értünk, azóta a bölcsektől mindeneket, miket lehetett, eltanultunk. Sok nemzetiséget ismertünk, de hozzátok hasonlókat nem láttunk, kik sem a szárazon, sem a tengeren mások segítségével élni nem akartok. Tudományt is, a mint halljuk, a többi embereknél különbet követtek. Annakokáért igen kérünk benneteket, tudománytokat adjátok értésünkre, melyben a mi jó lesz, hadd kövessük mi is, mert a szorgalmas elme úgy vizsgálja a szép tudományt, mint kívánja a szem a setétben a világoskodó gyertyát.*

LII.

A Didimus választétele Nagy Sándorhoz.

Didimus a bragmanusoknak oktatója. Alexandert köszönti. Eszünkbe vettük leveledből, mily szívesen kívánnád az igaz bölcseséget; dicsérjük is a jó indulatot benned, mert ugyanis csak az érdemeligazán királyi nevet, ki másokat jó erkölcsrel felülhalad. Kívánod, hogy minden rendtartásunkat rendesen megírjuk, neked, de az lehetetlen. Amiről ha mi jót írhatnánk is, haszontalan volna, mert hadakozásra való vágyódásid elvontak téged, a szent életnek követéstől. De hogy irigységgel ne vádoltassam, a mennyiben lehet megjelentem életünknek módját. Mi bragmanusok, tiszta együgyű életet vétek nélkül élünk. A természet szükségén kívül semmit nem kívánunk. Mindeneket békességgel és türelemmel, a gazdagságnál a természet kielégítését nagyobbra becsüljük. Földünket nem szántjuk, vetjük, ökreinket járomba nem fogjuk. A tengerben nem halászunk. Sem madarakat, sem vadakat nem vadászunk. Valamit magától terem a föld, azzal lápláltatunk. Az emésztéssel gyomrunk nem terheltetik, azért egészségesek vagyunk, orvosokra nekünk semmi szükségünk nincsen. Életünknek egyarányu ideje van, mert egyikünk a másikónknál kevesebbet nem él. A tűz melegítése nekünk

nem kell, nem is szenvedünk hőiséget, ahoz képest mesztelen járunk. A testi kívánságokat nem követjük. A házi ellenségünket elvesztjük, hogy a külsőket ne kellessék félnünk, mert nagyobb veszedelme van a városnak a belső, mint a külső ellensége miatt. Ehezképest tengeren és szárazon bátorságban vagyunk, nem szorulván mások oltalmára. A mely fáknak gyümölcseivel élünk, azoknak leveleivel ruházkodunk is. A Teballiánus folyóvízzel oltjuk szomjuságunkat. Az egy magasságban lakozó Istent imádjuk, dicséreteket neki mondunk. Az örök életet várjuk jövendőben. A hívságos dolgokat semminek tartjuk s csácsogók nem vagyunk, hanem csak a szükség idején, és akkor igazat szólunk. Nem kell a gazdagság. Köztünk a tisztességkivánásának és irigységnek helye nincsen. Egyik a másikánál köztünk nem elébb való állapotunkkal épen megelégedettek vagyunk. Nem patvarkodunk nem hadakozunk, hanem békességben élünk. Olyan gonoszt nem cselekszünk, a miért ítélő bíró kívántatnék köztünk. A mi törvényünk a tiétekkel ellenkezik abban, hogy mi irgalmasságot senkivel nem cselekszünk, mert annak ott van a helye, a hol a vétek uralkodik. Fősvénység, házasságtörés, gonosz kívánság köztünk nem is halatszik a miért büntetést érdemlenének. Az igazság útján egyenesen járunk, a levegő eget ut életünkkel nem mocskoljuk, és így hirtelen halál nem követ bennünket. Színes köntös nekünk nem kell, az asszonyok nem ékesítik nálunk magokat, mert nem testi kívánságunkra, hanem nemzetünk megtartására élünk velök. Vétek volna az közöttük, ha cifráznák magukat, meg nem elégedvén a mi-ben Isten teremtette őket. Nem kellegességünkre a földő, elég nekünk az égi harmat és a nap melegsége. Senkit szolgálatunk alá nem hajtunk, sem embert, sem marhát, sem madarat, mivel Isten szabadságra teremtett mindeneket. Kőből, mészből házat nem építünk, földi edényeket nem készítünk. Szorgalmatosságnélkül a föld üregeiben élünk, merthá meghalunk is, az ami házunk. A tengereken nem kereskedünk, nyelvet nem mesterségből, hanem természetből tanulunk. A filozofusok iskoláját távoztatjuk, mivel azok tudománya gyakran megcsal. Játékkal sem töltjük az időt, magunk mulatságáért régi elődeink maguk viselését olvassuk. A kaczagás helyett sírunk. A mi mulatságunk pedig az égben, nézvén annak ragyogó csillagait és a szépen fénylő napot. Minálunk csendes a tenger és fel nem háborodik mint köztetek. A migyöny örőségünk a mezei jó illatu virágok közt, a szép zöld erdőben a madarak éneklési közt és a csergedező források közt van. Ha tetszik neked, ez a mi életünk rendi, hanem tetszik is, ettől bennünket el nem idegenitsz.

Magad állapotjáról pedig azt irhatom, hogy az nekem igen sanyarúnak tetszik, hogy Ázsiát, Áfrikát, Európát kevés idő alatt megbirtad hódítani, mert te a szép nap fényét sokaknak meghomályosítottad. A paktoli és hereni arannyal folyóvizeket megiván, elfogyasztottad, és a mellettelakókat koldusokká tetted. A Nilus vizét megkisebbitted. A rettenetes tengert járhatóvá tetted. A pokolbeli cerberus kutyát a föld színére örömmre kihívtad, mikor magad gyermekeinek vérökkel áldoztál. A jámborok közt háboruságot hintesz. Másoknak jó tanácsot adsz, magad semmiben nem követed, hanem Istenednek Jupiternek nyomdokán jársz, ki sok asszonyt megszeplősített, és istenasszonyodat Proserpinát áldod, ki sokkal paráználkodott. Azonfelül az embereket szabadságban élni nem engeded. A mely ítéletet másnak teszel, azzal magad nem élsz. Azt tartod tudós embernek, ki nyersen tud beszélni. Sok kincsben, számtalan szolgákban, nagy épületekben gyönyörködöl, étellel mód nélkül terheled magad, mely miatt idő előtt lesz halálod. Valamint mindenenek félnék tőled, szinte úgy kell mindenektől félned. Megengedd hát, hogy nagyobb a barmanusok bölcsessége a tiédnél, vajjon nem attól az atyától vettél-e eredetet, a kitől vettek a kövek és fák? Koporsódat cifrázod, de testedet csak a földnek adod. Mi pedig az istennek tiszteleteire barmokat nem áldozunk, aranyos és ezüstös templomokat nem építünk. Te pedig szentségedet mindentől fogva csak az áldozatokban helyhez tetted. Nem tudod-e hogy az igaz Istennek nincsen a borjók, ökrök és barmok vérereszüksége? hanem az alázatos könyörgést hallgatja meg. Az ígét szereti az Isten, mert az ige által némiképp hasonlították ő hozzá, mert az Isten ige, és az ige által teremtetek mindenenek, és megmaradnak. Mi pedig azt az ígét szeretjük és tiszteljük örökké. Ehhez képest jó ítélettel felőled nem lehetünk, ki hamis isten követője vagy kiknek szolgálván, holtod után kárhozat lesz helyed. Ellenben mi azt az urat tiszteljük a ki holtunk után örök dicsőséggel boldogít bennünket. Te nem érted meg egy Istennel, hanem annyinak szolgálsz, mennyi izek testedben vannak. Kicsi világnak tartván az embert, és valamint abban a kis világban sok erek vannak, azt véled, hogy az egekben is annyi istenek vannak kiket kell tisztelni. Junót, mivel igen haragos volt, indulatok istenasszonyának; Márst, az ő bátorságáért, vitézek istenének; Merkuriust nyelveskedéseért, persák istenének; herkulest, a bajnokok istenének; a részeges Bakhust, a vendégeskedők istenének; Kupidók csintalanságaért, hiszed istennek lenni; Cerest, gyomor-istenasszonyának; a párázna Vénustis isteni imádással becsüled. Igy osztottad el tagok sze-

rint az isteneket, nem akarván hinni azt az egyigaz Istent, a ki az embert mindenestől fogva teremtette. Így munkálódása hamisistenek körül. Marsnak vadkant, Bakhusnak babot, Junónak pávát, Jupiternek bikát, Apollónak bárányt, Vénusnak galambot, Minervának baglyot, Céresnek, Merkuriusnak mézet áldozván. Zöld ágakból csinál szornyos oltárt Herkulesnek; a Kupidó templomát koszorúkkal cifrázod. Ezekben veted reménységedet, méltóbban érdemlenének hóhér nevet, mint isteni hivatalt. Ehezképest, a mennyi Istent tisztelsz, annyi gyötrelme lesz lelkednek. Mert az egyik bujaságra, másik torkosságra igazít, és úgy engedsz nekik mint isteneidnek. A kiket isten asszonyoknak tartasz, azok nem egyebek, hanem a pokol szelléri, kik kegyetlenül vesztenek és rontanak téged. Oh vajha ezekről józan elmével gondolkodnál! bizony nyá elkerülnéd azokat a bölcséket kik éféleket elhittették és az örök kárhozatra vak vezérid lesznék neked. Mihez képest nagy szánakozásra méltó ember vagy, ki e világi rövid boldogság után végzetetlen nyomorúságra jutandó vagy. Mely levelet vévén Nagy Sándor, igen megbusult az ő istenei becstelenítéseért, és ilyen választ küld:

LIII.

Nagy Sándor felelete a bragmanusok királyához.

Alexander a királyok királya és uralkodók ura, Hammon is'ennek és Olympia királyé asszonyak fia, Didimusnak köszönétét írja. *Ha mind igazak volnának azok, a mit magatok felől irtok, csak ti volnátok emberek az ég alatt kik semmi bünt nem tesztek. De aztán nem a ti jó erkölcsötöknek, hanem csak a természetnek tulajdonítom. Egyébiránt ha beszédeteket jól megvizsgálja valaki, úgy látszik, hogy vagy istenekhez hasonlóknak tartjátok magatokat, mint vétek nélkül valók, vagy mások állapotját irigylitek. Hogy minden dolog nélkül füvel s egyéb gyökerekkel barom módra éltek: sem szárazon sem vízen nem kereskedtek, épületet sem készítették: kitetszik abból, mennyi fogyatkozással vagytok. Ne féljete, mert sem bölcseségeteken, sem természeteteken nem kapunk. Egyébiránt elegendő követnek benneteket a farkasok és egyéb oktalán állatok. Ha csak fogyatkozástokkal tudtok dicsekedni, tartsátok magatoknak. Mert nem fogyatkozás, hanem a gazdagságban való rendes élet érdemel dicséretet. Ha a nyomorultaké a dicsekedés, a vakok, a csonkák, bénák volnának mindennél boldogabbak. Halljuk, hogy az asszonyok közöttetek minden ékes öltözet nélkül vannak; és hogy titeket nem*

bánt a testi kívánság, nem csuda, mert a koplaláshoz nem fér a bujaság, midőn a disznó módra csak parén rágódtok, az igen gyenge ösztön a gyönyörűségre. Midőn sem iskolába nem jártok a szép tudomány kedvéért, sem irgalmasságot nem tudtok az ilyennel tovább nem mehettek a barmoknál, mert azok is követik a természetet, de egyéb jókban nem lehet részök, mint nektek is. Mi pedig, kik értelemmel különbözünk az állatoktól, tanulsággal igenis segítjük természetünket, mert mivel változás alá vettetett az emberi nemzet, hogy maradhatna meg a sok viszontagságok közt, ha a bölcsesség szerint nem rendezné életét? gyakran a szomorú alkalmatlanság teljességgelboritná. Az emberek élete közt is különbség van, mert más az ártatlanok, más az ifjak, más a vének tulajdonságai. Távolság van a mi mulatságunk a tiétektől, mert mi a miket nem látunk, nem szaglunk és nem tapasztalunk, az olyanokban is gyönyörűséget találunk bölcs okoskodásunk által. Minden állatoknak, földnek és víznek illendő hasznát tudjuk venni. Midőn azért az ilyenekben nem egyeztek velünk, tudnivaló dolog, hogy vagy kevélyek, vagy irigyek vagytok, szűkölködők lévén. Én azért a ti vélekedéseiteket bolondságnak és nem okosságnak tartom. A mely levelet vévén Didimus, így ír másodszer Sándornak ;

A bramanusok oktatója Didimus Alexandernek köszönetét írja. Ezen a világon megmaradásunk nem lévén, mindnyájan zárándokok vagyunk, és a halál által elköltözünk mindnyájan mentül hamarabb. Mi tolvajok nem lévén, jólelkűismerettel merünk megjelenni. Isten gyanánt magunkat nem tartjuk, az Istenre nem is irigykedünk. A mely isten mindenekeket teremtett, az az embereknek szabad akaratot engedett, hogy tudjon a jó és rossz közt választást tenni. Valakik azért az elmulandó dolgokon nem kapnak, hanem azoknál jobbat követnek, azok igazán Isten barátinak neveztetnek. Azért olyan gyanút nem érdemlénk, mint ha reátok, vagy istenetekre irigykednénk, mert az a gyanú titeket illet inkább, mivel a szép öltözetben és egyéb jónak bővelkedésében akárkinek is jobb módja van mind a kevélykedésre, mind egyéb vétkek követésére. Én nem tudom, mit cselekesztek gazdagságtokkal, üdvösséget ha nem vásárolhattok az arannyal. Magatok sem elégesztok meg vele, hanem untalan szomjuhozzátok, mint a kórságosak a vizet. Mi az aranyat lábunkkal tapodjuk, mert az magában sem éhségünket, sem szomjuságomat meg nem enyhíti, nem melegít és nem takargat. — Nem tudom azért, miért kell rajta kapni, ha sem elégséget, sem egészséget nem ad embernek. Akár micsoda edényből is úgy ihatik a szomjú ember mint a fényes aranyból. Az arany pedig egyebeknél rosszabb, annyiból, hogy

mentül nagyobb mennyiséggel gyűl, annál inkább elrejtik, hogy hasznát ne vehessék.

S á n d o r v i s z o n t f e l e l D i d i m u s h o z.

Királyok királya és uralkodók ura, Hammon istennek és Olympia királyné asszonynak fia Nagy Sándor Didimusnak irván, parancsolja: Mivel a világnak olyan szegletibe szorultatok, a honnét ki nem mehettek, és mások is hozzátok nem férhetnek és így csak a ti szokástokat tudjátok dicsérni, mások felett tartván boldogoknak magatokat. Kénytelenek vagytok pedig vele, hogy a magatok szokását dicsérjétek, mivel a másokét nem is tudhatjátok, külön rejtekben, mint egy tömlöczben lakván az egész világtól. Így, ha a ti életek boldog volna, csak azok volnának boldogok a kik tömlöczbe estek. Egyébiránt mindeneknél boldogtalanabbak vagytok, mert a mely büntetésre mi agonosztevőket itéljük törvény szerint, ti azon nyomoruságokat szenveditek szüntelenül természet szerint. Ehez képest, a ki okosnak láttatik is, az a büntetést szenved, a mit nálunk a gonoszok. Melyre nézve senki boldogtalanságnál egyebet közítek nem lát. De esküszöm a halhatatlan istenekre, hogy ha közítekbe mehetnék, vitézségre tanítanálak benneteket, és tiszteességes erkölcsökre.

LIV.

N a g y S á n d o r m á r v á n y k ő o s z l o p o t e m e l t e t e l t g y ő z e d e l m e e m l é k e z e t é r e.

Azon a helyen azért, egy szerfelettvaló nagy oszlopot emeltet fel Sándor márványkőből, melyen görög, deák és indiai nyelven ezt iratja: én macedoniai Nagy Sándor, Dáriusnak veszedelme után kardommal eddig a helyig jöttem és hódoltattam meg a világot.

LV.

N a g y S á n d o r ó r i á s o k r a t a l á l.

Elhagyván azt a helyet, ment táborával az Ademéja sik mezéjére, a mely mezőt egy sűrű erdő fogott körül, melyben a fák gyümölcsével élődtek a vad emberek, kik óriásokhoz voltak ha-

sontók, ködmönökbe öltözködve. A kik látván a tábort, csak elámultak rajta : azonban parancsolá Sándor a vitézeknek, hogy felszóval kiáltsanak, melyet hallván a nagy ostoba emberek mind elfutottak, mint a kik emberi szóhoz nem szoktak. Kiknek utánok eredvén, 634-et levágának közzülök, a Sándor vitézei közzül pedig 137-en vesztek el. Abban az erdőben harmadnapig lakott Nagy Sándor és a fák gyümölcsével élt.

Onnét egy folyóviz mellé menvén talált egy igen nagy szőrös vad emberre, a ki különben nem szólt hanem csak disznó módra rőfögött. Megparancsolá azért Sándor, hogy kötözve vigyék eleibe. Amapedig bátran ellentállván az embereknek, mire ujlag értesítettnek, hogy bántása ne legyen, hanem vigyenek egyleányt eleibe. Kit midőn oda vittek, mód nélkül kezdett szorongatni és hogy elvették a vitézek tőle, a szőrös ember kegyetlenül ordítani és dühösködni kezd. Akkor nagy nehezen megfogják s megköttözik, és megparancsolja Sándor, hogy égessék meg.

LVI.

Nagy Sándor olyan fákra talál melyek a nappalal együtt nevelkedtek.

Tovább menvén, egy szép mezőre jut, a hol a fák a nappalal együtt iszonyu magasra nőnek, és naplementkor elenyésznek. Mert az első reggeli órától fogva a föld alól kibuván, hat egész óráig szemlátomást nőnek, azutánestig mindig apadnak, ugyanynyira hogy helyök is alig látszik. Magukkal pedig csudálatos jó gyümölcsöthoznak. Ezt látván Sándor megparancsolá egyik vitézének, hogy ágat törne le a fáról és vinné neki. Ki midőn a fához nyulna, egy szellemtőlugy megvereték, hogy szörnyűhalált halt ; és ilyen szózat hallatszék az égből: valaki e fát illeti, annak halálának halálával kell meghalni. Igen szelid madarak is repdestek ott az emberek körül, melyekhez ha valaki hozzá nyult, tűz lobbant ki belőlök, és megemésztette az embereket.

LVII.

Sándor egy nagy basiliskusra talál.

Másuvá menvén onnét, oly nagy hegyre találtak, melynek tetejére hétegesznapig jutottak fel, hol a sárkánykigyók és orosz-

lánok sokasága s támadása miatt nagy veszedelemben voltak, melyektől nagy bajjal megszabadulván és a hegyről lemenvén, jutottak egy végtelen setét völgybe, hol alig ösmerték egyik a másikat. A völgyben pedig sok termőfa volt, melynek gyümölcsével éltek. Gyönyörűséges csergedező patakok is bőven voltak, de 8 egész napig a napnak sugarát nem láthatták. Nyolcz nap múlva érkeztek egy hegy aljába, hol a levegő sűrűsége miatt lélegzetet sem vehettek, hanem csak tikkadoztak az emberek. A hegyre felmenvén, ott világosságot értek, és vékonyabb levegőt. Tizenegy napig vesződtek, míg a hegy tetejére felmehettek, onnét látták meg a nap csudálatos szép világát. Lemenvén arról is értek egy szép mezőt, melynek földje tiszta piros volt, a termő fák pedig sűrűn voltak, de 2—3 lábnyi magasságnál feljebb nem nőttek, ezeknek jóizü gyümölcsével nem győztek betelni. A patakjai pedig úgy táplálták az embert, mint a tej, még a testök is megfehéredett; mivel 170 napig volt járásuk azon a mezőn. Azután oly magas hegyeket értek, melynek teteje csaknem az égig nyult fel, de azokra nem mehettek, mert mint a kőfal, oly meredekek voltak: két átmenő utat mindazáltal találtak rajta, melynek egyike északra, másika napkeletre mutatott; melyből gondolkodván Sándor eszébe vette, hogy nem emberi kéz, hanem a vízözön nyitotta azokat. Megindulván azért a napkeleti úton, nyolczad nap után talál egy rettenetes bűdös basilikusra, a mely még tekintetével is megrontá a levegőt, melynek még csak látása miatt is félholt állapotra jutottak a macedonok és persák, mely veszedelmet látván a vitézek, tovább menni nem akartak mondván, itt az istennek haragja állott előnkbe. Akkor megindul egyedül Sándor a hegy felé, és mikor egy tetőre jutott volna, meglátja a basiliskust egynagyledölt fán aludni, ennek olyan természetee volt, hogy ha valamely állatra szemével rápiliantott, annak mindjárt meg kellett halni. Ezt eszébe vévén Nagy Sándor, oly paizst vett elő, melynek hossza hét singnyi, szélessége négy singnyire terjedt, a közepére tűkört illesztett, melyet kezébe vévén, megyegyenesen a basilikusra. A paizs befedvén őt, bátran ment, meghagyván vitézeinek, hogy állásukban tartsák magukat. Midőn közelitne a basiliskushoz, felnyitja a szemét és kegyetlenül kezd nézni Sándor felé, de hirtelen meglátja magát a tükörben és szörnyű halált hal. Sándor a basilikus veszedelmét látva, feláll reá és szólítja a vitézeket. Jöjjetek elő, ugymond, nézzétek a mi gyilkosunkat. Melyet ugyanott megégettek dicsérvén Nagy Sándornak mindnyájan erejét és okosságát.

Annál tovább már nem mehetett Nagy Sándor, hanem vissza-

térvén, azon utra indul, mely északfelé vezet; azon 15 napig men-
vén, jobb kéz felé fordul, és 90 napi fáradságos út után a Gyé-
mánthegyre jut, melynek tetejéről, partjairól nagy aranylánczok
csüngenek le. A nagy hegyre 1500 lépcsőjű grádics szolgált, sa-
firból kivágva; táborát ott telepíté meg.

LVIII.

M i n t m e n t f e l S á n d o r a h e g y r e .

Másnap ismét áldozatokat téven az ő isteneinek, felmegyen
a hegytetőre, 12 hadvezért vevén maga mellé. És ott látja a nap-
nak csudálatos szép házát, melynek finom arannyal tündöklő 12
ajtaja és 70 világos ablaka volt. A mellett tiszta aranyból épített
gyönyörűséges templom melynek tetejére egy szőlőfa nőtt fel ágai-
val, a mely megmondhatatlan drága gyöngyökből álló gerézked-
kel bővölködött, bemenvén Sándor a házba fejedelmeivel együtt
talál ott egy embert arany ágyban feküdvé, aranyos paplan alatt.
Az ember igen tekintélyes és nagytermetű szakálla, mint a tiszta
gyapjú fehérlett. Kit Sándor minden fejedelmével együtt térden
állva imádott. Kinek monda a vén ember: te Alexander, olyanokat
látsz és hallasz, melyeket világi ember soha nem látott. Melyre
Nagy Sándor így szól: boldog ember, honnét ismersz engem?
Kinek monda amaz: minekelőtte a vizözön a földet ellepte volna,
már tudtam, mik voltak elvégezve felőled; kívánod-e azért látni a
napnak és holdnak áldott fáit, melyek jövődöt tudnak? Ezt hall-
ván Sándor, nagy örömmel mondá: igenis uram. Akkor monda
a vén ember: ha ma asszonyiállatoktól tiszták vagytok, bemehet-
tek a helyre, ahol az Isten széke van. Kinek felele Sándor: tiszták
vagyunk. Ottan felkellvén a vén ember megparancsolá, hogy sa-
rujokat s gyűrűjüket tegyék le, és őtet kövessék. A többi fejedelme-
ket hátrább hagyván Sándor, Tholomeussal, Antiokussal s Per-
dikával megindul, és mennek erdőn, mely a hegy tetején volt. A
föld alatt pedig látnak egy nagy udvart és ékes épületet. Az álló
fák száz lépésnyi magasságnyira, melyeknek tetejük borostyán
koszorukkal voltak beborítva, az olajfákhoz hasonlítottak, me-
lyekből temjén és jóillatu balzsam csorgott ki. A fák közt láttak
egyet, mely legmagasabb volt, ennek sem levele, sem gyümölcse
nem volt, hanem egy igen nagy madár ült rajta, s olyan volt bok-
rétája mint a pávának, a nyaka mintha aranyoskoszorúval fény-
lett volna, a háta a bársonyhoz hasonló farka mint rózsákkal

termett bokor, szépen kiterjedt, kék zománczos színt mutatván. Csodálkozván Sándor, mondja a vén ember, hogy mit lát, az a Fénix madár.

LIX.

Mint érkezik Nagy Sándor a nap és hold fájához.

Előbb menvén, jutnak a nap és hold fái alá, monda a vén ember: tekintetek fel, és valamit tudni kívántok, értéstekre lesz, csak hogy titokban tartsátok a dolgot. A magas fáknak levelei hasonlók voltak a pallérozott ezüsthöz. Monda azonban a vén embernek Sándor, de micsoda nyelven fognak nekem szólni? Kinek az felele: a nap fája indiai nyelven kezdi elszólását és görögül végzi; a hold fája pedig görögül kezdi szólását, és indusokén végzi. Akkor megcsókolván Sándor a fákat, kérdé: vajjon győzedelemmel visszamehetek-e Macedoniába? A nap fája felele indiai nyelven: Te a világnak hódoltatója és atytya, hazádat többé nem láthatod, még csak esztendeig és 8 hónapig tart életed; a kibben bizod az mérges italt ad innod. Akkor monda ismét szívében Sándor: jelen'sd meg nekem szentséges fa, ki lesz gyilkosom? Kinek felele a fa: nem szabad, mertig nem teljesednék be a jövő-dőlésem, mert ellene lennél annak az embernek. Monda azonban a vén ember Nagy Sándornak: térjünk meg, és több kérdéssel ne fáraszd a fákat. Visszamenvén azért Sándor sira keservesen, életének rövid volta miatt. Siratták a fejedelmek is, és midőn a nap házába visszamentek, monda a vén ember Sándornak: itt többet nem mulatsz, ha pedig az északi úton tovább akarsz menni szabadságodba lesz; de már hosszú útat ne válalj magadra. Ezen szók után visszatér a vén ember a nap házába; Nagy Sándor pedig táborába megy fejedelmeivel együtt a grádicsokon alá.

Másnap táborával megindul, és megy az elhagyott sík mezőre vissza, ahonnet eredete volt a két útnak, és azok mellett két nagy márványkő-oszlopot emeltett, melyekre görög, zsidó, indiai és deák nyelven azt iratja. *En macedoniai Alexander Filep, ezeket az oszlopokat örök emlékezetre felállittattam minекutána Dárius és Pórus királyokon, persák és indusok urain győzedelmet vettem. Valaki ezeken túl akar menni, balkézre tartson, mert a jobbkez felől való úton sok veszedelem éri.*

Tovább menvén onnét táborával, az északfelé menő úton siet, hogy meutül hamarább Macedoniába juthasson, és jutván a brásákha földére, ott táborába szállt. Azon földnek lakosai megért-

vén Nagy Sándornak odavaló menetelét, sok ajándékokat vittek neki, párducz és oroszlánbőröket, tengeri Murénak bőreit, melyek hét ölnyi hosszak voltak, hasonlók a párducz bőrhöz. A sík mezőn egy nagy hogyen volt egy csudálatos szép vár, melyben Kandaces özvegy királyné asszony lakott három fiával együtt; annak egyikét Kándéólusnak hívták, és ilyen levelet küld nekik Sándor:

A királyok királya és uralkodók ura, Hammon istennek és Olympia királyé asszonynak fia Nagy Sándor, Kandaces királynénak örömet kíván. *Im tiszta aranyból templomot és állóképet készítettünk. Jöjj el azért és egyenlő akarattal áldozzunk Hammon istennek. Mély írást vévén Kandaces, mindjárt adót s ajándékokat, és ilyen levelet küld Nagy Sándornak követői által:*

A királyok királyának Nagy Sándornak, Kandaces a mero-rok királynéja engedelmességét ajánlja. *Tudjuk, isteni végzésből lett, hogy Egyiptust, Persiát, Indiát, Mediát, és több országokat birodalmad alá hajtattál, mit nem annyira emberi, mint isteni erővel vittél véghez. Nekünk pedig tiszta lelkiismeretünk lévén, nincs most arra szükségünk, hogy Hammon istennek áldozzunk, de parancsolatodat nem akarván elmúlatni; küldtem a a Hammon isten áldozatjára 100 porfirus madarakat drágakövekkel rakott 200 aranylánczot, mindenikhez külön egyegy porfirus madár lévén kötve: aranyos gyertyákat harminczat; hébénom-faládákat másfél ezeret; rhinocerust nyoleczvanat; pantherákat 300-at: oroszlán és párduczbőrt ötszázat. Kérünk, adja tudtunkra felséged, ha már az egész világot meghódította.*

A követek közt egy igen jeles arczfestőt is küldött a királyné, ki a Nagy Sándor arcját jól megvizsgálván, azt élelhűn festé le. Látván Sándor a szép ajándékokat, igen nagy becsülettel fogadta a követeket. Kik visszatérvén, a Sándor arczképét megvívén a királynénak, melyen nem kicsi öröme volt Kandacesnek, mivel régtől fogva kívánta azt látni.

Ezek után egyik a királyné fia közzül, Kandeolus mulatságnak okáért uéhányadmagával és feleségével együtt kiment; ki nek utánok leskelődött a zsidók királya és szép feleségét elragadta, a veleváló vitézeket levágatván. Maga Kandeolus elszaladván, Nagy Sándorhoz ment segítséget kérni, de minekelőtt Sándorhoz jutna, az örök kezébe akadt és Tholomeushoz vitték a vitézek legfőbb generálisához, midőn kérdé Tholomeus, hogy ki volna. Felelé: én, ugymond, a Kandaces királyné fia vagyok. Viszont Tholomeus, kérdé: mi járatban vagy? Ama elbeszélé hogy mint járt és mint vesztette el feleségét a zsidók király

miatt, Tholomeus megnyugtatóván Kándéoiust, ment Nagy Sándorhoz éjszakának idején, és felköltvén Nagy Sándort, elbeszélte a Kándéolus ügyét neki, melyet hallván Sándor, monda Tholomeusnak: menj vissza sátorodba, ülj az én királyi székembe és koronámat tadd fejedre, minthate volnál Nagy Sándor, és hívass Antiókhust, hívass engem is; én pedig Antiókhus képében elsi-jetek hozzád és mikor előtted leszek, a dolgot rendszerint beszéld elő. És mintha Antiókhustól kérdenél, úgy kérj tanácsot tőlem. Elmenvén azért Tholomeus, mindeneket a szerint vitt végbe, a mint eleibe adta Sándor. És megkérdeztetvén Nagy Sándor Kándéolus jelenlétében, mit kellessék elkövetni abban az ügyben így felele Tholomeusnak: hatalmas császár, ha tetszik felségednek, én elmegyek ez ifju legénynyel, és meghagyom neveddel a zsidók királyának, hogy feleségét mindjárt adja vissza, melyet ha nem cselekedne, mindjárt felégetjük városát. Hallván Kándéolus e beszédet, térden állva kezdi imádni, és mordani; oh nagy okos-ságu Antikhe, bizonynyal méltó volnál a királyi méltóságra. Megindulván onnét Kándéolussal a zsidók királya városa felé éjszakának idején, megérkeztek; kérdezik a virasztók tőlök kik volnának? Kinek feleltek: Kándéolus és Antiokus; Nagy Sándor parancsolja, hogy Kándéolus feleségét visszaadjátok, melyet ha nem cselekedtek, elérkeznek a vitézek és várostokat felégetik. Melyet hallván a városbeliek, felkelének és a király udvarának kapuiról a zárat leverék, és a Kándéolusfeleségét onnét kihozván, visszaadák neki. Monda azért a dolog után Kándéolus Sándornak, kit Antiokusnak vélt lenni, kérlek kedves uram jöjj el velem az anyám házába, ezt a nagy jót ott hagy háláljam meg neked. Melyet hallván, örvendezett Sándor, kívánván, Kandaces királyné asszonyt és az ő városát látni, és monda: menjünk Nagy Sándorhoz, és szabadságot kérvén tőle, ebben is örömet teljesítem kívánságodat. E szerint cselekedvén, megindul Sándor Kándéolussal, és utjokban iszonyú magos, a felhőket érő hegyeken mennek, a hol gyümölcsöző cédrusfák bőven termettek, azok közt szép szőlőfákat is látott. melynek egy gerezdjét egy ember alig birhatta el, min igen csudálkozott Sándor; továbbá találtak olyan diókat, melyek a dinyékhez hasonló nagyságúak voltak, ott majmok is nagy sokasággal találtattak.

Elhagyván azon helyet, jutnak a Kandaces királyné városába, azonban tudtára esik a királynénak, hogy békekességgel megy vissza Kándéolus feleségével együtt, a Nagy Sándor közbevetésével, nagy öröme indulrajt, s királyi köntössébe felöltöztetik, köves

arany koronáját fejére tévén a grádics aljáig megy elejökbe, uri szolgálival együtt. A királyné igen szép asszony lévén, úgy tetszett Sándornak, mintha a maga anynyát Olympiát látná. Kinek szép háza menyezetei tündöklöttek a drágakövektől.

LX.

Mint viszi be Kandaces Nagy Sándort belső szobájába, hola hártýára vett tulajdon arczképet neki megmutatja.

Felment Sándor Kandéolussal a királyi legszebb felső szobába, a hol onikhinus kövekkel voltak az asztalok és egyéb házi eszközök megrakva; az oszlopok porfirius kőből mesterségesen voltak kiczifrázva; a paloták falain elefántokkal való hadakozások voltak lerajzolva. A patota alatt pedig, mint a kristály, oly tiszta víz folyt el, a felett vendégeskedett a királynő fiaival és Nagy Sándorral. Másnap jobb kezét fogván a királyné Nagy Sándornak viszi a maga legbensőbb szobájába, onnét más, igen nagy mesterséggel készített jó illatú szobába, mely mintha kerekeken állott volna, és úgy tetszett, mintha ördögi mesterség által, husz elefánt idestova mozgatta volna. Mihelyt azért bement a királyné val abba a házba, mindjárt megindult azért a fényes kamara és mozogni látszott, min igen csudálkozván Sándor, monda a királynénak: Minálunk nem győznének ezen eleget csudálkozni a emberek. Kinek felel a királyné: igazán mondád azt Nagy Sándor, mert több csudáraméltó dolgok vannak Indiában mint Görögországban. Akkor hallván a maga nevét a királynétól, igen megborzad és ábrázatjában el kezd változni Sándor. Kinek a királyné monda: azért halványodtál-e ennyire, hogy neveden szólítottalak Sándor. Erre a királyné felele Nagy Sándorhoz: igazában a te neved. Fogván azért kezét, beviszi más szobába és ott megmutatja Sándornak tulajdon arczképet a hártýán, és monda: Sándor ismered-e ezt a képet? Melyet látván Sándor, mindinkább kezét félni és változni ábrázatjában. Kinek monda a királyné: világgyűlölet, parthusoknak, bartusoknak, Persiának megrontója, miéért változik színed? minden vérontás nélkül Kandaces királyné halmába s kezébe estél; eszedbe veheted azért ebből a világi csodáságnak minden állandóságát. Melyet hallván Nagy Sándor fejét hajtogatja és fogait csikorgatja haragjában. Kinek monda ismét a királyné: mit emészted magadat, belső indulattal? mi

való most a te nagyhatalmad? Erre felelé Nagy Sándor: asszonyom, azon búsúlok, hogy fegyver nélkül vagyok. Kérdé a királyné: ha fegyvered volna is, mit tehetnél vele? Kinek ezt felelé Sándor: mivel hogy fejemet magam hoztam a veszedelembe, fegyveremmel elsőben téged ölnélek meg, azután magamat. Kinek monda a királyné: mint bölcs király úgy feleltél, de senkitől ne félj, mert a te jó akaratod melyet mutattál, sokat érdemel én ölem, mert valamint megszabadítottad fiam feleségét a zsidók kezéből, a szerint kiviszlek én istéged ez otromba nép közzül kik nem megtudnák ittléted, bizonynyal megölnének téged, azért, hogy Pórust tulajdon kezeiddel ölted meg, mivel az én fiamnak Karrakoriusnak felesége az indusok volt királyának Pórusnak leánya. Bevivén azért kezénél fogva a királyné a magalakó házába, szótítja a fiait és monda nekik: édes fiaim Nagy Sándornak ilyen jó szolgájához minden barátsággal és szeretettelgyetek, mert ő is nagy emberséggel volt hozzátok. Kinek monda a kisebbik fia: gaz dolog édes anyám, hogy e szabadította meg a bátyám feleségét, de feleségem miatt nem nyughatom, mert szüntelen ingerel engem, hogy ezt az Antiókust megöljem. Ezen szóra elijed Sándor, de a királyné monda; fiam, hogy illenék becsületünkben hogy a követet elvesztenénk. Melyet hallván Kandéolus monda: távol legyen az, hiszen e mentett engem meg feleségestől. Min felindulván Karrakorinus, mond: mit akarsz ezen szóval, talán azt kívánod, hogy kardra hányjuk egymást? Kandéolus viszonzá: nem kívánom, de ha kedved lesz hozzá, arra is kész leszek. Látván Kandaces a halálos veszekedést fiai közt, megijed rajta, és Alexandert kézenfogva rejtekszobájába viszi, és mondaneki: kérelek, most mutasd meg bölcsességedet, hogy fiaim közt ne történjék halál. Kinek monda Sándor: bocsáss el, majd meglátom mit vihetek végbe beszédemmel. Közikbe menvén azért Nagy Sándor, monda Karrakoriusnak: ha engem megölnél mit nyernél vele? nem ilyen vitézek vannak a hatalmas Nagy Sándor táborában, mint én vagyok, hanem különbek nálamnál; azt véled, ha igen kedves ember lettem volna a császárnál, hogy ide küldött volna kezébe veszedelemre? ha pedig azt kívánod, hogy Alexandert kezébe adjam, esküdjél meg nekem, hogy kívánságomat betöltöd, és én kezébe hozom őt. Ennek igen megörül Karrakorius, és megegyeznek az atyafiak, megesküsznek Sándornak, hogy kívánságát beteljesítik. Akkor szólítá Kandaces királyné Alexandert, monda neki: oh mely boldog volnék, ha veled mindenkor együtt lehetnék, mert ugy bizonynyal minden ellenségeimen

győzedelmet vennék ezeket szólván, drága koronát tesz fejére, szép köntösbe felöltözteti, és megcsókolván, visszabocsátja.

LXI.

Mint jutoitt Nagy Sándoregy barlanghoz melyben istenek voltak, és vele beszéltek.

Visszatérvén Nagy Sándor onnét Kandeolussal, megyen egy barlangba, hol evéshez kezdének, és monda Kandéolus: Az istenek ebben a barlangban szoktak összegyülni tanácsra. Melyet hallván Nagy Sándor, áldozatokat tesz az ő isteneinek, és beljebb menvén egyedül a barlangba, sűrű felhő veszi körül, a melyben lát egy istent, kinek szemei csillag módjára ragyogtak, kitől megijedvén Sándor, elájul. Kinek monda a nagy isten: üdvöz légy Nagy Sándor! melyre Sándor kérdé: ki vagy uram? Az isten felelé: én vagyok Thinhisus ki a világot markomba hordozom, és azt neked hirodalmad alá adtam. Magad nevére várost építettél, az én nevemre pedig templomot nem készítettél. Melyre felele Nagy Sándor: kérlek uram, vigy haza macedoniába engem én oly templomot építek neked, melynek mása nem lesz a világon. Erre mondá Thinhisus: király, Macedoniát nem látod, de jöjj bejjebb. Bejjebb menvén azért, lát más felhőt, és abban székből ülő más istent, és monda annak is: uram, ki vagy te? és vesz ilyen feleletet: én vagyok minden isteneknek kezdeti, a nevem pedig Serapis; én vezettelek téged Lyciába, és ebbe a helybe is. Kinek monda Sándor: kérlek jelentsd meg nekem, ki lesz gyilkosom. Erre felelé Serapis: az előtt is adtam választ neked erre, ha az ember minden következő dolgot tudna, idő előtt emésztén meg magát bánattal. Magadnak dicsőséges várost építettél, melyet hatalmas királyok fognak ostromolni, neked is temetésed ott lesz. Eszók után ki megy onnét Nagy Sándor, keservesen elbucsuzván Kandeolustól, maga pedig táborát megindítja egy völgyre, melyben temérdek nagy kigyókrat talált, melyeknek mintba Smaragd koronájok volna a fejeken. Azon völgyön termett a bors is, melylyel a kigyók élődtek, mely miatt minden esztendőken nagy harczot vívtak a kigyók, és sokan veszték el miatta.

Tovább menvén azért oly vadakra talál, melynek fejk, lábok a disznóéhoz volt hasonló, farkok pedig az oroszlánéhoz ezek felette sokat elvesztettek a Nagy Sándor vitézei közzül. Griff madarak is voltak köztük, melyek arczul csapdosták a vitézeket

azok oly erősek voltak, hogy lovastól elragadták az embert, ám-
bár nyilakkal és vadász dárdákkal eléggé oltalmazták magokat,
mégis kétszáznyolczau elvesztek az emberek közül.

Azontúl igen nagy vízhez értek, melynek szélessége husz
futamatnyi földet tartott, ezen különben át nem mehettek, ha-
nem kákákból kellett hajókat kötni magoknak.

Azontúl lakó emberek látván Nagy Sándor jövetelét aján-
dékokat küldenek eleibe fehér és bársony szinű szivacsokat
(spongyiákat) és tengeri gyöngyházakat, azon felül tengeri álla-
tok bőréből készített palástokat, továbbá oly állatokat, melyek a
vízben termettek, vastagabbak voltak az emberek csontjánál,
ételül igen kedvesek voltak, mint a jóízű halak, egyéb tengeri
halakat is, melyeket fókáknak és murénáknak neveznek. Azon
vízben igen szép asszonyi állatok mutatkoztak, kiknek leeresz-
tett szép hajok a sarkokat érte; azoknak az asszonyoknak olyan
természetek volt, hogy a mely férfiú embert a vízbe kaphattak,
azt elragadták és a nádasba vivén, velektársalkodtak mindaddig,
mig megholtak az emberek miattok. Ezeknek utánna lesvén a
macedónok, kettőt elfogtak közülök, kik tiz emberlábnyi magos-
sak voltak, testek fehér volt mint a hó, a fogaik hegyesek, mint
a kutyáé.

LXII.

Nagy Sándor tizenkét királyon vesz győzedelmet.

Ezentúl Tartarin tartományába érkezik Nagy Sándor, és ott
12 királyt rekeszt be, Gógot, Magogot, Agathánt, Mágéhont, Alek-
hort, Apelmait, Himitot, Juniust, Rohét, Redemet, Camarrét,
Kabbellát, Kamarcinát stb.

Tovább menvén onnét, jut az Oceán tenger mellé, és ott egy
szigetben görög nyelven szóló emberekre talál, de midőn azok-
hoz küldené vitézeit, a vízben való uszásban az embereket va-
lami nagy rákok a tenger fenekére leviszik, melyek miatt el kel-
lett a szigettől távozniok.

LXIII.

Mint emeltetett fel az ég felé Sándor.

A teng-r mellett negyven napig menvén, érék a veres ten-
gert, hol táborát megszállítja Nagy Sándor. Ott volt egy igen ma-
gos hegy, melyre felmenvén Nagy Sándor, úgy tetszett neki,

mintha közel jutott volna a magaséghez. Akkor gondolkodék magában, mint mehetne fel a csillagos égiig, és lejővén a hegyről, a mesterembereknek parancsolja, hogy oly mesterséges szekeret készítsenek, melyből az ember semmiképpen ki ne eshessék. Melyet hogy elkészítének, Griffmadarakat fogat vaslánczokkal a szekér elibe, és azoknak enivalót köttet a szekér rudjára. Belé ül-
vén a szekérbe, a Griffek oly magasságra viszik, hogy Nagy Sándornak az egész világ csak akkorának látszott, mint egy szűrű, melyen buzát szoktak szórni. A tenger pedig úgy látszott mint, egy teknős sárkány, mely a földet békerítette volna. Midőn feljebb nem bocsátá az Isteni erő a Griffmadarakat, leereszkedtek és letették Sándort egy mezőre táborához 13 napi járó földre, és így nagy munkával kereste fel táborát.

LXIV.

Mint szállt a tenger fenekére Sándor.

Ezek után arról kezd gondolkozni, mint mehetne le a tenger fenekére, hogy láthatná annak mindenféle halait. Mihezképest üvegfútatókat hivat és meghagyja, hogy igen világos kristályból egy hordót készítsenek, melyet végbe vivén, belé megy Sándor a hordóba, ajtaját szurokkal erősen becsinálván, hosszú vaslánczokra kötteti a hordót, és hű szolgálira bizván magát, leereszkedék a tenger fenekére. Ott lát mindenféle földi vadakhoz hasonló vízi állatokat, mely állatok közel mentek hozzá, meg elfutottak tőle. Egyébb tengeri csudákat is látott, melyeket elő sem beszélt, tartván attól, hogy az emberek hitelt sem adnának beszédének. A mely bizonyos órákat rendelt a vitézek eleibe, eltelvén az az idő, kihuzták a szárazra

Tovább menvén, talál rettenetes kegyetlen unikorniszokra, melyek a hadban felette sok kárt tettek. Azokat is végre legyőz-
vén, 8550 et elvesztettek közülök. Azontúl nagyszámu óriás kigyókra találtak, melyek ismét sok kárt tettek az embereken, s végre azokon is győzedelmet vévén, elébb megy táborával.

Elébb menvén Sándor egész táborával, sok rhinocetalusokra talál, melyeknek nyakukon serényök szokott lenni, mint a lovaknak. de hegyes szarvok, igen gonosz foguk van, és mintha lángot bocsátának ki szájokból, oly veszedelmesek; ezek miatt is felette sokan vesztek el a Sándor vitézei közül.

A Sándor Bucefalus lova megdöglik.

Félrehagyván a tengereket, megtelepíti táborát egy völgyben és ott mulatott egy néhány napig, a hol jó lova is a Bucefalus megbetegszik és megdöglik, mit sirás nélkül nem nézhetett Sándor, az a ló őtet sok veszedelem közzül hozta ki; ennek emlékezetére egy igen nagy temetőt épített; és várost is telepített, melyet Bucefaliának nevezett.

Elmenvén onnét jut Tiris vizéhez, előtalálván azon föld lakosait, kiknek 100,000 kaszás szekerök és 5000 elefántjuk volt. Elébb menvén, Xerxes persák királyának épületit találja és abban gyönyörűséges házakat, melyekben fehér madarak repdes-tek, és a beteg emberről jövendöltek, ha életre vagy halálra való-e, ilyformán: hogy ha a betegeknek ábrázatját egyenesen nézték, tudnivaló dolog volt, hogy meggyógyul; a mely betegtől pedig elfordultak és nézni nem akarták, az olyannak halálos nyavalyáját lehetett várni.

Onnét egész táborával megy Babylonba, melyet birodalma alá hajtott és a Babilonai királyt megölvén. Nabuzárdát teszi tisztartónak benne, és maga is ott nyugszik meg hét holnapig, az az életének utolsó napjáig; és onnét anyjának Olympiának, és mesterének Aristotelesnek levelet küld, melyben megírja menyi harczokon, nyomoruságokon és próbákon ment át, mennyi vadakkal s mérges kigyókkal volt ügye. Aristoteles pedig ilyen formán tett választ:

A királyok nagy királyának, uralkodók urának. Aristoteles szolgálatját ajánlja. *Elálmélkodtam rajta, midőn irásból minden próbáidat megértettem, melyrenézve az isteni erőnek némi részét állítom benned lenni, mivel oly dolgokon mentél át, melyek felyülhaladták az emberi természetet. Nagy hálákat adok azért a világ alkotójának, ki mindezekre téged megsegített. Senki a te szándéknak ellene nem állhat. Boldogok a fejedelmek, kik veled együtt voltak és láthaták dolgaidat.*

Eközben egy igen nagy királyi széket csináltat Nagy Sándor Babylonban, melynek a világon mássa nem volt; mert a görögök annyi aranyat hoztak Persiából és az indiákból, hogy már kelete is alig volt köztük. Tizenkét lábnyi magasra építtette királyi székét és tizenkét grádicson mentek fel reá. A széket csudálatos mesterséggel aranyból készített 12 kép tartotta kézen. A

tizenkét képre volt felírva a Sándor 12 fejedelmének neve. A szék pedig smaragdból volt kimetszve. A palota falai topáz kőtől fénylettek, a grádicsok is igen drága kövekből állottak. A mennyezetről gyöngy lánczon egy szép piros kő függött le, mely nagyon ragyogott éjjel nappal. Szép mesterséggel készült képek is voltak a palotában, kiváltképen azoknak képei, kik hűséggel viselték magukat Nagy Sándorhoz. Aranykoronát is csudálatos szépet csináltatott, melyre deák és görög betűkkel ki volt metszve: *napkelet, napnyugot, dél és észak, mind nekem szolgáltak.*

Alexander Babyloniában létében egy asszony csudálatos állatot szült, mely fejétől fogvást a köldökéig emberi ábrázatot mutatott, de holtan; azon alól pedig sok féle állatok hasonlatosságát mutatta elevenen. Ezt betakarván az asszonyember, Nagy Sándor elibe viszi, melyet látván Sándor, csudálkozék rajta, és hivatja a jövendőlkőket. Melyet látván a bűbajosok nagyot sohajtanak és mondák: Hatalmas császár, elközelített már életed vége. Kiknek mondá Sándor: honnét tudjátok? Amazok pedig így felelnek: a született állatnak megholt része jelenti holtodat, eleven része pedig, mely sok képet ábrázol, jelenti holtod után birodalmadnak sok részre oszlását. És mindazok a te dicsőségednek nagyságához képest semminek állittatnak. Mely szón igen elszomorodék és busan mondá Nagy Sándor: magasságbeli Jupiter, mily rövid határt vetettél az én életemnek, miért nem engedted meg, hogy gondolataimat, szándékimat végbe vihessem? mindazáltal, ha így kellett lenni, kérlek fogadj magad mellé engem.

Abban az időben volt Macedóniában egy Antipáter nevű embernek János fia, ki régen törekedett a Nagy Sándor halálára. Olympia pedig, a Nagy Sándor anyja, gyakran intette Antipáttert, hogy ne közelítene a fiához, mert nem szereti a jeleket, melyeket lát. Mindazáltal Antipáter mind egyre mesterkedett, mint veszesse el Nagy Sándort méreggel.

LXVI.

**A n t i p á t e r m i n t s z e r z e t t m é r g e t é s a z t
k ü l d t e a m a g a f i á h o z.**

Antipater egy igen tudós orvoshoz ment, kivel oly mérges italt készítettett, melynek edénynt nem találtak, mely megtarthassa, hanem vaskanálba csinálta be, és úgyküldéfiának Kassándernek és megizené, hogy végezzen a bátyjával Roboámmal, mint ad-

hassák be azt az italt Nagy Sándornak. Az a Roboám pedig vagy a mint némelyek nevezik Jóbás, deli ifiju legény volt, kit Nagy Sándor igen kedvelt. Azon idő tájban pedig megharagudván Nagy Sándor Jóbásra, keményen arczul csapja, és attól fogva Jóbás is egyezni kezd a Nagy Sándor megmérgezésében.

Azalatt Nagy Sándor Babiloniába nagy vendégséget adott fejedelmei közt, és mindön legnagyobb vigasságban volnának, Jóbás elveszi Kassándertől a mérget és tenyerébe szoritja, Nagy Sándornak különös jókedve ereszkedvén, gyakran kezdé kérni a poharat. Azonban Jóbás titkon a tenyeréből az arany pohárba bele ereszti a mérget, melyet megiván Sándor, nagyon kiáltja: segitsetek, ne hagyja'ok! és jobb oldalára ereszkedvén, gyomrát kezdé fájlalni; a mint lehet mindazáltal titkolja fájdalmát, de felkél a vendégségből és mond a vitézeknek: kérlek titeket, lakmározatok vigan. De azok megháborittatván, felugrándoztak az asztaltól és a dolgok kimenetelét várták.

Nagy Sándor megrémülve háló szobájába megy, és egy tollat kér Kassandertől, hogy azt a torkába eresztvén, émelygést indítson gyomrában, de Kassánder a tollat azon gonosz méregbe belé keveré és úgy adá át Sándornak. Melynél fogva a méreg annál inkább elhatalmazék ereiben, úgy hogy azon éjszaka semmitsem alhatott. Már jártányi ereje sem lévén a földön, hálószobája az Eufrátes folyó vize felett lévén, kinyitá ajtaját, hogy a vízbe ugorjék és oit mentül hamarább vége legyen nagy kínjainak. Melyet észrevévén az ő felesége Roxana, nagy sietséggel lefut házából, és látván szerelmes urának halálos nyavalyáját, nagy jajgatással reá borul Nagy Sándorra, és mondá: mit gondolsz szerelmes házastársam Sándor, hogy így akarsz elveszteni magadat? nem szánsz-e engemet özvegyen és egyedül hagyni? én már mindenneknél nyomorultabb leszek. Kinek felele Sándor: kérlek feleségem Roxana, ily nyomorult állapotomat ne jelentsd senkinek. Akkor a magaszobájába felviszi ő Roxana és csókolgatván, ágyába fekteti, és zokogva mond neki: kérlek uram, ha vége van életednek, tégy rendelést köztünk. Hivatván azért Sándor notáriusát és hadainak fővezéreit, ilyen rendeletet irat előtőlök:

LXVII.

Nagy Sándor végrendelete.

Élsőben is fordul Aristoteleshez, és monda neki: kériünk téged szerelmes mesterünk, hogy a mi tárházunkból adj ezer talentum ara-

nyat az egyiptombeli papoknak, kik a templomban szolgálnak. Magunk egész birodalmában mindnyájotoknak igazgató gondviselője Ptolemeus legyen, végrendeletemet tiszteletben tartani óhajtom. Továbbá, ha Roxánának fia születik, helyettünk az uralkodjék, ha pedig leánya lesz, a macedónok válasszanak királyt magoknak, a kit szeretnek. Mindazáltal míg a feleségem Roxána él, méltóságos állapotjában és az én birodalmamban háborgatása ne legyen. Ő birja minden tárházaimat. Ptolemeus vegye feleségül Cleopátrát, és Egyiptuson s minden napkeleti országokban ő legyen fő, egész Bactriáig uralkodván, Kioher, Szercesenországot tartsa. Antiókus, Síríának legyen gondviselője egész Góg és Mágóg határáig. Arrideust Peloponnesuson rendeltem, Aristust, Indiákba gubernátornak. Nikánor, Selucián vigyázzon, és Helespontuson uralkodjék, Ismakhás Magyarországon: Haulus, Arménián, Liókhus, Dalmán és Sicilián legyenek fejedelmek. Simonnak az én Nótáriusomnak Kappadóciát és Paphlagómát rendeltem. Kássánder, Roboás a nap folyóvizéig uralkodjanak. Az ő atyjok Antipáter Ciciliának ura legyen.

E végrendelet irásának idején nagy égi zivatar, dörgés támadt, és nagy földindulás, mely egész Babylióniát megrázta. Akkor Nagy Sándor halálának híre futamodék az egész világon. És a királyi udvarban gyűlvén a macedóniai vitézek, ugyon kezdének zugolódni fejedelmekért, és kívánták, hogy mutassák meg nekik az ő urokat, királyokat, mert különben kardra hánynák őket. Mely zendülést hallván Nagy Sándor, kérdé, mi dolog volna? A fejedelmek felelék: A macedónok vitézei gyűltek össze, fenyegetvén minket, hogy megölnek, ha téged nem láthatnak. Melyet értvén Nagy Sándor, meghagyta, hogy egy tornácba ágyastól tegyék ki őt, a honnét megmutatta magát a vitézeknek, és inté őket a békességes csendességre. A macedónok pedig nagy jajgatással felkiáltanak mondván: hatalmas császár, tégy rendelést rólunk, holtod után ki legyen vezérünk. Kiknek monda Nagy Sándor: édes vitéz társaim, a kit fogtok választani, azt kész vagyok helyben hagyni. Azok pedig Perdikát, Nagy Sándor egyik belső tanácsossát választották egyenlő akarattal. Akkor elébe hivatván Nagy Sándor Perdikát, feleségét, Macedóniát és minden vitézeit gondviselése alá ajánlja.

Ezek után elkeseredék és sohajtozván, csökolgatja a macedóniai vitézeket, és nem hinné ember, minő nagy sirás és jajgatás volt minden rendbeliek közt, ugy hogy az emberek zokogása messzire elhallatszék.

Akkor egy Solentius nevű macedóniai ember közel állván a király ágyához, monda neki: hatalmas király, már mi tevék leszünk a te holtod után? a te jó atyád is Filep király megholt, a te nagy birodalmadnak igazgatására pedig ki lesz elégséges? Azokra a szókra valamennyire felébredvén Nagy Sándor, így szól: jaj nekem szegénynek, imé mint halok meg, és Macedónia mint ki-sebbedik meg! A vitézek is ujlag felkiálltván sirnak, és mondák: minthogy mindnyájan mink is meg nem halhatunk! micsoda szemmel nézhetjük jó vezér urunknak keserves halálát? jól érezzük, a te halálad után édes hazánkat micsoda pusztítás követi; jaj nekünk mindnyájan nyomorultaknak, minthagyatunk el jó urunktól; már téged Nagy Sándor tovább nem kísérhetnek a macedóniai vitézek. Sándor is siralmas szókkal a mint lehet, még felel: oh kedves vitézeim, ezentul a pogány nemzetek közt nem lesz félelmes a ti nevetek és hiretek, és mondák ismét: urunk Nagy Sándor, te voltál kalauzunk Persiára, Arábiára, Indiákra, a napnak felkeléséig, most se hagyj el minket, hanem a hová indultál, vigy el magaddal együtt minket.

Akkor Nagy Sándor az arany koronát, királyi pálczáját öltözetit és székit Athenásba küldi az Adollótemplomába. Azon felül több templomokba is drága indiai balzsamot és füstölőket küld. Azt is meghagyja, hogy testét drága illatos balzsammal megkenjék. Ptolemeusnak is elibe adja, hogy Alexandriába az ő emlékezetére nagy pompás koporsót és temetőhelyet építsen. Ezeket szólván kimulék a világból.

Ezek után a fejedelmek a Nagy Sándor testét felöltöztették, arany koronáját fejére teszik, és koporsóját Babylontól fogva Alexandriáig a magok vállokon körülhordozták. E szerint a fejedelmeknek és minden vitézek sirásai közt vitették el teste Nagy Sándornak, és Alexandriában különös nagy pompával királyi módon eltemették. Emlékezetére kitűnő szép oszlopokat és temető ékességeket állítottak, melyek a mai napig fenmaradtak.

LXVIII.

Nagy Sándor életéről és temetéről.

Nagy Sándor közép termetű s hosszú nyaku volt, kedves ábrázattal, vigyázó szemei tündöklöttek, minden tagjai szépen illettek természetéhez. Élt 32 esztendeig s 7 holnapig. Tizennyolcz esztendő s korában kezdett a hadakozáshoz és 12 esztendeig abban semmi szünetet nem tartott. Hét esztendő alatt a messze

földön levő pogány nemzetségeket jobbára meghódította. Boldog asszony havának 7-ik nadján született, szent György havának 4 dikén mult ki e világból. Tizenkét fővárost telepített, melyek mind ez ideig megmaradtak.

A városok nevei, melyeket Nagy Sándor épített.

1. Alexandria Ipusztivas. 2. Alexandria Jupiterium. 3. Alexandria Scitia. 4. Alexandria Erkustria. 5. Alexandria Imitean. 6. Alexandria Bucefalon; a Siló vize mellett. 7. Alexandria, a Tigris folyó vize mellett. 8. Alexandria Babylon. 9. Alexandria Troas. 10. Alexandria Massageta. 11. Alexandria Imprexiaton. 12. Egyptusi Alexandria.

LXIX.

A Nagy Sándor temetéséről.

Azon időbel bölcs emberek összegyűlvén, kiki tudományához képest a Nagy Sándor temetésére arany betűkkel ilyen verset íratott:

Az 1-ső aztiratta: Nagy Sándor a világkincsét egy halomba gyűjtötte.

2. A kinek tegnap nem volt elég a széles világ, ma megelégszik négy singnyi földdel.

3. Tegnap a ki minden népeknek parancsolt, ma senki nem figyelmez beszédére.

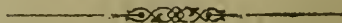
4. Tegnap a ki másnak elveheté, mára magának életét meg nem tarthatta.

5. Tegnap a ki országos hadakat vezetete, azt ma a föld gyomrába vezetik mások.

6. Tegnap a ki a földet büszkén tapodá, azt a föld ma megnyomta,

7. Tegnap a kit a világ tisztele, azt ma semminek vélik.

8. Tegnap a kinek némelyek ellenségi voltak, másnak barátai, az ma mindenekhez hasonlóvá lett.

I. KÖNYV TARTALMA.

	<i>Lap.</i>
Előjáró beszéd és ajánló levél	3
E hármas história előrebocsátott beltartalma versekben I. II. III. könyvhöz	8
Ugyan e hármas könyvnek kibo- csátásáról	9
A ml. Hallerurakhoz, őseiktől ma- radt czimerök alkalmazása	9
Nagy Sándor dolgairól	11
Nagy Sándor mint ment Cilicziába Saviniába, Persepoliába és Ázsiá- nak meghódítására	11
Mint ment Macedoniából Persidia felé	11
Mint ment Nagy Sándor az Apolló templomába, hol őt Herkulesnek nevezték	12
Mint ment Sándor Thébás alá, és routá le	13
Mint ment Sándor Korinthusba, és egy thébási polgár mint építé fel ujra a várost	14
Mint ment az Apolló templomába, feleletet véve, ha az egész világ birodalmába jut-e	14
Athénásba menve Sándor, mit ir- nekik	15
Az athénásbeliek adót küldenek Sándornak és drága kövekkel ékitett koronát	16
A levél mássa, melyet Sándorküld Athenbe	16
A lacedemonbeliek Sándor ellen készülnek	17
Mint győzte meg Sándor Lacede- mont	18
Sándor uju'ag a pogányok biro- dalmára üt, kitől Dárius igen megijed	18
Dárius tanácskozása Sándor ellen- állítására	19
Sándor a folyóban megfürdik s beteg lesz	20
Sándornak italt adván az orvos, meggyógyul	20
Sándor meghódoltatja Armeniát és Mediát, és a nagy Eufrátés vi- zét hídjal átköti	20

	<i>Lap.</i>
Átköltözvén a hidon, azt elron- totta	21
Dárius elszalad Sándor előtt	22
Dáriust ígérék Sándor kezébe adni	23
Dárius levele Sándorhoz	23
Dáriusnak irt levél	23
Dáriust inti az anyja, Sándorrali békességre	25
Sándor személyesen megy Darius ollen	25
Mint biztatja Sándor vitézeit	23
Dárius megütközvén, elszalad Sán- dor elől	28
Dárius Zuzisból levelet küld Sán- dornak	29
Dárius követei Sándornak levelet visznek	30
Sándor a Granikus folyónál meg- telepedik	30
Dárius levele Pórushoz	31
Dárius ismét készül Sándor ellen	31
Dárius saját embere által vész el	31
Sándor átköltözik a vizen	32
Sándor királyi azékében ül s meg- koronáztatik	33
Sándor kivégezteti Dárius gyilkos- ait	35
Sándor a Dárius leányát veszi fe- leségül	35
Sándor Pórus ellen indul Indiába	36
Sándor biztatta vitézeit	37
Pórus Sándor ellen készül	37
Sándor megharcol Póruszal	38
Sándor bemegy a Pórus városába	38
Talifrida válasza Sándorhoz	39
Sándor ismét Pórus ellen megy	41
Sándor igen erős várak s vadakra talál	41
Sándor sárkányokkal viaskodik	42
Sándor bátorítja vitézeit	42
Sándor győzedelmet vesz Póruson	42
Sándor gymnosofistákra talál In- diában	44
Sándor feleletet tesz a gymnosof- istáknak	45
Sándor elefántokra talál	46
Sándor szakálás asszonyokra talál	46
Sándor meztelen emberekre talál	47

Sándor a Bragmanus folyóhoz ér- kezik	47
Didimus választétele Sándorhoz .	48
Sándor viszont felel Didimusnak	53
Sándor győzedelmi oszlopot emel- tet	53
Sándor óriásokra talál	53
Sándor a nappal növekedő fákra talál	54
Sándor egy nagy basiliskusra talál	54
Sándor a hegyre megy	56
Sándor a nap és hold fájához ér- kezik	57

Kandaces belső szobájába viszi Sándort	60
Sándor barlangba jut istenekhez .	62
Sándor 12 királyon vesz győze- delmet	63
Sándor az ég felé felemeltetik .	63
Sándor a tenger fenekére száll le	64
A Sándor lova megdöglik	65
Anipater mérget küld fiához . . .	66
Sándor végrendelete	67
Sándor élete s termete	69
Sándor által épített városok nevei	70
Sándor temetése	70

MÁSODIK KÖNYV.

PÉLDA-BESZÉDEKRŐL,

ISTENES MAGYARÁZATOKKAL EGYÜTT,

melyek között valóságos históriák is találtnak helyen helyen.

I.

A szeretetről.

Midőn Pompejus uralkodott volna Rómában, egy szép leányánál több maradéka nem lévén abban nem volt gyönyörűség; kinek őrizetére öt vitéz embert rendelt fej vesztés alatt, hogy minden veszedelemtől megoltalmazzák. A vitézek azért éjjel-nappal vigyázással strázsálták az ajtaját égő lámpással, hogysenki a házba bé ne mehessen, midőn ők aludnának, jobb vigyázás okáért egy úgató ebescskét is tartottak, melynek ugatásával álmukból felserkennének. A leány pedig felette kényesen neveltetett, mert minden ujságot örömet kívánt látni. Egykor azért kitekintvén, lát egy szép termelű kapitányt, a mely tekintetre, mind a ketten megsebesednek szivükben és egymás szeretetéregerjednek. A leányra nézendő vala pedig Pompéjusnak holta után, minden keresménye. A kapitány azért szép ajándékokat igérvén a leánynak, ha vele egyet ért; melynek a leány könnyen engedett. A kis ebet megöli, a lámpást eloltja, és éjszaka a kapitánynak utánna megyen. Azonban reggel kérdés támad, hová lett a leány? Abban az időben volt a királyi udvarban egy bajnok, ki mindenkor kész volt az igazság mellett harczolni. Megértvén azért a leánynak cselekedetét, utánna indul és utólérvén a leányt a kapitánynyal együtt, harcot indit véle, de a vitéz győzedelmes lévén, fejét veszi a kapitánynak és a leányt visszaviszi. De midőn a leány az atyjának személyét sok ideig nem láthatta volna, csak a sohajtással és sírással tölté idejét. Volt egy bölcs ember is, ki tiszte s hivatala szerint mindenkor közbenjáró volt a vétkes emberek dolgában, ez azért öszvebékélteti atyjával a leányt és tisztességesen férjhez adja, az atya szép ajándékokat ad leányával, ugymont: földig érő igen szép köntöst, melyre a volt kivarva: *Megengedtem, neked, meglásd többé ne vétkezzél.* Egy arany koronát is adott leá-

nyának, arra az volt rajzolva: *A te méltóságod én tölem származik. A közbenjáró is megajándékozta egy gyűrűvel, melyre a volt metszve: Szerettelek tégedet, megbecsüld a szent szeretetet.* Az atyafi is adott egy gyűrűt, erre az volt írva: *A te nemességedet tudjad megbecsülni.* Más atyjafiától is vett egy gyűrűt, melyre az volt írva: *Te véred vagyok, tölem ne irtózzál.* A jegyese adott egy pecsétnyomót neki, melyre azt rajzolták; *Már megegyeztél velem, többé ne tébolyogj.* Ez ajándékokat vévén a leány, teljes életét jó erkölcsökben tölté el, úgyhogy mindenek dicsérnék érte.

Ennek magyarázata.

Édesfiam! ezen királyjegyzi az Atya Istent, kiszent Fiának áldozatja által mindeneket kiszabadított az ördög torkából. Ugyan is nem atyád-enéked, a kisémmiből teremtetted téged? A leányzó jelzi a te lelkedet, a ki öt vitézeknek vigyázására bízott, ugymint az öt érzékenységekre: látásra, hallásra, sat. A kik tartoznak oltalmazni lelkünkben: a test, világ és ördög ellen. A lámpás a mi szabad akaratunkat jegyzi, melyet jó cselekedetünk által alkalmaztatnunk kell Isten akaratjához, hogy a bűnnek ne engedjünk. Az ugató kis eb, a jó lelkiismeret, mely mindenkor ellene kiált a bűnnek. De jaj mely igen vágyódik a haszontalan dolgokra a mi lelkünk? Valamikor a kapitány, ugymint: a kisértet után, szabad akaratunk szerint megyünk, akkor öljük meg a jó vigyázó kis ebet, a mi lelkiismeretünket, akkor oltjuk el a jó égő lámpását. Így a lélek setétségére jutván, marad az ördöggel. Ezt midőn hallotta volna az erős bajnok a mi Istenünk, (mivel ő nálánál nincs több, a ki harcoljon érettünk) megindult a kapitány ördög ellen és győzedelmet vett rajta s lelkünket megszabadítván, a mennyei palotába vitte. A bölcs közbenjáró a Krisztus egyedül. Szent Pál mondása szerint: az Isten és az emberek között. A mi atyánkfia és jegyesünk ugyancsak a Krisztus: mert ő általa békéltünk meg az Atya Istennel, ő tőle vettük az előszámlált ajándékokat, a ki szép köntös gyönánt adta a maga bőrét ostor alá; mely mi érettünk sűrű lyuggatásokkal varratott össze és arra vagyon írva: *Megbocsáttattak a te vétkeid. Meglásd többé ne vétkezzél.* És a József köntöse, mely a bárány vérével megfestetett. Ő tövissel való koronázása által, a dicsőségnek koronáját szerzette meg nekünk. Igazán vagyon azért reá írva, hogy: *Tölem vagyon a te méltóságod.* Az a mi atyánkfia adott gyűrűt nekünk, ugymint: azt a sebet, melyet jobb kézen nyitott a vas szeg. Méltán vagyon azért

reá írva: Szerettelek tégedet, megbecsüld a szent szeretetet. A másik kezén levő sebet is gyűrűgyanánt adta nekünk, melyre írva vagyon: Nézd meg miért s miket cselekedtem. Kikről Zakariás is így tudakozik Zak. 13. v. 7. Micsoda sebek ezek a kezeid közepén? és mond ezekkel sebesitettem meg azoknak házában, a kik szeretnek engem. A jobb lábán esett mély sebet isgyűrűgyanánt adta nekünk, melyre vagyon írva: A te nemességed tudjad megbecsülni. A ballábán levő sebe is miénk, melyre azt iratta: Ne irtózzál tőlem, mert a te atyádfia vagyok, A mi jegyesünk is ugyancsak a Krisztus, ki maga pecsétjével jegyzett el bennünket, az oldalán lévő mély sebe által, mely szintén a szívéighatottbé, melyre nagy szeretettel felírta: *Immár én jegyesem vagy, többé ne tébolyogj, én mellőlem hitetlenül ne állj; az én ajándékaimat, a szeretetet és irgalmasságot el ne veszítsed.* Azért fiam? ez öt rendbeli ajándékot úgy oltalmazzuk s tartjuk magunknál, hogy mond-hassuk szent Máthé evangelistával: Uram! öt girát adtál nekem; és így az örök dicsőségben megnyughatunk.

II.

Az irgalmasságról.

Midőn Titus uralkodnék, életvesztés alatt ilyen parancsolatot adott ki, hogy: az ifjak táplálnák ügyefogyott apjukat. Azon időben egy embernek két fia lévén, annak egyike az apjának ügyefogyott vén bátyját táplálni kezdte; mely dologban az apja ellen tartott ugyan, de az ifju nem szünt meg vén bátyjának táplálásától, azért házától is elüzi fiát az apa. Idő jártával meggazdagodik a vén bátya és az apa elszegényedik. Azt látván az ifju, fordul az édes atyjához és azt kezdi táplálni; akkora vén bátyja ismét titani kezdi az ifiat az apa táplálásától, ki miatt el is üzi a házától, azért hogy abban szavát nem fogadta, mondván neki: öcsém! jusson eszedbe mikor én szegény voltam, mint tiltott téged az apád az én táplálásomtól; akkor magam fiának fogadtalak volt tégedet; de már mivel szómat nem akarod fogadni, hanem kedvem ellen is táplálsz édes atyádat, azért az én keresményem nélkül leszesz. Erre feleli az ifju, nem szabad az örökségből kivettetni azt, ki természet törvényét követi. Én pedig hogy az atyámnak való szolgálatomért büntetődjem, teljességgel igazság ellen vagyon.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! két atyafiak vannak: egyik az Isten Fiai; másik a világ. Ez mindenik az Atya Istentől származott. Az Isten Fiai az Istentől vannak, a világot is Isten teremtette. Ezek között eleitől fogva nagy ellenkezés volt, úgy hogy a ki egyiknek barátja akart lenni, annak a másikat szükségesképen gyűlölni kellett. Miről szent Jakab apostol világos bizonyosságot tészon *Jak. 4. v. 4.* mondván: *Nem tudjátok-e? hogy a világ barátsága ellensége az Istennek.* Mindnyájan azért igaz keresztyének a hit által, a Krisztus fiai vagyunk. ne tápláljuk azért e világot kevélységünkkel, fősvénységünkkel, s egyéb gonoszságainkkal. Ha igaz fiai akarunk a Krisztusnak lenni: mert különben a mennyei örökségből kirekesztetünk. Ha pedig a Krisztust tápláljuk a szegényekben és egyéb jó cselekedetekben a világ gyűlölségébe esünk. De jobb a világ nélkül ellennünk, mint a Krisztus kegyelme nélkül.

III.

Az igaz ítéletről.

Egy király ilyen törvényt szabott, hogy: *a mely asszony házasságtörést találtak, minden irgalmasság nélkül a magas hegyek tetejéről vettessék le.* Történt azért, hogy egy asszony embert azon vétekben kaptak és a törvény szerint levetették a hegy tetejéről. Annak pedig oly szerencséje volt, hogy a levetésben sérelem nélkül maradt. Kitujolag a bíró elébe vittek és az ilyen ítéletet tészon, hogy másodszor is vigyék fel és vessék le onnan. Kinek mond az asszonyember: uram! a törvény ellen cselekszel, mert törvény szerint senki egy vétekért kétszer nem büntetődik. Engem levetettek egyszer (ugymond) egyszeri vétkemért, ha Isten csudálatosképen megtartott engem, miért kellessék többszöri büntetésre vitem? Kinek mond az ítéző bíró: mivel okosan szólottál: menj el békével. És így megszabadult az asszony.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a király az Isten, a ki olyan törvényt adott ki hogy a ki halálos bűnnel lelkét megfertőztetni, a magas hegyről, ugymint: mennyországból kivettessék. A mint az első atyánk Ádám is járt volt. De ugyan az Isten az ő szent Fiának halála által megszabadított. Midőn azért az ember vétkezik, véghetetlen

kegyelme szerint mindjárt kárhozatra nem vét; hanem jóvóltából megtart, hogy pokolra ne vettessünk.

IV.

Az ítéletnek igazságáról.

Egy király ilyen törvényt adott ki, *hogy ha valaki az asszony-embert elragadja és erőszakot tészzen rajta, az asszony szabadságába legyen ha halállal akarja e büntetni a férfiut, vagy feleségül hozzá mégyen.* Történt azért egy éjszaka, hogy egy férfi két asszony-embert ragadott el. Az asszonynak egyikehalálra akartabüntetni a férfiat; másika nem, hanem hozzá akart menni. A férfi vitetik a bíró elébe és azt mondja a bírónak: inkább illik annak kivánságát meghallgatnod, a ki irgalmasságot akar, mint sem a ki kegyetlenkedik. Végre megegyezvén az asszonyok, mindenik irgalmasságra hajol a bíró előtt; a bíró azért annak kivánságára tészzen ítéletet, a ki irgalmasságot kívánt.

Ennek értelme.

Édes fiam! eza királya miurunk, Krisztus Jézus; a ragadozó bűnös, a ki két asszonyi állaton tészzen erőszakot, tudniillik az igazságon és az irgalmasságon, kik mind ketten az Isten leányai. Mikor megváltak a lélek a testtől, akkor mindjárt a bíró elébe vitetik a tolvaj. Az első ugymint: az igazság a bűnös ellen igazság szerint igaz törvényből örök halált kíván, de a másik, ugymint: az irgalmasság az igaz töredelmesség által arra kéri a bírót, hogy kegyelmes legyen a tolvajuak. Ezt azért illik mindenkor előttünk viselnünk.

V.

A hivségnek elkövetéséről.

Egy királynak idejében, egy ifiat elfognak a tengeritolvajok; ki is az atyjának irtállapotja felől. De az apja nem könyörült rajta, sok ideig kellett szenvedni a rabságot. A ki pedig az ifiut rabságban tartotta, annak igen szép leánya volt, kit husz esztendeig nagy kedvesen nevelt. Azon leány gyakran látogatta és vigasztalta a rabot. De az ifiu semmi vigasztalást el nem fogadott; hanem csak gonddal és sohajtással tölté idejét. Egykor mond az ifiu: vajha szép szűz szivesen munkálkodnál az én megszabadulásomon!

kinek mond a leány : hogy lehessen tőlem ? holott az atyád nem akar téged megszabadítani ; én pedig idegen lévén , abban kevesebb mód-
dom vagyok : sőt ha megszabadítnálak is , az atyámnak esném harag-
jába . Mindazáltal a mit kívánok cselekedd meg , és megszabadítlak .
És ama mond : édes hugom ! valamit kívánsz örömet cselekszem ,
ha tőlem lehetséges léssen . És mond a leány : egyebet nem ki-
vánok , hanem , hogy annak idejében végy el házastársul engem .
Mire az ifiu hittel igéri magát . Errenéz ve , az atyja hire nélkül , a
leány bilincseiből kioldozza az ifiut és vele együtt hazájába mé-
gyen . Ki mikor az apjához ment volna , örömmel fogadja és mondja :
jó szívvvel látlak fiam , de kérlek mond meg nékem , micsoda leány
ez , a kit magaddal hoztál , kinek felel az ifiu , ez a király leánya ,
kit feleségül vettem . Arra mond az apja : ha ezt a leányt felesé-
gül vészed , keresményem nélkül léssesz . Melyre viszonzá az ifiu :
mit mondasz édes atyám ? hiszen többel tartozom én ennek , mint
néked , midőn rabságból éngem ki nem szabadítottál , ez pedig
nem csak a rabságból , hanem a haláltól is megmentett engemet ;
azért vészem házastársul őtet . Erre viszont felel az édes atyja :
fiam ! hogy hihetnél annak , a ki maga atyját megcsalta és az el-
len szabadított meg téged , mivel az ő apjának nagy nyeresége
lett volna a te rabságodból , sokat is költött éretted : ehez képest
nem lehet néki hinned és elvenned őtet . Másik az : hogy a fajta-
lanságért cselekedte inkább , hogy sem egyéb okra nézve . Eze-
ket hallván a leány , így felel az öreg emkernek : Hogy az atyámat
megcsaltam volna , az nem igaz ; mert akkor csalatik meg az em-
ber : mikor más ember cselekedetiben kárt vall , az én apám pe-
dig oly gazdag , hogy ennek az ifiunak javaira szüksége nem volt .
Ha megkellett volna pedig tőle váltani , te is koldussá lettél volna
fiaddal együtt , mitől tégedet is megszabadítottalak , az atyámat is
fogyatkozásba nem hagytam . A másik szódra azt felelem : hogy
a fajtalanúságra embert , vagy a gazdagság , vagy az erő , vagy a
méltóság vonz , ennek pedig egyikében sem volt része a te fiad-
nak : mert mindeniktől megvált a sanyarú rabság által ; hanem
valamit cselekedtem , könyörületességből miveltem . Ezt hallván
az ifiunak atyja , ellene nem szólhatott , hanem tisztességes me-
nyegzői lakadalmot szerzett és egybekelvén békeességben lakta-
nak teljes életükben .

Ennek magyarázata.

Édes fiam ! a bűn által elragadtatott volt az egész emberi
nemzet az Ádám vétkeiben és az ördög birtokában , s tömlőczé-

bentartatott. Az emberi nemzetnek apja volt e világ, a kinem hogy megszabadította volna, sőt beljebb taszította fogságra az embert. A szép szűz, kimeglátogatta a tömlőczben, az isteni jó, melyet lelkünkkel közlött. A megszánt kinszenvedési után pokolra szállott, hogy az embert megoldozná a rabságnak köteléből. Az Atya Isten pedig a mi gazdagságunkat nem kívánja, a ki mindenek felett gazdag és jó. Errenézve a Krisztus csak kegyességéből szállott le az egek-ből és minket meglátogatott, testi természetünket magára vévén, semmit egyebet nem kíván, hanem csak az emberi természetet, hogy magának jegyezze. Hoseásnak ama mondása szerint: *Hose. 2 v 20. Éshittel jegyezlek téged magamnak.* Mindazáltal a mi atyánk a világ, kinek követői sokan vannak, az Istennel való egyesülésnek mindenkor ellene mond, így szólván: ha az Istenhez ragaszkodol, az én örökségem nélkül ellészesz. *Máth 6. v. 24. Mert nem lehet egyszersmind Istennek és a Mammonnak szolgálni,* az evangélista mondása szerint: *Mert a ki elhagyja apját, anyját, feleségét, mezejét, száz annyit vészen e világon és jövendőben az örök életet.* Máth. 19. v. 29. melynek elnyerésére segítsen a nagy Isten bennünket.

VI.

Az okosságnak követéséről.

Volt egy igen hatalmas, de kegyetlen király: a ki más királynak szép leányát jegyezte magának. Összekelvén, magok között ilyen fogadást tettek: hogy a melyik a másiknál előbb meghalna, azután a másik is ölné meg magát, szeretetének bizonyóságtételeért. Történt azért, hogy a király messze földre ment és odamulatott, meg akarván próbálni feleségét, olyan követet küldött hozzája, ki halálának hírért vinné. Melyet hallván a felesége, megemlékezett a szövetségről egy magas kőszikláról leugrik, mindazonáltal nem holt meg, hanem kevés idő alatt meggyógyult: ő pedig másodszor is: hogy fogadásának eleget tegyen, le akart ugrani azon kőszikláról, de édes atyja visszatartóztatta, de az asszony, midőn az apjának szavát nem akarta fogadni, az apja házából is ki akarta vetni. Az asszony pedig mond az atyjának: nem érdemlem azt a haragot tőled, holott én fogadásomnak akarok eleget tenni. Illik is, a házások úgy szeressék egymást, hogy egyik a másikért örömet szenvedjen halált. Iodiában is szokás volt ez, hogy ura halála után az asszony ember megégettessék, vagy elevenen véle eltemettessék. Kinek mond az atyja: vétkes fogást semmi végre

nem szabad tenni; mert a hitnek igaz okból kell származni; ehézképest a te fogadásod nem helyes, nem szabad betöltened. Másodszer pedig midőn mondod, hogy illik az asszonynak uráért halált szenvedni, a sem helyes; mert ha testben egyeznek is, mindazáltal külön lelke vagyon. Melyet hallván a lány engedett az atyjának és sem a kőszikláról le nem ugrott; sem férjével afféle dologban egyet nem értett.

Ennek magyarázata.

Édesfiam! a kegyetlen király az ördögöt jegyzi, a szép leány a mi lelkünket, a kit magának elfoglal az ördöga bűn által és ugyan a bűn által úgy végez a lélekkel, hogy ha ő elveszett kevélysége miatt és messze földre számkivetett, ugy mint pokolban, azt akarja, hogy a mi lelkünk is levesse magát a magasságról, ugy mint az égből, éppen a pokolig; ugy is volt ez a Krisztus jövele előtt; de a mi idvezítőnk szent halálával meggyógyultunk. Azonban a lélek nem szűnik, hanem levetné magát, valamikor az Isten parancsolatja ellen vét. De a mi édes atyánk a felséges Isten nem akarván veszedelmünket, orvosságával, bűneinknek igaz vallástételével megtart az örökéletre bennünket.

VII.

A gonoszok irigysége a jók ellen.

Dioklétianus idejében, egy nagy vitéznek volt két fia, kiket igen szeretett. Azok között a kissebbik atyjának akaratja ellen egy könnyelmű nőt vészen feleségül; melyet megértvén az atyja, házától elűzte és amaz nagy szegénységre jutott; mindazáltal feleségétől néki szép fia származott. Azonban küld az atyjához, hogy irgalmas-ságot nyerjen tőle. Az atyja is könyörülvén rajta, megengedett és egyezett fiával, ő azért kicsiny fiacskáját az atyjának ajánlja, az atyja elveszi és mint maga fiát ugy neveli. Ezen megindulván a nagyobbik fia, mond az atyjának: Nem okosság a mit cselekedtél hogy a fiadnak megengedtél, a ki néked ilyen bosszuságot szerzett és már nem csak véle békéltél meg, hanem fiát is magad gyermeke gyanánt tartod. Kinek felele az atyja: fiam, mivel ez megsánta bánta vét két, mások által is megkövettetett engem, illik, hogy megengedjek néki; mihez képest, már náladnál is inkább szerethetem őtet. Te pedig noha sokszor vétettél ellenem, de vét kedet meg nem akarván ismerni, egyszer is engem meg nem követtél. Nagy idegenség ez, melyet látok benned atyád fia ellen,

mert nehogy az örökségből kikellene tudnod, sőt inkább örülnöd kellene jobbulásán. Minthogy azért ilyen háládatlan voltál, néked nem lézzen részed ; hanem az öcsédet fogadom bé az örökségembe.

Ennek magyarázata.

Fiam! ezen az atyán a mennyei atyát értjük, a két fiukon az apanyai és emberi természetet. Az emberi természet henye nővel házasságot kötött öszve, midőn Isten parancsolatja ellen a tiltott gyümölcsöt megette. Melyrenézve elűzte vala az Atya Isten, melymiatt nagy inségre jutott vala, a mint Moyzes megírá: Moyzes I. k. 3. v. 18. *Orczád veritékével eszed a kenyeret.* De ez a Krisztus szenvedése által az Atyával öszvebékéllet és már jó cselekedetire tekint az Isten és a szentek könyörgésére, melyet az egekben ki-ontanak Isten előtt az emberi nemzetért, a soltárnak ama mondása szerint: az ő kivánságok, az ő imádságuk. De a háládatlan atyafi az ördög ezt nehezen szenvedheti, ellenünk zugolódik, hogy a mennyei örökségből kitudhasson bennünket. De ha mi Isten szerint élünk, semmit nem árthat nekünk, sőt inkább az ő helyét foglaljuk el, melyből ő kiesett.

VIII.

A hivséges dicsőségről.

Leo császár uralkodván, a tekintetes asszonyoknak nézésében igengyönyörködött. Egy templomban azért három képet állított fel és megparancsolta, hogy azt mindenek imádnák. Az első képnek kiterjesztett keze volt a községre, aranygyűrűlívén az ujján, melyre a volt irva: *Az erő az ujjomban vagyon.* A második képnek hosszú szakálla volt és homlokára a volt irva: *Én hajás és szakállas vagyok, a ki kopasz, jöjjön énhozzám és részt adok neki.* A harmadik szép hosszú bársony köntösben volt, melynek mejjére volt irva; *Én senkitől sem félek.* Ezek a képek belől kőből állottanak. A király azt parancsolta, hogy valaki ékességektől megfosztaná azokat, halállal fizetne miatta. Azonban egy kegyetlen ember megyen a templomba és látván a kinyujtott kezű képnek ujján az aranygyűrűt, kiveszi onnan. A másiknak is arany szakállát elviszi. A harmadikról is levonja a köntöst és elmegyen véle. Látván a dolgot a község, értésére adja a királynak, min a király felháborodik és az embert elébe viteté faggatván, miért kellett parancso-

latja ellen azt cselekedui a képekkel? kinek mond az ember: uram! ha szabad szólnom mentségemre, megfelelek; melyet megenged a király. Mond azért az ember: a templombamenvén a képet úgy látom, mintha kinyujtott kézzel kínált volna engem a gyűrűvel; de mégis nem nyultam hozzá, ha irva nem láttam volna, hogy az *ujjomban vagy on nékem az én erőm*, errenézve nékem adó szándékát vettem eszembe a képnek. A másik képet látván, o'y szakállá volt, minémü annak az apjának közel sem volt, mind az áltál, én arranézve hozzá nem nyultam volna; hanem midőnazt az irást láttam a homlokán. hogy: *én elég szőrös vagyok, azért a kopaszok ha hozzám jönnek, nekik örömet részt adok*, én pedig kopasz lévén, szükségemhez képest kellett hozányulnom azért is, hogy az apjához lenne hasonló és arany szakállában ne kevélykednék. A harmadik képről a bársony köntöst azért vettem le, hogy most télnek idején kideg legyen, az arany is hideg természetü lévén, attól a terhétől akartam megmenteni a képet. Nyárban is fe'ette nagy terhére lett volna: de mindezekre nézve is ahoz nem nyultam volna, ha az irást rajta nem láttam volna: *Én senkitől nem félek*. Hogy azért e nagy kevélység szünnék meg benne, vettem el a köntöst; kinek mond a király: Barátom! azokat ne n rád bízták volt, mivel azért a parancsolatnak nem engedtéél, vedd el jutalmadat az akasztófán.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ezen királyon a Krisztus Jézust értjük, a három képen, a három rendbéli embert ezen a világon, kikben gyönyörködik Isten, így szólván: *Az én gyönyörűségem az emberek fiaival lenni. Példabeszédek. C. 8. 31* Mert ha szentül élünk, közöttünk lakozik az Isten. Az első képen, mely kinyujtott kézzel irattatott, érthetjük a szegényeket, kik a nagy emberek eleibe nem mertek ajándék nélkül menni: hanem avval engesztelik a birákat. Kiktől ha kérdeznék, miért vették el tőlük a mi kezében volt? azt felelnék reá: nékem ajándékba adták; ehézképest, jó lelkiismerettel vehetem el ez ajándékot. A másik képen a gazdagokat és telhetetleneket érthetjük, kik ha másnál valami értékest látnak, rája támaszkodnak és addig el nem állanak tőle, míg arany szakállától, azaz: a mije legyen, attól meg nem fosztják. A harmadik köntösös képen értjük a méltóságos tiszteket, akár a világiak között, akár az anyaszentegyházban, kiket nem akarnak némelyek szenvedni, hanem készek előljárójukra támadni, kik nem várván az Isten

rendelésétől, s magok tetszését követik, melynek vége nem egyéb veszedelemnél.

IX.

A természet szerint való gonoszt szelidséggel kell megelőzni.

Bölcs Alexander uralkodván, vette feleségül a syriai király leányát, kitől szép fia születet; ki midőn felnövekedett volna, mindenkor az apjának veszedelméire igyekezett. Ezen csodálkozván a király, mond feleségének; kérlek édes társam mond meg nékem bizodalmosan, ha kivülem mással nem közösütl-e? Kinek mond az asszony: oh uram miért kérdezesz ilyeneket tőlem? Kinek felel a király: mert a fiúk mindenkor halálomra igyekeznek. Ki ha tőlem volna, abban nem mesterkednék. Erre felel az asszony, bizonyítom az istennel, hogy mást kivüled nem ismertem, melyet minden uton megbizonyíthatok. A gyermek pedig miért igyekeznek ellened, nem tudhatom teljességgel. Melyet hallván a király, mond a fiának nagy csendességgel. Jó fiam! holott én vagyok a te atyád, ki által e világra jöttél és az én keresményemben te gyönyörködhetel, mi az oka, hogy halálomra sietsz? Tégedet én a mely kedvesen neveltelek, nem azt érdemlem tőled, azért szünjél meg gonosz szándékodtól. A fia pedig azon szókra semmit sem csendesedvén, éjjel nappal titkon és nyilván igyekezett halálára az atyjának. Melyet látván az édes atyja, félreviszi fiát és meztelen kardot ad a kezébe, mondván neki: Fiam! ha ugyan nem akarsz szünni, jobb hogy itt öl meg engemet; mert az rejtekben még sem leszen az embereknek olyan nagy botránykozásokra cselekedted. Melyet hallván a fia, a kardot kezéből kiveti, az atyja előtt térdre esik és nagy sirással engeszteli az atyját, mondván: oh édes atyám! nagyot vétettem ellened: Már nem vagyok méltó, hogy fiadnak hívattassam; kérlek bocsász meg nékem és végy szerelmedbe, ezentul nem véték ellened: hanem mindenekben engedelmes fiad leszek. Ezt hallván az atyja, nyakába borul, megcsókolja és mond: Jó fiam, ezentul ne vétkezzél, légy jó fiam, én is jó atyád leszek. Ezeket mondván, drága köntösbe öltözteti fiát, házába veszi és barátai között nagy lakadalmat szerez neki. Ezek után holtig békeességben éltek egymás között.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a király a mi urunkat a Krisztus Jézust jelenti. Az atyját üldöző fiu pedig a gonosz keresztyén, kia keresztség ál-

tal Isten fiai közzé számláltatott volt. A fiu anyja az anyaszentegyház, ki által az igaz kereszttség nekünk kiszolgáltatik. De a bűn által az ember eltávozik az Istentől és halálra gyűlöli az ő Idvezítőjét. Mely gyűlölséget mindenkor megmutatja, valamikor a parancsolatot áthágja. Erre nézve ennek a világnak pusztájára vitt tégedet, a hol nem csak kész volt a halálra, hanem ugyan meg is holt a mi bűneinkért. És így már az ő szeretetéért és a te lelkednek idvességéért híven keilene néki szolgálnod. Az Isten kardot adott kezedbe, úgy mint. a szabad akaratot, kövesd azért annak a királynak fiát és minthogy kezedben vagy, vedd ki kezedből agnoszt és távozzál a világi gyönyörüségektől. Akkor örökségét eltékozolja az ember mikor a mennyei malasztot meg nem becsüli. És mint az evangéliumban említett ifiu miud addig nem jutott boldogságra, míg a nyomoruságok által vétkét meg nem ismerte és jó atyjáról meg nem emlékezett. Ugy mink is csak tébolygunk addig, míg Istenünkhöz vissza nem térünk, de minőn őt alázatosan megkövetjük, irgalmasságra hajol a mi atyánk az Isten és a szeretetnek csókjával illet bennünket és azt mondja a bűnös felől: *Hamar hozzatok drága köntöst, tegyetek gyűrűt az ujába és sarut lábaira: a hizlalt borjut készítsétekel, hogy vendégséget indítsunk, mert az én fiam megholt vala és feltámadott; elveszett volt és ime feltaláltatott.* A drága köntösbe akkor öltözik az ember, mikor igaz szeretetből nagy töredelmességgel megjobbítja életét. A jó cselekedetekkel mint gyémántosgyűrűvel a Krisztusnak jegyeztetik ujjalag a bűnös. Az viseli azért ujjában azt a gyűrűt, a ki a Krisztus életét mindenekben előtte viseli. A lábunkbeli sarukon a szenteknek régi eleven példájok adatnak előnkbe. A hizlalt borju jelenti a Krisztus Jézust, ki mi érettünk megáldoztatott a keresztnek oltárán. Kövér volt, mert teljes Szentlélekkel és mennyei áldásokkal. E szerint ennekutánna szabadon járhat sz mint Krisztusnak jó vitéze, lelkiismeretnek piaczn és végre a mennyei Jéruzsálemnek utcáján. Melyre mindnyájunkat segítsen az Isten.

X.

A hiv lélek eljegyzésén.

Vespásiánus uralkodván, sok időig fianem volt, végre hiveinek tanácsából messze földről hozott egy szép leányt, és azzal hazáján kívül lakván, fia született tőle. Idő múlva országába akarván vicsza menni a király, ellent állott felesége mondván: ha ide hagysz

engem, megölöm magamat Ezt hallván a király, két gyűrűt csináltatott, egyikének olyan ereje volt, hogy mindent elfelejtetett az emberrel. A másiknak olyan, hogy mindent eszébe juttatott. Elkészülvén azért a gyűrűk, a feleségének adja a feledékenységnek gyűrűjét, melyet mihelyt magához vészen az asszony, mindjárt elfelejtkezik az urának szeretetéről. A másik gyűrűvel azért hazájába mégyen a király és mind végig csendesesen uralkodik országában, vissza sem mégyen azután a feleségéhez.

Ennek magyarázata.

Édesfiam! ezen a királyon a magunk lelkét értsük, kinek tulajdon hazába, ugymint a mennyei boldogságba kell jutni. Annak felesége a test, mely a lelket haszontalan gyönyörűségekkel tartóztatja, mely miatt nem mehetne a lélek országába. De ezzel az ő feleségével nem kell mindeubben egyezni e léleknek. Kövesd azért ezt a királyt, készíts két gyűrűt, ugymint az emlékezet és feledékenységnek gyűrűjét. Ennek pedig egyike az imádság, másika a bűjt legyen. Az imádság által mindenkor eszedbe jut a te örökös hazád és a te Istened, ki abban uralkodik. A bűjtöt pedig hadd a testnek, mely az által feledkezze el minden haszontalan gyönyörűségről, mely elvonna téged Istentől.

XI.

A bűn mérgéről, melyet mindennap veszünk.

Alexander hatalmas uralkodásában is, mesterét Aristotelest maga mellett tartotta, hogy őtet oktassa. Ezt megértvén az északnak királynéja leányát kicsinységétől fogva méreghez szokatta. Kikor ember kort ért, oly szép volt, hogy annak csudájára siettek az emberek. Kit a királyné Alexánderhez küldött, melyet látván a király, annyira megszeretett, hogy mindjárt társalkodni akart vele. Melyet eszébe vevén Aristoteles, elleneállott, mondván Alexandernek: azt ne próbáld, mert szörnyű halállal kell meghalnod, mert a leány méreggel tartatott fel, melyet előtted így próbálok meg. Ime itt egy gonosz ember vagy, meglátod, ha melléje közelit, hogy igaz az én szóm. Midőn azért a gonosz ember megcsókolta volna a leányt, mindenek láttára elesett és szörnyű halált halt. Mit látván Alexánder, mesterét szép dicsérettel magasztalta, a leányt pedig anyjához visszaküldötte.

Ennek magyarázata.

Fiam! ezen az Alexanderen érthetünk minden keresztyén embert, ki a szent keresztség után, erős, hatalmas, mind az isteni szeretet és tiszta élet által, mind az ördög világ és test ellen. Az észak királynéja, a gazdagság, ki lélekben és testben öldököl minket. A mérges leány a bujaság és a torkosság, a léleknek rettetes mérgei. Aristoteles a te lelkiisméreted, a ki ellene mond, hogy ezekkel ne társalkodjál. A gonosztevő az erkölcstelen ember, ki az Isten parancsolatai ellen is követi a testi indulatokat. Azokat illeti, szavakkal aluszik, ki miatt szörnyű halállal kell meghalni. Arról mondja a bölc: *A ki a szurkot illeti, attól bemocskolatatik.* Józan életet kövessünk annakokáért, ha a boldog életben részesek akarunk lenni.

XII.

A roszt példáról.

Ottó császár idejében volt egy feslett életű pap, ki patvarkodása miatt sokakat megbotránkoztatott. Volt annak egy káplánja, ki egyszer sem akart jelen lenni az isteni szolgálatban, mikor a főpap áldozott. Egy ünnep nap kiment a mezőre az isteni szolgálatnak idején és hirtelen igen nagy szomorúságosikreá. Azonban egy igen szép tiszta folyamra talál, melyből jól iszik, de mentől többet itt, annál inkább szomjuhozta a vizet; ki midőn gondolkodásba esett volna miatta, monda magában: felkereseme folyamnak forrását s onnan iszom. Mentében azért elő talál egy tisztos vén embert, a ki kérdi tőle: hová menne? és eme mond: szerfelett szomjúhozom; találtam vala egy folyamra, de a kúttőre sietek. Kinek mond a vénember: Ihol vagyon a folyamnak forrása; de mond meg nékem, miért nem mentél a több keresztyénekkal együtt az isteni szolgálatra? Kinek felel a káplán; uram a főpap igen feslett erkölcsű ember, kinek áldozatja nem hiszem el, hogy Isten előtt kedves légyen. Kinek mond viszont a vén ember: Bár ugy légyen, de nézted e ennek az édes viznek, melyből ittál, eredetét? ott van im lásd. Amaz oda tekintvén, látja egy dög ebnek szájából kifolyni a forrást. Melyet midőn jobban megnézett volna, felémelyedik gyomra a rut bűdös állat miatt és noha igen szomjuhozott, de más felől irtózott a víztől, mit látván a vén ember, mond: Ne félj a tiszta víztől, akár honnét származzék, mert nem léssen nyavalyádra. Ezt hallván megbátorodik, iszik és szomju-

ságát eloltja, mondván: Uram ennél jobb ízű vizet nem ittam. Kinek mond a vén ember; Látod-e? valamint e jó víznek sem tisztaságát, sem izit el nem vészi a dögnek rutsága: úgy az isteni szolgálat nem hasztalan, akárki által szolgáltatassék is ki annak igazsága. Ehez képest, ha nem szereted is a papnak életét, de meg ne vedd hivatalát és jó tanítását. Ezekután eltűnik a vén ember előle. És amaz is megtanulta, mint kellessék becsülni az isteni szolgálatot ha fedhető papok által teljesítettik is az.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a császárjegyzia Krisztus Jézust, kinek birodalmában vannak a feslett életű papok, s keresztyének. Mint a papok tartoznak az ő megyéjeknek gond viselésére, ugy minden keresztyén tartozik házára és maga lelkiismeretére vigyázni. A gonosz pap sokat vesz el rosz példájával. Arról mondja szent Gergely: *A mennyiben látják a rosz példát annyin vesznek miatta.* A rosz keresztyén azért szavával, cselekedeteivel sokat megbotránkozott. Azért olyan állapotban lévén, kövesd azt a káplánt és menj ki a völgybe, mind addig járj, míg arra a jó tanácsadó vén emberre ráta'álsz, mely a Krisztus; ő megtanít mint keljen az Istent szolgálnod. Azonban, szomjuhozván igyál a folyamból, mely a szent keresztség: de azután vétkezvén ismét szomjuságot szenvedsz. A kutfőhöz menj azért, mely is a Krisztus Jézus, mely megenyhíti szomjuságodat, a mint maga felől mondja *Sz. János, 4. 1. 4. A víz melyet én adok, felforró víznek kutfeje lesz az örökéletre.* Az a folyam ennek a szép forrásnak patakja, ugy mint: a szentírásbeli tudományok, melyek ha bűnös papok által adatnak is ki, de hasznok azzal el nem vész. Az ebnek dögeihez is nem ok nélkül hasonlítatlik: mert a szentírás gyakran ehhez hasonlítja a papokat. Az ebnek pedig kiváltképen négy tulajdonsága vagyon, ugy mint: a nyelvében való orvosság, az orrában a szaglás, hűség és az utat mutató. Hasonlóképen a papoknak szükség ezeket a tulajdonságokat megtartani: *Elsőben:* A nyelvükben legyen orvosság, a szép kegyes intések, melyekkel orvosolják a bűnösök sebeit. *Másodszor:* Valamint megérik az ebek a nyul és róka nyomot: ugyeszébe kell venni a papnak az emberben való vétkeket, némelyekben nyulhoz hasonló félelem; némelyekben rókához hasonló ravaszság lévén, hogy kitkit az ő tévelygéséből jobbutra hozhasson. *Harmadszor:* az ebek oly hivek, hogy a gazdájokérthálálra vetik magokat; ugy a papoknak az Isten igéje mellett és a Krisztusban való hitért ha

kivántatik, halálra kell magokat adniok; mert a Krisztus szava az: *A jó pásztor lelkét adja az ő juhaiért* *Negyedszer*: Valamint ugatásával oltalmazza az eb a lopóktól a házat, ugy kell a papoknak oltalmazni a lelket az ördögi praktikák ellen, szüntelen való prédikálásokkal, könyörgésekkel, kikért a Krisztus Jézus vétét kiontani nem átallotta.

XIII.

A rendetlen szeretetről.

Egy királynak volt igen szép felesége, kit felettébb szeretett. Első esztendőbe lett egy fia, kit annyira szeretett az anyja, hogy minden éj jel magával hálatta. Három esztendőre mindenek bánatjára meghal a király, a királyné sok ideig siratta halálát, egykor eltemeti és egy külön várban kezd lakni fiával együtt. Kit szeretetből mindig magával hálaltott, egykor fölnevekedik a gyermek és az ördög kísértetiből ismerkedni kezd az anyjával, annyira, hogy megterhesedik a királyné a fiától. Melyet eszébe vévén az ifju, neki busulja magát, messze földre bujdosik. A királyné szülésének ideje eljön és mihelyt a gyermeket szüli, a torkát mindjárt megmetszi és a gyermeknek vére a királynénak balkezére csordul, és négy kerekded cseppek maradnak a kezén, melyet onnan semmiképen le nem moshat, a melyért nagyon neheztelt, mert a keztyűtlenem tehette kezéről, azért, hogy a vér cseppek meg neláttassanak rajta. Ez a királyné nagy buzgó indulattal volt Boldog Asszonyhoz; mindazáltal nagy gonoszságot szégyenlettel meggyónni, mikor egyéb vétkéről valást tett. A Boldog Asszony emlékezetére sok alamizsnát osztogatott, melyhez képest igen szerettek a szükölködők. Történt egy éjszakán, hogy a királynénak gyóntató papja térden állva imádkoznék, kinek Boldog Asszony megjelenik és mond: ennek az országnak királynéja gyakran gyónik néked; de szégyenletében egy vétkét meg nem akarja vallani. Holnap azért mikor a gyónásra jön, mond ezt azért néki: hogy az ő alamizsnái és imádságai mellett, én is könyörögtem. Mihez képest, kedvesek fiaim előtt könyörgései. Én azért azt hagyom neki, hogy rejtek kamarájában, a mely vétekben esett fiával és a mit azután is cselekedett a kiseddel, megbocsáttatott neki; de ugy, ha megvalja vétkét. Ha pedig beszédnek helyt nem ad, kérjed őtet, hogy tegye le kezéről a keztyűt, meglátod a kezén a vércseppeknek helyeit nagyobb bizonyásra. E szók után Boldog Asszony a pap színe elől eltűnik. Reggelre kelvén azért, a királyné alázatosan meggyónik és

minden vétkeiről alázatosan vallást tészon egyen kívül. Kinek mond a papja: királyné! sokan sokat mondanak felőled, hogy balkezedről le nem akarod tenni a keztyűdet. Kérlek mutasd meg nékem bátran a kezedet: ha talán Isten akaratjából idvességes táncsot adhatok néked. Erre mond a királyné: a kezem nem egészséges, azért nem mutatom meg néked. Mit hallván, a keztyűt kiragadja a kezéből az asszonymak, és mond: ne féj királyné, mert Boldog Asszony a ki tégedet szeret, jelentette meg nekem, hogy ezt cselekedném. Tekintvén annakokáért a királyné kezére, meglátja a vércseppeket rajta. Az egyik vércsepp körül ezek a szók voltak írva: *Történetből vétekbe esett a megvakult test.* A másik csepp körül ilyen irás látszott: *A te ajándékiddal mind eddig is ördögnek kedveskedtél.* A harmadik cseppnél ilyen irás láttatott: *Bizonyosság a véteknek a kéz mocsossága.* A negyediknél ilyen irás látszott: *Eltöröltetett avéteknekrozsdája könnyörgés által.* Ezt észébe vevén a királyné, földre borul és kegyelmet kérvén Istentől, azután a pap is feloldozza. Azután nem sok idő múlva, istenesen végzi életét a királyné.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! nem egyébb ez a király. hanem a Krisztus Jézus, a ki eljegyzette ezt aleányt, tudniillik az emberi nemzetet, magára vevén a halandó testet. Melyet még akkor megszeretett, mikor a Szentháromság így szólott: *Mózes I. k. 1. Teremtsünk embert ami képünkre és hasonlatosságunkra.* De jaj nagy veszély! minekutána a mi urunk a Krisztus Jézus mi bennünk szép fiat szült, tudniillik megtisztult és megváltotta a lelket az ő kinszenvedése által. De a mi lelkünket a hün ismét halálra sebesítette: mert az ember mint kedves gyermekével, úgy hál együtt a vétekekkel, a testi kívánságokban. világi gyönyörúségekben, Ugy annyira, hogy egyetért a test a léleknek gyilkosságában és így fojtja meg fiát. De mind addig rajtunk maradnak a vércseppek, valamig igaz töredelmességgel magunkat abból a mocsokból ki nem mosogatjuk.

XIV.

Az atyáknak tiszteletéről.

Midőn Deretheus uralkodnék, szabott ilyen törvényt, *hogy a fiak táplálnák az ő atyjukat.* Abban az időben egy vitéz embernek becsületes és szép feleségétől lett fia. A vitéz azonban messze

földre indul és utjában nyomorult rabságba esik, a ki esetét fiának és feleségének megírja, min annyira kezd busulni az asszony, hogy megvakul miatta. Mond azért a gyermek az anyjának: Én elmegyek és kiváltom atyámat. Kinek felel az anyja: hogy mennél el én életemnek egyetlen egy reménye! hogy rajtad is azon gonosz történnék; hiszen jobb a jelen való anyádat látni, mint sem az atyádnak bizonytalan szabadítására ellávoznod. Jobb azért a bizonyos dolog mellé állnod, mint a bizonytalan mellé; melyre nézve jobb mellettem megmaradnod. Kinek felel a fiú: igaz dolog anyám vagy, de atyámat is, ki első oka származásomnak, meg nem vehetem; mert könnyebb is néked szabadságban e világon élned, hogy sem szegény atyámnak a rabságot szenvedni. Ő elenségek között; te barátaiddal vagy együtt; ő távol vagy, te a magad házában ülsz, ő kötelek között; te pedig szabadságban élsz. Noha te megvakultál, de amaz sem láthat napvilágot. Midőn azért ilyen beszédek után elment volna az ifjú, atyjának szabadítására, mindnyájan helyben hagyták cselekedetét.

Ennek magyarázata.

Édesfiom! a ki uralkodik, az mennyei Atyánk, a ki engedelmességet parancsolt a fiaknak az atyjokhoz; de lássuk kicsoda a mi édes atyánk és ki légyen az anyánk? Bizonyynyal a mi atyánk a Krisztus, azt tudjuk mindnyájan, hogy az atya, vétkeért megszokta dorgálni a fiakat, mindaddig, míg megjobbulnak a gyermekek. Ehez képest mikor nyomorúságot bocsát reánk, azokat mind a mi hasznunkra nézve engedi meg a mi jó atyánk. Az anya viszontag, mely a világot jelezi, édesgeti fiút, hiszontalan gyönyörűségekkel mulattatja és igazán megvakult az anyai szeretettől és mint vak vezér ilyen tanácsot ad: éljünk a jókkal és a teremtett állatokkal a mi ifjúágunkban gyorsasággal. De édes atyámfia, ha eszed vagy az atyádnak igaz fia vagy, így felelsz atyádnak a világnak: az atyám az én származásomnak első oka, mivel tőle vettem lelkemet, életemet, minden indulataimmal néki akarok szolgálni. A mit pedig az anyám, ugymint a világ ad, azok kevés ideig tartó gazdagságok. Ebből azért minden ember vegyen példát magának, valaki az ő atyjának javaiban, ugymint az örökéletben részt akar venni.

XV.

Eufemiánus fiának, szent Eleknek életéről.

Egy császár uralkodván Róma városában, igen fényes udvart tartott, három ezer válogatott ifjú végezte a szolgálattételt, min-

denik talpig arannyal felékesített öltönyben. Volt azon időben egy Eufemánus nevű uri ember is, a ki keresztyéni módon táplálta az árvákat és minden szegényeket, kinek felesége Abael szintén keresztyén asszony. Ezek sokáig magtalanok lévén könyörgöttek Istennek, végre nyertek egy fiút kit Eleknek neveztek. Ez volt a császár ifjai közt az első, mivel a tudományokban is, minden társát fölülmulta. Ez férfikort érvén, atyja s anyja akaratóbjából a király udvarába házasodik; de felesége mellett is szűz életet élt, és azon szűz életnek követésére ráveszi feleségét is. Kevés idő múlva derakáról aranyos övét leoldja és gyűrűjét feleségének adja, mondván: az ur legyen közöttünk, tarsd meg ezeket emlékezetemre. Azonban elmegyén Elek a tengerre, a mi kincsre szert tehetett azt kezéhez vevén, titkon egy Laodiceába menő hajóra ül, azon megyén Szíriának Edessa nevű városába, ahol Idvezítőknak emberi kézírása gyolcsón maradt tulajdonképen. Odaérkezvén, valamije volt mindenét a szegények közt elosztogatta. Azután maga, rongyos köntösben a templom tornáczában koldulásával táplálta életét. Mikor bővebben kapott alamizsnát, azt is a többi közt elosztogatta. Apja pedig fiának elutazásán buslakodván, szolgálit minden országakba szétküldötte, hogy fia felől valamit hallhasson. A szolgálak közzül mentenek Edessa városába is ott a több koldusok között Eleknek is alamizsnát adtak; de a szolgálak meg nem ismerték őtet. Elek pedig ismervén a szolgálakat fordul az Istenhez és így könyörög: *Uram legyen hála tenéked, a ki megadtad érnem, hogy szolgálaimtól vegyek alamizsnát, a szolgálak, azért visszatérvén onnat, mondják az Elek apjának, hogy fiát sehol nem találják. Az anyja is mindennap keserves sirásokkal töltötte idejét, fiának Eleknek elvesztése miatt. Felesége is siránkozva fogadást tészén a napa előtt, hogy valameddig kedves urát Eleket nem láthatja, mind addig gyászruháját el nem veti. Midőn azért Elek a feljebb irt templomnak tornáczában tizenhét esztendeig koldult és az Istent szolgálta volna, megjelenik Boldog Asszony az egyházfi előtt, és mond néki: hívd be a templomba az Isten emberét, mert a Sz. Lélek lakozik benne, mivel az ő imádsága mint a jó illat felhat Isten eleibe. De midőn nem tudta az egyházfi, kiről mondatnak azok, ismét mond Boldog Asszony Elek felől: a ki az ajtófélen ül, ő léssen az. Akkor ki ment az egyházfi, beviszi őtet a templomba. Ez a dolog midőn kitudódott volna, mindenek nagy becsületben kezdik tartani Eleket. Elek pedig a világi dicsőség elől futván ismét egy hajóra ül, és elmegyén Szíliának Tarsus nevű városa felé: de az Isten szelet támasztván a tengeren, elvonja*

színdéka mellől és a szélvész a hajót éppen arra a partra veti, a melyen Róma városába szoktak menni. Elek ezt eszébe vevén; gondolkodik s mondja magában: elmegyek az atyám házához és ott maradok ismeretlenül, hogy másoknak terhére ne legyek.

Menvén azért Rómába, előtalálja atyját, kit jó akaróinak és szolgálóinak nagy sokasága követett és így kiált az édes atya után: Istennek szolgálója! engem szegényzarándokot fogadj be házádba; hadd élődjem az asztalodról hullott morzsalékokkal, hogy az Isten is befogadjon téged az ő hajlékába. Melyet hallván az apja elveszett fiának emlékezetéért bizonyos hajlékot és egy szolgát, ki enni valót hordjon, rendeli néki házánál. Azonban Elek imádságban és böjtölésben tölti napjait, a háznál lévő szolgálóktól sok csufolásokat szenvedvén, kik sokszor moslékot is öntöttek le a fején, melyet békességes türéssel szenvedett. Ilyen ismeretlenségben tizenhét esztendeig mulatott Elek atya házánál. Midőn azért eszébe vette volna halálának elközelítését, papirost, tentát kér és teljes életfolyását igazán leírja. Történt azonban, hogy egy vasárnap isteni szolgálót után, a templomnak felső részében ilyen szó hallatik. *Jöjjetek hozzám mindnyáján, a kik munkálkodtok és megvagytok terhelve.* Melyet hallván az emberek, mindnyájan leborultak a földre. Másodszor ilyen szó hallatszott: *Keressétek az Isten emberét, hogy imádkozzék Róma városáért.* Keresvén, midőn nem találták volna, ismét ilyen szózatot hallottak: *Az Eufemiánus házánál keressétek.* Felkeresvén azért ötet, semmi szót tőle ki nem vehettek. Akkor Árkádus és Honorius császárok, Innocentius pápával együtt mentek azon házhoz. Azonban a szolga, ki Elek mellé rendeltett volt, mondá az Elek apjának: uram! valjon nem ez-e az Isten embere, a ki házáznál vagyon? mert ez csudálatos jó erkölcsű és csendes ember. Odafutván azért Eufemiánus, halva találja Eleket, de mint egy angyalt, oly vidám ábrázattal, kezében tartván a papirost, melyre életleírása volt írva. Mit kezéhez akarván venni Eufemiánus kezéhez nem vehette. Elmenvén azért onnan, a császároknak és pápának megjelenti a dolgot, kik midőn oda mentek volna, így szólnak a testhez: valaki vagy: de mink az embereknek lelki és testi gondviselői vagyunk, engeddd kezünkbe azért e papirost, hadd láthassuk, mi vagy azon írva. E szók után a pápa közelebb megyen, a papiroszhoz nyul és odaengedtetik néki. Melyet ugyan ott, Eufemiánus és a község előtt elolvas. Hallván az atya, elbámult és keserűségében a földre esik. Azután fiára borulván, ilyen szókkal siratja. Oh édes fiam! miért szerzettél ilyen keserűséget az én ősz fejemnek?

miért kellett magadat eltitkolnod? Im már ezentul senkitől vigasztalást nem várhatok. Az anyja is hasonlóképen megszakgatott köntössel az égfelé tekintvén ápolgatta a szentifjunak testét, mondván: Oh édes fiam! kit keblemben tartottam fel, mely nagy bumra neveltek, hogy ez életben még csak vigasztaló szódat sem vehetem. Honnat vagyon, hogy látván atyádnak és anyádnak éretted való keserüségét, meg nem jelentetted magadat; oh bár csak akkor is, midőn a szolgák boszantottak, arczul csapkodt k ée becstelenitettek tégedet. Felesége is hasonlóképen siratja özvegyiségét, keservesen csókolgatván a szent ifjunak holt testét. Akkor a császárok a pápával együtt tisztességes temetést rendeltek néki, megizenvén a város népének, hogy feltaláltatott az Isten embere, kit eddig mindnyájan kerestének. Ha a betegek, vagy a vakok holt testét illették, azok nyavalyájoktól meggyógyultak, az ördögtől megszállott emberektől eltávoztak a gonoszok, mely csudákat látván a császárok, magok is fogták az ifjunak koporsóját és nagy becsülettel ezüst koporsóba temették, Bonifácius sirja mellé. Az Elek koporsójából kedves jó illatt jött ki, sok ideig halála után is. Lett pedig halála Krisztus urunk születése után 328-ik esztendőben.

XVI.

A jó példáról.

Egy római császárról írják, hogy magának temetőhelyet akarván készíteni, a földben talált egy koporsót, melyen arany karikák voltak, ilyen irással: *Elköltöttem. Ajándékoztam. Megtartottam. Enyim volt. Birom. Elvesztettem. Büntettetem.* Elsőben, a mit elköltöttem, az enyim volt. A mit ajándékoztam, azt birom, melyet látván a császár tanácsosít öszvegyüjti mondván: Gondolkodjatok, mi lehessen értelme ez irásnak; a kik tanács után mondának: Király! az irásnak ez az értelme. Te előtted a ki uralkodott, mindeneknek jó példát akarván adni, azt kívánta, hogy az ő életét kövessék és ezt irta: *Elköltöttem*; tudniillik életemet, igaz itélettel vezérelvén másokat magamat, a szent életnek rendéhez szabván. *Ajándékoztam*, tudniillik vitézeimnek szükségökre valókat, a szegényeknek is szükségükre, és kit kit érdeme szerint jutalmaztam. *Megtartottam*, azaz: minden dolgaimban az igazságot, a szükölködőknek irgalmasságot, a munkásoknak béröket; a jóban állhatatos voltam és kegyelmességemet egy érdemestől sem vontam meg. *Birom*, tudniillik kezemet az ajándékozásra és oltalmazásra, de a büntetésreis. *Elvesztettem*

tudulillik a bolondságot, ellenségeimnek barátságát és a testnek gonosz kívánságát. *Büntettetem*, mert mindezek között is az igaz Istenben nem hittem Ott büntelődtem, a honnat nincs szabadulás. Ezeket hallván a király, inkább magára kezdett vigyázni és teljes életét jó erkölcsökben foglalván, békességben mult ki e világból.

Ennek magyarázata.

Éd is fiam! ilyen királynak kell lenni minden keresztényembernek, temetőhelyet, készítsen magának, azaz: boldog kimulásra készüljön, az Isten akaratjához szabja magát és az igaz töredelmességgel beásson szívének gyökerébe, ott talál az arany koporsóra, Isten segítségéből, ott az ő lelke arany karikákkal fénylik, ugymint reménységgel, hittel, szeretettel. De mi lesz a karikák körül? Elsőben az, hogy: *Elköltöttem*. Akkor költünk pedig jó helyre, mikor testünket és lelkünket isteni szolgálatban foglalván, töltjük el életünket; mert akkor reménységünk lehet idvességünkről. A második irás az: hogy *Megtartottam*. A jó keresztény embernek a töredelmes és alázatos szívet kell tartani és Isten akaratjához kell szabni. Harmadik irás: *Ajándékoztam*. Az igaz ember szebb ajándékot nem adhat az istenhez és felebarátjához való szeretetnél; mert e kettőtől függnék a próféták és az egész törvény. A negyedik irás az: hogy *Enyim volt*. Ha kérdik mid volt? egyebet nem felelhetsz, hanem a nyomoru t élet, bűnben való fogantatásod és földi gyarlóságodnál egyéb nem volt. Az ötödik irás az: hogy *Bírom*. De a keresztény embernek minden vagyona az, mely kegyelmet Isten adott neki, elsőben is a keresztység és a mennyei malaszt; melylyel a ki-értetekel enharco'ni kell. A hatodik irás az: hogy *Elvesztettem*. Igaz dolog a bűn által elveszti az ember minden boldogságát; de megtalálja azt a penitentia tartó ember Krisztus áldozatjának érdeme által. Hetedszer írva vagyon: hogy *Büntettetem*. Ha kérdik miben? azt mondja a keresztény ember: az én bűnömért szenvedek minduntalan, teste met sanyargatom és szolgálat alá vetem. Nyolczadik irás: *Elköltöttem*, a mim volt, tudniillik: az Isten irgalmaságából, szent életben napjaimat. Ha kérdik mit ajándékoztál? mondja azt az igaz ember, hogy jó tanácsommal éltetem másokat, melyért Isten is éltet engemet.

XVII.

Az életben való előmenetelről.

Egy királynak olyan szokása volt, hogy ha valaki neki szolgálatjára ment, elsőben annak háromszor kellett megzörgetni a kaput. Abban az időben volt Rómába egy Gvidó nevű ember, a ki gondolkodván szegény állapotja felől, megyen a királynak udvarába szolgálatra; kinek harmadszori zörgetésére megnyitja az ajtónál a kaput és viszi a király elébe. Midőn azért Gvidó tárden állva köszöntötte volna a királyt, kérdi tőle, mi volna kívánsága? hogy szolgálatába akarna állani. Viszonzá a király: mi csoda állapotban tudnál engemet szolgálni? Felel Gvidó: uram, hat módom vagyon a szolgálásban. *Elsősor:* a nagy embereket éjjel nappal hiven tudom szolgálni, ágyat vetni, ételt készíteni és lábat tudok mosni. *Másodsor:* vigyázásommal tudok szolgálni, úgyhogy mikor mások alusznak, én akkor vigyázok, mikor mások ébren vannak, én akkor alszom. *Harmadsor:* jó borkóstoló vagyok és akárminő italtól is ítéletet tudok tenni. *Negyedsor:* vendéget tudok marasztani, kivel becsületet vall az uram. *Ötödsor:* füst nélkül oly tüzet csinállok, melynél sokan megmelegedhetnek. *Hatodsor:* jó utat tudok a szentföldre, melyen békével járhatnak az emberek. Kinek mond a király: Ezek mind jók és hasznosak, így megmaradhatsz udvaromban. Elsőben is azért testemnek leszesz őrzője ebben az esztendőben. Kész vagyok király! úgy mond Gvidó, a szolgálatra. Gvidó azért minden éjszakára megveti az ágyat, a háló kellékeket tisztán tartja, változtatja, az ajtóban fegyveres kézzel éjszakákon őrt áll, kinek egy ugató ebcskéje is volt a végre; hogyha el eltalálna szunyadni, ugatásával felserkentené. Minden héten lábait megmosogatta és úgy viselte magát, hogy a király s dicséretet tett maga viselete felől. Második esztendőben, gondviselőnek teszi a király, mely hivatalban is úgy viselte magát, hogy nyárban tétre való élést bőven szerzett, mikor mások testöket pihentették, akkor ő fáradott, és munkálkodott, így a másik ígéretének is megfelelt: úgyhogy, panassza senkinek nem lehetett reája. Mikor látta a király okos magaviseletét e két dolokban, hivatja a pohárnokát és egy pohárba jó bort, eczetet és mustot töltvén. Gvidó kezébe adatja, hogy próbálja meg, minémi ítéletet tud azokról tenni. Midőn azért elsőben Gvidó megkóstolta volna azt mondja: hogy jó. A másodikra azt mondja: hogy jó volt. A harmadikra azt mondja: hogy jó leszen. Megérezvén mind a bornak, mind az eczetnek, mind a mustnak erejét a pohárban. Ebben is szép okosságot tapasztalván a király, mond ismét Gvidónak: Menj el a tartományokba, táborokba és az én barátaimat hívd hozzám vendégségre a közelgő nagy

ünnepnapra meglássuk a negyedik szolgálatnak mint felelsz meg. Elmegyén azért Gvidó és mindenfelől a királynak ellenségeit gyűjti, hívja vendégségre, úgyhogy a király udvara megtelik ellenségeivel karácson estéjén. Kiket mikor látott volna a király, felémelyedik gyomra és hivatván Gvidót, mondja néki: barátom! tudod-e mire ajánlottad magadat? tudniillik, hogy jó vendégmarasztó szolga volnál; melyről midőn parancsoltam volna néked, barátim helyét ellenségimét hoztad rám. Kinek felel Gvidó: igenis király! én azt javadra cselékedtem, mert a barátodat könnyű megtalálni. Ezentul pedig a jó lakás és kedves beszélgetés által ezek is mind barátid lesznek, ezentul nem léssen kitől félned. A mely dolog midőn beteljesedett volna nagy örömmel mondja Gvidónak a király: Istennek hála édes szolgám! már minden ellenségeim barátimmá lettek. Azért, már az ötödik ígérteket is teljesítsd be, csinálj füst nélkül tüzet nekünk; melyre gondja lévén Gvidónak, szerzett jó idején, jó száraz taplót bővséggel és azt oly hamar meggyújtotta, hogy minekelőtte füstjét látnák, már lángot vetett a tapló; melynél a ki akart megmelegedhetett. Mond még a király Gvidónak, már a hatodik szolgálatot is ha be töltöd, nagy emberré teszlek. Mond azért Gvidó: Valaki szentföldre akar menni, j jjön utánam a tenger partra, melyet hallván, számtalan férfiaknak, asszonyoknak és gyermekeknek sokasága kezdi követni. Mikor azért a tenger melé érkeznek, mondja a népnek: látjátok-e a tenger közepe felé ama magas kőszálat, a melyet én látok? Kinek felel a sokaság: látjuk, de mire nézve mutatod, nem tudjuk. Kinek mond Gvidó: annak a kősziklának tetején vagyon egy madár, mely fészekben hét tojáson ül gyakran, melyben gyönyörködik. Mikor pedig az a madár a fészken ül, akkor az egész tengeren nagy csendesség vagyon; hanem mikor a madár fészketől távozik, akkor háborodik fel a tenger, úgy annyira, hogyha valaki olyankor a tengeren megindul, lehetetlen annak megszabadulni; de mikor a fészken ül a madár, akárki is bátran megindulhat és visszajöhet a tengeren. Kinek mondanak az emberek: honnan tudhatjuk, mikor ül a madár fészkében és mikor nem? Kinek mondá Gvidó: soha különben fészket el nem hagyja az a madár, hanem más madár lévén annak ellensége, mikor annak a fészket ganéjával be rutiítja; abban pedig minduntalan mesterkedik. Mikor azért ez fészket, tojásit bemocskolva látja, bánatában akkor távozik el fészketől, akkor vagyon a tengernek megbúsítása. Olyankor nem tanácslom a tengerre menetelt. Kinek mond a község: Uram! micsoda mesterséggel orvosolhatjuk meg, hogy az ellenséges madár ennek fészkéhez ne közelítsen, hogy mink is bátrabbak lehessünk a tengeren? Gvidó felel: Nincs az ég alatt annak a madárnak nagyobb ellensége, mint báránynak vére. Ha azért azt a fészket kívül-belül meghintitek báránnyal; valameddig egy csepp abban megmarad, mindaddig feléje sem megyen annak a fészeknek és így szüntelen a maga fészken ma-

rad a másik madár, a tenger is csendességben leszen, a szentföldet is bátorságosan járhatjátok. Ezt hallván, báránnyvérrel meghintik a fészket kívül-beiől és a szentföldre mindenkinék bátorságos járása leszen. Látván a király e rendes cselekedeteket, Gvidónak nagy gazdagságot ad és minden hadak generálisává teszi.

Ennek magyarázata.

Ez a király a mennyei Atyánkat példázá, ki azt ígérte, hogy a ki az ő ajtaján, kiváltképen három uton zörget, megnyitja neki, ugymint: imádság, böjt és alamizsna által, ha zörgetünk, bemehetünk ugy az ő szolgálatjára. A vitézkedő anyaszentegyházban és az uton az örökéletre. A szegény Gvidó jelenti a gyarló embereket, kik meztelen jöttünk e világra és az a király szolgálatjára fogadván minket, hat rendbeli szolgálatot kíván tőlünk. Elsőben, hogy a király testének őrzői legyünk és mint Gvidó jószágos cselekedetekkel felfegyverkezünk. A kísértetek ellen pedig az ebecske, ugymint: a jó lelkiismeretének munkálkodása mellettünk legyen. Az ágyat tisztán tartsuk, azaz: hogy szívünket minden mocsoktól megoltalmazzuk, a lábmosást is el ne mulasszuk, hanem töredelmes vallástétellel hetenkint lelkünket mosogassuk: hogy a Krisztusnak, a mi urunknak személyét semmivel meg ne sértsük. Ez azért első szolgálatnak rendi. A második szolgálat áll a vigyázásból. Hogy azért a vétekben el ne aludjunk, a jó cselekedetek által szüntelen ébren tartsuk magunkat. Arról mondja az evangelista: *Vigyázzatok! mert nem tudjátok, mely órában érkezik el az ember Fia.* Nyárban kell azért kétfelé kapnunk, ugymint életünknek virágában és kincset gyűjtenünk, hogy mikor a tél elérkezik, ugymint a halál és örökkévalóság, legyen szemünket mire vetnünk. A harmadik szolgálat áll a békeséges szenvedésben és ha kívántatik martírságban Isten szeretetéért. Azért kérdi a mi Idvezítőnk szent Máthénál: *Megihatjátok-e e pohárt, melyet én megiszom?* A mely italt azért kezünkbe ad az Isten, akár savanyú legyen, mint a forratlan must; akár kedves legyen, mint a jó bor, jó neven vegyünk a mi Urunktól; mert a mi most izetlen, jövendőben az örökéletre felforr bentünk, mint a szép forrás. Ha keserű is, édes leszen a mi Urunk udvarában, midőn könyhullatásunkat az Isten maga törli el szemünkéről. Ha kedves is a mennyei áldás rajtunk, mindeneket

hálaadással kell vennünk; mert mindenek a mi Királyunknak kezeiből származnak. Negyedszer: tartozunk vendéget marasztani és valamint Gvidó az ellenségeket hívta vendégségre, úgy tartozunk mi is ellenségünkkel is jót tenni. Azért mondja Idvezitőnk: hogy nemcsak barátinkkal tartozunk jól tenni, holott azt a pogányok is megcselekszik. Ötödször tartozunk tüzet gerjeszteni füst nélkül, tudniillik a szent szeretetnek tüzeit, melyre a Szentlélek segít minket. Annak pedig nem kell füstölni, haragtartással, gyűlöléssel és semmi egyéb véteknek párjával; mert az olyan füst bűdös, és a szeretetnek tüzéhez közel sem járhat, azzal szívünket, lelkünket meg nem melegíthetjük, ha ilyen bűdös gőzzel elegyedik szeretetünk. A hatodik szolgálat abban áll, hogy az embereknek a szentföldre utat mutassunk. Arra pedig tengeren kell átalmennünk, mely tenger jegyzi ezt a nyomorúsággal teljes világot, vagy életet. Mert valamint a tengeren a fergetegek összeütköznek, s ugyan egymást érik; úgy talál minket életünkben és forgat a sok rendbeli kísértet. Valamint keserű a tengernek vize és felette mély: oly keserű rajtunk a bűnöknek mérge és feneketlen a veszedelemnek mélysége, mely alá vonz minket. Valamint a tengerben bőven vannak az iszonyu állatok, kik az ember hajóját el akarják meríteni; olyan bőven vannak e világon a fejedelmek, hatalmasak és kegyetlenek, kik szánakozás nélkül szorongatnak minket. E mi életünknek tengerén nagyon nagy magas kőszikla is, mely jegyzi a mi testünket és abban a fészekben a Szentléleknek hét kivált képen való ajándékai. Valameddig azért ezeket az ajándékokat szivedben megőrzöd, mindaddig ott nyugszik a Szentlélek és neked bátorságos utad leszen a szentföldre, ugymint az örökéletre. De ha az ellenséges madár a világ, ördög és a test, a bűn által bemocskolja te fészketet, vagy szivedet, nincs oly tengeri háboru, melynél nehezebbet nem szenvedsz. Mert erről a madárról mondja Idvezitőnk, hogy: *A ti ellenségetek az ördög, körül jár, keresvén, hogy elnyelhessen.* Ha azt akarod azért, hogy eltávozzék messze és a Szentlélek megmaradjon szivedben, kövessed Gvidót, a bárány vérével hintsed a fészket, ugymint: a Krisztusnak kinszenvedését forgassad szivedben, melyet éretted szenvedett és így az ellenséges madár az ördög nem mér feléd menni; hanem megmarad a szentlélek, melynek ereje által a szentföldre, az örök boldogságra juthatsz. Mert minden véték, noha örök rendelése szerint rettenetes sulyos, de ha kétségbeesés nem követi, az Isten megbocsátja.

XVIII.

Melyben arról példa adatik.

Volt egy időben egy Juliánus nevű vitézlő férfiú, a ki tudatlanul apját, anyját megölte, mert midőn egykor vadászni ment volna egy szarvast üzőbe veszen, a szarvas azonban megfordulván, azt mondja neki: te engem kergetsz, a kiapádnak és anyádnak gyilkossa lésszesz. Ezen megrémülvén a vitéz, hogy valamiként a szarvas jövendölése rajta ne történjék, messze földre bujdosik és ott egy fejedelemnek szolgálatjába áll. Kinél oly becsülettel viselte magát, mind mezőben, mind udvarban, hogy őtet a fejedelem minden hadainak generálisává teszi és egyik porkolábjának özvegyét feleségül neki adja s egy várral is megajándékozza. — Azonban, felette igen busulván Juliánusnak mind apja, s mind anyja utánna indulnak, ha valahol feltalálnák. Végkére a Juliánus várába jutnak, fioknak otthon nem létében. Kiket mikor látott volna Juliánus felesége, beszédbe ered velek, kérdezősködvén, micsoda emberek volnának? Elbeszéli azért azok, hogy nekik volna egy Juliánus nevű fiok, ki messze távozott tőlük és nem tudván hová lett, annak keresésére indultak: a mely beszédből eszébe veszi a gazdasszony, hogy az ő ura, kit apja és anyja keres; melyre nézve becsülettel látja őket s jóltartván, ágyat készít nekik a maga házában, maga pedig más házba költözik. Reggelre kelvén megyen a gazdasszony a szentegyházba; azonban Juliánus is hazérkezik és házába menvén, látja, hogy ott az ágyban két ember fekszik. E miatt gyanuságba esik, hogy az ő felesége mellé más idegen ember feküdt melyre nézve ragadja fegyverét, hirtelen haragjában mindeniket megöli. Kimenvén azért házából, a templomból hazajövő feleségét előtalálja, a min csak elálmélkodik és kérdi tőle: micsoda emberek lehettek azok, kiket házában, maga ágyában veszteg feküdvő talált? kinek felel az asszony: azok atyád és anyád, kik sok időtől fogva keresnek tégedet és midőn házadat megtalálták és én is megismertem őket, te éretted a magunk házában adtam szállást nekik és ott nyugsznak. Melyet hallván Juliánus, keserves sirásra fakad és mond: jaj szegény fejemnek, hová legyek, a ki apámnak és anyámnak gyilkossa lettem, Mint teljesedett be rajtam a szarvas jövendölése, melyet mentől inkább akartam kikerülni, annál inkább beléestem. Melyrenézve tőled is bucsumat veszem szerelmes feleségem, elmegyek és addig nem nyugszom, mig Isten-

től kegyelmet nem nyerek nagy vétkemért. Kinek mond a felesége: távol legyen édes férjem tőled, hogy nálam nélkül elmenj, hanem elmegyek én is veled; mert ha társad voltam az örömben, társad akarok lenni a penitencia tartásban is. Megindulnak azért mind a ketten és egy igen nagy folyóvíz mellé érkezvén, ott vendégfogadót építenek, a hol sanyaru életben tartanak penitenciát, a jövő járó szegényeket befogadják, Istenért ajándékon táplálják és a vizen fizetés nélkül átalviszik. Sok idő eltelve, fáradtsága után a hidegben nyugvásra adván magát Juliánus, hall igen keserves jajgatást éjfélkor, melyet hallván, hamarsággal felkél és lát ott egy hidegvette embert, fogja és házába viszi a tűz mellé de midőn a tűznel eléggé megmelegednék, az ágyába viszi és ott erősen betakargatja. Kevés idő múlva, ez a hidegvette ember nagy fényességben láttatik és az égfelé emelkedvén fel, mond a vazdájának: Juliane! az ur küldött engem és megizente neked tőlem, hogy a te penitentia tartásod kedves az ő színe előtt és nemsokára mind a ketten az urban nyugosztok el. E szók után az ember eltűnt előlünk és egy néhány nap múlva Juliánus, feleségestől elnyugovék az Urban.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! e Juliánuson érthetünk minden keresztyén embert, kinek tulajdonsága a vitézkedés, ördög, világ és test ellen; a vadászatban, vagy szüntelen való fáradozásban a szarvast kell követni, mely Krisztus Urunkat jegyzi, ugy szomjuhozza a mi idvességünket, mint a szarvas a szép forrás vizét, kinek szereteteért elhagyjuk apánkat és anyánkat, mintha halálra adtuk volna őket. Melyre nézve Krisztus is azt igéri, hogy: *A ki én érettem apját és anyját elhagyja, e világon száz annyit vészen érette és jövendőben örökéletet.* Valamint ez a vitéz messze bujdosott, nekünk is ennek a világnak kedveskedésétől messze kell távoznunk; mert véle együtt szentül nem élhetünk. Fejedelem udvarába kell mennünk, ugymint az Isten szolgálatára és vitézkednünk minden kísértetek ellen. Melyet látván az Isten, kegyébe vészen és mintegy házastársul adja az ő menyeyi malaszját, a mely által megoltalmazhatod a te lelkednek várát. De gyakran történik, hogy testi szüleink, ugymint a világi elmulandó s hitegető hivságok ágyunkba feküsznek próbálván és incselkedvén körülóttünk; de jobb idején még az ágyban megfojtani az ilyen kísérteteket, hogy ounan fel ne keljenek, talpra ne álljanak a mi veszedelmünkre. Ezeket pedig penitenciatartásnak fegyverével győzhetjük meg.

Ezek után menjünk a folyóviz mellé; mely nem egyéb a szent-irásnál ott építsünk lakóházat magunknak imádságból, bőjtből és alamizsnából, melyben látogatásodra eljön az Isten és szivednek ágyába fekszik, végre megvigasztal.

XIX.

A kevélységnek vétkérol.

A római históriákban olvassuk, hogy egy Pompéjus nevű fejedelem feleségül vette más nagy embernek (kinek Császár volt neve) leányát. Ezek ketten megegyeztek abban; hogy az egész világot birodalmok alá hajtanák. Elküldi azért Pompéjus Császárt messze országoknak hódoltatására, úgy hogy öt esztendeig oda vitézkednék, maga pedig mint öregebb ember Róma városában mint helytartó úgy maradna. Császár pedig hatalmas vitéz népekre találván és öt esztendő alatt azokat meg nem hódíthatván, inkább akart a Pompéjus haragjába esni, mint dolgait félben szakasztani, azért maga tetszése szerint más öt esztendőt is töltött a hadakozásban, melylyel igen megbántotta Pompéjust, minthogy a végzés ellen cselekedett és így betette maga előtt a kaput, úgy hogy nem merne Rómába menni. Hadakozásának végbevitel után mindazáltal Császár Róma felé indul és érkezik egy Rubiácen nevű folyóviz mellé hadaival együtt és annak a viznek közepén egy nagy állókép megjelenik néki mondván: Császár ha békeességben jársz szabadon menj be a vízre; ha pedig Rómának békeességét nem kívánod, messze távozzál innét. Melynek felel Császár: mindenkor hadakozó ember voltam és Róma városának megmaradásáért semmi munkámat nem kiméltetem, ezután sem kimélem, állok az én Isteneim előtt, kiket tisztelek. E szók után e kép eltűnt; Császár pedig gázolni kezdé a vizet és által menvén rajta, mond a parton; itt hagyom a békeességet a törvénnyel együtt. Attól fogva Pompéjusra támadván, ellene igyekezett teljes életében.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! e vén Pompéjuson érthetjük a teremtő Atya Istent, a ki végnélkül volt és leszen mind örökkön örökké. Császár pedig Ádámot minden embereknek első vezérét jelenti. Ennek az Isten lelket adott, mint szép jegyest. Az Isten azért megakarván

próbálni Ádámot, paradicsomba helyeztette őtet, hogy őrizné azt, aki becsületes állapotában az ördög tanácsából elhítte magát és Isten szövetségét általhágta: melyre nézve az Isten nemcsak a paradicsomból; hanem a menyországból is kirekesztette őtet. Á ki mind addig nem közelíthetett a városhoz; ugymint a boldogsághoz, míg a kép meg nem jelent a folyóviznél az emberi nemzetnek; mely kép jelenti a Krisztus Jézust, ki a Jordánban megkereszteltetett szent Jánostól és a keresztség által nekünk is utat mutatott. De jaj mi sokszor felbontjuk azután végzésünket, melyet teszünk Istenünkkel a keresztségben. Noha a Krisztus eljött a békesség szerzésére; de felbontjuk mi Istenünkkel tett békességünket, midőn a bűn cselekedetében az ördög tanácsán járunk.

XX.

A nyomoruságról és háboruságról.

Konrád uralkodásának idején volt egy Leopold nevű herceg, ki a királynak haragjába esvén, elfutott és az erdőben lakott feleségestől egy kalibában. Konrád egykor vadászni indulván megyen azon erdőbe és elesteledvén, abban a kalibában száll meg. Kinek a gazdasszony a mennyire érkezett, ágyat vetett; de terhes lévén, azon éjszaka elérkezett szülésének ideje és fiat szült a Leopold felesége. A király pedig álmában hall ilyen szózatot: *Vedd fel, vedd, vedd.* Ki felserkenvén és megrémülvén magában gondolkozott, mit jelentene az a mondás. Azonban másodszor is elaludván, hall ismét ilyen szózatot: *Add vissza, add vissza, add vissza.* Melyre felserkenvén a király, annál inkább megrettent, nem tudván mi lehessen magyarázata azon szoknak. Gondolkozása között harmadszor is elalszik, és mihelyt elaludt, mindjárt ilyen szókat hall: *Szalad, szaladj, szaladj, mert az előszülött gyermek a te vöd lesz.* Melyre felserkenvén a király, annál is inkább megpesdül a vér benne. Reggel azért idején felkelvén megindul és titkon két fegyverhordozóját szólítja, mondván nekik: MenjeteK vissza, és a mely gyermek az éjszaka lett az én szálláson, erővel is ragadjátok ki anyjának öléből, vágjátok kétfelé és a szívet kivévén hozzátok előmbe. Amazok sietséggel visszamennvén, kiragadják anyjának öléből a kisedet; melynek szép ábrázatját látván, megszánják az ártatlant és egy fának ágosa közé teszik fel, hogy a vadak el ne kaphassák és egy nyulat meg-

hasítván annak szivét veszik ki és viszik Konrád elébe. Azon nap egy fejedelmi embernek lévén arra utja, hallja a nyivákolást és titkon a maga kebelébe veszi a gyermeket és mivel magtalan volt a fejedelem, a feleségének viszi s úgy tettetik, mintha őtőlök való gyermek volna az és nevelvén, Henriknek nevezik. Miután felnövekedett volna a gyermek, természetben ékes fiu volt, beszédében jeles és mindenek előtt igen tekintélyes. Kinek nagy állapotra való hajlamát látván a király is, elkivánja fejedelmétől az ifjat és maga udvarában tartja; de midőn eszébe vennie, hogy mindenek előtt kedves, s magaviseletében dicséretes; gyanuba esik, hogy végre utánna az ifjú fogna uralkodni és talán kisdéd korában annak parancsolta volna megöletését nem akarván azért tovább függésben tartani a dolgot, tulajdon kezével a király ilyen levelet irt feleségének: *Életedre parancsolom, hogy mikelyt ezen leveletem vessed, ezt az ifiat mindjárt megölesd, kitől leveletem neked küldöm.* Menvén azért az ifju utjában megszáll egy papnak házánál és egy kevéssé lefeküdvén a ház árnyékába, mint fáradt elalszik. Odamenvén azért egy pap, látván az ifjú fejélél a levéltáskát, nem állhatván meg, hogy kezébe ne vegye, a király levelét kikeresvén, felszakasztja és elolvassa, s a hol azt irta a király, hogy *megölesd*, azon szókat mesterségesen kivakarván a levélből, azt irta helyébe: *A mi leányunkat feleségül add az ifjunak.* Midőn azért a királyné elolvasta volna a levelet, megismervén a király pecsétjét és kezeirását, az uri rendeket összegyűjti és nagy vendégséget indítván, menyegzői lakodalmat szerez nagy pompával, s így feleségül adja a leányát az ifjuhoz. Miután Konrád királynak hirt vittének volna leányának nagy menyegzői lakodalma felől és mind postáktól, mind paptól megértette volna dolognak valóságát, állallátja, hogy az Isten rendeletének ellen nem állhatni és az ifjat hivatván, vejének elismeri, állapotjában megerősíti: kinek holta után királyi székében uralkodék Henrik király.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ilyen a mennyei király az Atya Isten, ki Ádámra megharagudván a bünért, kikergette a paradicsomból és kellett futni e világnak erdejébe. Az Isten is a lelkeket akarván elővadászni ezen erdőbe küldötte az ő Fiát midőn született Boldogasszonytól éjszakáinak idején. Azért mondatik nekünk, hogy: *Vedd fel, vedd fel*, tudnunk kell, lelkünkre való gondviselését kell felvennünk. Midőn pedig azt halljuk, hogy: *Add vissza, jusson*

eszünkbe, hogy lelkünket tartozunk a mi Istenünknek visszaadni, mivel az mindenképen az Istent illeti; mind teremtésre nézve, mert azt hasonlatosságára teremtette; mind megváltására nézve, mert azt szent Fiának vérével és halálával váltotta meg; mind továbbvaló gondviselésére nézve, mert azt a Szentlélek Isten igazgatja és vezérli, ha a bűn által ellene nem állunk Istenünknek. Gyakran halljuk a harmadik szózatot is, mely ez vala: *Szaladj*. Szaladnunk kell azért az ördögnek kísértetei elől, a tiszta élet és sanyargatás által szaladhatunk el. Az ártatlan gyermek jelenti a Krisztus Jézust, a kit örömet elvesztene a kegyetlen ördög mi előlünk, hogy a mi lelkünket jövődőben magának ne jegyezné Krisztus Jézus. Gyakran magunk irunk tulajdon kezeinkkel a Jézus ellen, tudniillik: mikor hamis gondolatunkat annyira forraljuk szívünkben, hogy végtére a gonoszságnak cselekedeteire megegyezik akaratuink is gondolatunkkal; a ki örök veszedelmünkre s halálunkra szolgálna, ha a jó pap meg nem szánna minket, tudniillik: az Istennek idvességét oktatója, melyet a szent írásban az ó- és újtestamentomban előnkbe adott és az által fordítja el halálra vetemedett utunkat és foglalja el jegyesül magának a mi lelkünket.

XXI.

A csalárdságról és annak orvoslásáról.

Justinus írja, hogy Lacedemonbeliek királyukra támadván, hatalmat vettek rajta és mind a városhól, mind az országból kiűzték méltatlanul. Azon időben a persák királya nagy haddal megszállja a várost; az elűzetett király pedig nem nézvén a városbelieknek háládátlanúságukat, kitanulja a persák királyának minden mesterséges szándékát, melylyel a várost megakartárontani. Azonban gondolkodik, mint adhassa a dolgot értésre a városnak mentől titkosabban, hogy maga is ne vesszen miatta. Készített azért egy táblát, melyre az ellenségnek minden praktikáit minémű mesterséggel előzzék meg, azt is szép renddel megírja. Azután a táblát gyengén viaszkkal bemázolja, mely az írást elfedezte és hű követjére bizván, a pusztá táblát beküldi a városba, megparancsolván, hogy a főuraknak adja kezökbe. Öszvegyülvén azért a város fejedelmei, tanácsot tartanak, tudakozván: mit kellessék azzal a táblával tenni? midőn azért senkinek elméje fel nem érné, mint kellessék vele bánni, az elűzött királynak marad-

ván ott egy huga, az megértvén a dolgot, a tanácsban kérdezik: a ki látván a táblát, látja a viaszkolást is, észreveszi, hogy ha valami van a táblán, a viaszok alatt leszen. Kitisztítván azért a viaszokból a táblát, világosan kitetszenek a betűk és eligazodván a dolgon, nagy örömben kezdenek lenni; a mely tanu'ság által a várost oltalmazni kezdik és megtartják.

Ennek magyarázata.

Ezen a királyon értem a jó Istent, a kit maga városából az emberi nemzet a mi első atyáink az engedetlenség által elűzött maga társasága mellől, mintha mondják volna az atyáink: *Nem akarjuk ezt rajtunk uralkodni.* De a mi háládatlanságunkat nem nézvén Krisztus urunk megszánta az ő városát az emberi nemzetet és mint szent Pál apostol mondja: *Mikor ellenségei volnánk, akkor is szeret minket.* Látván, hogy az ellenség, az ördög megszállott és veszedelmes mesterségekkel ostromol minket, annak az ellenségnek praktikái ellentábláira írja az orvosságokat és jó tanácsot, mint állhassunk ellene; így az ő hű szolgájától Mózesből küldi el az emberi nemzetnek. Ez az irás pedig elvult borítva viaszokkal, tudniillik: az első törvénynek példázó czeremoniáival, úgy annyira, hogy az igaz valóságát, ugymint az Istennek kegyelmét senki által meg nem értette, mindaddig míg egy okos asszonyi állat meg nem jelentette, tudniillik a Boldogságos szűz, ki által a világra jött a Krisztus Jézus, az emberi nemzetnek szabadítója.

XXII.

Világi félelem.

Azt írja szent Ágoston, hogy régenten, midőn az Egyiptombeliek Serapis és Isisnek állóképeit felakarták volna állítani, elsőben olyan törvényt tettek, hogyha valaki azokat embereknek mondaná, vagy eredetökről beszélene, fejével fizetne érte, és így állítottak fel két képet. Másodszor: hogy a törvényt mindenek tudnák minden templomban, a hol azokat tisztelték, egy más képet irtanak, ki kezét a szájára tette, akarván azzal jelenteni, hogy senkinek ne legyen szabad a képek ellen szót indítani, és ilyen formán nyomták el az igazságot.

Ennek magyarázata.

Bizonyos dolog az, hogy e világnak hatalmas fiai, kik az Isten anyaszentegyházát és annak széprendtartását akarják nyomni

magokat szerfelett való méltósággal magasztalják elsőben is és minden emberek szájára oly lakatot akarnak vetni, hogy az ő gonosz cselekedetöket nem hogy megdorgálni, de még csak előhozni se merészeljék, az igazságot ki ne beszéljék, sőt az ő fogatkozásokat igazság gyanánt hirdessék. Ez igazán, ez a világi félelem, nagy és magas kitett bálvány; holott az igazság mellett nem hogy valami háborgatást, de halált is tartoznék szenvedni a keresztyén ember. Valakik azért félénk szívűek és a világ fenyegetésére nézve befogják szájokat, azok mind imádják a világnak ilyen utálatos bálványát.

XXIII.

A lelki orvosságról.

Szent Ágoston írja, hogy a régiek a királyoknak testöket megégették és hamvukat látó helyén temették el. Történetgykor egy embernek halálán, hogy annak a szive meg nem éghetett. Összegyülvén azért annak a tartománynak bölcsei, sokat gondolkodtak mi lehessen annak a dolognak oka, és azt találták fel, hogy mérég miatt veszett volna el az a király és az okon nem árthat a tűz a szívének. Akkor a szívét külön tevén, terjéssel megkenték és a mérget megemésztették, azután hamuvá lett a tűz miatt a szív.

Ennek értelme.

Ennek nem egyéb magyarázata; hanem hogy a halálos véteknek mérgével megbüzhödött sziveknek lehetetlensége Szentlélek tüzeit magokhoz foglalni, valamig az orvosság, úgymint a vallástétel és töredelmesség által meg nem tisztul az emberi szív.

XXIV.

Az ördög sugallásáról, a világi eszközök által.

Egy bűbájosról írják, kinek oly szép kertje volt, mely rakva volt különféle jóillatu virágokkal, kedves ízű gyümölcsökkel és gyönyörűségekkel oly gazdag volt, hogy kimondani is alig lehet, ő ezt a kertet senkinek sem akarta megmutatni; hanem csak a bolondoknak és ellenséginek. Kik bemenvén a kertbe, ott ma-

radtak volna örömesit: de csak annak engedett sokáig való mulatást, a ki örökségét neki engedte. A bolondok paradicsomnak állítván lenni a kertet, örökségöket odahagyták, csak engedtesék meg nekik a mulatság. A bűbájos ember pedig éjszaka felkelvén, a'udva találta őket és azokat mind megölte. És e kert által sok gonoszságot vitt végbe.

Ennek magyarázata.

Ez a bűbájos nem egyéb, hanem a világ az ő gyönyörűségével. Azért mondatik bűbájosnak; mert sokakat elhítt, gyakran aranyos tálat csak habbal tetézi fel, gyakran büdös húst teszen fel a jó lével; mint a szemfényvesztők pénzzel töltik teli az embernek markát és egyet kettőt fordulván, ha tekintik polyvával teli a markok. Ugy járnak ezek mint a bolondok, a kik erre a bűbájos kertészre bízták életöket. Elaludtak a kis gyönyörűségben; örökségöket, úgymint: a mi részek az örök boldogságban lehetett volna, ennek a csalárd gazdának vallották és így magok üres kézzel maradtak.

XXV.

A háládatlanságról.

Egy özvegy asszony régenten valami hatalmas kegyetlen ember miatt sok nyomorgatást szenvedném, midőn siránkoznék, érkezik idegen földről egy becsületes ember hozzája, a ki megszánván az özvegyet, azt igéri neki, hogy megharczol azzal a kegyetlen emberrel, a ki őtet háborgatja és nem kíván egyebet tőle; hanem csak azt, hogy az ő pálcáját és övedzőjét emlékezetére tartsa meg kamarájában, ha néki halála történnék a harcban. Melyre az asszony erős hittel köti magát. A jövevény ember megharczolván a sarczoltató kegyetlennel, meggyőzi őtet és megöli. De maga is oly sebeket kapott, mely miatt meg kellett halni. Megértvén az asszony halálát az ő vendégének, fogadása szerint pálcáját és övét felfüggeszti az ágya mellett, azután szolgálván a jó szerencse, minden elveszett jószága és birodalma megtér az asszonynak; melyre nézve királyi emberek mennek látogatására hárman is, kiknek elfogadására az asszony ékes ruhájába felöltözik és becsülettel fogadja őket. Gondolkodik azonban, hogyha elérkeznek a királyi emberek, meglátják az idegen em-

bernek emlékét az ágya körül és az neki nem fog becsületére szolgálni Arra nézve fogja a pálczát és övet, kiveti a házából, így elfelejtkezvén az embernek jótéteményéről háládatlansággal fizet érte.

Ennek magyarázata.

Atyámfiai ez az asszony az ember lelkét jelenti, a sarczoltató az ördögöt; aki sok időig megfosztotta volt a mennyeknek országát a lelket, melyre nézve nagy siránkozásban töltötte idejét a lélek; mert mindaddig a pokolnak volt zsellére, valamig mint egy jövevény zarándok eljött a Krisztus, az ő szent országából e világnak pusztájára. Az ő öve jegyzi az ő tisztaságos szent testét, melyben jelen volt, melyre nagy sebeket vett fel. Az ő pálczája a keresztfá, melyben mi érettünk bűnösökért függött. A mi lelkünknek pedig nagy győzedelmet szerzett és azt kívánja tőlünk, hogy az ő szeretetének emlékezetére gyakran eszünkbe jusson az emberi testben való élete az ő pálczája, ugymint: a keresztfán véghezvitt kinszenvedése, melyet mindenkor a mi szívünknek rejtek kamarájában tartunk. A három királyok, az ördög, test és a világ; kisértettel gyönyörködtetéssel és kényeztetéssel elérkeznek, melyeknek elébe felkészül a nyomorúlt ember vétkes cselekedetivel és velek egyetért, így felejtkezik el a Krisztus jótéteményéről. Elkerüljük azért a háládatlanságot, ha számkivetést örökös hazánkából nem akarunk szenvedni.

XXVI.

Az alázatosságról.

Egy királynénak paraszt szolgájától gyermeke lett; a mely gyermek felnövekedvén, igen rosszúl viselte magát a király előtt, ki apjának állítottatott lenni. Mi felől a király gyanuságban esik, hogy nem ő tőle való volna az erkölcstelen ifju, és mind addig firtatja feleségét, hogy megvallja a királyné neki az igazságot. Mindazáltal nem akarván a király rossz hirbe keverni házát, titokban tartja és a fiút örökösének fogadja, ily okon: hogy az az ifjú különböző köntösben járjon. Egy része köntösének jóféle posztó legyen, más része alávaló; hogy mikor az alávaló posztót látná, akkor tudná magát megalázni; mikor pedig a jóféle posztót, akkor emlékeznék meg becsületes állapotjáról és így életében mindenkor jó rendet követne.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! lelki értelemmel, a test mint egy gonosz felesége az embernek, mindenkoron hitetlenül viseli magát és akadályoztat, hogy az ígéretnek földjére nemehessünk, valahányszor bűnre késztet minket. Azt kell azért cselekednünk, hogy az ő hitegetéseit sanyaru penitenciával felejtjük el véte. A lélek pedig gyakran emlékezzék az ő utolsó dolgairól és így: *öröké nem vétkezik*, azt mondja a böles. A mi köntösünknek egy részerosz posztóból állván, mivel csak földből valók vagyunk, azt gyakran meglekintsük. Arról mondja szent Jób: *Mondom a rothadásnak; én atyám vagy*. Eszünkbe vehetjük ebből, mely parasztok légyünk. A mi nyomoruságunkat pedig és erőtlenségünket sok okokból vehetjük eszűnkbe: testiképen, még csak ruházatra sem tudunk szert tenni, ha az oktalan állatokból gyaljut, bőrt és egyéb szükségeseket nem szerzünk. Lelki képen pedig magunk erejéből a jóra még csak egy lépést sem tehetünk, egy óráig meg nem maradhatunk. Igazán hasonlít hát a szentírás a mezei virághoz minket, *mely reggel fénylik, este a boglyában szárad*. Vagyon mindazáltal, részint drága posztóból álló köntösünk is: mert a mi lelkünk a nagy királynak képére és hasonlatosságára teremtett, noha a gyarló testbe szállított; de onnan is felemelkedhetik és a mennyei angyaloknak társaságában mulatozhat. Azért ha e kettőnek tulajdonságához szentül szabjuk magunkat, örökösek lehetünk, a mi Atyánknak a nagy királynak országában.

XXVII.

A cselekedetnek méltó büntetéséről.

Egy igen hatalmas és gazdag királynak egyetlenegy szép leányánál többnem volt, ebben helyezhette minden szeretetét, annak őrizetére őt vitéz embert rendelt, kik mindenkort üpig fegyverben jártak, és a király udvarából járt külön zsoldjok ezen szolgálatjukért. Azon királynak volt egy udvarmestere, kit igen szeretett és egy kutyája is: de az ebet három lánczczal kellett kötve tartani, azért, mert hamis volt, hogyha elszabadult megölte az embert. Egykor a király elaludván, álmod lát és felszerkenvén elhatározza magát, hogy a szent földet megjárja. Reggelt érvén, hivatja udvarmesterét és azt mondja néki: nekem hosszú útam leszen, hanem kedves leányomat gondviselésedre bizom. A vitézeknek, kiket őrizésére rendeltem, járandóságukat igazán kiszolgáltassad. Az ebet a láncz-

ról el ne bocsássad, sőt inkább koplaltassad, hogy kegyetlenségét felejtse. Akkor az udvarmester mindenre reá ígérte magát; de mihelyt a király messzetávozott, mindjárt ellenkezőt cselekedett; mert az ebet hizlalni kezdette, a mint kívántatott volna, úgy nem őrzötte. A király leányára is semmi gondja nem volt, a vitézeknek járandóságukat eltartotta; melyért a vitézek vándorlásra és kereskedésre adták magokat. A leány pedig csak maga maradván; éjjel nappal siratta elhagyatását. Midőn az eb magánosan látta volna a leányt, mindaddig vergődik, hogy kiszabadultalánczából és a leányt megöli, kit az egész város siratott. A király is megtudván leányának halálát, felette megbusul rajta, és az udvarmesterétől számot vevén, miért kellett leányát gondviseletlenül hagyni, a vitézek zsoldját elfogni és csak az ebet hizlalni? Az udvarmester azért mentséget nem tudván adni, elnémul. A király pedig tüzes kemenczébe vetteti udvarmesterét, így a király cselekedetének senki ellene nem szólt.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a király Krisztus Jézust és a szép leány a lelket jegyzi; mely Isten hasonlatosságára teremtett. Annak őrzésére az emberben lévő öt érzékenységeket adta az Isten, mint öt vitézket. Azokat menyeyi ajándékával halmazza is. Az eb a nyomorult testet jegyzi, mely éjjel nappal tusakodik a lélekkel; melyre nézve szükséges kötve tartani a testet háromlánczozal, úgymint: isteni félelemmel, isteni szeretettel és a bűnnek gyűlölségével. Isteni félelemmel azért, mert igaz az Isten és örök kárhozatra itéli az embert a vétekért. Az ilyen lánczozal megkötöztetett ember, nem könnyen mégyen el a tilalom mellől. A második lánczban, mely szeretetből készített, az Istenben lévő tulajdonságokat kell szemlélni; mert ő benne annyi jót találunk, hogy csak magáért is fel kell gerjednünk az ő szeretetére és minden testi kívánságoktól megóvjuk magunkat az ő kedvéért. Midőn eszünkbe vesszük, hogy ő teremtett, maga hasonlatosságára készített, megszabadított és az örök boldogságnak útjára indított s vezérlett minket. A harmadik láncz a bűnnek gyűlölsége, sőt szégyenlete légyen rajtunk; mert az Isten legkisebb gondolatunkat is tudja, gyalázat az előtt a méltóságos személy előtt, akármi vétekbe is keveredni. Az udvarmester jegyzi az egész embert, kinek gondviselésében vagyon a lélek, a test az ő érzékenységgel. Mikor ítéletre eljön a Krisztus urunk, akkor mindenekről számot vészen az embertől. De a gonosz ember, ki az Istennel nem gondol, félretevén az is-

teni félelmet, nem gondolja meg az isteni szeretetnek ajándékát ő magában. Azokat a fáradságokat, melyeket az Isten Fia az emberi testben felvett ő érette, a kinokat és a Krisztus halálát kevéssé becsüli és így mindenben ellenkezőt cselekszik; megfogja a szép leányt, a lelket jó idején; úgy hogy mikor ítéletre eljő a bíró, akkor egy szót sem tud felelni. Akkor az Isten a hóhérok-nak adja őtet, mint szent Máthénál meg vagyon írva: Sz. Máth. 25. v. 41. *Menjetek el átkozottak az örök tűzre.*

XXVII.

A vén asszonyok csalárdságáról.

Egy császárnénak hirodalma alatt egy jeles vitéznek volt szép és tiszta életü felesége. Azonban utra indul a vitéz és mondja feleségének: Atyámfia! tudván igazságodat, bizvást megyek el házamtól semmi czirkálót nem hagyván utánnad. Ezen szók után utra készülvén, megindul. Az asszony is becsületes életben foglalván magát, gondot visel házánál. Egykor a szomszédjának hívására lakoda, lomba mégyen az asszony, a hol egy ifjunak szeme kap rajta és attól fogva izengetni kezd neki; de a jó erkölcsű asszony semmibe sem veszi az ifju legénynek izengetését. Látván azért az ifju haszontalanl igyekezetét, nagy bánkódva a templomba mégyen és utjában előtalál egy vén asszonyt, kit szentnek tartottak lenni az emberek. A ki midőn látta volna az ifjunak meghervadt arcját, kérdi tőle: mi lelt, hogy ilyen bádogyat vagy? Kinek mond az ifju: Haszontalanság néked azt megjelentem. Kinek mond ismét az asszony: Ha orvoslását kívánod, nyilván meg kell mutatnod sebedet; mond meg azért nekem nyavalyádat, én azon leszek, hogy meggyógyítsalak, melyet hallván az ifju, megjelenti neki, micsoda kívánsággal [volna a vitéz feleségéhez. Kinek mond a vén asszony: Csak menj házadhoz te, meglásd, nemsokára tészek szükségedről. E szók után házához megy az ifju legény, mind a vén asszony. Annak a vén asszonynak volt egy ebecskéje és azt keményen megéheztetvén, harmadnap múlva mustármagból készített kenyeret ad neki, melynek kesersüése miatt könnyezni kezdenek az ebnek szemei. Akkor a kis ebecskével a vén asszony a vitéz feleségéhez mégyen, kit nagy becsülettel lát mint szent életű asszonyt. Midőn azért együtt beszélgetnének, meglátja a vitéz felesége, hogy könnyeznek a vén asszony ebecskéjének a szemei és annak okát kezdi tudakozni. Kinek felel a vén asszony: Óh édes szerelmes asszonyom! ne is kérdezd azt, miért könnyez ez a kis ebecske?

mert annak olyan nagy bánatja vagyon, hogy nehéz volna megmondani. Mely szókra nézve annál inkább kezdi tudatkozni az ifju asszony, kinek mond ismét a szüle: ez a kis ebecske igen szép tiszta és szép leányom vala nékem, kit igen szeretett egy ifju legény; de minthogy tiszta életü volt leányom, megvetette annak a legénynek szerelmét. Melyrenézve nagy bánatjában megholt az ifju legény és e lett büntetése leányomnak, hogy kutyávé változott; a mint magad is látod. Ezeket mondván, sirni kezd a szüle, mondván; valahányszor eszébe jut ezen leánynak régi szépsége és látja mire változott, szüntelen sirásban tölti idejét és vigasztalást semmiképen nem vehet. Ezt hallván az ifju asszony, az eltávozott vitéznek felesége, így gondolkodik magában: jaj bizony hasonlóképen vagyon az én állapotom, mert engemet is szeret egy ifju legény ki meg is betegedett miattam. Dolgát azért mindenestől fogvást megmondja a szülének. Kinek mond a szüle: Óh édes leányom ne vesd meg az ifjunak szerelmét, hogy te is ebbé ne változzál, mint az én gyermekem, mert ez felette nagy kár volna. Még is mond a szülének az ifju asszony: Édes anyám! éltess hát tovább is tanácsodda!, hogy azon történet meg ne essékrajtam. Kinek mond a szüle: Küldj mindjárt az ifju után és tégy eleget kívánságának. Kinek mond a vitéz felesége: azt nem cselekedhetem, mert hire lenne mindenfelé, hanem mivel te szent életü asszonynak tartatol, menj utánna, s hívd el. Kinek felel a szüle: mivel téged szánlak, im elmégyek. E szók után öszvekeritette őket és házasságtörésbe ejtette az asszonyt.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! Krisztus urunkat érithetjük e vitézen; és a tiszta életü asszonyon a mi lelkünket, mely a keresztség által megmosogattatott, kit szabad akarát által szabadságra bocsátott Isten. Ez az asszony mindenkor lakodalomba hivatlatik, valamikor a testi kívánságoktól ösztönöztetik; a holott az ifjuság, ugymint a világi hivság, a menyiben lehet, hitegeti a lelkét. Ha pedig egyet nem ért vele, tovább megyen és vén asszonyt keres ugy mint az ördögöt, a ki mindenkor szélylyel jár, keresvén az embereket az elnyelésre; a ki ebecs két mutat, ugymint a hosszú életnek reménységét, az Ister irgalmasságában való rendetlen bizodalmat és ezek által hitegeti a vétekre a lelkét. Ha azért megakarjuk lelkünknel tisztaságát tartani és a kelepczét távoztatni, ne bocsássuk köze hozzánk e világnak mesterségét.

XXIX.

A hamis bírákról.

Volt egy király, a ki erős parancsolattal hirdette, hogy minden bírák igazat itélnének. A kik pedig az ellen cselekednének, kegyelem ne adatnék fejöknek: Egykor egyik bíró ajándéokra nézve hamis ítéletet tett; melyet megtudván a király, magparancsolta szolgálóinak, hogy megnyuzzák a bírót és bőrével vonják be az ítélőszéket, hadd tanuljanak mások is arról és kövessenek igazságot. A király azon megnyuzott bírónak fiát rendeli ítélő bírónak, mondván neki: ülj az atyád bőrével béborított székbe és ítéljed az én népemet, ha valaki ajándékkal kényszerít téged, elakarván fordítani az igazság mellől elmédet, tekints a székre olyankor és jusson eszedbe az apád esete, hogy rajtad is hasonló dolog ne történjék.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! példázza ez a király az Istent, ki megparancsolta Mózesnek, hogy vezéreket és bírákat rendeljen a nép elébe. A Krisztus Jézus pedig az utolsó napon ítéletet tészzen mindenekről. A gonosz bíró pedig jegyzi a gonosz lelkiisméretű keresztyént, ki úgy kap a vétéken, mint valami kedves ajándékon; holott megvagy on Jób könyvében írva: *Bört bőrért; és valamije vagyon az embernek, odaadja az ő lelkéért.* A bőr, melylyel a szék beborított, legyen a Krisztus kinszenvedésének emlékezete a te szivedben: hogy ne vétkezzél Isten ellen, lelked veszedelmére. Azért iratott meg: Emlékezzél meg utolsó dolgaidról és örökké nem vétkezel. A mi idvezítőnk pedig nemcsak bőrét adta kinzásra, hanem életét is letette a keresztnék székére, így látánk azt, nagy háládatlanság volna, ha vakmerőképen mégis vétkeznénk az igazság ellen. Ha pedig gyarlóságból elesünk, tekintsünk a keresztre, jobbitsuk megélettünket és megszabadít a Krisztus Jézus halálának érdeme.

XXX.

A vétokról és ítéletről.

Volt egy király, kinek birodalmában ilyen rendtartás volt, hogy a ki a hadból győzedelmesen hazajött, háromrendbeli becsületet tennének neki és három rendbeli kisebbséget. Az első volt: hogy az egész község elébe menvén, pompával vitték be a városba. Másodsor: a rabok hátrakötött kézzel vitettenek szekere után. Harmadszor az: hogy fényes köntösbe öltöztetett és a győzelem-

nek szekeren négy tiszta fehér lovon vitetett épen a tanácsházig. Hogy pedig maga állapotjáról teljességgel el ne felejtkezzen, kisebbséget is hármat kellett szenvednie. Elsőben: egy alávaló szolgáló ültetett melléje, melylyel reménységet adtak mindeneknek, hogy bár alacsony rendű ember legyen is, de ha jól viseli magát, el nem veszi jutalmát. Másodsor; az a szolgáló, a győzedelmes embert egyszer s másszor arczúl ütögette, ezt mondván neki: Ismerd meg magadat. A mely cselekedettel a kevélységnek lángját akarták eloltani az emberben. Harmadsor: azon a napon szabad volt a győzedelmes embernek mindent a szemére hányni, a mi vétet valaha csak cselekedett.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! E szerint cselekedett az Isten. A ki a hadból győzedelmesen megjött, az az Isten fia, ki az ördögöt meggyőzte. Virágnapon azért háromrendbeli dicsőséges becsület adatott neki. Először: virágnapon a jeruzsálemi nép elébe ment pálmafa zöldágakkal, az utat is ruháikkal terítvén be előtte és hozsannát, azaz dicsőséget hirdetvén neki. Másodsor; utánna vitettek a rabok, sőt magoktól is utánna mentek minden nyomorultak, szabadulást és gyógyulást várván ő tőle, lelki nyavalyályokból. Harmadsor; dicsőséges köntösbe felöltöztetett; mert az ő emberi testének színe alatt jelen volt az isteni Felség és négy fehér ló vonta az ő győzedelmes szekerét, ugymint; a négy evangyelisták, kik eléggé magyarázták az ő szent életét és idvességünkre előnkbe adott testamentomát. E három méltóságos becsület ellen, három becstelenséget is talált az emberi háládatlanság; mert alávaló gonosz latrot helyeztetett melléje a keresztfának székében. Másodsor; arczulverték őtet, a mint megvagy on irva, mily kegyetlenül bánának véle a zsidók. Harmadsor; minden gyalázatos szót, mint csak képes volt kigondolni, szemére hányt a zsidóság.

XXXI.

A halálnak mivoltáról.

Nagy Sándorról olvassuk, hogy az ő pompás temetésére, a világi bölcsei összegyűltek volna, kik közül egyik azt írta felőle; Tegnap arany halmokat gyűjt vala Nagy Sándor, most a kincs teszi őtet halomba. Más azt írta róla: Tegnap a kinek elég nem volt e világ, elég most három singnyi föld. Más azt mondotta felőle: A

ki tegnap másokat megszabadított a haláltól, magát nem szabadította meg. Más így szólott felőle: Tegnap a ki nyomta vala a földet, ma nyomatik a földtől. Más így szólott: Tegnap a kik félték Sándort, ma semminek tartják. Más: Tegnap a kinek sok barátja volt, ma annak egy társa sincsen. Más bölcs azt írta felőle: Tegnap a ki országos hadakat hordoz vala, ma másoktól hordoztatik.

Ennek magyarázata.

Értetik ezen a Sándoron minden világ fia, kinek némelyike lelkére nem visel gondot, mint holta után való czifra temetésére. Kikről az igaz bölcsök így szóllanak; ugymint a szentírásnak magyarázó doktorai. Ember! a világ gazdagságának keresetében ne fáradj; mert az, veszedelemre viszen. Jobb annál a szegényeket táplálni, a mezteleneket ruházni, sat. Másutt azt írják; A fősvénynek az egész világ sem elég; mert annak javait mentül inkább issza, annál inkább szomjúhozza, mely egy szempillantásban elmulik tőle. Viszont: Noha a gazdagok nagyon dicsekednek; de sok szegénynek jobban vagyon holta után dolga. Melyet a Lázár és a gazdag példája világosan mutat. Nincs azért embernek egyéb semmije, a mi-ben dicsekedjék, hanem a jó cselekedet a Krisztus érdeme által.

XXXII.

Azt írja Seneka, hogy a mérges testekben semmi féreg nem teremhet, annak hideg természete miatt; de ha mennykővel megütetik azon test, mindjárt bővölködni kezd férgekkel.

Érthetjük ezen a halálos vétékben heverő embereket, a kikben a lelkiismeretnek féрге semmit sem munkálkodik, mindaddig, mig az Isten kegyelme, mint egy sebes mennykő meg nem üti őket. De azután közel a megtérés, ha megbecsüljük az Isten malasztját, melyet érdemetlen voltunkra bocsát reánk.

XXXIII.

A kérdésről.

Velartius írja egy Paratinus nevü emberről, ki mindenkor szomorúságban volt és azon panaszkodott gyermekeinek, szomszédjainak; hogy az ő kertjében volna egy fa, melyre már három felesége akasztotta volna fel magát. Mond egyik a szomszédjai közül neki, Árius nevü; én csudálom, miért kell aféle esetekben si-

ránkozod, kérlek adj énnékem annak a fának csemetéjéből, hadd találjak kedvet szomszédjaim között véle, ha talán azokra is úgy akasztanák fel magokat az emberek feleségei.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! ezen a fán érthetjük a szent keresztet, min függött a mi Idvezítőnk. Ennek a fának emlékezete kívántatnék, hogy minden keresztyén ember szívének kertjében feltaláltatnék, hogy erre felakadnának a gonosz feleségek, vagy társak; ugymint az az életnek kevélysége, a testi gyönyörűségnek vágyódása és a szemnek kívánsága. Mert a ki a világ után indult, ilyen három feleséget vesz magának: A testnek leányát, mely a gyönyörűség. A világnak leányát, mely a kívánság. Az ördögnek leányát, mely a kevélység. De midőn a bűnös ember, az Isten kegyelméhez ragaszkodik penitencia által, felakadnak ezek a feleségek: a kívánság alimizsnálkodásnak kötelével. A kevélység az alázatossággal. A gyönyörűség felakad a bőjtnek és tiszta életnek kötelével. A ki ezért ennek a fának csemetéjén kapott, azaz igaz keresztyén ember, a ki nem csak magával hanem másokkal is jót kíván cselekedni. A szomorú ember pedig a bűnöst példázza, a ki méltán siránkozhatik mindaddig, míg a testi után jár. Mindazáltal, a jó oktatás által az ilyen gyakran az idvesség útjára tér.

XXXIV.

Az életnek megfontolásáról.

Nagy Sándorról olvassuk, hogy mesterét Aristotelest mindenkor magával hordozta, kitől noha sokat tanult: mindazáltal azt kívánta tőle, hogy kevés szókbán foglalván tanítsa meg ötet holmi jeles dolgokra. Kinek mond Aristoteles, hallgasd meg fiam beszédemet és nagy állapotra segítne tégedet. Im hét dologra tanitalak. Elsőben: Az igaz mértékben tul ne menj. Másodsor: Tüzet ne üss fegyvereddel. Harmadsor: A koronán ne kapkodj. Negyedsor: A madárkának szívét meg ne egyed. Ötödször: A hováindulsz, onnan meg ne térj. Hatodsor: Az ország útján ne járj. Hetedsor: Csacsogó fecskét ne bocsáss házadba. A király mint hét parancsolatot, ezeket teljes életében előtte tartotta.

Ennek magyarázata.

Atyámfiak! ennek az életnek állapotját ha fontolóra vesszük, meglátjuk, mely igazat nyom mindkét részről; mert valamely szegénységgel és meztelenséggel lépünk a világi életre, csak annyi gazdagsággal megyünk ki is ebből a világból. A mint megvagyunk írva, Predik. 5. v. 15. A mint meztelen jött ki az anya méhéből, úgy tér vissza és semmit el nem viszen az ő munkájából. Azonban, ha megfontolod a te idődet gyermekségedtől fogva, meglátod, mily messze mentél az igaz mérték mellől. Másodszer: Fegyverrel nem kell tüzet támasztani, azaz: haragos embert bosszús szókkal ne ingereljed, a te nyelvednek fegyverével ne gerjeszd, mert nem ok nélkül mondja Dávid, a nyelvet éles fegyvernek. Harmadszer: A koronán ne kapdoss, azaz: a népet vagy városokat megrögzött igazságokban fel ne forgassad. Avagy az anyaszentegyháznak idvességes rendelését ne háborgassad; hanem annak engedelmissége alá hajtsd magadat alázatossággal. Negyedszer: A madárkának szívét meg ne egyed, az, hogy az elmulandó világi aprólékon ne törd az elmédet. Mert megvagyunk írva: Példabeszéd. 25. v. 20. Mint a moj a ruhának és a féreg a fának, úgy árt az embernek bánatja a szívnek. Hanem a keresztyén ember minden dolgában támaszkodjék az ő Istenéhez, és így könnyen szenved a világi háborgásokat. Kitetszik az, az apostolok példájából, kik akkor örvendeztek, mikor Krisztusért üldözést szenvedtek. Ötödször: Ha megindultál, ne térj vissza, úgymint ha a bűnnek útját egyszer elhagytad, ne térj vissza okadásra. Azért mondja a bölcs. Jézus Sirák: 21 v. 1. Fiam vétkeztél ne cselekedj többé. Hatodszer: Az ország útján ne járj. Az országutján járnak nagyobb részt a világ fiai, mert a tágas (azt mondja szent Máthé) mely veszedelemre viszen. És sokan vannak, a kik ezen megindulnak. Ez aránt tanulhatnánk még csak a vadaktól is, mert azok nem igen mennek az útra, hogy az ebeket elkerülhessék. Vajmi sok pokolbeli ebek leselkednek mi utánunk, hogy elfoghassanak; kiknek sok rendbeli hálójok vagyunk megvetve, a lelkeknek megejtésére. Hetedszer: A csacsogó fecskét házadba ne bocsásd. azaz, a te szivednek rejtekébe bé ne férkezzék a gonosz, mert annak sok rendbéli beszélgetései lesznek, melyek téged a gonoszságra hitegetnek, és mindaddig soha csendesség nem léssen a te szivednek hajlékában, valameddig a gonoszságra való vágyódások, hitegetések együtt laknak és hálnak veled. Ehezképe, az ilyen csacsogó fecskéket, messze távoztassuk, ha az örök boldogságban részt akarunk venni.

XXXV.

A békességnek megtartásáról.

A római históriákban vagyon megírva : hogy midőn a főemberek között veszekedés volt, egy magas hegyre mentenek fel és oda felmentenek a békességszerző emberek is. A hová vittének egy bárányt és annak vérét vették, mondván a veszekedő felek előtt: így ontassék ki a vére, a ki végbevitt békességnek meg nem állója léssen.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! nagy haragja volt a Felséges Istennek az emberi nemzet ellen, úgyannyira, hogy a nyomorult embernek immár csak pokol volt a helye; hanem idő jártára, a békességszerző Krisztus Jézus a kálvária hegyére ment föl és ott örökös békességet szerzett; sőt örök emlékezetre vérét is kiontotta; úgy mindazáltal, hogy hálaadók legyünk az isteni irgalmasságért; mert ha bontjuk azt a békességet gonoszságunkkal, melyből kitérni akarunk, nekünk is vérünkkel és veszedelmünkkel kell fizetnünk.

XXXVI.

Az ember életének folyásáról.

Egy királyról írják, hogy az embernek természetét akarván kitanulni, hivatott elébe egy híres nevezetes bölcs embert. Kinek mond a király; mester! bölcsességet akarok tőled tanulni, mond meg azért elsőben is nekem: Mi légyen az ember? Kinek felel a bölcs: Az ember nyomoruság, életének minden napjaiban. Tekintsd meg életednek kezdetét, közepét és végét, eszedbe veszed arról igazmondásomat. Mert azért mondja Jób: az asszonyi állattól született embert, nyomorultnak. Ha kezdetét nézed életednek, meglátod, mely magaddal jóltehetetlen vagy és erőtlen. Ha közepét tekinted életednek, ott a világ nem csak testiképen szorongat: hanem lelkedben is megnyomorít. Ha végét tekinted életednek, egy kis szoros gödröt láatsz, molyben berekesztik testedet. Ezekre nézve vedd eszedbe, ha van-e helye a kevélyedésnek ez életben! Kinek mond a király: mester! négy kérdést kérdek tőled, melyre ha megfelelsz nekem, nagy emberré teszlek. Elsőben azt kérdem: Micsoda az ember? Másodsor: Mihez hasonló? Harmadsor: Hol vagyon? Negyedsor: Minémű társakkal vagyon? Kinek felel a bölcs ember

Uram ha azt kérded, mi legyen az ember? arra azt mondhatom, hogy a halálnak rabja, a helynek vendége, általmenő útonjáró. Rabnak azért mondom; mert a halálnak kezét el nem kerülheti, sőt a halál mind keresményitől, mind napjaitól megfosztja és csak azt hagyja meg nálla, ha mi jót cselekedett. Viszontag, az ember csak vendége a helynek; mert kevés időmulva emlékezete sem marad meg. Ismét, általmenő útonjárónak azért mondom; mert akár aludjék, akár vigyázzon, akár egyék, akár igyék, akár egyebet cselekedjék, mind untalan halad a halál kapuján által. Melyre nézve szükséges útunkban kétfelé kapnunk és jövődre gondot viselnünk. Másodsor: az ember igen hasonló a jéghez, mely kevés melegtől eloszol; úgy a földből épült ember, egy kis betegségnek melege miatt elfogyatkozik és olyan mint az új alma, mely valamely férgeske miatt leesik fájáról; úgy az ember gyermekestől fogvást, minden órában szeme előtt tarthatja, majd-majd rothadásra jutandó voltát. Harmadsor: Hol legyen az ember? arra méltán mondhatom, hogy szüntelenvaló hadakozások között, mivel meg nem szünik a világ, test és ördög ostromlásától. Negyedsor: Kik legyenek társai az embernek? azt mondhatom, hogy hét társa vagyon; kik alkalmatlankodnak körülötte ugymint, az éhség, szomjuság, hideg, meleg, lankadás, betegség, és halál. Ezekkel mind egyre ostromolnak a kísértetek; méltó annakokáért ezek ellen felkészülni az embernek: mivel különböző fegyverekkel támadnak ellene. Mert a test buja gyönyörűséggel. A világ hivságos gazdagsággal. Az ördög kevélységének haszontalanságával. Midőn tehát a test kísért, jusson eszedbe, hogy a mely órában nem is vélnéd, porrá kell lenned, a mely emlékezet minden gonosz cselekedettől könnyen elvonjon. Ha a világ kísértete érkozik, jusson eszedbe az ő háládatlansága, melynek ha teljes életében kedvét keresed is, semmivel egyébbel nem fizet; hanem bűnnel és haszontalansággal; mert ő hasonló a fogoly madárhoz, melynek ha fészkéhez közelit a madarász, elébe mégyen és úgy tettet magát, mintha nem repülhetne. Midőn pedig maga után a fészektől messzecsalja a madarászt, akkor fölreppen és dolgára mégyen; üres marokkal maradván a madarász. Így vonja el gyakran a világ az embereket, az isteni szeretettől és szolgálattól. Arról mondja szent János apostol, 1. Epist. cap. 5. v. 19. Az egész világ gonoszba helyezettett. Ha pedig az ördög kísérget, az ellen nincs jobb a Krisztus kinszenvedésének emlékezeténél. Abba a fegyvorderékba mondja az apostol, hogy felöltözzünk.

XXXVII.

Elméneknek mennyekbe felemeléséről.

Plinius írja, hogy a saskeselyű, azért rakja mentül magassabb fára fészket; mert egy párnás nevű kigyó mindenkor igyekszik fiainak veszedelmére. A mely látván, hogy magas helyre fel nem mászhat, sok léget szí magába és azt mérgesen bocsátja fel, hogy a veszett pára miatt elszédüljenek és lehulljanak a sasfiak; de a saskeselyű természet folyásából ennek orvosságát tudja; mert elmégyen és egy akhates nevű követ hoz, melyet fészkébe tészen a szél ellenében. Ez a kő a méregnek erejét elrontja és így oltalmazza meg fiait a veszedelemtől.

Ennek magyarázata.

A saskeselyűn, melynek hatható szemei és magasan való repülése vagyon, az ember értetik, kinek a testi kívánságokon feljül kell járni, hogy azt mondhassa szent Pállal: A mi társalkodásunk az egekben vagyon. Ebben a magasságban kell a mi munkánkat helyeztetnünk, mint kedves maradékunkat. A mely magasságra a régi kigyó az ördög nem mászhat fel, mindazáltal gyakran megbűszheti az eget és a haszontalan világi dicsőségnek mérges szelét ránk fújja, hogy feltett jó szándékunkból lehuzzon minket. A mely ellen kívántatik az akhates kő, mely a kősziklát a Krisztust jegyzi, kinek érdemében ha jó reménységünk léssen, nem ront el minket a veszedelemnek szele.

XXXVIII.

A bűnnek eltörléséről.

Henrik császár idejében történt, hogy, midőn egy várost az ellenség megakarna szállani: minekelőtte elérkeztenek volna a hadak, egy galamb repült bé a városba, mely nyakán egy czédulát vitt bé. mely czédulán ilyen irás volt: Kutya nemzetség és veszedő nép fog érkezni. Azok ellen megóvd magadat, törvényedet, mind magad, mind mások ereje által.

Ennek magyarázata.

Ezen a galambon a Szentlelket értjük, mely Krisztusra szállott a Jordán vize mellett; azt jelentette meg nekünk, minémű ostromlásokat kell szenvednünk, a sok lelki ellenségnek kísérteti

miatt. Mindazáltal, arra is ígérte magát, hogy világ végzetig ve-
lünk léssen és megoltalmaz minket minden ellenségeink ellen; csak
ki ne rekesszük őtet városunkból, ugymint lolki hajlékunkból. Il-
lik azért gyakran megseprenünk és lelkiismeretét tisztán tartan-
unk, hogy ez a mi jó tanácsadónk és oltalmazónk el ne távozzék
tőlünk.

XXXIX.

Mint kell összevételünk Istenünkkel és felebarátunkkal.

A római históriákban vagyon megírva, két atyafi között mi-
némü nagy gyűlölség volt, úgyhogy, egyik a másiknak még a ha-
tárát is igyekezett megvesztegetni. Melyet megtudván Julius császár,
igen megharagudott és a vétkesebbik atyafit méltó büntetésre
akarta vonni. A ki észrevevén a császár haragját, megyen az atya-
fiához és alázatosan kezdi engesztelni; kérvén, hogy a császár ha-
ragját is fordítsa el róla. Mit hallván a körülálló emberek, azt mon-
dották: nem érdemel a gonosz atyafi bocsánatot. Kinek felel a
csendesebbik atyafi: nem méltó dicséretre az a fejedelem, a ki a
hadban lágy, mint a bárány és békességnek idején keménykedik,
mint az oroszán. Azért, noha nem volna érdemes az én atyámfia
reája, mindazáltal azon leszek, hogy békességet szerezzek neki.
Mert a bosszúállásról eleget tett nekem, midőn megkövetett engem.
Igy a császár és atyafia között békességet szerzett.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! e két atyafi, egyik jegyzi a Krisztus Jézust, má-
sik az embert. Az ember pedig mindenkor haragját mutatja az ő jó
atyafiára, valamikor halálosképen vétkezik, úgy hogy, a mennyi-
ben rajta áll, olyankor kész megfeszíteni a Krisztust. A mely cse-
lekedettel a mennyei Király az Atya Isten igen megindul, kinek
haragjából senki meg nem szabadithat minket; hanem ha a Krisz-
tus Jézushoz megyünk, őtet engeszteljük és ő általa fordítjuk el
magunkról az isteni haragot. Ha félsz azért az ő igazságától, kelj
fel és folyamodjál irgalmasságához; mert nagyobb az ő jóvolta a
mi gonoszágunknál. Azért mondja Szent Dávid: Az ő könyörüle-
tességei minden cselekedetei felett. Ps. 144. v. 9.

XL.

A kisértetnek módjáról.

Makrobius írja egy vitéz emberről, hogy gyanus lévén feleségéhez, kérdezni kezdi tőle: mondja meg bizvást, ha igazak-e azok, a miket felőle hall. Az az asszony pedig állhatatosan tagad mindeneket, állitván, hogy mindenek felett szereti őtet, mint igaz házi házastársát. A vitéz e szókon nem nyugodván meg, megyen az egyházi emberhez és őtet kezdi kérni; hogy próbálja meg feleségét, ha igaz-e hozzája. Kinek mond a pap: hogy próbálhatom én meg, ha nem láttam az asszonyt? Ahozképest a vitéz ebédre hívja a papot, ki midőn elment volna, felesége mellé ülteti őtet. Azonban felkelvén az asztaltól, beszélgetni kezd a pap az asszonynyal és kezét fogván, tapintja a karjában levő eret. Valahányszor a pap különös dolgokról kezd beszélni, mindannyiszor megindul az ér a kezében és sebesebben ver, valahányszor pedig a férje felől emlékezik a pap, mindannyiszor meglassodik az ér az asszonynak karjában és így tanulta ki a vitéz, feleségének hűségét a pap okossága által.

Ennek magyarázata.

Édes atyámfiai! mi úgy tartozunk szeretni a mi Idvezitönket, mint az igaz házások szokták egymást szeretni, még annál is sokkal jobban. De magunk is gyakran gyanúságba eshetünk mi magunk felől, ha igazán szeretjük-e a mi jegyesünket a Krisztust. Hogy pedig abból kétségünket kivegyük, szükség az Isten házat mely imádságnak háza gyakorolnánk, és ott az egyházi ember midőn az isteni szolgálatot végbeviszi, az Isten akaratjára és törvényére tanit minket. Ha a szentírás szavaira gerjedez a szivünk, isteni szolgálatra megindul lelkünk, tudhatjuk arról, hogy Istenünket igazán szeretjük. De ha resten és tunyán maradunk; jele, hogy nem vagyunk igazak a mi lelki jegyesünkhöz.

XLI.

A Krisztus győzedelméről és szeretetéről.

Chosroes, az Athénásbeliek királya, midőn a Dorisbéliekkel szembeszállott volna, Apolló templomába ment és ott tudakozta a jövőndőt, ha győzedelmet vehet-e ellenségein, vagy nem? Kinek ilyen válasza lett: Ha maga személye szerint fegyverrel vész el a harczon, az alatta való nép győzedelmet vesz. Mely dolgot meg-

tudván a Dorisbeliek, magok között kihirdették, hogy senki a királyt fegyverével ne illesse. Melyet Chosroes megtudván, köntösét megváltoztatja és a harezoló nép közé egyelíti magát. Kit előtalálván egy az ellenség közül, dárdájával átalveri a királyt és ilyen formán Chosroes győzedelmet szerez alatta való népének.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! hasonlóképen cselekedett a mi Idvezitőnk; mert midőn megtudta, hogy nekünk különben győzedelmünk nem lenne; hanem az ő halálával, eljött a harcra, emberi természetté változtatta Istenségét és úgy ment az ellenségek közé. Mihezképpent, egy a vitézek közül dárdájával általütötte az ő oldalát és így az egész emberi nemzetnek, halálával győzedelmet s békességet szerzett. Kinek halálán nagy sirás lett; mert a pokolbéli fejedelmek is gyötörődtek rajta, a szent apostolok is szánakodtak az ő halálán.

XLII.

A szeretetnek fogyatkozásáról.

Valerius irja, Rómában látott egy oszlopot, a melyen három P, három R, három S, és három F volt írva. Melyet látván mond: Jaj mi nagy veszedelmét látom a városnak. Melyet hallván a polgárok, kérni kezdik, hogy jelentse meg értelmét azoknak a betűknek. Kiknek felel a bölcs emker: Az első betűk azt jegyzik, hogy a hazánk atyja elvész. A második betűkön azt kell érteni: A tudomány gyökerestől kigyomláltatik. A harmadik rendbéli betűk: Tűzzel, éhséggel, fegyverrel, fenyegetnek. A negyedik rendbéli betűk azt mondják: Hogy elesnek a királyok Rómában.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! lelkiképen szólván ehez, a hazának atyja nem egyebet jelent; hanem az igaz szeretetet, melylyel kötelesek vagyunk mind Istenünkhöz, mind felebarátunkhoz; mert ez által tartjuk meg magunknak az örökös hazát, a boldogságot. De jaj mely igen elveszett ez a hazánknak atyja földszinéről! Mely miatt a jó tudománynak is nyaka szakad, mely az igaz hitnek útján vezérlené az emberi nemzetet az örök boldogságra. Azután vesznek el a királyok is; de a királyokkal együtt, a nemzetségnek sokasága is; mert mikor a nagy fa eldől, megkell romlani az alattavaló fiatalok-

nak is. Tűzzel, éhséggel, fegyverrel azaz: valami gonoszt feltalál a pokol, azt nem kiméli az emberi nemzetnek veszedelmére és mind-ezek legközelebb abból származnak; mert számkivetésben üzetett a szeretet a földszinéről.

XLIII.

Krisztus bezárta a poklot szenvedésével és halálával.

Róma közepett egykor nagy mélységes hasadással megnyílék a föld, melyről a pogányok Istenei azt jövendölték; hogy az a hasadás öszve nem megyen addig, valamig szabad akaratja szerint valaki bele nem ugrik. Midőn tehát arra a veszedelemre senki nem akarná magát adni, mondja Márkus Curtius: ha esztendeig nékem Rómában szabad élet engedtetik, esztendő mulva; jó akaratom szerint beléugrok a nagy hasadásba. Melyet hallván a rómaiak, örültek rajta és Curtius kívánságára reá ígérték magokat. Curtius azért esztendeig kívánságát mindenben bétöltvén, esztendő eltelvén, lo-vastól beléugrott a nagy mélységbe és mindjárt öszvemégyen a hasadás.

Ennek magyarázata.

Róma az egész világot jegyzi, melynek közepén pokol kinyílt hasadással látszott mindaddig, mig a világra jött Idvezítőnk, melybe számlálhatatlanul rohantak az emberek. A próféták pedig megjövendölték, hogy az a nagy hasadás bé nem forrana mindaddig, valameddig a Szűztől gyermek nem születnék, ki az ördöggel való győzedelmös harcza után pokolra le nem szállana; kinek győzedelmes próbája után örökké békességben maradunk, ha vétünkkel ujolag a pokol ajtaját fel nem nyitjuk.

XLIV.

Az irigységről.

Tiberis minekelötte császári méltóságra emeltetett volna, okos és ékesen szólló volt, a hadakozásban szerencsés vitéz; de hogy császári állaputra jutott, a vitézséget nem gyakorolta, hanem a római népet sanyargatta. A fő polgárokat, sőt maga gyermekét is megölte. A kit annak előtte mértékletes élete végett csendesnek hívtanak, azután zabolátlan szabadosnak nevezték. Egy mesterember ennek a császárnak arra ajánlotta magát, hogy oly kristály üveget készít, mely nem lészen töredékeny, hanem hajlítható. Fogván azért

Tiberis az elkészített üveget, falhoz csapja, a mely ütéssel nem törik el az üveg; hanem csak behorpad, mint valami rézedény. Mit látván Tiberius, megfogatja a mesterembert és megöleti, mondván: nem jó ilyen mesterebernek megmaradni; mert e miatt nem lenne azután az aranyedénynek értéke.

Ennek magyarázata.

Ez a Tibérius jelenti az olyan aluszékony embereket, kik igen csendesek és emberségesek, minek előtte valami tisztességre nem kapnak; mihelyt a szerencse kedvez nekik, mindjárt rajtok teljesedik ama mondás: A tisztesség megváltoztatja az embert. Sőt a szent Dávid mondása is: Az ember midőn becsületben volna, nem értette sat. A mesteremberen pedig a szegény embert érthetni, ki ajándékkal kedveskedik a gazdagoknak; de ha mindenkor kedvük szerint nem telik erszényök, bünt költenek a szegényhez és elrontják.

XLV.

Csak a jóké mennyeknek országa.

Volt egy jeles, tudós és gazdag király, kin k felesége három fiakat nevelt fel; de semmiben nem voltak hasonlók az atyjokhoz, sőt ellenségei voltak. Azután a királytól ismét született egy fia az asszonynak, kit felnevelt. Időjártával meghalván a király eltemetvén, a megmaradott fiak négyen, a birodalom felett kezdének veszekedni. Végre azon egyeznek meg, hogy apjuk titkárját hívassák és annak ítéletén nyugodjanak meg. Midőn tehát az okos ember megértette volna akarójukat a királyfiaknak, mond nekik: az én tanácsom az, hogy az atyátok testét vegyétek ki a koporsóból, csináljatok tárgyat belőle és a melyitek jobban találja szivét löni nyíllal, légyen azé a birodalom. Tetszik a tanács az ifjaknak. Az első hozzá lövén az apja testéhez jobb kezét találja. A másik is hozzá lövén az apjához, a fejéhez közel jár a nyil. A harmadik is irányzóba veszi és éppen a szivét találja megholt apjának; melyre nézve nagy reménysége kezd lenni, hogy a királyság övé leszen. A negyedik közelítvén apja testéhez, elkeseredik, mondván: távol légyen én tőlem, hogy én az édesatyám testét így mérszároljam és becstelensésem. E szók után az országnak fejedelmei és minden rendei felkiáltának, és királynak a kisebbiket választják, kiből édes atyjához ilyen kegyes indulatot tapasztaltak. A többi királyfiakat pedig kiűzik az országból.

Ennek értelme.

Édes fiam! úgy tetszik ez az okos király, nem ok nélkül jegyzi a Felséges Istent, ki az emberi nemzetet, mint szerelmesét, úgy jegyezte volt magához és azt sok szép ajándékival gazdagította, de háládatlanul elfajult Istentől az emberi nemzet idegen istennel tartván, három korcsot nemzett, ugymint: a vak pogányokat, az elfajult zsidókat és az eretnekeket. Kik közül az első, a királynak kezét sebesítette meg. A Krisztus tudományát megvetvén, ki az Atya Istennek jobbján ül, még az ő szolgálit is halállal illetvén, kiket a világra küldött, hogy az idvességes tudományt terjesszék. A másik valóban lövöldözte az Istennek dicsőséges méltóságát, szent Fiát keresztre húzván fel, gonosz nyelvekkel káromkodván ellene. A harmadik is a mennyire kitelik tőle, fenyegeti a nagy király szívét, midőn az ő szent testamentomát hamisan a maga tetszése szerint magyarázza. Az ilyenekről mondja szent Dávid, egyhelyt: Megélesítették az ő nyelvöket mint a kigyóét. Máshelyt: Elkészítették nyilokat az ő tegzőkben. A negyedik, ki nem korcs; hanem igaz fiu, az istenfélő jó keresztvény, a ki bűne miatt is szomorkodik, az Istent semmi úton megbántani nem akarja. A miben megbántotta is, töredelmes szívvél vét két siratja. Az ítélet napján az ilyeneknek adatik a mennyeknek országa.

XLVI.

A hét halálos bűnről.

Julius Historikus írja: hogy egy ember, pünkösthavában ment a berekbe, a hol hét szép igen termő fáról annyi ágat szedett le, melyet semmiképen el nem birhatott: hanem három hatalmas embernek tanácsából oly úton indult meg, a melyen egy árokba esett és maga nagy terhe miatt, melyet hordozott, abba veszett. Irják azt is a hollóról, hogyha fészket behintik üveggporral, mindaddig tojását ki nem költheti, valamig a por a fészében leszen.

Ennek magyarázata.

Ez a berek nem egyéb, hanem a világ és a különböző fák, benne a vétkek, melyek veszedelmesül gyönyörködtetnek. Ebben a berekben az a hét fa, mely a halálos vétkek, mutogatja virágával magát, és a ki ezekkel megterhelődik, az Isten kegyelméhez nem juthat, valamig ezeknek terhök alatt leszen. Készen vannak azért a

három tanácsok, testi, világi és ördögi mesterségek, melyek örömet oly árookra igazítják a megterhelt embert, melyben elveszsen terhe miatt.

LXVII.

A három királyról.

A dániai király nagy indulattal volt azokhoz a három királyokhoz, kik Jeruzsálemben keresték Idvezítőnket, ajándékot hozván. Midőn azon király Koloniába ment volna nagy készülettel, a hol azoknak a három királynak testök tartatik, három koronát készíttetett és vitt ugyanazoknak tisztességökre. Azonfelül hat-ezer gira ezüstnél többet osztogatott el, keresztyénségének akarván jelét hagyni azon a földön. Vizsamenvén házához, álmodt lát; mintha a három király nagy fényességben menne elébe koronázott fejekkel és mindenektől külön-külön szózatot hall. Mond az első: *Szerencsésen jöttél, de még szerencsésebb lészesz házadnál.* A másiktól ilyen szót hall: *Sokat osztogattál, de több adatik neked.* A harmadiktól azt hallja: *Édes atyámfia! jó bizonyágot tettél hitedről; azért három esztendő múlva velünk uralkodol a menyországban.* Az első egy nagy edényt ad kezébe teli aranyakkal mondván: *Vegyed a bölcsességnek kincsét, hogy a te népedet igazságban hordozzad; mert a király becsülete a jó itélettől függ.* A másik egy kötés mirhát ad, neki, mondván: *Vegyed a penitentiának mirháját, melylyel a testi ösztönöket meggyőzzed; mert az érdemel királyságot, a ki zabolán hordozza a természetét.* A harmadik tömjént ad neki, mondván: *Vegyed az ájtatosságnak tömjénét és a kegyelmességnek illatját, melylyel a szegényeket táplálsz; mert valamint a harmat a virágokat újítja, úgy éleszti a királyi kegyelmesség a fogyatkozott sziveket.* Midőn e nagy látásokon álmélkodaék a király, feiserkeu és émetten is maga mellett találja az ajándékokat és időre mindenek beteljesednek rajta, a mennyei boldog királyságra menvén által e földi birodalomból.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! ezen a királyon értünk minden jó keresztyén embert, a ki tartozik három koronát készíteni a királyok királynak, úgymint az Atya, Fiu és Szentlélek Istennek. Az atya Istennek tartozik a tisztesség koronájával; mert ő hatalmas minden hatalmasságok felett. Ezt a koronát mégakkor megigértük, mikor

megkeresztelkedtünk. Második korona légyen a reménység koronája, melyet kell helyheztetnünk az Ur Jézus halálának érdekében; mert ő annyira szeretett minket, hogy egy ideig a menyországot elhagyta mi érettünk. Az emberi természetben ellenségünkkel megharczolt és nekünk győzedelmet szerzett. Harmadszor: tartozunk a szeretetnek koronájával a Szentlélek Istennek ki által az isteni szeretetben megmaradhatunk örökké. Ha e három koronát az igaz szerete ttel bemutatjuk, mi is szép ajándékokat veszünk a Szentháromságtól. Az Atyától a jóságos cselekedeteknek kincsét, melyek által lelkünket az igazságnak zsinórán idvességesen hordozzuk. A Fiutól penitentiartásnak mirháját és ajándékát vesszük; mert ő, az ő sanyaruságinak érdeme mellé teszi a mi penitentiartásunkat és így leszen érdemetöredelmességünknek. A Szentlélektől az ájtatosságnak tömjénjét vesszük, a ki az ő erejével és ajándékával csudálatos buzgóságra kimondhatatlan foházkodásra gerjeszti fel lelkünket és ezek által lehetünk mi is részesei az örök boldogságnak,

XLVIII.

Méltó jutalom követi a gonoszokat.

Dionissius írja: hogy egy Perillus nevű igen fő rézmives, felajánlotta magát Phalereus kegyetlen királynak, ki akkor az Argentinosokat üldözte, hogy egy bikát öntene rézből; melynek az oldalán ajtócskát hagyna, min bébujtatván az embert, kit halállal akarna büntetni, ha tüzet rakatna a réz bika alá, megmelegedvén az ember a bikában, midőn kinjában sikoltana, nem emberi módon hallatnék a kiáltása; hanem mintha csak a barom bögne és így ellenségien kedve szerint tölthetné bosszuját. Elkészítetteti azért a király a réz bikát és legelsőben is mesterét Perillust bujtatja belé, mondván: hogy legillendőbb, ha a mester próbálja meg a maga munkáját, ha jó találta-e csinálni, vagy nem.

Ennek magyarázata.

Atyámfiak! ez a mesterember, a király udvarában lévő hamis tanácsokat jelenti, kik az együgyű igazaknak elejökbe vermetásnak és az igaz ember, akármely igaz mentségét adja is dolgának, nem hisznek néki; hanem mindegyre kinozzák a nyomorúságnak tüzével, mintha nem is emberi szótatot hallanánk tőle; hanem valami oktan állat bögne a fülünkbe. Nem gondolják meg az olyan nyomorgatók, hogy az ő fejök felett nagyobb

ur vagyon náloknál, kinek nyitva vannak szemei, mind a nyomorgatók ellen, mind a méltatlan szenvedők oltalmára,

XLIX.

Az ördögnek mesterséges csalárdságáról.

Pál, ki a Longobárdusok históriáit megírta, hozza elő, hogy Forumjuliumban a magyarok királya Kálmán, egy Sondát nevű várat megszállott; kinek ékes termetét egy Rosinilla herczeg asszony meglátván titkon levelet küld Kálmán királynak és azt igéri levelében; hogyha őtet feleségül elveszi, a várat feladja neki. Volt pedig a herczegnőnek négy fia és két leánya. Melyre rá igéri magát a király, miután az asszony is a várat feladja, melyrenézve a fiú onnan elbujdosnak. Kálmán azért megakarván felelni ígéretének, első nap a herczegasszonyt feleségül veszi. Másodnap tizenkét magyarnak adja őtet nyilvánvaló csufolásra. Harmadnapra torkát metszeti meg, mondván: az ilyen feleség, a ki a bujaság kedvéért ilyen várat felad, ilyen jutalmat érdemel.

Ennek magyarázata.

Ez a Kálmán az ördögöt jegyzi, ki az emberek szívét ostromolja gonosz kívánságokkal, Rosinilla jegyzi a gonosz szellemet és minden érzékenységeket; melyek által az ő várát, ugymint szívét feladja ember az ördögnek. Akkor az ő fiai elfutnak, ugymint a négy fő és sarkos jószágos cselekedetek. Azután elfoglalván az ördög a várat, azt tizenkét magyarnak adja csufolásra, ugymint mindenféle veszedelmes gonoszságoknak. Végtére örök halálra viszi.

L.

Az igazat itélőknek dicséretéről.

Valérius írja Zelongus fejedelemről, hogy ez olyan törvényt szerzett volna, hogy a ki leányt megrontana szüzességében annak mind a két szeme kitolassék. Azonban történt, hogy a maga fia tett erőszakot egy özvegy asszonynak leányán, min megindulván a leánynak anyja, megyen a fejedelem elébe, mondván: uram! a mely törvényt tettél, kérlek teljesítsd be; mert a te fiad egyetlen egy leányomat meggyalázta. Melyet hallván a fejedelem, igen megbúsúl és megparancsolja, hogy fiának mindenik szemét kitolják. Min igen megesik szive az uraknak és a fejedelem elébe men-

vén, mondának : uram! az egy fiadnál több sincsen, kit holtod után illetve a birodalom ; hogy tolatnád ki szemeit, ilyen kedves maradékoknak. Kiknek felel a fejedelem : minthogy én szereztem a törvényt, nem illik, hogy a földre tapodjam annak erejét. A ki első volt a törvény megszegésében, legyen első a büntetésnek szenvedésében is. Kinek mondának ismét a tanácsurak : uram a nagy Istenre kérünk, hogy légy kegyelmes mostani vétkeért fiadnak. Kinek felel a fejedelem : a törvényt semmiképen fel nem bontom ; hanem kéréstekre megcselekszem, hogy a magam jobb szemét tolják ki, és a fiamnak balszemét, hogy így sem a törvény el ne vesszen, sem a fiam vakságra ne jusson.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a fejedelem a Krisztus Jézust jegyzi, a kitörvényt adott ki ; hogy lelkünknek tisztaságát meg ne fertőztessük, a mely lelkét megmosogatott a keresztség által. Már ha az ellen cselekszünk, szemünk világát veszljük el ; úgymint, az Isten látása nélkül leszünk el és az örök dicsőség nélkül maradunk. A fejedelem fia, ki a törvényt megszegte, az ember. Szükség azért, hogy a törvényt megszegő büntetést vegyen. Azért int az anyaszentegyház szünetlenül, hogy jobbitsuk meg magunkat. Ami atyánk a Krisztus Jézus, hogy minket megtartana, a szemét a halál által behunyta ; de minekünk is el kell egyik szemünk nélkül lennünk úgymint a gonosz bűnökre való vágyódások nélkül.

LI.

A hamis sarczoltatásról.

Zsidó József írja Tiberius császárról, ki az embereket tisztkben sok ideig tartotta. Midőn kérdették volna tőle, miért cselekszi azt? csak ilyen példával felelt meg : láttam egy nyomoru embert, kinek midőn fekélyéről a legyeket elűztem volna, keservesen fájlalta és azt mondotta : ne kegyetlenkedjél rajtam, ne űzd el azokat a legyeket, a melylyek már jól laktak, mert azok helyett más horpaszok jönnek, a melyek az én véremmel töltik meg magokat, és így kétszeres nyavalyát szerzesz nekem.

Ennek magyarázata.

Igy kell gondolkodni a tiszték felől is, mint a jóllakott legyekről, melyek meggazdagulván, azután a szegénységet nem annyira

húzzák és vonják. De az újabbak hasonlóképen akarván meggazdagulni, az igazság ellen is elkövetnek minden istentelenséget.

LII.

Az igazságról.

Fábiusról mondta Valerius, hogy a római rabokat maga kezességén szabadította ki az ellenség kezéből, kit a tanács midőn meg nem akart volna segíteni, maga örökségét vetette zálogba Fábius, melylyel megfizetett; inkább akarván jószága nélkül maradni, mint hitelét elveszteni.

Ennek magyarázata.

E szerint cselekedett a mi Idvezítőnk, a ki nem pénzen, hanem életén váltotta meg az egész emberi nemzetet az ördög rablásából; inkább akarván életét letenni; mint az emberi nemzetet veszedelemben hagyni.

LIII.

Hogy a jó vezéreket nem kell megváltoztatni.

Valerius írja, hogy Sirákusánusok mindnyájan várták a szicíliai királynak Dienesnek halálát, egy vén asszonyon kívül, ki minden reggel felkelt, imádkozván Dienes király életéért. Mít megtudván a király, csudálkozott rajta és annak okát kérdi a vén asszonytól, a ki ilyen szókkal felel: leány koromban emlékezem reá, hogy ennek a helynek igen kegyetlen tejedelve lévén, annak helyében mást kivántunk és annál gonoszabb állott helyébe. Azután azt is meguntuk; de annál is kegyetlenebb találtatott mikor te állottál a tisztben. Félek azért, hogy ha te is meghalsz, náladnál is gonoszabbat ne lássunk. Azért imádkozom megmaradásodért mindennap.

Ennek magyarázata.

Majd így szólhatnánk mostani állapotunkról; mert az ő törvényében, keményebb volt Isten hozzánk a mint megvagyon írva, *hogy maga szemével fizessen ember, más ember szeméért, fogával a fogéért, sat.* De midőn Isten a mi természetünket felvette testben, azótától fogvást csendesebb mi hozzánk. Azért könyörögnünk kell, hogy kegyelme mellől el ne vessen minket.

LIV.

A mennyországról.

Második Fridrik császár kapuja mellett egy kaput állítottatott fel márványkőből csudálatos mesterséggel, a melyen maga képét méltóságos székében kirajzoltatta és két ítélőmestert maga mellé. Az egyik itéiőmesternek, ki jobbkeze felől volt, feje felibe ez volt írva: *Menjetek által bátran, a kik tisztán akarnak élni.* A másik keze felől írott mesternek fejefelett ezt irták: *Az irigy kirekesztések, vagy tömlöcsbe vettessék.* A király képének feje felett pedig ezt irták: *A kiket megakarok változtatni, azokat megnyomorítom.* A kapú felé ez volt írva: *A császár birodalmában én vagyok őrző.*

Ennek magyarázata.

Ez a császár jelenti a Krisztus Jézust, a kapu az anyaszent-egyházat, mely által mehetünk az örök boldogságra. Ez építetett e világnak elfolyandó vize mellett, a mely kapura nem csak képét iratta: hanem ugyan magát emeltette a keresztfára, mellette állván az ő szent anyja és kedves tanítványa szent János evangelista, hirdetvén egyik a királynak irgalmasságát, másik igazságát. Felvagyon a kapura írva: hogy azon bátorságosan járjanak, zsidó, pogány és minden nemzetségek, kik megkeresztelkednek és Istenesen akarnak élni. A másik vers, mely az irigyekről vagon, rettentí a gonosz erkölcsű embereket, kik bűnökből kitérni nem akarnak. A negyedik vers biztat; hogy a mi császárunknak ugymint Istenünknek birodalmában megmaradunk, ha az ő oltalmába ajánljuk magunkat.

LV.

A számkivetett bűnös léleknek visszafogadására.

Egy királynak igen szép fia volt, minden indulattal teljes, és négy leánya, kiknek neve *Igasság, Mértékletesség, Irgalmasság és Békesség* volt. Ez a király az ő egyetlenegy fiát megakarván háziasítani, követet küld, ki egy kegyes szüzet szerezne néki. A ki elmenvén, a jéruzsálemi királynak találta igen szép leányát és azt vette el a király fia, kit felette szeretett. E király fiának volt egy meghitt szolgálja, kinek herczegséget s egész tartományt adott gondviselésre. A szolga áruló lévén, a királyfi jegyessét megcsalta és megfertőztette, a reá bizott tartományt is elpusztította. Midőn

megtudta volna a király fia, hogy ő felesége házasságtörésbe esett, megbusulván, válólevelet ír és becsületétől megfosztva elüzi feleségét. Az asszony azért nagy nyomoruságra jut és bujdosván imitt amott, koldulásra adja magát. Melyet, midőn megtudott volna az asszony férje, megszánja őtet és követet küld hozzája, hogy bátorságban menjen vissza. Az asszony pedig, a követ szavára nem megyen vissza; hanem ilyen választ ad néki: Mond meg az én uramnak, hogy köztünk az a törvény; ha valamely asszony házasságtörésben találtatik és urától válólevelet vészen, nem szabad annak többé urával lakni, s azért nem mehetnek vissza. Kinek felel a követ: az én uram túlment azon a törvényen és már megszáván tégedet, magához akar fogadni. Mond viszont az asszony: úgy de micsoda jelét mutatod énnekem igazmondásodnak? mert bárcsak arra felelnél, hogy az én jegyesem maga szájával csókot adna nékem akkor bizonyos lennék jóakarata felől. A mely választ midőn a követ megvitt volna, tanácsot tart a király fia, mit kellessék cselekedni e dolog felől? Végre azt végzik, hogy egy okos ember menjen az asszony után, ki visszavigye őtet; de az egész országban nem találkozik ember, ki a követséget magára vállalja. Melyet vevén eszébe a király fia, küld az asszonyhoz, megizenvén neki, hogy senki nem találkozott a ki érette akarna menni. Melyet hallván az asszony, nagy sirásra fakad, kinek siralmát megtudván a király fia, megyen az atyjához és mondja: atyám, ha tetszik neked magam megyek jegyesem után, kimentem őtet nyomoruságából és királyi házadba hozom. Akkor mondja az atya: menj el a te erőddel és hozd vissza őtet. Küldi azért követét a király fia jegyeséhez, a ki hirt vinne odamenetele felől és megvigasztalná. A király fiának nagyobbik húga, az *Igazság*; elébe menvén a királynak, mond: igaz vagy uram! és igaz a te ítéleted, jusson eszedbe, hogy válólevelet adtál a hűtlen nőnek, immár ne fogadd magadhoz, azt kívánja az igazság. E szókat végezvén, érkezik a másik húga, a *Mértékletesség*; és mondja: uram! igaz törvényt szolgáltatottál a házasságrontóra, ki ágyadat megfertőztette; azért a törvénynek rendje maradjon meg az ő erejében. Ez is szavát végezvén, érkezik a harmadik húga, az *Irgalmasság*; és így könyörög. Uram! az a bűnös nő megszánta-bánta vétkéét és keservesen siratja, ezért engedj meg neki. A negyedik húga a *Békesség*; látván az atyafiak között az egyenetlenséget, megindul, hogy elhagyja a földet. Kit látván az *Igazság* és *Mértékletesség*, leoldják fegyveröket és teszik a király elébe mondván: imhol az igazság kardja, a hűtlen nőnek büntetésére. Melyre mond az *Irgalmasság*: én is a

király leánya vagyok ; ti már régen uralkodtok és e szókkal felkapja a kardot. Kinek mond ismét az *Igazság*: nem az; mivel meg nem egyezhetünk, a király fia maga tegyen ítéletet és igazságot köztünk. Midőn a királyfia e veszekedést látná, mond: szerető atyafiak! e nagy egyenellenség miatt, im meglátom, hogy a *Békesség*, kész-e a világtól elbucsuzni, melyet én is szenvedni nem akarok. Én azért az én házasságtörő feleségemért magamra vállalom a büntetést. Kinek mond az *Igazság*: Ha azt cselekszed, már az ellen nem tehetünk. Mond azért az *Irgalmasságnak* a király fia: Látom sokat munkálkodtál az én feleségemnek dolgában; de ha vétkezik új'lag, mit fogsz cselekedni? Kinek felel az *Irgalmasság*: Mind addig nem szóllok mellette, valamig vétkét meg nem siratja. Így megmarasztja a *Békességet* is és attól fogva, az *Igazság* és a *Békesség* megcsókolták egymást. Így vitte a király fia az ő országába feleségét, és együtt laktanak békességben.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! ez a király az Atya Isten, az ő szép Fia a Krisztus, annak jegyesse, az ember lelke, mely Isten hasonlatosságára teremtetett. Az atyafiak az előszámlált jóságos cselekedetek. A lélek az ur szolgájával, az ördöggel össze czimborált, melyre nézve válólevelet érdemelt és minden birodalmától, úgymint a paradicsomtól, megfosztatott és a világ pusztájában bujdosott, a hol veritékével kellett enni az ő kenyérét. Végre megszárván jegyese, azt mondja a próféta által: *Kelj fel, kelj fel Jeruzsálem! old le nyakadról a köteleket, Sionnak rableánya.* Az pedig nem ment vissz, hanem azt mondotta: nem lehet tőlem. mert te mondottad Jeremiás által: *Ha a férfinak felesége mással paráználkodik és válólevelet vesz, azután ne menjen vissza férjéhez.* Ehez képest nem merek visszamenni hozzád. Azért mit tudok cselekedni; mert te igaz vagy és igazán ítélsz. De az Ur ismét így felel Ézsaiás által: *Valjon megrövidültek-e az én kezeim, hogy ne idvezitsem az embert?* Távol legyen, hanem a mint megizentem Ezékiel által: *Valamely órában a bünös hozzám sóhaj, meg nem emlékezem az gonoszságáról.* Noha vétkeztél, de ha hozzám fordulsz, befogadlak téged. Melyről midőn bizonyos jelt kívánna a lélek, melylyel elhitesse magával az Ur irgalmasságát, azt mondja az Isten Ézsaiásnál. 7. v. 11. *Kérj jelt magadnak a te Uradól, Istenedtől, a pokol mélységében, vagy fenn a magasban.* És monda: nem kérek, hanem jöjjön el az én jegyese és csókoljon meg engemet az ő szájának csókjával,

úgy lések bizonyos az ő kegyelmességében. Kinek ismét mond az Ur: *Ha az asszonyi állat elfeletkezik is az ő fiáról, de én sohasem róla.* Midőn azért az Isten tanácsot tartott volna és nem találkozott volna az egekben, az angyalok között méltó arra, a ki az ő jegyesét, az emberi nemzetet, keserűségétől megszabadítsa, akkor az Istennek második személye könyörülvén az emberen, mond: én magam személye szerint elmegyek az ő szabadítására és vigasztalására. Kinek mond az atya: menj a tenagy erődben és hozd ki őtet az ördögnek tömlőczéből. Kinek az *Igazság* részszerint ellen mondott volna: de az Istennek *Irgalmassága* mindaddig forgolódott, hogy kegyelmet nyert a vétkes emberi nemzetnek. Midőn az *Igazság* tudakozódának, mint lehessen kegyelme a vétkes embernek az Istennek *Igazsága* ellen: így felel az Istennek második személye: én elmegyek, emberi természetet és testet veszek fel magamra, abban a természetben, éhséget, szomjúságot, gyalázatot, üldözést, szitkot, ostort, keresztet, és halált szenvedek és így teszek eleget az emberi nemzetért. Kinek mond az *Igazság*: oh nagy Isten! látom, annyira szereted az embert: hogy magadnak sem akarsz kedvezni; elég a miket mondottál az elégtételre: csak ezután is háládatlansággal ne fizessenek az emberek. Melyre mond az *Irgalmasság*: ha megesik gyarlóságból a nyomorult ember és tesetéből feltámad igaz töredelmesség és penitencia tartás által; az *Irgalmasságnak* atyja befogadja az őtet kereső lelket. Ezeket azért előttünk tartván, magunkra vigyázzunk, hogy háládatlanságunkkal az országot, melyben örökösökké tett az Isten fia el ne veszítsük.

LVI.

A halálnak emlékezetéről.

Volt egy fejedelem, ki gyönyörködván a vadászatban; kiment egykor az erdőre, a hol egy kereskedő ember reá találván, meglátja a fejedelemnek ékes termetét és szép ruházatját, mond szívében: oh Ur Isten, mily sokkal tartozik ez az ember neked! mennyi szép áldásiddal ruháztad fel őtet! Im, még a körülötte levők is, mily szép alkalmatosságokkal vannak! Ezeket gondolván, mond egyik udvari szolgának a kalmár: mond meg kedves atyámfia nekem, micsoda ember legyen ez a ti uratok? Kinek mond a szolga: e nagy földön uralkodó, fényes udvarával tisztelkedő, aranynyalás ezüsttel bővölköző. Viszont mond a kalmár: nyilván sokkal tartozik az Istennek, mert én az emberek között ilyen tudós és ékes ábrázatu embert nem láttam. Mely szókat

hallván a szolgál, mindeneket megbeszél a fejedelemnek, valamiket hallott. A fejedelem annakokáért megmarasztja a kalmárt, hogy légyen nála éjjel. Midőn a fejedelemmel a palotákra felment volna a kalmár, nem győz eleget csodálkozni a szép épületen, arannyal ékesített festett szobákon. Vacsorának idején pedig a fejedelem maga felesége mellé ülteti a kalmárt, kinek is szépségén elálmélkodik és ezt mondja szívében: oh Uram Isten valamit ez ember feltudott gondolni szívében, mindennel részeltetted őtet! Több boldogsági között, mily szép feleségét és gyermekit látom! Azonban az étket elhozván, tesznek elébe ezüst tálban egy ember koponyát, min igen megijed a kalmár és noha biztatja a fejedelem-asszony, mindazáltal gondolja magában, hogy ő igen rossz helyen vagyon. Továbbá éjszakának idején beviszik egyik szép aranyos szobába, a hol szépen elkészített ágya jelen vagyon, a háznak szegletiben fénylenek az égő gyertyák. Azonban a szolgák kimenvén a szobából, az ajtót bezárják. Széttéekintvén a kalmár, lát a szegletekben megholt embereket. kik karjoknál fogva függenek le a padlásról, min egyedül lévén annál inkább úgy elrémül a kalmár, hogy a lélek is alig marad meg benne. Reggelt érvén, mondja; jaj nékem! félek, ma én is úgy ne járjak, mint ezek, kiket felakasztva látok. Midőn a fejedelem is felkél, hivatja a kalmárt és kérdi tőle, mint tetszenék az állapot? Kinek felel a kalmár: jól mindenek, egyébaránt szomorú vacsorám lőn az estve, emberi kaponyát látván előttem a fényes tálban. Annál inkább megrémültem, midőn szállásomon láttam a megholt ifjakat fejem felett függeni. Azért kérlek is az Istenre, bocsáss el engem. Kinek mond a fejedelem: láttad atyámfia! az én szép feleségemet, láttad az emberfőt is előtte? Egy herczeg volt ezen a földön, kivel az én feleségem vétkezett, annak elüttetvén a fejét, mindennap elébe tétetem feleségemnek, hogy vétkéről emlékezzék meg, kiknek láttad testőket függeni a kamarában. Én azokat a testeket mindennap meglátogatom, hogy az érettek való bosszuállásról el ne felejtkezzenek. Midőn tehát azoknak halála eszembe jut, nékem semmi jó kedvem nem lehet. Járj békével azért immár barátom! és aztán senkit boldognak ne mondj, miglen állapotjának jól végére nem mégy. Ezzel megindul a kalmár és az ő kereskedésében folytatja életét.

Ennek magyarázata.

E fejedelem minden keresztyén embernek tüköre: mert kiki tartozik rendes háznépet tartani, min értjük kiváltképen a belső

indulatokat; mert azoknak csinosoknak, tisztáknak kellenni. Melyeket a véteknek senyvedékje be ne keverjen. A kalmár a jó egyházi embert jelenti, kinek illik társul adni magát az emberekhez és szívőknek kamarájába belátni, mint viselnek gondot lelkek idvességére. A szép feleség, az embernek a maga lelke, kinek illik közel lenni az egyházi emberhez; mert a lélek mikor vétkezik, akkor az ördöggel társalkodik. Mit kell cselekedned? Azt, hogy ragadj fegyvert és a nyelvednek kardjával, úgymint az Istenhez való könyörgéssel forgolódjál, ezzel a szablyával győzhetsz meg az ördögöt. Akkor üti el az ember a fejét, mikor töredelmeséggel bűneiről vallást teszen. A két megholt ifjú, kiket megölt a te ellenséged, azok az Istennek és felebarátodhoz való szeretetnek törvényei, melyeket eloltott benned a bűn. Azokat azért a te szivednek kamarájában igen megőrizzed, mindennap meglátogassad, hogy el ne felejtkezzél a te hivatalodról, ha boldog életet kívánsz.

LVII.

Az életnek tökéletességéről.

Titus császár megparancsolta Rómában, hogy az ő születésének napját mindenek megülnék és valaki az ő nagyobbik fiának születése napját meg nem ülné, hanem munkát tenne azon napon, halna megérette. E parancsolatnak kihirdetése után, hivatja bölcs Virgiliust, kinek mond: édes atyámfia! én ilyen s ilyen törvényt rendeltem, de félek, titkon is ellene cselekesznek, úgyhogy, én meg nem tudhatom, Kérlek azért taníts olyan mesterségre, mely által megtudhassam, kik lésznek törvényemnek megszegői? melyre Virgilius ráigéri magát. Ottan mindjárt ördögi mesterséggel egy álló képet csináltat és azt a város piaczára felállítja. A mely kép, kinek-kinek titkos vétkét megjelentette a császár előtt és így sokan vesztenek el a képnek vádolása miatt. Volt abban az időben egy Fókás nevű kovács a városban, ki dolgot tett a megtiltott napon, kinek eszébe jut a kép dolga, mint vádolja az embereket. Felkél azért jó hajnalban, elmegy a bálványhoz és mondja neki: oh kép; oh gonosz kép! mennyin vesznek el miattad! Tudtadra legyen én az Istenemre esküdtem, hogy ha elárulsz engem, e nagy verővel betöröm a fejedet. E szók után házához megy a kovács. Szokott órán azért, elküld a király a bálványhoz tudakozván az emberek cselekedetét, kiknek mond a bálvány: tekintetek fel; nézzétek meg, mi vagyon homlokomra írva, tudniillik: változnak

a napok: az emberek elfordulnak: a ki igazat mond, annak bétörlik a feje. Menjetekek el azért és jelentsétek meg uratoknak, homlokomon írva miket láttatok. Melyet megmondván a császárnak, megparancsolja a vitézeknek, hogy fegyveres kézzel menjenek a bálványhoz és ha valaki a császár parancsolatja ellen vét a képnek, kezét lábát öszveköttözvén, vigyék elébe. Eljutván a vitézek, mondják a képnek: a császár parancsolatja az, hogy mutasd meg nekünk azokat, a kik a törvény ellen vétettek és téged megfenyegettek. Kiknek mond a bálvány: Fókás kovácsot vigyétek el, ő az, a ki a törvény ellen vét és engemet is fenyeget. Megfogván azért a kovácsot, elviszik, kiuek mond a császár: barátom! miért nem tartod meg a törvényt? Kinek mond a kovács: uram nem tarthatom meg a törvényt; mert nékem mindennapra nyolcz pénzre vagyon szükségem. Kinek mond a császár: miképen lehessen az? Felel a kovács: adóba mindennapra két pénzzel tartozom; kettővel ruházokodom; kettőt elvesztek; kettővel élődöm. Kinek mond a császár: ezeket világosan akarom érteni. Kinek viszont a kovács: uram! vedd jól eszedbe. Két pénzzel adóban az atyámnak tartozom mindennap; mert ő gyermekkoromban mindennap két pénzt költött reám; már én is tartozom az ő fogyatozását támogatni; mert ezt kívánja az igazság. Két pénzt viszont fiam ruházatjára s tartására költök: azért hogyha én is vénséget érek, ő is fordítsa meg nekem nyomoruságomnak idején, a mit reája költöttem. Két pénzt el kell vesztenem mindennap, feleségem egyenetlensége miatt és így a mit arra költök, veszett pénznek tartom. Ketteit a pénznek ételemre, s italomra kell adnom. Én azért, ha csak egy nap elmulasztom is a dolgot, fogyatozás nélkül nem maradhatok. Itélje meg azért az én ügyemet a császár. Kinek felel a császár: igen helyes a mentséged, azért menj el és a mint élhetsz, élj ezután is munkád által. Ezek után csakhamar meghal Titusés helyette Fókust emelik császárságra, az ő nagy okosságáért, a ki nagy okosan igazgatta az egész birodalmat. Kinek képét leirták emlékezetre és feje felett a nyolcz pénzt; czimerében is megmaradott a nyolcz pénz.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! így az atya Isten ünnepnapot rendelt minden heten, melyet urnapjának, vagy vasárnapnak nevezünk. Ennek a hetedik napnak megüleséről, erős parancsolatuuk vagyon mind az Ó-, mind az Ujtestamentomban, lelki életünk veszedelme alatt. De jaj, mi sokan vétünk az ellen az ünnepek ellen! Sokan ha testi

munkától szűnnek is ; de nem szűnnek a lelkitől ; mert akkor terhelik munkával inkább a lelkeket, vendégeskedvén és lakadal-mazván, melyben elég gonosz találtatik. Mihez képest, testi munkával sem bántanánk meg Istenünket, mint megbánjuk, mikor lélek szerint nem akarjuk ülni a szent ünnepet. Nem hiába irták volt a kép elébe, hogy megváltoznak az idők ; mert igazán megváltozott a mostani idő régi jámbor eleinknek idejétől, kik egész napot nagyobbára isteniszolgálatban szokták eltölteni. Az emberek is hasonlóképen elfajultak, ha összevetjük erkölcsökben a mostaniakat a régiekkel. Harmadszor: most irhatnák igazán fel azokat a szókat, hogy a ki igazat mond, bétörik a feje. Mindnyá-jau tartozunk azért a Fókás példáját követni, hogy munkálkodjunk és a mennyei Atyánknak két pénzt letegyünk, úgymint elsőben a szeretetet, a ki annyira szeretett minket, hogy az ögyetlenegy Fiát adná érettünk halálra ; és a tiszteletet, ki egyedül tiszteletet érdemlő Isten az égben és a földön. Tartozunk két pénzzel a Fiának is, kiről írja Ésaiás, hogy : *kisded született nekünk*, úgymint jó reménységgel és hálaadással, hogy meztelen ne találtassunk az ítélet napján. Viszontag két pénzt el kell vesztegetnünk egyetlen feleségünkre is, mely a mi testünk ; melyek noha lélekszerint jutalmát nem vesszük, de a természetet táplálni tartozunk. Azonkívül magunkra is két pénzt kell költenünk, előttünk tartván mindenkor az isteni félelmet és irgalmasságot. Ha ezzel a nyolcz pénzzel élünk, örökké megmarad a mi életünk.

LVIII.

A vallástételről.

Volt egy Asmodeus nevű király, kinek ilyen végzése volt, hogy a mely gonosztevő az ítélő bíró előtt olyan igazságot mondana hármat, melynek ellene nem szólhatnának ; szabadu'jon fel a büntetésből és annak sem maga sem jószága el ne veszne. Történt azonban, hogy egy vitéz vétekbe esvén, elszaladott és a pusztában lakott egy barlangban, a hol annál több bátorságot cselekedett, fosztogatván a jövőmenőket. Mit sokalván a bírák, lest vetettek néki és megfogtatván, kötözve viszik az ítélőszék elébe, kinek mond a bíró: barátom tudod-e a törvényt? Kinek felel vitéz, tudom uram! hogy ha megakarok szabadulni, három igazságot kell mondanom. Kinek felel ismét a bíró: no lássad, vagy a törvénynek tégy eleget, vagy életeddel kell ma fizetned. Mond azért a vitéz: Hallgassanak mindnyájan az én szómra ; mert ezt

igazán merem mondani, hogy én teljes életemnek idejében látor voltam, kinek ellene a gyülekezetsem szólhat; mert ide sem hoztak volna, ha látor nem lettem volna. Mond a bíró: Immár szólj más igazságot. Kinek mond a vitéz: énfeletteigen sajnálom, hogy ilyen rossz állapotra jutott ügyem. Kinek felel a bíró: bizony azt elhiszem barátom! Harmadikat azért lássuk mit mondanál? Mond arra: vajha megszabadulhatnók, nyiltan szabad akaratom szerint soha többször ide veszedelemre nem jönék. Mond ezekre az ítélőmester: ezekben mind igazat mondottál, magad szabadulására elég igaz voltál, most azegyszer még menjelésjárj békével.

Ennek magyarázata.

Igy van dolga a bűnös embernek, kinek a Krisztus büntetést rendelt ugyan; de ha az Isten kegyelmessége által megfogtván, a bíró elébe megyen és az egyházi embernek igazságot szól, mely ellen semmit az ördög nem mondhat, bocsánatot nyer és örökéletet. Az első igaz mondása azért legyen bűneinek igaz töredelmességéből való megvallása és akkor gonosz embernek vallja magát. Másodszor: valja meg, hogy igen sajnálja abban a bűnös állapotban való létét, olyan nagy Urat, úgymint az ő teremtményét megbántván. Harmadszor: tegyen fogadást, hogyha bocsánatot nyerhet ezuttal soha többé szabad akarata szerint, a bűnnek fertőjére vissza nem tér. Ebben a tekintetben Isten rendeléséből szabadulás engedtetett a bűnös embernek.

LIX.

A kevélységet gyakran alázatosság követi.

Joviniánus császár igen felfuvalkodván egykor szívében, azt kezdi mondani: ha vagyon-e más Isten őkiivülötte? Egondolkozás közben elalszik és reggel étel után vadászni megyen. Mikor menne és nyargalódnék, a mezőn elszenvedhetetlen hévséget kezd érezni, úgyhogy halálban kívánja a hideg vízben való fürödést; vigyázván azért mindenfelé, lát messzeegyszéles tavat és megmondja udvari népének, hogy lennének vesztegségben addig míg ő egy kevéssé eltávoznék magát megfrissíteni. Azonban megindul lova hátán a császár és jut a tó mellé, a lováról leszáll, köntösét hirtelen leveti és meztelen maga a vízbe ugrik, mindaddig ott ül, míg testében meg nem frissült. Mig a császár a vízben mulat, érkezik mármber oda, hozzája személyében magaviseletében és mindenk-

ben hasonló; felöltözik a Joviniánus köntösébe, lovára ül és megyen az udvarnép közé, kit az udvarnép úgy fogad, mint tulajdon magok urát. Ő azért kevés multság után megyen haza a királyi udvarba, az egész udvatnéppel együtt.

Azután Joviniánus is kilep a fürdőből; de sem a lovátsem a köntösét nem találván, búsulásba esik és nem tudja, meztelenségében mit kellessék cselekedni; végre szomorú gondolkodásai után, eszébe jut, hogy az erdő szélén volna egy kastély, melyet ő ajándékozott volt egy szolgájának, kit szegény állapotjából urrá tett és felemelt. Im azért ahoz megyek, ugymond magában, tőle köntösöt és lovat kérek, így udvaromba meavén megludom ki miatt kellett nekem szenvednem e nagy gyalázatot. Megindul tehát merő mezteleneu Joviniánus a szolgája kastélyába és az ajtón kezd zörgetni. A kapus azért előjön és kérdezi: ki zörget? Felelvén Joviniánus, kéredzik be az ajtón. Kit midőn jobban megnézett volna a kapus meglátja, elálmélkodik a meztelen ember állapotján. Kinek mond a meztelen ember: én vagyok a Joviniánus császár, hanem menj el és tégy hirt uradnak, hogy ruházatot hozzon nekem; mert mind lovamat s köntösömet elvesztettem. Kinek felel a kapus: mit hazudsz rossz ember? hiszen minekelőtte idejöttél volna, Joviniánus császár udvarnépével együtt bement a császár udvarába, az én uram is bekísérte volt és immár visszajött onnan. Most ebédel szintén, de mivel császárnak mered magad nevezni: meghidd, hogy megjelentem az uramnak. Bemenvén azért a kapus, ezeket megjelenti az urának. Mit hallván az udvari ember, parancsol felőle és felviszik a meztelen embert, de senki meg nem ismerte volt. Kérdi azért tőle az uri ember: micsoda szerzet volna, s kinek hívják. Kinek felel a meztelen: én Joviniánus császár vagyok, a ki tégedet szegény nemből, ilyen uri állapotra emeltelek. Kinek felel az ur: oh nyomorult hitető, micsoda orczával mered magadat császárnak nevezni: hiszen én csak most kísérttem bé a császárt az udvarba. De mivel császárnak nevezted magadat, hidd, büntetés nélkül nem maradsz érette. E szók után fogják a meztelen embert, keményen megverik és kivetik a kapun.

Joviniánus azért az ostorozás után, keserves sirásra fakad és mond: oh uram Isten! mi lehet az oka, hogy ez az ember sem ismer meg engemet, kivel én valaha annyijótt tettem; sőt megostorozott s szeme elől is kivetett? Ezután gondolkodik ismét magában, hogy más urnak házához menjen, kit ugyan csak ő választott volt tanácsosságra. Elmegyen azért jóreménység alatt annak házához is, kinek zörgetésére ott is megnyitván a kapus az ajtót,

elcsudálkozik a rut meztelen ember állapotján és mondja neki: Mi hozott téged barátom ide? mi lelt, hogy ilyen szemtelen állapotban vagy? Kinek felel a meztelen Joviniánus; én volnék a császár, a ki csudálatos történetből mind lovamtól, mind köntösömtől elmaradtam és azért jöttem a herceghez, hogy ilyen szükségemben segítsen meg engem. Azért kérlek, urad előtt jelentsd meg ügyemet. Mit hallván a kapus, csak elcsudálkozik rajta; mindazáltal felmegyen és hirt ad az urnak felőle. A ki midőn elébe vitetett volna, ott sem találkozott senki, a ki megismerte volna. Kérdi azért a herceg tőle, ki volna? úgymond a meztelen ember: én vagyok a császár, a ki tégedet ilyen becsületes állapotra vittelek fel, nékem köszönheted minden gazdagságodat és uraságodat. Kinek mond a herceg: nyomorult hitegető! hiszen csak most tértem vissza a császár palotájából, kit személyesen hagytam házába; de mivel nem átallottad magadat császárnak nevezni, nem maradsz büntetés nélkül. Fogják azért ott is a meztelen embert, a tömlöczbe vetik és egy kis kenyeret s vizet adnak neki. Onnan azután kivonván, megverik és a határból is kiűzik.

Ezekután nagy jajgatásokra és fohászzkodásokra fakadván, mond magában: oh már hová legyek, mint jutottam az embereknek csúfságára? Jobb ha magam udvarába megyek, hiszem találkozik ott valami ismerősöm. Ha más nem, megismér a feleségem a jelekről, melyek testemen vannak. Elmegyen azért egyenest a császári udvarba és ott kezd zörgetni a kapun. Kinek mikor megnyitotta volna a kapus az ajtót, kérdi tőle, mi állat volna? Kinek felel a meztelen ember: csodálom, hogy nem ismeresz engem, ki annyi idő alatt laktál együtt velem? mond azért a kapus: hazudsz atyámfia abban; mert én a császár kapujától nem távoztam és mással ismeretségem nincsen; hanem Joviniánus császárral és fényes udvari népével. Kinek a meztelen ember mond: hiszen én volnék Joviniánus; de ha nem hiszed, kérlek menj fel a császárnéhoz és ezeket a jeleket add értésére, ezekre nézve tudom köntöst küld énnekem le, mivel én szerencsétlenül váltam meg köntösömtől. Ezeket a jeleket pedig az ég alatt senki nem tudja; hanem csak mi ketten. Erre mond az ajtónálló: most latom bolondságodat, hiszen a császár szintén most ebédel a palotában, mellette ül szép felesége; mindazáltal szavaidra nézve, én megjelentem a dolgot a császárnénak; de tudom nem maradsz büntetlenül.

Ezzel felmenvén az ajtónálló, mindenekét megjelent a császárnénak. Min megbúsulván a császárné, fordul az urához és mond: uram hallj csudálatos dolgot; valami hitető, valami jeleket küldött

fel hozzám (mik köztünk lettenek volna valaha) az ajtónallótól, egyersmind magát császárnak és az én uramnak jelenti lenni. Melyet midőn hallott volna az asztalnál ülő császár, megparancsolja, hogy a meztelen felvigyék, mindenek szemeláttára a palotába. Kit midőn olyan csufosan felvittek volna, egy kedves vizslája, mit régen tartott, felugrik a torkára és kicsinybe hogy géégéjét ki nem szakasztja, melyet alig vehetnek el róla a szolgarendek. Egy sólymot is tartott, az is elszalad a rudról, hozzája csapkod és azután elrepül, szabadulást vevén magának a madár. Akkor mond a császár: urak! figyelmezzetek e dologra és ezen hitetőnek szavaira. Kérdi azért az asztalnál ülő császár a meztelen embert, mi járatban volna? kinek felel a meztelen amaz: oh csudálatos dolgot kell nékem jelentenem. Én császár vagyok és ezen helynek ura. Mond arra felszóval a császár: urak és mindnyájan kik körülálltok! a ti hitetekre, melylyel kötelesek vagytok hozzám, kérdelek titeket; mondjátok meg igazán ki legyen a császár. A kik egyenlő szóval felelnek mindnyájan: hatalmas császár élj sokáig! hitünk szerint mondjuk, hogy ezen hitetőt nem is tudjuk ki légyen. Mi ifjuságunktól fogva tégedet ismerünk, te vagy a mi urunk; azért kérünk egyenlő akarattal, ezen hitető büntetlen ne maradjon, hadd vegyenek példát mások is róla.

Azon császár fordulván a császárnéhoz, mond: kérlek tégedet is, mondd meg hited szerint, ha ismered-e ezt az embert, ki császárnak és a te uradnak nevezi magát. Felel a császárné: kérlek uram! honnan érdemlettem, hogy ilyen kérdést intézel hozzám? valjon harmincz esztendőktől fogva nem veled lakom-e gyermekeim nem tőled vannak-e? Ezen az egyen csudálkozom, honnan kapta azokat a jeleket ez az ámitó, melyek valaha csak kettőnk között voltak. Mond azért a császár a meztelen embernek: barátom, hogy merted magadat császárnak nevezni. E lészen azért jutalmad, hogy lófarkon vonszoltatol a város utcáin, és ha tovább is vitatod azon dolgot, halállal fizetsz. Megparancsolja azért a császár, hogy lófarkon hordozzák meg; de úgy, hogy meg ne haljon.

Ezek mind eltevéen Jovinianuson, megátkozza magát és születése napját, látván, hogy sem felesége sem gyermekei meg nem ismerik otet; ismét gondolja magában, hogy annak a papnak házához menjen, a ki valaha gyóntató atyja volt neki, ki remete módjára külön lakott egy pusztában. Megyen azért annak lakhelyere és szobája ablakan kezd kopogtatni; kit kérdvén a remete, hogy ki volna, felel a meztelen ember: én Joviniánus császár vagyok. Megnyitván azért az ablakot a remete és kitekintvén, megiszonyodik a

meztelen embertől, mint valami kisértettől és becsapván az ablakot, mond: távozzál tőlem átkozott, nem császár, hanem emberi ábrázatban ördög vagy. E szókat hallván Joviniánus, leborul a földre, háját, szakállát tépven és szakgatván, nagy jajgatva mond: oh én szegény fejem hová legyek? most jut eszembe az én felfuvalkodásom, midőn Istenhez hasonlítottam magamat, holott az emberek között is én volnék alábbvaló. Azonban ismét megzörditi a remete ablakját és mondja: a megfeszítettet Ur Jézus kedvéért kérlek, hallgasd meg gyónásomat, bárcsak az ablakon által is. Mire ráveszi magát a remete és teljes életében való vétkeiről vallást tészén Joviniánus, kiváltképen kevélységéről, midőn magát Istennek állította lenni. A gyónás után megnyitja a remete az ablakot, megismervén az embert, mond neki: áldott az ur neve! már megismertelek tégedet! im valami letett ruhám vagyok, öltözzél fel abba és menj az udvarba, hiszem mások is megismernek.

Felültözvén tehát a császár, megyen az udvar kapujára és akkor nagyobb becsülettel fogadják. Midőn beljebb ment volna, mindenek főhajtással kezdik fogadni. A másik császár a császárnéval lévén egy szobában, kimegyen egy udvaroncz előlk és csakhamar visszatér, mondván a császár és császárnénak: egy ember jött bé a kapun, kinek mindenek fejet hajtának, oly hasonló hozzád császár! hogy én nem tudok választást köztetek tenni. Ezt hallván a háznál levő császár mond a császárnénak: menj ki és nézd meg, ha ismered-e azon embert. Kimenvén a császárné, mihelyt meglátja, mindjárt visszatér és mondja: uram! az oly hasonló hozzád, hogy én köztetek nem tudok választást tenni, melyitek legyen házastársam. Kinek mond a császár: mivel így vagyok a dolog, kimegyek és eligazítok mindeneket. Annakokáért kimenvén hozzája, fogja a Joviniánus kezét, hivatja a császárnét és az egész udvarnépet, mondván: a ti igaz hitetekre kérdezek titeket, mondjátok meg kettőnk közül melyikünket ismeritek uratoknak? Felel a császárné elsöben és mond: Isten a bizonyágom, kettőtek között nem tudok választást tenni; az egész udvarnép is hasonlóképen felel.

Mond azért a háznál levő császár: ez az ember, a kit láttok, valóságosan a ti uratok és császáratok, a ki annakelőtte való időekben a Felséges Isten ellen felfuvalkodott, hasonlítván magát a Teremtőhöz. A mely vétkeért megostorozta őtet és az embereknek ismeretségéből elidegenítette, mindaddig, míg magát meg nem ismerte és az Istent nagy töredelmességgel meg nem követte. Én pedig mint őrangyala; mindaddig, gondot viseltem a birodalomra, valámig neki penitenciát kellett tartani és büneért lakolni. Már

az Isten megelégedett és bevette siralmát: mátfől fogva azért neki tartoztok engedelmességgel. Én pedig mindnyájatokat Isten gondviselésében hagyalak. Így tűnt el szemük elől az angyal. Azontul a császár hálákat adván az Istennek, szent életbe foglalta magát és békeességben maradt halála napjáig.

Ennek magyarázata.

Atyámfiain minden kevély ember hasonlítottatik a császárhoz, kik addig vadásszák e világi haszontalanságokat, hogy elfáradnak és a fürdés pedig nem egyéb, e világnak sok rendbéli csalogatásánál, ki a köntöst lecsalja az emberekről, ugymint: a jóságos cselekedeteket és meztelen hagyja. Akkor azért, mit tud az ember cselekedni? hanem kövesse Joviniánusnak utolszori cselekedetét, térjen meg az Istenhez töredelmes szívvvel és igaz lélekkel: mert midőn az ajtóhoz megyen az ember, ugymint: mikor lelkiismeretében száll, keményen felel neki a kisbiró, mint az ajtónállók Joviniánusnak. De mindaddig feddi, hogy végre észére hozza és az ő jó Istenével megbékélteti, valaki a jó lelkiismeretnek tanácsát meg nem veti.

LX.

A fősvénységnek mesterséges munkájáról.

Egy királynak volt igen szép Rosamunda nevű leánya, a ki futásával mindeneket meghaladott még tiz esztendőskorában. A király egykor kihirdette, hogy ha valaki az ő leányát futással meggyőzné, feleségül neki adná. Az ország birodalmában is örökössé tenné; a kit pedig a leány meggyőzne futással, ez fejével fizetne. Számtalan sokan találkoztanak azért, kik versenyt futottak a leánynyal; de mivel mind elmaradtak tőle, elvesztették életüket érte. Azon városban abban az időben lakott egy Abidiás nevű szegény legény, a ki így gondolkodik magában: im én idegen jövevény ember lévén, ha valamint azt a leányt meggyőzhetném futással, nemcsak magamat, hanem nemzetségemet is nagy állapotra vinném. Ő azért mesterséggel veszi dolgának eleit és köttet egy szép rózsakoszorút, melyben a leányok gyönyörködni szoktak; annak fellette szép munkával selyemsinórt veret. Harmadszor: köttet egy selyemerszényt és az erszényben aranynyal varrott labdát teszen és a labdára azt iratja: A ki velem játszik, soha a játékkal meg nem elégszik. Ezeket elkészítvén Abidiás, megyen a palotába és

megjelenti, hogy kész volna a leánynyal versenyt futni. Kit mikor megtekintett volna az ablakából a leány, csak megutálta szívében, mondván: olyan semmirekelő emberrel próbálni sem akarna; mindazonáltal mivel a rendelésnek ellene nem állhatott; futásra kell adni magát. Tehát midőn megindultak volna, csakhamar elkezd haladni a leány, melyet észrevevén Abidás, elébe veti a rózsa koszorut, melyet látván a leány, megállapodik, felveszi a földről és fejére helyezteti. A míg a leány azzal mulatoz, addig Abdiás messzehalad előtte. Melyet látván a leány, mond magában: távol legyen, hogy ilyen alávaló ember legyen a király leányának férje. E szók után megindul, a koszorut egy mély árokba vetvén, eléri Abidást és arzulcsapván mondja: hők hátrább hitvány ember, mert nem illeti számárt bársony nyereg. De midőn elkezdene a leány menni mellette, a selyemsinórt veti elébe, melyet is látván a leány, megállapodik, felveszi és magát béövedzi vele; azon is addig mulatoz a leány, hogy a szegény legény elmégyen mellette. Mit látván a király leánya, elkeseredik, a sinórt elmetéli s messzehajtja és ismét utána indul a legénynek. Kit csakhamar elérve, nyakonüt: hiába versenykedel, ugyanond, nyomorék, mert én a te feleséged nem leszek. Ezzel ismét midőn elkezdene Abidás mellett menni, elébe veti a selyemerszényt, mit megtekintvén a leány, felveszi a földről az erszényt és kinyitja, miben látván az aranyos labdát, kiveszi és a rajta lévő irást kezdi olvasni; a míg azon is mulatoz a leány, addig Abidás a feltett czélt eléri. Így a leányzót feleségül veszi.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a király a Krisztust jegyzi. A szép leány, az Isten ábrázatjára teremtett emberi lelket, a ki mindaddig utjában jól halad, valámig halálos vétekekkel meg nem terheli magát. A hirdetés meglett a királytól, a mely nem egyéb; hanem hogy az ember oltalmazza magát a világi, testi és ördögi kísértetektől. A kiket ha meggyőzhet, az ellenséginek elesik a feje. Midőn a bün hatalmas nem kezd venni. Abidás jegyzi az ördögöt, a ki mesterségekkel és az ilyen jóban munkálkodó ember ellen és koszorut köt a kevélységnek virágából, és ha az ember ahoz hozzányul, s azzal pipeskedik, azalatt az ördög győzedelmet kezd venni rajta. Jobb azért a alázatosságnak mély árkába vetni. Akkor veri arzul ember az ördögöt és messze megyen tőle. Azonban, az ördög ismét a bujúságnak sinórárt veti a szép leány, úgy mint a lélek eleibe, mely ha béke kezdi magát övedzeni az ember: a míg azon tölti idejét, addig a

ördög is nagy győzedelmet veszzen rajta. El kell azért szakgatni azt a zsinórt is és vagdalni. Azt pedig az imádságnak, alamizsnának és bűjtölésnek fegyverével vagdalhatjuk el. Olyankor ismét erszényt vst előnkbe, miben vagyon a fősvénységnek labdája: Mire ezt irták: *A ki velem játszik, a játékkal soha meg nem élégszik.* Mert nem ok nélkül írja Seneka: hogy minden egyéb vétkek megvénhednek, de a kívánság mindenkor ujul és ifjodik a fősvényekben. Magunkra vigyázzunk azért, hogy az ilyen előnkbe vetett erszény mellett meg ne állapodjunk és ne nyitogassuk; sőt mivel az erszény két sinóron szokott járni, azzal a sinórral kössük be az erszény száját, ugymint az isteni félelemmel és az örök büntetésnek elmékedésével. Mert a szent Pál mondása szerint: *A kívánság, gyökere minden egyéb gonoszságoknak.* Hogy azért az ördög örökös társulel ne kapjon minket, távol kerüljük előnkbe hányt mesterségeit és azokon a jó időt ne vesztegessük el.

LXI.

Jó elmékedésben kell foglalatoskodni.

Klaudius császár, egy igen szép leányának állapotja felől ilyen formán gondolkozott. Ha leányomat bo!ond gazdagnak adom feleségül, kárt teszek neki vele, de ha valamely szegény okosnak adom, jobb módjával fogja gondját viselni. Abban az időben a császár városában lakott egy Szokrates nevü bölcs ember, kit igen szeretvén a császár, előhivatta és mondja neki: édes atyámfia! ha tetszik neked leányom, én feleségül neked adom. Melyet örömezt veszzen Szokrates; a császártól. A szászár azért ilyen formán odaigéri neki, hogy ha az ő leánya előbb meghalna Szokratesnél. Szokrates se élhetne tovább azután. Mindazáltal olyan okra nézve is elveszi Szokrates a császárleányát. Lakadalmat készítvén azért a császár nekik, összeadja őket és egy jó darab időig együtt élnek. Időmulva halálra betegszik Szokrates felesége, melyen igen megesik a Szokrates szive és keservesen siratta egy rejtekhelyen valami erdőben. Történik azonban, hogy Alexander király vadászván, azon helyen mene által. És egy az Alexander szolgálái közül találván Szokratesre, kérdezi tőle, micsoda ember volna s kihez tartozandó? A ki felel: én olyan emberhez tartozom, a ki a te uradnak is ura. Kinek felel az udvari szolga: olyan embert nem tudok, mert nincs a világon nagyobb ur az uramnál: de mivel ezt mered mondani, jer az uram elébe és add

okát mondásodnak, ki lehetne az, a kinek annyit tulajdonítasz? Midőn azért a király elébe vitetett volna, kérdi Alexander tőle: ki volna az ő ura? Kinek felel Szokrates: az én uram az igaz Értelem, az ő szolgája pedig az Akarat. Te pedig eddig országotad nem jó értelemből; hanem szabad akaratod szerint igazgattad. Azért az akarat a te urad, a ki értelemnek csak szolgája. Melyet hallván Alexander, mond: édes atyámfia! igen helyén vagyon a te elméd: azért járj békével. Attólfogva kezdette a király az ő országát okossággal, nem csak kivánsága szerint igazgatni. Szokrates ismét megyen az ő rejtkehelyébe, és ott siránkozik felesége halálán. Azonban megyen egy vén ember hozzája és kérdi tőle, mi lehet az oka oly nagy bánatjának? Kinek felel Szokrates: hogy ne bánkódnám ugymond, holott a császár leányát olyan okkal vettem el, hogy ha neki halála történik az én életemben, én is életemmel fizessek érte; most pedig halálra betegedett. Kinek mond a vén ember: ha tanácsomat követed, meg nem bánod. A te feleséged, ugymond, királyi vérből származott. Midőn az apján eret vágnak, végy el a császár véréből és azzal a vérrel kend meg a feleséged mellét. Ebben a rejtkek barlangban pedig, a melyben lappangasz, háromféle füvet látsz, egyiknek facsard ki a levét és csinálj italt belőle, ketteiből flastro-mot készíts és feleségednek ragaszd a fájdalmas testére. Ha ezekkel az orvosságokkal érinted, életre hozod feleségedet. Kinek tanácsából meggyógyítja feleségét. A császár látván olyan nagy szorgalmatosságát felesége mellett, nagy méltóságra emeli fel Szokratesnek állapotját.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! az Isten az ő szép leányát a lelket nem felettébb gazdag helyre: hanem a szegény Szokratesnek, ugymint az embernek adta, de azt mindnyájan tudhatjuk, minémü okkal adta Isten a lelket az embernek, tudniillik: hogyha a test társaságában halála történik a léleknek, meg kell halni a testnek is. Ha azért a bűn által halálos nyavalyába esik a lelked, kövesd Szokrates példáját, menj ki a világi gyülekezetből az Isten templomába és ott találsz tanácsos vén embert, ugymint jó egyházi szolgát, az előtt bűnödről vallást tévén, vidd végbe tanácsát, igen hasznos leszen azért, királyi vérrel megkenned melledet, mely légyen a mi igaz Királyunknak vére, ugymint a Krisztus Jézus kinszenvedésének emlékezetete. Ugyan a templomban vagy az anyaszentegyházban találsz háromféle füvet is. Az elsőből azért italt csinálj magadnak, mely legyen

a te büneidért való könyhullatásod. Ketteiből flastromot készíts, ugymint büneidből való megtisztulást és gondviselést; hogy többé azokkal bé ne mocsold lokkedet. Így juthatsz életre és becsületes állapotra, Isten és az ő szent angyali előtt.

LXII.

A hiv léleknek szépségéről.

Cájus császár birodalmában, volt Florentina nevü igen szép asszony, kit három királyok mindaddig kísérettek, hogy véle közösültek. Végtere meg nem alkudhatván felette a királyok, hadat indítottak egymás ellen és számtalan ember veszett el miatta. Ezt megsokalván a tanácsurak, hurré teszik a császárnak, hogy ha eleit nem veszi a dolognak, annak az asszonyembernek szépsége miatt birodalmában sok kár lészen; mert sok embereket vesztenek el. Mit megértvén a császár, érette küld az asszonynak, hogy elébe vigyék, de minekelőtte hozzája érkeznék a császári követ, addig meghal az asszonyember, visszatérvén a követ, hirt ad a császárnak Florentina haláláról. Megbusul azért a császár, hogy az ő szépségében nem láthatta az asszonyt és a birodalomból előhivat minden jeles képirókat és megparancsolja nekik, hogy a ki közzülök a legjobb mester, menjen el és voltaképen vegye igaz formába azon asszonynak szép ábrázatját, hadd vehesse észébe, mi okon kellett annak szépsége miatt annyi embernek elveszni. Felelnek a képirók a császárnak: uram! lehetetlen dolgot kívánsz tőlünk; mert annak az asszonynak oly ékes ábrázatja volt, hogy senki nem képes annak leírására mi közöttünk; hanem a völgyekben lakik egy képiró, a ki végbevihetné parancsolatodat. Mely képirót is elébe hivatván a császár, mondja neki: kérlek barátom, ird le voltaképen a Florentina ábrázatját, meglátod, hogy megadom munkádnak jutalmát. Kinek felel a képiró: Noha nehéz dolgot kívánsz tőlem; mindazáltal valamennyi személy vagyon az országban, azokat mind hívásd elő, így egy óra alatt végbeviszem parancsolatodat. Midőn azért a császár mind előhivatta volna őket, azok közül a legszebbeket négyet kiválaszt a képiró és a többit hazabocsátja. A képiró azért annak a négy asszonynak ábrázatjokban, a mi legszebb tulajdonságokat lát, emlékébe veszi és a négynek szépségéből egyet oly szép képet készít, mely csudálatos volt mindeneknek szemelőtt. Minekutánna a kép elkészült volna, viszi a császár elébe, mit látván a császár mond: oh jó Florentina! ha tovább éltél volna, nyilván mindenek

felett tartoztál volna ezt a képirót szeretni, a ki neked ilyen szép ábrázatot adott.

Ennek magyarázata.

Ez a szép Florentina is nem egyebet: hanem az ember lelkét jelenti. Ahoz járandó három királyok, az ördög, világ és a test: a kik megfertőztették volt még az első atyánk vétkével ezt a Florentinát, ki miatt számlálhatatlan emberek vesztenek el. Ezt látván a nagy császár, úgymint az Isten szolgái, a szent atyák és próféták, kiáltani kezdetek, mondván: Uram! küld el, a kit elküldendő vagy, sat. Mire nézve elküldé Isten az ő követjét keresztelő szent Jánost a mint Malakiásnál megvagyon írva: Ime én elküldöm az én angyalomat előtted utat készíteni, sat. De minekelőtte érkezett volna a követ, már megholt volt a lélek. Minekokáért képirókat hivatott volna a császár, nem találtatott sem a földön az emberek között, sem az égben az angyalok között, a ki a megholt léleknek szépségét elő tudná hozni; hanem az egeknek magas hegyéről jött le az Isten fia, ki a maga piros vérével ujította meg és hozta elő szépségét az elveszett léleknek. Méltán mondhatja azért ennek a Florentinának a Felséges Istent úgymint a mi lelkünknek, hogy mindenek felett tartozik szeretni ezt a képirót a mi Idvezitőnket, ki nem kedvezvén magának, véréből csinált festékkal, nemcsak képet irt rólunk; hanem valóságos életre, még pedig örökéletre hozott minket.

LXIII.

A világiaknak gyönyörűségökről.

Vespásiánus császárnak volt igen szép leánya, ki minden aszszonyi állatokat meghaladott ékességével. Egykor rátekintvén atyja, mond neki: édes leányom! eddig Aglaez volt neved, de ezentúl már Vigasztalás-asszonyának hivattatol; hogy ha valakik bánkódva idejőnek, vigassággal térjenek meg innét. Volt azon császárnak háza mellett egy kert, a hová mulatni szokott volt jární. Azonban a császár hirt ad mindenfelé, hogy a ki az ő leányát feleségül elakarná venni, menne be elsőben az ő kertjébe és ott mulatná magát három vagy négy óráig. A hirdetés után sokan mentek el a kertbe, de ha

valaki annak ajtóján bement, azt azután többé senki nem látta. Érkezik azért azon időben messze földről egy vitéz elő, a ki a császárnak akaratját megjelenti, hogy az ő leányának kedvéért ment volna oda. Kinek jó választ ad a császár, hogy ha végbeviszi az elébe rendelt dolgot, a császár is ígéretéhez tartja magát. Mond azért a császárnak a vitéz: uram! csak azt engedd meg énnékem, hogy minekelőtte belépnek a kertbe, egy kevéssé hadd szóljak a leánynyal, melyet jó szívvvel megenged a császár neki. A leányhoz mennén azért a vitéz, mond neki: szerelmes hugom! azért jöttem, hallottam, hogy téged Vigasztalás-asszonyának hívnak; úgy hogy: a kik szomoruan ide jönnek, ugyan innét vigan lehessen megváltások. Én azért igen szomoruan jöttem elődbe; hanem kérek, éltes jó tanácsoddal, ne légyen fáradságomnak szomorú kimenetele; mert valakik eddig ebbe a kertbe beléptek, azok onnan soha vissza nem tértek. Jaj leszen azért nékem is, ki a te szerelmedért jöttem ide. Kinek felel a leány: én a te bánatodat örömmre fordítom. Ebben a kertben egy igen fene oroszlán vagyon, mely a bemenőket megölte, kik mind én miattam meghaltanak. Te azért talpig öltözzél fegyverbe, a fegyveredet vastagon kend meg gyantával és szurokkal, ilyen formán harcolj ember módon az oroszlánnal, és midőn elfáradsz teljességgel, karodnál vagy lábodnál fogva kezd a szájában hordozni tégedet, de meg nem sérthet. Te azonban megnyugodván, vonj kardot és üsd el a fejét az oroszlánnak. De más akadályod is leszen, ilyen: hogy annak a kertnek oly rejtek és veszedelmes utai vannak, hogy nincs az az ember, a ki utját ne tévessze benne. Im azért egy gombolyagot adok kezedbe, ennek a czérnáját kösd meg az ajtófélen és bocsásd mindenütt magad után a czérnát, így mikor dolgotat végzed, visszajövet szedd fel mindenütt a czérnát és az a czérna épen az ajtóra vezet, a mely ajtón bementél a kertbe. Követvén azért a vitéz a leány tanácsát, bémegy a kertbe. Az oroszlán pedig mindjárt ráugrik, de a vitéz is, a mint lehet, oltalmazza magát; de végre elfáradván, elesik, az oroszlán hordozni kezdi a karjánál fogva, azonban a szája megtelik enyves és szurkos gyantával, mi miatt semmi sebet nem tehet a vitéz testén. Azalatt pihe-nést vevén a vitéz is és bátorságot, ujlag kardot ránt és lecsapja fejét az oroszlánnak. A vitéz nagy örömeben elejti és elveszti a czérnát, melyre nézve siralomra fordul öröme, mindaddig kereng a kertben, hogy harmadnap mulva éjszaka rátalál a gombolyogra és a czérna után indulván, feltalálja a kert ajtóját és azután felmegyen a palotába a királyhoz. Így a Vigasztalás-asszonyát feleségül nyeri magának, kivel örömben él minden napjaiban.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim, e császár a Krisztus Jézust jegyzi, a Vigasztalásnak leánya, vagy asszonya, a boldog menyországot. A ki pedig azt el akarja nyerni, szükségképen be kell szállani ennek a világnak kertjébe és mindaddig ott mulatni, míg Isten akarhatja. Meglevén a zsoltárban írva: Elrendelted az ő határát, melyeket által nem hághatni. Csak hogy ennek a világnak kertjében annyi rejteketak vannak, hogy semmiképen nem tudja az ember, mikor és micsoda halállal mehessen ki ebből. Az oroszlán pedig, mely az ördög, benne forgolódik, keresvén, a kit elnyelhessen, mely miatt számtalan ember veszett el. Fel kell azért ez ellen fegyverkezünk a jóságos cselekedetekkel, miket igen hasznos, ha megkenünk az alamizsna gyantájával. Azért mondja a próféta: Mint a tűz a vizet, úgy megoltja a bünt az alamizsna. A gomolyag czérna is igen szükséges; mely a szent keresztséget jelenti, melylyel mindjárt élni kell az embernek, mihelyt ennek az életnek ajtóján belép. Azután a többi idvességes szentségekkel, melyeket Idvezítőnk előnkbe rendelt. Ugy kell annakokáért a keresztyén embernek harezolni az ördöggel, hogy a fejét elcsapja a jó cselekedetek által. Gyakran történik mindazáltal, hogy a győzelem után is elveszti az ember gombolyogját olyankor azért szükséges követnünk a vitéz példáját. Adjuk bánátra magunkat és mindaddig keressük az Isten irgalmát, míg könnyörül rajtunk. Ő pedig jelen vagy on azoknak mindenkor, kik őtet töredelmes szívvel keresik. Ugyanis csak az által mehetünk bátorsággal a testi halál által a mi urunknak palotájába, mely az örök boldogság.

LXIV.

Az Ur megtestesüléséről.

Volt egy király, kiben három rendbeli kitünő tulajdonság volt. Először: minden embernél erősebb. Másodszor: bölcsőbb. Harmadszor: szebb. Ez sok ideig feleség nélkül élt; kinek kinek mondának egykor jóakarói: uram! házasodjál meg, hogy maradékos legyen, ne vesszen el ilyen haszontalanul az idő tőled. Kinek felel a király: tudjátok boldogságomat és hogy senki boldogságára nem szorultam; azért menjetek el, keressetek nekem egy szép és okos szüzet. Ha e két tulajdonság megleszen benne, bár szegény legyen is, nem gondolok vele, hanem elveszem. Elmennek azért a király barátai és

királyi nemből való okos és szép leányt találnak, melyet tudtul adnak a királynak. A király tehát ki akarván tanulni bölesességét a leánynak, követet küld hozzá, ilyen utasítással; menj el ugymond: köszöntsd az én szómmal azon szűzet és mondd neki: hogy ha a posztócskából alkalmas köntöst készít nekem bölesessége által, feleségem leszen. Elmegyén azért a követ a szűzhöz, kit köszönt a király szavával és mondja neki: Ime egy kis leuból készített posztó, melynek mind széle, mind hossza egy arányu, ugymint három tenyéryni; miből ha a királynak alkalmas köntöst készítesz, feleségül veszen téged. Kinek mond a leány: nehéz dolgot kívánsz tőlem, mindazáltal küldjön a király alkalmas edényt nekem, melyben munkámhoz kezdhessenek, azt is megpróbálom. Hirül adja azért a követ a királynak a dolgot; melyre nézve a király elkészíteti az edényt kívánsága szerint és oda küldi a leánynak. Azután dolgához kezd a szűz és illendő köntöst készít, a király is feleségül elveszi a leányt.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez az erős király, az Isten. Az okos leány a királyi nemből származott Boldog Szűz MÁRIA, kihez küldetvén követségben Gábiel angyal, köszöntvén ilyen szókkal: Üdvözlégy! malasztalteljes. A posztócska jegyzi a Szentlélek ajándékát, mely munkálkodott ő benne, úgy hogy méltóvá tenné és szerelmetessé arra, hogy az ő méhébe leszállana az Isten Fia és onnan venne köntöst magára; ugymint emberi természetet; az isteni nagy Felség, hogy az embernek kicsiny állapotjával befedtetnék. Mely Szűznek látván az Atya Isten bölesességét és lelki szépségét, nagy királynéságra felemeli őtet, midőn szent fiának méltóztatik Anyjává változtatni.

LXV.

A léleknek gondját viseléséről.

Egy király menvén egyszer egyik városból a másikba és talál egy fakeresztet, mely mindenfelől be volt írva. Nézvén a király, a keresztnek egyik oldalán azt látja írva: Király! ha ezen az úton mégy el, testednek jó szállása leszen; de a lovadnak semmi ellátása nem leszen. A másik oldalához kerül a keresztnek, a hová azt írták: Ha ezen az úton jársz, lovadnak leszen ellátása; de magadnak semmi sem. A harmadik oldalát nézi a keresztnek, ott ilyen írást

olvas: Ha erre mégy, mind magadnak, mind lovadnak jó állapotja leszen; de minekelőtte helybeérkeznel, addig keményen megvernek. A negyedik részét nézi a keresztnek, a hol azt irták: Ha ezen az uton elmégy, magadat főmódon tartanak; de lovadat elveszik és gyalog kelletik hazamenned. Ezeket mind elolvasván a király, gondolkodik, mit cselekedjek. Azonban eltökéli magában, hogy az első utat követi, mivel, ha lovának nem leszen ellátása, egy éjszaka sokat nem teszen, azalatt magát jól tartják. Megindul azért és megyen egy vitéz embernek lakhelyére, a ki becsülettel látá a királyt, de lovának gyengén gazdálkodott. Reggel azért félkelvén, onnan maga udvarára megyen és ott megmondja, mit látott s mint járt.

Ennek magyarázata.

Ez a király, példája akármely keresztyén embernek is, kinek lelke idvességére gondjának kell lenni. A ló, mely őtet hordozza, a test. A kereszt az utfélen a lelkiisméret. Ha azért anuak tanácsát követed, nem vesztes vele, tudniillik: ha a te lovadnak, mely a test, rosszul leszen is dolga, ne gondold vele, csak lelkednek legyen jó táplálása. A szállás az igaz anyaszentegyházat jelenti, mely akkor hizlalja a lelket, mikor testedet bőjttel sanyargatja. A kik pedig azon az uton járnak, hol a lovakat jól tartják; de magokat nem becsülik, azok a torkosságnak és fajtalanságnak utján mennek el. Kikről mondja az apostol, hogy: hasok Istenök. Azon a szálláson hizlalják a testet; de megkoplaltatják a lelket. Harmadik ut: hol a lovat jól tartják s magát az embert megverik; olyan fősvénységnek utja, a mi gyűjt ugyan a testnek gyönyörűségére valókat, de holta után nehéz vereségekre jut a más világon. A negyedik uton oly helyre mennek, a hol jól leszen az embernek dolga, de lovát elveszti. Az immár jelenti a jó szerzeteseknek állapotjukat. Kikről mondja az Idvezitők is: A ki lelkét elvesziti én érettem, megtalálja azt. Viszont: A ki elhagyja apját és házát, sat. ezen a világon száz annyit veszen és jövendőben az örökéletet.

LXVI.

Az állhatatosságról.

Volt egy királynak egy szép és kedves leánya, kire maradtott a birodalom is, mivel a királynak annál több maradéka sem volt. Ezt megtudván egy kegyetlen fejedelem, megyen a király leányához és mindaddig incselkedik körülötte, hogy megcsalja és meg-

szégyeníti, azután birodalmából is kiüzi a leányt. Azután a király leánya inségre jutván, koldulása után keres kenyeret magának. Midőn azért egykor siránkoznék az utfélen, érkezik oda egy vitéz ur és látván a szép személyt, kérdeztőle, micsoda rendből való? Melyre felel: én ugymond, király leánya volnék; de egy kegyetlen fejedelem miatt megcsalatkoztam és gyaláztam, azután országból is kiüzettettem tőle. Kinek mond a vitéz ur: ha engem kedvellenél és hitet adnál, hogy mást kivülem nem választasz, én eljegyeznék és a kegyetlen ember ellen hadat indítok s tégedet országodba hazaviszlek. Ha pedig én a hadba veszek, nem kívánok egyebet tőled; hanem, hogy az én véres fegyveremet örök emlékezetre megtartsad. Ha pedig érkezik más valaki, a ki tégedet feleségének kívánna, minekelőtte hozzá mennél, menj be a kamarádba, ott tekintsd meg véres fegyveremet és jussak eszedbe, hogy a te szerelmedért tettem le életemet. Kinek mond a király leánya: uram, mindenre szentül ígérem magamat, de távol legyen tőled, hogy a harczon elessél. Felkészül azért a vitéz és a kegyetlen ember ellen indul. Melyet megtudván a kegyetlen herczeg, ő is felkészül és szembe megyen a vitézzel; de hatalmasabb levén a vitéz, győzedelmet veszen és elcsapja fejét a herczegnek. Mindazáltal a vitéz is halálos sebbe esik és jegyesének az országot megszerelvén, maga harmadnap mulva meghal. Sokáig keseregte a király leánya a vitéz embert és valamikor kamarájában véres fegyverét meglátta, mindenkor megsiratta. Idő mulva sok jeles emberek mennek a király leányához, kívánván feleségül venni; de mihelyt a király leánya kamarájába ment, a véres fegyvert megtekintette, csak ilyen választ adott a kérőknek: távol legyen, hogy az én vitéz uramról elfelejtkezsem, a ki én érettem életét letette, elvesztett országomat megkereste, s nékem megadta; egyszóval Isten előtt fogadást tettem, hogy többé férfiut ismérni nem akarok, mely szókat hallván, eltávoztanak a kesergőtől és többé nem próbálgatták.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! az Atya Isten az ő kedves leányának, mely az emberi nemzet, szép birodalmat hagyott volt, ugymint: a gyönyörűsége paradicsomot; de az ördög kísértése miatt megcsalattott, midőn az almát megkóstolta a parancsolat ellen. Kiüzettett azért a paradicsomból és szomoruan ette kenyerét, a mint megvagyon írva Mózesnél: Veritékkel eszed kenyeredet. Midőn azért a megkeseredett embert látta volna egy vitéz, ki az Isten Fia, megszánta és halálra

vivott érette. Olyan okon mindazáltal, hogy már ő róla soha el ne felejtkezzék; hanem az ő kinszenvedésének emlékezetét szíve kamarájában tartsa mindenkor és ha érkezik a világnak szeretete vagy a testi gyönyörűségnek kísértetei, tekintsen arra a véres fegyverre és jusson eszébe mit cselekedett ő érette a Krisztus Jézus és csakhamar adjon választ azoknak, kik őtet próbálják; így menekedik meg az ember a gonosz kísértetektől.

LXVII.

Nem talál mentséget ember az utolsó napon.

Maximilián császár idejében két nagy vitéz volt, csak hogy annak egyike esztelen, a másik pedig eszes volt. Azok szövetséget kötnek egymással, vöröket bocsátván karjokból, egymás vérért megisszák és arra kötik magokat, hogy mind a szerencsében, mind a szerencsétlenségben holtig egymást nem hagyják, kárral és haszonnal egyaránt akarnak osztozni. E kötés után együtt laktanak. Azon királynak két városa volt, egyiket egy nagy hegyre építette, melyben ilyen szabadság volt, hogy valakik abban mennének, bővséges kincsesel megajándékoztatnának, teljes életökben abban lakván; csak hogy arra a városra igen nehéz, keskeny és köves ut szolgált, a mely utat három kapitány is őrzött seregével. A kik azért azon az uton megindultak, vagy igen erős harcuzal jutottak a város kapujához, vagy mindenöket elvesztették. Egy gonviselőt is tartott a király azon városban, ki minden odamenő embereket befogadott és állapotjához képest gondoskodott mindenkinek. Más várost is építettett a völgybe azon hely alatt, a melyre szép tágas és egyenes ut szolgált, a mely uton is három főemberek őrködtek és valakik azon az uton megindultak, a völgyön való városra, mindenkinek nagy kedvvel kiszolgáltak. Abban a városban is volt a királynak gondviselője, a ki vigyázott a bemenőkre és valakik azon városba érkeztenek, személyválogatás nélkül megfogta őket s tömlöcözöttette és bizonyos napra a bíró elébe állatta. A bíró pedig senkinek azok közül meg nem engedett, a volt a másik városnak az ő törvénye. Egykor beszélgetett a két vitéz egymással és egyenlő akarattal vitézi keresetre indulnak. Menvén azért találnak egy utra, a mely kétfelé ágadzik. Mond azért az okos vitéz az esztelennek: látod barátom e két utat? ha ezen megindulunk oly városba viszen, melyben minden jót feltalálunk, valamit tudunk kívánni. A másik ut pedig a völgyön való városra viszen, a hol tömlöczbe vettetünk,

biró kezébe adatunk és akasztófára jutunk. Az én tanácsomból ezekrenézve ezen az uton induljunk meg, a mely a boldog városba viszen, csakhogy a hegyen épített boldogabb városról azt hallottam, hogy annak utja igen akadályos, min kapitányok állanak vitézekkel és igen megpróbálják az uton járókat, úgy hogy életveszélylyel járnak azon az emberek. A másik ut pedig igen tágas és sima, a min vendégfogadók vannak és az utonjárókat nagyon kedvesen látják s jól tartják. Melyet hallván az esztelen vitéz, a tágasabb utat választja. Kinek mond az eszes: induljunk a szoros uton el; mert noha veszedelmes és nehéz; de végre megnyugtat fáradságunk után. Arra is ígérem magamat, hogy előtted járok, a harcznak súlyát magamra vállaltam. Ugyanis azért hívnak vitézeknek minket, hogy minden háborutól meg ne ijedjünk; mert a másik ut igen veszedelmes és gyalázatos halálra viszen minket. De mind ezzel sem gondolván az esztelen vitéz, megesküszik rá, hogy nem mégyen a nehezebbik utra. Kinek mond az okos vitéz: mioltától fogva összecsimboráltunk, véredet megittam; azolta kötelesnek tartván hozzád magamat, ellened nem cselekszem, így mind a ketten, megindulnak a könnyebb uton, a melyben mindenütt kedvöket keresve kielégítik. Akkor mond az esztelen az okosnak: látod-e barátom, mily jó dolog volt erre jönni? imhol semmi hijjával nem vagyunk, bántásunk senkitől nincsen. A másik uton nyomoruság lett volna minden dolgunk. Kinek felel az okos vitéz: csak lenne jó vége a lakásnak, miben igen kételkedem. Mulatozván örömet a vendégfogadókban, hírével lészen a városi gondviselőnek, hogy a király parancsa ellen két vitéz tekereg, s tölti az időt a városhoz közel, kiknek elébe küld és megfogatván, béviteti a városba. Látván a gondviselő a bolondot, kezét lábát összeköttetvén, vetteti egy bűdös árokba, az okosabbat is tömlöczbe téteti. Máskép elérkezvén a biró is, a rabokat előhozatja és a többi rabok között azt a két vitézt is előviszik. Akkor mond az okos vitéz a birónak: uram! én nem érdemleném ezt a halált; mert a társamnak megjövendőlttem mind ezeket, a mik rajtunk történtek: de semmiképen nem akart tanácsomnak engedni, sőt azt felelte nékem: inkább hiszen a maga szemének, mint az én beszédemnek. Én pedig hittell lévén köteles hozzája, hogy sem boldogtalan állapotjában, tőle meg nem válok, kénytelen kellett követnem őtet, ez az oka veszedelmemnek, ha már meg kell hálnom, azért tégy ítéletet erről. Mond azután az esztelen vitéz is: sőt az én halálomnak is az oka, mert az egész világ tudja, hogy volt néki értelme, én pedig természetszerint bolond vagyok, melyhezképest, nem kellett volna az okosnak a bolondságra

hajlani; mert én midőn egyedül láttam volna lenni magamat; vissza-
tértem volna hozzája az erős hitre nézve, melylyel egymáshoz vol-
tunk; ehez képest ítélje meg akárki, ha nem ő-e nagyobb oka e ve-
szedelemnek. Ezekután így felelt a bíró: te okos lévén, mivel kö-
vetted a bolondot: és te bolond mivel nem engedtéél az okosnak;
hanem bolondságod után indultál, mindenitek egyaránt szenveditek
a halált.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! ez a király Idvezitőnket jelenti, a két vitéz a tes-
tet és a lelket. A lélek okos, a test bolond. Még a keresztségben
összebarátkoztak. Ugy kell azért egymás barátságában élniek, hogy
veszedelemre ne jussanak. Mikor a test az ő gyönyörüségét akarja
követni, az ismeretséggel vonja el azoktól a lélek a testet. Viszont:
mikor a lélek vétekbe esik, tartson penitentiát a test; ez az egymás
vérével való részesülés, ebben áll az igaz barátság. Két ut vagyon
azért, melyen járnak az emberek, egyik a penitentiátartás; másik a
világi dicsőség: a két város egyik a hegyen, mely menyország. Má-
sik a völgyben, mely pokol: A menyországra való ut szoros és ke-
vesen mennek arra. Egyébaránt is elég tolvajok állják, a világi,
testi és ördögi kísértetek. Szükség is ezen az uton ember módon
harcolni, ezekkel a három kapitányokkal és ezek seregével. Ennek
a városnak gondviselője, melybe ez az ut viszen, az Isten ő maga,
megfizetvén kinek-kinek az ő érdeme szerint. A pokolnak tágas ut-
ján is három gazdák vannak, kik jó szívvvel latják az utasokat. A
testi gyönyörüség, a kevélység és a szemnek kívánsága. Csakhogy
az utban sokáig mulatni nem engedi az embereket, ennek a város-
nak tisztartója a halál; hanem a betegség által megfogja a bolond
testet, a koporsóba és mély sirba veti, és a lelket pokol tömlöczébe.
Egykor elérkezik az ítélet napjára a bíró is, ki megítél mindeneket.
A gonosztevő lelket azért, hogy a testnek engedtenek; a testet
azért, hogy a lelki tanácsot meg nem fogadta.

LXVIII.

Halálig nem kell tagadni az igazságot.

Midőn Gordiánus uralkodnék, volt egy vitéz embernek szép
felesége, csakhogy sokakhoz adta magát. Egykor a vitéz elmen-

vén házától, a feleség hivatja az ő kedvesét. Volt azon asszony-
nak egy szolgája, mely a madarak szavát magértette. Volt az
udvarán három kakas is, melyek a jövő dolgot megjelentet-
ték. Kedvese mellett lévén az asszony, éjfélkor szól az egyik ka-
kas és kérdi a szolgájától, mit mond az a kakas? Kinek felel a
szolgáló, most nagy bosszuságot tesz, ugymond a kakas, hités-
társadon. Miért is az asszony megöleti a kakast. Annak idejében
szól a másik kakas is; azt is megkérdi az asszony, mit mond?
Kinek felel a szolgáló: azt mondja, hogy társam meghalt az igaz-
ság mellett; de én is kész vagyok az igazságért meghalni. Az
asszony azt is megöleti. Szól a harmadik kakas is, miről kérde-
zősködik a vitéz felesége. Kinek felel a szolgáló: Azt mondja,
hogy hallgatódzál, vigyázz, de hallgasz, ha békeességben akarsz
élni. Arranézve megmarad annak a kakasnak élete.

Ennek magyarázata.

Ez az asszony jelenti az ember lelkét, a ki noha a kereszt-
ség által Istenhez kötelezte magát; de sokszor elragadtatik a vi-
lági csalárdságtól. A szolgáló jelenti a lelkiismeretet. Az első
kakas a Krisztus tanítását jegyzi, a melylyel a bűnöktől elakarta
vonni az embereket, a mely igazságért meg is ölték Idvezítőnket
a zsidók. A második kakasszó jelenti a Krisztus tanítványit, kik
is mártírságot szenvedtek azon igaz tudományért és tanításért.
A harmadik kakasszó jelenti a prédikátorokat, a kik vigyázásra
intik az embereket, mindazáltal sokan hallgatnak és az igazsá-
got hirdetni nem merik, midőn közel látják a háboruságot.

LXIX.

A tiszta életről.

Gallus császár uralkodása alatt fényes palotákat akarván
építtetni; volt birodalmában egy építő mester, egyszersmind
hintócsináló. Ezzel megalkuszik a császár az építés felett. Azon
időben egy vitéz embernek igen szép leánya volt, a ki látván a
hintócsinálónak okosságát, elhatározza magában, hogy leányát
neki adja feleségül. Összebeszélvén a hintócsinálóval, neki adja
leányát feleségül. Midőn már a házasság végbement volna, a napa
szólitja a hintócsinálót és mondja neki: immár nekem vőm lettél,
azért egy szép ruhát adok neked, melynek az a tulajdonsága van,
hogy az sem elnemszakad sem bé nem szennyeződik, valamig te és
leányom között az igaz szeretet megmarad. Távollégyen; de ha
valamelyitek házasságtörésbe esnék, ez a ruha mindjárt megvál-

toznék és minden erejét elvesztené. A mesterember igen megőrül, az ajándokot igen kedvesen veszi és így szól: oh édes atyám, meg nem tudom mondani, mily nagyrabecsülöm ajándékokat! mert hiszem, hogy egyikünk sem könnyen esik házasságtörésbe; Kevés idő múlva magához hivatja a császár a mesterembert; ő pedig feleségét hazabocsátja: de a ruhát magánál megtartja és az építéshez hozzákezd; sok ideig munkálkodván, a császár csudálkozik rajta, hogy mi lehet az oka, hogy annyi dolog közt is annak az embernek ruhája be nem mocskolódik és kérdé: mi az oka atyámfia! hogy a ruhádat nem mosatod, még is mindenkor olyan tiszta fehér? a mesterember így felel: uram! valameddig feleségemmel igaz szeretetben maradunk, mindaddig mosás nélkül is tisztán marad ez a ruha, mihelyt pedig házasságtörésbe esnénk, ez is mindjárt megszenyvesednék.

Ezt hallván egy udvari legény, mondja magában: meglásd mester, hogy ha szerit tehetem, nem sokára mocsokéri ruhádat és megy a mester házához, kinek feleségét vétekre kezdi kényszeríteni, az ifju legényhez így szól egykor az asszony: az ilyen találkozáshoz, titkoshely kívántatik, azért jöjj velem, én alkalmat szerzek. Elviszi ezzel a szóval az asszony az udvarilegényt és egy kamarát mutat néki, melybe erősen bezárja, mondván: itt várakozzál addig, míg módom leszen az idevaló jövetelben. Az asszony pedig mindennap egy kis kenyeret és vizet adott be a legénynek: de semmiképen el nem bocsátotta, sem vele meg nem ismerkedett. Azonban más két udvari legény is érkezik csakhamar egymás után, az ifju asszonyt próbálgatván, kik is csak azon választ nyerték, mint ez első és mind a hármat azon kamarába zárta be, több napokig csak vízzel és kenyérral tartván őket. Azonban a király udvarában az udvari emberek eltünése figyelmet gerjeszt, s keresik hová lettek? A mesterember dolgát végezvén, fizetését felveszi, házához megyen, felesége nagy becsülettel és örömmel látja és tekintvén mindketten a ruhára, hogy azt tisztán látják, annál inkább örülnek és hálát adván Istennek, hogy ő közöttök a szent szeretetet megtartotta. Mond egykor a mesterember: édes feleségem! midőn a császár palotáján dolgoztam, három udvari deli legény minduntalan kérdezett, hogy jelentsem meg nekik, mi az oka, hogy az én ruhám be nem szennyeződik? én az igazságot nekik megmondottam, mint szinte az én ruhámnak természetét. Azután csak eltűntek; de nem tudhatom hová, kik felől a császári udvarban is nagy tudakozás vagyon. Kinek az asszony erre így szól: uram! azok a jeles udvariak hozzám jöttek és engem vé-

tekre ösztönöztek ; de nem akartam gonoszságra adni magamat, hanem egy erős kamarába zártam be, kenyérrel és vízzel tartottam őket. Megértvén a mesterember feleségének hozzája való hűségét, nagy öröme lett. Az udvariakat sem öleti meg, hanem békével elbocsátja a rekeszből.

Ennek magyarázata.

Édes fiam ! az Isten az, a ki szép palotát készített az egekben az idvezülendő embereknek. A mesterember a jó keresztyént jelenti, kinek tiszta ruházatot adott az Isten úgymint az igaz hitet, mivel anélkül Isten kedvében meg nem maradhatunk. Valamедdig azért az ember szentségben megmarad ez életben, addig az Istentől adott köntös, az igaz hit be nem rutul. Igaz dolog, gyakran eljönnek az udvariak, kik az embernek életében való sok rendbeli kísérteteket és próbákat jelentik, de mind ezeket a keresztyén lélek elzárja magától, ha az ő Istenéhez való hűségét megakarja tartani.

LXX.

A hiv léleknek töredelmességéről.

Volt egy királynak igen szép és okos leánya, kit öröme férjhez adott volna ; de a leány senkihez nem akart menni, hanem ha három rendbéli dolgot véghezviszen, elsőben : a ki szélét hosszát a légnek és a többi éltető elemeknek megludja mondani. Másodsor : a ki a szelet északról eltudná fordítani. Harmadsor : a ki a tüzet meztelen kebelében elhordozná. Melyet megtudván a király, kihirdetteti ; hogy aki leányát feleségül akarja venni, ezeket a dolgokat kell végbevinni. Melyet midőn egy ideig senki végbe nem vihett volna, érkezik messzeföldről egy vitéz szolgájával és egy igen tüzes lovával. Ki megjelenti a királynak akaratját, hogy leányáért jött és kész volna kívánságait beteljesíteni. Annakokáért szolgáját, a vitéz lefekteti a földre, megméri és mondja a királynak : uram ! énezt megmértem ; de nem hosszabb hűtlábnál. Kinek mond a király : azzal nem teszel eleget az első kívánságra ! felel a vitéz : igenis uram király ! mert minden élő ember a négy éltető elemekből szokott állani, ebben is megvaunak azok im előtted megmértem. Szóll a király : abban igazat mondasz úgymond, azért menjünk elébb a dologban és lássuk mint fordítod meg a szelet. Akkor előhozatja a lovát és orvosságot ad neki, azt fővel napkeletre fordítja és arra kezdi a ló a szelet orrán száján

fűzi. A vitéz mond a királynak : imhol látod uram ! mint fordult meg a szél ; mert tudni való dolog az, mint a bölcsenuél is megvagyon írva, hogy az oktalan állatoknak csak a szél az életök ; veheted azért észre, hogy az én lovamból, a mely szél elsőben északról jött, most már napkeletre megyen. Kinek mond a király : azt is világosan megmutattad, lássuk azért a harmadikat mint viszed végbe. Akkor a vitéz bényul a tűzbe és egy marok szenet kivesz onnan, a kebelébe teszi, mely meg nem égeti a testét. Mit látván a király, elcsudálkozik rajta és kérde : micsoda mes'erséggel vihette azt végbe ? Kinek felel a vitéz : u am király ! nem a magam erejétől cselekedtem ezt ; hanem egy követ hordozok magammal, melyet ha valaki magával hordoz tiszta helyen, már ne féljen, hogy a tűz árthasson neki. Imhol a kő, lássa a ki kételkedik benne és próbálja meg. Ezek így lévén, a király nagy lakadalmat készített, hozzáadván leányát a vitézhez, kik mindenkor békességben éltek egymással.

Ennek magyarázata.

A király leánya jegyzi az ember lelkét, melynek csak akkor vagon kedves társa, a mikor olyhoz adja magát, ki az éltető elemeket mértékbe veszi, azaz : ki az ő testét abban a mértékben hordozza, a mivel Istennek kedvét találja. Másodszor : ki az ő tüzes lovát északról napkeletre fordítja, mely a bűnös embert példázza, ki maga természetéből északnak indult, úgymint : veszedelemre, de az Isten erejéből napkeletre, úgymint : Istennek szolgálatjára térni. Harmadszor : szükség a tűz közt úgy járni, hogy az embert meg ne égesse. Alig lehet pedig sebezsebb a tűz, mint a testi kivanságnak fajtalan tüze, mely nem árthat minékünk, ha Istent segítségül hívjuk és a Krisztus kinszenvedésének emlékezetét magunkkal hordozzuk, mint drágakövet.

LXXI.

Az örök hazának jutalmáról.

Volt egy király, ki nagy lakadalmat szerzett. Elvégeződván a lakadalom ismét más vendégséget hirdet, a melybe minden rendbéli embereknek szabad volna menni, a hol nem csak jólláttauk ; hanem nagy gazdagságot is adnának az embernek. Lakott azon időben egy városban két ember, egyik erős vastag, de világtalan. A másik erőtlen béna, de jól látott. Mond a vak a sántának : vagon-e hireddel ? a király minő vendégséget hirdetett, a hol nem

csak ételt adnak, hanem gazdagságot is, mi pedig nyomorultak éven, talán el sem érkezőnk arra a lakadalomra. Kinek mond a sánta: ha elfogadod tanácsomat mind a ketten elmehetünk oda és mind a jólakásba, mind a gazdagságban részünk leszen. A vak ráigéri magát a szófogadásra. M hezképest mond azerőtlen csonka bóbéna ember: mivel te erős férfi vagy, végy a hátadra engem nyomorultat és én igazitlak az úton, mivel jóllátok. Megnyúgosznak mind ketten e tanácson és a szerint cselekesznek; így ők is elérkeznek a vendégségre és a gazdagságot is elnyerik.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! erről a lakadalomról emlékezik Krisztus Urunk, midőn mondja: *Egy ember nagy lakadalmat szerzett sat.* Azon ember pedig az Istent példázta, ki az ő lakadalomára, ugymint: a menyegyei d csőségre mindeneket hívott. A világtalan pedig e világ gazdagait példázza, kik olyanok, mint a patkányok, melyek a földben eleget látnak s turnak; de földszinén a napvilágánál vakok. Ugy azok is vakok a lelkidologban: A sánta bóbéna jegyzi a szerzetest, a kinoha a világi gazdagságoknak gyűjtésére erőttlen, de jóllát a mennyei boldogságra. Minekokáért, az ilyen vakoknak; de gazdagsággal vastagoknak, méltó a szegényeket és szerzeteseket hátkon hordozni és segíteni. Ugy hordozzák a hátakon a nyomorultakat, hogyha szükségökben megsegítik és vigasztalják. Azok mutatnak osztán a gazdagoknak egyenes útata boldog és gazdagító lakadalomnak helyére. A poroszlok, kik ezta nagy lakadalmat hirdették, a nagy lakadalmat hirdették az anyaszentegyház doktrai, kik a szentírást igazán magyarázzák az idvességre.

LXXII.

A háládatlanok veszedelméről.

Volt egy király, ki az ő egyetlenegy fiát nagy kényesen nevelte és midőn a gyermek felnövekedik, sürgetni kezd az apját, hogy kezébe bocsássa a birodalmat, mert erőttlen már az országlásra. Kinek mond a király: fiam! ha tudnám bizonyosan, hogy töljes életedben illendő becsületben tartasz engem és jól gondot viselsz rá, azt is megcselekedném. Mire ráigéri az ifju magát erős hittel az egész tanács előtt, hogy minden fogyatkozás nélkül bétölti édes atyjának akaratját. Hitelt adván szavának a király, a biro-

dalmat mindenestől kibocsátja kezéből, magánál semmit sem hagyván. Midőn már az országot kezéhez vette volna az ifjú, az atyját becsüli ugyan egy kevés ideig; de csakhamar igen felfuvalkodván, semmit nem kezd az édes atyjára adni, gondviselése sem kezd reá lenni. Akkor a megfogyatkozott vén király panaszolkodni kezd a tanácsuraknak fia ellen, a mely dologért a tanács gyakran megintí az ifju királyt, hogy azt ne cselekedje. Végre megharagudván a király megfogatja az apját és egy várba rekeszti, a hová senkit látogatására sem bocsátottak; hanem csak nagy szenvedéssel s koplalással töltötte idejét az öreg ember. Történik egykor, hogy azon várban megyen az ifju király, kihez hozzá megyen a vén atya és mond neki: emlékezzél meg fiam róla, mint neveltelek én tégedet, mennyire meggazdagítottalak, könyörül rajtam, ne vesszek el itt éhen szomjan, kinek egy ital borom sincsen egészségem táplálására. Nem tudom, hogy volna bor ebben a várban. Viszont a vén király; vagyon, ugymond, őt hordó bor, de azokat hired nélkül meg nem furatja a tisztartó; kérlek azért, hogy az első hordóból adass innom. Melyre mond a fia: nem cselekszem, mert az még csak must, nem jó az öreg embernek. Adass hát, ugymond az öreg ember, a második hordóból innom. Felela fia: azt sem cselekedhetem, mert az ifjaknak való, magam számára tartom, hogy az ifjakkal elköltsem. Azután a harmadikból kér; de abból sem ad okozván nagy erejét a bornak, bánná habaja lenne tőle. A negyedikből kér, de abból sem ad; mert az régi ezetesnek mondja lenni és nem az ő természetéhez valónak. Végre kér az ötödik hordóból, mire mond a fia: távollégyen tőlem; mert az igen seprős, ha valami bajod lenne az ország fiai rám fognák érette. Ilyen rossz válasza lévén a régi királynak, szomoruan vál el a fiától, de titkon megírja az ország rendeinek és kéri őket, hogy Isten kedvéért ne hagyják olyan nyomorúságban. Mire nézve össze gyűlvén az ország rendei, a várból kiveszik az öreg királyt, előbbi birodalmába állítják; háládatlan fiát pedig azon várba bérekesztik, a hol a fogságban marad egész életéig.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! ez a király a Krisztust példázza. A fia pedig az emberi nemzetet, a kit igen kedvesen nevelt az Isten. De midőn minden jókkal részeltette volna ő szent Felsége, háládatlan lett az ember és a világ, nem hogy megköszönte volna a sok jó áldást; de sőt inkább bosszúval illette. Melyre nézve így panaszol-

odik a mi urunk: *Az égi madaraknak fészkek vagyon, jukok a rásoknak, neki pedig annyi helye nincsen a hová a fejét hajlaná le.* Az első hordó pedig jegyzi a mi gyermeki időnket; melyet midőn az Isten kívánna mi tőlünk az ő szolgálatjára nem akarjuk adni, okozván gyermekségünket és tovább való időre halasztván. Midőn a második hordóból kívánna tőlünk a mi ifjuságunkba való szolgálataunkat, azt sem akarjuk adni, vigasságban és jólakásban öltvén örömesebb időnket. Midőn pedig a harmadik hordót kívánja az Isten, melyben emberkort értünk, azt sem adja a háladatlan fiu; hanem haszontalan mentséget keres az ellen is. Negyedikször: ha a vénségnek eczetes soványságára jut az ember, akkor annál unalmasabb az isteni szolgálatra. Ötödször és utolször: eljön az Isten, a mi életünknek utolsó idejében is jó szízzel venné a hálaadást tőlünk. Akkor osztán a megfogyatkozott ember kétségbeesik és nem hiteli el magával, hogy vénségének seprejét Isten jó neven venné tőle. Ebben végezi életét, ítélet napján az ilyeneknek leszen osztán olyan keserves válaszok: *Az örök tűzre menjetek átkozottak sat.* Mitől mindnyájunkat oltalmazzon a nagy irgalmu Isten.

LXXIII.

A fősvénység sokakat megvakít.

Egy római király minden világtalannak az ő tárházából száz tallért rendelt. Azonban tizenhét ember egy társaságba adván nagokat, mennek a korcsmába és ott mindaddig vendégeskednek míg száz tallér árú bort el nem költenek. A vendégségnek végén a mi pénzök volt, odaadják a korcsmárosnak. Kiknek mond a korcsmáros: jó barátim! még sok hiza vagyon a száz tallérnak; de nyilván elhigyjétek, hogy addig iunét el nem mentek, valamig egy fillérig meg nem fizettek. Akkor veszi észre a társaság, mily nehezen légyen dolguk és sok beszéd után azt végzik, hogy sorsot vessenek magok közt és kinek hozza a koczka, annak tolják ki a szemét, mivel a király tárházából száz tallért rendelték a vakoknak. Történt pedig, hogy a sors épen arra a legényre esik, a ki ezt a tanácsot feltalálta. Fogják azért őtet, kitolják a szemét és vakon viszik fel az udvarhoz a király ajtója elébe. Melyet midőn a szolgák értésére adták volna az udvarmesternek, elébe hivatja a vakot, hogy jól megszemlélhesse. Kit midőn látott volna, kérdi mi volna kívánsága? Felel a vak: én ugymond, világtalan lévén, eljöttem és a király kiadott törvénye szerint száz tallért várnék.

Kinek mond a király embere: én tégedet tegnap a koersmában egészséges szemmel láttalak, azért barátom! te nem jól magyarázod a törvényt, csak azoknak szolgál, kik betegségből vagy Istennek hirtelen való látogatásából szenvednek vakságot. Te pedig szabad akaratodból kaptad a nyavalyát: azért másutt kereskedjél, mert innen üresen viszed el táskádat. Így nagy gyalázattal ment ki az udvarból e nyavalyás ember.

Ennek magyarázata.

Ez az Isten törvénye, hogy a ki tudatlanságból vagy gyarlóságból vagy más kísérteteknek szüntelen való ostromlásai miatt vétékbe esik, ha igaz szívbeli töredelmességéből bűneiről vallást teszen. *Ezék. 33. 12. Az istentelennek istentelensége nem árt neki valamely nap megtér az ő istentelenségéből*; az Isten erre ígérte magát. A ki pedig szántszándékkal itton issza a bűnt, mint a vizet és abból ki nem akar térni, az olyan nem várhatja az Isten jó ígérését. Az ördög pedig, a koersmáros; ki el nem bocsátja az olyanokat, míg egy fillérig meg nem fizetnek.

LXXIV.

A jövődöbeli gondviselésről.

Volt egy király, kinek egy fiánál több nem volt, kit igen szeretett. Az a király egy aranyalmát csináltat igen nagy költséggel, azonban maga halálra betegszik és mondja a fiának: édes fiam! im én meghalok téged arra kérlek, hogy holtom után minden országokban, a kit legbolondabbat találsz; add annak én érettem ezt az almát. Meghalván a király e szók után, a fia nagy pompával eltemeteli. A temetés után megindul és sok bolondot talál; de egyiknek sem adja az arany almát. Végre jut egy királyi városba a hol annak az országnak királyát lova hátán találja nagy gyülekezettel és kérdi az ifju egy polgártól, micsoda rendtartás volna abban a helyben? Kinek felel a polgár: itt az a törvény, hogy a király csak esztendeig uralkodik, esztendő mulva nagy pompával kikisérik innét és számúzik, a hol gyalázatosan kell élénie. Ezt hallván a király fia, mondja magában: jól vagyom a mit régen keresek, itt megtaláltam. Ezzel a gondolattal megyen fel azon helynek királyához és térdet fejet hajtván, az aranyalmát neki adja, mondván: király! az én atyám ezt az aranyalmát testamentomban néked hagyta, melyet most átadok neked. Min el-

csudálkozván azou helynek királya: kérdi honnan vagyon ez fiam! holott én a te atyádat soha nem ismertem és vele semmi jót nem tettem, még is ilyen ajándékkal akart engem megtisztelni. Kinek felel a király fia: személyed szerint nem neked hagyta; hanem minekelőtte meghalt volna, hivatván engem, nekem azt parancsolta, hogy a világon a kit a legbolondabbnak talállok, annak adjam ezt az arany almát: én pedig, mivel hogy náladnál bolondabbat nem látiam, neked adom. Kinek mond a király: kérlek jelentsd meg nekem, mi okon tartasz engem olyan nagy bolondnak? Kinek felel a király fia: azért, hogy tudod ennek a helynek szokását, melyben esztendőnél tovább nem uralkodhatik az ember, még is olyan bátran vagy, mintha állandó volna birodalmad, holott száműzésben szakad nyakad nemsokára. Valjon nem jobb volna-e míg királyi boldogságban vagy, addig gondot viselned jövőd állapotodra? Kinek felel ismét a király: Igazat mondasz fiam? mától fogva követem tanácsodat. Azután a király a száműzetése helyéről kezd gondoskodni és oda annyi kincset gyűjt, melyvel teljes életében bőven beírta.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! az arany almán érthetjük a kerekded világot, melyet az Isten mindenféle embereknek egyaránt adott. Az egy esztendeig uralkodó király jelenti a keresztyén embert, a ki ezen a világon él, mert ha hetven vagy nyolczvan esztendeig él is valaki, öszvevetvén az örökkévalósággal, alig mondatthatik egy esztendőnek nyolczvan esztendő, melyhez képest csak az adja a világi szorgalmatosságnak magát a ki teljességgel bolond. A ki pedig az idvességes tanácsot elfogadja, az a más világról gondolkodik, a hová kell menni minden embernek e rövid élet után. Odagyűjt kincset magának, melyvel becsülettél élhessen mind örökké.

LXXVI.

A világi gondot nem kell követni.

Régenten egy királynak három leánya lévén, a három leányát három herczeghez férjhez adja. Történik pedig, hogy esztendő alatt mind a három herczeg meghal, melyet értvén a király, ujlag gondolkodik leányainak házassága felől. Szóllitván az első leányát a király, szándékát megjelenti neki. Kinek felel a leánya: arra magamat nem vehetem, mert ha a másik férjemet úgy nem szerethetném mint az első, békével nem maradhatnék miatta. Ha pe-

dig úgy szeretném nem hinné el felőlem; errenézve jobb özvegyen maradnom. Azután a király a másik leányát kínálja férjhezadással, az is mond az atyjának: nem cselekszem, mert a házasságot három okból követi el az ember: vagy gazdagságra, vagy erőre, vagy szépségre nézve. Én pedig elég gazdagságban vagyok. Atyámfiaiának és körülöttem lévőknek oltalmokban meg nyughatom, A férjem pedig az én szemeim előtt oly szép volt, kinek e világon mása nem volt; mindezekben nékem elégséges részem lévén, nem látom szükségesnek férjhezmenésemet. Ezek után a harmadik leányához fordul, az is mond a királynak: nincs kedvem a férjhezmenésre, mert a ki engem elakarna venni vagy szépségemért vagy gazdagságomért venne el. Szépségemért el nem vehet; mert azt bennem fel nem találja. Ha a gazdagságomért venne el, attól távol volna az igaz szeretet; mert akkor fogyna el az igaz szeretet, mikor a gazdagság; mihez képest így akarok maradni. Azon felül azt is hallottam a szentírást magyarázó doktoroktól: *hogy egy test az asszony az urával*; már én egy test vér lévén az első férjemmel, nem akarok megoszolni; hanem annak mindennap elmenvén a koporsójához, találok ott mulatságot magamnak. Ezek után nem sürgette házasságra leányait a király.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! ezen a királyon érthetjük az Istent, a három leányokon az emberben a Szentháromságnak külömbféle ajándékait. Mert megvagyon írva, hogy: *Alkossunk embert a mi képünkre. Móz. I. könyvének 1. része 26. versében.* A mely képet részszerint a bűn által foglalt volt el az ördög, mégelsőatyánk idejében; részszerint a világ; részszerint a test. De a mi Idvezítőnknek eljövele, sok fáradsága, végre keserves halála által, meghalt mind a világ, mind a test, mind az ördög az ő erejében. Ha meghalt azért az ördög a Krisztus érdeme által, ne közelíts többször hozzája, hasonlóképen a világ ha meghalt: mikor meggyűlölted az ő vétkes pompáját, ne ragaszkodjál többé hozzája. A test is ha meghalt penitencziatartás által, ne engedj többé, megnyergeljen tégedet. E pedig tudnivaló dolog, hogy négy okra nézve adja házasságra magát az ember, úgymint: az okosságért, az erőért, a szépségért és a gazdagságért. Ne keressünk azért mi a Krisztus Jézuson kívül más társat; mert ő nálánál gazdagabbat nem találunk; holott ő a földnek és mennyországnak Királya. Erősebbet sem találunk ő nálánál, a ki összerontotta a halálnak és pokolnak kapuját. Szebb nincs ő nálánál; mert ő róla mondja szent Dávid:

Legszébb az emberek fiai között. Okosabbat sem találtunk, kinek bölcsességéről gondolkodván szent Pál, felkiált: *Oh Isten bölcsesége és tudománya gazdagságának magassága,* úgymond. Ezekre nézve illik nekünk megnyugodnunk a mi Idvezítő Istenünkben.

LXXVI.

Az egyességről.

Lakott egy városban két tudós doktor, kik között nem tudtak választást tenni az emberek, melyik lészen a másiknál tudósabb. Melyre nézve magok közt sem egyezhettek meg, egyik sem tartván a másiknál alábbvalónak magát. Egykor mond az egyik a másiknak: legyen vége a versenyésnek közünk, próbáljuk megegy-mást és a ki műtéttel meggyózi a másikat, a legyen szolgája, kinek felel a doktor társa: úgy de miképpen lehetve az? mond a másik doktor; úgyhogy én a te két szemedet kiveszem, egy ideig az asztalomon tartom és azután minden fájdalom nélkül ismét helyreteszem. Ha te is azt a dolgot én rajtam végbeviszed, minden tekintetben hasonlók leszünk egymáshoz, és mint testvérek úgy tartjuk egymást. De ha valamelyikünk megfogyatkozik műtétében, az engedjen a másiknak és legyen szolgája. Ezen a próbán megnyugodván mind ketten, a melyik azt a próbát feltalálta, a másiknak megkeni a szemét csudálatos jó irral, úgyhogy fájdalom nélkül veszi ki a szemét és teszi az asztalra; kérdvén társától, mint érzi magát? Kinek felel amaz: én minden fájdalom nélkül vagyok, de semmit sem látok. Immár csak az a hijja, hogy ígéreted szerint tedd ismét helyre szemeimet, úgyhogy ismét láthat-sak. Kevés idő múlva ismét megkeni társának sebhelyét és szem-eit helyretévén, kérdi, mint érzi magát? Már semmi bajom ni-csen, úgymond a társa: mert fájdalom nélkül megjött a szemem világa. Ez mond ismét a társának: no már lássuk te is mint vi-szed végbe műtétedet én rajtam. A másik is hasonlóképen meg-keni a doktor társának szeme környékét, szem-eit kiszedi minden fájdalom nélkül, a szerint mint a másik cselekedett és teszi az asztalra, midőn már ujjalag műszereket készítene a társa szemé-hez, hogy ismét helyretegye, nyitva lévén az ablak, bérepül egy holló a házba, az egyik szemét elkapja az asztalról és elrepül véle. Melyet észrevévén a doktor, megbúsul és mond magában: mint tegyek? ithon a gonosz madár miatt megbukom műtétemben, és szolgálatra jut ügyem. Midőn így töprenkednék, lát egy kecs-két, azt megfogván, csakhamar kivesszi az egyik szemét és a tár-

sának szeme helyébe teszi a kecske szemét, kérdvén tőle; mint érzi magát? kinek felel a doktor társa: mindaddig sem éreztem fájdalmat, mikor szemeimet kivetted, mikor helyretetted is; de ezt nem tagadhatom, hogy az egyik szemem mindenkor félténéz az ágak tetejére. Kinek mond a társa: Im látod mily egyarányuak voltunk ebben a műtétben is, ezután már legyünk egyesek és éljünk atyafiságos szeretettel egymással.

Ennek magyarázata.

Ayámfiak! e két doktoron éthetjük az Ó- és Újtestamentomot, a mely felett kérdés támadott, melyik volna jobb az idveség: és mindaddig kétségben forgott, míg Idvezitőnk maga el igazította a dolgot, mondván: *Math. 5. v. 15. Nem azért jöttem, hogy elrontsam a törvényt; hanem, hogy bétöltsem.* Így mindenik Testamentomnak igazságát szépen helyreállította és megegyeztette. Bérepült azonban az anyaszeategyháznak ablakán a holló, mely az ördögöt jelenti. Ez a zsidóknak nagyobb résziut elkaptá szemőket, hogy ne lássák egyenesen azt az igazságot, melyet a mi Megváltónk a világra hozott.

LXXVII.

A gazdagságon nem kell kapni.

Volt egy királynak két leánya, egyik szép, másik rútacska, kikről gondolkodván a király, nevet ad nékiek. A szebbiket Rozamundának, a rútabbikat Malaszttal teljesnek nevezi. Ezekután akarattját megjelenti, hogy kész férhezadni leányait illendő embereknek. A ki pedig a szebbik leánya mellé állana, az a szép személynél egyebet semmit neyerne: mert a rútabbikkal adja egész országát holta után. Sokan érkezének a királyi udvarba, kik mind a szebbikre vágyódnak. Melyrenézve a rútabbik, Malaszttal teljes siránkozni kezd. Kitől kérdi a király, min búsulna? Mertédes atyám! úgymond a leány, nékem senki felém sem jön, mindnyájan a testvéremet sürgetik. Kit ilyen szókkal vigasztal a király: ne búsulj édes leányom! mert minden tudja, vagyonom reád száll és a ki téged feleségül véssen, országomban is részes lesz. E szókra megszűnik a sirástól a leány. Időmulva érkezik egy király és az elveszi a szebbik leányt, melyet nagy pompával és örömmel ad hozzá az atyjá. Elmarad azonban a rútabbik és csak a pártában tölti idejét, végre érkezik egy herczeg, kinek méltóságos

nemzete megvolt, de egyébként szegény állapottal. Ez gondolkodván, hogyha rít is a leány, de országot fog utánna birni, mire önzve eljegyzí és feleségül eszi, min igen örvendez a király és becsülettel kiházasi'ja leányát, országot adván a férjének.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! ez a király jegyzi az Istent. A két leány jegyzi a világot és a Krisztusért való szegénységet: mivel hogy az emberek inkább a világ ideig szépen mutogtja magát, azt látjuk, hogy az emberek inkább mind azon kapdosnak; de semmit nem birnak utánna. A kik pedig jobb észszel birnak, a szegénységet választják; mert azoknak adatik a mennyeknek országa.

LXXVIII.

Az egymás között való szeretetnek állhatatosságáról.

Egy királynak volt egyszép leánya, kit feleségül adott egy nagyherczegnek, kinek szép fia lévén a herczegtől, nagyszeretben éltenek egymás között. Egyszer meghala herczeg, felesége tiszteséggel eltemeteti. Azután a herczegnőt, jóakarói buzdítják az ujonnan való férjhezmenésre, mivel mind ifjusága, mind szépsége arra volna alkalmas. Kiknek mond az ifju asszony: nem adom többé házasságra magamat; mert az én meghalt férjem, gazdag, emberséges és oly jó volt én hozzám, hogy életemet sem kívánom már többé, hozzávaló szeretetemért. Mert ha olyan jóra találnék is, mint az előbbi férjem volt, annak is halála történhetnék, néhez volna jólkezdett életemet rosszul végeznem.

Ennek magyarázata.

Igy kell a keresztyén léleknek gondolkodni melynek jegyese a Krisztus Jézus, a ki ugy szerette őtet, hogy lelkét a keresztfán adta ki érte. Ezentul már más jegyest ne keressen magának, ha jól kezdett életét keserüséggel nem akarja végezni.

LXXIX.

A ki meg nem próbál valamit, nem tudja mire való.

Volt egy király, ki az ugató apró ebekskékben annyira gyönyörködött, hogy ölében hordozta és maga kezével étette őket

A melyek annyira a király ö'lébe szoktak volt, hogy a király vállára tették fel lábokat és úgy nyugodtak, gyönyörködven a király mu'atságokban. Volt a királynak egy számárjais, a mely így gondolkodik magában; ha én is ugatnék, a király ö'lébe telepedném és lábaimat a vállára vetném, kétségkívül nékem maga tálából adna ennem. Ezt elhitevén magával, kifut az istállóból, mégyen a király elébe nagy ugrándozva, szokása szerint ordit és a király vállára ágoskodik lábaival. Mit látván a szolgák, dühös nevét költvén a számárnak, szörnyen megverik és bérekesztik az istállóba.

Ennek magyarázata.

Ezek az ugató ebecskék példázzák a predikátorokat, kik a szentirást jól, értelmesen magyarázzák. Ezeket az Isten szerette, kebelében nyugtatja. A kik pedig ferdén magyarázzák az Isten igéjét, azok haragot és verést érdemelnek.

LXXX.

Az ördög mesterségéről és mely titkos légyen az Isten ítélete.

Volt egy remete, a ki külön lakott egy erdő barlangjában és ott dicsérvén éjjel nappal az Istent, nem messze tőle juhokat őrizett egy pásztor, egykor álomnak adván magát a pásztor, eljön a tolvaj és előle elhajtja a juhokat. Azalatt érkezik a pásztornak az ura, tudakozván a juhok felől: de semmiképen nem tudja megmondani a pásztor, mint vesztenek el a juhok mellőle. Ezen megindulván a gazda, megöli haragjában a pásztort. Ezt látván a remete fohászkozik, és mond magában: oh uram! mily hirtelen megölé az ártatlant a kegyetlen ember, mivel ilyen méltatlan dolgokat megengedsz, én elhagyom ezt a remete életet, kimegyek a világra és élek én is másoknak szokása szerint. Ilyen gondolatok után utraindul; de gondja volt az Istennek reá és angyalát küldi, ki emberi ábrázatban társul adja magát hozzá. Midőn már egy városhoz közelitenének megjelenti magát az angyal, hogy ő Isten angyala volna. Érkeztvén a városba, egy becsületes embertől szállást kérnek, a ki szívesen befogadja őket, és keresztyéni módon ellátja őket. Azon becsületes embernek volt egy bölcsőben fekvő kedves fiacskája. Az angyalnak és a remetének külön házat mutat és abban jó ágyakat is vettetett. Azonban éjfélkor felkél az angyal, mégyen a jó gazda gyermekének bölcsőjéhez és ott megfojtja a gyermeket. Mit látván a remete, csudálkozik magában

és mond: Hiszen ez a személy Isten angyalának mondá magát és mily kegyetlenül bánék az ártatlannal; holott e jó gazdának több gyermeke sem volt annál, minket pedig nagy szeretettel látott; de semmit sem mert szólni az angyalnak.

Reggel lévén indulnak más városba, a holott is jó szívvél látja egy polgár őket. Volt azon polgárnak, igen szép aranyos pohara, melyben felette igen gyönyörködött. Éjszakánk idején felkél az az angyal és ellopja az aranyos pohárt. Látván azt is a remete, elhiteti magával, hogy nem jóféle angyal; mert a városi polgár minden jóval volt hozzájok, lám mily sajnós kártétellel fizet a jótéteményért; de csak nem mert szólni semmit is. Megviradván onnan is elindulnak és jutnak egy nagy viznek hidjához; mikor a hid közepén menének, egy szegény ember találkozik velök, kitől az angyal utat tudakozván, míg ideola fordul és mutogat, fogja a szegényembernek gallérját az angyal és leveti a hidról. Így vész a vízbe a szegényember. Akkor a remete azt véli magában, hogy az ő társa nem angyal, hanem ördög, olyan vétek nélkül elvesztvén az embert. Örömet meg is vált volna tőle; féltében semmit nem mert szólni. Továbbmenvén, estefelé jutnak egy városba, a holott gazdag ember házánál Isten nevében kérnek szállást; de nem akar szállástadni. Végre azon kéri az angyal, hogy a nagy Istenért hacsak az eresz alatt is engedjen helyt nekik, akár csak valami gonosz vadak elől legyen hol megvonni magokat az éjszakán. Kinek felel a dus ember: ahol a disznópajta, ha ott akarok sugorodni lássátok, ha nem menjetek dolgozókra; mert más helyet nem mutathatok. Így azon éjjel a disznók között volt szállásuk. Megviradván, mégyen a gazdag elébe az angyal és minekelőtte elbúcsúznék tőle, megajándékozza azzal a szép aranyos pohárral, melyet lopott volt az emberséges gazdától más városban. Melyet látván a remete, mond magában: nincs már semmi két ségem, hogy ez a személy ördög nem volna, ahozképest búcsúzni kezd tőle. Kinek felel az angyal: csak addig várakozzál, míg ezeket a dolgokat megmagyarázom neked.

Ennek magyarázata.

Jó atyámfia! midőn te a pusztában remete voltál, mely juhászturnak halálát láttad, igaz dolog, abban ártatlan volt: de aunaelőtte halálra méltó dolgot, már cselekedett volt és mivel akkor bűn nélkül találtatott, az idvességére rábocsátotta Isten a gazdáját, hogy megölje őtet, mivel penitenciát nem tartott volt előbbi vétkeiről. A tolvaj pedig a ki elhajtotta a juhokat, a pokol-

banfizetgonoszságáért, ezen a világon büntetlen maradván. A gazda, aki hirtelen sárgából öltet meg szolgálóját, az idvezülni fog, mivel alamizsnával megváltja lelkét és egyéb irgalmas cselekedetekkel. Továbbá, a mely emberséges embernek fiút éjjel megfojtottam, azt úgy értsed, hogy minekelőtte annak az embernek az a fia nem volt, addig szegényeken könyörülő jó keresztyén volt; de mihelyt az a gyermeke lett, mindjárt megvonta magát minden jó cselekedetektől és hogy gyermeke miatt ne veszítse lelkét, jobb volt neki gyermeke nélkül lenni; mert azután ismét Istenhez tér. A mely jó gazdánknak poharát elloptam, az olyan józan életű ember volt míg azt a pohárt nem csináltatta, hogy a városon vissza nem találta; de ehhez a pohárhoz való szeretetéből, már mindeneknél részegesebb kezd vala lenni. Hasznosabb volt azért neki a nélkül elenni, mert azolta már ismét józan életre adta magát. A mely szegény embert vizbetaszítottam, azért cselekedtem; mert ez, egy óra múlva más oly emberrel találkozott volna, a ki halálós vétekben volt és azt megölvén, mind a ketten elkárhoztak volna. Most pedig Isten kedvében tállatott a szegényember és mihelyt meghalt mindjárt üdvözült. Továbbá, az aranyos pohárt annak a gazdagnak adtam, a ki nekünk csak szállást sem adott. Úgy tudjad, hogy a sem ok nélkül lett; mert annak a gazdagnak pokol leve helye, a mely ezen a világon ekkaphat nem kell irigyelni tőle. Meglásd azért, hogy ennek utána könnyen ítéletet netégy mások felől; mert azzal Istent bántasz, ki mindeneket jó végrecselekeszik, ezeket halván a remete, az angyaluak lábaihoz esik és bocsánatot kér Istentől. A remeteségre visszamegyen és szentül végezi életét.

LXXXI.

Gergely pápának eredetéről, Istennek csudálatos rendeletéből.

Egy Márkus nevű fejedelemnek egy fiánál és egy leányánál több nem lévén, midőn márelvén hedelt volna; igen megbetegszik és hivaltja az urakat, mondván nekik; kedves atyámfiu! már én nekem meg kell halnom, szívem ensem minehézség nincs egyéb; hanem csak az, hogy leányomat kinem házassithalám; azért jó fiam! a ki országomnak örököse vagy úgy maradjon rajtad Isten kegyelméből az én atyai áldáson, hogy ezt az egy leányomat tisztességesen házassítsad és teljes életedben nagy becsületben tartsad. E szók után a falhoz fordulván Márkus fejedelem, lelkét kibocsátja és csakhamar nagy pompával eltemetik. Ezek után a fia szép

okossággal kezdi igazgatni a birodalmat, a hugát is nagy becsületben és vigyázatban tartotta, egy házban lakván véle minden időben. Egykor a kísértetek addig ostromolják, hogy meggyőzik az ifjat és felkelvén éjszakának idején, megyen a huga ágyához, álmából felköltvén megjelenti neki bujaságra való szándékát. Kinek felel a huga: távollégyen tőlem e rettenetes vétek! Emlékezzél rá, minnekelőtte az atyánk meghalna, minémü áldással és tanusággal bizott a te gondviselésedre engemet. Ha pedig ilyen gonoszságot eselekednénk, sem Isten ítéletét el nem kerülnők, sem emberek közt a nagy gyalázatot. Kinek szép szavaira meg nem hajolván az ifju, mellette fekszik és kivánságát tölti, min oly nagy siralomra fakad a leány, hogy semmi vigasztalás nem használ neki. A mennyire lehetett a király, úgymint a bátyja, eleget vigasztalta: de semmit nem fogott rajta, egykor ebéd felett ülven, változni kezd a leánynak ábrázatja, mit látván a bátyja, felkél az asztaltól és bemenvén szobájokba, kérdi a hugától okát a bajának: ki is megjelenti a bátyjának, hogy tőle megterhesedett volna. Melyet hallván a bátyja annyira megbusul, hogy még apját is átkozni kezdi.

Kinek mond a huga: uram! fogadd el tanácsomat, talán nem bánod meg. Nem mink vagyunk elsők, kik az Istent nagy vétekekkel megbántottuk. Közel hozzáuk egy becsületes ur lakik, kinek tanácsával élt a mi édes atyánk is, hivassuk azt és erős titoktartás peeséte alatt jelentsük meg neki minden dolgunkat, tudom jó tanácsot ad, mind idvességünkre, mind világi becsületünkre nézendőt. Kinek mond a király: én megnyugodtam beszédeden csakhogy elsőben Istennel békéljünk meg, vallást tévén bününkről, tartsunk penitenciát. Melyet midőn végbevíttek volna nagy töredelmes szírvvel; azután hivatják azt az öreg urat és keservesen dolgukat megjelentik. Kiknek mond az öregur: mivel már az Istennel megbékéltetek, az én tetszésemből Isten kedvéért tovább is munkálkodtok és a szentföldet meglátogattjátok. De mivel hugod terhes, most a hosszú utra nem mehet, hanem csak te menj el király! Minkekelőtte pedig megindulnál hirdess országgyűlést, az uraknak jelentsd meg a szentföldre menő szándékokat és parancsold meg, hogy míg odamulatsz, addig képedben hugodat hagytad; azért neki mindenek engedelmességgel legyenek. Én nekem is parancsold meg mindenek uallatára, hogy hugod mellett legyenek, reája mindenekben gondot viseljek, ha életemet szeretem; így az ő dolgát senki nem fogja tudni feleségemen kívül, a ki erős hittel leszen köteles, a titoknak megtartására; hogy mikor születésének ideje eljő, senki más ne forgolódjék a hugod körül az én feleségemen kívül.

Ezen a tanácson megnyugszik a király és a szerint cselekedvén mindenekben, szép bucsuvétel után megindul a szentföldre azután a tanácsur, a király hugát elkészíti és viszi a maga várába, min igen csudálkozik az ur felesége és midőn kérdené e dolognak okát, megjelent nagy hit alatt mindeneket a feleségének és meghagyja, hogy a király hugához senki ne közelítsen egyéb ő nálánál: mely szolgálatot nagy örömmel és igaz hűséggel felvállalja az asszony, mindenekre jó gondot viselvén. Azonban a szülésnek érkeztén ideje, a király hugának fia leszen. Mit megértvén az öreg ur, jelentést teszen a gyermek anyjának, hogy már a gyermek keresztelésére lenne gondjok. De mivel papot nem kaphatnak, ki egy testvér atyafiak között született gyermeket megkeresztelné, készítettett egy hordót a király huga, melybe gyermekét bepórlalva helyeztetí és egy ezüst táblára ezeket iratja: „Valaki e gyermekre talál, értésére legyen, hogy ez egy testvér atyafiaktól született; Isten kedvéért mindazáltal kereszteltesse meg, egy csomó aranyat talál fejénél, lábainál egy csomó tallért, ezzel a költséggel a gyermeket nevelje és tanitassa is — azt az időt értvén.“ Azon táblát a fejéhez tétetvén, a hordóba becsinálják bölcsőstől a gyermeket és a tengerre bocsátják, tovább az Isten gondviselésére bizván.

Midőn ezeket a dolgokat végbevitte volna az ur, a király hugának parancsolatjából és nézte volna a hordót, melyben a gyermek volt, merre viszi a szél a tenger hátán, visszatér házához és onnan talál egy Ázsiából jövő embert elő, kitől hirt tudakozván megérti, hogy a zarándokoskodása közben bizonyosan meghalt volna a király, min igen megbusul, mindazáltal a mint lehetett titokban tartotta volna ezt a szomorú hirt a király huga előtt. De midőn elébe érkezik, látván, az urnak elváltozott állapotját, kérdezni kezdi tőle, mi gonosz hire volna? Kinek felel amaz: nincs ugymond semmi busulásom, sőt inkább naponkint való gyógyulásodon örömem vagyok asszonyom! A király huga pedig észrevévén titkos szomorúságát, annál inkább kezdi faggatni. Ama midőn tovább nem titkolhatná belső indulatját, megjelenti a hirt, melyet hallott, hivatván mindjárt elébe a király huga azt az embert, maga kezd kérdezősködni. Kinek felel amaz: bátyád bizonyosan meghalt, a testét által is hozták a királyi várba, hogy ott atyád mellé temessék. Melyet hallván az asszony, elájul bánatjában. Midőn pedig ájultából felésmélkedik, keserves sirásokra panaszokra fakad, születésének és életének napjait átkozván, hogy minden gonosz veszély az ő fejét borította el. Ha a halál engemet is el nem viszen, ugymond, tovább tovább mind nagyobb veszedelmeket várok. Egy idő vártatva a

kesergőt megszólítja a tanácsur és mond neki: asszonyom! ne add halálra magadat; mert te maradtál egyedül, kire néz az ország gondviselése, szünjél a sirástól, készüljünk és menjünk a várba a test mellé és mindeneknek előtte királyi módon temettesd el bátyádat; mert tovább egyébbel semmivel sem tartozol neki. Mely szókkal a mint lehetett, erősödven az asszony, elmégyen és a bátyját keservesen, de királyi pompával eltemetteti, azután az országos gondviselésekhez fog. Idő múlva burgundiai herczeg követeket küld hozzája, kik által házasságra kívánja: de a király huga csakhamar választ ad és megjelenti, hogy ő hozzá ne bizzék, mert teljes életében férfiat nem akar ismerni. Azon megbusul a herczeg és mondja magában; mivel üres válaszzal bocsátottál, hidd el nem könnyen uralkodol ezentul országodban. Azonban csakhamar hadat gyűjt a herczeg és tüzzel, fegyverrel pusztítani kezdi az országot. Mirenézve az asszonynak szaladni kellett előle egy igen erős városba, a hol keservesen sokáig töltötte idejét.

Azonban a tengeri habok a hordót, melyben a király hugának kis gyermeke bé volt csinálva, vetik egy sziget mellé, melyben a barátoknak derék zárdája volt. A tájban megyen azon zárdának perjelje a tengerpartra és ott a halászokkal kezd szerződni, azalatt széttekintvén a perjel, lát egy hordót mint ingat a tengeri hab, azt a szolgálival a vízből kivéteti és felbontván, találnak egy eleven gyermekecskét benne elég vidám orczával; min a perjel elrémülvén, mond: Uram! mi lehet oka e dolognak? maga kezével is hányogat a gyermek bölesőjében, találja az ezüst táblát és rajta levő írást olvasván, eszébe veszi, hogy az a gyermek egy testvér atyafiaktól született; de még kereszteletlen. Az aranyat és a tallért is megtalálja, végre minden tekintetben észre veszi annak a gyermeknek nagy nemből való születését. Mindezekre nézve, felveteti a gyermeket, Gergelynek kereszteli és egy halászszal nevelése felől megalkuszik. Kit hét esztendő koráig állapotjához képest szépen feltart a halász. Hét esztendő múlva, maga kezéhez veszi a gyermeket a perjel és deáki tudományra tanítja, a ki időre az iskolákban minden tanulótársait kezdi felül haladni. Az ifju mindazáltal a halász házánál lakott, édes apjának is a halászt tartotta. Egykor midőn a halász gyermekével játszadoznék, labdával a hajigálás közben megsérti a halász fiát. Ki elszaladván sirva, fut az anyjához és így panaszkodik: az öcsém Gergely ütött engem a labdával. Min megbusulván a gyermek anyja, kimegyen és nagy haraggal mond: miért kellett neked Gergely! az én fiamat megverned?

hiszen azt sem tudjuk honnan való vagy és mi hozott téged ide. Kinek mond Gergely: oh édes anyám! miért hánysz olyanokat a szememre, hiszen én is a te fiad vagyok? Kinek viszont a halászné: az én fiam nem vagy, honnan való légy azt sem tudom, hanem tudom azt az egyet, hogy a tengeri hab hajtott ide egy hordóban, mire a perjel találván, én velem alkudott meg gondviselésed felől, azolta tartalak. Melyet hallván az ifju, megyen mindjárt a perjelhez és mondja neki: uram már régen lakom itt, eddig azt véltem, hogy a halász gyermeke vagyok; de már észrevettem, hogy abban semmi nincs; én azért elmegyek, ha valahol talán feltalálom apámat, vagy anyámat, kérlek vitézi módon készíts és bocsáss el engem. Kit sok szóval maraszt a perjel: fiam tedd le azt a gondolatot, ugymond itt az egész zárdabeli barátok annyira szeretnek tégedet, hogy halálom után téged választanak perjeljöknek. De mivel semmiképen nem maraszthatta az ifjat, előhossa a perjel a táblát, melyet a bölcsőjében talált volt és mondja Gergelynek: olvasd el ezt fiam! ebből teljességgel minden állapotodat megtudhatod. Melyet olvasván, eszibe veszi, hogy egy testvér atyafiaktól született gyermek volna ő és szörnyen elkeseredik rajta. Elmegyek egyátaljában, ugymond, a szentföldre, ott vitézi harczokat tészek a szüleimnek bünökért és életemet is ott végezem el. Kérlek azért atyám ne késsél, hanem engem készíts el mentől hamarabb.

Kit midőn elkészített volna a perjel, megalkuszik a hajósmesterrel, mindeneknek szomorúságára megindul a szentföld felé. Menvén a tengeren ellenkező szél támad elejökbe és másfelé téríti a hajót épen ahoz a városhoz, a melyben a Gergely anyja lakott ellenségétől való féltében. A mely földön a hajósmesternek sem volt ismeretsége. Bémenvén a városba Gergely, talál egy városi embert, a ki kevés beszélgetés után házához viszi bé, szivesen látja és tartja minden hozzá tartozóival együtt. Midőn pedig ebéd felett ülnének kérdezősködik a gazdától Gergely, micsoda állapotok forognának fenn abban a helyben? Kinek felel a polgár: Volt, ugymond, egy Válens nevű királyunk, a ki semmi maradékot nem hagyott maga után egy hugánál egyebet; a kit egy herczeg akarván elvenni, semmiképen hozzá nem ment a király huga, min megragadván a herczeg, az egész országot felprédálta pusztította, ezen a városon kívül. Kinek felel Gergely: valyon atyámfiai! megjelentsem-e szándékomat? Bizvást uram! ugymond a polgár. Kinek viszont Gergely: én vitézlő ember vagyok és kardommal keresem kenyeremet; menj fel a palotába és jelentsd meg a király huga ud-

varmesterének, hogyha nekem megfizet ez esztendőben jó szívvél harczolok igazsága mellett. Ezzel a hirrel felmegyen a palotába a polgár ember és az udvarmesternek megjelenti a dolgot. Ki mindjárt nagy örömmel küld Gergely vitéz után és viszi bé a király huga elébe. Kit igen figyelemmel néz az asszony, de hogy fia legyen, azt semmiképen nem gondolja; mert a fiát a tenger habjai régen eltemették úgy hitte. Az udvarmester ezzel a vitézzel megalkuszik, a király hugának akaratajából.

Másnapra kelvén, táborba indul Gergely vitéz a herczeg ellen. A kit nemsokára igen nagy táborával előtalál harczra való készülettel. Kik mindkét részről mindjárt szembeszállnak és kemény harczhoz fognak. A harcz között mindaddig halad a seregeken által Gergely vitéz, hogy a herczeget személyesen feltalálja. Ugyanott mindjárt vagdalkozni kezd véle és neki szolgálván jobban a szerencse, fejét veszi a herczegnek, hadán győzedelmet veszén és az egész országban minden helyet felszabadít az ellenségnek kóborlásától. Így minekelőtte esztendeje telnek az orszagot megcsendesíti. Azután megyen vissza az udvarhoz és ott megjelenti az udvarmesternek, hogy a mint dolgát elvégezte, az ellenséget elkergette, egyebet fizetésénél nem kíván; mert más országokra menő szándéka vagyon. Kinek mond az udvarmester: im a királyi asszonynak mindjárt megjelentem; mert szerződésednél többet megérdemlettél, légy várakozásba addig, mig dolgozban véget vethetek. E szó után megyen az asszonyához az udvarmester, mondván: semmi híjával nincsen asszonyom országod, hanem csak egy fő kívántatnék; javasolnám azért, hogy vennéd a férjhezmenésre magadat. Jobbat pedig és az országodnak hasznosabbat nem ajánlhatnék e Gergely vitéznel. Kinek mond az asszony: hiszen tudod a férjhezmenésről való fogadásomat, immár férfiat többé nem akarok ismerni. A te szódra mindazáltal egy napig gondolkodom és akkor választ adok. Egynehány nap eltelvén, mond mások hallatára: noha férjhezmenendő szándékom nem volt; de mivel Gergely vitéz e nagy jót cselekedte országommal és magammal is, hozzámegyek és házastársa leszek. Mely dolgon mindnyájan megörülnek és a menyekzői lakadalomban bizonyos napot tévén összekelnek, tudniillik az anya a maga saját gyermekével. Kik nagy ideig egymás között szeretettel élnek, egyébaránt semmit nem tudván egymás dolgában. Történik egykor, Gergely vitéz megyen vadászni; azonban egyik szolgáló megszólítja az asszonyát és kérdi tőle, ha nincs-e valami viszálykodás az urával együtt köztök? Kinek mond a királyné: semmi nincsen, nem is hiszem, hogy két ember között nagyobb szeretet

lehesse, mint én és az uram közt van; de kérlek, mi lehesse oka ilyen kérdéseknek? Kinek felel a szolgáló: mert valamikor Gergely vitéz bemegy a hálószobába, vig ábrázattal látom; de azután elszomorodik, csakhogy megszokott mosdani, hogy ne ismerjék ábrázatján a könyhullatást. Melyet látván a királyné asszony, megyen az urának hálószobájába, gondolván, hogy ott feltalálja okát ura keserüségének, ki mindaddig keresgél, míg feltalálja az ágyfőnél azt az ezüst táblát, melyet régentén gyermekének bölcsőjében tett volt; abból veszi észre min kesereg az ő ura, tudniillik, hogy két egy testvér atyafitól született ember volna.

Megismervén a táblát az asszony, megtudja az írásból azt is, hogy Gergely vitéz az ő tulajdon gyermeke volna. Melyben midőn semmi kétsége nem volna, rettenetesen elbágyad és sirásra adja magát az asszony, átkozván a nagy szerencsétlenség minden óráját; a ki elsőben testvérbátyjától terhesedett meg. E miatt halálos szomorúság fogja a szivét. Mit észrevett a háznép és az udvariak; de okát nem tudhaták. Mirenézve mennek Gergely vitéz után és a vádászatból visszahívják. Ki midőn visszamenet volna, csaknem félholtan találja az ágyban fekvő feleségét, kérdvén okát nyavalyájának: az asszony mindeneket kiküld a szobából, eredetét kezdi kérdezni az urának. Kinek mond Gergely: oh mely csudálatos kérdés ez! holott én igen messzeföldről való vagyok. Kinek viszont az asszony: de ugyan ne titkolódjál, ugymond, előttem, ha éltemet szereted; mert nagy kin szorongatja szivemet. Arra felel aztán Gergely vitéz: én szegény legény voltam, erre a földre csak fegyveremmel jöttem, melylyel az országodat s tégedet inségedből megszabadítottalak; mert engemet ártatlanságból fogva egy perjel neveltetett fel, a ki megjelentette nekem, hogy a tengerparton, egy hordóban bölcsőtől talált engem, a honnan kivéttvén, Istenért e koromig nevelt engem és onnan a tengerek közzül jöttem erre a földre. Melyet hallván az asszony, az ezüst táblát előmutatván, mondja: ez a tábla elég bizonyság ki légy: mert te vagy az én tulajdon fiam és egyszersmind férjem. Te vagy az én testvér bátyámnak én tőlem való gyermeke. Oh édes fiam: én zártalak tégedet ezzel a táblával együtt a hordóba, minekutánna a világra szültelek, bár soha nem láttam volna a napnak szép fényét; istenem mennyi gonoszra jutottam! ihon a bátyámmal vétkeztem és a kit a napvilágra szültem, annak felesége lettem! Bár az anyám méhéből mindjárt koporsóba tétettem volna, a szem ne látott volna, mint a ki világra sohasem lett. Így keseregvén, tépi a nyavalyás asszony magát. Kinek mond Gergely: Hittem, midőn azt állítám vala, hogy a

veszedelmeket elkerülöm, látom az ördög törébe annál mélyebben eszem. Én azért ismét elbujdosom egyfelé, a holott siratom esetemet, mint kellett ennek rajtam történni, hogy az én anyám hálótársam legyen nékem. Ki szabadit meg engem az ördögnek hálójából? Látván az anya a fiának keserűségét, mond: légy nyugodt fiam! viseld gondját az országnak, én teljes életemnek minden napjait zarándokságban töltöm el, e nagy vétekért. Kinek felel Gergely: nem lehet édes anyám! inkább maradj meg az országban, én elbujdosom mindaddig, míg az én Istenem előtt kegyelmet találok. E szók után lándzsáját két darabra töri, zarándok köntösbe öltöztvén, elbucszuk anyjától és meztlább kimégyen az országból.

Éjszakának idején érkezik egy városhoz, a hol Isten kedvéért szállást kér egy halásztól. Kinek deli termetét látván a halász mond: oh jó legény, nem igazi zarándok vagy te! ismerem én termetedről is. Kinek mond Gergely: akárki legyen én! kérlek az egy éjjel Istenért a szállást ne tagadd meg töllem. Szóll a halászné is az urának, hogy bocsássa be a házba. Kinek az ajtó megett ágyat adnak, egy kis halacsját, kenyeret és vizet adván néki, mond a halász: ha te zarándok vagy, félre való helyen kellene magadat megvonnod. Kinek felel: minden szándékom az. Kinek viszont a halász: ha reggel velem eljössz, mutatok én neked arravaló helyet, mit nagy Isten fizetésével megköszön a zarándok neki. Reggel lévén, annyira sietnek, hogy a táblát is a szálláson az ajtófélen felejtí Gergely zarándok. Tizenhat mértföldnyire a tengeren beviszi egy nagy kösziklának rejtekére egy záros ajtón mentenek be, oda beigazitván Gergelyt a halász, az ajtót rárántja, a lakatot az ajtóra felveti és a kulcsát a tengerbe veti a halász, azután hazamegyen.

Ez a zarándok tizenhét esztendeig veszteg lakik, mint remete a kösziklában. Azonban meghalt a római pápa és az égből ilyen szó hallatszik: „Keressétek az Isten emberét, kit Gergelynek hívnak; mert a leszen az anyaszentegyháznak vezére.“ Melyet hallván a pápaválasztó papok, megörülnek és elküldenek mindenfelé, ha valahol arra az emberre találának. Végre a követek jutnak a halász házához, kinek ebédfelett mondának az emberek: vajmi régen fáradunk egy Gergely nevü szent ember után, kit pápaságra vinnénk ha találónk. Kiknek mond a halász: most tizenhét esztendeje, hogy egy Gergely nevü zarándok jött hozzám, én azt egy tengeri kösziklára messze vittem be és ott hagytam; de az eddig régen meghalt. Ugyanakkor fogott egy halat is a halász, mit felbontván, a gyomrában találja azt a kulcsot, melyet annakelőtte tizen-

hét esztendővel a tengerbe vetett volt. Mit látván a halász, felkiált és mond: nem fogtok hiába járni; mert ime arra a kulcsra csudálatosképen találtam, melylyel elzártam annak a kősziklának rejtekét, melybe régen vittem volt Gergelyt. Min megörülvén a követek, alig várják a reggelt, hogy a halászszal a kősziklához mehessenek, a hol megtalálják Gergelyt és mondják neki: kelj fel és jervelünk; mert Isten ezen a földön szent Péter székébe ültet tégedet. Kiknek a zarándok csak azt mondja: mindenekben légyen az Isten akaratja. Kivel a követek megindulván, minekelőtte Rómába jutottak volna, magoktól a városba minden harangok megszólaltanak: melyből a városiak azt jövendőlték, hogy rátaláltak az emberre, kit Isten választott: mihez képest elébe mennek és nagy tisztességgel helyeztetnek a pápaságnak tisztébe. Mely főpüspökségen igen szentül viseli magát, ugyhogy hire volna a világon szent életének és bölcsességének.

Az anyja is megtudván, hogy szent életü ember vitetett Rómába pápaságra, így végez magában. elmegyek abba a városba és ott bűnömről vallást tévén, megengesztelem az én Istenemet, nem tudván, hogy az ő fiát vitték volna pápaságra. Eljutván egykor Rómába, megyen a pápa elébe és vallást tévén elötte minden vétkeiről. Midőn a pápa a gyónást meghallotta volna, a gyónásról megismeri az ő édes anyját és mond Gergely pápa: oh édes anyám és egyszersmind feleségem! ihon midőn az ördög azt hitte, hogy rabul pokolra vonszol minket, lásd az Isten kegyelme által mint megszabadultunk. Melyet hallván az anyja, rémuléssel csudálkozik a dolgon, siratván vétkét. A pápa pedig az anyjának emlékezetére, a szüz apáczáknak ott egy zárdát épít, melyben a szerzetes szüzeknek gondviselőjévé teszi édes anyját. Ezekután idvességen halnak meg.

LXXXII.

A házasságrontóknak ítéletéről.

Egy uri embernek épülete felett a gólyák fészket raktak, a kastély alatt volt egy kiterjedett forrás, a hová főrdni jártak a gólyák. Egykor elmenvén a him gólya tészekből, mig odamulatott, addig nöstényje mással felekezett. Mig odajárt a himje, addig a forrásba megfőrdött, hogy inkább meg ne ismerzenék rajta a mit cselekedett. Az uri ember látván a madárnak ilyen dolgát, csudálkozott rajta. A forrástól egykor eltiltja, hogy afféle cselekedete

után ne mosódhassék meg, így a gólyának fürödés nélkül kellett visszamenni fészkére. A hímje is megérkezvén a fészkére, megérzi a társán, hogy más gólyával közösült; azonban csakhamar elrepül a fészekről és magával sok gólyákat hoz, melyek egyenlő akaratú rátámadnak a parázna gólyára, és ugyanott megölik a ház gazdájának szemeláttára.

Ennek értelme.

Ez a parázna gólya az ember lelkét példázza, mely a vétkekkel gyakran bémocskolja magát: de valamikor a töredelmességnek és penitencziatartásnak forrásában megmossa magát, akkor az Isten is megenged neki. A gazda, ki ettől a fürdéstől tiltja a lelket, az ördögöt jegyzi, mert ő azon vagyon, hogy a vallástételtől elidegenítse az embert. Így, ítéletnek napján ha tisztulva nem talál a Krisztus minket, az ő angyalainak és minden szolgálóinak sokasága előtt veszedelmes szentenciát mond fejünkre.

LXXXIII.

A léleknek őrizetéről.

Trajánus császár gyönyörködve a kertekben, csudálatos szép kertet épített, melyben mindenféle fákat ültetett és annak őrizetére rendelt egy Jonatás nevű embert. Egy gonosz erdei kan azon kertbe szokott volt, mely a fákat gyökeréből igen kiforgatta, ezután Jonatás mindaddig leskődött, hogy a balfülét elvágta. Azzal a sebbel busulva elszalad a vadkan. De másnap annál több károkat teszen a kertben, akkor is Jónatás üzőbe veszi és a jobbfulét vágja el. Azzal sem gondolván a kan, harmadszor is a kertbe megyen, akkor a farkát hagyja ott. Mind ennyi esetével sem gondolván, ismét megpróbálja a kertet. Jónatás is akkor rákészlővén, lándzsájával általveri, a konyhába viszi és a császár asztalára husát elkészítteti. A császár pedig minden állatoknak leginkább a szivét szerette; de mivel annak jó kövér volt a szive, a szakács maga megette. Nem találván a tálban az erdeinek szivét a császár, megkérdezi a szakácstól, hová tette el? kinek azt feleli a szakács: hogy nem volt annak az állatnak szive, melyet ha nem hisznek, bizonyos okokkal megbizonyít. Ez izenet után megyen a szakács a császár elébe és így állítja szavait: uram minden gondolat a szivből származik és a hol gondolat nincsen, sziv sem lehet ott. Ez a vadkan midőn a kertbe

járt kárttenni, hol a jobb fülét, hol a bal fülét vesztette el, még sem gondolkodott jövődöbeli állapotjáról, hiszen ha szive lett volna, gondolni kellett volna arról, s ide nem vesztette volna a fejét. Ilyen mentségét hallván a császár a szakácsnak, helybenhagyta és a büntetéstől megmenekedett.

Ennek magyarázata.

Mint ez a császár gyönyörködött a kertekben, úgy gyönyörködik a Krisztus Jézus az embernek szívében, a melyben sok szép menyeyi és idvességés gondolkodásokat, lelki erőket plántál, melyeknek őrizetére köteles az ember. A vadkan példázza a bünökre vetemedett elmét, a mely sok károkat teszen ebben az Isten kertjében, ugymint: a szivekben. Végre Jonatás ugymint: a halál által elszedi az embernek minden jó alkalmatosságait és ha azokkal nem gondol, az életet is. Így a mely szivben Isten gyönyörködnék, azt az ördög nyeli el, ezzel vádolván az embert; hogyha szive lett volna, idvességéről gondolkodni kellett volna; de ha szívet jóra nem fordította, szenvedje kárát, melyet keserett magának. Így vesznek el sokan az emberek közzül.

LXXXIV.

Az Isten jótéteményeiről meg kell emlékezni.

Pompéjus idejében volt egy nevezetes asszony, melylyel egy vitéz kedves ismeretségben volt. Volt azon asszonynak egy sólyomja is, melyet kérni kezd a vitéz az asszonyától; kinek a sólymot ilyen okon adja oda az asszony, hogy a madárnak szeretete miatt, őtet meg ne vesse. Kezére vevén a madarat a katona ember, elmégyen véle. Annakutánna aztán eszébe sem jut az asszony; hanem mindennap a sólyommal mulatja idejét a mezőben. Az asszony eleget izenget a vitéznek, végre levelet irt neki és úgy megyen az asszony házához a sólyommal együtt. Beszélgetvén azonban egymással, hirtelen ragadja az asszony a sólymot és elszakasztja a fejét. Miu megbusulván a vitéz, mondja: asszonyom miért kellett ezt cselekedned? Kinek felel az asszony: azért cselekedtem, mert a madárra nézve úgy elfelejtkeztem rólam, hogy felém sem akartáljönni, úgy hiszem, ezután már gyakrabban meglátogatsz.

Ennek magyarázata.

Ez a szép asszony az emberi nemzetet jegyzi. A vitéz minden keresztény embert, ki miudenekfelett tartozik szeretni az ő Terem-

tőjét és cselekedetek által szolgálni s kedvét keresni az Istennek. A sólyam, a világi elmulandó jókat példázza, melyek után annyira vetemedik az ember, hogy Istenéről is elfelejtkezik miatta. Mit látván az Isten, elveszi az emberektől és nyakát szakasztja világi gazdagságainak, hogy alkalmasabb legyen az ember az isteni szolgálatra és idvességének keresésére.

LXXXV.

Az imádságot, mint szép énekszót: úgy hallgatja Isten.

Tibérius császár mindenekfelett gyönyörködött a szép énekszóban. Vadászatjában egyszer hallt igen kedves czitera zengést jobbkézfelől, mely miatt magánkívül ragadtatik. Azonban igyekszik a zengéshez közelebb jutni és addig megyen, hogy egy széles vizet talál, a mely mellett egy szegény ember kezében tartja cziteráját. Kit megszólítván a császár, kérdi: honnan vagyon édes atyámfia! cziterádnak ilyen szép zengése? Kinek felel a szegény ember: uram! harmincz esztendőtlől fogva lakom már e viz mellett, az Isten énnekem olyan ajándékját mutatta, hogy valamikor cziterámat megpenditem, kijönnek a halak a vizből előmbre és azokkal táplálom magamat, feleségemet, gyermekeimet, de nekem szerencsétlenségemre a viznek tulsó partján más muzsikás jobb támadott nálamnál, azóta elhagytak engem a halak és ahoz sietnek. De mivel hatalmas ember vagy, kérlek segíts meg engemet, ne vegye ki kezemből a kenyereket az a muzsikás. Kinek mond a császár: Egyéb segítséggel nem lehetek, hanem im egy horgot adok, arra akassz hal martalékokat, azonban verjed a cziterádat, melyhez a halak már hozzászoktanak és mihelyt közelit a hal, a horoggal rántsd ki a szárazra. Így a másik muzsikus szégyent vallással távozik el a víztől.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a császár a Krisztust Jézust példázza, mert ő az, a ki mindenekfelett gyönyörködik a mi könyörgésünkben. Az ördög mint egy vadász, a lelkek körül kereng. A széles viz a világot jegyzi, mely tele vagyon botránkozásokkal, A szegény czitera a lelki tanító, ki a világtavából igyekszik kifogni a bűnös embereket, de még akadály az ördögi mesterség, mert ő másfelől oly hitegetéseket támaszt, melyre igen sokan hanyathomlok futnak. Így a tanító kevés hasznot tehet; mihezképest, szükséges a prédikátor-

nak az Isten kegyelmének horgát kezéhez venni, melylyel a megcsalatkozott lelket, az élet földéhez vonhassa.

I XXXVI.

Az Isteni malasztot kéröknek készen vagyok a segedelem.

Egy király elvégezte, hogy a mely asszonyi állat házasságtörésbe esik, örökös fogságot szenvedjen érte. Azon király birodalmában egy főember hosszú utra mégyn és még odamulatoz, paráznaságba esik a felesége, mely miatt meg is terhedik. A király végzése szerint az asszonyembert tömlöczbe vetik és a tömlöczben szép fiat hoz e világra. A gyermek növekedvén, kedves volt mindenekelőtt: az anyja pedig a rabságban csak sóhajtással töltötte idejét. Egykor sirását látván anyjának a gyermek, kérdi tőle: mi okon keseregne annyira? melynek felel az anyja: oh édes fiam! hogy ne sirnék, holott én a napnak szép világosságát nem láthatom; hanem itt a sötétségben fogyok el. Viszont a gyermek; édes anyám: mivel én itt a setétségben lettem, kívánni sem tudom a napnak fényességét, csak legyen nekem mit ennem és innom, szinte megelégedtem ezen állapotommal. Midőn ezek így beszélgetnének király szintén akkor a tömlöcz ajtónál volt és mondja egyik udvari szolga: hallja-e felséged odabe mit beszélget az anyja a fiával? igen is hallom, ugymond a király, szánakodom is rajtok. Mondanak viszont az udvariak: uram király! cselekedjél irgalmasságot hát velök. Kiknek kérésére elbocsátja a király és minden büntetés-től felszabadítja.

Ennek magyarázata.

Az Isten oly törvényt adott ki, hogy a mely lélek a testben vétkezik, örökös rabságot szenvedjen. Ez az asszony a megtérő bűnös embert példázza, a ki mindig siratja bűneit, hogy az Isten irgalmas lészen és bűneinek kötelétől felszabadítja. A gyermek pedig azokat a világ fiait jelenti, kik így beszélgetnek, hogy az Isten bár mennyországban lenne: csak ők maradnának e világon. Mert nem akarják szívöket az örök boldogságnak kívánságára fordítani.

LXXXVII.

. A Krisztus halálra adta magát.

Egy király táborba menvén, a harczon oly nagy veszedelemben kezd forogni, hogy ha egy vitéz halálra nem adta volna magát

érette és maga veszedelmével nem oltalmazta volna el kellett volna a királynak veszni a harczon. A mely cselekedetért mindenek dicsérik vala a vitéz embert; mert a király mellett nagy sebeket kapott. A harc meglevén, idő telve a vitéznek nagy ügye érkezik és megyen a király elébe, panaszkodván és segítséget kérvén. Kinek csak ilyen könnyen felel a király: vagyon törvény, az igazitsa dolgot. Min megbusulván a vitéz vetközni kezd és meztelen testén mutogatja sebhelyeit mondván: ezek a sebhelyek nem ilyen választ érdemelnének, melyeket éretted vettem fel. Melyeket látván a király, szive megindul rajta. Ugy vagyon, ugymond, már jut eszembe, hogy én valék a halál veszedelmében, és a te sebeid szabadítottak meg engem. Attólfogva a király felkél helyéből, a törvénybe megyen és mindaddig maga forgolódik a vitéz ügye mellett, miglen dolgát jókarba hozni tartoznak.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! az emberi nemzet és az ördögiközött igen nagy harc volt, melyben épen elveszett volna az ember; hanem a mi idvezitőnk, mint erős vitéz közeinkbe állott és ő harczolt érettünk annyira, hogy nagy sebet is vett magára miattunk. A mely sebhelyeket minduntalan mutogat a mi ügyünkben az Atva Isten előtt; melyrenézve vagyon jó válaszung Istentől, holott egyébaránt sokszor nagy büntetést és ítéletet érdemlenénk, sőt örök halált, ha csak a magunk igazsága mellett kellene maradnunk.

LXXXVIII.

Az ördög veszedelmes mesterségéről.

Egy fejedelemről irják, a ki ellenségét meg nem győzhetvén, futamodást tétetett egész hadával, a táborhelyén sok hordó borokat hagyott, melyeket méreggel vegyített, valami füveknek a magvát hányván a hordóba, mely az emberekre mély álmod hozott, tudván ellenségeinek természetét, kik igen torkosak voltak, mihelyt az elhagyott táborhelyre jutottak, azok mindjárt az italhoz fogtak és jóllakván, mindnyájan elaludtak. Akkor visszatért az elfutott fejedelem és alvásban találván minden ellenségeit úgy vágta, fogyatta őket, valamint csak kívánta.

Ennek magyarázata.

Hasonlóképen cselekszik az ördög, a kiket különben meg nem győzhet, magát meggyőzöttnek tettetni lenni és idő vártatva csak igen aprólékos dolgokkal kezdi az embereket kísérgetni, úgyhogy,

ha egy kis vig lakomára vehet, arról feljebb-feljebb hág; részegségre, fajtalanságra, végre gyilkosságra, úgyhogy: szinte eloltatja az embert a vétekben, ő is aztán kedve szerint bánik a bűnökből ki nem térő emberekkel.

LXXXIX.

A világnak háromféle állapotjáról.

Egy főembernek három fia levén, a nagyobbiknak hagyta örökös jószágát. A másodiknak minden keresményét egyegy gyűrűvel. A harmadiknak egy drága gyűrűt, melynek ára mind felülhaladta a többinek testamentomát, noha a gyűrűk egyformák voltak. Az apjok halála után mindenik atyafi gyűrűjével kezd dicsekedni, kiki a magáét dicsérvén inkább a többinél. Min meg nem egyezhetvén, ilyenképen próbálják meg, hogy mindenféle beteges embereket összegyűjtsenek: kiknek a két nagyobbik atyafiaknak gyűrűjével, azok mind meggyógyulnak.

Ennek magyarázata.

Azt mondhatnók, hogy a mi Idvezitőknek is háromrendbeli fiai voltak, ugymint: izraeliták, kiknek az ígéretnek földjét adta. A pogányok, kiknek nagy világi dicsőséget adott és a keresztyének, kiknek az igaz hitnek gyűrűjét adta, melyben találtatik az idvesség.

XC.

A szabad akaratról.

Egy király idejében, országában ilyen szokás volt, hogy az öregebbik atyafi osztaná el a jószágot és a kisebbiké lenne a választás. Más ilyen szokás is volt, hogy ha a szolgától lett valakinek gyermeke, az a gyermek is osztozzék a többi fiakkal. Történt két atyafi között, kinek egyike igaz ágyból született, másika szolgától. Mikor osztásra jutottak, a nagyobbik ilyen módot követett, hogy a jószágot épen egy felé, másfelé az öcscsének anyját állította és ebben hagyott szabad választást öcscsének. Gondolkodván az öcsce, minthogy az anyjához való indulat nagyon meg volt benne, ő választotta az anyját, remélvén, hogy talán a jószágból vehet valami részt az atyafiságos kegyességből; de semmit nem adott a bátyja neki abból, végre megyen a bíró elébe a kisebbik vádolván a bátyját, mintha kitagadta volna örökségéből ötet. Kinek a bátyja csak azt feleli: tied volt a választás jó öcsém!

ha engem jószág nélkül hagyta volna is, szabad lettél volna velem.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! a Felséges Istennek két fia vagyok, az első és nagyobbik, isteni természetesen való és örökkévaló Fia, a Krisztus Jézus. Második az ember, kit a föld agyagjából teremtett. A nagyobbikatyafi felosztotta a jószágot, tudniillik: a menyországot és világi állapotot előnkbe adta. Ha a menyországot akarjuk választani, ebben az életben mutatott elégséges alkalmatosságot és segítséget arra is. Ha a világot választjuk, azt is magunknak köszönhetjük. Azért mondja egy helyt az irás: *A te veszedelmed tőled vagyok Izrael!*

XCI.

A jóra való restségről.

Pliinius nevű király felől írják, három fia lett volna, kiket minekelőtte meghalt volt volna, elébe hivatott és így szólt nekik: a ki közületek restebb volna, én annak hagynám országomat. Arra a szóra nézve mond a nagyobbik fia: engem illet a birodalom, mert ha tűz elbeülhetek, addig fel nem kelek onnan, míg lábszáraimat meg nem égetem a nagy restség miatt. Mond a másik: inkább illet engem a királyság, mert ha a nyakamon volna a kötélmelylyel felakarnának akasztani és valaki meztelen kardot adna kezembe, ki nem nyujtanám a kezemet a kötélnél elvágására, a nagy restség miatt. Mond a harmadik is: de ha a restségből kella a királyságot bírni, mindenik bátyámnál inkább illet engem; mert mikor az ágyamban hanyatt fekszem és víz cseppen a szemeimre, restellem csak megmozdítani fejemet, inkább akarván fogatkozást szenvedni szememben, mint annyi munkát felvenni. Az öreg király a harmadikat itélvén legrestebbnek, neki hagyja országát.

Ennek magyarázata.

Ilyen király az ördög, kinek három rendbeli fiai vannak. Az első a fajtalanok: kik inkább akarnak a fajtalanság tűzében égni, hogy sem miut a gonosz társaságtól eltávozni. A más rendbeli fiai azok: kik noha látják a bűnökbe való esetöket, mely által megkötözte a sítán őket, még sem akarják azt a kötelet elválni a töredelmességnek kardjával. Harmadikféle fiai azok; kik akár mennyi tanítást halljanak is az idvességről, de semmi jobbulásra nem mozdulnak, sőt szemöket behunyjuk és látni nem akarják az Isten irgalmát.

XCI.

A Krisztus a mi életünkért halt meg.

Volt régenten egy királynak, egy Kornélia nevű felesége. Azon királynak a háza mellett láttatott két kigyó, melynek egyike him, másika nőstény volt. Hivatja a király a jövendőmondókat, kérdezvén mit jelentenének azok? Kinek felelnek a bölcsek: nem egyebet, hanem azok közül a him kigyó vész el előbb, a királynak előbb való halálát jelenti. Ha pedig a nőstény vész el, a királyné hal meg előbb a királynál, Ezt hallván a király, a him kigyót mindjárt megöleti, magának választván az elsőbb halált. Jobb nekem ugymond, előbb meghalnom, mint a feleségemnek; mert az aszszony hátrább maradván, fiakat hozhat a világra és így birodalmának örökösét hagyja.

Ennek magyarázata.

Ezt cselekedte a mi édes Idvezítőnk mi velünk, a ki szabad akaratja szerint halált szenvedett mi értünk, a melylyel életünket nemcsak tovább nyújtotta: hanem örök időkre marasztotta, idvességet nyervén minékünk. A végre, hogy az emberek maradécai is részesek legyenek az örök boldogságban.

XCIII.

A hivléleknek örömről és örökségről.

Egy hatalmas ember, kétfiát elküldi messzeföldre tanulásnak okáért, a mely által táplálhassák magokat jövendőben és jó idő múlva hazahivatja őket. Az atyafiak közzül az egyik igen vigan volt, mivel hazáját láthatta, jó kedvvel is fogadta atyja. A másik atyafi megszomorodva és bánkódva ment vissza, kinek elébe menvén az anyja és csókolni akarván a száját, elharapja az ajkait. A nénje hasonlóképen az orrát harapja el, és a huga a szemét üti ki. Az apja érkezvén, hajánál fogva levonja a fejébőlét.

Ennek magyarázata.

Igy cselekedett Isten az emberrel, erre a világra küldötte, a lélekből és testből álló fiát; de a végre, hogy csakhamar elhivassa innéta halál által az örökös hazájába. A nagyobbik fia, ugymint a léleköröme is megyen, melyet az Isten örömmel fogad. A test pedig ujalommal, kinek elébe megyen az anyja, ugymint a föld. Elébe megyen az apja, mely a rothadás. A férgek az ő hugai,

mely minden ábrázatjából, orrától, szájától, bőrétől megfosztják. Arról mondja szent Jób: *A rothadásnak mondom: én apám vagy te. A férgeknek: én anyám és én hugom!*

XCIV.

A bünnel berutult lélek fohászzkodással tisztul meg.

Egy király messzeföldre indulván, gondolkodik: valakinek hagyná egyetlen szép leányát, melynek az orczája is tündöklött. Végre egy kedves szolgájának hűségére bizza, e'lebe adván, hogy arra a jó izü forrásra ne bocsássa, mely a házhoz közel vagyon; mert a ki abból iszik, megbélpoklosodik. Imigy-amugy vigyázott a szolga, mert féltette ura előtt való becsületét; de nem is úgy, a mint kellett volna. Mihezképest iszik a leány a vizből, és megbélpoklosodik, melyet észrevevén a szolga, megijed és bujdosni indul a leánynyal együtt. Ki a pusztában egy házikóra talál és kolompolván annak ajtaján, kitekint a benne lakó remete, kinek ügyét elbeszéli. Kinek ilyen tanácsot ad a remete: menj el e közellevő hegyre, ott találsz egy pálczát, azzal a pá'czával mindaddig verjed a követ, mig abból nedvesség nem foly ki, azzal a vízzel mosd meg a poklost, meggyógyul és előbbi szépségére jut. Mely orvossággal élvén a szolga, előbbi egészségére és szépségére hozza a király leányát.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! az a király jelenti a mi Idvezítőnket, a ki messze ment akkor, mikor az ő atyjának kebeléből leszállott a Szűznek méhébe; a ki a mi lelkünket úgy szerette, mint édes atya szokta szeretni kedves gyermekét. A mi lelkünk pedig olyan szép volt, mint a fényes nap, mig az ártatlanságban volt. De mikor a bünt, mint a vizet kezdette inni, bélpoklossá lett akkor, melyből addig ki nem tisztulhatunk, valameddig az idvességnek hegyéhez, mely a Krisztus Jézusnak tanítása, nem közelgetünk és ott mindaddig verjük szívünknek kemény követ a töredelmességnek pálczájával, mig könnyullatást facsarunk ki belőle. Azzal mosogatván lelkünket, hozhatjuk előbbi szépségére.

XCV.

A Krisztus mennyben szerzett örökséget nekünk.

Maxentius kegyetlen császár, a római polgárokat örökös jószágoktól megakarván fosztani, elfutottak a polgárok Konstanti-

nápolyba Constantinushoz és neki panaszolkodtak, méltatlan esetöket jelentvén. Melyre nézve felkészül Constantinus császár, megyen a kegyetlen császár ellen és azt meggyőzvé, megadja örökségüket a panaszló feleknek.

Ennek magyarázata.

Ilyen kegyetlen az ördög, ki minden embert megfosztott volt mennyei örökségétől, melyet keservesen érezvén az emberi nemzet, felkiáltott az Istenhez szent Dáviddal ilyen szókkal: *Regadj fegyvert és paizst Uram! sat.* Megszánta az Isten az embereket és elküldötte szent Fiát, hogy e kegyetlen uralkodótól megszabadítana minket.

XCVI.

Ez életben találjuk fel a kegyelemnek ajándékát.

Alexander király egy nagy gyertyát meggyújtatott és kikiáltatta, hogy valamennyi vétke ember országában legyen, ha addig elébe megyen, míg a gyertya el nem fogy, minden vétkeinek bocsánatját nyeri. Arra nézve sokan mentek udvarába és mindeneknek megengedett, míg a gyertya el nem aludt. A kik az odaváló menetelt elmulatták, azokat gyalázatos halállal ölette meg.

Ennek értelme.

A mindeneknek királya, a Felséges Isten, minden embernek meggyújtott az életnek fáklyáját, úgyhogy: a míg a halál el nem oltja az ember életét, addig menjen kiki az ő irgalmas színe elébe, kegyelmet kérni; mert ha azt elmulasztja valaki az ő életében, azután idő nem adatik: hanem örök halál leszen büntetése.

XCVII.

A halálról.

A római históriákban nagyon megírva; márványkőből a római tanács egy igen szép oszlopott állíttatott fel a piaczon; melynek tetejére a Julius császár képét kirajzolták, mivel az ő emlékezetére volt az oszlop felépítve. Azon az oszlopon halálának

háromrendbeli jelét ismerte meg Julius császár; mert halálának előtte száz nappal a mennykő megüti az oszlopon levő képét és a nevét kitöri onnan. Másodszor: a házának ablakai oly nagy zördüléssel nyiltanak meg, melynél nagyobb zörgést sohasemki nem hallott. Végére az utoisó napján levelet hoztanak neki haláláról, melyet ha elolvasott volna, akkor a halált elkerülhette volna.

Ennek magyarázata.

Csaknem minden embernek így forog állapota; mert a bizonyos dolog, valakik gazdagsággal bővölködnek, csaknem előjele a hirtelen éserőszakos halálnak; mert sok irigyszemek azt nézik, hogy mások azoknak gazdagságokkal hizhassanak, igazság ellen is örömet elfogyatják életüket azoknak. Másodszor: midőn az emberek erejükben felfuvalkodván, minden vétekre tartózkodás nélkül adják magukat, az Isten azoknak nagyon megzördíti ablakjokat, súlyos betegségek és háborgatások által, hogy felserkenjenek, ha örökhalállal veszni nem akarnak. Harmadszor: a Julius császárnak hozott levélből tanuljuk meg, hogy nekünk is gyakran levelet küld az isten, valamikor szent gondolatokat hocsát szívünkbe és ha olyankor azt a levelet olvasnók s időnket szent elmélkedésben töltenők el, készen volna a mennyei áldás malaszt. De mivel elmulasztjuk, a miatt kell meghalnunk.

XCVIII.

Ez életben megengesztelhetni az Istent.

Beszélik némelyek a rómaiakról; régenten, mikor valamely várost vagy várat megszállottak, egy nagy gyertyát gyújtottak meg és míg az nem égett, addig ha megbékélettek a szállott városbeliek, mindeneknek megengedtek. Ha pedig elfogyott a gyertya, késő volt azután, mert senkinek nem adatott kegyelem.

Ennek magyarázata.

Igy van a mi dolgunk is, az Isten megszállotta a szívünknek városát, kegyelmességének gyertyáját meggyújtotta, ha befogadjuk szívünk hajlékába örömet jön. Mert egy helyt azt mondja: *Nem akarom a bűnösnek veszedelmét, hanem megtérését, életét.* Másutt: *Kérjetelek és megadatik.* Melyhez képest míg életünk nagyon, addig békéljünk meg Istenünkkel: mert késő azután.

XCIX.

A Krisztus harczáról és győzedelméről.

Egy császárnak idejében volt egy jeles vitéz, a ki mulatni menvén ki, lát egy kigyó és nagy varasbéka között veszekedést,

mit midőn sokáig nézne, veszi észre, hogy a varasbéka hatalmat vesz a kigyón. Melyhez képest leszáll lováról és megszabadítja a kigyót. De a varasbékamérgétől az ember úgy megsebesedik, hogy házához menvén halálra betegszik miatta annyira, hogy reménye nem lévén tovább életéhez, testamentomat kezd tenni. Azonban a kigyó becsusz házába, mit látván a szolgák, megjelentik uroknak. A beteg ember is nézvén rája, megismeri a kigyót, a melyet ő megmen tett a varasbékától, a szolgákat eltiltja bántásától. A kigyó minde nek láttára a beteghez közelít és sebéből szopni kezdi a mérget, úgy hogy megtelik a szája vele és tovább menvén onnan, kiokádja szájából. Ezt háromszor cselekedte a kigyó, mindaddig, míg a sebet a méregtől meglisztította. Errenézve édes tejjel jóltartja a vitéz a kigyót. Azonban néznek az ajtón ki, hát ihon jön az igen nagy varasbéka, ujolag harcot indítván a kigyóval, mintha bánná, hogy meggyógyította a vitéz embert. Mit látván a vitéz, mond a szolgáinak: no most édesszolgáim! segítsétek meg a kigyót, mert hagyózedelmet vesz rajta, réám támad. Akkor fegyvert kapván a szolgák, megölik a varasbékát és kivetik a házból. Ezek után a kigyó a gazdának lábaihoz megyen és ott módja szerint, mintha a jóakarát megköszönné, hajtogatja a fejét és azután dolgára megyen.

Ennek magyarázata.

A vitéz ember példázza a mi idvezítőnket, a ki az emberi testben mennyei harcot tett, arra mindnyájunkat a szentírás megtanított és minő veszedelmektől szabadította meg a világot. A mit az ördög igen irigylett, az a nagy varasbéka. Ehez képest, annyira kergeti az embert, hogy hálószobájába is bemegyén és azon vagon, hogy kísértetének mérgevel megölje; de az ellen orvosságot és elégséges fegyvert hagyott a mi Idvezítőnk kezünkbe. A bőjtöt, alamizsnát és imádságot és több mennyei malasztokat, melyekkel ha embermódon forgolódnunk, hamarabb megszalszthatjuk ellenségünket, mint ő megöljön minket.

C.

Az Isten nem mindjárt igazsága szerint, hanem irgalmassága szerint cselekszik az emberekkel.

Diokletianus császár idejében meg kellett halni annak az asszonyembernek, mely a házasságtörésben találtatott. Akkor megházasodik egy főember, kinek szép fia lészen és nagy indulatokra növekedék. Azonban a főember hadba menvén, jól viselte

magát, de jobbkezét elvesztette, addig a felesége otthon házasságtörésbe esett, melyet megtudván a gazda, szólítja a fiát. A feleségem, ugymond, halált érdemel; de mivel jobbkezemet elveszteltem, nem ölhetem meg őtet, hanem te öld meg. Kinek azt feleli a fia: törvényben vagyon írva: *atyádat, anyádat tiszteljed*, én pedig, ha gyilkosa lennék édes anyámnak, a természet ellen is véténék, anyámuak is átkába esném. Így ebenszódat nem fogadhatom. Ezen az uton megmaradott az asszonyembernek élete gyermeke által.

Ennek magyarázata.

Bizonyos dolog az, hogy Isten törvénye szerint, mely lélek vétkezik, annak meg kellene halni; de az Isten Fia közbenjáróretünk és azt mondja az isteni bölcsességének: *Éntestet vettem fel az emberinemzetből*; melyhez képest, *az ember én testem és vérem*, azaz én atyámfia. Így mindeneknek megmarad életök, valakik hiven a Krisztus Jézusban, igaz hitben dicsőítik az Atyát.

CI.

A világi gonoszságba helyezettett és szorongatásba.

Egy Gvántérus emberről írják, kinek csak a vigasságra volt mindenkor gondja; a ki hosszú utra indulván, érkezik oly országba, melynek csak akkor temették el a királyát. Ott látván azon embert vidám állapottal lenni mindenkor, fogják királyságra emelik; a melyben igen nagy öröme lett; de éjszakának idején, a mely hálószobába viszik az új királyt, ott az ágyfőnél egy erős oroszlánt lát, lábánál egy sárkányt, egyfelől az ágy mellett medvét, másfelől kigyókat és varasbékákat. Azon megrémülvén Gvántérus, kérdi: mi lehet ennek az oka? vajjon ezekkel a mérges állatokkal kell-e hálunom? Kinek felelnek az ország nagyjai: igen is uram! mert az előtted való királyoknak is kellett ez követnők és ezek a fenevadak emésztették meg őket. Kiknek mond Gvántérus: nekem a többi rendtartás tetszenék; de hogy sem mint ilyen fenevadak között maradjak, később vagyok idehagyni titeket. E szók után odább megyen onnan és érkezvén más országba; ott is királyá teszik őtet; csak hogy ott is éjszakának idején oly ágyba akarják fektetni, mely rakva volt éles borotvákval. Ott is midőn kérdezte volna, miért kellessék abba az ágyba feküdni? azt felelték: hogy annak a helynek olyan törvénye volna, a mely ágyba kellett veszni minden előttevaló királyoknak. Az sem tetszik Gvántérusnak; hanem onnan is odább megyen harmadnap járó

földdel csak egyedül, utjában talál egy forrás mellett ülő vén emberre, kinek pálcza volt kezében, a ki megszóllítja őtet, ilyenformán: édes atyámfia Gvántére! honnan jössz? Én, ugymond, messzeföldről jöttem. Kinek viszont a vén ember: mi járatban vagy? Felel Gvántérus! három dolgot keresek, ugymint: bőséget fogyasztás nélkül. Örömet szomorúság nélkül. Harmadszer setétség nélkül való világosságot. Kinek mond a vén ember: vedd kezedbe ezt a pálczát, ezen az uton indulj meg, találsz egy magas hegyre. Mikor odaérsz, ott viszont találsz egy fenálló lajtorját, melynek hat lépcsője leszen; menj fel azon és mikor a hatodik lépcsőre jutsz, a hegytetőn egy igen gyönyörűséges palotát látsz, annak az ajtaját üsd meg háromszor és megjelenik neked az ajtónálló. Akkor mutasd meg ezen pálczát neki és mondjad: ennek a pálczának ura parancsolta, hogy engemet bebocsáss. Mikor abba a házba bemegy, ott feltalálod azokat a három dolgokat, melyeket eddig kerestél. Kinek tanácsa szerint cselekedvén mindenkben Gvántérus, feltalálja és bémegyen abba a palotába, ott nemcsak azokat találta a miket keresett, hanem többet is azoknál.

Ennek magyarázata.

Minden keresztyén élő embert példáz ez a Gvántérus. Mert ennek a világnak minden uralkodását méltó megvetni, a mely meg van rakva mindenféle vérszopó fenevadakkal és emberölő borotvákcal, melynek vége siralom és örökkévaló fájdalom. Gvántérussal azért mindaddig bujdossunk, míg e háromféle kincset feltaláljuk, tudniillik: a fogyasztás nélkül való bőséget, a szomorúság nélkül való vigasságot és a setétség nélkül való világosságot. Ezt pedig másutt fel nem találjuk; hanem azon a hegyen, melyen a mennyei magasságban a Krisztus lakóhelyet szerzett az ő híveinek. A melyben ha be akarunk menni, szükséges három ütést tenni, ugymint: a töredelmességgel, alázatos vallástétellel és penitencziatartással. Ott aztán mindent feltalálunk, olyanokat is, melyek az ember gondolatjában addig nem is férhettek.

CII.

A lélek átalhágásáról és sebeiről.

Titus császár idejében volt egy nevezetes vitéz, kinek szép felesége volt, de parázna, vétkéből pedig ki sem akart térni. Min igen búsult a vitéz és eltökéli magában, hogy a szentföldre megyen; melyet meg is jelent feleségének. Én a szentföldre mégyek,

ugymond, jó atyámfia! tégedet itt hagylak magad emberségére. Midőn már a vitéz elhaladott volna, az asszonynak egy kéjencze, szerzetes ember, ördögi mesteriségben tudós. Kinek mond az asszony: ha kedved volna hozzá, engem magad feleségévé tehetnél. Kinek mond a szerzetes ember: hogy, mint lehetne az? Ugy lehet, mond a vitéz feleség, ha valami módon megölhetnéd a férjemet. Mond viszont a szerzetes: ha meg nem csinálnál, én ezeránt kívánságodat betölteném. Azon szók után megesküszik az asszony a szerzetesnek, hogy meg nem tréfálja. Akkor a szerzetes a vitéz képét leratja és a falra maga elébe függeszti. Azonban, Rómát érven a vitéz, talál az utcában egy tudós mesterembert elő, aki szeme közé nézvén, mond néki: titkos dolgot jelentenek meg neked. Kit felette igen kér a vitéz ember, hogy ne titkolja el tőle a titkot. Akkor mond a mester: ha meg nem segítlek ma halálnak fia vagy, mert a te buja feleséged végzett halálodról. Min a vitéz ember eljedd, hitelt is ad, tudván felesége dolgát és kéri a mestert, viselné gondját életének és öbőven megadná jutalmát. Akkor a mester lüzdőt csinál és a vitéz embert beleütetvén, egy tükröt kezébe ad, mely csodálatos dolgokat mutat néki. Azonban kérdi a mester: mit látsz vitéz ember a tükörben? Kinek felel amaz: Házamban egy szerzetes embert látok, ki a hasonlatosságomra csináltatott képet viaszkból, a falon elébe állított és tegezében egy nyilat tett, szinte most akarván kilőni a képhez. Kinek mond a mester: ha életedet szereted, minekelőtte ellőné a nyilat, bujj a vízbe és addig onnan fel ne emelkedjél, míg én nem mondom; mindenkben a szerint cselekedt a vitéz, egykor mondja a mester: már emeld fel fejedet a vízből, nézz a tükörbe és mond meg nekem, mit látsz abban. Kinek felel a vitéz: látom a képhez hozzá lőt, de nem találta, hanem csak mellette ment el a nyil, min felette busul a szerzetes. Viszont megparancsolja a mester, hogy tovább is nézzen a tükörbe és kérdi, mit lát benne? Kinek felel a vitéz: úgy látom, a szerzetes ismét kézijjába tette a nyilat és közelebb ment a képhez s úgy akarja átállóni. Mond a mester: is nétt azt cselekedd, a mit az előbb, válamint életedet szereted. Mihezképest akkor sem találja a képet és kérdi a mester, tovább mit látna a tükörben? Kinek a vitéz: most is csak azt, a mit annakelőtte; mert most is csak a kép mellett ment el a nyil, min szerfelett törődik és azt mondja feleségemnek a szerzetes: ha harmadikszor nem találom a képet, életemet vesztlem a kép miatt. Mihezképest oly közel ment már a képhez lehetetlenség, hogy meg ne találja. Mire mond a mester te is most nagy vigyázásban légy, ha élni akarsz

és mihelyt vonni kezdi a kőzijját, mindjárt mindenestől borulj le a vízbe és fel ne jöjj onnan, hanem tőlem várj. A szerint cselekedvén, mond egykor a vitéznek a mester: már kelj ki és nézz a tükörbe. Melybe midőn nézett volna, elfakad kaczagva a vitéz, és kérdi a mester tőle, mit nevetne? Kinek felel: bizonyosan látom, ugymond, hogy most sem találta a képet; hanem a falban ütközvén, visszaugrott a nyíl és hasában épen a tüdőjét találta, mely miatt halva fekszik a szerzetes. A feleségem pedig az én ágyam alá ásott gödröt és oda temette őtet. Kinek mond a mester: Jöjj ki hamar a fürdőből, öltözzél fel és az Istennek könyörögj én érettem. Amaz hálákat adván az Istennek az ő életének megtartásáért és zarándokságát végbevívén, visszamegyen házához, kinek elébe megyen felesége és nagy örömmel fogadja. A vitéz egy néhány nap mulva hivatja feleségének apját, anyját, mondván nekik: jó atyámfiai! azt akarom megjelenteni, hogy az én feleségem mely a ti leányatok, rut életre adta magát, és mi nagyobb élettemnek is veszedelmet kívánt szerezni. Melyet midőn tagadna az asszony, a vitéz az egész dolognak rendét elbeszéli és mondja utóljára: ha nem hiszitek, jöjjetek és lássátok, hová temette kéjenczének a testét. Akkor felbontják a gödröt és ott találják a szerzetest. Azután hivatják a bírót és az, ilyen sententiát mondott az asszonyra: hogy megégessék és a hamvát szélnek eresszék. Azután más szép szüzet veszen feleségül a vitéz ember, melylyel halálig csendességben él maradékot hagyván maga után.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! ez a vitéz példázza a lelket, a felesége a testet. Ha valamikor a test gyarlóságából vétkezik, a léleknek mindenkor a szentföldre kell menni, azaz: istenhez kell fohászzkodni az egekben. Itt a gonosz szerzetesen az ördög értetik, ki csudálatos képzéseket tüntet az ember elébe; ugy, hogyha nyilvánvaló cselekedetre nem viszi is, mégis rossz gondolatok által és azoknak gyönyörűségeivel megsebesítheti a jó lelkiismeretet. De midőn ilyen veszedelemben forog is az ember, a mi édes mesterünk a Krisztus Jézus fürdőt készített, a mely fürdő nem egyéb, hanem bűneinkről való vallástétel igaz töredelmességgel, melylyel sebünk begyógyul s az örökkévaló halált is elkerülhetjük. A mely által mikor megtisztul az ember, halálos ellenségét, az ördögöt meggyőzi és megöli. Öltözzék uj köntösbe, azaz: Istenes életbe és jó erkölcsökbe, a testet isteni szeretetnek tűzével gyulaszsa fel, a régi vétkeket semmivé tegye és soha többé azokat elő ne vegye.

Igy leszen az embernek vidámsága, mint egy új házasság által örökké békeséges élete leszen.

CIII.

Minden dolgokkal vigyázva kell élni.

Domiciánus császár igazságszerető emberlévén, az ő idejében ment egy kereskedő ember császári házához, kit midőn a császár elébe bocsátottak volna, térdet fejet hajt, kérdi a császár tőle, minemű áru voltának? Kinek felela kereskedő ember: én három tanácsot árulok, mit ezer forintnál alább el sem adok. Hát, ugymond a császár, ha én azoknak semmi hasznát nem veszem? Kinek felel a kalmár: ha nem leszen helye az én árumnak, én pénzedet visszaadom. Akkor mondja a császár: jól vagyon, jelentsd meg hát tanácsodat. Mond a kalmár: Első tanácsom az: *Valamit cselekszel mindent okosan cselekedjél és megnézd a végét.* Második: *Járt utat a járatlanért soha el ne hagyjad.* Harmadszor: *Felemás emberhez ne szállj soha, a hol vén a gazda és fiatal a gazdasszony.* Tartsd meg ezeket, felelek róla, mindenkor jól folynak dolgaid. A császár mindenik tanácsért megadja az ezer forintot és az első szavait, ugymint: „Valamit cselekszel, mindent okosan cselekedjél és megnézd a végét“ feliratja minden épületjeire és rávarratja minden ruháira. Egykor ellene támadnak a császárnak a nagy rendek és borbélyával megszegődnek, hogy mikor fejét és állát borotválja, akkor a torkát melsze meg a császárnak, mivel más-képen erővel hozzá nem férhetnek. Erre nagy ajándékot vevén fel a borbély, ráigéri magát és mikor szintén a császár fejét mosná és akkor igéretét be akarná tölteni, megtekinti a császár elébe terített kendőt, melyre le volt írva a szép szentencia; tudniillik, hogy minden dolgának megtekintse végét az ember. Melyről gondolkodni kezd a borbély, mi lenne vége az ő dolgának, ha azt cselekedné, a mire ráigéri magát? a gondolkodás közben reszketni kezd, annyira, hogy a borotvát is kiejti kezéből. Melyet észre vevén a császár, kérdi: mi lett atyámfia? akkor térdre esik a borbély és mondja a császárnak: uram, légy kegyelmes fejemenek, im megvallom előtted, mert a te halálodra ingereltek engemet, de látván az elédbe terített kendőn, hogy minden dolognak megtekintsem a végét, eszembe vettem arról, mi követne engem, ha azt a gonoszságot cselekedném és ennek meggondolása ütötte ki kezemből a borotvát.

Akkor gondolkodván a császár, mondja magában: ennek a

tanácsnak jó órában adtam meg az árát, a borbélynak pedig mondja: ne félj semmit, csak ezentul légy hiv, most megmarad életed. Látván a nagy rendek, hogy ezen az uton nem árthatnak a császárnak, azt végzik maguk közt: a császár a közellevő városba mulatságra gyakran jár, hová egy ösvényen hamar által juthat; álljuk el utját az ösvényen és szándékunkat akkor végbevihetjük. Mikor már a császár megindult abba a városba és az átjáró ösvényt érte volna, mondták az udvariak: felséged menjen az egyenes ösvényre, ez sokkal hamarabb viszen oda. Akkor eszébe jut a császárnak a kalmár második tanácsa, tudniillik: „Járt utat a járatlanért el ne hagyd.“ Mire nézve mond a császár: én a járt utat a járatlanért el nem hagyom, ti lássátok ha az ösvényen mentek és hamarabb érkezték nekem jó szállást készítetek. A szolgák megindulnak az ösvényen, kik rátalálván az utonállókra, azt gondolván a császár ellenségei, hogy maga is köztük lesz a császár, rátámadnak és mind megölik a szolgákat. Melyet értvén a császár, mond akkor is: nem hiába adtam meg árát a második tanácsnak is. Látván az urak, hogy így sem árthatnak a császárnak, ilyen végzést tesznek maguk közt; ezen s ezen a napon, ebben a városban nagy lakodalom lesz, a hová a császár is hivatalos lesz, rendeljünk szállást oly embereknél neki, kikkel alkudjunk meg; így véget vetünk életének; mert fekvő ágyában nyomoríthatjuk meg.

Elérkezvén napja annak a lakodalomnak is, szállására menvén a császár, hivatja a házigazdáját, a ki megelémedett régi öreg ember, hivatja a gazdasszonyt is annak feleségét, hát az csak ifju menyecske, tizenhatsz esztendősnél nem több. Melyet látván a császár, szólítja a komornyikját és megparancsolja neki, hogy mindjárt más szállást keressen, mert egyáltalában ott nem marad. Neheztelték a szolgák a nagy változást ugyan, de meg kellett a császár akaratjának lenni. Akkor a császár titkosan, csak kevesed magával megyen más szállásra, de udvara népének szabadságot enged, hogy akiknek kedvök lesz a hozzá, megmaradhatnak az előbbi szálláson, csak jó idején menjenek a császár szállására reggel. Már a ház gazdájával megalkudtak volt a nagy rendek a császár halála felől, hogy mihelyt besetétedik és elalussanak az emberek, felkél titkon a vén gazda és fizetésért a császár gyanánt mind megmetszi a torkukat azoknak, a kik az előbbi szálláson megmaradtak. Melyet is értvén a császár, mond magában: valóban jól jártam a kalmárnak harmadik tanácsával is. Akkor fogatja a vén gazdát feleségével és minden háza népével együtt

felakasztatja. Azután mindenkor előtte tartotta a császár a kalmár mondásait és békességben uralkodott életének minden napjaiban.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! eleven példája ez a császár minden keresztyén embernek, kinek-kinek hatalma lévén az ő szabad akaratján. A kereskedő ember jelenti a mi idvezítőnket. Azért mondja szent János látásában: *Én az ajtónál állok és zörgetek: a ki megnyitja nekem, bemegyek hozzá és vele vacsorálok cap, 3. v. 20.* A ki mindenkor jó tanácsot ad és arra int, hogy ha valamit cselekedünk, mindeneket jó végre, Isten tisztességére cselekedjünk. Azért tanít ilyen formán a böles: *Emlékezzél meg a te utolsó dolgaidról és örökké nem vétkezel.* Másodszor: Azt is tanácsolja a mi Idvezítőnk minékünk, hogy a mennyországra menő egyenes ut mellől se jobbra se balra ne térjünk. Harmadszor: arra int, hogy idegen szálláson meg ne maradjunk, a hol felemások a gazdák. A vén gazda a világot jelenti, az ifju gazdasszony a világnak újabb-újabb hitegetéseit, melyekkel mint valami csemegékkel hitegeti az embert, melyekkel ha mulatoz, keserves halállal fizet érte. A császár ellen támadó emberek az ördögöket jelentik, a kik ha magokban nem árthatnak, ártalmunkra sok rendbeli alkalmatosságokat keresnek fel. De midőn minden dolgának végét megtekinti az ember, nem félhet akkor a veszedelemtől.

CIV.

A hálaadásról.

Egy főember vadászatban gyönyörködván, vadászatjában talál egy sánta oroszlánt, mit látván az ember, leszáll lováról, az oroszlánnak lábából a nagy töviset kivonja és gyógyító orvossággal megkeni a lábát. Egy idő múlva az ország királya azon berekbe mégyen vadászni, hol elfogják az oroszlánt a mit a király sok esztendeig tartott. A főember vétkeztvén a király ellen, bujdosásra veszi magát, és utonálló tolvajjá lévén, a holott a jövőmenő embereket megfosztja. Végre csakugyan fogságba esik az ember, kit a király az oroszlán barlangjába vettetett, keményen megéheztetvén az oroszlánt, hogy annál kegyetlenebb légyen az ember szakgatására. Kit megismervén az oroszlán, nem hogy megette volna, de még inkább hizelkedett és hét egész nap éhen maradt, még sem ártott az embernek. Mit megtudván a király elcsudálkozik és kérdi, mi lehet az oka e hihetetlen dolognak? Ki-

nek felel az ember: hatalmas király én valaha erre az oroszánra találtam volt, melyet nyavalyásul látván lábából kivettem a töviset és meggyógyítottam. Ez okon gondolnám, hogy nem akart ellenem véteni. Kinek mond a király: mivel az oroszán nem akart néked ártani, énsem bántlak; de vigyázz! mátólfogva ne vétkezzél. Melyet nagy hálaadással vészen a királytól és életét megjobbitja.

Ennek magyarázata.

Ez a vitéz a világi ember, ki a gazdaságokat vadássza A sánta oroszán, az egész emberi nemzetet jelenti, mely az eredendő bűn miatt sebes és sánta, valameddig a keresztségnek orvosságával meg nem mosattatik. Azután ez a vadász ismét felátad az Isten ellen, valahányszor magát gonosz vétekbe egyelíti. Mihezképest az Isten őtet a sanyaruságnak vermébe veti be, melyet ha békességes szenvedéssel tűr az ember, kegyelmet és örökéletet nyer Istentől.

CV.

Az igaz ítéletű embernek állapotjáról.

Vak Theodosius idejében olyan szokás volt, hogy az udvarnál egy harang volt felkötve és a kinek valami ügye volt, jelt adó t azzal a haranggal, akkor mindjárt tartozott az ítélőmester előjönni és annak az embernek dolgát elintézni. Azon időben a harang kötele alatt egy kigyó fészket csinált és benne költött, fiait felnevelvén, a mezőre viszi ki őket, a mig odamulat, egy nagy varasbéka elfoglalja fészket. Visszatérvén a kigyó eleget veszedik; de nem veheti vissza fészket a békától. Látván a kigyó, hogy saját fészkéhez nem juthat, a harang kötélre tekeredik és mindaddig rángatja, mig megszólal a harang, mintha ő is a bírót hívná segítségre. Hallván a harangszót a bíró, odamegyen: de senkit nem találván ott, ismét elmegy onnan, melyet a kigyó észrevevén, ismét megvonja a harangot, melyet hallván a bíró, ismét a haranglábaához megyen és ott találja a kigyót a harangkötelen csüngeni, ott találja a varasbékát is a kigyó fészkében, min csak elcsudálkozik és felmenvén a palotába, megmondja a császárnak a mit látott. A császár azt hallván, ujjal leküldi a bírót, hogy a fészkekből vesse ki a varasbékát és ölje meg, a kigyó hadd birhassa békével fészket. Ezekután a szolgák láttára a kigyó egykor felmegyen a király hálószobájába, egy követ visz a szá-

jába, melyet midőn megjelentettek volna, eltílt a császár annak bántásától mindeukit, várván, mit fog cselekedni a kigyó. Így szabadsága lévén a kigyónak, felmász az ágyra, melyen feküdt a vak császár, és a szájában levő követ szemére bocsátja a császárnak, azzal megyen ki a szobából a kigyó. Midőn Theodosiusnak vakszemeit érintette volna a kő, ottan mindjárt megjött szemvilága, melyen nagyon megörült. A kigyót kerestette, de többé rá nem találtak, a követ mindazáltal, drága kincs gyanánt tartotta a császár.

Ennek értelme.

Ezen a császáron a világi embereket értjük, kik vakok a menyország keresetében. A harang jegyzi az igaz tanítót, annak a kötele a szentírás, melylyel minden bűnös embernek ügyét jó karba hozhatni. Sokszor történik ugyan, hogy a megigazodott ember, elragadtatván, ismét a világi gondoktól, elesik a fészek mellől, ugymint: az idvességnek utjáról, annyira, hogy a varasbéka, mely az ördögöt jegyzi, kezdi elfoglalni a lelkiismeretét. Az ellen kell azután ujharcot indítani, melyet az ítélőmesternek, ugymint: a lelki embernek idvességes tanácsával győzhetni meg. Azután drága kövek találkoznak a szentírásban, melyek az ember szemvilágát helyrehozzák az örök boldogságnak szemlélésére.

CVI.

Vigyázni kell az ördög mesterségére.

Régenten hárman megindulnak egy társaságban, kiknek minden utravalójok csak egy czipó volt. Ezek midőn éhen megszállottanak volna, mondják egymásnak és megegyeznek rajta, hogyha háromfelé osztják az egy czipócskát, egyik sem elégedik meg az ő részével; hanem feküdjenek le és a melyik szebb álmot lát, legyen azé a czipó. Errenézve elalusznak és a melyik ilyen tanácsot adott volt a többinek, felkél és a czipót mind megeszi azután a többit mind felkölti, hamarsággal jelentse meg, ugymond, kiki az ő álmát. Akkor mond az első: édesbarátim! én csudálatos álmot láttam; mert az égből egy lajtorjanyult le, min az angyalok felszálltak, fogták azok lelkemet és felvitték mennyekbe, ott láttam a Szentháromságot és sok dolgokat, melyeket az emberi elme meg nem foghat. Mond a másik: mintha az ördögök kiúzó szerzőkkel kivánták volna lelkemet belőlem és a pokolba rokesztették volna, mondván: már innen szabadulásod örökké nem lé-

szen. Mond a harmadik is: énnekem ugytetszett; mintha egy angyal jött volna hozzám, a ki egyikőtöket megmutatott nekem az égben igen nagy boldogságban, mintha királyi székben ült volna és előtte mindenféle jó eledellel megrakott asztal lett volna és mond az angyal nekem: már a te társad mindennek bőségében jó helyen, mennyországban van, a honnan vissza nem jön, valaki egyszer odamehet. Tovább menék az angyal után és tégedet második társamat, pokolban mutatott meg nekem és ugytetszett nekem; mintha ott is bor és kenyér bőséggel volna előtted, szánakozván rajtad, hivtalak ki onnan; de nekem azt felelted: hogy soha már onnan szabadulásod nem leszen. Ezek így lévén, az angyal nekem azt mondaná: kelj fel hamar, edd meg a cipót mert sem engem, sem társaidat többé nem fogod látni. Én engedelmes lévén az angyal szavainak, elköltöttem a cipót.

Ennek magyarázata.

Etársaságbeli háromszemélyen: háromrendbeli embereket érthetünk: a hitetlen pogányokat, a világi hatalmasokat és a tökéletes istenfélő jámborokat. A kenyéren értjük az Isten országát: a mit noha ingyenvaló kegyelméből ad az Isten mindenkinek, mindazáltal kinekinek magaviseletéhez szabja a jutalmat. A pogányok, a zsidókkal együtt álmadoznak ugyan a mennyei boldogságról, helyen helyen a Mózes törvényével biztatván magokat, idvességet ígérnek magoknak. A világ hatalmasi pedig, csak jól megtölthessék keblöket ezen a világon semmit nem gondolnak a mennyországgal. A harmadik rendbeli emberek a tökéletes keresztyének, nem álmadozásban vetik reménységüket; hanem vigyázván az Isten igéjére, élnek a mennyei kenyérrel, melyet mennyégből hozott le a mi Idvezítőnk, az idvezülendők örök táplálásokra.

CVII.

A halál emlékezete, kirekeszti a világi gyönyörüségeket.

A római piacon volt régeuten egy állókép, melynek egyenes lábai voltak és jobbkeze kinyújtva, a középső ujjára írva lévén: *Itt üssed*. Annak a képnek nézésére sokan mentek; de mit jelentsen az ujján valóírás, senki nem értette. Végre egy tudós szerzetes ember is megyen oda, ki elolvastván az írást, nézi a képnek az ujját és azt is a nap hováveti árnyékát a kép ujjának; Midőn azt észreveszi, veszen egy lándzsát kezébe és ott ásván a földet,

talál valami lépcsőt, melyen leindulván a föld alá jut egy udvarba, ahol királyt és királynét asztalnál ülve talál és velök egész udvarnépet, igen fényes köntösben; de senki egy szót sem szólott hozzá. Pékint azonban egy szegletbe, a holott igen drága kárbunkulus követ lát, melytől az egész udvar vett fényességet magának. Annak ellenében lát egy embert is, kinek megvont ijja és nyila kezében vagyon, homlokára ez lévén írva; én vagyok a ki vagyok, senki az én nyilamat el nem kerüli, kiváltképen a ki a kárbunkulus köhöz nyul. Ezen igen csudálkozik a szerzetes és megyen egy nagy házba, a holott drága köntösben levő asszonyi állatok selyemből munkálódtak és bársonyt szőttek, azok közzül is hozzá senki sem szólott. Azután ment egy hosszú istállóba, melyben szép lovak és szamarak állottak, a melyeket mihelyt illetett, mindjárt kővé változtak. Az egész udvarnak midőn minden részeit eljárta volna, gondolkodik magában, mely csudálatos szép dolgokat látok; mert valamit a szív tud kívánni, mindenek jelen vannak, végre visszamenetelről gondolkodik, mondván magában: ha valami jelét nem viszem, senki szómnak nem hiszen, ha beszélem is a miket én itt láttam. Arra nézve megyen egy asztalhoz és arról egy szép arany pohárt felveszem egy késsel együtt. Midőn már kifelé menne, jut abba a házba, melynek szegletében az embert látta megvont ijjal és mihelyt odaérkezik a szerzetes ember, ottan mindjárt a nyilas ellövi nyilát és a fényeskedő kárbunkulust találja, úgy hogy darabokra török a kárbunkulus és az egész föld alatt levő udvar mindjárt oly sötétségben lészen, hogy a szerzetes sehová nem tud menni a nagy sötétségben, hanem ott kel elveszni.

Ennek magyarázata.

E piacon levő állókép jelenti az ördögöt, ki mindenkor leselkedik, a kiket elnyelhet, az olyanok után. Kinyujtott kezével minden kereskedésre biztatja a fősvényeket, kiket jelent az a telhetetlen szerzetes. Mert az olyan ember nem teszen választást a nap éjszaka között; hanem igazságtalanság ellen gyűjt, valamihez hozzáférhet, úgyhogy valamint az a szerzetes az árnyék után kezdette áskálni a földet, úgy keregségél a fősvény mindenütt, a hová semmit nem tett is. A mint a lépcsőn alább ment a föld sötétségébe az a szerzetes, úgy száll le minden gonoszságra az ember, a ki a szemnek kívánsága után jár, nem akarván eszébe venni, hogy a világnak szegletében vagyon a tegzes halál, melynek igazán irták homlokára: Én vagyok a ki vagyok, kinek keziját senki el nem kerüli,

Midőn azután a világból kilövi az embert, akkor setétségben marad, semmit magával el nem vihetvén, valamit ezen a világon gyűjtött.

CVIII.

Az álhatatosság ígéletéről.

Egy császárnak idejében két nevezetes zsvány volt, a kik megesküdvén egyetértettek mindenben. Történt azonban, hogy egyik a másiknak hire nélkül lopni indul, a hol meg is fogják. Kit czimborája felkeres a tömlöczben és kérdi: miképen van dolga? Kinek mond a rab: a mint látom meg kell hálnom, mivel a lopáson kaptak. De engemet mindenekfelett csak az bánt, hogy feleségem és gyermekeim között semmi rendet nem tettem; hanem arra kérlek tégedet, továbbvaló szolgálatomért maradj itt a tömlöczben helyettem, míg én házamnépe közt testamentomot teszek, én megjövök annak idejében és kiváltalak tégedet innen. Arra ráveszi magát a czimborája és a bíróhoz menvén, mond neki: uram! az én czimborám fogságba esett, a mint látom: halál választja el dolgát, kérlek azért, rövid időre bocsásd haza: csak míg házanépe közt rendet teszen, hogy bizonyosabb légy felőle, én addig a tömlöczben maradok, míg ő vissza jön ide. Kinek felel a bíró: ugy de ezen s ezen a napon törvénye leszen, ha akkor jelen nem talál lenni, én kivel tudok törvénykezni? Mond a czimborája: megjön akkorra; de ha meg nem jönne, itt vagyok én és életemmel is örömet fizetek a czimborám barátságáért. Olyan kötés alatt elbocsátotta a bíró a rabot és a másikat beküldi a tömlöczbe. Hazamenvén a rab, a míg otthon testamentomot tesz, addig elmulván a harmadnap, a törvénynek napja eljön és a többi zsványok közt előhozzák azt is, ki a czimborájáért rabságban maradott volt. Azonban a bíró szentenciát mond rá, hogy a czimborája helyett ötet akasszák fel és mond a bíró neki: barátom nem nekem, hanem magadnak tulajdonítsd haláloedat, mivel szabad akarod szerint adtad erre az állapotra magadat. Kinek felel a szentenciázott ember: uram csak addig ne siess halálomra, míg háromszor jelt adhatok. Ugy de micsoda jeladás leszen az? ugymond a bíró. Kinek felel a szegény ember: a nem egyéb, hanem háromszor kiáltok, ha valamikép harmadik kiáltásomra előjönne a czimborám. Azt is megengedi a bíró. Kimegyen azért a szegény ember egy dombra és kiáltott rettenetesképen. Midőn harmadszor kiáltana, hát ihon jön távol a czimborája, kit meglátván, mond a bírónak: uram! ne siess halálomra, mert ahon jön egy ember, kit az én czimborámnak vélek lenni. Várakozik ahozképest a

biró és elérkezik a vétkes ember, mondván a birónak: uram én vagyok, a ki a halált megérdemltem már házamnál dolgomat végeztem engedelméből, a barátomat bocsásd békével, a ki miattam eddig veszedelemben forgott, velem pedig lásd mit cselekszel. Kiket megnézvén a biró: mondjátok meg, úgymond, édes atyámfiai! mi lehet oka, e köztetek való nagy egyességnek? Kinek felelnek amazok: uram! gyermekségüinktől fogva hittet kötöttük öszve magunkat; ez az oka a barátságunknak egymás közt. Kinek mond a biró mivel ilyen állhatatosak vagytok a hitben, elengedtem minden vétketeket, mátfófogva legyetek hiveim és én igazán megfizetek s becsülettel eltartalak titeket. Azok is minden hű szolgálatra ígérék magokat, a birónak dolgát is, minden ember jóváhagyta, valaki csak hallotta.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! az a két barátságos zsvány, az ember lelkét és testét jelenti, a kik öszveköttenek mind akkor, mikor a világra leszen az ember, mind akkor, mikor megkeresztelkedik, csak hogy a nyavalyás test az ő gyarlósága utánindulván, veszedelembé ejti magát, valamikor bünt cselekszik; de nem csak magát, hanem a lelkét is az ő hiv társát is hasonlóképen. De a mely isteni szeretet van, időt veszén magának, míg testamentomot teszen felesége és házanépe közt, a mely testamentomtétel nem egyéb, hanem lelki ismeretével való számvétel. Mikor azt jól megvizsgálja, akkor jutnak eszébe minden gonoszságai, abból származik azután a bűnnek ismeretsége, igaz vallástétel és szivbeli töredelmesség, melylyel a birót, ugymint: a Felséges Istent megengesztelheti. A mely által mindenik megszabadul az örökkévaló haláltól, mind a lélek mind a test.

CIX.

Az ördög fősvénység által szokta veszedelemre vinni az embert.

Volt egy kovács egy tenger mellett való városban, ki fősvénységével sok pénzt gyűjtött és azt egy szenes tőkében tartotta, mely a tűz mellett állott mindenkor, melyről senki nem gyanithatott semmit. Történt egykor, midőn az emberek aludnának, a tengernek feidagadása miatt bemegyén a víz a házba és a tőkét kikapja onnan, viszi a derék tengerre, mely tőkét mindaddig hajtja a tengeri hab előbb, míg azt egy más városba egy olyan embernek a házánál leteszi, ki jó szivvel szokott volt szállást adni minden uta-

soknak. Reggel felkelvén a ház gazdája, látja a tőkét és beforgatja a maga házába, csak tüzre való fának tartván. A pedig adakozó volt a szegényekhez. Egy hidegben jövevény érkeztén hozzá, neki áll a tőkének, hogy felhasogassa a tüzre, mikor a fát vágja, nagyot zördül a pénz benne, meghasítván a fát, sok pénzt talál benne, melyet félreteszen hamarjába, a végre, hogy rátalálna valaki, visszaadná a kit illet. Azonban városról városra járt a kovács, keresvén pénzes tőkét. Érkezik abba a városba is, azon gazda házához, ki rátalált a tőkére és midőn a kovács bizonyágot tenne az elveszett jószágról. Mondja a házgazdája magában: majd megpróbálom, ha Isten akaratja leszen-e? hogy a kovácsnak ő pénzt visszaadjam. Készített tésztábol három pástétomot, az egyiket földdel tölti meg. A masikat halottak csontjával. A harmadik pástétomot a tőkében talált pénzzel és a kovácsot ebédre marasztja, asztalra tevén a pástétomokat is, mondja a kovácsnak: ennek valamelyikét választod, a tiéd leszen. Egyikét is a masikat is emelgetvén a kovács, választja a földdel töltött pástétomot, mivel a nehéz volt, mondván: én ezzel megelégszem, a többi neked maradjon jó gazda! Ez így lévén, mond magába a gazda: látom, nincsen Isten akaratja arra, hogy a kovácsnak pénze visszaadattassék. Mihez képest a koldusokat öszvegyüjti, mondván a kovácsnak: im elődbe tettem volt pénzedet; de ha nem választottad, arról nem tehetek, így szemeláttára a szegényeknek osztogatja; a kovács pedig üres marokkal megyen el onnan.

Ennek magyarázata.

A kovács a világ után indult embert jegyzi, a ki nem az Istennek akarja kedvét keresni, hanem ládáit akarja megtölteni. A bészarlott tőke, az a szív, mely az Isteni szolgálatra ki nem akar terjedni. A dagadozó tenger, ennek a világnak állhatatlansága, mely az embert mihelyt leütheti lábáról, mindjárt oda hagyja. A gazda, ki a pénzes tőkére talált, jelenti a jó egyházi embert, kinek szorgalmatoskodni kell a lelkekben kártvallott emberek után és a ki tanítását béveszi, tartozik annak lelki eledelt elébe tenni, ugy mint pástétomokat. A földdel töltött pástétom, nem egyéb; hanem ennek a világnak hívsága, melyet szép tanulsággal a papnak meg kell értetni az emberrel, mivel az nem fizet egyébbel: hanem három singnyi koporsóval, meg annyi hosszú gödörrel; ez utánavalójárásának minden jutalma. Az üres csontokkal töltött pástétom a testet jelenti, melyről azt mondja az apostol: Ha a test szerint éltek, mindnyájan meghaltok az Istennek ama mondásáról: Porból lettél, porrá

kell lenned. Így a testi kívánságoknak eledelén kapdosni, nagy boldonság. A harmadik pástétom, melyet a lelki tanító előnkbe ad, a mennyei boldogság, az igazán teli vagyon minden jóféle kincsesel, oly gyönyörűséggel, melyet ember gondolattal sem ér fel. Arról mondja idvezítőnk szent Máthénál: Jöjjetek el én atyámnak áldottjai, vegyétek el a nektek készített országot.

CX.

A tévelygőknek igazolásukról és a nyomorultaknak vigasztalásukról.

Trajánus császárnak volt egy Plácidus nevű generálisa, a ki kegyelmes és irgalmas ember volt; de bálványoknak tisztelője. Annak felesége is hasonló volt magához, kitől neki két fiai születtek, kiket állapotja szerint uri módon nevelt. De az ő irgalmasságára tekintete lévén Istennek, az igazságot meg akarta mutatni néki; mert egykor, midőn vadászni ment volna ki, találegy sereg szarvasra, melyet üldözőbe vevén, egyik szarvas a többi közül, legnagyobb és tekintélyesebb, kiszakad, a szolgák mind a sereg szarvas után tartanak. Plácidus pedig egyedül válik a nagy szarvas után, melyet minden igyekezetével kívánt elejteni. Azonban a szarvas egy kőszikla tetőn megállapodik, melyre figyelmetesen nézvén Plácidus. A szarvai közt lát egy keresztet, a napnál is fényesebbet és azon a Krisztus képét. Azonban mint régen a Bálám szamara, megszólal a szarvas és mond: oh Plácide, mit üldözöl engem! én a te kedvéért jöttem. Én vagyok az, a kit te tudatlanul tisztelsz; a te imádságaidat és alamizsnáidat bevettem és azt akarom ez által a szarvas által, a melyet a te vadászásoddal kergetsz, hogy én is vadászással foglalak meg téged. Némelyek azt tartják, hogy a kép szólalt meg a szarvas szarvai közül. Melyet hallván Plácidus, megijed és a földre esik, mintegy óra múlva észére tér és mond: uram jelentsd meg magadat, ki vagy a ki szólasz! hogy higgyek. Én vagyok, ugymond a szózat, a Krisztus, a ki a földet és eget teremtettem, ki a világságot a setétségtől elválasztottam; az időknek rendet szabtam, az embert a föld agyagjából készítettem; ki az emberi nemzetért a földre leszállottam, magamra tetet vettem; megfeszítetttem: meghaltam és harmadnapon feltámadtam. Ezeket hallván Plácidus, ismét a földre borulva mond: elhiszem uram! hogy te vagy, a ki mindeneket teremtettél és a tévelygőket megtéríted. Kinek felel az Ur: ha hiszed, menj bé és a város püspökjé által keresztelkedjél meg,

Kinek mond Plácidus: Uram tessék néked, hogy hirül adjam feleségemnek és minden gyermekeimmal együtt megismérjünk tégedet. Kinek az Ur: nem bánom mindnyájan tisztuljatok meg. Te pedig holnapi napon ismét ide jöjj és megjelenvén, megtanítlak, mit kellessék jövendőben cselekedned. Midőn ezzel Plácidus hazament volna és feleségének a dolgot megjelentette volna, mond a felesége: uram! ez elmúlt éjszaka én is ilyen szózatot hallottam: „Te és a férjed és fiaid holnap hozzám jöttök.“ Ebből átlátom, hogy a Krisztus szóllott. Felkelnek azért éjjélkor és mennek Rómába püspökhöz, a ki nagy örömmel megkereszteli őket. Placiduss Eustakiusnak, a feleségét Theopistának, egyik fiát Theopitusnak, a másikat Agapitusnak kereszteli.

Reggelre kelvén, szokás szerint már Eustákius, ismét kimégyen vadászni és szolgálait a leshelyekre elküldözi, maga mégyen a helyre. a hol látást látott az elmúlt nap és ott térdre esvén könyörög, hogy az ur megjelenjék néki; kinek megjelenvén az Ur, mond: boldog vagy Eustákius! mert megmosódtál a keresztségnek vizével és az én kegyelmességemmel, az ördögöt meggyőzted. Ezután lészen gyümölcse a te hitednek; mert az ördög ellened fog harcolni, mivel bucsut vettél tőlle: melyhez képest, sokat kell néked szenvedni, hogy a dicsőségnek koronáját elnyerjed. Ennek a világnak magas polczáról leesel; mert lelki gazdagságokkal úgy bővölködhetel. Meglásd azért, hogy meg ne essél; mert a szenvedésben második Jóbnak kell lenned. De végre meglátogatallak és ismét előbbi dicsőségedre viszlek. Mond meg azért nékem, ha végig megakarsz-e maradni a kísértetekben én érettem? Kinek mond Eustákius: Uram! valamit kívánsz, örömet megcselekszem, csak a te segítséged legyen velem. Kinek az Ur viszont: Erősek legyetek az én malasztom mellett, az megsegít titeket. Ezután az ur, az égbe emelkedik, Eustákius pedig hazamenvén, ezeket feleségének tudtul adja.

Egynehány napok mulva, veszedelmes betegség érkezik házához és minden szolgálait, szolgálóit elhordja a halál. Kevés idő mulva, ismét minden lovai és barmai elvesznek. Azután a tolvajok házára rohannak és minden gazdagságait, régi keresményét elprédálják egy óra alatt és Eustákius jobbára meztelen maradván, feleségével, gyermekeivel együtt, mindenekért hálát ad az Istennek és elszalad éjszaka házától félmeztelen. Kik ilyen meztelenségre jutván, szégyenletökben Egyiptom felé bujdosnak, a császár pedig és az egész hadaknak főgenerálja, voltak nagy busulásban miatta. Egykor érkezik a tenger mellé Eustákius és azon egy hajóban megindulnak. Látván a hajómester az Eustákius feleségét, megtetszik neki és átalmenvén

tengeren, hajóbért követel; de midőn Eustákiusnak egy fillérem volna, a feleségét veszi el hajóbérben, melynek tehetsége szerint ellentakarván állani Eustákius, int a hajósmester a legényeinek, hogy taszítsák a tengerbe, így könnyebben magáévá teheti az szszonyt. Melyet észrevévén Eustákius, oda kellett hagyni a feleségét és két ártatlan gyermekét ölébe vevén, nagy fohászkodva megindul velök; siratván kedves feleségét.

Jó darabot haladván, érkezik egy nagy folyóvíz mellé; a melyek gázolására mindenik gyermekével nem mér megindulni; hanem egyiket a parton hagyván, a másikkal megindul és azt által viszi a víznek tulsó partjára. Azután, mikor a másik gyermekéért visszajárna és már a víznek szintén közepén volna, széttétekint, hát az egyik gyermekét felkapta a farkas; a másik gyermekét hasonlóképen a partról elkapta egy oroszlán és viszik a vadak mindenik gyermeket az erdőbe. Melyet látván a kesergő atya, mivel egyiket nem menthette meg, a vízbe ölte magát, ha Isten nem oltalmazta volna. Azonban, pásztorok találkozáván az oroszlánnal, kergetni kezlik, annyira, hogy a gyermeket elvettetik vele, Isten gondviseléséből pedig az oroszlán meg nemsértette a gyermeket. Viszont, a mely farkas a másik gyermeket vitte volt, az is találkozik valami szántó emberekkel; azok is feltámadván, elvettetik a farkassal a gyermeket. Mind a szántó emberek, mind a pásztorok egy falubeliek voltak, s egy utczában laktak és a gyermeket tartogatták, melyről Eustákius semmit sem tudott: hanem mendegélvén az uton, panaszkodik magában, mondván: im a ki mint szép termő fa, úgy bővölödém vala, a ki vitézeknek sokaságával körülvéttetém vala, mint maradék egyedül, sem feleségem, sem gyermekeim mellettem meg nem maradván. Emlékezem Istenem! mit mondottál vala nekem, hogy második Jóbnak állapotjára jutna ügyem: de nehezebb az én állapotom, mert Jóbnak volt szemétdombja, min idejét töltötte nyomasztásai között, nekem pedig az sem engedtetett. Neki vigasztaló barátai voltak; de nekem nem voltak egyéb társaim; hanem a kik gyermekeimet elragadozták. Neki felesége megmaradott, tőlem pedig kegyetlenül azt is elvonták. Adj nyugalmat Uram az én háborúságaimban és őrizz meg, hogy számmal átokra ne fakadjak és ország elől ki ne vettessem. Ezeket mondván, megyen a faluba és ott sordapásztor leszen, tizenöt esztendeig őrizvén a falu marháját, a falusiak a szomszéd faluban tartattak; de egyik a másikhoz való atyafiagságát nem tudta.

Azalatt a hajósmester is megbetegedett és az Eustákius felesége, mind tőle, mind másoktól tisztán maradt és meghallván a

hajós, az asszony is elmegyén házától. Azalatt Trajánus császárnak megsokasodnak ellenségei és gyakran jut eszébe az ő vitéz generálisa Plácidus, ki annak előtte minden ellenségei ellen igen szerencsésen hadakozott. Végre nem állhatja; hanem a széles világra mindenfelé kiküld kerestetni, nagy jutalmat ígervén annak a ki a generálisnak utjába igazodik, elszéledvén mindenfelé a császár emberei, találkoznak némelyek, kik ugyan Plácidus zászlaja alatt vitézkedtek, azon faluba menni, melyben Eustákius pásztorokodott; kiket járásukról is mindjárt megismér Eustákius és előbbi állapotja eszébe jutván, nagyot sohajtva mond: Ur Isten! ki reménységemen kívül ezeket megadtad látnom, add meglátnom feleségemet is. Gyermekeimről pedig nem is gondolkozom, tudom, hogy a vadak koporsói lettek azoknak.

Azonban ilyen szózatot hall: jó reménységben légy Eustákius! Mert nem sokára meglátod mind feleségedet, mind gyermekeidet. Midőn azért, a vitézek ötet előtaláltak volna, köszömvén neki, kérdezik tőle: ha egy Plácidus nevű jövevény embert nem látott-e feleségével és két gyermekével együtt. Kiknek Plácidus nem jelentette ki magát, mindazáltal, a vitézeket béviszi szállására és forgóldvára közöttök s előbbi állapotja is eszébe jutván, a sirástól nem tarthatta meg magát. Olyankor kimenvén, megtörölte szemeit és ugy szolgált ismét a vitézek körül. A kik jobban jobban szemlélvén a pásztor, mondják egymásközt: hiszen hasonló ez azon emberhez a kit mi keresünk; vigyázzunk rá azért a fején levő sebhelyre, melyet ezen s ezen a harczen ejtettek volt rajta, melyet midőn a fején láttak volna, megismerik azon jelről, felugranak, ölelik-csókolják, felesége és gyermekei felől kérdezősködnek. A ki megmondja nekik, hogy feleségét eltartották és gyermekei elvesztenek. A szomszédok csudára odagyűlnek, beszélvén a vitézek Eustákius pásztornak előbbi dicsőségét és magaviseletét. Akkor a császár parancsolatját elébe adják és a tőle küldött drága köntösbe felöltöztetik.

Tizenötöd napra érkeznek közel a császárhoz, a generálisnak jövetelét hallván a császár, maga is nagy pompával elébe megyen és elbeszélvén szerencsétlen utazását, a császár előbbi tisztébe állítja Eustákiust, a ki csakhamar hadat kiáltat és előbbi szokás szerint, minden seregeit megujjítja. Történik pedig, hogy egész Egyiptomig terjed a hadravaló hirdetés és a hol Eustákius fiai felneveltettek, azon helyre is. Azon falubeliek azt a két legényt választják és küldik el a hadba, mivel ingyen nevelték volt fel őket a pásztorok és parasztemberek, kevés gondok levén rájuk; mint idege-
nekre. A kik midőn a generális elébe érkeztek volna, látván ékes

termetöket és serény magokviseletét az első seregbe rendeli őket Eustákius. Mendegélvén már egész táborral, megállapodik egy városnál, a hol harmadnapig pihenteti táborát. Azon városba bujdosott a felesége is és már jó időtől fogva lakott ott. A két ifju is bemenvén a városba, szállást szereznek magoknak, történetesen azon háznak ellenében, melynél az ő édes anyjok is lakott. Történik egykor, hogy a két ifju magok közt beszélgetnek, melyet az asszony is hallott egy ablakból; de egyik a másikról teljességgel semmit semmit nem tudott. A nagyobbik legény pedig ilyen formán kezdte el beszédét: én magam sem tudom honnanvaló legyek, csak alig emlékezem arra, hogy az édes atyám, hadvezér volt és az én anyámmal együtt bujdosni indultak, engemet is egy kis öcsémmel együtt elvivén magokkal, a tengeren egy kis hajócskán általköltöztünk; de mi okon nem tudom, a tengernek tulsó partján, az anyánk elmaradt tőlünk és az atyánk csak egyedül felvett engem az öcsémmel együtt és egy viz mellett letevén engem, egy oroszlán elragadott; hasonlóképen az ártatlan öcsémet is, egy farkas elragadott; hasonlóképen az ártatlan öcsémet is, egy farkas elkapta. Engem pedig valami pásztorok elvettek a fenevadaktól és mind-edig azok neveltek. Azután semmit nem hallottom, sem apám, sem kis öcsém felől. Ezt hallván a kisebbik, sirni kezd és mond: a mint veszem észre, te bizony a testvérem vagy; mert a kik engem felneveltek, azok az emberek hasonlóképen sokszor beszéltek nekem, mint vettek el a farkastól. Ezen beszédből megismerik és megismerik és megölelik egymást. Ezeket hallván az édes anyjok, mily rendesen hozzák elő az egész dolgot, elhiteti magával, hogy azok az ő fiai volnának.

Másnap kelvén, megyen a generálishoz az anyjok és azon kéri, hogy vinné hazájába ötét; mert ő római nemzetű volna, noha a nyomoruság olyan messzeföldre vetette. Így beszélvén az asszony a generálissal; addig szemléli és egynehány jegyekről észreveszi, hogy ő neki igaz házastársa volna a generális; tovább nem tartóztatván magát, lábaihoz borul, kérvén, jelentse meg magát ki legyen, mert ő neki ugytetszik, mintha valaha ő lett volna Plácidus, a hadak vezére, ki azután Eustákiusnak kereszteltetett; kit az Idvezítő megtérített és azután ilyen s ilyen próbákban forgott élete; kinok én felesége voltam, a kitől erőszakkal elvett a hajómester a tengeren jártunkban; két fiacskám is lévén, Theophistus és Agapitius. Ezeket hallván Eustakius és az asszonyt jobban megszemlélvén, megkezdi ismerni feleségét és örömében sirva megesókolja; magasztalván az Istent, ki a szomorkodókat megszokta vigasztalni.

Azután kérdi a felesége: uram! hová lettek fiaid? Kinek mond Eustákius: Azokat a vadak kapták el és mint történt dolgok, elbeszéli. Kinek mond az asszony: adjunk hálát az Istennek, a ki valamint minket összehozott ujlag: hasonlóképen reménylem, hogy fiainkat is szintén visszaajándékozza nekünk. Kinek Eustákius: elbeszélem, ugymond, azok mint vesztek el a vadak miatt. Viszont az asszony: én uram! tegnap olyan beszédet hallottam két ifjutól, melyek nagy szeget ütöttek fejembe. Mirenözve hivatja Eustákius az ifjakat és beszédökből fiainak ismeri őket lenni, kiket nagy örömmel veszen magához. Az alatt a pogányokkal is megharcolván, győzedelmet veszen rajtok és vigan tér vissza egész táborával együtt.

Azon idő alatt Trajánus császár meghalt és helyette a kegyetlen Adriánust választották császárnak. Ki is megértvén Eustákius generálnak győzedelmét, feleségének és gyermekeinek feltalálását, vigan várta őket és nagy pompával megvendégeli a generált. Másnap megyen a császár a templomba, az isteneknek áldozatot tenni a győzedelemért; de látván Eustákiust, hogy sem a győzedelemre, sem a felesége és fiainak feltalálására nézve áldozni nem akar, okát tudakozá. Kinek mond Eustákius: én a Krisztus Jézust hiszem örök Istennek lenni és egyedül csak neki teszek. Azon felindulván a császár, fogatja Eustákiust, feleségével gyermekeivel együtt, vetteti az oroszlánoknak; de az oroszlán elejökbe menvén, lehajtott fővel láttatott imádni őket. Akkor a császár egy rézbikába vettetvén őket, nagy tüzet gyujtatott alája és azok a tűzben égvén, szép könyörgésekkel adják meg lelköket az Istennek. Harmadnap mulva kivesszik a rézbikából testöket; de még hajok szálát sem perzselte meg a tűz, kiknek emlékezetére, a keresztények szép temetőhelyet készítenek, ahová testöket beteszik. Szenvedtek ezek mártírságot, Adriánus császár idejében. Idvezitőnk születése után 120 esztendővel, Mindenszenthavában.

CXI.

Mint kell valakire bizott nyáját őrizni.

Egy főembernek igen szép tehene volt, melyet szeretett, ki váltképen két okra nézve: mind ékes termetére, mind bőtejére nézve; ahoképest megaranyoztatta a tehének szarvait és gondolkozott, kinek őrizetére bizná marháját, volt abban az időben egy igaz, Árgus nevű embere, kinek száz szeme volt, azt késedelem

nélkül hivatja és elébe adja az aranyos szarvu tehenet, nagy jutalmat ígérvén néki, ha gondját tudja viselni; de ha a szarvai elvesznek, életével fizet, érette. Árgus felvállalja a pásztorságot, a tehenet nappal szeme előtt legelteti, éjszakára maga házába viszi be. Volt ugyanazon időben egy csalárd, Merkurius nevű ember, ki vágyódott volna arra a tehenre és gyakran kérte Árgustól, mind szép szóval, mind nagy áron a tehennek szarvait. Árgus pásztori botját vévén, melyhez szokott volt támaszkodni és mond ura személyében: te viseljed a főember képét, én a jövő éjszaka a te várdba mégyek és te kérjed én tőlem: hol vagy az aranyos szarvú tehen? én azt felelem: ihon jelen vagy szarva nélkül; mert midőn aludtam, elvitték a szarvát. Te azt feleljed énnékem: oh nyomorult! hogy aludt volna mind a száz szemed annyira el, hogy a zsvány azt cselekedhesse? e merő hazugság és így halálnak fia vagy. Ha azt mondom pénzen adtam el, ugy is halállal fenyegeessen engem. E meglévén, mond Merkuriusnak: csak menj dolgozra; mert engem arra nem veszel. Azután Merkurius muzsika szerszámmal és szép beszédeivel forgolódik, mindaddig, míg Argusnak két szeme elalszik. Végtere a több szemek is egyik a másik után mind elalussznak a szép muzsikaszóra. Melyet látván Merkurius, Argusnak elvágja a nyakát és az aranyos szarvú tehenet elhajtja.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a szép termetű és bővséges tejet adó tehen jegyzi az ember lelkét, a melynek szarvai megvannak aranyozva, tudniillik: mikor isten az embert a keresztség által megmosogatja és maga hivei közzé béiratja. Azután szép tulajdonokkal és erőikkel ékesíti fel az embert; sőt a világon pásztorokat is rendelt, azokat a vigyázó lelki tanítókat, kikre bizta Isten az ő nyáját. Azért mondja Ezékiel próféta: Ha meg nem jelented néki: hogy eltérjen az ő gonosz utjából, hogy éljen; és az istentelenségében meghal, az ő vérét a te kezedből keresem ki. Ha pedig megmondod az istentelennek és az istentelen az ő gonosz utjából ki nem tér, ő ugyan az ő gonoszságában meghal, te pedig a lelket megszabadítottad. De sokan vannak, kik csak pásztori botjukra támaszkodnak, a becsületet öröme felvévén a világtól; de ha Merkurius érkezik muzsikával, úgymint: ez ördög csalárd kísértetivel, lassan-lassan engednek néki, úgy elalussznak, oly gondviseletlenek, hogy a nagy rest-

ség miatt mind az Istentől felékesített lelkeket, mind azokat megöli a pokolbéli Merkúrius, kiknek pásztorságuk alá bizta volt Isten az ő nyáját.

CXII.

A mennyei orvosságok, némely lelkeknek meggyógyulásokra szolgálnak, némelyeknek nem használnak.

Gorgiánus királynak, feleségétől volt egy kedves gyermeke, melynek az édes anyja meghal, midőn a gyermek tiz esztendő volt. Azután ismét az urak tanácsából megházasodik a király, de a másik felesége a király fiacskáját nem szereti, hanem sok becstelenséggel illeti, melyet a király észrevévén, akarván feleségének is kedveskedni, a fiát más országba küldi, hol az ifju tanulásra adja magát és igen tudós főorvos léssen, kinek tudományán nagy öröme volt a királynak. Kevés idő múlva, megbetegszik a király és sietőséggel küld a fia után, hogy orvossággal segítse meg őtet, az apja parancsolatjára mindjárt mégyen az ifju és meggyógyítja a királyt a nagy nyavalyából, mihez képest elterjed a hire mindenfelé a király fiának. Azután megbetegszik a mostoha anyja is, a királyné, melynek gyógyítására sok doktorok gyűlnek össze; de mind halálos nyavalyáját mondják lenni a királynénak, min igen busul a király és fiának parancsol, hogy fogna a mostoha anyja gyógyításához. De amannak nem lévén kedve hozzá, a király megfenyegeti, hogy országából is kiűzi. Kinek mond az ifju: atyám! ha azt miveled nem cselekszel igazságot velem, hiszen nyilvánvaló dolog az, a mostoha anyámnak sugallatából üztél ki annakelőtte is országodból; mihez képest, az én távollétem miatt szenvedted a betegséget és közelitésem megszabadított a nyavalyától. A mostoha anyám nyavalyájának oka pedig az én jelenlétem, melyhez képest, inkább kimégyek az országból, mint véle együtt légyek. Kinek mond a király: a mostoha anyádnak épen csak olyan nyavalyája vagy, a micsodás nékem volt; a mint éngem meggyógyítottál, azonképen őtet is meggyógyíthatod. Kinek felel a fia: noha egyforma a betegség; de a természet nem egy, mert valamit néked béadtam, mindent kedvesen vettél tőlem, sőt mikor csak megláttál is ugyan megújultál; de a mostoha anyám mikor lát, nehéz néki, a szőlásom merő méreg előtte. Ha hozzányulnék, elájulna belé. Ehez képest nincs jobb a betegnek, mint mikor kedvét töltik. Ilyen szókkal addig mentegeti magát az ifju, hogy meghal a mostoha anyja.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a király Ádám, a mi első atyánk, kinek nagy birodalmat rendelt volt a felséges Isten a paradicsomban. Arról mondja szent Dávid: Mindeneket lábai alá vetettél, sat. Ennek az első felesége az ártatlanság volt; de elvesztvén azt, más feleséggel köttetett öszve, úgymint: a nyomorusággal. Arról mondja néki: Orczád veritékével eszed kenyeredet. Kinek emberi természetéből szép fia lett: mert az ő neméből származott a Krisztus Jézus test szerint, ki az egész emberi nemzetnek nagy Doktora. Mert ő róla mondja a próféta: A mi betegségünket ő hordozza és a mi fájdalomkat ő viselte. Azt tudjuk mindnyájan, hogy sok fáradságával, szenvedésével gyógyította meg Ádámot, azaz: Békéltette meg őtet, a haragra felindult Istennel, Ádámmal együtt minden maradékít. De ha a mostohát, úgymint: az ördögöt és a bünt soha nem akarta szeretni, mivel az a mostoha volt oka, hogy számüzetnék Ádám maradékival együtt a paradicsomból, mint Istennek előbbi jó kedvéből.

CXIII.

A lelki győzelemnek jutalmául.

Adoniás király mindenek felett gyönyörködött a vitézi játékokban; ahozképest egy magas piacot, min a kelevéztörök minden vitézségüket megmutatnák és a ki a másik felett győzedelmes lenne, annak szép jutalmat adna. Arranézeve mindenfelől rágyültek a főrendek és nemes ifjak. Kiket ő kétfelé osztott egyaranyu számban. A kik az első rendben voltak, egymás mellé paizsokat mind leraktak és a tulsó rész czélozván azokra a paizsokra, és a melyiket megtalálta, a paizsnak tulajdonosát, egy leány fegyverbe öltöztette és annak kellett kelevéztörésre kimenni a másik ellen, a ki a paizst meghajította. A ki pedig a kettő közzül győzedelmes lett, azt a király asztalához marasztották és a király koronáját fejére tették. A többi vitézek közt, egy vitéz lát a paizsok közt egyet, melyről három szép aranyalma függött le, a melyre mindaddig irányzott, hogy azt meghajította. A kié a paizs volt, azt az arra rendelt leány, mindjárt felöltözteti és kimegyen a vitéz ellen, ki a paizsát meghajította, a vitéz meggyőzi, fejét elüti és vitézségének nagy jutalmát veszi.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a király példázza a mi Idvezitönket, az igaz Messiást, a ki elsőbben harczot indított az égben, a nagy sárkány Lucifer ellen; kit Mihály arkangyallal és több angyalaival lehánytatott az égből. Azután a földön és a kálvária hegyén megharczolt és szent halálával győzte meg ugyanazt az ellenséget. A Felséges Istennek három kitett paizsa vagyon, ugymint: a hatalmasságnak paizsa, mely az atyát illeti. Második: a bölcsességnek paizsa, mely a Fiut illeti. Harmadik: az Isten jóvoltának paizsa, mely a Szentlelket illeti. Azokat a paizsokat bizonyos helyre tette volt Isten az emberi természetben, az ő képére és hasonlatosságára teremtvén az embert. Mert ugyanakkor, hatalmával, bölcsességével és jóvoltával részeltette az embert. Ezt a paizst hajigálta az ördög, mondván: Ha a tiltott gyümölcsből esztek, az Istenhez lesztek hasonlók. Akkor igazán találta azt a paizst, mely a Fiu Istent illette. Melyhezképest neki kellett leszállani és az ellenséggel szembeállani. Kit egy Szüz öltöztetett fel, midőn Boldog Szüz Máriától vett halandó testet magára és abban az öltözetben harczolt és vett győzedelmet mi érettünk.

CXIV.

Az emberi nemzetnek pokoltornáczából való felszabadításáról.

Egy király idejében volt egy szegény ember, ki az erdőben fát szedegetett, szamarán azt a városba hordván, keresett kenyeret magának. Egykor elsetétedvén a sűrű erdőben, beesik egy mély gödörbe, melyből ki nem jöhetett; mert azon gödörben volt egy nagy sárkány, mely a farkával épen betemette a gödörnek fenekét, kigyó is számtalan volt benne. Az oldalából a gödörnek egy hosszú kő állott ki, melyre mindennap öszvegyültek a kigyók és nyalták, a sárkány is hasonlóképen. Nézte a szegény ember és gondolja magában: ezek nem ok nélkül nyalogatják a követ; mert látom egyebet sem esznek, még is elég kövérek, nekem azonkívül is itt kell elvesznem látom, megpróbálom mit használ annak a kőnek nyalogatása. E gondolat után nyalni kezdi a követ ő is; hát minden jóízű ételnek és itálnak, melyet kitudott gondolni, izét kezdi érezni rajta. Melyhezképest minden éhségét és szomjuságát elmulasztja. Kévs idő múlva felette nagy égiháboru és menydörgések támadnak, melyektől megijedvén a kigyók, mind kimásznak a gö-

dörből, sárkány is felemelkedvén kezd kirepülni onnan, melyet látván a szegény ember, a farkába csimpaszkodik és a farkával a sárkány az embert messzeveti a gödörtől. A szegény ember nem tudván micsoda helyen legyen, ott várakozik mindaddig, míg valami kereskedő emberek érkeznek, a kik igaz utra igazítják. Megörül azon a szegény ember és bemenvén a városba, mint történt dolga, mindeneknek elbeszéli, azután meghal csakúamar.

Ennek magyarázata.

E szegény ember jelenti, közönségesen az emberinemzetet, kik mindnyájan meztelen jövünk ki anyánk méhéből, ennek a világnak setétes erdejére. Valamikor pedig bünt cselekszünk, akkor mély gödörbe esünk és a pokolbeli sárkánynak hatalmába. Ebben a gödörben találkozik egy kő, mely a Krisztust példázza, azt a követ, melyet az építők megvettek, sat. ő benne találkozik mindennemű lelki testi táplálásnak jóize, nyomoruságunknak idején, ahoz a kőhöz közelgessünk buzgó könnyörgésünkkel és a mint nekünk megparancsolta, nagy engedelmességgel büneinkről vallást tegyünk, akkor mintegy mennydörgés előtt elszaladnak a kigyók, ugymint: a mi vétkeink eltávoznak, annyira, hogy a nagy sárkány sem árt-hat; az ördög. A kereskedő emberek, kik a lelki tanítók, ránk találván, az igaz utat megmutatják, mely a boldog városba és az örökéletre viszen mindnyájunkat.

CXV.

A Krisztus halála szerzett nekünk idvességet.

Egy királynak erdejében, lakott egy gonosz elefánt, melyhez közelíteni semmínmű ember nem mert: melynek természete felől tudakozván a király a bölcsektől, azt felelik: hogy az az elefánt, a szűz leányokban gyönyörködne; ahozképést, két tisztességes leányt hozat elő a király, melyeket csak egy-egy ingben küld az elefánt felé, a kik énekszóval édesgetnék az elefántot. Elmennek a leányzók, egyik viszen egy medenczét magával, a másik egy meztelen kardot és leülvén az erdőben, kezdenek igen szépen énekelni, azt hallván az elefánt, közikbe megyen és lotelespedvén, egyik szűz leánynak ölébe teszi a fejét és ott elalszik az énekszó alatt. Melyet látván a másik szűz, fogja a kardot és elfogja a fejét az elefántnak. A másik a medenczét megtöltvén az elefánt vérével, viszik a király elébe, melyen a királynak nagy öröme volt és vérével bársonyt festetett.

Ennek magyarázata.

Ez a két szüz jelenti egyik a Boldog Szűz Máriát, a másik Évát, az emberinemzetnek első anyját. Az igazán kardot hordozott a kezében; mert vétkével az Istennek haragját és bosszuálló kardját érdemlette. A Boldogasszony pedig az ő alázatosságának mendenczével állott elő, mit megkívánván az Isten Fia, abban telepedett, noha vérével kellett kiontani; de azzal a vérrel festett drága bársonyt, melylyel lelkünket felöltöztette, melyben kedvesen megjelenethetnénk a dicsősséges Istennek színe előtt.

CXVI.

Az Isten mint szereti azokat, kik ellene nem járnak.

Pipinus király megházasodván, feleségétől szép fia született; de a szülésben meghalt az asszony, azután más feleségtől lett egy fia és mindenik gyermekét felneveli messze földre küldi. Sok idő múlva a királynak második felesége igen kívánta volna a maga gyermekét látni, melynek kérésére a király a gyermekeket hazahozatja; de mikor a gyermekek hazaérkeztek, azok oly hasonlók voltak egymáshoz, mind termetökben mind személyökben, mind magokviseletében, hogy a királyné meg nem ismerhette, melyik legyen az ő gyermeke. Végre a királytól tudakozza, melyik volna az ő gyermeke? de arra nem vehette az urát. Min elkeseredik az asszony és keservesen sirt. Akkor a király megvigasztalja a feleségét és mondja: ne sirj! mert ez a te fiad. A király pedig a meghalt feleségétől való fiát mutatja meg néki, min igen megörül és minden gondviselését kiválólag arra terjeszti, a saját fiára pedig semmi gondot nem ad. Melyet látván a király, mond a feleségének: Valóban megcsalatkoztál; mert nem a te fiad, kinek annyira kedvezel. Min elbúsul a királyné és ujjal kéri a királyt, jelentse meg igazán néki az ő gyermekét. Melyet semmiképen nem cselekszi a király, hanem mond feleségének: Ne várd én tőlem azt: mert ha igazán megmutatnám néked, egyikre lenne gondviselésed, a másokra nem; hanem jó vigyázással neveljed őket, ha felnövekednek, megmutatom akkor, nem léssen késő azután is, eleget örvendezhetsz néki. Mihezképest a királyné mindeniket egyarányu gondviseléssel neveli fel, akkor jelenti meg osztán a király, melyik legyen a fia és így igen boldogul éltek halálig egymás közt.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! ez a király, Krisztus Jézust példázza. Ő fiai az emberek mindnyájan; mer ő hozta életre mind a választottakat, mind a megvetetteket. A gyermekek anyja, jelenti az anyaszentegyházat. Az első anya elmúlt, mely csak a törvényből állott, most már a kegyelemből és egyszersmind Isten törvényéből álló anyánk vagyunk, de azt nem tudhatja az anyaszentegyház, kik idvezülnek és kik vesznek el az ő fiai között, hanem az ő idejében az ítéletnek nagy napján, mikor a választottaknak azt fogja mondani Krisztus uruk: Jöjjetek el én Atyámnak áldottjai, sat. A megvetetteket pedig átok alá veti.

CXVII.

A megátkozottokról és azoknak büntetésekről.

Fridrik császár ezt törvénybe adta ki, hogy: a ki szüz leányt erőszakkal elragadna, ha más, attól megszabadítaná a szüzet, lenne annak felesége, ha kedve lenne hozzá a leánynak. Történt egykor, hogy egy gonosz ember, elragad egy szüzet, visz a berekbe és ott erőszakot teszen rajta. A leánynak kiáltását hallván egy becsületes vitéz ember, siet a kiáltására, hogy meg tudhassa mid olog legyen. Kinek mond a leány: uram kérlek az Istenért! szabadíts meg engem e kegyetlen embertől; mert engem erővel elrabolván, meggyalázott és most meg akar ölni. Kinek mond a rabló: nem úgy uram! hanem ez feleségem, én őtet házasságtörésben találtam, azért akarom megölni. Mond viszont a leány: nem mond igazat; mert én soha senki felesége nem voltam, eddig szüzen éltem, hanem ma rontott meg engemet; azért kérlek, szabadíts meg kezéből. Az én szüzességemnek jelei meg is látszanak rajtam; melyet látván a vitéz, hozzáfog, hogy elvegye a leányt a kegyetlen embertől; de amaz sem akarván adni, kardot rántanak és keményen vagdalkozván, a kegyetlen embert meggyózi a vitéz; de a vitéz is nagy sebeket kapott. Mindazáltal, a győzelem után a leányt magának jegyzi, ahoz vala kedve mindenik félnek, kötelezi is magát erős hittel a leány. Ezekután mond a vitéz a leánynak: egynehány napig maradj meg ebben az én kastélyomban, míg apámnak, anyámnak hirt adok és hozzákészülök, visszatérvén, hogy a menyegzői lakadalom mentül becsületesebben menjen véghez közöttünk. E szók után elbucszván egymástól és már a vitéz távollévén házából, érkezik egy más kegyetlen ember a vitéz házához és ott zörgetett; de a leány be nem akarja

bocsátani, Végre sokat kezd igérni az ember, mirenézve bebo-
csátja a leány, hozzámegyen és él vele miat nőjével. A vitéz is
mintegy hónap mulva megérkezik a házhoz; de a leány be nem
bocsátja, jó szót sem ad néki. Melyet észrevevén a vitéz, mond:
oh jó leány! miért nem emlékezel meg rólam, ki téged a halál-
tól megmentettelek és a hitről is, melylyel megesküdtél nekem?
Kérlek mutasd meg orczádat nekem és szólj. Amaz egy ablakon
kitekintvén kérdi: mit akarsz? Kinek felel a vitéz: én csudálko-
zom rajtad, miért felejtkeztél el rólam, ihon nézd testemen a sok
sebhelyeket, melyeket éretted szenvedtem. Levetkezvén: ime,
ugymond, a te éleledért kaptam én ezeket, azért ne légy háladat-
lan hozzám: hanem nyisd meg az ajtót, mutasd meg orczádat,
hogy téged miut kedves jegyesemet magamhoz vegyelek. De a
leány mindazokra a szókra sem lett engedelmes. Végre bíró elébe
megyen a vitéz és ott panaszt teszen, sebhelyeit megmutatja,
melyeket azért szenvedett, hogy a leányt feleségül vehesse. Eze-
ket hallván a bíró, hivatja a kegyetlen embert, kérdi tőle: te vol-
tál-e ki ezt az asszonyi-állatot elragadtad, melyet a vitéz maga
erejével szabadított ki kezedből? Kinek felel a kegyetlen ember:
én voltam az. Mond viszont a bíró: no hát ez, annak a felesége
törvény szerint, a ki kezedből mentette meg őtet. Mivel pedig
más ember házába hirnélkül mentél be és másnak ágyát meg-
fertőztetted. Harmadszor: ennyi ideig feleségét magadnak tar-
tottad, ezekre már mit felelsz? de amaz csak elnémul. Az ass-
zonyhoz fordulván pedig a bíró, mond: te asszony! két okra-
nézve is kötelezve voltál e vitézhez; mert elsőben tégedet a rab-
lótól megszabadított. Másodszor erős hittel köteleztetted magadat
és mégis az ő házához miért kellett más idegent bebocsátanod? Mire
semmit nem felelhetvén az asszony, mindeniket felakasztatja és a
bírónak igaz ítéletét az egész tartományban helybenhagyták.

Ennek értelme.

Édes fiaim! ez az elragadott leány nem egyéb, hanem a lélek,
melyet a ragadozó ördög mindaddig les, hogy elragadhassa és azt
nemcsak meggyalázni, hanem örökhalállal is kívánja megölni.
Ilyen veszedelemben lévén minden ember, ha szive szerint fel-
kiált Istenhez, azért vett fel emberi természetet az Isten fia, hogy
mint egy vitéz, segítségére menjen anyomorultaknak és sokszor
meg is szabadítja lelkünket a kegyetlen ördögnek hatalmából és
olyankor mintegy jegyesét magának foglal minket; de mi ottan-

ottan elidegenedünk a mi Urunktól és kegyetlen hóhérok társaságában adjuk magunkat, valamikor lelkünket berutitjuk. Azonban, eljön a mi kegyelmes Urunk, kihez nagyobb kötelességünk volna, megáll szívünknek ajtójában ott eleget zörget; de nem bocsátjuk be őtet, mely vakmerőségben ha végig megmaradunk, nem úgy jön el, mint a mi lelkünknek mátkája, hanem mint a mi gonosz cselekedetünknek bírása.

CXVIII.

A csalárdságról.

Volt egy főember, ki Egyiptomba ment és ott hagyta minden kincsét egy bizalmas vén ember kezébe: ugmint ezer tálentomot, maga pedig, ország-vilagot látni ment. Utját végezvén, felkeresi a gazdáját, kinél kincsét hagyta; ama pedig mennyreföldre tagadja, hogy a dologban semmit nem tudna, sőt őtet soha szemével sem látta. A főember mindazáltal sokáig firtatja, hol szép szókkal, hol ígérettel; de a vén gazda annál inkább haragszik és fenyegetődzik: végre a káros nagy szomorúsággal és kárral távozik el az öregembertől. Midőn nagybusan eltávoznék, találkozik egy vén asszonynyal, mely remete köntösben lévén, egy pálcza volt kezében, az utról a köveket hányogatta, hogy az emberek meg ne botoljanak benne. Megismervén a vén asszony a szomorú embert, hogy idegen volna azon a földön, kérdi tőle mi járatban volna? és amaz megmondja rendesen minden dolgát, azt is, mint csalatott meg az öregembertől, mely miatt nagy kárba esett. Kinek mond a vén asszony: ha igazat mondanál, én jó tanácsot adnék. Kinek mond amaz: Isten a bizonyosság, az én igazságomban. Mond viszont a vén asszony: hozz egy bizonyosságot elő, kinek hiteles legyen a szava. Kit midőn előhozott volna a káros ember, mond annak a vén asszony: eredj menj el, végy a piacon igen szépen festett tíz kosarakat, és midőn azokat előhozod, töltsd meg kövekkel előttem és mindenikre vess aranyos lakatot. Ezek meglévén, mond a vén asszony a károsnak: keress tíz erős embert, kik vegyék fel ezeket a kosarakat és hozzák utánam: elmegyek én a te társaddal azon embernek házához, a ki megcsalt téged és mikor én a házban leszek, jöjjenek el a terhes kosarakkal az emberek egymásután, azután jöjj be te is és kérjed bátran pénzedet; úgy hiszem nem fogsz hiába járni. Akkor a vén asszony bemegy a vén ember házába és mond neki: uram! ez az idegen ember eddig nálam tartott szállást, most pedig hazájába akarván

menni, biztos helyen akarná pénzét letenni; én pedig téged igaz embernek ismerlek lenni, hozzád igazítottam. Kérlek Isten kedvéért és az én barátságomért, adj szállást ennek a pénznek, mely tiz kosárban van. A beszéd közben a káros is beérkezik a rendelés szerint a házba és kéri azon gazdánál letett pénzét. Gondolván a gazda, hogyha meg nem adja a pénzt neki, ama tiz kosár pénzt nem fogják nála hagyni, arranézve nagy örömmel látja a károst, kezet fog vele és egészségét tudakozza, ismeretségét nem tagadja és pénzét minden hiány nélkül visszaadja. Pénzét kezéhez vévén, elmegyén a vén gazda házától, Istennek hálát ad és a vén asszonynak megköszöni a jóakaratot. A vén asszony meghagyja a vén gazdának, hogy a tiz terhes kosarakra is jól gondot viseljen mindaddig, mig érette jöhetnek. Ilyen módon jutott pénzéhez a főember.

Ennek magyarázata.

Ez a főember, példája lehet minden világon levő embereknek, kik az életben csak zarándokságban járunk, közelitvén minden nap örökös hazánkhoz, melybe kell mennünk a halál által. Az Isten pedig tiz talentomot bizott ránk, az ő tizparancsolatját, melyeket ha restellünk hordozni és ennek a világnak házánál leteszünk, mely igen csalárd vén gazda, az örömet vissza nem adja azt a szép kincset, hogy azzal élhessünk örökös hazánkban. A vén asszony pedig, mely az utról a botránykoztató köveket elhányta volt, a jó lelkiismeret. Ez nem szenved lelkünkben semmi rutságot és akadályokat. Illik azért a te szivednek kosarát is megraknod; de nem botránykozásoknak köveivel, hanem olyan kövekkel, a minemű öt köveket szent Dávid tett volt az ő pásztori táskájába, melyeknek egyikével az erős ellenséget, a nagy Góliátot meggyőzte, melyek az Istenben való bizodalomnak kövei voltak. Mi is tegyünk szívünk rejtekébe öt követ, ugymint: a Krisztus Jézus öt mélységes sebeinek emlékezetét, azokban bizván igaz hittel, reménységgel és isteni szeretettel, meggyőzzük az ellenünk támadott mind földi, mind pokolbeli Góliátot.

CXIX.

Mily háládatlan az ember ezen a világon.

Volt egy királynak generálisa, ki birodalmában mindenk felett uralkodott. Volt a királyi ház mellett egy nagy berek, mely

mindenféle vadakkal bővölködött, abban a király mélygödörket ásatott és száját falevével gyengén befedette, melybe hullottak és fogattak mega vadak. Egykor megyen a királynak az a felfuvalkodott generálisa, lovastól általa berekben és egyik mélygödörbe lovastól belesik. Ottan csak hamar azon verembe egy oroszán is beesik, azután egy majom, azután egy rettenetes kigyó. Abban a veszedelemben látván magát a generális, kiáltott a mint tőle lehetett. Kinek kiáltását hallván egy Gvidó nevű szegény ember, ki fahulladékokat szedegetvén, szamarán hordta haza, azzal kereste élelmét, megyen a verem szájához, kinek a generál esedezni kezd, sok kincset ígervén neki, ha kivonja a veremből. Kinek mond Gvidó: ugy de én csak egy kis fahordással táplálom magamat és házámépét, hacsak az egy napot is hiában elmulatom, a te szabadításoddal töltvén időmet, én abban csak kárt vallok. Akkor annál nagyobb fogadással kötelezi magát a generális, csak őtet szabadítsa ki, nagy emberré teszi. Arranézve Gvidó bemegyen a városba és igen hamar hoz egy hosszú kötelet, azt leereszti a gödör fenekére; de elsőben is az oroszán kapja a kötelet és azt kihuzván a szegényember, a gödör szájától elfut az oroszán az erdőbe. Másodszor leeresztvén, a majom ragadja a kötelet és kihuzván azt is, fut az erdőbe. Harmadszor a nagy kigyó tekeredik a kötélt végére, midőn azt kivonta volna, mintha köszönetet tett volna Gvidónak, megyen az erdőbe. Utoljára könyörög a generális, hogy már őtet is vonja ki; őtet is kivonja a szegény Gvidó és azután a lovát is kivonják ketten. Lovára ülven a generális, megyen az udvarhoz. Megyen Gvidó is házához; de mivel üres kézzel érkezett, kedvetlenül látja a felesége, azonban megmondja mint történt volna dolga és mily nagy ígéretet tett a generális, min osztán megőrül az asszony.

Reggelt érvén, megyen az udvarhoz Gvidó, megizenvén az ajtónállótól a generálnak, hogy már ő ott volna, a ki őtet a veremből és a mérges vadak közzül kiszabadította, ha valami jutalmát adna a jótettért ígérete szerint. Azon megharagudván a generális, szidni kezdi, a dolgot tagadja és többé a dolgot meg se említse, mert keményen megpálcáztatja. A melyet el is követelt rajta a generál, mert igen megverette. Harmadszor is megpróbálván a szegény ember a könyörgést, akkor ugy elverette, hogy félholt lett, ugyhogy számaron ment utánna a felesége és azon vitte haza őszveronsolt testét, kinek gyógyítására költötte minden kevés keresményét. Meggyógyulván időre, megyen ismét előbbi szokása szerint azon berekbe faszedegetésre; menvén, előtalál

tíz megterhelt szamarat és utánna egy oroszlánt, mely egyenesen a Gvidó házához hajtja őket. Nézvén Gvidó figyelemmel az oroszlánt, észreveszi, hogy az, a melyiket ő a gödörből kivont. Így közelítvén az oroszlán Gvidóhoz, jelt ad a lábával neki, hogy azokat a terhes szamarakat hajtsja házához. Megtér azért Gvidó a szamarakkal, az oroszlán is segítvén néki egész hazáig. Ott azután farkát csóválja Gvidónak és visszafut az erdőbe. Ezekután Gvidó a templomban kihirdeti, ha valaki szamarát el nem vesztette-e? de nem találkozván ura, ő felbontja a szamarakon lévő málhákat, mikben sok pénzt találván, igen meggazdagodik. Másnap is az erdőre menvén Gvidó fáért, fajszeje nem lévén, csak néz fel egy fának tetejére, a melyen történetesen az a majom volt, melyet ő kivont volt a gödörből. Mely látván Gvidónak szükségét, annyi fát lördelt és hányt le a fatetejéről, melylyel megterhelhette szamarát és házához megyen. Másnap megint megy a berekbe, leülvén egy fa alatt pihenni, feltekint a fára, hát azon van a kigyó, melyet a gödörből kihuzott, szájában egy fehér, fekete és veres színekkel tarkázott kő vagyon, melyet a kigyó épen a kebelébe vet neki. Azzal Gvidó hazamegy és a követ viszi egy értelmes ötvöshöz, a ki megismervén a kőnek erejét, száz forintot örömet adott volna érte. Gvidó azonban azon kőnek erejével előhalad dolgában és nagy vitézi állapotra jut.

Megtudván ezt a király, hivatja Gvidót, pénzért kérvén tőle a követ, úgyhogy vagy odaadja a követ neki, vagy kimenjen országából. Mond Gvidó a királynak: uram! én odaadhatom a követ; de tudd meg a kő természetét, hogyha valódi árát le nem teszed, visszafordul hozzám ez a kő. Akkor ad háromszáz forintot a király érte; de Gvidó hazamenvén, csakhamar a maga ládájában találja a követ, mit maga a király elébe viszen, elcsudálkozván a király, azon kéri, mondaná meg néki miképen jutott a kőhöz. Akkor Gvidó elbeszéli eleitől fogva, mint járt legyen a generálisával, mint huzta ki a mély gödörből a vadak közzül, mivel fizetett neki azért a generál. Az oroszlántól, a majomtól és a nagy kigyótól is minő jutalmat vett, mind elősorolja. Azokon a király elcsudálkozik és a generálisnak méltatlan tettén igen megbusul, midőn elébe hivatta volna a generált, az sem tagadhatá a megtörtént dolgokat, miért mond a király: oh háládatlan ember! hogy mivelheted ezt ilyen emberrel, kinek annyi jótéteményeit vetted? miért nem tanultál hacsak a vadaktól is háládat; elleszel mátfogva minden hivatalod nélkül és helyetted Gvidót állítom a tisztedbe; mert te akasztófánál egyebet nem ér-

demlesz ezért a háládatlanságért Ezt a király ítéletét az egész ország népe helybenhagyta és Gvidót a király után örömet tisztelették.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! az Isten mint hatalmas király teremtette a világot és a gyönyörűségnek kertjét; de meg nem maradván abban Ádám, minden maradékaival együtt kivettetett a világgödrébe, a melyben az emberi nemzetnek el kellett volna veszni, hanem azon halandóság vermébe akart esni az erős oroszán is, mely a Krisztus Jézust példázza, mivel a szentírás is *Juda nemzetéből való győzelmes oroszánnak nevezi őtet*. Ez midőn az Isten erejének kötelével felszabadult volna, a halandóságnak verméből, azután sok rendbeli ajándékokkal gazdagította a szegény embereket; a Szentlelket elküldvén megbecsülhetetlen mennyei gazdagságokkal, ki a világ végezetéig megmarad a keresztyénekkal; de csak azokkal, kik hálaadással veszik a mennyei malasztot, mert a háládatlanokat erős büntetés alá veti az Isten és kiveti az örökségből; hanem marad az alázatosokkal, Istenfélőkkel, Istenszeretőkkel és hálaadókkal.

CXX.

Az asszonyoknak mesterséges csalárdságukról.

Dárius királynak volt három kedves gyermeke; a ki minek-előtte meghalna, hivatja azokat. Testamentomban a nagyobbiknak az országot hagyja. A másodiknak a kereszményeket. A kisebbiknek hágy egy aranygyűrűt, egy aranylánczot és drága szőnyeget. Az aranygyűrűnek olyan ereje volt, hogyha valaki az ujján hordozta, igen kedves volt mindenki előtt és a mit kívánt, mindent megadtak néki. Az aranyláncz is szinte, majd hasonló erejű volt; mert a ki azt nyakán hordozta, annak minden dolgai kedve szerint folytanak. A szőnyegnek az a tulajdonsága volt, hogy a ki rátelepedett, valahová csak kívánkozott, azonnal ott lehetett. Ezeket hagyta a kisebbik fiának, meghagyván feleségének taníttatná a gyermekeket és míg felnövelkednék, addig kezébe ne adná azokat. Aztán mindjárt meghal a király, temetés után a két öregebbik fia, mindjárt a testamentom szerint elfoglal mindenenket. A kisebbik fia pedig kinek Jónatás volt neve, az anyjától elkéri a gyűrűt s tanulni kéredzik, kinek kezébe adja az anyja; de azon kéri, hogy az asszonyember társaságát kerülje, ha a gyűrűben kárt

nem akar vallani. Elmegyén Jónatás a gyűrűvel és igen jól ta-
nult. Egy idő múlva az utcán sétálván, elébe jön egy szép leány,
melyet megszeretett az ifju és társul adja magát hozzá. Midőn
már igen megismerkedtek volna, csudálkozott a leány rajta, mi
lehet az oka, hogy az ifjunak pénze nincs, hazuról sem külden-
nek semmit, még is mint király fia, oly fényesen gyakorolja az
iskolát; ahozképest egy jó kedvében tudakozódik róla és mind-
addig hizelkedik az ifju körül, hogy megmondja a leánynak az
okát, mely a gyűrűnek erejétől származik, mit az ujján visel.
Akkor mond a leány Jónatásnak: ládd mennyi emberek közt
forogsz, szerencsétlen órák vannak, elvesztheted a gyűrűt, ha-
nem add a kezembe és én jól gondját viselem számodra. Oda-
adja az ifju a gyűrűt; de soha azután ki nem vehette a lány kezé-
ből, mely miattigen megfogyatkozván Jónatás, keservesen haza mé-
gyen az iskolából, megpanaszolván az ányjának kárvallását. Kinek
mond a királyné: felelek róla, hogy asszonyemberhez adtad maga-
dat, hiszen meghagytam volt, hogy futnál attól mint a tűztől. Hanem
immár az aranylánczot adom néked; de annak különben viseld gond-
ját, ha becsületed és hasznodat szereted.

Azzal megtér ismét Jónatás azon iskolába és néki hasonló-
képen lészen dolga minden fogyatozás nélkül. Azonban találko-
zik azon ismerős leánynyal megint. Látván a leány, hogy ismét
királyi módon megy minden dolga Jónatásnak, csudálkozva kér-
dezi tőle, hogy lehet az? holott semmi kincset sem hoznak az
anyjától számára. Felel az ifju: azon aranyláncznak erejétől van,
melyet nyakamon hordok. Ismét addig barátkoznak egymással,
hogy ármányosan azt is elcsalja tőle, mely miatt megint szorult
állapotra jut az ifju és kéri az aranylánczot a leánytól. A leány
ismét esküszik, hogy ellopták tőle; és semmiképpen elő nem ad-
hatja. Melyet hallván Jónatás, keservesen kezd sirni, szemére
hányván a leánynak minden ravaszságait, melyekkel elcsalta a
gyűrűt és a lánczot tőle, mely miatt becsülete vészett. Ilyen kára
után ismét az anyjához megy Jónatás és megmondja néki minden
esetét, min igen busul a királyné és mond; látom minden remény-
ségedet az asszonyemberbe vetetted, elmehetsz nyereségeddel,
ezentul minden ember bolondjának tart, azt tanácslom, menj el
és tanulj jobbat, egyebet már nem adhatok, hanem itt van az
apádtól maradt drága szőnyeg, ezután élélhetsz; de ha azt is el-
veszted, én előmbe többé ne kerülj.

A szőnyeggel ismét azon iskolába megyen. Kit látván az előbbi
kedves ismerőse a leány, ismét hozzá adja magát. Ama leteritvén a

szőnyeget, mind a ketten rátelepednek és midőn a szőnyegen ül-
nének együtt, gondolja magában Jónatás: oh vajha oly messze-
vetődném, a hol emberek sem találtatnának! A gondolat után
csak felemelkednek és oly liget mellé vetődnek a világ végén, a
hol emberek sem laknak. Akkor veszi észre magát a leány és ke-
servesen sir, mert szörnyen fenyegette Jónatás, hogy otthagyja a
vadaknak, ha az aranylánczot és gyűrűjét elő nem adja. A leány
megigéri ugyan az elrejtett kincset, csak hogy azon a helyen hozzá
nem nyulhat. Azonban kérdezi nagy hízkeléssel, mire való a
szőnyeg? megjelenti az ifju néki, hogy ha valaki arra teheti ma-
gát, mindjárt ottléssen véle a hol gondolja. Azalatt mind a ketten
a szőnyegen ülven, Jónatás a leánynak ölébe hajtva fejét és mé-
lyen elalszik, melyet észrevevén a leány, lassan-lassan kihuzza a
szőnyeget az ifju alól és gondolja magában, hogy ott legyen,
honnan reggel eljöttek és a leány mindjárt hazavetődik.

Jónatás kialudván magát felszerken, hát csak a pusztá földön
fekszik a leánynak és szőnyegnek hire sincs. Sir keservesen, de
nem tud mihez fogni, végre csakugyan megindul és érkezik egy
mély folyóvizhez, a mely oly erős és keserű volt, hogy miatta az
embernek, egész csontjáig lesenyvedett a húsá. Átalmenvén a vi-
zen, egy palaczkot töltött meg véle. Onnantovább menvén, talál
egy termőfát, melynek gyümölcséből mihelyt valaki eszik, mind-
járt megpoklosodik; annak a gyümölcséből is leszakaszt egyne-
hányat és elviszi magával. Azután talál egy tiszta folyóvizre, me-
lyen átalmenvén, — valamennyi húsá lehullott volt az előbbi víz
miatt, — ezáltal mindjárt meggyógyul és minden teste helyre áll;
abból a vízből is egy palaczkkal elvisz magával. Továbbmenvén,
talál ismét egy termőfát, melynek gyümölcséből éhen lévén enni
kezd és a mint a másik fának gyümölcsétől megpoklosodott, ettől
szépen megtisztult, ennek gyümölcséből is viszen magával. On-
nan tovább menvén, lát egy várat és a várból kijövő két ember-
rel találkozik, kérdezik tőle azok: micsoda ember volna? Jónatás
pedig doktornak adja ki magát. Kik mondanak neki: ennek a
földnek királya im ebben a városban lakik, a ki rut bélpoklos;
de ha valaki meggyógyitaná, sok kincset adnának annak. Melyre
Jónatás mindjárt ajánlja magát rá. Akkor viszi a két ember ötet
a poklos király elébe, kinek a második fának gyümölcséből ad
enni és mindjárt megtisztul. A második folyóvizből ad inni, attól
elszakadozott teste helyreáll a királynak; mire nézve szép aján-
dékot és nagy kincset ad Jónatásnak. Azzal megindulván Jó-
natás megyen a tenger mellé és ott hazájabeli hajóra talál, a

hajósmesterrel megalkudván, épen haza viteti magát és megyen abba a városba, hol iskolában járt. Ott mindjárt hire futamodik, minemü nagy doktor érkezik a városba, az a leány is halálos beteg volt, ki Jónatásnak a gyűrűjét és más egyébét elcsalta, küld a doktor után, kit a beteg leány nem ismert meg; de Jónatás ismerte őtet. Mikor már a beteg orvosságot kérne, mond Jónatás: ez az én orvosságom nem használ addig, valameddig ember meg nem gyónik; hogyha valakit megcsalt, igazán meg nem vallja. Akkor a leány fenszóval megvallja, mint csalta ő el egy Jónatás nevü ifju legénynek gyűrűjét, aranylánczát és drága szőnyegét, azt az ifju legényt mint hagyta csalárdul vadak prédájára a pusztában. Akkor kérdi a doktor, hovátette azokat a jószágokat? a leány ládájának kulcsát kezébe adja Jónatásnak és megmondja neki, hol találja fel. Ilyenképen Jónatás mindeneket kezéhez veszen és azután a leánynak enni ad az ártalmas gyümölcsből és inni a keserü vizből, mely miatt a leány annál inkább elpoklosodik, husa csontjairól leszakadoz és így hagyja el rettenetes veszedelmes kinban a leányt. Ezekután megyen Jónatás az anyjához, megmutatván az elveszett kincseit neki, elbeszélvén mint szerezte elő azokat és miben forgott állapotja, kezdettől fogva végig elősorolta. Kinek hazajövetelén örül a királyné egész udvarnépével együtt és azután becsülettél élvén jól végzi életét.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a király az Idvezitőt példázza. A királyné az anyaszentegyházat; melynek háromféle fiai vannak, ugymint: a hatalmasok, kik a világ javait e'foglalták. A bölcsék kik a világi jókat horgásszák. A választottak, kiket az Isten három rendbeli ajándékokkal áldott meg, ugymint: az igaz hitnek gyűrűjével, a jó reménységnek aranylánczával és a szeretetnek drága szőnyegével. Így valaki a hitet megtartja, nyertesén jár mindenütt. Arról mondja az evangélista: *Máté 17, v. 9. Ha hitetek leszen mint a mustármag, ezt mondjátok a hegynek: menj innen amoda és elmegyén.* Ha pedig a reménységnek aranyláncza nyakunkon vagyon, minden jót várhatunk a magasságból. Mert megvagyon irva: *Kérjétek és elvésszitek, keressetek és megtaláljátok sat.* Másutt szent Pál azt mondja: *ad. Rom. 8. v. 24. Reménység által idvezültünk.* A ki pedig szeretetben felöltözik, az Istenben vagyon, mert szent János mondja: *Az Isten, szeretet.* Igazán ott lehet hát az olyan ember, a hol kíván lenni, csak hogy ezeket a drága ajándékokat nem

mindenkor becsüli meg a lélek, hanem addig szunnyadoz, hogy a test elcsalja tőle és akkor veszi észre magát, mikor csak a puszta földön marad. Szükség azért olyankor követnünk Jónatást, kerüljünk fel sietséggel és menjünk a keserűségnek vizéhez, a testet szakasszuk el a töredelmességgel és keserves könnyhullatásunkkal az ő gyönyörűsége mellől. Annál is tovább menjünk és együnk a penitencziatartásnak gyümölcséből. Ezekután ha meg nem szűnünk a jóban való előmenetelben, bűneinkről igaz vallást nem teszünk, Isten és az ő szolgája előtt, akkor aztán a jó cselekedeteknek külön-különféle gyümölcsével élhetünk, ha ezeket az orvosságos vizeket el nem hagyod, elsőben a magad lelkét meggyógyíthatod, azután más felebarátoddal is irgalmasságot tehetsz. A hajó pedig, mely Jónatást hazájába vitte, jelenti az Istennek drága parancsolatait, a melyek minket az örök boldogságba visznek; de valamint Jónatás elsőben iselőbben ismerőséhez ment és azt megsanyargatta: ugyneünk is a mi kényes testünket meg kell zabolázuunk, isteni fenytékalá kell vennünk; megtanulván szent Pálapostoltól, hogy: *Testünket sanyargassuk és szolgálata alá vessük*. Így mehetünk szép nyereréggel vissza, a mi édes anyánkhoz és azután a mi örökös hazánkba, az örökkévaló boldogságba.

CXXI.

A világi dicsőségről, bujaságról. mely sokakat veszedelembé viszen.

Volt egy király, kinek városában két vitéz lakott. Egyik vén, másik ifju; a vén, minthogy gazdag volt, egy szép leányt vesz feleségül. Az ifju szegénységéhez képest vén asszonyt vesz el gazdagságáért, a kit nem igen szeretett. Egykor megyen az ifju a vén vitéz házához, a hol az ablakon nézett ki az ifju asszony és ott egymást megnézhén, szerelemre gerjednek. Attól fogva kezdtek munkálódni azon hogy mikép válhassék el az ifju asszony a vén urától és mehessen az ifju legényhez. A ház ablaka alatt volt egy fűgefá, arra egy fülemüle szokott és ott minden éjjel szépen énekelt, melynek hallgatására mindig felkelt az ifju asszony és ablakhoz ment. Melyet megsokalván a vén ember, okát kérdi felkelésének, kinek megmondja a felesége, milyen szépen énekel ott a fülemüle, mit örömet hallgat. Reggel lévén, fogja ijját s nyilat a vén ember, úgy meglövi a fülemülét, hogy a szívét kiviszi a nyilvas és beviszi feleségének a döglött madárkát. Melyet látván az asszony,

elkeseredik rajta, az ifju vitéznek tudtuladja, mint kegyetlenkedett az ő vén ura a fülemülén. Min felingerül az ifju vitéz és gondolja magában, ha én is kezébe akadok annak a vén embernek, én velem is azt teheti. Ahozképest neki készül, felfegyverkezik a vén vitéz ellen, házára megyen és ott megöli a vén gazdát. Azonban a maga vén felesége is meghal és azután elveszi az ifju asszonyt, melylyel kedvére él azután.

Ennek értelme.

Ezen a két vitézen érthetjük az Ó- és Újtestamentomot. Az Ótestamentom némely részeinek elkellett erőt venni, a mennyiben már az Ur Jézus Krisztus érdeme által az Istennek kegyelmébe jutottunk.

CXXII.

A házasságtörő asszonyokról.

Egy gazda ember ment a szőlőjébe, kinek sokáig való mulatását gondolván a felesége, küld a szeretője után és együtt mulatoznak; azalatt gazda hazaérkezik, egy termett szőlőlát hozván a kezében, mivel egyik szemét megsértette volt a szőlőben. Az ajtót hirtelen megzörgeti, melyet hallván a gazdasszony, megijed és szeretőjét a házszegletében, valami rejtekbe elbujtatja, azután az ajtót kinyitja. A gazda siet az ágyba lefeküdni, a gazdasszony pedig félti a szeretőjét. Kérdi az alatt az urát, miért sietne annyira az ágyba? amaz megmondja, hogy egyik szemével roszul van. Mond a gazdasszony: ugylátom uram! hogy a másik szemedben is hályog akar lenni; hanem fekjüdj hanyatt, hadd szivjam ki szemedből a fájdalmat, ne vesszen el mindenik szemed. Lefektetvén a jámbor urát, száját látó szemére teszi, hogy ne láthasson azzal is, azalatt int a szeretőjének kezével, hogy menjen ki az ajtón. Midőn gondolta az asszony, hogy az már elhaladt volna, mond az urának: kejj fel uram! már ne féltsd a másik szemedet, hanem légy vigan.

Ennek magyarázata.

Ez a gazda ember jelenti a püspököt, ki az anyaszentegyházban főpásztor helyett van. A házasságtörő asszony azt a lelkét jelenti, mely gyakran gonoszsága által ördöghöz adja magát. Csakhogy gyakran megvakulnak apásztorok, mert a fősvénység tolja ki szemöket, a bölcs mondása szerint. *Eccl. 20. v. 41. Az*

ajándékok megvakítják a birák szemeit. Mindazáltal gyakran történik, hogy némelyiknek szeme egészséges, azt is bétapasztja ennek a világnak hizelkedése; így mindegyik, mind másik, elvész a nagy setéségben.

CXXIII.

Az ifjak az ő szüleik vigyázatában maradhatnak meg a tiszta életben.

Egy vitéz, ki messzeföldre indult, addig mig odajár feleségét magára hagyja. Azalatt az ifju asszony megszeret egy ifju legényt, mit megjelent az édes anyjának is. Az anya kedvezvén leányának, az ifju legényt hivatja és azzal vendégeskedni kezdnek. Azonban visszatér, a vitéz és az ajtón zörget, az ifju asszony hirtelen az ágyába rejti kedvesét, azután kinyitja az ajtót; kibémenvén, elsőben is mint fáradt ember ágya készítéséről parancsol. Azon elállesze az ifju asszonynak, mit látván az anyja, mond: ne siess leányom az ágykészítéssel, mutassuk meg elsőben uradnak a szép lepedőt, melyet számára készítettünk. Azon lepedőnek egyik végét adja a leánya kezében, a másik végét maga tartja a vén asszony és felemelve a vitéz nézésére mindaddig tartják, mig annak árnyékában kiment a legény az ajtón. Az meglévén mondja leányának: már terítsd be az urad ágyát a szép lepedővel, melyet magunk kezével készítettünk és vartunk neki.

Ennek magyarázata.

Akármely keresztyén embernek tüköre ez a vitéz: mert mindnyájan utjárásban vagyunk ezen a világon. De abban ajárásban Isten előtt sokat vétkeztünk. Igaz do'log, a vitéz, mely a jólekiismeretet jegyzi, gyakran zörget, csak hogy a test, világ és a bivóság lepedőjét szemünk előtt tartják, hogy ingyen se láthassuk a mi ellenségünket, mely lelkünknek megfertőztetésére mindenkor közel vagyunk hozzánk és így eszünkbe sem vesszük, mikor az idő elmulik tőlünk, azután csak gyalázattal maradunk, ha az ilyen példákából nem tanulunk.

CXXIV.

Nem kell az asszonynak hinni, mert haragjában kijelenti a titkokat.

Volt egy vitéz, ki a királya ellen nagyot vétett: errenézve embereket küld a király elébe, hogy kegyelmet nyerjenek fejének. Nagy későre ilyen feltétellel enged a király meg. Men-

jen elébe az udvarába; de úgyhogy egyszerre lovon is, gyalog is járjon és vigye magával a legjobb barátját, a legnagyobb ellenségét és a kit legjobban szeret. Ezen a vitéz igen nagy gondba esik; azonban éjszakának idején mégyen egy idegen ember hozzájok és a vitéz mond feleségének: bizonyos dolog, hogy az ilyen ember pénz nélkül nem jár; azért ha néked is tetszik, én ezt az embert megölöm, a pénzét foglaljuk el és tartsuk meg magunknak. Javalja felesége a dolgot. E meglévén, felkél jó hajnalban a vitéz, az idegen embert elbocsátja békével házatól, mit senki sem tudott. Azonban egy borjunak vérét veszi és felkonczolván azt darabonkint rakja egy zsákba. Azután feleségét is felkölti és a zsákot kezébe adván, mond néki: ennek a testét az istállóba temettem el, hanom ebben a zsákban csak feje és lábai vannak; fogjad és a kamarában rejtsd el ezt a zsákot. Ezeket mondván, egy marok pénzt is mutat a feleségének, mintha azt a jövevénytől vette volna el. Reggelt érvén, indul a király elébe, a vizsláját jobbkéz felől vezetvén, a kis fiát ölébe vévén, a feleségét balkéz felől hagyván, úgy megyen bé az udvarba, hogy egyik lábát a vizsla hátára tette és másikkal ő is előbb ugrott a földön. Melyet látván a király, udvara népével együtt, csudálkoznak rajta; azonban, elébe mégyen az udvarbíró és kérdi tőle; hol van a te legjobb barátod? ragadja a vitéz kardját és a vizsláján sebet ejt vele, azzal elúzi magától, azután csakhamar szállítja vizsláját és az hizelkedve ismét visszatér hozzá. Akkor mond a vitéz: imhol az én legjobb barátom! Mire mond a király: igazat mond benne. Akkor kérdi a király maga: hol van az, kit legjobban szeretsz? mutatja a vitéz, előtte játszó fiacskáját és mondja: ebben van legnagyobb gyönyörűségem. Azután kérdi a király legnagyobb ellenségét. Arra a kérdésre nagyon megüti a vitéz feleségét, mondván: mit nézel a király szemébe oly szemtelenül? Min megharagudván az asszony, mond az urának: te gyilkos, mit rongálsz engem? hiszen most is a kamarában a szegény jövevény embernek teteme, kit az éjjel kegyetlenül megöltél egynehány pénzecskéért. Másodszor is megüti feleségét a vitéz, mondván: rossz asszony! miért nem viselsz gondot gyermekekre? akkor annálinkább felpattanván az asszony, nagyon kiáltja: jöjjetek el velem, ugymond, szemetek láttára hozom elő a szegény ember tetemét, kit ez a zsivány az éjjel öszvekonczolt és most házunknál rejtve tartja. Azon szóra udvariak mennek el az asszonynyal, kiknek elibök viszi a zsákot, miből nem egyéb, hanem borjú-fő és lábak hullanak ki. Onnan az istállóba viszi őket, azt is felásván, nem találnak egyebet a borju husánál. Azok csak elsudálkoznak a vitéz okosságán, a ki-

rállyak mulatságára megjelentik a dolgot és attólfogva hitese szolgálái közzé választja azt a katona embert a király.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! ez a vitéz a bűnös embert jelenti, ki az Istennek kedvéből kiesett gonoszságai miatt; hanem az Istenhez járul azután buzgó könyörgésekkel, a szent angyalokkal és a több boldog lelkekkel együtt, hogy mindazokkal egyetemben tiszteletet tegyen és kedvet találjon a Krisztus érdeme által. Kinek az Isten ilyenformán enged meg, hogy gyalog s egyszersmind lovon menjen elébe, mely azt teszi, hogy megtapodja a földön a világi hívságokat és mintegy lovon járó posta, olyan serény légyen az isteni szolgálatban. Alelkiismeretet mint kedves gyermekét úgy hordozza ölében és rá vigyázzon, hogy azt meg ne sértse; testét úgy hordozza, mint legnagyobb ellenségét és azt zaboláról ne bocsássa. Legjobb barátjának az őrangyalát tartsa; mert az visel reá éjjel-nappal Isten akaratjából gondot. Noha gyakran megszomorítja az angyalt az ember, mikor Isten ellen vét; de azután ismét az emberhez fordul az ő őrangyala, hogy a veszedelemből kiszabadítsa az embert. Nem is cselekedhetik nagyobb okosságot ember, mintha megöli a borjút és azt a maga kamarájába rejti el. Azaz, mint mikor rejtekbe megyen az ember a maga kamarájába, ott a testet ostor és zabolára fogja, bőjttel sanyargatja, Istennek, alázatos könyörgésével, áldozatot teszen; mert akkor meghallgattatnak az ő könyörgései, alamizsnái bevételődnek és az Istennek kedves szolgálói közzé számláltatják az olyan ember.

CXXV.

Az asszonyemberek nemcsak megjelentik a titkot, hanem hazugsággal is toldják.

Volt két testvér atyafi, annak egyike szerzetes, másik világi ember volt. Hallotta a világi ember, hogy az asszonyban a titok meg nem maradhatna. Mit megakarván próbálni, mond a feleségének egy éjjel: ódes atyámfia! én neked valamit mondanék, ha benned megmaradna a szó, melyet ha megtudnának, nekem örök gyalázatombra lenne. Kinek mond az asszony: olyat ne gondolj, hiszen egyek vagyunk mi mindenekben, mind a jót, mind a gyalázatot, egyaránt kell szenvednünk. Mond azután a férfi: midőn félrementem volna szükségemre, egy fekete holló repült ki belőlem, mi

miatt igen aggódok. Mond a felesége: pedig jó hogy megszabadul-
tál olyan tehertől. Reggel lévén, megyen a szomszédba a felesége
és ott mondja: oh édes szomszédasszony! nagy titkot mondanék én
neked, ha a szó megmaradna benned. Felel rá a szomszédasszony,
hogy mint maga lelkével, oly bizvást beszéljen vele. Arra mond
mindjárt: olyan csudálatos dolog történt ez éjjel a mi házunkál,
hogy az én uram alsó részéből két fekete holló repült ki, min nagyon
busulok. A szomszédja elévviszi a hirt és a harmadiknak hirdeti.
Végre addig beszélük titkon a dolgot, elhiresítik az embert, hogy negy-
ven holló ment volna ki belőle. Elszégyenlette magát ezen a híren a
férfi, öszvegyüjti a város népét és előttük hittelt menti magát, hogy
semmi sincs a dologban, hanem csak azt akarta megpróbálni, mint
tarthatja meg az asszonyember a titkot. Ezekután meghal a fele-
sége, maga megyen a zárdába és ott három betűt tanul, melynek
egyike fekete, másika veres, harmadika fehér volt.

Ennek magyarázata.

A ki az asszonyembernek állhatatosságát próbálta, jegyzi e
világon kapdosó embert, ki annyira elmerül a gondokba, hogy végre
ezer akadály éri, kiváltképen a ki a kevélységbe esik, a lelkét sok
veszedelembe ejti. Mely vétek igazán hasonlítottatik a fekete holló-
hoz. Ebből pedig a te feleséged, melyen a testet értjük, nem hogy
kigyógyítana, sőt inkább gyalázatosan bemocskol, azt cselekedd te-
hát te is, gyűjtsd öszve a sokaságot, ugymint: teljes életednek min-
den gonoszságai jussanak eszedbe, azokról kövesd meg Istent és tarts
penitenciát, azután a jámborok gyülekezetébe menj be, a hivságok-
ról fordítsd el szemeidet és tanulj bárcsak három betűt, melynek
egyike fekete, a légyen a pokolbeli kinoknak emlékezete, melyek
szokták követni a bűnöket. A másik betű, mely veres, légyen a te
Idvezitőd kinszenvedésének emlékezete, ki teéretted vérrel festette
meg a földet is, kibocsátván piros vérét szent testéből. A harmadik
betű, mely fehér, légyen a mennyei boldogságnak kívánsága. Mert
a ki e három betűt jól megtanulta, azt szívébe nyomta, minden
kétség nélkül a mennyei boldogságban részes leszen.

CXXVI.

Az asszonyembernek nem kell hinni.

Mákróbius írja, egy Papyrius nevű római gyermek felől, ki a
tanácsba apjával együtt be talált menni, a hol titkos dolgokról vé-

gezett a tanács; melyet élete veszte alatt senkinek nem volt szabad kijelenteni. Hazamenvén onnan a gyermek, az anyja firtatni kezdi a titokról, melyet életök vesztése alatt hagyott meg a tanács titokban maradni. Midőn a gyermek anyja miatt nem maradhatna, mond egykor: azt vette kérdésbe a tanács, mit kellene elkövetni a városban, azt-e, hogy egy férfinak légyen sok felesége, vagy egy asszonynak sok férje? Mely gyermeknek az anyja, özsvegyüjti a városi asszonyokat és sereggel mennek a tanács elébe, ilyen követséggel: hogy minden asszonynak két férje legyen, inkább illendőbb, mint egy férfinak több felesége. Mely dolgon a tanácsrend csak elbámul, nem tudván mire gondolni, miért vették az asszonyok olyan szemtelen kivánságra magokat, mindnyájan egy akarattal. Szégyenlették is a tanácsurak, feleségeik nyughatatlanságát. Melyet észrevevén a gyermek, megjelenti az uraknak mint járt az anyjával; azután elvégzik az urak, hogy az a gyermek mindenkor jelen legyen a tanácsban.

Ennek magyarázata.

Ez a gyermek jelenti a tiszta életet szerető ifjakat, kik a szerzetbe bemennek a hol tudniillik mindennapi tanács van, az idvességek elnyerése felől. Annak az anyja jelenti a világot, mely minden jó szándékától idegenti az embert, a lelki tanácsos dolgokat, hogy nagyra ne becsülje, szabad akarat szerint való szegénységen ne kapjon. Olyankor szükség követni ezt az okos gyermeket Papyriust, úgy hogy, ennek a világnak hitegetését csak semminek tartsuk, fülünk mellett boesássuk, mikor haszontalan kérdéseket támaszt elébünk, azokkal ellenkezőt cselekedjünk, az imádsághoz ragaszkodjunk és így megmaradhatunk azokkal az igaz bölcsekkel, kik a mennyország utját feltalálják.

CXXVII.

Az okos birónak igazságáról.

Volt egy kegyetlen vitéznek egy hiv és jó gondviselő szolgája sok időkig. Ki midőn gyülekezetbe menne egy erdőn által a szolgájával, harmincz gira ezüstjét a berek közepén elveszti, melyről a szolgája semmit sem tudott. Azután a szolgáját kezdi vallatni, elveszett kincse felől, min a szolgája igazán megesküszik, hogy szemével sem látta. Melyet mivel meg nem talált, a szolgájának elvágja a lábát és elhagyván, maga hazamegyen. Lakott azon ut mellett egy remete, ki hallván a szegény legénynek jajgatását, felé

közelít és megértvén ártatlanságát, hátára vévén a sebesültet, házához viszi és ott gondját viseli. Azonban, imádsághoz fog a remete, panaszolkodván Isten előtt, mintha nem igazán cselekedett volna, hogy azt a nyomorultat úgy engedte a kegyetlen embernek mészárlani. Midőn ilyenképen hosszasan sirva imádkoznék, mégyen hozzá egy angyal, mondván: nem olvastad-e a zsoltárokbán: Isten igaz bíró, erős és sokat tűrő. A remete felel: igen is olvastam, ugymond, és hittem; de látom ma megcsalatkoztam, mert ez a lábavesztett ember gyónásának színe csalt meg éngem. Felelt az angyal: Isten ellen gonoszt ne mondj, mivel neki minden utja igazság, ítélet és jóság. Jusson eszedbe hányszor olvastad. Az Isten ítélete, nagy mélység. Tudjad azért bizonyosan, hogy ez ember régi vétkéért vesztette el a lábát; mert azzal a lábával az anyjának gáncsot vetett volt elébe, mely miatt magas helyről vetette le anyját, mely vétkéről eddig penitencziát nem tartott. A vitéz pedig, ennek a szegény legénynek ura, az elvesztett pénzzel kereskedést akart indítani a maga lelkének veszedelmére, azért Istennek igaz ítélete szerint vesztett el a pénz. Egy szegény ember mindennap könyörgött az Istenhez, hogy tartsa el őtet, feleségével és gyemekeivel együtt, az a szegény ember rátalál arra az elvesztett pénzre és midőn ura nem találkoznék, egy részét maga szükségére költi, a többit más szegény felebarátjainak kiosztja. A többi közt annak is jut belőle, kinek a lábát elvágták miatta. Annakokáért, őrizetet tégy a szádra, Isten ellen azt fel ne tátsad, mert ő igaz Bíró, erős és hosszútűrő.

Ennek magyarázata.

Ez a vitéz az anyaszentegyházban a főpüspököt jelenti, kinek fegyverben kell lenni mindenkor a lelki ellenségek ellen. A hivszolga az utánna való papi rendeket lelenti, a kik noha vigyáznak; de gyarlók lévén mint emberek, sokszor lelkökben ők is kártvallanak. Olyankor pedig egyebet ne tegyen, hanem a miben vétett, tartson penitencziát és sanyargassa testét, azután kiáltson fel az Istenhez; mert azt mondja szent Dávid: Meghallgatja az Ur a szegénynek kiáltását. Tanuld meg azt is ebből a példából, hogy akármi alkalmatlanságot szenvedj, vagy láss, hirtelen ítéletet ne tégy fele, annál inkább Isten ellen ne zugolódjál, mert Ő csak egyedül az igaz Bíró, erős és hosszútűrő. Ádámot is szemlélhetjük ebben a példában, kit az Isten nagy gazdagsággal áldott volt meg; de azt elvesztette és azután kiáltott a Felséges Istenhez. Kinek az Isten életét megengedte nyomoruságos okok alatt, úgyhogy, orczájának

verejtékével egye kenyerét. Ezt megszárván az Isten Fia, leszállott az égből, felvette a földről és maga házába vitte bé, részeltetvén minket az ő országával.

CXXVIII.

Nehéz számadása azoknak, kik a másokét hamisan elfoglalják.

Maximiliánus idejében volt két vitéz, egyik istenfélő, másik igen világi ember. Az igaznak volt egy szántóföldje, a másiknak szomszédságában. Azt a földet mindenestől örömezt magáévá tette volna a világi ember és gyakran kérte az ő részét a másiktól, melynek árát is örömezt megadta volna, de nem akarta eladni a maga részét. Azonban meghal az istenfélő vitéz, melyet hallván a világi ember, mindjárt levelet írat a megholtnak neve alatt, mintha a földet bizonyos számú pénzért neki adta volna. Keres három hamis tanút is költségével és a holt embernek házához menvén, annak pecsétjével megpecsétli az álnok levelet. Mely levélnek erejével csakhamar elfogja a szántóföldet. Kinek mond a megholt embernek fia: miért foglalod el az atyám földjét, a mely engemet illet? Kinek felel amaz: az apád adta nékem bizonyos summa pénzért azt a földet. Mely dolgon meg nem egyezhetvén, mennek a bíró elébe, ott a világi ember pecsétes levéllel és hamis tanúival előáll, állitván a maga dolgát. Kinek mond az árva: Látom az apám pecsétjét, de bizonyos vagyok abban, hogy néked nem adta a földet, mint férkeztedél pedig a pecséthez, azt nékem bizonyítsd be. A bíró e vetekedések után a világi embert külön szobába küldi és a tanuit is hasonlóképen, kik közzül az öregebbiket hivatja és kérdi tőle; ha tudná-e a mindennapi imádságot? A ki jól tudta és a bíró előtt el is mondta, azután azt külön helyre küldi, azután hivatja a másik tanut is és mond annak a bíró: barátom! mit a társadtól kérdeztem, azt olyan igazán előbeszélte nékem, mint a mindennapi imádságot, a Mi Atyánkat milyen igazán elszokták mondani; azért meglásd, te is igazat mondj, ha az akasztófán nem akarsz megszáradni. Mire nézve gondolkozni kezd a másik tanú, ne talán mindeneket megmondott társa a bírónak. E szerint ő semmit nem mert eltagadni, hanem rend szerint elősorolja mint irták az álnok levelet és mint jutottak titkon a megholt embernek pecsétjéhez. Azután azt is külön szobába viszik. A harmadikat hivatván, annak is mondja a bíró: jó barátom! a te társaid oly igazat mondtak nékem, mint a Mi Atyánkat. Melyhez képest ha meg nem akarsz halni; te se távozzál el az

igazságtól. Az annálinkább elhiteti magával, már mindenek napfényre jöttek, mi haszna néki is tagadni és ő szóról-szóra a miut köztök a dolog történt, eleitől fogva megmondja és azt is külön szobába viszik. Azután hivatja a világi embert, haragos szemeket vetvén rája. Mond meg, ugymond néki, miképen foglaltad el a megholt embernek szántóföldjét? ő nem tudván, hogy tanúi mindent igazán megvallottak, igazolni kezdi magát és hivatkozik a tanukra. Kinek mond a bíró: átkozott ember! tulajdon tanúid árultak el téged, mely zsványul szerezted mind a levelet, mind annak pecsétlését. Melyet hallván a vitéz térdre esik a bíró előtt, ki a király volt és kegyelmet kér fejének. Kinek mond a király: a minémű kegyelmet érdemelsz, olyanban részesülsz. Azután mind a tanukat, mind a vitézt egymásmellé akasztatja. Ennek a királynak ítéletét mindenek csudálták és helybenhagyták; mert azután mind az atyai örökséget, mind a mit a vitéz birt, az árva kezébe adatott a király. Melyet nagy hálaadással vészen a szegény árva.

Ennek magyarázata.

E két vitézen érthetjük az ördögöt és Ádámot az egész emberi nemzettel, mely az Ádám maradéka. Ádámé lévén a paradicsomi örökség, vagy boldogság, ezt irigylette a telhetetlen ördög és minden igyekezetével ki akarta keze közül perelni. Elsőben is pecsétét kívánván ellopni tőle, mert szép pecsét volt az emberen, az Istennek képe és hasonlatossága. Elcsalja azt az embertől mindenkor, valamikor kísértete által a bűnnek homályával bemocskolja az embert, akkor a gyönyörűséges isteni kép épen bémázoltatik. Mikor tehát kísértete által annyira ment volna elő dolgában az ördög, hogy az emberi nemzetet mindenestől kiakarta tudni az ő örökségéből; de a mely embernek esze van, a mennyei Királyhoz megyen panaszt tenni, a mint a régi próféták és pátriárkák cselekedtek, mondván: Óh uram Isten! Emánuel király és törvényadó, a nemzetségek várákozása és azoknak idvessége, jöjj el a mi szabadtásunkra, mi Urunk Istenünk! Akkor az ördög is megjelenik az ő tanuival, a magunk gonosz cselekedetét támasztván ellenünk, de ezeket a tanukat megszegyenitheti a keresztény ember. Először: az áhitatos imádsággal, melynek feje a „Mi Atyánk.“ Másodszor: az igaz penitencziatartással és töredelmességgel. Harmadszor: az Isten kegyelmében való megmaradással.

CXXI.

Az igaz barátságnak próbájáról.

Egy királynak egy kedves fiánál több nem lévén, az országokat járni kívánkozott, ismeretséget akarván szerezni az emberekkel. Midőn odajárt volna, hét esztendő mulva visszatérvén, nagy örömmel látja az atyja és kérdi tőle, hány igaz barátta talált volna? Felel a fia az atyjának: háromra; az egyiket magamnál is inkább szeretem. A másikat ugy szeretem mint magamat. A harmadikat kevésbé, vagy nem is. Kinek mond a király: minekelőtte rájuk szorulnál, addig próbáld meg őket ilyen képpen. Ölj meg egy disznót, a husát rakd egy zsákba, éjjel vidd a barátod házához, kit magadnál jobban szeretsz és mond ezt néki: im egy embert öltem meg véletlenül, melyet ha megtudnak, nékem gyalázatos halállal kell vesznem; hanem kérlek ilyen szorultságomban légy segítségemre. Melyet midőn végbevitt volna a király fia, mond neki a kedvesebbik barátja. A mint cselekedtek, ugy veszed hasznát, mi miatt ugy hiszem nem sokára felakasztanak; de mivel barátom voltál elkísérlek az akasztófaig és midőn megfuladsz, három vagy négy sing posztót adok testednek eltakarítására. Azután megyen a második barátjához, de ott is csak olyan vékony válasza lészen, mondván neki: talán bolondnak tartasz engemet, hogy olyan veszedelembe akarsz keverni? mindazáltal, mivel barátom voltál, elkísérlek a vesztőhelyre és a mint lehet vigasztallak. Megyen azután a harmadik barátjához, annak is elbeszéli mint járt és mondja: pirulva folyamodom hozzád mivel néked semmivel sem szolgáltam, sőt nem is tartottalak igaz barátomnak; de ne nézd azt, hanem mutasd jó indulatodat hozzám. Kinek felel az a barátja: örömet szolgálók, sőt vétkeidet is magamra vállalom, ha pedig kívántatik, magamat is megöletem éretted. Igy, a melyik felől nem gondolta volna, abban talált nagyobb szeretetet.

Ennek magyarázata,

Igy van az embereknek dolga, csak bujdosásban töltjük minden időnket. Először is a világhoz esatoljuk magunkat, kit, maguknál is inkább szeretünk, mintha abban volna a tökéletes barátság. Ha pedig próbára kél a dolog, nem hogy szorultságunkban könnynyebitene, de maga taszit annál mélyebben a veszedelembe. Másodszor: magunk házanépét szeretjük, mint tulajdon magunkat. Ha pedig haláloed történik elkísér a feleséged, gyer-

mekeiddel együtt a temetőbe; egy kevésbé siránkozván rajtad, azután csakhamar elfelejtkeznek rólad. Nem lehet azért nekünk jobb barátunk a mi Idvezitőnknel, kit gyakran igen hátrahagyunk; de midőn megszorulunk és halálunk orájához közeljárnunk, akkor vesszük észre, kinek volt nagyobb szeretete hozzánk, tudniillik a ki maga életét tette le, hogy miként az örökéletre megtarthatna.

CXXX.

Jobb az okos, az erős férfinál.

Volt egy király, ki egy embert szegénységéből felvett és azt a maga várában kapitánynak teszi. Az, felfuvalkodván méltóságos állapotjában, elárulja a királyt és ellenségeinek feladja a várat. Azon megbusulván a király, tanácsot tart, mint vehetné viszont kezéhez a várat feltalálják, hogy különben már ahoz nem juthat, hanem erővel, okossággal és szeretettel, ha gazdagsággal együtt léssen. Volt azon királynak birodalmában három vitéz, egyik igen erős, másik okos, harmadik hiv, kik a királyt igen szerették. Ezek a vitézek seregekkel szállják meg a várat. Az erős vitéz keményen kezdi ostromolni a várat, azonban a bástyáról úgy találják ágyékát löni egy nyíllal hogy elvész miatta. Érkezik azon törésre az okos vitéz és felmenvén a bástyára, okait kezdi tudni, miért kellessék meghódolni a királynak. Azt is hasba lövik egy nyíllal és a tüdejét találván, elesik az is. A harmadik vitéz is a töréseken megindul és az ellenségekkel harczolván is, annyira viszi a dolgot, hogy az ellenséget kiüzi a várból és a maga zászlóit tüzi fel a várfokra. Látván a király annak jó magaviseletét, becsületre és nagy állapotra emeli hűségéért.

Ennek magyarázata.

Az isten is ilyenképen cselekedett, mert Ádámnak gondviselésére szép lakhelyt bizott volt, ugymint a paradicsom kertet, miben ő felfuvalkodván, ellenségével czimborált és feladta a szép örökséget. Azután nem lehetett azt visszaszerezni, hanem három rendbeli vitézek próbálták s próbálják maig is ugymint: a világon levő hatalmas emberek, csakhogy azokat oldalban találja a gazdagságnak kivánsága, mi miatt ellankadnak az ostromon. Másodszor: a bölcsek, azok is a világi dicsőségtől hamar megsebesülnek és elesnek. Hanem a kik hivek és szeretik az Istent, azok járnak nyereséggel, azok veszik vissza az elveszett gyönyörűségnek lakhelyét a Krisztus érdeme által.

A gazdagoknak és szegényeknek állapotjokról.

Volt egy király, a ki kikialtatta, hogy a kik hozzámennének és valamit tőle kívánnának, személy válogatás nélkül mindeneket megadna. Érkeznek elsöben is a förendek és azok közzül; ki herczegséget, ki grófságot, ki hadvezérséget, ki aranyat, ki tallért kíván. Érkeznek azután a szegények és együgyüek, kiknek mond a király: már késön jártatok, mert minden értékemet kiosztogattam, mirenézve szomoruan tértek vissza; de megszáván azokat is a király, mond nekik: atyámfiai! azoknak én igen elmulandó jókat adtam, uraságomat pedig magamnak megtartottam. Én azért tinéktek rajtok való uralkodást és ítéletet engedek. Melyet hallván a gazdagok, szomoruan mennek a király elébd, mondván: uram mily nagy gyalázat esett rajtunk: Im a szegényeket fellettünk uralkodó bírának rendelted. Jobb nekünk a halál az ilyen rabéletnél. Akkor mond a király: barátaim! nem teszek bosszut rajtatok, a mit kívántatok, azt adtam, ugy hogy, birodalmamnál egyebet nem hagyttatok, ígéretem szerint ezeket is meg kell elégítenem, azért kell már öket magam birodalmával részeltetnem, mindazáltal, még, is ilyen tanácsot adok: a mitek van, közöljétek a szegényekkel és így; azoknak ítélete alól és a szolgálatból felszabadultok, aztán velem egyaránt vigadtok.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! a kegyes király, az Istent példázza, ki azt kiáltja poroszlója a vagy evangélistája által: *Kérjétek és elvészitek keressétek és megtaláljátok, sat.* Erre a hatalmasok eltűnnek és minden birodalmakat annyira magoknak foglalnak, hogy szent Máténál maga a Krisztus aznn panaszolkodik, *A rókáknak lyukok vagyon, az égi madaraknak fészkek, neki pedig nincs fejét hová hajtani.* Mindazért a szegények és együgyüek elérkeznek, azoknak a maga birodalmát adja. Mert ilyen ígéretet téssen szent Máté által: *Ti a kik mindeneket elhagyttatok és engem követtetek, tizenkét széken ültök, itélvén izráelnek nemzetséjét.* Másut azt mondja: *Boldogok a lelki szegények, mert azoké a menyneknek országa.* Mire észreveszik a gazdagok magokat, mely haszontalan dolgon kapdostak, akkor kezdik mondani: *Ime mi az ő életöket semminek és bolondságnak véltük, ihon mint számláltattak az Isten fiai közzé.* Ebben azért az a tanács, hogy alamizsna által és egyéb szent étellel váltsák meg a gazdagok és szabadítsák ki lelköket a szolgálatból, hogy ök is Isten fiai közzé számláltassanak másokkal együtt,

CXXXII.

Az irigyek a jónak is kárt tesznek.

Egy városban négy fő doktor lakott, kik közt az ifjabbik legtudósabb volt és szerencsés a gyógyításban. Melyet a többi észrevevén; igen irigylik és mondják egymás közt: valamiképen el kellene vesztenünk ezt az embert, mert az egész világ őtet keresi, így a mi keresetünk igen megcsökken. Ehez képest mond a három közül egyik: három mértföldnyire lakik a herczeg, kinek látogatására minden héten elmegyen ez az ifju doktor, holnap megindul, én az uton megállok egy futamnyi földön és midőn felém érkezik, keresztet vetek elébe és magamra; mely dolognak okát kérdezné tőlem, azt felelem neki, hogy rut bélpoklosságot látok rajta. Mikor onnan más futamnyi földre jut, a másiknak is álljon elébe és hasonló dolgot cselekedjék. Ugy a harmadik is, a harmadik futamnyi földön. Így féltében megpoklosodik, mert azt tanítja Hipokrates, hogy attól való féltében megszokott az ember poklosodni. Ezt cselekedték véle a doktor társai és midőn meg bélpoklosodott volna, azután senki nem ment feléje.

Ennek magyarázata.

Ez a három irigy orvos, nem egyéb, mint az ördög, test és világ. A ki pedig jó orvossággal éltetné a lelket, az a keresztyén egyházi ember. Az ellen irigykedik ama három doktor és minden mesterségekkel eszét akarják vesztetni és másoknak is gyűlölségébe kívánják hozni. A ki pedig ezeknek a gonosz utonállóknak hálójokat elakarja kerülni, nem jár a világnak törött útján, hanem félremégyen és isteni szolgálatban foglalja magát, mert minden keresztyén embernek ezaránt, egyházi és papi tisztet kell viselni.

CXXXIII.

A lelki barátságról.

Egy főembernek volt két agara, melyeket mindenkor meg kötve kellett tartani, mely olyankor békességben voltak egymással; de ha szabadon voltak, készek voltak egymást megölni. Ezen busulván a főember, ilyen tanácsot adnak neki, mikor egymástól eloldatják az ebeket, bocsásson egy farkast egyik ellen és mikor azt a farkas meggyőzné, akkor bocsássa el a másikat is, hogy így egyik agár a másikat, segítse meg. Azt cselekedte a főember,

mikor egyik agarát a farkas elkinozta volna, a másikat is elbocsátja és így ketten megölik a farkast, azután a két agar mindenkör jól egyeztek együtt.

Ennek magyarázata.

Igy van dolga a testnek és léleknek. Arról mondja az apostol: *A testnek van kívánsága a lélek ellen.* Viszont a léleknek a test ellen. Ehez képest, hogy ezek megegyezzenek ketten, az ördög ellen támadjanak fel egyenlő akarattal. Mikor azt meggyőzik Isten segítségével, akkor észre veszik, hogy egyaránt kell az istenes uton fáradni, ha veszni nem akarnak.

CXXXIV.

A Krisztusnak ártatlan haláláról.

Seneka írja: hogy a régi törvény szerint, minden vitézt a maga fegyverében kellett eltemetni. A ki pedig az ilyen holttestet megfosztotta volna, megölték érette. Egykor egy várost megszállott egy király és a körül annyi leseket hányt, hogy kétségbeestek a polgárok szabadulások felől. Ilyen félelemben lévén, megyen egy vitéz közikbe, szánakozván rajtok, kihez menvén a városi emberek, kérik igen, hogy segítse meg őket. A vitéz pedig mond: erős kéz kívántatik a ti szabaditástokra, nekem pedig látjátok fegyverem nincsen. Kinek mond az egyik polgár: uram a napokban egy nagy vitézt temettünk el igen jó fegyverben, annak fegyverével megsegithetsz minket. Akkor a holt embernek fegyverét előlvén, kezéhez veszi a vitéz és az ellenséget elüzi a város alól. Sokan irigységbe esvén e győzedelmes vitéz ellen, bevádolják a birónak, mintha a holt testet fosztotta volna meg a törvény ellen. Mond a vitéz a birónak: uram! a két gonosz közt, mindenkor a kissebbiket kell választani, ha megkellett a várost szabadítani, hozzá kellett a fegyverhez nyulni. Annak felette a tolvaj, vagy a fosztogató, nem a végre vészen el valamit, hogy viszszaadja, én pedig azt a fegyvert nem kívánom magamnál tartani. Errenézve talán jutalmat érdemelnék, inkább mint vádolást. Tovább, ha a városon meggyulad egy ház, valyon nem jobb e azt a házat mindjárt mindenestől elhányni, hogy sem az egész várost veszedelmes tüzre bocsátani. Így, ha a törvényhez tartottam volna magamat és a fegyverhez nem nyultam volna, a városbeliek mind egyik elvesztek volna. Az irigyek mindazáltal mind azt vitatták, hogy érdemes a halálra. Kiknek a kedvöket

akarván a bíró tölteni, halálra ítélte a nagy vitézt, az egész városnak busulására.

Ennek magyarázata.

Édes atyámfiai! azt az egész világot eunekelőtte mintegy nagy megszállotta az ördög, úgy hogy a szabadulásnak remény-sége sem volt benne. Végre megszárván az embereket az Isten fia, leszálla a Szűznek méhébe és ott felvette a megholt első atyánknak Ádámnak fegyverét, azaz: az emberitestet. Abban harczolt és győzedelmet vett az ördög ellen és minket úgy szabadított meg. Az ő irigyei voltak a zsidók és méltatlan árulták el, a mint Kaifás mondotta: *Jobb egy embernek meghalni, hogy sem az egész nemzetség elveszzen.* Mirenézve Pilátus halálra adta őtet, kinek keserves halálán tartozunk siránkozni; de azért hogy olyan győzedelemért nem hálaadással, hanem gyakrabban boszszutétellel fizetünk neki.

CXXXV.

Midőn lelkünkismérete szorongatásban vagyon mit kellessék cselekedni.

Szent Agoston doktor, az Isten városról írott könyvében jentli, hogy midőn Kollátinus a Tarquinius császár fiát Sextust házához hívta volna vendégségbe, ugyanakkor a feleségét Lukrécziát igen megszerette és rávigyázzván, mikor a császár kiment a városból Kollátinussal együtt, akkor ment a Kollátinus házához és nem úgy, mint vendég, hanem mint ellenség, egyik kezében meztelen fegyver, másik kezével szorongatni kezdi Lukrécziát, mondván: én vagyok Sextus, vagy engedsz nekem, vagy fegyverem miatt kelletik meghalnod. Sőt szolgámat is megölvén, tested mellé teszem és a világra hirül megyen, hogy Lukréczia szolgálégénnyel vétkezett. Ilyen nagy szorongatásban lévén Lukréczia, kénytelen volt engedni Sextusnak. Így töltvén kívánságát Sextus, mégyen el házától. Lukréczia ilyen keserves esetét siratván, édes atyjának és hites urának megmondja; de midőn senki boszszut nem állott volna, ilyen panaszra fakad ki: Sextus vendégképében jött hozzám, holott ellenség volt, tudtodra legyen azért édes hitestársam! hogy a te ágyad megfertőztetve van, mindazonáltal, ha testemet bemocskolták is; de lelkem tisztán maradott. Azért nekem megbocsáss Kollátiné! én pedig a büntetéstől szabadulást nem kívánok. Ezeket szóllván, a mely hegyes

tört titkon kis subája alatt tartott, hirtelen mellébe veri és úgy öli meg magát. Mely dolgon az atyafiai megindulván, megesküsznek rá, hogy nem szűnnek addig, míg Lukréczia haláláért boszszut nem állanak és a Tariquinius nemzetségét Rómából ki nem pusztítják, melyet végbe is vittek, Sextust is fegyverre hányván nem sok időre.

Ennek magyarázata.

Ezen a Lukréczián érthetjük a keresztség által megmosogatott tiszta lelket. Sextuson az ördögöt, a mely sokféleképp fáradoz a léleknek veszedelmében. Kit mindaddig kísért, míg vagy egyszer, másszor megnyomorit; de akkor a töredelmes lélek keserves panaszszal mégyen az ő mennyei atyjához, melyből kész az Isten kiszabadítani, csakhogy a lélek is vonjon fegyvert és a bünt teljességgel ölje meg magában, úgy hogy többé meg ne elevenedjék benne a gonoszság. Akkor az ördög minden ő czimborájával együtt kitisztul a városhól, ugymint a keresztény embernek szivéből.

CXXXVI.

A jó lelkipásztornak vigyázónak kell lenni.

Egy tolvaj éjszakának idején, ment egy gazdag embernek háza padlására és onnan nézegélt le a házba, ha volnának e ott olyan emberek, kiktől félni kellene. Melyet észrevevén a gazda, mond a feleségének: tudakoz én tőlem hangosan, mint tudtam gyűjteni ezt a gazdagságot, mely házunknál vagyon? ne is szűnjél addig, míg választ nem veszel tőlem. Akkor mindjárt kezdi az asszony kérdezni az urát ilyen szókkal: uram hol vetted ezt a sok pénzt, melyet gyűjtöttél, holott kalmár nem voltál? Mond a gazda: ugyan ne bolondozz, hagyj békét aféle kérdésekkel. Az asszony pedig annál inkább firtatja. Mond egyszer félkedvvel a gazda: Senkinek meg ne mond hát, igazán megmondom. Én tolvaj voltam és éjjeli lopásommal szereztem, a mim van. Mond az asszony: csudálkozom, hogy rajta nem kaptak vagy egyszer. Kinek felel a gazda: egy ember tanított engemet arra, hogy mikor elbuvok, hétszer mondjam egymásután ezt a szót: „csalárd, csalárd“ sat. de kérlek senkinek meg ne mond, hogy tőlünk is ezzel a mesterséggel el ne lophassák, a mink van. E szók után elalszik a gazdasszony, a gazda is teszi magát, mintha aludnék. A tolvaj mikor ezeket a szókat hallotta volna, elbizza magát és a

gazdától hallott szókat elmondja hétszer egymásután, azután bátrabban kezdi magát viselni, azonban úgy esik egy lyukon be, hogy csak elterül a ház közepén és a karja kitörik. Hallván a gazda a zuhanást, felkél és házában találván a tolvajt, kérdi; mi hozott tégedet ide? Felel amaz: a csalárd szók csaltanak meg (ugymond) éngemet. Így, reggel kiviteti a gazda a tolvajt és felakasztatja.

Ennek magyarázata.

Ez a tolvaj az ördög, mely ha valami rést talál a te szivedre, mindenkor nézi cselekedetidet és ha lehet, gonosz gondolatok által belopja magát; de a keresztyén embernek vigyázó gazdának kell lenni. Azért mondja idvezítőnk: *Vigyázzatok, mert nem tudjátok, mely órában jön a tolvaj.* Annak a tolvajnak incselkedése ellen pedig a jó lelkitanító orvosságát találja, úgy hogy a hol nyereséggel akarna járni a kísértő, megbukik ott és szégyentvallással távozik el a keresztyén ember mellől.

CXXXVII,

A Krisztusnak irgalmasságáról a megtérökhöz.

Eusébius írja egy római császár felől, ki nagy igazsággal igazgatta az országot, minden embert csak az ő cselekedetei szerint jutalmaztatván, melyben tekintet nem volt, sem szegényre, sem gazdagra. A római tanács azt az embert azért kivetette a császárságból és száműzte. Azután Constantinust választották császárnak, a ki csakhamar Róma ellen támadott és megszállotta a várost. Kinek midőn kezéből ki nem szabadulhatának; elsőben a véneket küldik hozzá követségbe; azután az ifjakat; azután az asszonyokat, kik mezitláb menjenek elébe, leborulva kérjenek kegyelmet. De úgy sem nyerhettek szabadulást. Utoljára, annak a császárnak az édes anyját küldik el, a ki fiához való sok jótéteményeit előszámálván, mellét és emlőjét neki megmutatja, melyeken táplálta és hordozta. Melyet látván a császár, természet szerint való kegyességre hajol, megenged a városnak, békességesen megyen közikbe és ott mindeneket becsülettel lát.

Ennek magyarázata.

Így cselekszik az ember, nem akarja, hogy az ő ura és természet szerint való királya a Krisztus Jézus az ő szívének városában lakjék, hanem vakmeróséggel, háládatlansággal és egyéb gonosz magunkviseletével elkergetjük. Azután oly kegyetlen ha-

talmaskodó foglalja el lelkünket, aki kész a veszedelmes halálra juttatni minket. Olyankor azért ha látjuk, hogy rosszul cselekedtünk, utolsó veszedelemre jutottunk, az ő irgalmas széke elébe folyamodjunk. Megvagyon írva: hogy *el nem hágy minket.*

CXXXVIII.

Kiket keménységgel meg nem győzhetünk, meggyőzünk kegyességgel.

Médró királynak fia lévén, elhagyta az is az apját, mihez képest a király kitagadta őtet az örökségből. Azzal a fiu megyen a persa királyhoz, az apja ellenségéhez, ajánlván magát, hogyha szolgálatját veszi, örömetst harczol a persa király mellett, apja ellen. Végre a két király közt hadakozás indult, ahol Médró király igen megsebesedik, kinek vérét látván a fia, megesik szive rajta és attólfogva az apja mellett kezd harczolni annyira, hogy a persa királyt meggyőzi. A mely cselekedetéért a persa király elüzi és ő az apjához megyen vissza és kegyelmet kér, az apja is megenged néki és békesség után örökségébe helyezetteti a fiát.

Ennek magyarázata.

Igy e világon két király van, az Isten a valóságos és igaz király; az ördög is királykodni akar. Az ember pedig, kit Isten maga kegyelméből fiának fogadott, elhagyván az ő kegyes atyját, idegen királyhoz az ördöghöz adja magát és mikor észreveszik, hogy a ki ördögnek szolgál, kin és becstelenség fizetése, akkor futamodik ujlag az ő menyeyi atyjához, a ki oly irgalmas, hogy: *Nem akarja a bünösnek veszedelmét, hanem megtérését és életét.* Azért mondja szent Dávid is nagy bizalommal: *Te vagy, a ki az én örökségemet megadod nékem sat.*

CXXXIX.

A lélek sebeiről.

Világbiró Sándor, egy várost nagy haddal megszáll és körülveszen, a holott sebhedés nélkül minden vitézi elvesznek. Azon csudálkozván, a bölceket hivatja és kérdi; mi lehessen annak az oka? A kik felelnek: ne csudáld azt király! mert egy nagy baziliskus van a város köfalán, melyek látása miatt hálnak meg a vitézek. Kérdi Sándor mint kellene annak ellene állni? Kinek felelnek a bölcesek: ha egy nagy tükört tennének elébe, magát

meglátuá benne és így maga látása miatt elveszne az a nagybazilikus kigyó.

Ennek magyarázata.

Ezen a világon legtöbben, mivel a kevélység miatt vesznek el, a lévén szülő anyja a többi vétkeknek is, semmivel könnyebben annak a vétkeknek ellene nem állhatunk, mintha magunkat megtekintjük és a mi gyarlóságunknak romlandó voltát eszünkbe veszszük.

CXL.

Ez életben tanuljuk meg mi követhet jövendőben.

Herálikus minden jó cselekedetek között, leginkább követte az igazságot, ugyannyira, hogy sem ajándék, sem szép szó a mellől őtet el nem vonta. Egy-egy vitézt bevádolnak előtte, ilyen szókkal: Ez a vitéz társával együtt ment a hadba, ahol semmi harcz nem volt és ez mégis társa nélkül jött haza onnan; melyhez képest látni való dolog, hogy az utban vesztette el társát. Hallván azt a király, elítéli és midőn pellengére vinnék, hát látják, hogy jön a társa, minden sebedés nélkül. Kit látván az emberek, visszatérnek mind a kettővel, állítván ujjal őket a bíró elébe, kikre megharagudván Heráklus, mond: mivel te már egyszer elítélttél, csakugyan meg kell hallnod. Mond társának is: te voltál oka a társad elítéltetésének, azért halj meg te is. Mond a harmadiknak: rád bízam volt a végrehajtást, mivel nem végezted, te is életeddel fizetsz.

Ennek magyarázata.

Igy az Isten igaz bíró mindenekben. A két vitézen a testet és lelket értjük. De mikor a test által megcsalatott lélek vétkezik, mindenik egyaránt érdemli a büntetést. Melyből ha kitér az ember, a Krisztus halálának érdeméért, megszabadul a pokoltól; de a testi halálon által keli menni. Harmadik vitézen az egyházi embert kell érteni, ki hivataljában ha el nem jár, hasonlóképen büntetődik. Azért mondja Ezékiel: *Ha meg nem jelented és meg nem mondd neki, hogy eltérjen az ő gonosz útjáról és éljen és az istentelen meghall az ő gonoszságán, az ő vérét a te kezaidből ke-resem ki.*

CXLI.

A hallásból követheti az ember a jó tanácsot.

Fulgentius birodalmában lakott egy Zédékiás nevű vitéz, kinek elég szép, de esztelen felesége volt, annak kamarájában lakott egy kigyó. A vitéz a vitézi játékot addig üzte, hogy elszegényedett miatta, ki csak imitt-amott tekergett, sirván szegénységén. A kamarájában lakó kigyónak megnyitja az Isten a száját, mint a Bálám szamarának régente és kérdi a kigyó a vitézt, miért olyan szomorú? Kövesse az ő tanácsát, meg ne bánja; minden napra adj egy-egy kevés tejet énnékem, meggazdagítalak. Megörül azon a vitéz és a tejet megígéri. Azután csakhamar meggazdagul a vitéz és szép fia is leszen. Egykor mond a felesége a vitéznek; ugy hiszem uram annak a kigyónak nem kevés gazdagsága van a kamarában, az én tanácsomból meg kellene ölni és miénk lenne a gazdagsága. Ama, felesége tanácsából vésszen egy pőrölyt kezébe és tejet tesz a lyukhoz. A kigyó kiüti a fejét a lyukon, hogy szokás szerint egyék a tejből, azonban emelíti a pőrölyt a vitéz, melyet észrevevén a kigyó, visszarántja a fejét és a vitéz csak a tejes edényt találja. Azután csakhamar elvész a gyermek a háztól és valamije a vitéznek volt, mindene oda lesz. Akkor mond az asszony; óh uram! nyilván rossz tanácsot adtam volt én neked, mennél a juk szájához, alázd meg magadat, talán a kigyó megengedne néked. Elmégyen a vitéz, siránkozván és kéri a kigyót, hogy ismét gazdagítsa meg őtet. Mond a kigyó: most látom, mily bolond vagy, azt gondolod, hogy elfelejtettem a pőröly ütésről, melyet hozzám intéztél. Tudom te sem felejtéd gyermeked halálát és vagyonod elvesztését, melyet miattam szenvedtél. Melynek nagy szomoruan mond a vitéz: soha ne gondolj arra, hogy én többet megbántsalak, csak most tégy jót velem. Kinek mond a kigyó: barátom, ugy ismerjed a kigyót, hogy ő teljes méreggel és álnoksággal, a mit egyszer mondtam, érd be vele; nem felejttem én el a pőrölyt, csak menj dolgodra, ha nagyobb bajt nem akarsz érni. Ezzel hátraáll a vitéz, későn siratván; hogy felesége tanácsán kellett megindulni; mi miatt csak a nagy szegénységben maradt.

Ennek magyarázata.

Igy járt az emberi nemzet, mint ez a szegény Zédékiás; mert elég gazdag ága volt a paradicsomban; de elvesztette azt szép feleségének Évának tanácsából. Azután a Krisztus megváltván

az emberi nemzelet ismét meggazdagította azt, mennyei áldásokkal felékesítette, a keresztség által megmosogatta; de azt a nagy jót hálaadó szívvvel nem veszi az ember, hanem a bűn által ismét megszegényedik. Végre hogy észére térítse Isten az embert, sokféle szomorúsággal látogatja, gyermekét szemeláttára elveszti, keresményét és más idegeneknek kiosztja, hogy megismerje magát az ember és az ő jótévő Urához forduljon, ha egyebet nem is, lelkének idvességét nyerjen.

CXLII.

Az ördög töreiről, melybe kíván ejteni minket.

Egy király egy nagy berket bekerítettett, melyben sokféle vadakat tartott nagygyönyörűségére. Találkozott abban az időben egy áruló, akit mindenéből kifosztottak gonoszságáért. Azután száműzetésre jutván, ügyes hálókat szerzett és négy pár agarat, melyekkel a király berkéből kifogdossa a vadakat. Az ebek nevei ezek voltak: Ribhel, Emuleim, Hánévif, Bándin, Krismel, Egófin, Beámis és Renelim. Ezekkel épen elpusztította a berekből a vadakat, min a király igen megbusul és hivatva a fiát, mondván: menj el fiam, fegyverkezzél fel, vedd melléd a hadakat, azt az áru'ót öld meg, vagy üzd ki az országból. Kinek mond a fia: atyám! készen vagyok mindenekre; de azt halottam azon áruló felől, o'y hatalmas, hogy szükségesképen ideig elkell rejtenem magamat tőle, egy okos szüzzel terveznem és ugy a harczra készíteni magamat. Mond az apja: menj a Váriók kastélyába, ott feltalárod a leányt, a mely ha szolgálni fog, nagy méltóságra emeli fel őtet. A király fia e szókra fegyverbe öltözött, a leány kastélyába csak maga bemegyén, kit a leány nagy örömmel fogad és egy ideig ott marad a király fia, azután kimegyén a kastélyból és nyolcz nap mulva az atyja ellenségét felkeresi; végre megrontja és nyakát szegi. Azután nagy győzelemmel az atyjához megyén és az atyja a királyi koronát teszi a fejére és a birodalmakat kezébe adja.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a király az Istent példázza. A berek a világot, vagy az anyaszentegyházat. A világ bevolt kerítve a szent parancsolatokkal. Az anyaszentegyház a Krisztus kiszenvédésével és irgalmasságával. Abban a doktorok, prédikátorok istent-félő és jámborok voltak. Az áruló, az ördög, ki az Isten országából levettelett. Ez már minduntalan vadássza az Isten szolgáit,

akinek megvan hálója vetve és mint a vadakat szokták fogatni az agarakkal; úgy igyekeznek rontani a hiveket. És mihelyt eltávozik az isteni szolgálattól, ottan mindjárt rajtok terem az áruló, még az isteni szolgálat között is. Az első pár agara Richel és Emuleim, nem egyéb; hanem a gazdagság és gyönyörűség. Ezek által ez a gonosz vadász a világnak nagy részét keríti az ő hálójába. Második pár agara; melynek Hánégif és Bándin a neve, az annyit tészon, hogy szedd el, vedd el tőle. Ezekkel az ebekkel szokta megkerülni, mind az egyházi, mind a világi főtiszteket, úgy hogy a mit a szegény alacsony rendektől elvonhatnak, abban semmi kimélest nem tesznek, az igazságot lábok alá tapodván: így az a két kutya is sokat kerít a voszedelem hálójába. Harmadik a Kcismel és Egófin. Ezeket a csapodár emberek után eresztik, kik sokan vannak, mind az egyházi szolgálk, mind a világi emberek közt. Az ilyenek csak oly bátran nyargalnak a vétekben, mint a nyilak és őzek a hegyeken. Az ilyenekről mondja Salamon: *Vannak oly istentelenek, kik oly barátságosak, mintha az igazak cselekedetét tennék.* A negyedik pár agár: Beámis és Renelim; ezek a fősvényeket, uzsorásokat kergetik és hajtják a hálóba. Annakfelette a buja természetű embereket, kiket nagy sereggel visznek a voszedelembe. Látván azért az Is'en az egész emberi nemzetet ilyen nagy romlásban forogni, elküldötte az ő Fiát a leánynak kastélyába, azaz: a Szűznek méhébe, a honnan kétrendbéli fegyverrel ment ki, isteni és emberi természettel. Mert minekutánna született a Krisztus Jézus nyolczadnap környülmélettetett, akkor mindjárt az Isten törvényének fegyverével sebezni kezdette az ellenséget. Azután Kálvárián minden harczát győzelmesen elvégezte, minden ellenségét földhöz verte, úgy szabadított ki minket az ördög hálójából, az örök életet úgy szerzette meg nekünk.

CLXIII.

Az utolsó ítéletnek félelméről.

Volt egy király, kinek olyan végzése volt, hogy a kinek meg kellene hallni, reggel napfeljövetele előtt az ő ajtója elébe mennének, fekete köntösbe öltöznék és trombitálván ott néki, azután vitelnék az ítéletre. Azon király igen nagy vendégséget adott, melyben jelen voltak az ország főrendei, a jó muzsikuskok is ott voltak, kik mindenkit örömmre indítottak, muzsikájokkal, csak a király volt szomorú egyedül. Melyet látván a vendégek, csu-

dálkoztak rajta; de nem mertek szóllani, hanem a király öcsését kérték, tudakozza meg a királytól, mi lehet oka bánatának? Mire nézve mond az atyafia: királyi asztalodnál mindenkik vigan vannak, csudálkoznak szomorúságon, szeretnék érteni bánatodnak okát. Kinek mond a király: menj házadhoz, holnap erre megfelelek. Ez meglévén, meghagyja a király a trombitásoknak, a végezés szerint menjenek az ő atyjafiának házához és ott fujják meg a trombitát, ötlet vigyék a király elébe. Másnapra meghallja a király öcsese az ajtaja előtt trombitálókat; mely miatt a vér is meghül benne. Öltözik fekete köntösbe és indul a király elébe. A király pedig egy igen mély gödröt ásott, azon gödör szájára tétetett egy széket, a mely igen béeshetőleg csak alig állott. Levetkezteti az öcsészt és ülteti abba a székbe, feje felett egy meztelen hegyes tört függesztett fel, szinte a fele irányában, igen gyenge czérnaszálra. Annakfelette, kivont éles karddal elől-hátul és kétfelől melléje négy embert rendel, kiknek mond a király: fejetek vesztése alatt mihelyt mondom, mindjárt átalverjétek ezt az én atyámfiát. Azonban asztalt terített a király, az öcsese elébe, melyet mindenféle drága jó izü ételekkel megraknak, oda mindenféle muzikusokat elhívnak és igen szépen zengenek a muzsikák. Akkor mond a király: édes kedves atyámfia! miért vagy szomorú ilyen rakott asztalnál, ennyi között? kinek felel az öcsese: Minek tudnék örülni? hiszen reggel jókor megfuvák a trombitákat halálomnak jelentésére. Azonfelül minő, veszedelmes székbe üök, melyben hacsak egyet mozdulok is a mély gödörbe esem be székestől. Látom szinte fejem felett az igen hegyes és éles tört; mely szakadólag függ és az agyvelőmíg mégyeu be. Körtölttem is négy kegyetlen hóhért látok, kik minden szempillantásban készek halálomra. Ezekrenézve, ha a világ enyim volna, sem gyönyörködhetném benne. Kinek mond a király: már a tegnapi kérdésekre én is megfelelek. Én ékelem örömöm azért nem lehet, mert a minő állapotban te most vagy, én is hasonlóban látom lenni magamat; mert igen romlandó szék ez a test, melyben az én ételem helyeztetett, alattam lévén a pokolbeli mélységes gödör; az Istennek ítélete fejem felett áll, nem tudván mikor választja el lelkemet a testemből. Elöttem éles fegyverrel áll a halál, a mely senkinek sem szokott kedvezni, mely oly titkon jár, hogy nem tudom miképen, mikor és hol üt meg éngem. Másfelől mellettem a bűneim mintegy éles fegyverrel, úgy állanak, készek ellene minden vádolásokra az ítélőszék előtt. Meg ugyan másfelől az ördög áll az is mint kegyetlen hóhér kész örökös ha-

lállal lánczolni. Negyedik felől a rothadás és a féreg látszanak mellettem, melyek megemésztik testemet; ezek minduntalan elmémben forogván, lehetetlen édes atyámfia vigasságban lennem. Minekokáért, ha te én tölem halandó embertől ennyire megijedtél, illendőbb nékem az én teremtő Istenemtől félnem, ki előtt semmi homály nincsen, hanem látja és megítéli minden cselekedetünket. Menjen el azért kedves öcsém! és többször eféle kérdésekkel ne fáraszsz engem. Azzal felkél az atyafi, a királynak hálát ad élete megmaradásáért és azután megjobbitja életét. Az országbeliek is a királynak okos feleletét csudálták és becsülték.

CXLIV.

A világnak munkás állapotjáról.

Egy király birodalmáról oly hirtelen változást hirdetnek, hogy a jó gonosszá; az igazság hamisságra; az erősség, erőtlenségre; a törvény igazságtalanságra változott. A király maga is csodálkozván ezen, négy bölcslet hivat, kiktől ennek okát tudakozza. Azok hosszu tanácskozás után a királyi város kapujára, kiki maga véleményét felírja. Az első írja: *A hatalom ült az igazság székébe; azért a föld törvény nélkül maradt.* Ismét: *A nap éjre változott; azért nincs a földön bizonyos ut.* Ismét: *A futás harczol; azért az ország becsület nélkül vagyon.* A másik böles a második kapura ezt írja! *Az egy kettővé vált; azért nincs igazság. A barátság elidegenedett; így nincs hűség az országban.* Viszont: *A gonosz jónak tartják; azért nincs e földön kegyesség.* A harmadik böles ezt írja a harmadik kapura: *Nagy szabadságot vett az okoskodás; azért nincs neve az országnak.* Viszont: *A tolvajnak becsülete van; azért nincs pénze az országnak.* Viszont: *A szarvasbogar, saskeselyü akar lenni; azért nincs külömbség a hazában.* A negyedik ezt írja: *Az akarat legelső tanács; azért nincs e földön jó rend.* Viszont: *A pénz tesz itéletet; ehézképest, rosszul folynak a dolgok.* Viszont: *Az Istent megholtnak tartják lenni, azért teli bünnös emberekkel a világ.*

Ennek magyarázata.

Édes fiam! noha régenten az igazság és az Istennek törvénye, de most a hatalmasság szab rendet a világon. Ezt sok rendbeli példák bizonyítják, csak az embereknek maga személyében is, mert az embernek igazság szerint, Isten akaratjától kel függeni; de azt látjuk, hogy kiki jobbára maga akaratját követi. Továbbá,

az egyházi embereknek kellene, mint csillagoknak jó példával fémleni az emberek előtt; de azok is igen egy pórázon keztek futni a világ fiaival. A miket azok a bölcsek a város kapura irtak, azok igazán a mostani világban mind beteljesedtek, mert a zárdák is konkoly nélkül nem maradtak, A testvér atyafiak közt, egység nincsen, úgy hogy, a kiknek egyeknek kellene lenni, két-felé hasonlanak. A barátság ellenséges dologgá vált; mert gyakrabban azok miatt kell veszni, kik igaz barátoknak tün-tetik magokat. Nincs hit, nincs igazság, minden szép szó alatt csalárdság lappang alattomban és így annyira felfordult az egész világi birodalomnak állapotja, hogy ennek szerfelett való változását nincs oly okos elme, a mely feltalálja, nincs oly ékesen szólló nyelv, a mely kimondhatná.

CXLV.

Az idvességnek utjáról.

Albert historikus írja: Filep királynak idejében, ment egy ut két hegy közt el Arméniába, a mely ut járatlanná vált; mert a lég is megromlott azon a tájon, mely miatt elkellett veszni az embereknek. A király sok bölcsektől tudakozta annak okát; de semmi bizonyost nem tudtak felőle mondani. Utoljára Sokrates mondta a királynak: építtetne egy tornyot olyat, melynek magassága érje el a hegyek tetejét. A mely toronytetejére egy igen tiszta tükröt vitt fel Sokrates és azt kitevén, a hegyekről való fényesség és minden rejtekek meglátszottak a tükörben. Egykor néz a tükörben Sokrates, lát két nagy sárkányt, melynek egyike a hegyoldalán, másika a völgyben van, egymás ellenében néz-vén, úgy szívják be a léget és bocsátják ki szájokon. Ugyanakkor lát egy lovaslegényt is, a ki nem tudván annak a helynek veszedelmességét, azon uton ment és hirtelen csak lefordult lováról szörnyet hal. Így jutván végére az ut veszedelmességének Sokrates, megyen a királyhoz és megmondja a dolgot. Azután mesterségesen megfokták a sárkányokat és elvesztették; az ut azontul mindenkinek bátorságos volt.

Ennek magyarázata.

Ezeken a magas hegyeken értjük a világ gazdagait, kik mindenek felibe emelkedvén uralkodnak a szegényeken; kik miatt sokan nyomoruságra jutnak. Ezekben a hegyekben lakik két sárkány, ugymint, kiváltképen két vétek: a kevélység és bujaság,

melyek miatt vész nagyobb része a világnak. Nehéz is kikerülni miattok a veszedelmet; mert igen titkosan viselik magokat. Azt kell hát cselekednünk, hogy az idvezítőnk szent élete igen tiszta tükör mi előttünk, azt tartsuk mindenben szemünk előtt, abból észreveszszük, hol fekszenek a sárkányok, melyek miatt annyi embernek kellett elveszni, annyi ifjagnak lovok hátáról lehullani, azaz: életöknek legszebb virágjában elveszni. Melyet meggondolván, igyekezetünkkel ellene álljunk a nagy sárkányoknak és veszítsük el az utfélről, melyre kész az Isten rásegíteni az őtet kérőket.

CLXVI.

A nagy embereket is meg kell dorgálni gonosz cselekedetökért.

Az Isten városáról írott könyvében írja szent Ágoston, hogy Nagy Sándor idejében egy Diomedes nevű tengeri tolvaj, sok károkat tett igen a tengeri kereskedő emberek közt. Ki ellen a sok panaszt nem állhatván Nagy Sándor, utána küld sok gályákon és mindaddig kergetik, míg kézhez kerítik és a király elébe viszik. Akkor kemény szókkal kérdi Nagy Sándor a tolvajtól, miért követett el annyi tolvajságot? Kinek felel Diomedes: király! nagyobb tolvaj vagy te én nálam, mert én csak egy hajóval járok és kénytelen próbára kell magamat vetnem, hogy tápláljam életemet és fedezzem szükségemet. Te pedig sok gályákkal készülsz másoknak, sőt sok országoknak veszedelmére. Elegend van, mégis másokét kívánod, de én ha valami gazdagságot kaphatnék, megszünnék minden tolvajságtól. Felel Nagy Sándor: no már értem a bajodat; azért ne félj, mert megsegítlek. Így nagy állapotra emelte a király; azután igazságszerető fejedelem volt mindenkor Diomedes.

Ennek magyarázata.

Így van az ember dolga ebben az életben, mint egy hajócskában, csak úgy evez, ellene támadván a jó cselekedeteknek. Ha pedig Nagy Sándornak értésére esik, megfogatja, azaz: ha a jó lelki tanító az elvetemedett bűnös embernek veszedelmes utját látja, mindaddig tanítja, míg az ő kárhozatos utjáról el nem fordítja. De igen magára vigyázzon a lelki orvos, hogy a mely nyavalyát másban meg akar gyógyítani, a miatt maga ne vesszen, mert gyakran meglátjuk a más szemében a szálkát; de nem a magunkéban a gerendát. A mint Diomedes azután igazságszerető

fejedelemmé lett, ugy a bünből kitért ember, többször veszedelemben ne ejtse magát, hogy bé ne teljesedjék a Krisztusnak ama mondása rajta: *Nagyobb öröm vagy on egy penitentiatarató bünösön, hogy sem kilenczvenkilencz igazon, kiknek nem szükséges a penitencia.*

CLXVII.

A bünnek mérges voltáról.

Egy hatalmas királyról irják, hogy mivel másképen hozzá nem férhettek, méreggel akarták ellenségei elveszteni; ahoképest, a királyi városba mentek álköntösben és a mely forrásból szokott volt inni a király, azt mérgezték meg, ugy állottak bosszút a királyon.

Ennek magyarázata.

Ez a király az első embert, Ádámot jegyzi; a kit megakarván az ellenségei ölni, a pokolbeli ördögök, más módját fel nem találták, hanem a szivébe, mint egy forrásba öntötték a kevélységnek mérjét. Ugy kezdett aztán Isten ellen engedetlenkedni. A mely mérge miatt elvesztette a halhatatlanságot és halandóvá lett; mi ránk is ugy elhatott annak a mérge nek ártalma, hogy elsőben is a szivünkbe esik minden kísértet gonosz gondolatok által. Melytől ha nem oltalmazuk magunkat, minden kétség nélkül nemcsak testi, hanem lelki halált is kell szenvednünk.

CLXVIII.

A bün egy vagy máshelyt büntetődik.

Gellius Aulus írja Ámon nevü gazdag emberről, ki egyik tartományból másikba akarván menni, révészekkel szerződik, kit a révészek meg akarnak ölni és a pénzt magok közt felosztani. Melyet észrevéven Ámon, kéri őket, csak addig ne bántsák, míg egyet énekel a delfineknek, azt megengedik neki; miután elvégezte, ragadják és a tengerbe vetik, kit a delfin szájába vészen és a szárazra kiteszi. Azzal Ámon megyen a királyhoz és panaszt teszzen a révészek ellen, kiket a király szemeláttára megbüntet.

Ennek magyarázata.

Igy van dolga a mostani világban az embereknek, ha valaki Istenes életre adja magát, azt megkerülik a csufolók és mindaddig szegezgetnek rajta, hogy kivetik a sarkából a jó indulatu em-

bert. De légyen eszünk, ne távozzunk el az isteni dicsérettől, mert ő kiségit minden veszedelemből és a gonoszt érdemök szerint megbünteti.

CXLIX.

A haszontalan dicsőséget minden rossz követi.

Valeriusnál olvassuk egy főemberről, ki a tudós embereket járta, tudakozván, örök emlékezetre, hogy terjeszthetné hírét s nevét? A honnan ilyen feleletet vett: ha méltóságos embert ölne meg, annak hire terjedne és megmaradna. Mirenézve Filep királyt, a Nagy Sándor apját ölte meg. De azonban maga is nyomoruságos halállal vészett el.

Ennek magyarázata.

Sokan követik el ezt most is, a kik minden rosszba egyelítik magokat, akármi semmirekellő hasznocskáért is; de az olyanoknak többnyire mind boldogtalan kimenetelét látjuk.

CL.

A mennyei malasztról.

Azt írja Plinius egy tartomány felől: hogy ott sem eső, sem harmat nem szokott lenni, hanem egy mély, bő forrásu kut van, szárazságnak idején a lakosok odamennek és ott mindaddig muzsikálnak, míg a víz kiterjed a földszínére és mindent megnedvesít.

Ennek magyarázata.

Ilyen száraz szokott az emberi szív lenni, valameddig az élő víznek forrásához nem mégyen, mely a Krisztus. Ahoz kívánkozott szent Dávid próféta, midőn így énekelt: *A mint kívánkozik a szarvas, a vizek kutfejéhez; úgy kívánkozik a lelkem te hozzád Isten!* Mi is ha azt akarjuk, hogy mennyei malasztnak harmatjával, az élő vízzel megelégtessünk, Isten elébe gyakran járuljunk buzgó könyörgésünkkel.

CLI.

A bünös lélek mint tisztulhat meg a bünöknek poklosságától.

Egy királynak birodalmában, két vitéz lakott, kiknek egyike fősvény, másika irigy volt. Az irigynek rut felesége volt; de a fősvénynek igen szép. Szántóföldet ezek egymás szomszédságában birtak, melyet az irigy örömet kívánt volna magáévá tenni.

A másik pedig semmi uton nem akart tőle megválni. Végre mondja a fősvénynek az irigy: ha te kívánod az én földemet, én semmit sem kérek egyebet, hanem csak azt: hogy add nékem feleségedet egy éjszakára. A ki arra is rá vette magát, sőt a maga feleségét is rábízta kedve ellen is. Mely így lévén, az irigy vitéz elsőben bélpoklos asszonynyal közösült, azután ment a fősvény vitéznek szép felesége mellé, a ki is megpoklosodott tőle. Azután az asszony sirva megyen a maga úrához a fősvény vitézhez, megjelentvén nyomorult állapotját; kinek mond az ura: im azt tanácsolom néked jó feleségem! most a szomszéd városban országos vásár leszen, menj oda és add társul magadat mindenkinek és a ki előbb közösül veled, arra ragad a poklosság. Követte az asszony az ura tanácsát és mégyen elsőben is hozzá a király fia, kinek mond az asszony: távol légyen, hogy én szegény lévén, ilyen főemberhez adjam magamat. Mindazáltal a király fia helyt nem adván mentségének, ugyancsak kényszeríti. Kinek végre megmondja az asszony bélpoklosságát. Azzal sem gondol a királyfi, hanem csakugyan közösül vele és megpoklosodik. Az asszony megszabadulván a poklosságtól, másnap haza mégyen és kihirdeti, hogy valakin a bélpoklosság van, ő hozzá menjen és képes megorvosolni. A király fia szégyelvén a rajta lévő nyavalyát, éjjel mégyen titkon az asszony házához, kit megismervén az asszony, megmondja az urának, hogy ő volna az, kire ő róla ráragodott a poklosság. Erre nézve gondviseletét felvállalja az asszony és hét egész esztendeig nála lakik a király fia, a hetedik esztendőben szokatlan nagy melegek kezdenek lenni; akkor egy nagy kigyó a kertből bémegy a kamarába, melyben egy hordó bora volt a király fiának, a maga számára inni való, abban megfürdik a kigyó és a hordó fenekére leszáll, a borseprűbe telepítvén magát. Azalatt a bélpoklos ifju igen megszomjuhozván, inni kezd a hordóból és az iváskor a szájába mégyen a kigyó, lecsuszik a gyomrába, ott kezd marni belső részéit; mely miatt a bélpoklos rettenetes fájdalmakat szenved, úgy hogy, három napig nem szünhetik a jajgatástól, negyedik nap felémelyedik a gyomra, háyni kezd és minden mérgével kihányja a kigyót, azután a fájdalmak szünni kezdenek, a bélpoklosságtól is naponkint tisztul a király fia. úgy hogy, heted napra mindentől meggyógyul. Min nagy öröme volt az asszonynak, mert nagy jutalmat nyer a meggyógyult ifjutól. Azután fel mégyen az atyjához a király fia és ott méltósága szerint becsüli mindenki; végre atyjának halála után ő leszen a király, békességben uralkodván.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! e két vitézen az első embert Ádámot és az ördögöt kell értenünk, mert midőn Ádámnak lelke szép tulajdonságokkal fel volt ékesítve, azt megirigyelte az ördög és a bűnnek fertelmes poklosságával ment Évához és azt addig kísérgette, míg Isten ellen való vétekre az engedetlenségre bírta, mely miatt az egész emberi nemzetet poklossággal berutította. Mely veszedelmes rutság mindaddig rajta maradt az emberen, míg a mennyei Királynak fia meg nem szánta, a Szűznek méhébe le nem szállott, és az emberi romlandó testet magára nem vette. Kiről azt mondja Ésaiás próféta *Cap. 53. Nincs neki szine, sem ékessége, és néztük őtet, és nem vala tekintete, és mink őtet bélboklosnak állítottuk.* Kinek nyomorusága által mi mindnyájan a szabadságra és mennyei királyságra juthatunk, csakhogy arra szorgalmatos vigyázásunk legyen, hogy mikor eljön és zörget, szívünk ajtóját előtte be ne zárjuk; mert maga mondja szent Jánosnál: *Sz. J. jel; 3. v. 20. Ime az ajtó előtt állok és zörgetek; ha ki hallja az én szómat, és megnyitja nekem az ajtót, bemegyek hozzája és ő velem vacsorálok, és ő én velem.* Ha pedig őtet kirekesztjük szívünk hajlékából, mi leszünk magunk veszedelmének okai. A mint panaszkodik a prófétánál az Isten: *A te veszedelmed tőled vagyon Izrael.* Tartsuk nyitva tehát a mi szívünket és lelkünket, hogy a mikor érkezik az Urnak malasztja, vagy éjjel vagy nappal, nálunk kedves szálást találjon magának.

CLII.

A Krisztus szabadított meg az örök veszedelemtől.

Egy Kleonitus nevű fejedelem megszállott városban lévén, egyet vitézi közzül az ellenség közzé küldött, kinek nyilaira mesterségesen azt irták: „Erősödjetek meg az Urban és legyetek hivek a Kleonitus személye mellett; én eljövök és felszabadítom a megszállott várost.“

Ennek magyarázata.

Ezen a fejedelmen méltán érthetjük a Krisztust. A megszállott városon, az ördögöktől körülvéttetett világot; melyben mind elvesznének az emberek, ha a mennyei segítséggel nem oltalmaztatnának. Azért küldötte el az ő vitézít a Krisztus, ugmint a predikátorokat. Arra nézve mondja szent Pál Timotheusnak: *Munkálódjál mint jó vitéz.* Kiknek munkálódások által kerülnek el az emberek a veszedelmet.

Az ideig tartó nyomoruság, mennyországban örökös vigas- ságra fordul.

Antiókiában uralkodott Antiókus, kinek nevérol neveztetett el az a város. Kinek igen szép leánya volt és midőn sokan menének annak látására; a király senkinek nem igéri, hanem addig gyönyörködik maga is leányának szépségében, hogy végre maga is istentelen kívánságra gerjed és a leánynak kedve ellen is megrottja az atya szüzességében szép leányát. Midőn a leány ilyen nagy esetén szomorkodnék és gondolkodnék, bemegyén dajkája, mely felnevelte volt és kérdi okát siralmának. Kinek felel a leány: oh édes dajkám! ebben a kamarában most két nemzetségnek töröltetett el a neve. Kinek mond a dajka: asszonyom mit teszen az a szó! Mond a leány minekelőtte tisztességes házasságot értem volna, addig megromlottam szüzességemben. Min csak elbámul a dajka; de micsoda ördög merte (ugymond) a királyi ágyat megfertőztetni? Az istentelenség vitte ezt végbe, azt feleli a lány. Mond a dajka: miért nem mondd meg ezt atyádnak? Kinek viszont a király leánya: ha megtudnád gondolni, nincsen nekem atyám rámnézve, csak a halál, mely engem megorvosolhat. Észrevevén a dajka a leánynak szándékát, nyájas szókkal vigasztalja, hogy magának halált ne szerezzen a király leánya.

Ez alatt vigan van az istentelen király az ő gonoszságában és hogy tovább is üzhesse az ő fajtalanságát, a kik lányt kérni elebe mentek, ilyen álnok mesterséggel távolította el őket házától: a ki az én mesémet megfejti (ugymond) annak adom leányomat; de ha valaki kérdésemre meg nem tud felelni, annak meg kell halni. Mirenézve sokan mentek mindenfelől a király udvarába, a leány szépségéért, halálra vetvén magokat az ifjak, kiknek fejöket a kapufélre karóra állították fel, hogy annál inkább elidegenedjenek a kérők.

Midőn e gonoszságban töltené idejét Antiókus leányával érkezik egy Apollónius nevű ifju tirusi fejedelem, minden tudományokban igen bölcs; ez menvén Antiokus elébe, köszön neki és minden tartózkodás nélkül megmondja, hogy leánya kedvéért ment volna oda. Mit nem igen jó kedvvel hallott a király és kedvetlenül rátekvén; kérdi, ha tudja e minémi okkal adatik férjhez az ő leánya? Kinek felel Apollónius: tudom jól, elég jelelt látom a kapufélen. Nagy bosszusan mond a király; ez az én mesém: *Hamisságnak szekeren járok, anyai hussal élek, keresem*

az öcsémet, az én anyámnak férjét; de fel nem találom. Hallván az ifju ezen homályos beszédet, félremenvén egy kevéssé, mély gondolkozás után, csakhamar rátalál a titoknak magyarázatára és mond a királynak: nem ok nélkül mondod, hogy hamissággal viseltetel, mert ha megnézed cselekedetedet, teli van hamissággal. Igazán anyai hussal élsz, holott leányod becsületét fertelmesül megetted. Látván a király, hogy napfényre jött titka, megrettenvén a maga bűnétől, mond nagy haragosan: Ifju! nem láltad a mesét, távolestél annak magyarázatától, halált érdemlenél; de továbbvaló gondolkodásra harmincz napot engedek, most menj haza, ha rátalálsz kérdésemre, elnyered leányomat feleségül magadnak; ha pedig nem: akkor néked is megkell hallnod. Ezzel nagy busan Apollónius hazamegy.

Azonban Antiókus mindjárt szólítja titkos tanácsosát, Táliárkust és mond neki: édes barátom! szívemnek titkos tárházát tudjad bizonyosan, hogy az én mesémre rátalált Apollónius, kérek azért hozzám tartozó hűségedre, menj utána mindjárt és vagy fegyverrel vess véget életének, meglásd, megadom fáradságodnak jutalmát. E parancsolatra csakhamar felkészül Táliárkus és megyen az ifju után.

Apollónius pedig hazaérkezvén, könyveiből annál jobban kitanulja, hogy igazán rátalált az Antiókus titkára, miről gondolkodván, mond magában: nem tanácsos nékem tovább kockáztatnom életemet, mert e kegyetlen király miatt meg nem maradhatok; ahoképest nagy költséggel hajókat készít, melyeket éléssel, kincscsel és vitézekkel megterhelvén, éjszakán idején a nagy tengeren bujdosásra indul, csak titkos barátaival. Másnap tudakozzák a városbeliek, nem tudván hová lett el, csak siránkoznak jeles fejedelmőknek eltávozásán; mert annyira szerették mindenek, hogy az egész városban minden mulatságos játékok megtiltattak miatta és gyászba öltöztek mindnyájan. Érkezik az alatt Táliárkus is, kit veszélyére küldött volt Antiókus és látván a városnak nagy bánkódását, életére kényszerít egy gyermeket, jelentse meg okát a nagy felháborodásnak. Kinek felel a gyermek: édes uram! csudálom, hogy nem tudod; ennek a városnak volt egy kegyes fejedelme, Apollónius, ki Antiókus királyhoz ment volt és nagy busulással hazajövéen onnan, azolta nem tudhatjuk, hová lett.

Ezt értvén Táliárkus, nagy örömmel visszamegyen Antiókiában és mond a királynak: vigán légy uram! mert Apollónius tőled való féltében elveszett, nem is tudják hová lett. Mire mond

Antiókus: szaladhat ugyan, de kezemtől meg nem menekedik! Ottan mindjárt kibirdeti; a ki tirusi Apollóniust, az én becsületesnek rontóját elfogja, ötven tálentom arany: a ki pedig fejét előmbe hozza, száz tálentom leszen jutalma. Mirenézve még barátai is felindultak Apollóniusnak és szárazon, tengeren, erdőkön, mindegyaránt keresték. De midőn nem találták volna, a király maga is hajókra készül és utánna indul Apollóniusnak.

Érkezik azonban Társiusba Apollónius, ki midőn a tengerparton sétálna, elébe megyen egy Élimátus nevű szolgarendű ember, ki becsülettel köszönti, de ingyen sem figyelmez rá Apollónius. Min megbusul az ember és másodszor is mondja: egészséggel király! Apollónius, ne vesd meg szegénységemet, holott tisztes vénséggel vagyok felékesítve, mert ha tudnád azt, amit én, másképen viselnél gondot magadra. Arra mond Apollónius: mond meg hát édes barátom: ha mit tudsz. Kinek felel Élimátus: száműzöttél. Apollónius viszont; de ki száműzhette volna (ugymond) az ő hazájának fejedelmét?

Kinek mond Élimátus: Antiókus király, maga minden eredet; de a mi nagyobb, mindenféle olyan parancsolatot adott ki, hogyha valaki tégedet elfog, ötven tálentom aranyat ad neki; a ki pedig fejedet elébe viszi, azt száz tálentommal ajándékozza meg; azért én tanácslom, vigyázz magadra. Ezekután mond Apollónius a vén embernek: azt a nagy jutalmat ne engedd másnak; itt vagyok, üsd el a fejemet, nálam is találsz száz tálentom aranyat, Antiókus is az örvendetes hirért ha annyit ad, nagy emberré léssesz; hanem vigasztald meg az én fejemmel a királyt. Mire felel Elimátus: Becsületes állapotban neveltettem, távollégyen tőlem, hogy a hasznót a jó lelkiismeretnél feljebb becsüljem. Megdicsérvén Apollónius, ezzel elválík tőle Élimátus. Ezután mégis tovább sétálván a tengerparton Apollónius, lát feléje jönni egy Strangvilio nevű embert, kit becsülettel köszönt és amaz is fogadja; azután kérdi Apollónius: mivel én az Antiókus leányát kértem és az ő kérdésére igazán megfeleltem, most veszedelemben forgok miatta. Azért kérlek, a ti hazátokban adjatok helyet, ahol magamat elrejthessem a haragja elől. Kinek mond Strangvilio: Uram! a mi városunk megfogyatkozott és kisebb, hogy sem mint felségedet elszenvedhesse; most is a rettenetes nagy drágaság miatt, oly nagy éhség van közöttünk, hogy az emberek csaknem egymásra dőlnek. Kinek mond Apollónius: adjatok hálát az Istennek, hogy én jövevény ember közitekbe vetődtem, mert én százezer véka gabonát hozok közitekbe; ugy

mindazáltal, ha engemet rejtekben tartatok. Kinek elborult arczczal mond Strangvilio: uram, ha a megfogyatkozott várost eny nyire megsegited; nemcsak elrejtünk, hanem életünket is le tesszük éretted.

Akkor Apollónius mégyen Társusba és a város polgárainak mondja: atyámfiai! jó szívvvel legyetek, mert mostani szükségtekből kiemellek, remélvén, rólam feledékenyek nem lesztek, hanem magatok közt szállást adtok és engemet senkinek el nem árultok; mert bizonyosan tudjátok, hogy nem gonoszságomért vetődtem erre a földre Antiókus elől. Im azért százezer véka gabonát hoztam közibetek, melynek vékáját csak nyolcz rézpénzen adom; mert magam is úgy vettem hazámban. Azon megörülvén a városbeliek, olyan olcsón mindjárt megvették a gabonát. Mely pénzt ismét azon városnak szükségére ajándékozta, azzal is megmutatván, hogy nem kalmári, hanem fejedelmi vér van benne, látván a polgárok e nagy jóakaratot, egy igen szép czifrázott oszlopot emelnek a város közepén emlékezetére, felírván rá, minémü nagy inségtől szabadította meg Apollónius ezt a várost.

Azután Strangvilio és a felesége Dionisiades tanácsából, a Tirénusok tartományába, Pentápolis nevü városba mégyen Apollónius lappangani: igérvén magukat, hogy becsülettel ellátják. Arranézve hajóba száll Apollónius, eltávozván a társusi tereletről, csakhamar rettenetes nagy szélvész támad a tengeren; úgyhogy a hajókat is összerontja, az embereket mind a tengerbe veszíti, egyedül Apollónius marad meg egy darab deszkán, melyen nagy nehezen Pentápolisba vetődik. Akkor a tengerpartján keservesen siratja magát, mondván: óh, mely kár volt a tengerre bizni állapotomat, hiszen jobb lett volna hazámban maradnom, magamat az ellenség kezébe adnom, mintsem ilyen viziveszélyre jutnom; már ki lesz nekem idegennek gyámolom? Midőn így keseregne magában, hát im jön egy halász elébe. Kinek mond: kérlek könyörülj ilyen tengeri haboktól hányatott nyomorulton és hogy értsed kivel teszel jót, én vagyok a tirusi Apollónius, annak a nagy városnak fejedelme. Kinek ékes ábrázatját és tekintélyes termetét látván a halász, megszánta és maga hajlékába vitte bé és a minémü eledelnek szerét tehette, azzal vendégelte. Mivel pedig a vízből félmeztelen szabadult ki Apollónius, a halásznak két gubája lévén, egyiket Apollóniusra adja, mondván neki: ebben menj a városba, ha talán valaki megkönyörül rajtad. Ha pedig olyan ember nem találkozik, jöjj vissza hozzám, éu az éu szeyénységemmel örömet táplállak; miudaz-

által kérlek, ha valaha a szerencse előbbi állapotodra fordít, emlékezz meg rólam. Kinek mond Apollónius: ha feledékeny leszek rólad, bár ilyen hajótörést szenvedjek és hozzád hasonló jó gazdára ne találjak.

Ezeket mondván, bemegy a városba és gondolkozván továbbra, hova hajtsa fejét, lát a város piacán egy meztelen futkározó gyermeket, olajjal megkent fővel, egy kendő lévén által kötve az ágyékán, telitorokkal kiáltván: halljátok jövevények! valaki tisztulást kíván közzületek, menjen a város iskolájába, hol vitézi játékok szoktak lenni. Azt hallván Apollónius, oda megyen és megmosódván, ő is a vitézi játékhoz kezd, a hol senki hozzá hasonló nem találkozik. Kevés idő múlva érkezik Altistrates király, azon tartománynak ura, egész udvarnépével. Azonban a király tekejátásra adja magát, ki midőn a golyóbist elvetette volna, nagy serénységgel elébe fut Apollónius és kapván a golyóbist, szép móddal veti vissza a királynak. Akkor mondván a király szolgáinak: álljatok hátrább ti, mert amint látom, ez az ifju Apollónius versenyezhet velem. Hallván Apollónius, hogy jó vélemény van felőle, bátrabban közelit a királyhoz és egy hajitással mind egyig leveri a tekéket nagy mesterséggel, azután fogja a széket és azt igen udvariasan a király alá teszi, azután eltávozik a király elől. Fordulván a király barátaihoz, mondja nekik: igazán mondom néktek atyámfia! régen láttam ilyen kedvem szerint való magaviseletű embert, mint ez az ifju, ki előlem elment. Tovább is tudakozódván a király felőle, kérdezi, ki lehetett azon ifju? Kinek mond egy udvari szolga: valami tengeri veszedelemből szabadult jövevény, mert köntöse is azt mutatja, noha maga nem mondja. Mond azon szolgájának a király: menj utánna és vacsorára hívd hozzám. Annak idejében elmegy a udvarhoz Apollónius és hirt tésznek Altistrates királynak, hogy már megérkezett a tengerből kiszabadult ifju, csak hogy csunya köntösében szégyel szem eléje jönni. Akkor a király tisztességes köntöst küld neki.

Elérkezhén a király asztalához, épen a király ellenébe esik leülése, az étket elhosszák; mindenki vigad, csak Apollónius szomorkodik egyedül, keservesen szemlélvén az asztali készületeket, szép arany edényeket. Egyszer mond az urak közül egyik: ha nem csalatkozom, ez az ifju irigylit a király gazdagságait. Kinek mond Altistrates: nem jól gondolkodol, mert annak az ifjunak sajnos kárai jutnak eszébe. Megszólítja azonban Apollóniust is, mondván a király: ne busulj ifju legény! az Istenben légyen minden

jó reménységed. E beszéd közben bémegyén a király leánya, szépen felserdült szüz és a királyt megcsókolja, azután az apja barátait, akkori szokás szerint, azután atyjához fordulván, mond a leány: atyám ki lehet az ellenedülő becsületes ifju, ki ennyi vendégek között csak egyedül szomorú? Felel a király leányának: ez az ifju hajótörést szenvedett, kinek a játékhelyen jeles magaviseletét látván, asztalomhoz marasztottam; de honnan való légyen nem tudom, mihez képest, ha megkérdezed tőle, nem bánom. Akkor a király leánya az ifju legényhez közelit. Minden állapot valami különös dolgot jelent; azért kérlek mond meg nekem, hová való vagy és mi a neved? Melynek mond az ifju: nevemet kérde, de én azt a tengerbe ejtettem; nemességemet pedig Tirusban hagytam. Viszont a király leány: szólj világosabban (ugymond) énnékem, mert azt nem érthetem. Aztán megjelenti Apollónius mind a nevét, mind szerencsétlen életének folyását. Szavát végezvén az ifju, elkeseredik és sűrűn hullának szeméinek könnyei. Melyet észrevevén a király, mond: édes leányom! állapotja felől nem is kellett volna tudakoznod, mert azzal megújítottad: mihez képest illendő már, hogy királyi indulattal ujlag lecsilapítsd felháborodott elméjét. Azon szókra fordul a leány és mondja: ne keseregj ifju Apollónius! már a mi atyánk fia és társunk lettél, nem félj! mert az én atyám nem hágy el téged. Mely jóakaratot meghajtott fővel és szeméremmel megköszöni Apollónius a király leánynak. Mond viszont a király a leányának: fogd a cziterádat és szép muzsikáddal is vigasztald a szomorú szívet. Akkor kezébe veszi a hangszerét a leány és gyönyörű szép nótákat játszik, min csudálkozik mindenki és dicséri csak egyedül Apollónius hallgat. Mienézve mond a király az ifjunak: valami lehet az oka, csak egyedül neked nem tetszik az én leányom mesterséges muzsikája? Felel Apollónius: ha nem vétek vele, megmondom az igazat: mert a leány, igaz, hogy jól kezdett hozzá; de még nem tanulta meg jól a muzsikát, ha kezembe adod e cziterát, én megmutatom mint kellessék verni rajta a nótát. Azon szókra kezébe adja a király és félremenvén Apollónius, összevizsgálja a hurokat, aztán csakhamar helyre ül és nótákat kezd a cziterán verni, oly művészileg, hogy a körüllevő emberek nem Apollóniusnak, hanem Apollónak, minden muzsikák mesterének kezdik nevezni.

Melyet a király leánya is midőn hallott volna, mind a muzsikának, mind Apollóniusnak szerelmére gerjed és mond a királynak: kérlek, édes atyám! más férfinak engemet ne adj ezenkívül.

Melyre a király is jó szívvvel ráigéri magát. A leány pedig mondja az ifjunak: ihon édes mesterem tizezer tálentom arany és drága köntösök, vedd kedvesem az atyámtól ezt az ajándékot, ime szolgák is szükségedre bőven rendeltettek. Melyet vévén Apollónius, mégyen a király elébe, nagy alázatosan megköszönvén a gazdag ajándékot, ki a megszűkült bujdosó jövevényt meg nem utálta, hanem olyan becsülettel látta. Azzal bucsut vévén a királytól, mégyen a szállására. A leány pedig sürgölődik, hogy a meggazdagult Apollónius még tőlük örök bucsut ne végyen, mi miatt uyughatatlankodik egész éjjel és a viradtát alig várja, mégyen az atyjához: melynek jöveteléről tudakozván a király, mond a leánya: az a kivánságom szerelmes atyám! hogy a muzsikának én is egész mestere lehessek, kérlek adj mellé Apollóniusnak. Mihez a királynak is kedve lévén, hivatja az ifjat és mond néki: kérlek ne rejtsd el művészetedet leányom előtt, hadd tanulja meg a muzsikát tőled, meglásd nem lészesz elfelejtve tőlem. Melyre örömet ráadja magát és megtanítja. Azután szerelme miatt megbetegszik a király leánya, melynek gyógyítására főorvosokat hivat a király, kik észreveszik a király leányának mi baja van.

Ugyanakkor három fejedelmi ifjak is mentek volt a királyhoz leánya kedvéért. Kinek jövetele felől tudakozván a király; mondják az ifjak: tudod király! leányodat régolta kérjük, idegen választ tőled nem is vettünk, most azért mind hárman elődbe jöttünk, tégy választást köztünk, melyikőnknek adjad leányodat. Kinek mond a király: nem igen alkalmas időben jöttetek, mert leányom tanulásra adván magát, abban megerőtlenedett; mindazáltal, hogy hosszas reménnyel ne tartsalak titeket, irjátok le, jegybe ki mit akar adni és neveteket; leányom elébe küldvén, ő tegyen választást köztetek. Melyet midőn elkövettek volna, hivatja a király Apollóniust és a dolgot előtte elbeszéli, mondván azt is néki: vedd kezedbe ezen irást és add kezébe leányomnak, a te tanítványodnak. Amely irást midőn bevitt volna csak egyedül, mond Apollónius a leánynak: ihol az atyád küldötte ez irást, lássad mire való légyen. Melyet olvasván a leány és abban látván kérőinek neveit, kiveti kezéből a papirost és mond Apollóniusnak: édes mesterem! vajon nem volna-e néked ellenedre, ha engemet más venne el feleségül? Kinek felel Apollónius: nincsen ellenemre, mert a te szerencsédén méltó nékem örülnöm. Viszont a leány: ha szeretnél engem (ugymond) nyilván nem örülnél ennek. Azonban papirost veszen elő a leány és ilyen választ ir: uram, atyám és király! mivel tetszésemet kívánod tudni

én nagy bizalommal jelentem, hogy nem kívánok más férfiut, hanem a tengeri haboktól hányatott ifjat. Mely választ olvasván a király és leányának akarátját nem tudván, kérdi a kérőkötől: ifjak! melyik közületek, ki a tenger viharjai közt veszedelmeskedett és megszabadult? Mire nézve felel az egyik közülök: Árdonius nevü: én vagyok az, ki hajótörést szenvedtem. Kinek mond a társa: de mit tökéletlenkedel a király előtt hiszen egyidejű vagy velem, együtt nevelkedtünk és tudom, hogy a város kapuján sem voltál ki. Midőn el nem igazodnék a király a dologban, tekint Apollóniusra és mond néki: fogd ez irást és olvasd, te jobban általértheted akarátját leányomnak, mivel jelen voltál A király szavára olvassa Apollónius a leány irását, melyből általérti, hogy önnönmagához volna kedve a király leányának. A király is kérdi azonban, ha tudhatja-e, kit kell érteni azon a tengeri haboktól hányatott ifjun? Mely kérdésen csak elpirul Apollónius és keveset szól, mint okos legény. A király is észrevevén leányának akarátját, könnyű választ ad a fejedelmi ifjaknak; leányai kérőinek, mondván nekik: mikor annak ideje leszen, tudósitlak titeket. Ottan csakhamar bemegeyen a király és mond leányának: no már jelentsd meg édes leányom, kit választottál magadnak házastársul? Az apja lábaihoz borul a leány és mond: a tengeri veszedelemből szabadult Apollóniust választottam, szerelmes atyám! Látván könyhullatását leányának a király, felemeli a földről és mond néki: kedves leányom! ne félj, mert kedvedet nem szegem, mivel az én szemeimnek is tetszik ez az ifju. Ugyanott csakhamar összevegyüjti a király az udvariakat és nagy lakadalmat indit, kérvén vendégeit, jó kedvvel legyenek, mivel a jó szerencse az ő leányát okos férfiunak rendelte.

A lakadalom után nem sokára, midőn várandós lett volna a király leánya és a tengerparton sétálna Apollónius feleségével együtt, érkezik egy hajó a parthoz, mit megsejditvén Apollónius, kérdezi a hajósmestertől, honnan indult volna? Ki Tirusból valónak mondja magát lenni. Kivel tovább beszélgetvén, kérdi tőle, ha ismert volna-e az ő hazájában, Tirusban egy Apollónius nevű fejedelmet? Kinek mond a hajósmester: igenis uram! és ha valahol láthatnám, örömet mondhatnék neki; mert az ő nagy ellenségét, Antiókus királyt, leányával együtt megütötte a menykő és már az országa Antiókusnak, minden kincseivel Apollóis számára tartatik. Min igen megörülvén Apollónius, feleségéhez fordul és mond: édes feleségem! bocsáss el engemet jó készülettel és ne sajnáljad elmeneteletem, hadd vehessem kezemhez az or-

szágot. Kinek mond a felesége : oh édes férjem ! hiszen ha távol voltál is, tudván jövőd betegülésemet, hozzám kellene jönnöd. Honnan van, hogy ilyenkor akarsz eltávozni tőlem ? ha pedig másképen nem lehet, induljunk el a tengeren mind a ketten. Azután az atyjához mégyen és mond neki is : örvendj uram király ! mert az istentelen Antiókus királyt, leányával együtt megbüntette a mennyei Ur, kinek minden birodalma reánk maradt. Engedd meg azért, hadd mehessek el férjemmel az országnak elfoglalására. Azon megörülvén Altistrátes király, hajókat készített, melyeket éléssel, kincscsel megrakat és a leányával régi dajkáját is elküldi, Ligózidát, maga a király a tengerpartig kísérvén, megcsókolja mind vejét, mind leányát és úgy bocsátja a nagy tengerre őket.

De kevés idő múlva, rettenetes égháboru támad a tengeren, megbetegszik az Apollónius felesége és leánya lészen ; maga pedig az asszony félholtra ájul, ugyannyira, hogy a körülötte lévő szolgálók jajgatással kezdik siratni, mint halottat ; a mely sirásra felindul Apollónius és közelebb mégyen oda, a feleségét, mint holtat látván, mond keservesen : édes feleségem ! Altistrátes királynak leánya ! mit tudok te felőled mondani ezentul az édes atyádnak, a hajósmester is megijedvén, mond : a holttestet kikell vetni a hajóból, mert az olyat nem szokta szenvedni a tenger. Kinek nagy haraggal mond Apollónius : hogy szólhatsz olyan bosszantót gonosz ember ! Nagy eset volna az, hogy azon tenger, mely nékem a hajótörés után is gondomat viselte, ezt a testecskét el ne szenvedné. Hivatja azonban szolgálait és megparancsolja, hogy igen jó készlettel koporsót csináljanak, melyben feleségét sok könyhullatásokkal teszi, egy csomó aranyat is tévén a koporsóba és egy óntáblát, melyre felírja az asszonynak minden állapotját és a koporsót a tengerbe bocsátja, melyet a tengeri hab Efézus városa mellé vet ki, egy Czérim nevű orvosnak házától nem messze.

Mely koporsót látván az orvos, szolgálival kivéteti a tengerből, azután felnyitja azt, hát egy igen szép ifju asszony fekszik benne, melynek ékességessége úgy megmaradt, mint akármely élő embernek ; de mint holtat látja feküdni, nem tud mit tenni, mert a koporsóban lévő óntáblán lévő irást elővén, abban az Istenért rimánkodik Apollónius, hogyha valaki a testre talál, azzal a csomó arannyal, mely a koporsóban feje alatt lészen, úgy temettesse el, mint Altistrátes király leányát és Apollónius királynak kedves feleségét. Ehezképezt, e szokás szerint az orvos nagy rakás fát készített, min a testet megégesse és már a rakásra fel is vitette a tes-

tet, midőn érkezik az orvosnak egy igen tudós tanítványa, kit az orvos szívesen lát és mond neki: szinte jókor érkezted; menj el azért a patikába, hozz onnan igen drága jó illatu kenetet, mivel megkend e testet és azután égessük meg, becsületes temetéssel takarítván el a porát. Elmegyén az ifju és elhozván a kenetet, midőn a testnek a mellét kioldotta volna, hogy azt megkenegesse, melegséget érez a testben, azután kezein az ütereit tapogatván, észreveszi, hogy azok vernek. Végre mindenképen tapasztalja, hogy élet van a testben és mondja az orvosnak: uram! ez a királyi nő nyilván nem halt meg; ha pedig beszédemnek nem hiszel, én megpróbálom, csak bizd rám őtet. Azzal a rakás fáról leveszi a testet, viszi a kamarájába és ott a mellét a szive táján meleg olajjal, melybe drága orvosságokat vegyítván, megkeni; melynek ereje, midőn a szívére hatott volna, mozogni kezd az asszony és szemeit felnyitván, meglátja a körülötte forgoló ifju legényt és mond neki: vigyázz, engem illetlenül ne illess, mert én király leánya és királynak felesége vagyok. Melyet hallván az ifju, nagy örömmel mégyen be a mesteréhez és mond neki: uram! él az ifju asszony és már fel is kelt. Kinek a mestere: nagyobb (ugymond) a te tudományod az enyimnél. Hogy pedig jutalmát el ne veszítsd munkádnak, ez a királynő nagy summa arannyal feküdt az ő kopersójában, méltó, hogy abban neked is részed legyen. Akkor szépen felöltözik az Apollónius felesége és étel után erőt vészen magának, melynek ismeretségébe jutván az orvos, maga leányát mellé adja szolgálatra és hogy a fajtalan emberektől tisztán megmaradhassanak, megyen az Apollónius felesége a Diána templomába, ott a több szüzeányokkal mulatva tölti idejét.

Eközben Apollónius érkezik Társus városhoz és megyen elsőben is Strangvilió- és feleségéhez, kiknek nagy panaszszal elősorolja minden veszedelmes eseményeit. Végre feleségének halálát és hogy már semmiben sem volna gyönyörűsége, hanem csak az egy kis ártatlan leánykájában, mely eddig még életben maradt. Tibennetek pedig lévén nagy reményem, míg én az országot kezemhez veszem, addig leánykámat reátok bizom, neveljétek magatok leányával Filomáccziával együtt, jó erkölcsökben, mert nem akarok visszatérni Altistrátes királyhoz többé, nagy keserűségére, mivel mellettem halt meg a kedves leánya. Az én leányomnak Társia legyen a neve. Feleségem dajkáját is Ligózidát, a gyermek nevelésére itt hagyom. Ezeket wondván Strangvilionak, kezébe adja az ártatlan gyermeket és amellet nagy summa aranyat, talért, a gyermek nevelésére és mindenféle ruházatot bővséggel fo-

gadást tévén aról, hogy addig haját, szakállát el nem vetteti, míg azon leánykájának örömnapiját nem éri. Amazok pedig életökre és becsületökre fogadják, e leánykának nevelését.

Ezekután ismét megindul Apollónius a hajókon és mégyen messzelevő tartományokra, azonban Társiának is öt esztendeje telvén, iskolába adatik Filomácziaival, kis leány társával együtt. Midőn már tizennégy esztendő volt, egykor a tanulásból jött volna vissza, hű dajkáját Ligózidát igen betegen találta. Kinek mond Ligózida. halljad édes leányom! azt kérdem tőled, mit gondolsz? ki az apád és anyád és hol a hazád? Felel Társia: én atyámnak Strangviliot, anyámnak Dionisiát tartom lenni és hazámnak Társus városát. Min nagyot sohajta dajkája és mond: im én elmondom minden eredetedet, hogy tudjad magadat mihez tartani. A te édes atyád Apollónius és az édes anyád Luczina, Altistrátes király leánya, a ki tégedet midőn a világra hozna a hajóban halálra vált és az atyád ötet koporsóba zárta, királyi költséggel és tisztelettel, úgy bocsátotta koporsóstól a tengerre az anyádat, nagy csomó aranyat tévén feje alá, a végre, hogyha valahol kifognák, utolsó szükségére, vagy temetésére fordítanak azt. Azalatt a tengeri haboktól hanyattatván a hajó, az atyádat veled együtt mikor még bölcsőbeli voltál; ehez a városhoz vetette ki a tenger, így Strangvilionak és Dionisiának gondviselésére ajánlott téged velem együtt, az atyád tirusi Apollónius, fogadást tévén arról, hogy meg nem borotválkozik, míg tégedet tisztességesen férjhez nem ad. Én azért arra intelek tégedet, hogyha valami bosszuságot szenvedsz az én halálom után, ezektől a gazdáktól, kiket szüleidnek nevezel: menj ki a város piaczára, ott meglátod az apád emlékezetére készítettett szép fenálló márványoszlopot és ott kiálts, s adj hirt mindenkinek, hogy te annak a leánya vagy, kinek emlékére, azt az oszlopot felemelte a város; tudom én az atyádra nézve bosszút állanak te éretted a polgárok. Megköszöni dajkájának, ezeknek megjelentését Társia, mivel e nélkül semmit sem tudott volna a dologban. A beszéd után meghal Ligózida, kit becsülettel temettet el Társia és esztendeig keservesen gyászolja. Azután gyászruhájából kiöltözvén, egy nap sem mulasztja el, hogy dajkájának elvesztésén sirást ne tenne.

Ezekután Dionisia sétált a piacon alá s fel leányával Filomácziaival és Társiával; de mindenkinek szeme csak Társián akadt meg, mondván: hiszen boldog anya volt, mely Társiát hozta a világra, nem is illik mellé a másik leánya Filomáczia. Melyet hallván Dionisia, felette nehezen szenvedhette volt és ma-

gában így gondolkodik: tizennégy esztendeje, mióta elment innen Társiának az apja, sem levelét, sem hírét nem hallottuk, vagy láttuk azolta; mihezképest, nem lehet kétség halála felől, a dajkája is elhalt közzülünk, nincs mitől tartanom, egyáltalában megölöm Társiát és az ő ékszerével felruházom leányomat Filomáciát. Ilyen gondolatai közt érkezik egy Theofilus nevű ember elébe. Kinek mond: kérlek vidd el ezt a leányt Társiát tőlem és öld meg, meglátod, megadom a jutalmát. Melynek mond a paraszt ember: de mit vétett ez ártatlan szüz? Felel Dionisia: a világon semmire nem jó; de neked mi gondod rá, te vidd végbe a mit parancsolok, ha rosszul nem akarsz járni. Kinek felel a paraszt ember: hogy lehessen az meg? Viszont Dionisia; ugyhogy, majd haza jön az iskolából és minekelötte bejönne házukba ebédre, addig a temetőbe mégyen és dajkájának sirja felett kesereg, te várd készen fegyvereddel s ott hajánálfogva tipord le és szurd keresztül, azután testét vedd a tengerbe; melyet megcselekedvén, én téged paraszti állapotodból kiveszlek és szép nemesi szabadsággal tisztellek meg. Vévén a szegény ember fegyverét, busulva mégyen a temető felé, mondván magában: hiszen nagy dolog ez, ha különben én szabadságot nem érdemlettem, hanem ez ártatlan vérnek kiontásával! A leány is érkezik csakhamar az iskolából, megragadja a paraszt ember, a földhöz vágja és midőn dühösködne ellene, hogy megölje, mond Társia: oh édes atyámfia Theofile! mit vétettem én ellened, vagy valaki ellen, mi miatt megkellessék halnom? Felel a paraszt ember: te nem vétettél semmit, hanem a te édes atyád, a ki tégedet itt hagyott nagy kincsessel és ékszerekkel. Mond viszont a leány: ha nincs reménység életem megmaradásához, csak azt enged meg, hadd adjak hálát Istennek. A meglehet, (ugymond Theofilus) de ne késsél, mert Isten a bizonyságom, ezzel én kénytelen vagyok. E szók után térdre esvén Társia a tengerparton, midőn imádkoznék hirtelen érkeznek valami tengeri tolvajok, kik felkapják a veszedelemben levő leányt és elviszik magokkal. A kegyetlen paraszt ember is megijedvén a tolvajoktól, elbukik; de kevés idő múlva elmegyén az asszonyhoz és mondja néki: a mit nékem parancsoltál, azt én végbe vittem; szükség azért már, hogy öltözzél fekete köntösbe és álnok könnybullatásokkal sirjunk mindketten, panaszkodván a polgárok előtt Társiának hirtelen való haláláról. Melyet megértvén Strángvilio, megijed és megbusul rajta, ő is gyászba öltözik. Nem tudok már mit tenni, ugymond, mert ennek az atyja szabadította volt meg városunkat a nagy inségtől, ezért

a városért szenvedett hajótörést és vesztette el minden gazdaságait; valóban nagyon gonoszul fizettünk néki jótéteményeiért. Ihon az egyetlen egy leányát, melyet az én gondviselésekre bízott volt, megölte a kegyetlen nőtény oroszlán; valóban megbolondultam, mikor az álnok kigyónak tanácsán megindultam. Te tudod Isten! mily ártatlan vagyok én e tiszta szüznek véréből, ne én tölem, hanem Dionisia kezéből keresd ki véréát Társiának. Mondja azonban feleségének: istentelen asszony! mond meg mi képen folytottad meg Társiát: de az álnok asszony semmit nem szóllott, hanem álnokul leányával együtt csak sirt, mondván a városbélieknek azért jöttünk előtökbe, hogy a mi szivünknek vidámsága, szemünknek világa, meghalt hirtelen Társia, nekünk egyebet keserüségénél nem hagyván, ötöt már el is temettük és abban bizonyosságunk lehettek. Akkor a városbéli főpolgárok mennek a piacra és ott az Apollónius emlékére emelt oszlopnál keseregnek és szokások szerint az ő Isteneiknek áldozatokat tesznek és a leánynak is Társiának emlékére egy szép réz koporsót készíttetnek.

Azonban a tengeri tolvajok jutnak egy Mákhilenta nevű városba, melynek a piacán nyereségöket kótyavetyére hányván, Társiát áruba bocsátják. Melyet meglátván egy hamis bordélymester, alkuba ereszkedik felette; de Athanagorás is azon városnak fejedelme, látván a leánynak ékes voltát és uri magaviseletét, ellentart benne és tiz gira aranyat ígér a leányért. A bordélymester arra nézve huszat ígér. A város fejedelme megint harminczat. A bordélymester ismét negyvenet. Aztán Athanagorás ötvent és mind addig verik fel az árát leánynak, hogy Athanagorás nem győzvén feleselni a bordélymesterrel, oda hagyja a leányt néki, mondván: ám vegye meg száztiz gira aranyért; de ugyan én leszek a nyertes fél: mert elsőben is én megyek a bordélymester házához és én veszem el annak a szép leánynak a szüzességét. Ilyen képen a bordélymester megalkudván a leány felett, viszi házához és elsőben is viszi Társiát egy házánál lévő kápolnába, melyben a Priápus bálványa volt, kényszerítvén a leányt, hogy imádjá azt a képet. Kinek mond Társia: soha még ez ideig olyan vétékkel nem mocskoltam bé magamat, sőt téged is intlek jó mester! szünjél meg aféle kárhozatos dologtól. Kit megriaszt a bordélymester, mondván: a mint veszem észre, nem tudod te mi vészben légyen állapotod? de megtanulod nem sokára, minémü keresetű embernek jutottál kezébe. Akkor a leány elébe borul a gonosz embernek: uram! (ugymond) könnyörülj rajtam és

ne légy fertőztetője szépségemnek. Kinek mond a bordély mester: ne zajogj hijában, tanuld meg azt, hogy bordélyban és hóhérok-nál nincsen irgalmasság. Mindazáltal hivatja gondviselőjét és meghagyja néki hogy a leányt czifrán felöltöztesse és kihirdesse, hogy a ki Társiát a szüzességében meg akarja rontani, fél gira arannyal tartozik érette; de azután csak egy-egy vert arannyal többet nem kíván. Ezek meglévén, harmadnap mulva nagy vigan muzsikussal együtt mennek oda az ifjak, elsőben is Athanagorás a város fejedelme, álarczban mégyen be a leányhoz, kinek lábaihoz esvén Társia; kérlek (ugymond) az Isten kedvéért, ne fertőztess meg engem, vess zabolát kívánságodra és az én szerencsétlen esetimnek légy meghallgatója. Ki midőn szavait meghallgatta volna és királyi vérből való származását általlátván, szemérem fogja el a fejedelem arczát és mond Társiának; nékem is hozzád hasonló leányom vagy, ki jövendőben szinte hasonló nyomoruságra juthat, hanem im igen szép husz aranyat adok, ezzel megelégheted mesteredet, a kik azután bejönnek ha esetedet nékik elsorolod, szüzességed megmaradhat. Melyet nagy becsülettel megköszönt a leány Athanagorásnak, arra kérvén, hogy az ő állapotját másnak ki ne hirdesse, amaz is fogja, hogy nem mondja; hanem csak a maga tulajdon leányának. Azzal kimégyen, érkezik más ifju és kérdi Athanagorástól, mint szolgál neki a szerencse? Kinek amaz mondja: minél már jobban nem lehetett. Bémenvén az is a házba, kérdi a leánytól mit adott néki a fejedelem? Kinek felel Társia: negyven aranyat. kinek mond az ifju: ihol én egy egész girát adok. Elveszi a a leány; de azonban annak is a lábaihoz borul és keserves sirással elbeszéli minden szerencsétlenségeit. Kit felemel a földről az ifju, mondván: kelj fel kisasszony, mindnyájan halandó emberek vagyunk és ennek a világnak nyomorult változása alá vettünk. E szók után szeméremmel kimégyen a leány elől. Kit Athanagorás látván, csak neveti vala magában; de megegyeznek azon, hogy leánynak dolgát kine jelentsék. Egymás után többen is mennek hozzá; de arczpirulással és könnyes szemmel térnek vissza csak költséget hagyván a leány kezében. Ezekután jó csomó pénzt ad a mester kezébe, mit nagyon kedvesen veszen; de megértvén, hogy még is szüzen maradott volna a lány, megharagszik rajta és ráküldi a háznak a gondviselőjét, hogy mindjárt rontsa meg szüzességében. Bémenvén a leányhoz a gondviselő, kérdi, ha szüz volna-e? Kinek felel Társia: mindaddig szüzen maradok, valamig Isten akarja. Hol vetted hát (ugy-

mond a gondviselő) e nagy summát, melyet a bordélymesternek béadtál? Felel Társia: nyomorult állapotomat elsoroltam az embereknek; mire nézve szánakoztak inkább mint erőszakot tettek volna rajtam. Azután annak is elébe borult, mondván: könyörülj rajtam Apollónius királynak egyetlen leányán. Kinek mond az ember: jó volna; de a bordély mester felette fősvény, melyhez képest lehetetlen néked szüzen maradnod. Kinek mond Társia; én tisztességes tudományt tanultam, a mellett a muzsikálásban is másoknál alább való nem voltam; vigyél ki éngemet a piacra, a hol az emberek közt a titkos kérdéseket mesterségesen megfejttem, muzsikámmal is kedvet szerzek és így mindennap szép nyereséget indithatsz én velem, melylyel kedvet találsz a bordélymesternél. Azután azt követte el a mester szolgája és nagy keresete volt abban, ugyhogy: meghaladná a többi keresetet, melyet a tisztátalan személyek után szerzett. Hogy pedig Társia megmaradt szüzességében, annak Athanagorás volt legfőbb és első oka.

Ezek így lévén, tizennégy esztendő eltelvén, Apollónius is megindul és mégyen Társusba, melyet megtudván Strangvilió, fut a feleségéhez Dionisiához. Im a tengeri veszedelembé forgott Apollónius (ugymond) kinek holt hírért költötted volt, a városba érkezett, már mit felelünk néki, mert ő épen csak a leányért jött ide? Kinek felel a felesége: talpig öltözzünk gyászba, sirjunk előtte és hitessük el véle, hogy a leánya természetes halállal halt meg. Ez alatt érkezik Apollónius, elsőben is mégyen régi gazdájának házához, kiket siralomban és gyászruhában látván, kérdi: de mi lehet oka e fekete köntösnek és siralmatoknak? Kinek felel elsőben is az asszony: uram! bár ne mi tőlünk hallottad volna meg halála hírért szép leányodnak, ki minden remény nélkül hagyott el minket. E szókra megdobbanván szive Apollóniusnak; sokáig nem szólott bánatjában, hanem idő múlva mond: jó gazdaszszonyom! ha meghalt leányom, hiszem, hogy minő készüllettel nálatok hagyta volt, annak nem kellett elveszni. Felel Dionisia, mind el nem vezett; de pompás temetésére nagy része felment; mert a város népe is, megemlékezvén régi jótétedről, te reád nézve leányodnak temetésére szép emlékezetes tárgyat hagyott, tiszta sárga rézből készítvén koporsóját is, melyet megláthatsz a tengerparton. Ezeknek hitelt adván Apollónius, mégyen a tengerpartra és ott a lánya temetésén hagyott verseket elolvastván, szivét ujszomorúság fogja el, panaszkodván: mely szerencsétlen órában lettem én (ugymond) a világra! jobb volna szolgák!

fognátok engemet és a tengerbe vetnétek. Mi haszna van életnek, ha ilyen szomorú minden dolgainak vége? Mig így kesereg, a hajókat addig elkészítik, melyen indul hazájába Apollónius Tirus felé; azalatt nagy vihar támad a tengeren, mely miatt a hajók az igazi utat elveszíték és másfelé, éppen Mákhilenta város mellé vetődnek, a hol ez Apollónius leánya Társia volt.

Midőn azért a város mellé érkeznének, a hajómesterek igen megörültek, hogy a tengeri veszélytől annyira megszabadultak. A városbeliek is összevegyülvén, mint igen nagy lakadalom napjára, énekeltek, muzsikáltak és vigadtak. Melynek zengését hallgatván Apollónius, kérdi, mi lehet annak az oka? Mondják a hajómesterek: valami nagy lakadalomnak jelenségét vesszük észre; mihez képest, illik uram néked is szünnöd a bánattól. Senki meg ne próbálja (ugymond) Apollónius, hogy engem aféle vigasságra marasszon, mert kész leszek tetőtől talpig megrontani azt az embert. Azalatt Athanagorás is, ki Társiát szerette, kimégyen a tenger mellé és ott látván Apollóniusnak különlévő királyi hajóját, megörül rajta és feléje indul, hogy annak urát maga házához vendégségbe hívja. Mit látván az Apollónius udvari szolgálái; ellen szegülnek benne és magok hajójába viszik becsülettel, friss étkeket tévén elébe. Ki midőn ebédelt volna ottan vélek, egy marok aranyat vet a szolgálknak, mondván: ihon édes barátaim! az én jóakaratomnak is jele; de kérlek mondjátok meg nekem, kié legyen ama királyi hajó és ki van abban? Felel egyik hajósmester: annak az ura nagy bánatja miatt betegen fekszik; mert az kedves feleségét a tengerbe vesztette a szép leányát is idegen földön hagyta. Mond Athanagorás Ardiánusnak Apollónius egyik főszolgájának: édes barátom! megadom fáradságod jutalmát, csak menj be hozzá és kérjed nevembe, hogy jöjjön ki a setétségből a napnak fényére. Kinek felel a szolga: uram ajándékozáért meg nem rontatom magamat, mert talpig megrontja, megesküdt Apollónius, valaki őtet vigasságra marasztja. Mond Athanagorás: a szolgálknak szól a törvény, nem nekem. Arranézve bemégyen Apollóniushoz, kin csak csudálkozik, látván megnövesztett hosszú hajjal és borzas szakállal. Kit maga szolgálái közzül egyiknek vélvén Apollónius kedvetlen szemmel megtekint. Azonban, észreveszi, hogy idegen ember van ott fejedelmi köntösben, és csak hallgatni kezd. Kinek mond az idegen: elhiszem csudálkozol, az ismeretlen embernek elődbe jövetelén. Én vagyok ennek a városnak fejedelme Athanagorás, a ki midőn megértettem volna, az idegen hajóknak idejövetelét, kijöttem látására, a hol szolgálid

engem becsülettel láttak és midőn azok közzül senkit nem találtam volna, ki hozzád bėjőjjön, hogy izenetemet megmondja, magának kellett bėjőnnöm; kérvén azon tégedet, jőjj ki e hajónak setétes fenekéről, meglátod, hosszú bánatodnak végét adja az Isten és örökre fordítja a siralmidat.

Apollónius mint egy álomból felserkent, mond: bár ki vagy jó uram! csak tartsd dolgod: mert nem illik nékem vendégséget üznöm, jobb a helyett halálhoz készülnöm, kimenvén onnan Athanagorás, panaszkodik az udvarnépe között, hogy semmi szava nem fogott Apollóniusnál. Azalatt egyik inasát szólítja; menj be a városba (ugymond) a bordélymesterhez és Társiát kérd el tőle nevébe és hivd ide, én tudom, hogy a mit én végbe nem vihettem, az a becsületes szűz végbeviszi ékesszólásával s nagy tudományával és e királyi embert eltéríti a halálnak utjáról. Csakhamar érkezvén oda Társia, mond Athanagorás neki: menj be édes huzgom! ama hajónak alsó részébe, ott találsz egy királyi embert, ki felesége és leánya halálán annyira busul, hogy nem sokára halálra válik miatta; ha talán muzsikáddal, szép tudományoddal valamit használhatnál neki; melyet ha végbeviszel, harmincz gira aranyat, meg annyi ezüstöt adok néked, kevés napok mulva a bordélymester kezéből is kiváltalak. Melyet hallván a leány, nagy bátran leszáll a hajóba és ott látván a bus királyt, alázatos főhajtással köszön neki, mondván: fogadj jó kedvvel uram! mert noha idegen vagyok és tengeri veszedelmek közzül szabadultam ki; de nem utolsó nemből vagyok, Isten akaratjából szüzességében megmaradt leány köszönt tégedet. Ezeket szóllván szép verseket kezd énekelni cziterája mellett, min maga is csudálkozik Apollónius.

Ilyen verseket énekelvén:

*Én szomorú árva, noha jutottam ma,
Becstelen állapotra.*

*De mint tövis között, megtartja hol termett,
Illatját a szép rózsa:*

*Én is úgy maradtam, fertelmes bordélyban,
Isten kedvéből tiszta.*

*Úgy vagyon clestem, mint egy szerencsétlen,
Uri nemzetem mellől.*

*Kinck élete csak egy hajszálon maradt,
A meztelen fegyvertől.*

De pedig maradtam, szüzen mindaddiglan,

A fajtalan nemzettől

Kérlek uram! szünjél, mi haszna ha lennél,

Préda tengeri halnak?

Mert nem csak egyedül, királyi fejed ül,

Nyergén család világnak.

Bárcsak állapotját, jobban tudakoznád,

Hozzád szólló lyánkának.

Ezekre feleszmélkedik Apollónius és jobban megszemlélvén a leányt, megköszöni a vigasztalást néki és mond: sokáig élj, én is mig élek, királyi székemben is rólad el nem feledkezem. A mint siralmas verseidből érthetem, elmédet is megismertem, aligha királyi ágyból nem születted. Im száz aranyat adok munkáért, kérlek ne is említsd nevemet többé, mert csak megujítod szívemnek fájdalmát; mihezképest, távollétedet inkább akarnám. Kezéhez vevén az aranyat a leány, megindul véle, kinek mond Athanagorás: hová mégy Társia? nagy eset a szomorú királynak, ha te sem lehattél vigasztalására; már nékem nincs életéhez semmi reményem. Kinek felel a leány: valamit tudtam, mindent elkövettem, tehetségemnél többre nem mehettem, végre nékem száz aranyat adott, csak menjek el előle. Viszont Athanagorás: im én néked kétszáz aranyat adok, csak menj vissza hozzá és mondjad néki, ihon van aranyad, nekem ne add, mert nem jöttem a jutalomért; hanem vigasztalásodért. Azzal visszatér Társia és ujjal megszólítja a kesergő királyt. Ha ugyan ebben bánatban akarsz elmerülni, ugymond akkor csak némely kérdéseimre felelj meg példabeszédeimet fejtegesd meg, avagy pénzedet vedd vissza. Nem akarván őtet teljességgel kedvetlen válaszszaal bocsátani, mond Apollónius: kezd el hát beszédedet és a miket kívánsz kérdezni tőlen, láss hozzá csakhamar, aztán menj el előlem és engedj időt szomorúságomra. Akkor mond Társia: halljad uram példabeszédedet! *A föld alatt lévő ház nagyon zúg; de a gazda hallgat benne, mert a ház és a gazda mindegy.* Ezt fejsd meg király! mert a királyokat illeti a bölcsesség. Mond erre Apollónius: a házon mely a föld gyomrában zúg, a vizet értem; a hallgató gazdán pedig, a benne lévő halakat, melyek magok házukkal együtt járnak. Viszont a leány, más mesét kezd elő tudniillik: *Messzűn-nen jövök sietséggel, mint szép erdőnek leánya, számlálhatatlan sereg kíséretével járok, messzeföldön járván, utánnam semmi nyomot nem hagytam.* Kinek mond Apollónius: én sokra megtanithatlak még tégedet, miket nem tudsz, mindazáltal, ifjuságodhoz képest, csudálkozom nagy tudományodon; mert a kit sok sereg körülvelt

és messzement, semmi nyomot nem hagyván maga után, az azon erdők fája, melyből a hajókat készítik. Viszont a leány: *A kerékeken és házakon sérelem nélkül megyen által, melynek közepén nagy mélység van, mit senki meg nem mozdíthat. Nem meztelen a ház; de meztelen vendéget kíván. Ha letennéd siralmidat, sérelem nélkül által mennél a tűzön.* Apollónius; a ki meleg fürdőbe megyen, nem tudhatja annak melegsége honnan ered; a fürdő nem meztelen és nem üres ház; de meztelen fogadja be a vendégeket, a kik megakadnak benne. Ezeket megfejtván, Apollónius elébe borul a leány és lábait megöleli, mondván: kérélek uram! hallgasd meg az előtted leborult leánynak a szavát és ne veszítsd el bánatodban magadat, mert kár volna ilyen nagy elméjű férfinak meghalni. Ki tudja kedves feleségedet, kit szívszakadva kívánsz, Isten még látnod engedi; sőt leányodat is, kit megholt-nak mondasz, szemeid elébe téríti. Felindulván ezen a szókon Apollónius, megrugja a leányt, kinek orrából bőven kezd folyni a vér. Akkor elkeseredvén Tárσία, fohászkodik és mond: Istenem! elégedjél meg ennyi inséggel, én a tengeri szélvészek között születtem, az anyám miattam való szorongatásaiban holt meg. Kinek a teste a föld hátán temetést sem érdemlett, hanem koporsója a vizszinére vettetett, magam a tenger közepéről egy kis bölcsőben hozattam ki. Engem, boldogtalant pedig az édes atyám szép nagy készüléttel és drágakincscsel, Strángxvilio és Dionisiának bizott kezökre, a kik engemet a tenger mellé küldöttek, hogy ott szolgáljokkal felmészároltassanak; a ki halálom előtt, míg az Istennek imádkoznám, elragadtattam a hóhér kezéből a tengeri tolvajok által és úgy hozattam erre a földre. Engedd meg azért Istenem, Uram! hogy ennyi szenvedéseim után juthassak valaha az édes atyámhoz, Apollóniushoz!

Ezekre a szókra figyelmeztvén és a jeleket is megismervén Apollónius felkiált és mond: oh magasságbeli Ur Isten! ki a mélységeket és magasságokat teremtetted, ki minden titkokat világosságra hozol, légyen áldott a te neved mindenekben. Ezekután megcsókolja leányát, mondván: Szerelmes Társiám, te voltál egyfelől oka az én szomorúságomnak; de már feléledék. Szóllítja a szolgálit és vele lévő barátait, hirt adván nekik is, hogy már végét érte bánatjának. Az örömet hallván Athanagorás is, bémegyen az Apollónius hajójába és nagy kedvvel vigad ő is, a királynak örömét látván, mond Apollóniusnak: bizony uram, ha semmi egyéb jeleket nem tudnánk is, eléggé megmutatja a hasonlatosság, mely Tárσία és te közted van, mi-

olta gyászruhádat levetetted, csoportos hajadat, szakálladat elvetetted és a sok sirástól szemeidet, arcodat megmosgattad. Társia is megvidulván, hálát ad az Istennek, ki sok nyomorúsága után édes atyját megengedte látni. Azután beszédbe eredvén az atyjával; elbeszéli, mint akadt a kegyetlen bordélymester kezéhez, minémü próbákon forgott élete és mennyi munkával tartatott meg szüzessége.

Ezeket látván Athanagorás, ő is leborul Apollónius előtt és mondja: Kérlek uram király! ne légy idegen és leányodat Társiát ne vond meg tőlem; mert bizonyágom a jó lelkiismeret és az igaz, hogy én voltam főoka a Társia szüzessége eszközölője, úgy, hogy ha nem lettem volna, tégedet, édes atyját talán soha nem láthatott volna. Kinek mond Apollónius: nem tagadom sok rendbéli jóságodat, melyet az én házamhoz mutattál, melyhezképest tovább ellent nem állok, hanem légyen a te feleséged kedves leányom Társia: csakhogy előbb bosszút kell állanom az istentelen bordélymesteren, mert azt kívánja az Isten és emberek törvénye.

Akkor Athanagorás összevegyüjti a városnak minden népét és így szól nékik: atyámiai! tudva légyen nállatok, hogy Apollónius király nagy készüllettel és táborával szállott ki a partra, sok hajóival kész lévén városunkat elpusztítani; azért hogy egyetlenegy leányát Társiát, a városunkban lakó bordélymester sok keserőséggel és becstelenséggel illette. Minekokáért, jobb egy ember nélkül ellennünk, hogy sem édes hazánknek pusztulását érvük. Alig végezhetette szavát Athanagorás, hogy a város népe kicsinytől fogva nagyig, még az asszonyok és leányok is az Apollónius látására kicsődültek és tőle fejdőknek kegyelmet kértek, azután az Athanagorás tanácsából, a bordélymestert megkötözve előhozván, az ítélőszék elébe állítják és ugyanott mindjárt Apollónius és Társia előtt törvényt hoznak rá. A törvény pedig tüzre itéli az ő kegyetlenségeiért, melyet másokon is, de kiváltképen Társián elkövetett. Megégetvén a gonosz embert, házat, örökségét és minden kincsét Társiának adják. De Társia ezt az örökséget a bordélymester főszolgájának adja, mondván neki: vedd jó neven tőlem, im e mellett kétszáz aranyat is adok, házadat is felszabadítván a város adójától; mert egyrészt néked köszönhetem tisztaságomban való maradásomat. Ugyanakkor minden nőszemélyeket felszabadít, kik a bordélyházban fertelmes keresetre tartattak.

Ezekután fordul Apollónius a városi emberekhez, mondván:

igen jó neven vettem tőletek, mind hozzám, mind leányomhoz mutatott emberségtöket és a mellett a város szükségére, a közönséges tárházba adok ötven tálentom aranyat. Melyet nagy hálaadással kezdekhöz vevén a polgárok, elsőben is a közép piacra egy igen mesterileg czifrázott magas oszlopot emelnek fel, az Apollónius és Társia emlékére, kevés idő múlva Athanagorásznak feleségül adja leányát az egész városnak örömére. Egynéhány nap múlva hajóra készül Apollónius, minden udvarnépével, a vejét is elvivén magával leányával együtt és midőn igyekeznek menni Társus városa felé hazájába; ilyen álmot lát: hogy menjen Efészusba és az Efészusok templomába menjen be, ott teljes életének forgását, fenszóval sorolva elő; azután menjen Társusba és ott büntetetlen ne hagyja azoknak gonoszságát, kik leánya ellen kegyetlenkedtek. Felserkenvén Apollónius, mindjárt elbeszéli álmát a vejének és leányának, kik is jóváhagyták a jelenésnek elkövetését.

Akkor mindjárt Elézus felé térítetteti a hajókat, a hová jutván, elsőben is megyen a Dánia templomához és annak felnyitvatván ajtóját, ott találja feleségét a Dánia istenasszonynak szentelt szüzleányokkal együtt, kiket szent papnőknek tartottak abban az időben. Megértvén Apollónius felesége, hogy egy király ment volna fényes udvarával, vejével és leányával a templomba, igen gazdagon felkészül, utánna lévén a templomhoz tartozó szüzleányok mindnyájan. Kinek szépségét, deli magatartását és méltóságát látván Apollónius, nagy térdhajtással leborulva imádja és tiszteli azt a pompás asszonyt, nem ismervén maga feleségének lenni. Azonban királyi kincset és ajándékot mutat be a templomba Apollónius és amint álmában megtanított volt, elkezd beszédét, ilyenképen: *Én királyi ágyból született tirusi Apollónius, tisztességes tudományban neveltetett, mentem volt az istentelen Antiókus királyhoz, hogy leányát feleségül venném, kinek midőn homályos példabeszédét megfejtettem volna, minthogy annak magyarázatja, a gonosz embernek leányával való fertelmes élete ki nyilatkozott, azért engem halálra kezdett üldözni; ki elől futván a tengereken, juttatom végre Altistrátes királyhoz, a ki előtt annyira kedvét találtam, hogy szép leányát feleségül nekem adta; Kevés időre aztán halála törtévént Antiókusnak, én megindultam feleségemmel együtt, minden birodalmának kezemhezvaló vételére és hajókázás közben, a hajóban lebetegedvén feleségem, ezt a mellettem levő leányomat szülte, kinek a nagy fájdalom miatt a szülésben halála törtévént, koporsóba zártam, nagy summa aranyat tevén feje*

alá megholt feleségemnek a végre, hogyha valaki idővel rátalál, temét királyi módon temesse el. Ezen leányomat ravasz emberek gondviselésére bízván, magam Egyiptomnak felső tartományaira mentem. Tizennégy esztendő múlva, hogy leányomat magamhoz vegyem, megindultam; de nem hogy láthattam volna, sőt inkább halálát költötték. Mihezképest onnan is gyászruhában, sirulmasan másfelé tartottam, végre leányomat Isten csodálatosképen látnom megengedte.

Ezeket és ezekhez basonlókat mondván, az Allistrátes király leánya megismervén férjét felkél, hogy megölelje és csókolgassa; kit nem ismervén Apollónius, eltaszit magától. Kinek mond az asszony: oh édes férjem! miért vagy ily idegen hozzám? hiszen én volnék az Altistrátes király leánya, néked igaz hites társad; te pedig tirusi Apollónius, a ki nekem a muzsika tanításban mesterem voltál, a ki a nagy tengeren hajótörést szenvedtél, a kit én mások felett szerettem, nem a fajtalanságért, hanem nagy tudományodért. E szók után ráismervén, feleségének nyakába borulva mond: áldott e nagy irgalmas Isten, ki mind leányomat, mind elvesztett feleségemet, ujlag visszaajándékozta nekem. Azután leányához fordulván az asszony, mint anya kegyelettel ápolgatta, sirtak mind örömben.

Azután ismét hajóra készül már egész családjával és vig udvarnépével Elsőben is Antiókiába és ott az egész birodalmat ujlag kezéhez veszi, a tartományokat elfoglalja; onnan hazájába Tirusba, a hol a vejét Athanagorást, képében hagyja. Azután feleségével, leányával megyen Társusba; ott Dionisiát és Strángviliot elébe viteti és mond mindenek előtt: kedves atyámfiai! mondjátok meg, hogy voltam-e háládatlan hozzátok? Kinek felelnek amazok: nem voltál uram! bizonyság abban a szép márványkőoszlop, mely a városunk közepén áll emlékedre; mihezképest, készek vagyunk melletted halált szenvedni. Arra mond Apollónius: én Strángvilionak és feleségének, mint hiteles gazdáimnak egyetlenegy leányomat kezökre bíztam volt; kit kérvén tőlük kezemhez, adni nem akarták. Arra mond Dionisia: hiszen uram király! magad láttad sirját és a temetésére írott verseket olvastad. Akkor kijön a király leánya a házból és e'jökbe állván, mond: egészséggel régi gazdasszonyom Dionisia! mivel régen nem látott, köszönt téged Társia; visszatértem a halál tor-kából. Melyet hallván a boldogtalan asszony, meghül benne a vér, szíve elváltozik; de a többi városbeliek csucsálkoznak és örülnek a dolgon. Akkor mindjárt Theofilust is hivatja és mond

néki Társia: no most az emberek fülehallattára, mond. ki adott kezedbe, hogy minden oknélkül megölj éngem. Felel a paraszt ember: az én asszonyom Dionisia cselekedte. Ezeket hallván a városbeliek, kapják Strángviliot, feleségével együtt és a városon kívül kővel agyonverik őket. Theofilust is megölték volna; de azt nem engedte Társia. Ha imádságra nékem (ugy-mond) időt nem adott volna, most nem mentetgetném őtet. Azon városban három hónapot mulat Apollónius és a város épületére kincset hagyván Pentápolisba megyen Altistrátes királyhoz, ki már megöregedett és leányát, vejét és unokáját örömmel látván, esztendeig tartóztatja őket magánál.

Azonban meghal Altistrátes; Apollóniusnak és leányának hagyván birodalmát. Királyi módon temettetik maga gyermekeitől. Mindezek eltelvén, megyen a tengerpartra sétálni Apollónius és ott találja a halászt, ki a hajótörés után első segedelme volt és meztelenségéből felruházta; midőn a palotába felvitték volna a szegény rongyoshalászt, mond Apollónius: ez az én násznagyom, ennek segítségével kezdetem előbbi szerencsémre fordulni. Azt a szegény embert nagy kincscsel, jósággal megajándékozza, urrá teszi és becsületben tartja. Elimátus is, ki Antónicus király felől hirt adott volt neki, elébe megyen, könyörögvén ne felejtkeznek el ő róla is. Azt is Apollónius nagy emberré és gazdaggá teszi.

Ezek elmúltával feleségétől fia lészen Apollóniusnak és azt az Altistrátes királyi székébe ülteti és nagyatyja helyett azon országban királynak rendeli. Élt Apollónius a feleségével együtt nyolczvan esztendeig. Tirusnak és Antókiának királyságát bírván szerencsés állapottal. Életének forgandó állapotját, maga bő'csen leírta és két könyvben foglalta; melynek egyikét az Efészusok templomában hagyta, másikat magának tartotta. Azután történt magának is idvességes halála.

CLIV.

A mennyei hazáról.

Gervásius írja: Édissa városában, mely nagy tisztelete volt régenten a Krisztusnak, úgyhogy abban semminemű eretneket nem szenvedtek, sem zsidót, sem bálványimádó pogányt. Mihez-képest a pogányságnak ereje, semmi győzedelmet nem vehetett rajtok. Ha mikor ostromlották a nemzetségek, egy kis gyermek kiállott a város kőfalára, ahol valami levelet olvasott és valamikor azt elolvasták; vagy megbékéltek, vagy rémülve elfutottak alóla a pogányok.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a hely azt a várost jelenti, melyről emlékezik szent János mennyei látásában. A mely város eleven kövekből építettet, tudniillik: a szent doktorokból, mártirokból és szent szűzekből. Jelenti a keresztyén embernek tiszta életét is, kinek a szent keresztség után, az ördögnek és az ő cziukosaiak gonosz szándéka nem árthat, csak maradjon meg az ember az ő városának kőfalai között, azaz: az Isten parancsolatjától és a jó lelki ismerettől ne távozzék, hanem az Isten irgalmasságába ajánlván magát mindenestől, szerencsés és boldog léssen megmaradása.

CLV.

Mint kell az ördög ellen harcolni, a Krisztus kiszenvédésével.

Gervásius írja: Angliában volna Kátubika nevű vár, melynek határa szomszédos volna Vándléburiával. Melyet azért neveztek úgy, mert régente a pogály vandalusok ott telepedtek táborban és onnan hadakoztak a keresztyén britannusok ellen; a hol magas dombokra vonták fel sátoraikat. Erről azt írják a régiek, hogy nagy tartomány mező; de csak egy keskeny uton mehetni hozzá, a mely uton csak egy ember mehetett el és éjszakának idején, első kakas szó után, holdvilágon valamely vitéz ott elment, mindjárt találkozott más vitéz elébe, kivel szükségesképen kelevézt kellett törni. Ezt pedig nemcsak a historikusok, hanem a föld lakosai is bizonyítják. Ezt tudom bizonyosan, hogy ennekelőtte nem sok idővel volt Britanniában egy jeles vitéz; ez egyik, nap akarván a megnevezett várba menni, elérkezik és ott halja, mit beszélnek azon hely felől, hogy kakasszó után, akárkinek is találkoznék bajnoka abban a szorosban.

Azon vitéz ember, csak az egyik szolgáljával; kiben inkább bizott, elkészülvén és talpig fegyverbe öltözik, hogy a dolognak valóságát megpróbálja, csak az egy fegyverhordozó szolgáljával, azon félelmes helyre menvén, kezébe vevén fegyverét, félreállítja szolgálját és maga egyedül előáll, kiáltván, hogy jelenjék meg, a ki bajnoka akar lenni. Azon szóra mindjárt elébe áll egy vitéz, magához hasonló fegyverben, a kivel nagy serénységgel megütözik; kinek Albert vitéz (ugy hívták a főembert) kiüti kezéből lándzsáját, magát is a földre ejti le. Más fegyverét kapván pedig, a sötétből előjött vitéz és az ágyékát keményen megsebesíti Albertnek, mely sebet azon hirtelenségben észre sem vészen, hanem

mint győzedelmes kimégyen a tágasra, a lovat mindazáltal, melyről az éjszakai vitézt leverte, melléje veszi és a nyert lovat adja a fegyverhordozójának kezébe, a mely szép természetű, derék ló volt, szép szerszámmal felnyergelve. Ezzel a nyereséggel menvén vissza a vitéz ur, a városbeli udvari nép csudálkozik rajta és dicsérik mindnyájan redkivüli bátorságát.

Mikor pedig fegyverderekát levetné és lábain lévő vassarukat is: látják, hogy egyik lábbeliében sok aludt vér van; a min álmélkodnak a szolgák, a vitéz pedig megbusul. Azonban a nyert lovat, az ő vitézségének jelét fékénél fogva ott tartják. Eljövén a kakasszónak az ideje, ugrálni kezd a ló, száján, orrán tajtékot túr, a lábaival veri a földet és a fékszarát elszakítván, hirtelen csak eltűnik az emberek szeme elől. A sebhely azon vitéz urnak ágyékán mindig meglátszott, valameddig élt, a seb is kiujult rajta minden esztendőben azon éjszakán és órában, melyben megütözött volt, az éjszakai fegyveressel. Azután is azon ur, sok győzedelmes harczot tett a pogányok ellen és dicséretes emlékezetét hagyta holta után a világon.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ezen a vitézen érthetjük a Krisztust, és a tágas mezőn, melyre csak szoros uton mehettek, a mennyeknek országát. A melyre a szentírás mondja: hogy *Szoros ut vagyon*. Az is bizonyos és szent igaz, hogy valameddig a Krisztus Jézus el nem jött és az emberi nemzet halálos ellenségével és e világgal meg nem ütközött, addig a mennyei bo'dogságra senki nem juthatott; hanem ő ment egyedül a kertbe, a vérrrevaló verejtékezésre ő fogatott meg, ő nyomta egyedül a sajtót, ő egyedül állott fel Kálvária hegyének tetejére, hol a minémű sebeket testére felvett, azok a sebhelyek dicsőségesen örökké meglátszanak, szentes'tén, az emberi nemzetnek öröme és szabadulására, mert azok a sebhelyek szóllanak mindenkor a szegény bűnös ember mellett, melyre tekintete lévén az isteni Felségnek könyörül rajtunk, országába béviszen és így adja meg mindnyájunknak az örökéletet.

CLVI.

Mi volt oka Trója veszedelmének.

Ovidius írja a trójai hadról: hogy midőn Helénát elragadta volna Páris, a jóslók megjövendőlték azt, hogy Ákhillesnek kell elvieszen, mert Trója addig nem romolhat, valameddig ő életben lesz,

Ezt megtudván az anyja, Akhillest asszonyi köntösbe öltöztette s úgy titkolta állapotját. De Ulisses értvén a dolgot, azon várba ment, hol Ákhilles mulatozott több leányok közt, oda sok különbözőféle portékákat vitt, vigyázzván arra, kinek mihez volna hajlama; a többi leányok őket érdeklő ékességeken kaptak; de Ákhilles egy szép fényes fegyvert látván, azt kezdi nézegetni s forgatni; arról ismeri meg Ulisses, melyik legyen Ákhilles a több leányok közt és kezét fogván, kivezeti közzülök és viszi a görög vitézek közzé. Így bételjesedett a jövőmondás.

Ennek magyarázata.

Ezen a Párison, ki Helénát elragadta, az ördögöt érthetjük, a ki mindenkor leselkedik a lélek után, sőt hogy a szép Trójából is, ugymint: menyországából kirekessze az embert, azon van minden erejével, a ki pedig vitézségre termett, ugymint: a Krisztus bajnoka akar lenni, a keresztyén hit által; elsőben is természetesen a fegyveren kap, mely a kereszt, min a Krisztus Jézus miérettünk megfeszítettett és a mellett munkálódván s abban vetvén reménységét, azáltal győzedelmet vészen ellenségén.

CLVII.

A bűnnek büntetéséről, melyről az életben büntetést nem veszünk.

Volt egy király, kitől azt kívánta az ajtónállója, hogy a királyi városba valamennyi görbék, félszeműek és rühesek bemennének, az olyanoktól mindtől egy-egy pénzt vehetne. Melyet megnyervén a királytól, a kapunál ült, vigyázzván a maga nyereségére. Érkezik azonban valami kápás köntösben egy görbe ember elő, ki semmiképen nem akarja az egy pénzt letenni; mihezképest megfogja az ajtónálló és midőn a kápáját elakarná venni tőle, akkor veszi észre, hogy félszemű is, akkor aztán két pénzt kíván. Tovább dulakodván vele és megfosztván köntösétől, észreveszi, hogy rühes is, így mindenik nyavalyától egy-egy pénzt kezd kívánni. Addig veszekednek, hogy a görbe embernek öt rendbeli nyavalyája tűnik ki; így a ki annakelőtte egy pénzzel megszabadulhat vala, utoljára öt pénzzel kellett magát megváltani.

Ennek magyarázata.

Ezen az ajtónállón érthetjük a szerzetes embert, kinek az Isten Fia hatalmat adott a bűnök megoldására, ha látja, hogy a bűnös ember igaz töredelmességgel megalázza magát és Istentől nagy engedelmességgel vár bocsánatot s kegyelmet. Csakhogy az emberek gyakran azt cselekszik, hogy midőn kevés vétekben gondolják magokat lenni, a mellől csak könnyen elmennek és a gyarló természet annyi bünt rak fel, hogy utoljára vagy kétségbeejti magát, vagy nagy veszedelembé merül; melynek orvoslása annak előtte kevés munkával végbemehetett volna.

CLVIII.

A léleknek örökös voltáról.

Találtatott Rómában egy olyan régi test, mely el nem senyvedett, a felett magas épület volt temetésének emlékére. Az épületben egy sima kőre ilyen írást metszettek: *Evandernek fia Pálás, kit egy vitéznek kegyetlen fegyvere ölt meg itt esett el nagy sebekben.* Annak fejénél lámpásban gyertya égett, mely semmiképen el nem aludt, valameddig a lámpásba más uj üveget nem bocsátottak. Ez ember óriás volt, ötödfél láb hosszúsága volt a rajta esett sebnak. Azelőtt kétezer kétszáz negyven esztendővel vészett el.

Ennek magyarázata.

Ez az óriás az első embert Ádámot jelenti, kit az Isten oly épségben teremtett volt, hogy mindaddig nem fogott a rothadás rajta, míg vétekben magát nem ejtette, hanem midőn az Isten parancsolatját áthágta, akkor esett e rettenetes halálos seb rajta. Kinek fejéhez égő lámpás tétetett, azaz: az igaz Istennek méltó haragjától, oly büntetés, mely már soha el nem alszik vala; ha ugyan azon Istennek irgalmasságának és szeretetének szele meg nem indult volna és az emberi nemzetre kegyelmesen nem szállott volna.

CLIX.

Mint találták fel a szőlőt.

József histórikus könyvében van írva: hogy midőn Noé a vad szőlőre talált volna, néki igen savanyunak tetszett; ahöz-

képezt többől kiásta őket és annak gyökerét oroszlánnak, majomnak, disznónak és báránynak vérebe áztatta, s úgy ültette el, azután édesebb leve kezdett lenni a szőlőnek, mitől megrészedvén és meztelenül ülvén, a kisebbik fiától megcsufoltatott azután maga megjelentette a fiainak, mit követett el a szőlő plájtálásnál.

Ennek értelme.

Azoltálól fogva már mindnyájan vehetjük észre, hogy a bor miatt némelyek garázdák, haragosak, mint az oroszlanok, némelyek csufolkodók, mások dolgait kiábrázolók, mint a majmok. Némelyek heverő, álmosak, mint a disznók; némelyek csendesek, mint a bárányok.

CLX.

Mint von el az ördög a jó cselekedetektől.

Gyakran a sátán világosság angyalává tünteti magát és olyankor csalja meg leghamarább az embert. Arelátensis tartományában egy püspöknek nevezetes lakóhelye volt, melybe egy asszony isteni szolgálatra eljárt ugyan, de mihelyt az evangéliumot elolvasták, mindjárt kiment a templomból, mert nem állhatta a pap áldozatát. Ezt sok esztendőök alatt mivelte; de nem lévén senkinek gondja reá, nem sokat törődtek véle. Hanem egy nagy ünnepnap, az ura is jelenlétén a templomban, szokás szerint megindul az asszony, mihelyt olvasni kezdik az evangéliumot. Mit látván az ura, utána küld és nem bocsátja ki a templomból; mihezképest, ott kell maradni az asszonynak. De mikor az áldozathoz való ígéket elkezdette volna a pap, a mely gonoszlélek az asszonyban volt, felkapja őtet és nagy romlást tévén a falon, kiragadja a templomból és azután azon asszony többé nem látatott. Mely romlás nagyobb bizonyosságra máig is meglátszik.

Ennek magyarázata.

Igy van az embernek dolga, mihelyt valami istenes dologban kezdi foglalni magát, mindjárt ott terem az ördög hivatlan is, mert ő kiváltképen való ellensége minden idvezülendő léleknek. Kiváltképen pedig a hol idvességes tanulságokat hallhatnánk a tudós embereknek prédikálásokból, ha módját ejtheti, olyankor szándékot gördít elő; avagy csak a *a hol ketten hárman az Ur nevé-*

ben összegyűlnek is, tudván *hogy ígérete szerint közibe mégyen azoknak az Isten*; konkolyt hint, melylyel a szent gyülekezetet megbonthassa, a jó szándékot elfordithassa. Innen vagyon, hogy egy óráig tartó isteni szolgálatot sokallanak az emberek; de ha vendégeskedni, kockázni vagy kártyázni összevegyülhetnek, az éjszaka sem tetszik hosszúnak, hanem a hiábavalóságot követő embereket ülőhelyükben talál a nap.

CLXI.

A ki az Istennek szolgál, nem veszi el jutalmát.

Angliában van egy szép ligetes berekben egy ember magasságu dombocska, a melyre eleinte gyakran a fáradt és vadász emberek felmentek, midőn igen megszomjuhoztak volna; csak-hogy arra a tetőre kinek-kinek csak egyedül kellett menni és ott ha szomjuságát jelentette, ottan egy czifrán öltözött daliás ember, a ki gyöngyökkel rakott arany serlegben oly kiváltképenvaló jó itallal kínálta, mely mennyeinek tetszett, mert minden szomjuságát, hévségét és fáradságát megnyihitette a szükölködőknek. Az ital után pedig tiszta varrott kendőt is nyujtott elébe szájának megtörlésére az embernek, azután csak eltűnt, sem árát nem kívánván a jóakaratnak, sem a kérdezősködéssre alkalmat nem akarván adni. Ezt a régi időben sokáig elkövette az az egyén: egykor egy főember mégyen vadászni azon helyre és megszomjuhozván, mégyen fel a dombra, kinek kérésére, midőn italt hozott volna a megjelenő ember, megiszsza a vadász az italt és az edényt nem adja vissza; de hogy vétkesnek ne találtassék, azt a pohárt viszi az angliai Henrik királynak, mely a királyi kincstárban tartatik most is.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ezen a szép ligetes berekben lévő dombon ért-hetjük a mennyországot. A vadászon pedig minden élő embert, kik ezen a világon a sok hiábavalóság kapdosásában ugy elfáradnak, hogy halálos epedésre jutnak. Mihezképest az olyanok fohászkojdjanak az egekben lévő élő Istenhez, a kinél készen találjuk mindenkor az örökéletre megújító gyönyörűséges italt. Menjünk fel gyakran emlékezetünkkel arra a dombra, melyen idvességünket végbevitte a mi Megváltónk és onnan üresen, szomjan soha vissza nem térünk. Csak oda töredelmes buzgósággal kell járulnunk, mert ugy járunk nyereséggel, a szent Dávid

mondása szerint, azzal biztat minket, *Isten a töredelmes és aláza-
tos szívet meg nem utálja.*

CLXII.

Az átoknak eltávoztatásáról.

Csudálatos dolgot irt Gervásius: Ottó császárnak idejében Katalónia püspökség alatt, hogy volt volna egy igen magas és meredek hegy, melynek a tetején feneketlen tó volt, a tónak vize pedig igen fekete. Ugyanott egy nagy kapus ház is volt; melyben ördögök laktak láthatatlan ábrázattal. Abba a tóba ha csak egy követ vetettek is, felháborodtak az ördögök miatta és mindjárt gonosz fergeteget indítottak. A hegynek némely részéről a hó soha el nem mégyen, sőt azt a részét nem is éri a nap, ott a szép kristály bőven találtatik; azon hegy alatt egy folyóvíz megyen el, melynek fővénye vegyes aranyporral. Ugyanannak szomszédságában gazdag aranybánya is van; ahoz közel egy faluban lakott egy szántóvető ember, kinek kicsiny leány gyermekcséje igen siró lévén, busultában mondja, hogy vigye el az ördög. A mely szó után mindjárt megjelennek és elragadják az öléből a gyermeket.

Hét esztendő mulva a hegy alatt ment volt egy idegen ember, a ki mással szembe találkozik és ott beszélgettek volt, mint történt ezelőtt hét esztendővel. Egy ember kis gyermekcséje és az ördögök közt, úgy hogy immár azt a gyermeket az ördögök szekerén, azon a hegyen, hordoznák fel s alá. Kinek felel a jövevény ember: az már nem ujság; mert nálunk is egy átkozódó embernek ugy kapták el gyermekét a gonoszok; de csak azt kellene tenni a gyermek apjának, menne fel a hegytetőre és mikor ott látná a szekeret, melyben hordozzák a gyermeket, kényszeritné az élő Istenre őket és vissza kellene adniok a gyermeket. Ezt hírül adja a gyermek apjának, ki addig gondolkodik, hogy felmegyen a hegytetőre, jár a tó körül, egyszer kényszeríti az élő Istenre az ördögöket, hogy adják vissza gyermekét; mely szóra elővetik a gyermeket, elég magas termettel; de eltorzult ábrázattal és szemekkel, kinek a bőre is csontjához ragadt, kábasággal és nagy esztelenséggel. Látván az éktelen ábrázatu gyermeket az apja, sok gondolkodás után magához veszi és viszi a püspökhöz, kinek szomorú esetét elbeszéli, melyet látván a szent életű püspök, prédikációt mond a közönség előtt, hogy annak példájából tanuljanak mások is, mert nem nyugszik a gonosz, hanem mindenkor körüljár, készen van, hogy valakit elnyelhessen.

CLXIII.

A rendetlen félelemről.

Alexander királynak csak az egy Coelestinus nevű fia volt, a kit egy bölc embernek gondviselése alá ajánlott, hogy tudós embert nevelne belőle. Kit midőn gondviselésébe vett volna a mestere, kiviszi a mezőre mulatni tanítványát Coelestinust, a hol lát egy veszteg fekvő rühes lovat és két öszveköttöt juhok, melyek a füvet eszegélik vala. Azonban közeleg a két öszveköttöt juh a lóhoz, egyik egy, másik másfelől esik a ló mellé és midőn a juhok kötelékje érné a ló turját, felkél a ló fekvő helyéből és mivel igen sértette a kötél a juhoknak terhétől, a ló hátán lévő sebet, kinjában a ló egy malomházba, vivén a juhokat a hátán és ott tüzet találván a malomház földjén, addig kapálja lábával a ló a tüzet, hogy ide s tova hányja mimiatt mind a ló a juhokkal, mind a malom öszveég, akkor mondja a mester a tanítványának, Coelestinusnak: im láttad a meglett dolgot kezdettől fogva végig, miről azt kívánom, hogy nékem verseket csinálj hiba nélkül; már most ki tartozzék az elégett maloméért megfizetni? melyet ha végbe nem viszesz, hidd el hogy büntetve leszesz.

Azzal Coelestinus félremégyen és gondolkodik minémű verseket csináljon a látott dologról; de semmiképen elméjével fel nem találja; azalatt emberképében elébe megy egy ördög és kérdezi, miért busul, mi gondod rá, nem érdekel téged az a gond. Kinek viszont az ördög: mond meg csak (ugymond) meglátod, ha nem segíték-e rajtad. Arranézve mond Coelestinus: nékem valami verseket kellene csinálnom erős büntetés alatt a rühes ló és két öszveköttöt juhról; de semmiképpen nem fordul meg a fejemben. Arra mond amaz: én ördög vagyok és igen jó verscsináló, semmit ne félj, csak fogadd fel, hogy nékem hiv szolgám leszesz, arról mindjárt oly verseket készítek, melyeknél a mestered sem csinálna jobbat. Melyre Coelestinus tüstént ráigéri magát csak teljesítse bé igéretét.

Ehez képest ilyen verseket csinál az ördög néki:

Midőn hátára vett, öszveköttötött

Két juhok a rühes ló

Lévén a malomban, Melynek földjén tűz van,

Azt mindenfelé hányó.

Mely miatt felgyulad, Maga is ott fulad,

Malommal együtt a ló.

Ha jelen lett volna, Kárt nem vallott volna,

A molnár jó malmában;

*De hogy másutt forgott, Szélyel bogarásaott,
Türje kárát az-mban,
Mert ki hasznot szeret, Az mindenek felett,
Légyen nagy vigyázatban.*

A gyermek ezeket a verseket nagy örömmel viszi haza mesteréhez, melyeket hallván a mestere, igen megdicsérte és kérdezte ha nem más segítségéből vitte volna-e végbe a dolgot? Melyet tagadott a gyermek; de a mester hitelt nem adván neki mindaddig fenyegeti veréssel, hogy végtére megvallja tanítványa kezdetől fogva végig, mint járt egy ördöggel. Min a mestere fellette nagy szomorúságba esik és a tanítványa is megmásolja ígéretét, az ördögnek ellene mond, azután keresztyén életbe foglalja magát és ugy leszen e világból való kimulása.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! mint a fiúra jó gondviselő király, a mi édes Istenünk mi reánk nagy gondviselését terjesztette, mert eleitől fogva az ő anyaszentegyházát rendelte, abba mindjárt jó mesterek alá adott minket, pátriárkákat, papokat és prófétákat rendelvén az ő népe élébe, azután a maga fiát is elküldötte és az ő szent Fia apostolokat, doktorokat, egyházi tudós prédikátorokat rendelt az anyaszentegyházba; ezeket mind a mi oktatásunkra, de mi meg nem becsüljük az Istennek gondviselését, hanem mint valami oktalan állatok e világnak viszkettető tanácsára hajtottuk hátunkat és valameddig a Szentlélek tüzével el nem égetjük fekélyünket, az Istennek lángadozó szeretete által meg nem tisztítjuk lelkünk ismeretét; hogy addig a mi kárunk, melyet lélekben vallottunk, megforduljon A lélek csinál aztán szép verseket, megujulván az Istennek ajándéka által; éjjel és nappal dicséreteket mond az Istennek még gondolkodásában is.

CLXIV.

A világ gonoszságáról.

Valami könyvben ilyen jelentés olvastatik, tudniillik: a Jézussal beszélgetett szent Péter ilyenképen: Láttam (ugymond) öt dühös férfiakat, kik a tenger fővényét oly mohón ették, hogy kétfelől a szájok végén lecsorgott a fővény. Mászt láttam egy kénköves gödörnek a szélén állani, melyből igen bűdös füst ment és annak a páráját mind elakarta nyelni. Harmadikat láttam

egy égő kemenczében feküdni; a kinek nem volt elégséges a meleg, hanem minden szikrákat, melyek a tüzből indultak a torkába bocsátott be. Negyediket láttam a templomnak fedelezetén, a ki tátott szájával szívta be a szelet a torkán. Ötödiket láttam a ki minden tagját befalta és ette, valamihez hozzá fért, és másokat kicsufolt. Ezt az öt embert sokan látták és osudálkoztak rajta, miért kellett olyan dolgokat elkövetniök.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! az első emberen érthetjük, a fősvényeket; kikről a bölcös is emlékezik, hogy tudniillik csak egyedül van, még is a munkától meg nem szünik, meg nem gondolván teste szakadásával kinek gyüjt. A másodikon, ki a kénköves gödörnek szélén állott és bé nem telhetett, a torkosokat kell érteni; kikről a Filippibélieknek sirva panaszkodik szent Pál és azokat a Krisztus keresztje ellenségeinek nevezi; mert azoknak végök veszedelem, kiknek hasok az Istenök. Az ilyeneknek végtére csak a keserűségnek pohara marad. A harmadikról, a ki az égő kemenczében feküdt, s még sem telhetett meg melegséggel, a világi gazdagságoknak és becsületnek kívánóit értjük; azok sem telhetnek meg a világnak minden gyűjteménveivel is; kikről így emlékezik szent Jób: *Az atyádfiaim oknélkül zálogot vettél és megfosztottad a szegényt.* A negyedikről, ki a templom fedelezetén állott, a képmutatókat megismerhetjük, a kik dicsekednek mások felett minden cselekedetökről. Azokról mondja Idvezitónk: hogy *már elvették jutalmukat.* Az ötödikről, ki a maga tagjait rágja érthetni a paráznákat; mert szent Pál egyéb vétkeket mintegy idegennek mond; de az olyanokról azt mondja, hogy magok teste ellen vétkeznek.

CLXV.

Másodszor is a világ gonoszságáról.

A szentatyák életéről irt könyvben van írva: hogy egy jámbor embernek, a világnak három rendbéli esztelenségüket mutatta meg az angyal. Az első azt cselekedte, hogy nagy rakás fát gyűjtött öszve és midőn el nem birta volna, annál többet kötött öszve. A második a mely kutból meritett vizet és feneketlen edénybe töltötte, melynek töltésétől nem akart megszűnni. A harmadik egy nagy gerendát vontatott volna fel házához, a mely bé nem fért az ajtón, mégis mindaddig verte marháját, míg elkelt

az erőltetésben veszni. Azonban kérdi az angyal az embertől, minő itéllettel volna azok felől? Kinek felel a jámbor: én azokat merő bolondoknak tartom. Mond az az angyal: az elsőn értsed a kik bünt tartózkodás nélkül naponként cselekesznek, melylyel mindaddig terhelik magukat, hogy el nem birhatják, hanem a pokol fenekén maradnak. A másodikon, ki a vizet meritette azokat értsed, kik jókat cselekesznek ugyan, de nem állhatatosak a jóban; hanem a mit egyik kezökkel építenek, a másikkal elrontják. A harmadikon a hatalmasokat értsed, kik elhitették magokkal, hogy a menyország kapuján akármely felfuvalkodással is bétérnek, nem akarván hitelt adni az irásnak, mely azt mondja: *Szoros az ut és kevesen találják azt fel.* Viszont: *Az Isten ellene áll a kevélyeknek.*

CLXVI.

Valami játékról van említés; de mivel a mostani időben emlékezetben nincsen, nevet sem adhatni néki; nem tartottam szükségesnek annak fordítását.

CLXVII.

A jó tanácsnak hallásáról.

Egy madarász fog egy fülemilét; mit midőn megakarna ölni, megszóllal a fülemile: mi hasznod (ugymond) az én halálomból? mert én velem gyomrodat meg nem töldheted; de ha nékem szabadságot adnál, három dologra tanitanálak meg, melynek több hasznát vennéd. Szabadságot ígér a madarász a madárnak, csak éltesse jó tanácsával. Akkor mond a fülemile: a mely dolgot fel nem érsz elméddel, abban te ne törjed magadat. Másodszor: az elveszett jószágodon, mihez reménység nem lehet, ne busulj. Harmadszor: a lehetetlen dolognak ne adj hitelt. Azután szabadon repdesvén a fülemile gyönyörűséges éneklése után mond: goromba ember nagy kárt vallottál te ma, a ki tanácsomnak hittél, mert az én begyemben oly drágakő volt, mely nagyobb egy strucz tojásnál. Azon busulni kezd a madarász és hálóját ismét kiteríti, ha szerencsére is megfoghatná és csalogatja édes beszédekkel; jöjj házamba csak madaram, (ugymond) meglátod ezentul két kezemmel táplállak tégedet és szabadon bocsátalak. Kinek felel a fülemile: már észrevettem, hogy valóságos bolond vagy és semmi nem használ néked az én tanácsom, mert busulsz az elveszett jószágodon: mironézve haszontalanul

forogtad hálódát, halott az én megfogásomban már semmi reményed nem lehet. Azonfölül a lehetetlen dolgot is hitted; holott ha meggondolod, mi vagyok én egy struczmadár tojáshoz képest, elhíheted, hogy nem fér én belém olyan nagy kő, mint egy strucz madárnak a tojása; azért maradj itt minden boldogságoddal együtt. E szók után elrepül a fülemile és a madarász busulásba marad.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim: ezt a példát bizvást szabhatjuk azokra, kik e világi tisztséget mód nélkül horgásszák. Nagy tanuság erre Luczifer, ki azt mondta volt, hogy az egeken felül mégyen és hasonló léssen a Felségeshez: *Isa. 14.* Holott tekintélye a pokolban volt. Ugy Ádám is egy alma evéssel Istenhez kívánt hasonlólenni; de ő is mit nyert egyebet, mint a munkát és nyomoruságot; ehézképest; soha bátorságosan nem jár az ember a magas pólezon. Mert nem oknélkül mondja szent Pál. *A kik gazdagok akarnak lenni, az ördög törébe esnek.* Elég példaerre a gazdag, ki mikor nagyobb csüröket akart építeni takarmányainak, akkor metszették el élete fonálát. Bizonyos hát, hogy mikor leginkább bizik ebben a világban ember, akkor rántják el a gyéként alóla. Második tanács az vala: hogy, az elveszett jószágon nem kell busulni. Azon a káron ne értsünk egyebet, hanem mikor Isten egészségünket, vagy gazdagságunkat, vagy kedvesünket elveszi, azokon nem csak haszontalan, de káros is törödni. Mert az Isten a mely fiát szereti, azt vesszőzi. A harmadik tanács az volna: hogy, a hazug beszédnek hitelt ne adnánk, mert ugyan is kitől hall az ember több hazugságot, mint a hazugság apjától az ördögtől. A mi első atyánk is akkor vesztette el magával együtt az egész emberinemetet, mikor a lehetetlen dolognak, a hazugságnak hitelt adott; mert mások felett okos lévén Ádám, könnyen általláthatta volna, hogy a teremtett állat, az ember, nem lehet hasonló az Istenhez. De ha félretesszük is azt a régi példát; mennyin találkoznak e mai napon, kik minden képtelen hazugságnak hitelt adnak, kiváltképen a melyek e világ füleit viszkettetik; mert alig mondhat ennek a hizelgő világnak hizelgő fia olyan képtelenséget, melyen két kézzel ne kapnának az emberek, ha kedvök szerint esik a szó; mi miatt végtére mind a tanácsadóval együtt a veszedelembé merülnek.

Barlaam hasonlítja a bünös embert azon emberhez, a ki az

egyszarvutól való féltében rejtekhelyben vonta meg magát a hol meg nem maradhatván, felmászott egy fának az ágára, melyről midőn letekintene, látja, hogy a fa töve mellett egy igen nagy mély kut van és a kutban egy sárkány feltátott szájával várja őtet. Azonfelül a fának az alját két egér rágesálta, egyik fehér, másik fekete; mi miatt már a fa is ingadozni kezdett. Négy fehér áspis kigyót is lát a mélységben, melynek párájukkal döglégelik a kutat. Azonban, feltekint, hát feje felett az ágacsán egy kis mézet lát; mire nézve elfelejtkezik az alatta lévő veszedelemről és a méz után kapaszkodik. Egy barátja érkezik oda, ki lajtorját nyújtott néki, hogy szálljon le és szabadítsa meg magát; de a kis mézre nézve más időre halasztja az alkalmat: azalatt letörik az ág alatta és épen a sárkány torkába esik.

Ennek magyarázata.

Igy van állapota a bűnös embernek. Az egyszarvu a halált jelenti, mely mindenüvé elkíséri őtet. A barlang, ez a világ. A fa, az ember élete, melynek tövét minduntalan rágják az egerek, ugymint: a fehér nap és fekete éj. A viperák, azok az érzékenységek, melyek az emberben egy ideig élnek, de nem sokára megdöglenek. A sárkány, az ördög. A mély kut a pokol. Az ágon lévő kevés méz, ez életben lévő rövid gyönyörűség. Nékünk pedig mindezek ellen nincsen jobb barátunk a Krisztus Jézusnál, a ki a penitenciának és azután mindjárt szent malasztjának is lajtorjáját is kész alánk tenni; de a bűnös ember sokszor addig halogatja a megtérést, hogy leesik az életnek fájáról, a veszedelem gödrébe.

CLXIX.

Tizenkét törvénynek megtartásáról

Trógus Pompéjus egy Likurgus nevű főemberről írja: hogy egy városnak felajánlotta volna magát, kinek oly törvényeket szabna, melyek által becsületben és dicséretben maradna az egész város, noha részszerint azok nehezek lennének. El is hitette az emberekkel, hogy azon törvények szerzője maga volna Apolló Isten. Az első törvényben, a fejedelmek magokviselését állapította meg, mint viseljék magokat az alattvalók közt. Másodszor: a mértékletes életnek mutatta módját. Harmadszor: hogy ne pénzért, hanem jó magaviseletéért becsültessék az ember. Negyed-

szér: az aranynak és tallérnak ne légyen becse köztük. Ötödször: mindennemű tisztségeket bizonyos személyekre osztott. Hatodszor: az örökségeket mindenkinek egyaránt osztotta, hogy azzal egyik a másikat meg ne haladja. Hetedszer: a vendégséget közakaratból vigyék végbe; hogy avval egyik a másik felett ne pompáskodják. Nyolczadszor: az ifjak, esztendőn által egy rendbeli köntössel megérjék. Kilenczedszer: a paraszt emberek gyermekeit nem a városban, hanem a mezőkön neveljék; hogy a henyeéletet távoztassák. Tizedszer: hogy mikor a leányokat férjhezadják, velök semmi derekas jegyruhát ne adjanak. Tizenegyedszer: nem volt szabad feleséget pénzen vásárolni. Tizenkettődször: a becsület ne a gazdagoknak adassék, hanem a becsülettel megőszült embereknek. Ezen törvények legelső megtartója maga volt; azután Kréta városába ment száműzetésbe. Halála előtt meghagyta, hogy az ő tetemeit abba a városba vigyék, melynek ő törvényt szabott. Kinek halálát látván a városiak, azután nem tartották magokat köteleseknek a törvények megtartására, melyeket elibök adott volt Likurgus.

Ennek magyarázata.

Majd hasonló dolgot cselekedett a mi idvezítőnk; mert midőn ennek a világnak városára jutott volna, igen nagy zürzavarban és felháborodva találta az egész világot; mert minden népek és nemzetek az igaz és szent törvénytől oly messzeestek volt, hogy az Istennek ismerete még csak nem is hallható a földön; mi miatt a tisztességes avagy idvességes élet, csufság volt az emberek közt; az volt dicséretes, hirét s nevét könyvekbe annak irták, a ki bátrabb gyilkosa volt magának, a ki mentől mélyebben ugratott bé a pokolba, a ki másokon többet hatalmaskodott és legbővebben festette meg a földet emberi vérrrel. Sőt az izrael nemzetsége közt is, kiknél a parancsolatok tartattak, a kik közt az Isten ismeretének kellett lenni, annyira eszeveszett volt a szent életnek, hogy a Krisztus eljövén, nem talált igazságot a földön; hanem újólág építette fel az embereket szent malasztjával és ingyenvaló kegyelmével. Maga elmenetele után is nem akarván pusztán hagyni és idvességes rendtartás nélkül földet, elsőben tizenkét követet küldött az egész világra, ugymint: a tizenkét apostolokat, kik az ő törvényére tanítanának meg minden városokat és nemzetségeket, melyek által virágoznék az anyaszentegyház az egész föld

kerekségén; végre az ő dicsőségébe juthatnánk, melyet nekünk szerzett szent halálával,

CLXX.

A bünösöknek megtéréséről.

Egy csufolódó, szent Bernártnak elébe mégyen, midőn lovon menne a szent jámbor; kinek mond a csufolódó: atyám! én mulatságot akarok előtted indítani, mely játékban feltésem a lelkemet a te lovadért. Melyet hallván szent Bernárd, mindjárt leszáll a lováról és mondja a játékosnak: a melyikőnknek többet hoz a koczka, az léssen a nyertes. Azon megnyugozznak mind a ketten és a játékos elperditvén a koczkát, néki nyolczat hoz a koczka; min megörülvén kapja a ló kölfékét, hogy elmenjen vele. Kinek mond a szent atya: váraozzáál csak baráiom! hadd vessem el én is, ki tudja ha nekem többet nem hoz-e? Elveli a jámbor a koczkát és néki tizennyolczat hoz; azután mond a játékosnak: immár tégedet elnyertelek, el sem bocsátlak; hanem nekem tartozol engedelmeskedni. Attólfogva igen szent életü ember lett abból a játékosból.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! ez a játékos, a világban elmerült embert jelenti. Szent Bernárd, a tökéletes egyházi embert, ki lovat tartozik feltenni. azaz: maga életét is minden munkára kiadni, csak a veszedelemre indu't lelkét az üdvösségnek utára térithesse. Az apostol mondásaként: *Mint a Krisztus lelkét adta érettünk; ugy minékünk is fel kell tenniünk lelkünket felebarátunkért; ugy mindnyáján egy atyától származott atyafiak vagyunk.* Melyhezképest egymás szeretetére kötelesek vagyunk.

CLXXI.

A jó barátságról és hogy az igazság megszabadít a haláltól.

Alfonsus Péter téssen emlékezetet két vitéz urakról, kiknek egyike Báldákban lakott, a másika Egyiptomban. Ezek különben nem ismerték egymást, hanem csak irások és követek által; mindazáltal nagy szeretettel voltak egymáshoz. A báldáki vitéz fektében gondolkodik egykor: az én társam jó indulattal van hozzáám, kit én még szememmel sem láttam; elmégyek szintén Egyip-

tomba és meglátom őtet. Megindul egy hajón és midőn menne Egyiptom felé, az ő ismeretlen barátja elébe mégyen és házához viszi nagy becsülettel. Bémenvén a házhoz, lát a báldáki vitéz egy igen szép leányt az egyiptomi háznál, kit annyira kezd kedvelni, hogy miatta való szerelmétől megbetegszik. Mit észrevévén az egyiptomi mondja: jelentsd meg édes barátom nékem, mi bajod van? Kinek felel a báldáki vitéz: házadnál láttam egy leányt, annak szerelme háborgat éngemet. Akkor a háznál lévő tehércselédeit előhivatja az egyiptomi vitéz, azon az egy leányon kívül; kiket megnézvén a báldáki, mond: mindezekkel semmit nem gondolok, hanem hátra még az, aki miatt csak meg nem halok. Végére azt is előhivatja. Kit látván: ez az (ugymond) kibben nékem kedvem telt. Arra mond az egyiptomi: én ezt a leányt gyermekségétől fogva tartom a végre, hogy az én házastársam légyen, a ki után minden vagyonomat birom. De megbizonyítom ebben is hozzádvaló szeretetemet, minekelőtte meghalnék, néked engedem feleségül a leányt minden gazdagságával együtt. Ennek megörülvén a vitéz, a leányt feleségül veszi és nagy gazdagsággal együtt visszamégyen hazájába Báldákba.

Azután csakhamar nagy szégyenségre jut az egyiptomi vitéz ur, ugyannyira, hogy még háza sem maradhat meg keze közt; mihez képest eltökéli magában, hogy ahoz a barátjához megyen, a kit ő felette meggazdagított. Csakhamar hajóra készül és menvén jut egykor Báldákba napszálla után szintén ahoz a városhoz, melyben az ő barátja lakott. De estvének idején, min' hogy szolgá nélkül, rongyos is volt, szégyenli a házhoz bémenni, gondolván, hogy meg nem ismeri a setélben a barátja, mivel nem olyan állapottal van, mily fényesen látta valaha; ahoz képest mégyen a temetőbe és midőn az éjszakát ott töltené, kinéz a temető ajtaján, hát az utcán két ember veszekedik és egyik a másikat megöli; mire nézve a gyilkos megfutamodik, mégyen a temetőbe, de másfelől a temetőből is szalad. Azután csakhamar kiáltás hallik a városból, keresik és kérdezik a gyilkost. Kinek mond az egyiptomi vitéz: Én vagyok a ki megöltem a szegény embert; ahoz képest megfogják őtet, vetik a tömlöczbe és másnap a bíró elébe viszik, kit elítélvén, kísérik az akasztófa felé. A többi kísérők közt ott van az ő vitéz barátja is; a kit midőn megismert volna, megesik a szive rajta, holott attól a barátjától annyi jót vett, ki után nagy uraságra jutott; ahoz képest a sokaság közt felkiált a báldáki vitéz és mondja: ne siessetek ez ártatlan embernek halálára; mert nem ez, hanem én vagyok a gyilkos, azért énge-

met öljetek meg! Akkor azt a másikat megfogják; midőn már minden kkel közel voltak az akasztófához, a valóságos gyilkos is oda érkezik és így gondolkodik vala magában: Ur Isten! a gonosztságot én cselekedtem és ihon ilyen ártatlan emberek halnának meg miattam; hiszen jobb énnékem e világon bűnömnek méltó jutalmát elvennem, mint most elkerülnöm és azután örökké büntetődöm. Akkor teli torokkal kezdi kiáltani: uraim! az Istenért, ne bántátok ez ártatlan embereket, mert ezeknek sem hiók, sem tanácsok a dologban; én vagyok a gyilkos; az én kezeim miatt fekszik az u'czán a holt ember, senki sem más, hanem én érdemlem a halált. Mely dolgon a sokaság csak elcsudálkozik és mind a hármat viszik a bíró elébe ujolag. Melyről tudakozván a bíró, megmondják kezdettől fogva végig a dolog áliását. Akkor elébe hivatja a bíró, kérdi: miért mondtad gyilkosnak magadat? Kinek felel amaz: mert én Egyiptomban gazdag ember voltam, végre szegénységre jutottam; erre a földre pedig azért jöttem, hogy nyomoruságomban magamat tápláljam: de megútván e világi életemet, annál inkább kívántam a halált, azért mondtam gyilkosnak magamat. A bádáki vitézt is kérdezte a bíró: hát ő miért vallott magára? A ki így felel: mert az én vitéz barátom én hozzám annyi jóakarattal volt, hogy általa jó helyre házasodtam s nagy gazdagsághoz jutottam; kinek midőn ilyen nyomoruságát láttam, megszántam és halált szenvedni érte kész voltam. A harmadikat is megkérdi a bíró: az így felel: uram! mivel a gonosztságot én cselekedtem és látván az ártatlanokat halálos veszedelemben lenni miattam, a lelkiismeretem nem engedte meg, hogy magam bűnét eltitkoljam; jobbnak tartom itt büntetődni érdemem szerint, mint jövendőben örökkön-örökké. Arra mond a bíró is: mivel az igazságot életednél is inkább szeretted, menj el te is békével, jobbitsd meg életedet és többé ne vétkezzél. Ennek a bírónak mindenki helyben hagyta okos ítéleletét.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! az Atya Isten szép erőben teremtette volt Ádámot, kit igen okos lélekkel felékesített volt és nagy hatalommal. Kiról azt énekli szent Dávid: *Mindeneket lábaid alá vetettél stb.* Ennek az embernek barátságáért eljött a Krisztus Jézus és oly szegény állapotra jutott, hogy szent Máté azt mondja felőle: *A rókáknak lyukok vagyon; de az ember fiának nincs helye, hová fejét pajtsa.* Végre pedig Ádámtól a megérdemlelt büntetést is ma-

gára vette és mint nagy bűnös, úgy szenvedett halált. Kinek szent példájára azután az ő apostolai is halált szenvedtek az ő jó uroknak, a Krisztusnak kedvéért. De hogy minékünk is használjon az előttünk álló példa és üdvösségünkre forduljon, kövessük az igazságot és bűnünket megismerván s azokról töredelmes vallást tévén, mondjuk azt: Uram! én vagyok az a gonosz ember, a ki bűnökben elegyitettem magamat, én érdemlem méltán a büntetést, sőt az örök halált is; de te légy kegyelmes bűnös fejemnek.

CLXXII.

A hiv léleknek álhatalosságáról.

Egy angol királynak az országában két igen nevezetes vitéz lakott; egyiket Gvidónak, másikat Tirusinak hívták. Gvidó szerencsés bajnok volt, a ki egy uri leányt megszeretett; de mindaddig nem adták néki, míg némely előtte álló csatákou által nem esett. Végre sok vitézi munkája után eljegyezte a leányt és nagy pompával hazavitte. Harmadnap mulva kakasszó után felkél felesége mellől és kimenvén, tekint a csillagos égre, ahol látja Idvezitőnket, a ki ilyenformán szólítja meg őtet: Gvidó! Gvidó! egy leánynak szerelméért sok harczokat próbáltál, ideje már, hogy én értem is harczolj és viseld férfi módra magadat az én ellenségeim ellen. Ezeket szólván, azután nem látta az Idvezitőt. Ő pedig megértette, hogy a szent földre kellene néki menni és onnan a pogányokat elkergetni. Mond a feleségének: úgy hiszem már fogadtál méhedbe; én elmegyek a szent földre, hanem mig onnan megtérek, addig szerencsés szülésed lévén, neveld a gyermeket isteni félelemben. Min a felesége megbusul és egy handzsárt vevén kezébe, mond: ez-e uram az én várakozásomnak jutalma? a ki kedvéért minden egyéb szerencsémét megvetettem, hogy már midőn méhembem fogadtam, akkor tőlem elhagyassam; ké szebb vagyok e fegyvert mellembe verni, mint tőled elmaradni. Megkapja felesége kezében Gvidó a handzsárt, mondván: édes feleségem! irtózom szándékodtól, de Isten előtt tett fogadásomat be kell teljesítenem, minek most van az ideje; azért légy nyugodt, mert Isten akaratjából visszatérek én te hozzád. Azon szókra megnyugszik az asszony, ujjából kivesszi a gyűrűt és adja Gvidónak, mondván: tartsd meg uram emlékemre ezt a gyűrűt és valamikor zarándokságodban megtekinted, jussak eszedbe néked;

mert én is csendes várakozásban leszek mindaddig, míg hozzám visszahoz az Isten. Igy elbucusznak egymástól.

Megindulván Gvidó, Tirusi társát elviszi magával; azalatt keserűségben van a Gvidó felesége: de szülésének is ideje eljövén, szép fiat hoz a világra. Gvidó és Tirusi, midőn egynéhány országokon mentek volna által és Dáctiát látnak nagy pusztaságba lenni a pogányság miatt, mond Gvidó a társának: kedves barátom! im látod ennek az országnak romlását; te azért menj ennek keresztyén királya mellé és a hitetlenek ellen igaz hűséggel oltalmazd tehetséged szerint. Én pedig a szentföldre megyek a pogányok ellen, dolgomat ott elvégezvén erre jövök vissza, azután együtt menjünk Angolhonba haza. Enged Tirusi vitéz e szónak és egymást megcsókolván, könnyes szemekkel kétfelé indulnak. Bómegyén Tirusi Dáctiába; Gvidó is a szentföldre és ott a szaracénusok ellen keményen és szerencsésen harczol; ugyannyira, hogy az ő nagy hire, neve az egész világra kiterjed. Hasonlóképen Tirusi vitéz is a Dáctiát háborgató pogányokat elkergeti, mindenkor győzedelmes lévén ellenek; mire nézve az ott való királynak nagy kedvében volt, tisztségekkel és értékkel mások felett becsültetett.

Volt azon országban egy Plébėjus nevű kegyetlen fejedelem, a ki felette igen irigylette Tirusinak előmenetelét és mindenek közt való nagy kedvességét. Utoljára nem állhatja, hanem a király előtt elvádolja, mintha nyilvánvaló árulója volna. Kinek hitelt ad a király és Tirusit minden méltóságától s tisztségtől megfosztja, mi miatt nagy kisebbségre és szegénységre jut a jámbor szolga. Tirusi ezen elbusulván, kimegyen egykor a mezőre egyedül, szerencsétlenségéről gondolkozván. Azonban Gvidó Ásiában dolgát végezvén, megfordul és jut azon helyre, hol egyedül Tirusi gondolkodik vala; kit mindjárt megismer Gvidó, nem is akarta magát megismertetni véle, hanem megszólítja, mint ismeretlen ember Gvidó Tirusit; kérdezvén, honnan való légyen? Kinek felel Tirusi: én messzeföldről való vagyok; de ezen a földön már sok esztendőttől fogva lakom. Volt régen egy barátom, ki a szentföldre ment által a tengeren, arról sem hallhatok semmit, ha él-e vagy meghalt eddig? Kinek mond Gvidó: annak a kedves barátodnak a szerelmére kérlek, ülj le egy kevéssé, hogy tegyem az ölébe fejemet és fél óráig hadd alhassam, mivel igen elfáradtam. Kinek az ölébe midőn elaludt volna, látja Tirusi, hogy a Gvidó szájából egy fehér egér kimegyen és megyen egy hegyoldalába; a hol mulatván egy darab ideig, visszatér az egér és ia-

mét mégyen a Gvidó szájába. Avval felszerkenvén, mond Gvidó a társának: atyámfia! én csudálatos álmot láttam, mintha egy eger ment volna ki a számból és megjárván ama nagy hegyek oldalát, ismét visszajött volna belém. Mond Tirusi: A mit álmodban láttál, én is azt láttam én bennem; mert valósággal láttam a számból kimenő egeret a hegy oldala felé; de mit mivelte ott, azt észre nem vettem. Mond az álmos menjünk el mind ketten a hegyoldalába, ki tudja mi jót találunk ott. Így megindulnak mind ketten és bémennek a hegynek hasadékába, a hol találnak egy döglött sárkányt, melynek a hasa üressége tele volt arannyal és azonfölül egy fényes kard, min ilyen irás volt: evvel a karddal vágja le Gvidó a Tirusi ellenségét.

Minek megörült Gvidó és mond a társának: a mi kincset a sárkányba találtam, mind néked adom magamnak csak az egy kardot hagyom. Mire mond Tirusi: uram! nem vagyok olyan nagy ajándéokra méltó. Kinek mond a másik: nézz jól a szemembe és ismerj meg engem, mert én vagyok a te régi jó barátod Gvidó! Azon szókra megismeri kedves barátját Tirusi és örömeben sirni kezd, mondván: immár örömet halok meg, csakhogy egyszer megláthattalak. Kit felemelvén Gvidó, mond: ne bánkodjál hanem légy vig; mert én elsöben bosszut akarok állani ellenségeden s azután menjünk becsülettel vissza Angolhonba ketten de vigyázz, az én állapotomat senkinek meg ne mond. Felkél örömmel a földről Tirusi, barátja megcsókolja és a nagy csomó arannyal házához mégyen. Gvidó pedig a király udvarába zörgeti a palota ajtaját; kitől tudakozódik az ajtóálló, ki volna? Kinek felel Gvidó: én egy szegény zarándok, most érkeztem a szentföldről. Kit mindjárt bébocsát és a király elébe viszen, kinek akkor is mellette ült volt Plébėjus, Tirusi vitéz ellensége. A király pedig a szentföldön való hirekről kezd tudakozódni Kinek felel Gvidó: most Istennek hála, minden békességben van, számtalanok térnek a keresztény vallásra is. Viszont kérdi a király, ha látta volna-e ott az angol Gvidót, ki hadakat viselt és győzedelmes volt a pogányok ellen? Felel a zarándnok: igenis láttam, mert vele együtt keltem s jártam. Van-e (kérdi a király emlékezet azon a földön az itt lévő keresztényekről? Van (felele Gvidó) sőt a te személyednek is hire van király! ki egy Plébėjus nevű tökéletlen ember kedvéért megvetted hü szolgádat Tirusit, a ki által birodalmad megszabadult minden pogányoknak kóborlásaitól, ott ilyeneket beszélnek felöled.

Melyeket hallván Plébėjus, nem hallhatja, hanem mond: te

álnok zarándok ! hogy ilyen hazugságokkal állasz a király elébe sőt a mi nagyobb, Tirusit a király nyilvánvaló ellenségét mented, a ki országából is ki akarta tudni a királyt; megérdemlenéd. hogy itt venném fejedet. Mond arra Gvidó: felséges király! mivel az ember, előtted engem álnokságban járó zarándoknak mond, Tirusit is hü szolgádat árulónak szidalmazza, megakarok vivni az igazság mellett vele s abból megismered, ki jár nagyobb igazságban; mert az Isten annak szokott győzedelmet adni. Helybehagyta a király a kivánságot és bizonyos napot rendel nekik a bajvivásra. Tartván pedig a király a csalárdságtól, hogy idő előtt valami csel által el ne veszítsék a zarándok Gvidót, hivatja a maga leányát és mond neki: leányom! ezt a zarándokot a te gondviselésedre bizom és életedre parancsolom, hogy veszedelme ne legyen. A király leánya a zarándokot biztos házba helyezteti, fürdőt rendel számára és szorgalmasan gondját viseli.

Eljő azonban a vivás napja és Plébėjus talpig fegyverbe öltözve megyen a várkapuja elébe, szidalmazván a zarándokot és párbajra híván. Ottan mindjárt az ő készülétében a zarándok is kimégyen és szembeszállván kemény ütközetet tészén, mi miatt annyra megszédül Plébėjus, hogy könyörögni kezd a zarándoknak, bárcsak addig szünjék meg tőle, míg egyszer ihatik a közellévő forrásból. Kinek a zarándok időt enged olyan feltétel mellett, hogy Plébėjus is tartozzék hasonló engedelemmel lenni, ha mikor amaz is rászorulna. Ilyenképen jól megujitván magát a hives itallal, uj viadalt indit Gvidóval; ugyanyannyira, hogy Gvidó is el kezd lankadni és ő is kezdi kérni, hogy engedjen időt az italra, mert nagy szomjusággal epedt el; kinek megesküszik az égre Plébėjus, hogy soha meg nem engedi, valamig magát birja. Ezt hallván Gvidó, a harcolás közben hátrább lép mindaddig, míg a forrást éri, ahoz jutván ő is hirtelen merit a vizből és jót iszik; mitől ő is megujulván uj erővel kezdi a harcot és megszalasztja a bajnokot. Melyet látván a király, szétválasztja őket, a végre, hogy reggel váljék el, ki lesz a győztes. A zarándok bemegyén az ő előbbi szállására, hol a király leánya, sebeit megmosogatja, ételt ad neki, azután jó ágyba helyezteti. A zarándok is fáradsága után mélyen elalszik.

Plébėjusnak volt hét fia, kiket előhiv és mond nekik: jó fiaim! ha ez a zarándok bajnokom az éjjel valami módon el nem vész, holnap vége az én életemnek. Kinek mondnak a fiai: csak bizd ránk, nem éri viradtát a zarándok. Szinte éjfél tájban, mi-

kor mindnyájan elaludtak, a Plébėjus fiai felnyitják a király leány házának ajtóját, a hol Gvidió aludt és mondják egymásközt: itt az ágyában meg ne öljük, mert nekünk is megkelletik halnunk miatta; hanem itt közel a tengerpartra, ereszsziük be a tengerbe, hadd fuljon bele; így senki meg nem tudja, hogy hová vezett el. Sőt sokan azt fogják mondani, hogy féltében elfutott a zarándok. Ezen megegyezvén fogják és minden ágyastól bévetik a tengerbe, miben semmit nem érez Gvidó. Azon éjszaka egy halász szintén a tengeren halászott, a ki meghallja a vizen való loccsanást és odafelé közelitvén, semmit sem lát az ágy nál és benne fekvő embernél egyebet; min csak elrémül és nagyon kezd kiáltozni: jelensd meg (ugymond) Istenre kényszerítlek, ki vagy? Felszerken Gvidó a halász kiáltására és nézvéen mindenfelé, csak a csillagos eget látja felette és kétfelől a széles vizet. Akkor kezdi kérni a halászt, hogy csak segítse ki őtet, nem veszi el jutalmát; mert ő volna az a zarándnok, ki tegnap a mezőn harczott a bajnokkal, mi vitte oda, azt semmiképen nem tudhatja. Errenézve hajójába, veszi a halász, házához viszi és megszárogatván, ismét lefekteti a zarándokot.

A Plébėjus fiai megjelentik az apjuknak, miképen meritették el a zarándokot; mihezképest, nincs már kitől félni. Azon neki bátorodik Plébėjus és jól meg sem várja nap feljöttét, hanem mégyen a várkapuja elébe, kiáltván a királyra, küldje ki az ő bajnokát, hadd állhasson rajta bosszut. Melyet hallván a király megizeni leányának, hogy a harcra állítsa elő a zarándokot. Mirenézve mégyen a zarándok szállására a király leánya, kit ott nem találván, megijed és keservesen kezd sirni; de nincs mit tenni, hanem megjelenti az apjának, hogy elveszett azon éjszaka minden ágyastól a zarándok. Elbusul a király is rajta az egész udvarnéppel együtt; kik azt mondják felőle, hogy elszökött; kik pedig azt, hogy irigyek miatt lett veszedelme; midőn így busognak és csudálkoznak, a meglett dolgon, Plébėjus annál keményebben sürgeti a bajnokot. Azonközben a halász is előérkezik és a nagy zsi bongást hallgatván mond: ez éjjel egy zarándokot ágyastól találtam a tengerszinén, kit nagy bajjal huztam ki a vízből és házamhoz vivén most is ott nyugszik. Min megörül a király és küld mindjárt a halász házához, megizenvén a zarándoknak, hogy ütközetre készüljön.

Megsejditvén Plébėjus, hogy a zarándok még élne, igen megijed és frigyét kezd kívánni; de egy óráig való frigyét sem enged a király, hanem ki kell menni mindenkinek a mezőre és

ott mihelyt a harcához kezdenek, csakhamar győzedelmes kezd lenni Gvidó és elsőben elvágja egyik karját, azután a fejét Plébėjusnak és viszi a király elébe. A király is nagy örömben volt a zarándok győzedelmén; azután végére menván, mint vetették volt szegényt minden ágyastól a tengerbe a Plébėjus fiai, azokat felakasztatja. Azután sok szép ajándékot, aranyat és tallért bőven alott a király Gvidónak és szolgálatjára sok szókkal marasztja, de semmiképen meg nem marad, hanem minden ajándékait Tirusnak adja és azt a társát előbbi állapotjába helyezteti a király előtt, maga aztán úgy veszen bucsut a királytól és minddekítől. Akkor mondja a király neki: kedves atyámfia! ha nálam meg nem maradtál, már csak arra kérlek, jelensd meg nékem nevedet. Kinek mond a zarándok: uram király! engemet Gvidónak hívnak, kinek híret sokszor hallottad. Megértvén a király, ki légyen, annál inkább kezd esdekelní rajta; úgy hogy országának egy részét neki engedte volna, ha nála megmaradt volna; de semmiképen rá nem vevén Gvidó magát, leborulva elbucsuzik a királytól. Ezzel Gvidó Angolhon felé indul és elérkezvén, mégyen a maga várába, hol a kapu előtt nagy sereg koldust talál, azok közt látja a maga feleségét is kalugyer köntösben, minden nap alamizsnát osztogatván a szegényeknek és mondván nekik: imádkozzatok az én uramnak Gvidónak hazajövetelért, hogy mielőtt meghalnék, vagy egyszer szerencsés állapotban láthassam őtet; mert sok ideje már, miolta a szentföldön hadakozik.

Egyik nap az ő fia is, ki már hét esztendő volt, csinosan felöltöztetve kimégyen az anyjával együtt a koldusok közé és midő hallja az anyjától, hogy Gvidót emlegeti a szegények közt, az anyjához fordul és mond: szerelmes anyám: az-e az én édes atyám, kit oly gyakran emlegetsz? Felel az asszony: igen is az édes fiam! a ki midő engem feleségül vett volna, azután harmadnappal elment tőlem és azolta nem láttam őtet. Azonban, rendre osztogatván az asszony a koldusoknak a pénzt, jut a maga férjéhez is Gvidóhoz és neki is pénzt ad; de kinek adta légyen az alamizsnát, nem tudta. Gvidó pedig csak lehajtotta a fejét, hogy inkább meg ne ismerjék. Midő az asszony elhaladna előtte, a gyermek egy kevésbé hátrább marad, kit Gvidó megragad, mert nem tartóztathatja magát, ölébe szoritja és megcsókolja, mondván: édes fiam! az Isten gondviselése és szeretete maradjon rajtad. Azonban látván a cseléd a gyermeket a zarándok körül mulatni; elhívja onnét, hogy ne maradjon a koldusok

közt. Gvidó mégyn a feleségéhez és tőle az eresz alatt magának külön egy hajlékocskát kér; az asszony Isten kedvéért és urának emlékéért örömet rendel egy félrevaló helyecskét néki, a hol egynehány esztendőket töltött Gvidó; mikor már halálához közelített volna, szólítja a feleségének egyik szolgáját és mondja neki: édes barátom! ezt a gyűrűt vidd el mindjárt az asszonynak és mond meg neki, hogy ha engem életben kíván látni, ne késsék hozzám jönni. Felviszi a szolgálja a gyűrűt Gvidó feleségéhez, melyet látván az asszony, mindjárt megismeri és felkiált: ez az én uramnak gyűrűje. Azzal leindul a grádicson; de mig hozzáérkezik az asszony, addig meghal Gvidó, kinek csak holttestét találja és a felett siránkozik, keserüségét nevelvén az, hogy uri házánál koldus állapotban mulatozott szerelmes ura Gvidó, kit ő meg nem ismerhetett, mindazáltal zarándok urának uri temetést készített.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! ezen a nevezetes vitézen az Istent érthetjük, a ki eleitől fogva sok hadakat viselt győzelmesen: elsőben is a pártos angyalokat lehányta az égből; azután a földön a vétkes embereket özönvizzel borította el; a sodomitákat földdel nyelte el; Faraónak és az ő népének dühösségét sokképen büntette; végre a tengerbe vesztette. Azután Mózeset, mint Tirusi vitézt és kedves barátját, maga mellé vette, ő általa is az emberi nemzethez, kiváltképen választott népéhez, sok jóakarátját mutatta. Az emberek ölében nyugodott akkor, mikor az emberi természetet magára vette. A fehér egerecske, mely szájából kiment, az a szent prófétákat jegyzette; kiváltképen Keresztelő Jánost, kiről így ír Malakiás próféta: *4. rész. 5. v. Imé néktek elküldöm Illyés prófétáját minek előtte jöjjön, az urnak nagy és rettenetes napja. És az atyánk szivét a fiakhoz hajtja.* Ez ellen rettenetes erővel indult volt a pokolbeli ellenség az ő hét fiaival, ugymint a hét halálos bűnökkel és eléggé kívánta volna a veszedelem tengerébe elmeríteni az Istennek malasztját ez az ellenség; de a Szentlélek, mint szorgalmatos halász, arra is gondot viselt, hogy a pokolbeli ördögre minden czimboráival együtt visszatér a gyalázat és már az Ur Jézus Krisztus győzedelmet vehet lelki ellensége ellen, nem árthat e sárkány, mert erősen meg van kötözve az örökkévalóságnak lánczával.

A világ nyomoruságáról és a mennyei örömről.

Régenten egy király ment vásárra és magával egy mestert is vitt el tanítványával együtt, kik megállván a piacon, nyolcz málhát látnak tele árukkal. Az első mellett megállván, kérdi a tanítvány: mi haszna volna a szegénységnek és nyomoruságnak? Felel a mester: az, mennyei boldogság. Nagy jutalom az ugymond a tanítvány. Mennek a másik málhához: sabban mi lehetne? Mond a mester: szelidség; és boldogok a szegények. A tanítvány: szép dolog az, (ugymond) mi lehet annak az ára? kinek felel a mester: sem ezüstön, sem aranyon azt meg nem vehetni; hanem csak földet kívánok érette. Viszont a tanítvány: Indiától kezdve, egész Britanniáig elég pusztá föld van, foglalj el azt érte. Mond a mester: nem kell, mert az a föld megemészti lakosait; én pedig az élők földét kívánom. Viszont a tanítvány: de mit akarsz? hiszen mindnyájan meghalunk; te sem élhetsz örökké: imé boldogok a szegények, mert ők birják a földet. A harmadik málhában éhséget és szomjuságot árulnak. Melyet is tudakozván a tanítvány, mint vehetnének meg; azt feleli a mester: hogy az igazságon. Mert boldogok a kik éheznek és szomjuhozak az igazságot, mert megelégtetnek. A negyedik málhában, szomoruságot és könnyhullatást találnak, mondván a mester: boldogok a kik sirnak, mert megvigasztaltatnak. Az ötödik málhában, irgalmasságot. Melynek midőn ára felől tudakozott volna a tanítvány, mond a mester: kevés szóval megalkuszom veled; mert az irgalmasságért irgalmasságot kívánok; az ideigvalóért örökkétartót. Viszont a tanítvány: nem igaz árát kívánod, mert a rövid, a véghetetlennek becsét nem éri fel. De gondold meg, (ugymond a mester) boldogok az irgalmasok, mert irgalmasságot nyernek; ez szentírás: hogy, a ki a földön irgalmasságot cselekszik, örökkévalót nyer véle a más világon. Mond a tanítvány: már nyomorusággal és szegénységgel eleget bővölködünk: lássuk, a hatodik málhában mi jót találunk? Mond a mester: abban szép dolgok lesznek; de azok felett nem a piacon, hanem a kamarában alkudjunk meg. Felnyitván a hatodik málhát, abban a szívnek tisztaságát találják és abban a kegyességet, szeretetet, hitet és a Szentlélek által való örömet; melyek kívánatosabbak az aragnál és drága köveknél. Mond a tanítvány: azoknak őrizetében sok a jutalom; de mit kívánsz? Az

Istennek látását (ugymond a mester). Viszont a tanítvány: boldogok hát a tiszta szívűek, mert azok látják az Istent. A hetedik málhában a béketürést találják; mifelől mond a mester: Ebben nincs egyéb alkalom; hanem csak az Isten rendelését várom, mert nemtelen paraszt vagyok, a föld agyagjából formáltatott, szegyenlem alacsonyságomat; mert noha föld vagyok és földdőlészek; de Isten kegyelméből mennyei lészek és mennyégbe mégyek: az Isten fiának rendébe állottam, Isten Fia kívánok lenni. A tanítvány: megvallom (ugymond) már, hogy boldogok a béketürők, mert Isten Fiának hivattatnak. És ha a Fiui szeretetben maradsz, elnyered az atyai örökséget. Bontsuk fel már a nyolczadik málhát is. Nincs (ugymond a mester) abban egyéb nyomoruságnál és igazságért való üldözésnél. Azért mit kívánsz? (kérdi a tanítvány). Felel a mester: a boldog menyországot. Mond a tanítvány: hiszen az előtt a szegénységért kívántad azt a jutalmat. Mond a mester: nem tudod-e, hogy mindennap élni kell az embernek? sőt egyik hétről a másikra, hónapról hónapra, esztendőről esztendőre, még pedig csak ezen a földön? A ki pedig a más világon örökké akar élni, az soha bé nem telik a mennyei boldogságnak kívánságával.

CLXXIV.

A természetet senki meg nem tagadhatja.

Ment délután egy király vadászni és az erdőben talál valami pásztorokat, kik egy kigyót szörnyen a fához kötöttek, mi miatt a kigyó nagy kiuban volt. Melyet megszáván a király, feloldozott és a maga kebelében megmelegített. Mely megmelegedvén, mérges marásokkal kezdi sértegetni a királyt. Melynek mond a király. Jótéteményemet ezzel fizeted-e meg? Mint a Bálaam szamarának; szózat adatik a kigyónak és mond: A mit a természet hozott, azt senki meg nem tagadhatja: te is a természetet követted el, nékem is követnem kellett az én természetemet. Én azt adhattam, a mi én bennem volt; én bennem pedig méregnél egyéb nincsen és az emberhez való gyűlölségnél, minthogy miatta kell szenvednem az átkot. E vetekedőkhöz érkezik egy bölcs ember, hogy ítéletet tegyen köztök, a ki mond: különben el nem igazíthatom a dolgot, hanem minekelőtte ezen veszekedésre jutottatok, látni akarom, akkor mint voltatok; tudniillik: minémü kötélben volt a kigyó és minémü szabadságban volt a király. Ahozképest, a fához kötözik a ki-

gyót, mint annakelőtte és mond a bölc ember néki; már szabaddítsd meg magad ha lehet. Felel a kigyó: nincs módod benne; mert meg sem mozdulhatok. Viszont a bölc: vessz el hát kinodban, (ugymond) mert te mindenkor háládatlan voltál az emberi nemzethez. Azután fordul a királyhoz és mond néki: már uram ha megszabadultál, rázd ki a mérget kebledből, most menj el békével és ezután e féle bolondságba ne elegyítsd magadat, mert a kigyótól méregnél egyebet akárki sem várhat, amit néki a természet adott. Megköszöni a bölcnek jó ítéletét és tanácsát a király és azzal hazamégyen.

Ennek magyarázata.

Édes fiam! Ezen a királyon érthetünk akármely igaz keresztyént; kiváltképen a jó egyházi embert, a kinek van mit vadászni ennek a világnak erdőjén, ugymint a gonoszra hajlandó lelket. A kigyó az ördögöt jegyzi, ki a Krisztus kinszenvedése által megköztetett és senkinek sem árthat, hanem csak engedelemből. Mivel pedig az embernek szabad akarata engedtetett, magad szabadságot, a mikor az ördögöt keblébe veszi, vele egyetért. Oda pediglen semmit nem bocsát az ördög egyebet, hanem csak ocsmány bűnnek mérget. Máig is mind az ilyen nyavalyában szenved az emberi nemzet; mely az embernek minden testét áthatja. Arról mondja szent Dávid próféta: *Aspisok mérge az ő ajkuk alatt.* Hová lehet annak okáért nagyobb bolondság, mint szántszándékkal keblében ilyen ellenséget táplálni embernek; a melyet tudunk, hogy természetszerint halálos méregnél egyébbel nem bir? Szükségképen kívántatik azért az ilyen veszedelemben az okos tanács; mely nem egyéb, hanem embernek az ő gyóntató atyja. Ez igazit a jó utra, tudniillik minémü töredelmességgel, szívbéli bánattal és penitentia tartással járulunk Istenükhöz. Mert *a töredelmes szívet Isten meg nem utálja.* Ezzel azt a pokolbéli kigyót majlag megköztethetjük és noha untalan irigykedik ellenünk azért, hogy amely boldogságból kiesett, abba már az ember érkezett Krisztus érdeme által, de ő csak a maga mérgeiben és irigységében marad és kinlódik, csak mi kövessük az üdvösséges tanácsot és menjünk haza tőle a mi Istenünknek oltalmában, melyben ugy maradhatunk meg, ha néki engedelmesek leszünk.

CLXXV.

A világnak csudaállatairól.

Plinius írja ; hogy a világnak némely részein ebfejű emberek teremnének és azok ugatással beszélnének egymással és egyéb vadaknak bőrével ruházzák magokat. Ezek példázzák a jó prédikátorokat, kiknek az Isten igéje hirdetésében nyelvök soha meg ne fáradjon. Azonfelül jó erkölcsökbe öltözzenek, melyekkel másoknak is jó példát adhassanak. Indiában olyan emberek is vannak, kiknek orrok felett csak egy szemök van homlokokon ; ezek egyéb állatok húzával élődnek. Bár ilyenek lennének sok keresztyének, hogy csak egy szemök volna, melylyel az Isten akaratját szemlélnék és a magok akaratjoknak követésére ne volna más szemök. Lydiában olyan asszonyokat mond lenni. ugyancsak Plinius, kiknek nem lévén fejük, a mellökön van szájok, melyen az ételt beveszik. Ezek jelentik az engedelmes és egyenesszivű embereket. Napkeleten paradicsom ellenében olyan emberek vannak, kiknek szájuk nincsen, csak egy parányi lyuk van a fejükön, a melyen eső által szívnak fel valami italt ; ezek nem esznek, hanem a gyümölcs szagával élődnek és ha rossz szagot éreznek, attól hirtelen meghalnak. Ezek a szerzeteseknek adjanak jó példát, hogy ne legyen a dobzódásra nagy szájok, tudjanak mértékletesen élni étellel és itallal ; éljenek inkább Isten igéjének drága szavával, mint valami szép gyümölcsöknek és virágoknak illatjával, a bűnnek még csak árnyékától is irtózzanak, mint halálhozó bűdösségtől. Ugyanott olyan emberek is teremnek, kiknek nincsen orrok, hanem sima az ábrázatjuk ; ha valamit látnak, mindent jónak tartanak. Ilyenek az éretlen emberek, kik minden rosszat elkövetnek, valamit szemök lát és szívök meggondol. Vannak olyanok is, kiknek nagy orrok és oly lefityegő ajkuk van, melylyel a testöket befedik, mikor alusznak. Ezeket követik az igazak, akiknek noha van ajkuk, de megoltalmazták magokat minden rágalalmazástól ; sőt amennyiben lehet, sőt amennyire lehet, felebarátjuknak is elpalástolják vétköket. Scythiában meg olyan nagyfülű emberek teremnek, melylyel a magok oldalát befedik. Ilyenek, a kik az Isten igéjét örömmel hallgatják, mely által minden gonosztól megoltalmazhatják magokat. Olyanok is vannak, akik barom módjára járnak. Hasonlók ezekhez azok, kik sem az Isten törvényével nem gondolnak, sem az ő szenteit nem becsülik. Olyan emberek is láttatnak, kiknek szarvok, rövid orrokéskecskemódon termettlábuk van. A kevélyek is szarvat szoktak maguknak emelni, rövid az orrok a magok ál-

lapotjának megérezésére, futnak, hágnak kecskemódon a becsület kívánására. Szerecsenországban találtnak olyan emberek. kiknek csak egy lábok van; de oly futók, hogy egyéb vadakkal elérnek. Aki igazán tökéletes akar lenni, annak is csak egy isteni szeretetnek lába legyen s mindenek előtt elfuthat azzal az örök boldogságra. Indiában két könyöknyi emberecskék is teremnek, ezek kecskéken lovagolnak; a darvakkal harcolnak. Ezeken érthetni azokat, kiknek rövid az ő jó szándékok és nem akarnak harcolni a bűnök ellen, hanem az ő alacsonyságokban vesznek el. — Ugyan Indiában némelyeknek hat kezök van, meztelenek, szőrösök: ezek a folyóvizekben laknak. Ezeken érthetjük a szorgalmas embereket, kik kézzel-lábbal munkálódnak az üdvösségnek elnyerésében, míg a folyóvizhez hasonló elmuló életben élnek. Másoknak hat ujjok: ezeken is hasonlót érthetünk. Olyan asszonyokat is láthatni ott, kiknek övig érő szakálluk van, a fejök pedig lapos. Ezek a jó erkölcsű emberekhez hasonlók. Szerecsenországban vannak négy szemű emberek. Hasonlók ezekhez az Istenfélő emberek, kik a világtól, testtől és ördögtől félnek, mint gonosz mirigytól. Egyik szemökkel mindenkor az Istenre czéloznak, másikkal a világi csalárdságokat szemlélik, harmadikkal látják az ördögnek ellenök való gonosz szándékát, negyedikkel a testi haszontalan vágyódásokat nézik és megvetik. Európában szép természetű emberek nevednek némely helyt; de hosszú a nyakuk és orrok, mint a darvaknak. Ezek példázzák az igazi birákat, kiknek hosszú gondolatjoknak kell lenni, minekelőtte a törvényt kimondanák; mert nem esnének annyi képtelen dolgok, ha ezt követnék a birák.

CLXXVI.

A lelki orvosságról.

Egy gyermek csodálatosképen született, a köldökétől fogva keltősben, úgyhogy: két dereka és két feje volna, mikor az egyik fele ett s aludt, akkor a másik nem aludt, nem ett; ez két eszendeig élt; azután harmadnappal halt meg. Azt írja Plinius: hogy egy fának Indiában igen édes virágai és jóízű gyümölcsei teremnek. Azon fa mellett egy Jákórius nevű kigyó lakott, mely felette gyűlölte azon fának a szagát és hogy elvesztené, minden virágával együtt a fát, a gyökerére mérget bocsátott. Melyet észrevén azon helynek kertésze, terjéssel kente meg a fának ágait és gyökereit, mely a mérget eloszlatta és a fát ismét gyümölcsössé tette.

Ennek magyarázata.

Ezen a gyermekben minden embert érthetünk, ki testből és lélekből áll. Ezeknek külön munkái vannak szent Pál mondása szerint. *A léleknek munkái pedig, hosszú várakozás, béketűrés, öröm és békesség a Szent lélekben.* E két rendbeli munkák ellenkezők egymással, mert a testnek a lélek ellen vannak kívánságai. Mikor a lélek nyugszik, a test akkor gonosz dolgokban fáradoz; a test a halál munkáit, a lélek pedig az élet munkáit vinné végbe. A termő fáról érthetjük ugyan a jó léleknek üdvösséges munkáit, melyek a jó cselekedetek. Azért mondja szent Máté: *Az ő gyümölcsökről ismeritek meg ötét.* Eleinte ez a fa gyönyörűségesen virágzott és jó gyümölcsöt hozott volt; de ezt nem szenvedhetvén a régi kigyó, a bűnnek mérgével úgy megvesztegette volt, hogy már mind elrothadott volna, ha az az áldott kertész, az Ur Jézus Krisztus maga véréből és kiszenvedéséből orvosságos terjéket nem készített volna, melylyel mind a kigyó mérgét eloszlatta, mind a megvesztegetett fát előbbi állapotjára hozta,

CLXXVII.

Az öldösésről.

Assvérus király minden fejedelmeinek nagy vendégséget szerzett, melyben feleségének is Vásti királynénak szépségét megakarta mutatni; de nem ment ki Assvérus hivatására a királyné. Mihezképest a király Vástit kitette a királynéságból, helyette pedig Esztert tette királynénak. Ezekután Assvérus Amánt rendelte főszolgájának, kit minden fejedelmek tiszteltek, csak az egy Márdókheus nem hajtott térdet feje néki, ki a királynénak bátyja volt, mely miatt megbusulván, egész nemzetségestől elakarta veszteni őket és a király pecsétes gyűrűjének erejével a zsidókat mindegyik halálra kárhoztatta; azonfelül egy magas keresztet állított fel, melyre Márdókheust felfüggeszse. Azonban két ember a király halálára összevesküdt volt, melyet észrevevén Márdókheus, megjelenti a királynak; így megmarad a király a veszedelemtől, az árulókat megbüntetvén. Mirenézve Márdókheust a király bársonyba öltözteti, a maga felszerszámozott lovára ülteteti, udvarnépével kísérteti és Amánnak kellett Márdókheus felől dicséretet tenni. Ez így lévén, megjelenti Márdókheus a királynénak, hogy rossz szándékban volna ellenök és nemzetségük ellen Amán: azért jó volna bűjtölésre s imádságra adni magokat. Ezek meg-

lévén, Eszter is vendégséget adat, melyben királyt megmarasztja és ott a jólakás közben panaszkodni kezd a királynak. Amán ellen, mint igyekszik magának és nemzetségének veszedelmére. Min igen felindulván Assvérus király, megfogatja Amánt és azon fára kötteti fel, melyet Mórdókheusnak készített volt. Mórdókheust pedig fejedelemmé rendeli Assvérus és Amánnak minden rokonságát eltörli. Így Isten gondviseléséből megmaradt az ártatlan nép és a gonosz mag gyökerestől kirtatott.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! hasonló dolgot cselekedett a mi Idvezítőnk, ki az egész világon lévő keresztyénségnek nagy vendégséget szerzett, melyben szent testével táplálja a hivatalosokat és szent tudományával; melyet az Uj testamentomban kiadott. Mely vendégségben a koronás királyné is hivatta, ugymint a zsinagógát; de az nem akarván részesülni az áldott vendégségben; a rableányok közül választott királynét, ugymint: a nemzetségekből állította fel az ő anyaszentegyházát. Azonban amely két ember a király veszedelmére esküdt, annak egyike jegyzi a vakmerő zsidó népet; másika a megtérni nem akaró pogányokat; kik egyetértettek a Krisztus halálán. Már az igaz és ártatlan Márdókheus, ki a Krisztus, az egész világon hirdettetik; sőt a pogányok is, kik annak előtte nagy ellenségei voltak, az ő felséges méltóságát hirdetik és becsülik. Végre Amán, mely az Antikrisztust példázza, rut veszedelemmel kimulik e világból; de megmarad a Krisztus királysága, mind azokkal együtt, kik az ő zászlója alá beadták magokat; a hamis magnak pedig minden gyökerestől elkell veszni.

CLXXVIII.

Minden gazdagságnak dajkája a gondviselés.

Egy király, birodalmának igazgatásában jó rendet akarván követni, a kit legtudósabbnak gondolt az emberek közt, elébe hivatja és tanácsot kérd tőle; ki kész volt mindjárt a tanácsra, ilyenképen: a falra egy királyi képet irat és annak koronát a fejére, a királyi székben ülén bársony köntösben; az irott képnek egyik kezében labda volt, a jobb kezében királyi pálcza és a feje felett égő lámpás irva. Bal keze felől egy szép koronás királynő különböző fényes köntösbe felöltözve. Másfelől törvény-

tudó bírák, kinyitott könyv lévén előttök. Előtte egy vitéz talpig páncélba öltözve; jobbkezeben kopja, balkezeben meztelen hegyes tőr, azt harcra készült lóra írják. A királyon alól, a királyi helytartókat írják, kiknek kezében kimutatott pálcza volt. Ugyanoda még községet is irtanak; kiknek földásásra kapa volt kezökben és csorda pásztori botok; az övükben szőlő és egyéb gyümölcsfákat nyesegető horgas kés volt tűzve. A király jobb keze felől egy mesterembert is irtak; kinek jobb kezében pőröly volt, bal kezében kőmivesnek való simító kanál, az övében mérőzsínór. A község elébe egy embert irtak, kinek kezében harapófogó és széles kétélű nagy pallos, jegyzőkönyv is lévén nálla és író penna a füle mellett. Még ugyan más ember is, kinek rőf volt a kezében és nagy erszény, tele különböző pénzekkel. A királyné elébe pedig doktorokat és borbélyokat irtak, szelenczéket és orvossággal tele edényeket tartván kezökben, azonfölül sebtisztító ispótokat. Más ember is volt irva előtte, a ki kiterjesztett kezekkel, fehér kenyeret, palaczk bort és kulcsokat mutogatván, marasztotta vendégségre a jövevényeket. Volt a király előtt egy borzas haju ember is, jobbkezeben kevés pénz lévén, balkezeben három koczka, az övében egy táska tele levéllel. A király midőn ezt a képet megnézte volna, annyit tanult belőle, hogy más királyokat felülmult tudományával.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! minden keresztyén embernek illik ezt a királyt követni; kiváltkópen a tisztviselőknak, akár világinak, akár egyházinak ugy kell ő székökben ülni, mint czifra királyoknak, felöltözve jóságos cselekedetekkel, jó példát adván minden alattvalóinak. Mert a kezében írott labda, a jó gondviselést jelenti, melyre kötelesek a főrendek és tisztek. A kezében írott pálcza az igazság elkövetését jegyzi. A világitó égő lámpás, a jó lelkiisméretet. A balkéz felől ülő királynő, példázza az igaz szeretetet, kiknek szemérmesnek, értelmesnek és jó erkölcsűnek kell lenni. A törvénytudó bírák másfelől, igaz tanítók, kiknek a szentírás előttök mindenkor ki legyen nyitva, hogy a szerint tanítsanak mindenkit. A pánczélos vitéz, az Istenes ember, mert valamint a vitéznek maga oltalmára sok rendbéli fegyver kívántatik; ugy nekünk sokféle készület kelletik a kísértetek ellen. A másik ember pedig tisztességes hosszú köntösben leírva, ugyancsak azt kívánja, hogy a szerzetesek tündököljenek régi szent atyák példájával mindenki előtt. Ezek közt a község, kiknek kezökben

ka, jelenti a világi emberek munka alá rendelt állapotját. Mert szükségesképen a földet kapálni kell, ha gyümölcsével akarunk élni; a mint Ádámnak az eset után megparancsolta Isten. Mindazáltal a munka közt utolsó czélunkról, mely a halál, el ne felejtkezzünk. Azoknak kezökben pásztori bot és szőlőnyesegető kések is irattak, hogy hivatalukról el ne felejtkezzenek; mert illendő szorgalom nélkül el nem élhetünk. Mindazáltal az ő munkájoknak és marhájoknak zsengejét olyan tiszta szívvvel áldozzák, nem mint Kain, hanem mint Ábel cselekedett az ő áldozatjával. A mesterember az ő mivelő szerszámaival azért iratott le, hogy azzal minden embernek az ő hivatalát elébe adná, hogy valamint a mesteremberek mivelő szerszámokkal csinosan minden dolgot végbevisznek; úgy a keresztyén embernek is ne legyen kisebb gondja az ő lelkének és szívének felékesítésére. A mely embernek pedig harapófogó és két élű pallos van a kezében, az a törvénytévőknek ad példát; kik az igazságot is igen előttük tartásák ugyan, de az irgalmasságról semmi uton el ne felejtkezzenek. A mely ember mértéket, erszényt és rőföt tart kezében, az a kereskedő embereket tanítja, hogy valamint az igaz mérték mellől a nyereségnek szeretetéért el ne álljanak és sem az adók, sem a vásárlók lelkökre nagy adósságot ne rakjanak. A királynő képe elébe a mely doktorok és borbélyok irattak, azoknak is szükséges az intés, mert a szegény betegeken és sebeseiken tilalmas uton huznak-vonnak; mely miatt mások orvosai akarnak lenni, ugyanakkor magok lelkének veszedelmére munkálkodnak. A mely ember kinyujtott kezeiben bort és kenyeret tart, mindnyájunkat tanít a keresztyén gazdálkodásra. Holott maga mondja Idvezítőnk; Vajmi sok példák vannak erre, kik az utasokat örömet fogadták, hogy az Isten ő magát fogadták be házokba; melyről elég világos az Ábrahám példája, ki az utasok képében az Isten angyalait vendégelte. Másfelől az embernek, kinek kulcsok vannak kezeiben és mérőpálca, a városi polgároknak ad rendet elibök, kik midőn szorgalmatosak az ő világi tisztökben, vigyázzanak arra is, az alacsony városi rendek gonoszságra ne vetemedjenek; hogy Isten előtt panasz nélkül maradhassanak meg tisztökben. A borzas haju emberen értetik az olyan tékozló, ki bujaságra, kártyára s koczkára pazarolta az Istennek szép áldásait. A ki mindezeket az elősorolt dolgokat elkerüli és ehhez a példához szabja magát, annak könnyű számadása lészen az ítélet napján.

CLXXIX.

A részegségről.

Caesarius a részegséget ilyenképen ábrázolja ki: tudniillik, hogy a torkosság a testnek mértéketlen kivánsága az ételben és italban. Ennek rajzatai pedig a tisztátalanság, rendetlen vigasság, nyelveskedés és az értelemnek tompasága. Mert a torkossággal ötfélekép vétkezik az ember. Először: az ételben való kényes válogatás. Másodsor: az ételnek módnélküli való költséggel készítése. Harmadszor: idején kívül dobzodni. Negyedszer: azon nagy gyönyörűséggel mohon kapni. Ötödször: mérték felett enni. Az első ember Ádám, a paradicsomban elsőben is a torka miatt botlott meg. A torkosság fosztotta meg Esaut is első szülöttségi jogától. A Sodomaelieket ezen vétek ígérte rut bűnökre. Az izrael fiait is a pusztában az rontotta meg. Így szólván Dávid felőlök: *Még szájokban volt az ő eledelök és az Ur haragja felgerjedett reájok.* A Sodoma gonoszsága a kenyérnek bőségétől származott. Mert az Isten embere Abdó, Bételbe küldetvén, az étel miatt az orozlántól széttépetett. Az evangéliumban is a gazdagról az vagyon irva: hogy a ki vendégeskedik vala, a pokolba temettetett. Nabuzárdán a szakácsok fejedelme. Jeruzsálemet torkossággal vesztegette. Látod mennyi veszedelem találtatik fel az irásban a torkosság miatt. Holott Salamon is azt mondta: *Jaj annak a földnek, melynek fejedelme reggel eszik.* Ennek kedves magzatja a részegség; a részegségnek viszont a bujaság. Miről így emlékezik Bazilius; midőn a hasnak keressük a kedvét, akkor a barmokhoz hasonlókká tesszük magunkat. Viszont Boacius így emlékezik: a ki a jóságos cselekedet mellől áll, az megszűnik emberré lenni. Midőn azért istenes ember nem lehet természetének elváltoztatása miatt, szükségesképen barommá kell lenni. Az Uj testamentomban pedig így int: meglássák, szivetek részegséggel meg ne terheljétek. Vajmi sokan szép tudományra mehettek volna, ha a dobzódás, vagy a bujaságnak felhője elméjüket meg nem homályosította volna; melyet még a pogány bölcsek is állalláltak. Miről azt írja Ovidius: hogy nincs e bujaságra izgató heggesebb sarkantu a részegségnel. Ez tette mezteleenné Nóét. Lóthot a maga leányával ez vétkeztette. Sőt barátságos emberek a bor miatt halálra üldözték egymást. Heródes Antipás nem ölte volna meg ker. Jánost, ha a bortól fel nem hevült volna. Babilóniának királya Bóidizsár, Cyrus és Dárius miatt nem veszett volna el azon éjjel, ha az itálnak békét hagyott volna. Nem oknélkül

mondja az apostol: *Jözanok legyetek és vigyázzatok*. Azon könyörögjünk hát az Istennek, a józan életre adjon oly malasztot, hogy az ő menynevei asztalához mi is férhessünk, a hol a szent angyalokkal vendégeskedjünk örökké.

CLXXX.

A hűségről.

Pál, a longobárdusok historikusa, egy Onulfus nevü vitézről nagy hűséget ír, a ki kész volt királynak hűsége mellett halált is szenvedni. Mert midőn ura Portátikus, Grimoáldus királynak birtokába és rabságába esett volna, noha egy uton kegyelmet szerzett volt Portátikusnak a királytól; de viszont elárultatván a király előtt, halálra ítéltetett Portátikus. Melyet észrevevén hű szolgálja Onulfus, hogy reggel halálra vitetnék az ura, bémegyén a fogházba és az urát felöltözteti idegen köntösbe s inas képében ki viszi az örök közt Portátikust, éjjel a városnak kőfalán lebozsátja; így megszabadulván Portátikust, megyén a franczia királyhoz. Másnap Griomáldus király végére járván a dolognak s a szolgát Onulfust hivatja és törvényt hozat reá, azért, hogy a rabot ugy elszöktette volna. Kit a király emberei sokképen itélik el halálra; de magába térvén Grimoáldus király, mond végtére a törvénytévőknek: nem méltó elvezni a jámbor szolgának, ki az ő urához ilyen nagy hűségét mutatta; sőt inkább becsületet s előmenetelt érdemel. E szók után tisztességesen megajándékozza Onulfus. Geribaldus pedig, ki árulója volt az ő urának, megöletik Griomáldus király által, Nándor-Fehérvárt, noha nyomorultul, de igazságosan.

Ennek magyarázata.

Édes fiaim! ez a hű szölga Onulfus, jó példát mutat minden keresztyén embernek; mert kiki olyan nagy hűséggel tartozik a maga lelkének gondviselésére, hogy gyalázatot, kért, veszedelmet elszenedjen inkább, mintsem hogy lelkében kárt valljon. Ezt a példát valóban szentül követték a mártirok, mert azok kinokat s halált szenvedtek, a lelkökre is gondot viseltek. Griomáldus királyon pedig értjük a nagy Istennek kegyelmességét, ki a lelki hűséget megtekinti és nagyra becsüli bennünk, ugyannyira, hogy megbecsülhetetlen ajándékokkal ékesít fel minket és maga dicséretet tészén az igaz és hű szolgának jó magaviseletéről.

A házasságtörésről.

Volt egy királynak him és nőstény oroszlánja, mikkel együtt tartott egy leopárdot is. Elmenvén egykor a him, a nyöstény oroszlán felekezett a leopárddal; mit hogy észre ne venne a himje volt egy tó a király ablaka alatt, miben mindig megfürdött a nyöstény oroszlán. Ezt észre vévén a király, a tócskát elrekeszti előle. Azonban érkezik a himje, megérzi rajta a felekezésnek szagát és kevés idő mulva, mint egy ítélő bíró, megbünteti és megöli társát.

Ennek magyarázata.

Igy a bűnös embernek is, ki az ő lelkének ellenségéhez az ördöghöz adja magát és gonosz vétkek által azzal az ocsmány leopárddal egyaránt teszi a bűnöket. De ha igaz penitencziatartásnak forrásában gyakran megmosódik, bűneiről igaz vallást tévén, megmenekedik a haláltól: ha pedig avval a drága orvossággal nem él, melyet előnkbe adott a mi jó istenünk, ilyen ítéletet fog hallani: „Az örök kárhozatra menjetekek átkozottak.“ Melytől őrizzen mindnyájunkat a felséges Isten.

V É G E.

II. KÖNYV TARTALMA.

	<i>Lap.</i>		<i>Lap.</i>
A szeretetről	73	Csak a jóké a menyeknek or-	
Az irgalmasságról	75	szága	125
Az igaz ítéltről	76	A hét halálos bünről	126
Az életnek igazságáról	77	Három királyról	127
A hívtségnek elkövetéséről	77	Méltó jutalom követi a gonosz-	
Az okosságnak követéséről	79	kat	128
A gonoszok irigysége a jók		Az ördögnek mesterséges csalárd-	
ellen	80	ságáról	129
A hívészes dicsőségről	81	Az igazat ítélőknek dicséretéről .	129
A természet szerint való gonoszt		A hamis sarczolatásról	130
szelidséggel kell megelőzni	83	Az igazságról	131
A hív lélek eljegyzéséről	84	Hogy a jó vezéreket nem kell	
A bűn mérgéről, melyet minden		megváltoztatni	131
nap vészünk	85	A menyországáról	132
A roszt példáról	86	A számkivetett bűnös léleknek	
A rendetlen szeretetről	88	visszafogadására	132
Az atyának tiszteletéről	89	A halálnak emlékezetéről	135
Eufránius fiának, szent Eleknek		A léleknek tökéletességéről	137
életéről	90	A vallástételről	139
A jó példáról	93	A kevélységet gyakran alázatos-	
Az életben való előmenetelről	95	ság követi	140
Melyben arról példa adatik	99	A fősvénységnek mestersége mun-	
A kevélységnek vétkérről	101	kájáról	145
A nyomoruságról és háboruság-		Jó elmélkedésben kell foglalatos-	
ról	102	kodni	147
A családságról és annak orvos-		A hív léleknek szépségéről	149
lásáról	104	A világiaknak gyönyörűségök-	
Világi felelem	105	ről	150
A lelki orvosságról	106	Az ur megtestesüléséről	152
Az ördög sugallásáról, a világi		A léleknek gondját viseléséről	153
eszközök által	106	Az álhatatosságról	154
A háládatlanságról	107	Nem talál mentséget ember az	
Az alázatosságról	108	utolsó napon	156
A cselekedotnek méltó büntetésé-		Halálíg nem kell tagadni az igaz-	
ről	109	ságot	159
A von asszonyok családságáról	111	A tiszta életről	159
A hamis bírásról	113	A hív léleknek töredelmességé-	
A vétkekről és ítéltről	113	ről	161
A halálnak mivoltáról	114	Az örök hazának jutalmáról	162
A kérdésről	115	A háládatlank veszedelméről	163
Az életnek megfontolásáról	116	A fősvénység sokakat megvakít	165
A békességnek megtartásáról	118	A jövődöbéli gondviselésről	166
Az ember életének folyásáról	118	A világi gondot nem kell kö-	
Elméneknek mennybe emeléséről	120	vetni	167
A bűnnek eltörléséről	120	Az egységről	169
Mint kell öszvebőzölünk Iste-		A gazdagságon nem kell kapni	170
nüökkel és felebarátunkal	121	Az egymás között való szeretet-	
A kísértetek módjáról	122	nek állhatatosságáról	171
A Krisztus győzedelméről és sze-		A ki meg nem próbál valamit	
retetéről	122	nem tudja mire való	171
A szeretetnek fogyatkozásáról	123	Az ördög mesterségéről és mely	
Krisztus bezárta a poklot szon-		titkos lényen az Isten ítélete	172
vodásával és halálával	124	Gergely papának eredetéről, Is-	
Az irigységéről	124	tennek csudálatos rendeletéből	174

A házasságrontóknak ítéletéről	182	A Krisztus halála által szerzett nékünk idvességét	219
A lélek őrizetéről	183	Az Isten mint szereti azokat, kik ellene nem járnak	220
Az Isten jótéteményéről meg kell emlékezni	184	A megátalkodottakról és azok- nak büntetéséről	221
Az imádságot, mint szép ének- szót úgy hallgatja az Isten	185	A családságról	223
Az isteni malasztot kérőknek ké- szen vagyona a mennyei sege- delem	186	Mily háládatlan az ember ezen a világon	224
Krisztus halálra adta miértünk magát	186	Az asszonyoknak mesterséges csa- ládságukról	227
Az ördög veszedelmes mestersé- géről	187	A világi dicsőségről, bujaság- ról; mely sokat veszedelembe viszen	231
A világnak háromféle állapotjáról	188	A házasságtörő asszonyokról	232
A szabad akaratról	188	Az ifjak az ő szüleik vigyázatá- ban maradnak meg a tiszta életben	233
A jóra való restségről	189	Nem kell asszonyoknak hinni, mert haragjában kijelenti a titko- kat	238
A Krisztus mi életünkért halt meg	190	Az asszonyemberek nemcsak meg jelentik a titkokat, hanem ha- zugsággal is megtoldják	235
A hiv léleknek örömről és örök- ségéről	190	Az asszonyembernek nem kell hinni	236
A bűnnel berutult lélek fohász- kodással tisztul meg	191	Az okos bírónak igazságáról	237
A Krisztus menyben szerzett ne- künk örökséget	191	Nehéz számadás azoknak, kik a másokét hamisan elfoglalják	238
Ez életben találjuk fel a kegye- lemnek ajándékát	192	Az igaz barátságának próbájáról	241
A halálról	192	Jobb az okos, az erős férfínál	242
Ez életben megengesztelhetni az Istent	193	A gazdagok és szegények állapot- jokról	243
A Krisztus harczáról és győze- delméről	193	Az irigyek a jóknak is kárt tesz- nek	244
Az Isten nem mindjárt igazsága szerint, hanem irgalmassága szerint cselekszik az emberek- kel	194	A lelki barátságról	244
A világ gonoszságba helyeztetett és szorongatásba	195	Krisztusnak ártatlan haláláról	245
A lélek áthágásairól és sebeiről	196	Midőn lelkünk ismerete szoronga- tásban vagyona, mit kellessék cselekedni	246
Minden dolgokkal vigyázva kell élni	199	A jó lelkipáztornak vigyázónak kell lenni	247
A hálaadásról	201	A Krisztusnak irgalmasságáról a megtérőkhöz	248
Az igaz ítéletű embernek állapo- táról	202	Kiket kemélységgel meg nem győzhetünk, meggyőzzük ke- gyességgel	249
Vigyázni kell az ördög mester- ségére	203	A lélek sebeiről	249
A halál emlékezete, kirekeszti a világi gyönyörüségeket	204	Ez életben tanuljuk meg, mi kö- vethet jövendőben	250
Az állhatatosság ígéretéről	206	A hallásból követheti az ember a jó tanácsot	251
Az ördög fősvénység által szokta veszedelemre vinni az embert	207	Az ördög tőreiről, melybe kíván ejteni minket	252
A tévelygőknek igazulásáról és a nyomorultaknak vigasztalá- sukról	209	Az utolsó ítélet félelméről	253
Mint kell valakire bizott nyáját őrizni	214	A világnak munkás állapotjáról	255
A mennyei orvosságok, némely lelkeknek meggyógyulásokra szolgálnak, némelyeknek nem használnak	216	Az idvességnek utjáról	256
A lelki győzelmek jutalmáról	217	A nagy embereket is meg kell dorgálni gonosz cselekedetök- ért	257
Az emberi nemzetnek pokol- tornáczából való felszabadítá- sáról	218	A bűnnek mérges voltáról	258
		A bűn egy vagy más helyt bűn- tetődik	258

A haszontalan dicsősséget minden rosz követi	259
A mennyei malasztól	259
A bűnös lélek mint tisztulhat meg a bűnnek poklosságától	259
A Krisztus szabadított meg az örök veszedelemtől	261
Az ideig tartó nyomoruság, mennyorszában örökös vigas- ságra fordul	262
A mennyei hazáról	284
Mint kell az ördög ellen har- czolni a Krisztus kinszenvedé- sével	285
Mi volt oka Trója veszedelmé- nek	286
A bűnnek büntetéséről, melyről az életben büntetést nem ve- szünk	287
A léleknek örökös voltáról	288
Mint találták fel a szőlőt	288
Mint von el az ördög a jó csele- kedetektől	289
A ki az Istennek szolgál, nem veszi el jutalmát	290

Az átoknak eltávoztatásáról	291
A rendetlen félelemről	292
A világ gonoszságáról	293
Másodszor is a világ gonoszságá- ról	294
A jó tanács hallásáról	295
Tizenkét törvénynek megtartásá- ról	297
A bűnösöknek megtéréséről	299
A jó barátságról és hogy az igaz- ság megszabadít a haláltól	299
A hív léleknek állhatatosságáról	302
A világ nyomoruságáról	309
A természetet senki meg nem ta- gadhatja	310
A világnak csudaállatairól	312
A lelki orvosságról	313
Az öldősérről	314
Minden gazdagságnak dajkája a gondviselés	315
A részegségről	318
A hőségről	319
A házasságtörésről	320

HARMADIK KÖNYV

TRÓJA

VESZEDELMÉRŐL,

melyet az oszlopról nevezett Gvido, Messána város birája hozott rendbe és deák históriába ikt.

Magyarra fordította

HALLER JÁNOS.

Sokat gondolkodtam arról, ha méltó volna-e, Trója históriájának magyar nyelvre átfordításában munkálkodnom? mely históriát annyi rendbéli régi tudós emberek vették pennájukra; de minthogy azok a bölcsek pogányok lévén, az ő gondolatjok után jártak inkább s oly vétkes találmányokkal toldták azt a históriát, melyben mind lehetetlenség, mind vétkek volt. Illendőnek véltem lefordítani, hosszas rabságomnak avval is töltvén idejét: melynek fordításában akkor munkálkodtam, midőn már három esztendő töltem volna a fogarasi fogházban. Azért mondom vétkesnek a régi bölcsek irását azon dologról, mert az ő hamis istenöket úgy említik, mintha azoknak rendeletök, vagy segítségükből kellett volna valaha valami fölséges dolognak végbe menni. Egyébaránt tagadhatatlan dolog, hogy egyéb világi történeteket felül halad mind régiséggel, mind a jeles dolgoknak rendes és elég hosszas leírásával; mire nézve oly méltóságos, hogy alig olvasunk olyan bölcseket a régiek közt, kik avval irásukat nem ékesítették volna, némelyek ha csak részszert is, de a mennyien irnak rólla, anynyi féle képen különböznek az irásban, ki elméjét köszörülte s mutogatta rajta, ki egyik s ki másik nemzetnek akarván inkább kedvezni; az igazság mellől pedig olyankor elállottak és a magok tetszésén jártak. Hanem ennek a históriának igazságára ilyen formán találtak; hogy az emberek régenten hosszas emlékezetnek megmaradására nagyobb pompát követtek el a temetéseknel, úgy hogy midőn a testet megégették s porrá törvén egy edényben a földbe boltos sirba tették volna; oly égő tüzet is talált volt fel az emberi okosság, mely a lámpásban sok száz esztendőig megmaradt el nem aludt: sőt azt örökké tartó tüznek hívták és a temetésen a nagy embereknek olyan tüzet is alkal-

maztak a mely addig tartott, mig uj lég nem érte. Ilyen temetése lévén Ditisnek és Dáres Frigius trójai vitéznek, kik mind a ketten jelen voltak a trójai hadban. s az egész trójai históriát igazán és rendszeren leirták magok táblákra és magokkal azon táblákat is eltemették; kiknek temetőjökre a tűz világáról Athenában rá tanálván, rátanáltak az irott táblákra is. Mikből deák nyelvre fordította volt a históriát egy római KORNELIUS SALUSTIÚS nevű tudós ember: azután bővebb szóval a felül nevezett GVIDÓ. Azon nyugodtak meg jobbrészt az emberek, mintha egy asszony miatt kellett volna veszni csak annak a nevezetes városnak és annyi nemzetségnek: de nem úgy kell azt mind hinni; hanem annak előtte való időkben indult és növekedett volt a nagy gyűlölség az ázsiabeliek és a görögök közt Jáson és Herkules miatt; kit a historia előhoz ezután. Végre Menelaus feleségének Helénának elragadtatása csak megújította a régi gyűlölséget, miből alkalmat vettek a hadakozásra. Ez lévén azért kedvezés nélkül való és legigazabb história Trója veszedelméről; magyar nyelvre fordítottam, elkezdvén a GVIDO elő beszédjén.

Fogarás várában 1681.

HALLER JÁNOS.

ELŐBESZÉDE

a trójai hadról GVIDÓ-nak, ki az oszlopról neveztetik, Messána város birájának.

Noha az idő, mint egy rozsdá régi dolgokat napról napra emészti és teljesen feledékenységgel borítja el: mindazáltal, régi tudós embereknek írásaik azt is meg-orvosolják; úgy hogy, mind azok a régi jeles példák a hallgatás miatt el ne temetessenek. Mert a régi példákkal szokott a következő embernek indulatja felséges dolgokra gerjedni, az elmúlt dolgokat ujalagszem elébe hozván Trója városnak veszedelme azért méltó lévén arra, hogy emlékezetbe megmaradjon; sok bölcs emberek pennája fogott annak leírásához. De sokan, kiváltképen a poéták közzül, oly természet felett való csudákkal elegyítették, melyekkel az igazságot is kétségessé tették. Kik közt kiváltképpen Homérus a históriának igazságát holmi maga találmányira fordította és a valót hamisságra hozta; mert hamis isteneket: kiket ő hitt, kedve szerint a régi hadakozóknak társaságába elegyítette. Kitől több poéták is példát vévén, hogy ők se láttasanak alábbvalóknak lenni a találmányokban, az volt jobb, a ki ujithatta valamivel azon dolgot. A mint Sulmondban lakó Ovidius is egy néhány rendbéli irásában hozza elő, de csak elméjének nyughatatlansága szerint. Virgilius pedig, noha igazakban állott azon dolog mellé, de sokban követte ő is Homerus poétát. De hogy igazabban napfényre jöjjön az a régi jeles napkeleti história és érthessék valóságát minden jó példákban gyönyörködő emberek; én, Messána városnak birája GVIDÓ, a szerint irtam le mindent, valamint Ditis görögnek és Frigius Dáresnek két könyvükben találtam az egész dolgot, kik azon a harczon személyesen végig jelen voltak. melyeket Athenzában találtattak fel. Noha ezeket a könyveket, egy római, KORNELIUS (ki a nagy

SALUSTUS-nak unokája volt, kiról magát is hivatta) deák nyelvre fordította volt. De minthogy minden igyekezetével mentől rövidebb irásba akarta a dolgot hozni; ahozképest, sok jeles dolgokat kihagyott a históriából, melyek az embereknek legnagyobb mulatságot szerezhettek volna. Én azért hátra nem akarván hagyni, mindent igazságosan leirtam; tudniillik: mi lehetett a görögök gyűlölségének oka, melylyel dühösködtek a napkeleti nemzetségek ellen? miért kellett feltámadni a nagy Görögországnak? kihez volt abban az időben foglalva Olaszország is, mely azután római birodalomnak neveztetett.

Megakarok mindent írni; hány királyok, a görögöknek mennyi vezérei keltek fel, személy szerint fegyverbe öltözvén. Trója oltalmára is micsoda királyok és fejedelmek keltek fel. Meddig tartott az a győzedelmes hadakozás, hányszor volt derék harczok. A nagy emberek mint és kik miatt estek el. Melyeket Kornélius elmulasztott; én pedig szükségesnek tartottam emlékezetbe hozni.

Azért irásomhoz eképpen kezdek:

HARMADIK KÖNYV

A TRÓJAI HADRÓL.

Jásonnak indulása.

Thessáliának országában (mely Romániához tartozott, melynek lakosait Mirmidonoknak hívták; most pedig azon tartományt Saloniciumnak nevezzük) uralkodott abban az időben egy jámbor és igazságot szerető király Péléus, feleségével Thétissel együtt, kitől származott ama nagy hirü vitéz Akhilles. Ezeket Mirmidonoknak nevezték, a kik Olaszországot, azaz: nagy Görögországot lakták. Innét származtak az Aprusinusok, kik Trója veszedelmére felindultak; ez a nemzetség Siciliának szomszédságában lakott; Thétis város, mely közöttök van, a Péléus feleségéről neveztetett el, a mint némelyek írják. De igazabban a Mirmidonokat Thessália lakosainak mondhatjuk, kiknek urok volt Akhilles, Péléusnak az atyjának halála után születvén, ki hatalmas erővel hadakozott azután a trójaiak ellen. Azoknak eredetéről csudadolgot költött Ovidius, (*Mezam 14.*) mintha régentén hangyák lettek volna a Mirmidonok és a thessáliai királynak könyörgésére változtak volna emberekké; mivel az egész tartományban oly gonosz nyavalya uralkodott volna valaha, mi miatt elfogyván az egész nemzet, csak egyedül marad meg a király, ki bánatjában valami berekbe menvén, ott látott egy fatövénel igen nagy hangyabolyt és azokért könyörgött, hogy emberekké változnának. Szent Máthé apostol írásaiban is van emlékezet a Mirmidonokról; mivel volt néki lakása Thessáliában. Erről a Péléus királyról írja a história, hogy egy öreg Aeson nevű bátyja lett volna, ki nagy vénség miatt elerőtlenedvén,

öcsésének Péléusnak hagyta volna a thessáliei tartománynak igazgatását. E felől írja Ovidius, hogy ujlog megifjodott, mert késő vénségében lett ennek Jáson nevű fia, mintha egy tudományos leány mestersége által vette volna az ifjuságnak erejét. Származván annakokáért ettől az a régi híres, neves és becsületes Jáson, ezt a földnek népe annyira szerette, hogy mint magát a királyt Péléust, mindenki úgy becsülte. Ez a Jáson pedig az ő bátyjához Péléus királyhoz mindenben nagy engedelmes-séggel viselte magát, noha a thessáliei királyság ötét illette volna; de azért a szolgálatért nem hálaadással hanem bosszuval fizetett Péléus király; mert látván Jásonnak jó magaviseletét és mindenki előtt kedves voltát, végre irigységre fakadt ki és a királyi koronát kezdte tőle féltetni; de hogy magát ne gyanusítaná, mesterséges és titkos ármánynyal akarta elveszteni Jáson-t.

Vége, nagy hire futamodott, hogy a trójai birodalomban napkeletre egy Colchis nevű szigetben volna egy bárány, melynek a gyapja merő arany volna. Annak a szigetnek a királya pedig Étes nevű öreg ember volt. Ennek az arany báránynak őrizete felől csudálatosan ír a história; mintha Mársnak gondviseléséből két, száján tüzet okádó ökör őrzötte volna. Valaki azért ennek arany gyapjához akart jutni, szükségesképen azokat a tüzet okádó ökröket kellett birni és azokat járomba fogván, velök a földet felszántani. Azon ökröknek meggyőzésök után egy rettentő tüzes sárkánynyal meg kellett harcolnia, melyet is meggyőzvé és megölvén, annak fogait kikellett szedni és a felszántott földbe kellett bévetni s boronálni, mely fogak kikeltek a földből; mert azokból nagy seregek támadtak, kik harcolni kezdvén magok közt, kegyetlenül pusztították el egymást. Ilyen veszedelemmel juthatott bárki is az arany gyapjuhoz; mihezképest, mindenkinek szabad volt próbálni. Erről azt tartja ugyan a régi história; mindazonáltal, ha a dolognak igaz voltára kell lépni, ezen az arany gyapjas bárányon Étes királynak nagy gazdaságát kell érteni, ki Colchis szigetben tartotta ugyan is minden kincsét és azt csudálatos ördögös ármányokkal és mesterségekkel oltalmazta. Kinek gazdagságára sokan vágyódtak a világ fiai; de el nem nyerhették, mert eleit vette Étes király szándékuknak, az ördögös tudományok által, úgy hogy a kik rávágytak, nem nyereséget, hanem veszélyt szereztek magoknak.

Ennek az arany gyapjunak hire érkeztén Péléushoz ebből mindjárt ürügyet gondolt a Jáson vesztére, hogy mások ne is

gyanítsák gonosz szándékát; kezdette alattomosan biztatni a jó indulatu vitéz ifjat Jánost, az arany báránynak elnyerésére. Azonban Thessáliában a királyi városban országgyűlést hirdet, hol megkellett jelenniök minden előkelő főembereknek; harmadnap mulva pedig Péléus király maga szólítja Jásont és a fejedelmek előtt így szól hozzá: édes unakaöcsém! megvallom nagy dicsőségem van ilyen felséges birodalmamban; de még is inkább gyönyörködöm a te vitézi erődben és nemes indulatodban, minek noha a szomszéd országokban elég nagy hire van; de azt még is naponkint öregbiteni kívánom, mert te vagy a thessáliai birodalomnak és az én királyi székemnek ékessége, mert a te árnyékodban bátorságosan nyugszik az ország és ellene semmi ellensége nem mér támadni jelenléted miatt, mindazáltal még is nagyobbra becsülnéd és többitenéd örömeimet, ha az Étes király birtokában lévő arany gyapjút az én kincstáramba hoznád; a melyet úgy hiszem, a te emberséged által meg is érek, ha munkádat nem kiméled; melyhez mihelyt kedvedet látom, bizd rám a készületet, mint illik király fiát olyan hosszú utra és munkára elkészíteni. Nyugodjál meg azért az én kívánságom; miért jövendően is az én szeretetem nevedni és virágozni fog a te fejedén: a mivel nem csak nekem teszesz eleget, hanem magad becsületét is terjeszted, miért is haszontalan reménységgel nem akarlak tartani; hanem bizonynyal elhidd, hogy holtom után királyi székembe tégedet akarlak hagyni, melynek még életemben megakarom vetni alapját, megnyugodván jó erkölcsödben.

A fejedelmek előtt ilyen szép dicséretét és nagy ígérését hallván Péléus királynak Jáson, nem is gondolván a királynak titkos álnokságát, nagy örömmel felgerjed és a királynak édesgető szavait az ő előmenetelére, célzóknak tartván lenni, bizván is a maga erejében, kész mindenre és a Péléus parancsolatainak teljesítésére bátor szívvvel ajánlja magát. Ennek megörülvén Péléus elhitei magával, hogy már a szerencse mindenben anynyira fog kedvezni neki, hogy álnok gondolatjának mindenben kívánatos vége lészen; minden eszméjét a hajók készítésére fordítja, tudván Colchis szigetét a széles tenger közepén lenni. Hivatja Árgost, ki a világon abban az időben a faragó mesterségben legtudósabb volt és oly nagy hajót készít, milyen annakelőtte ezen a világon soha nem láttatott és e hajót a maga nevére Árgosnak nevezi. Azt is tartják a régiek, hogy a legelső vitorlás hajó ez lett volna e világon, min meszsze földre szoktak az emberek indulni; ehézképest minden régi hajót azután Argó-

nak neveztek. Jó módjával elkészülvén a hajó, sok jeles ifjak Thessáliába felkészültek, Jáson mellé adván magokat; a kik közt a pogány világon ama legnevezetesebb jeles férfi is jelen volt Herkules, ki Jupitertől és az Amphitryon feleségétől született. Ez azon Herkules, kinek csodatételeit és erejét hirdeti az ó-kor; a ki sok óriásoknak nyakokat szegte és amaz igen erős hies Anthéust birkozás közben úgy megszorongatta, hogy még csontjai is öszveroppantak. Erről írják a poéták, hogy a pokol kapujának őrzőkomondorát elhozta, melyet nyakonkötve hurczolván, sok helyen úgy kiöntötte a földszinén mérgét, hogy noha nagy károkat tett, de végre erejét vesztette, mérge nélkül maradván, Cerberus. De légyen elég ilyen költeményeket beszélni Herkulesről és a mit igazán mondanak felőle szóljunk ahoz. Az ő emlékére emelt a régi világ oszlopokat Gádesben, a mik bizonyosságot tesznek annak az erős vitéznek sok rendbéli győzedelméről, melyeket máig is Herkules oszlopainak nevezünk. Ezen hős ivadéknak tartá magát macedoniai Nagy Sándor is és midőn ezekhez az oszlopokhoz jutott volna, nagy győzedelmei után megszűnt hadakozásától, nem akarván ezeken az oszlopokon tulterjeszkedni a földhatárán; mert az akkori fogalom szerint ezeken tul kezdődött a nagy Oceántenger, mely az egész földtekét körülövedzi; ott építettett egy Akon nevű várost a tengerszoroson; abból a városból indulnak a hajósok a nagy tengernek minden részeire, azon belől lévén egy nagy szoros: ott emeltettek a Herkules oszlopai, melyekre azt irták Saracén nyelven: *Sáfs*; melyen azt értik, hogy azon tul ninesen mód járni, vagy evezni.

Elkészítvén Péléus király a szükségeseket, megindul Jáson Herkulessele és azokkal, mik mellé adták magokat; midőn a tengeren meszsze járatlan helyre érkeztek volna már a hajósok semmit egyebet a tenger állásáról nem ismertek, csak azon csillagokra vigyáztak, melyeket a görögök nagy tekergős kigyóknak hívnak, a hajósok Trámontánának, magyar nyelven pedig, kis- és nagy Gönczölszekerének szoktuk nevezni; ezek a többi csillagok módjára le nem tűnnek, hanem mindig az égen szoktak maradni. Ezeket a poéták nevezik kis és nagy medvének; melyekről írja Ovidius II. könyvében, mit *Metamorfosisnak* nevez, hogy Calystona és Arkades fiai voltak volna, kik medvékké változtak. Ezek mindig az északi sarkok felé látszanak az égen. Ezeknek a csillagoknak természetes járását ismervén Filótes, ki fő hajósmester volt, ezekután vigyázott és igazgatta a hajókat mindaddig, hogy a nagy széles tengeren átalvitte a frigyiai partra,

mely Trója várossának egyik legnevezetesebb birodalma volt, melyet Simentának neveztek.

A görögök mint szállottak ki a trójai birodalomnak határára, ellene levén Laomedon a trójai király Jásonnak és Herkulesnek.

A görögök midőn a hosszú tengeri hajózásban igen ellankadtak volna, ohajtva várták a nyugodalmat; mihezképest a tengerparton napokat töltöttek el forrásokat keresvén szomszáguknak eloltására, a föld lakosait mindazáltal semmiben nem akarván bántani. Mindazáltal az irigységnek gonosz munkálkodása mindenkor uralkodott a földhátán, ezeknek csendes magaviseletökből is iszonyu veszedelem okait gondolták ki; mely miatt nemsokára e világnak olyan nagy nemzeteit, fejedelmei és királyai veszték el, kinek mását alig említik a históriák és olyan városnak kellett utolsó veszedelemre s szolgálatra jutni, a mely annakelőtte az egész világnak tüköre és koronája volt, noha pedig a görög nemzet által ment ez a nagy romlás végbe, melylyel magoknak halhatatlan emléket szereztek; mindazáltal oly drágán s annyi nagy embereknek vérével s életével vásárolták ezt a hirt s nevet, hogy méltán kérdőre vehetők, dicséretére szolgált-e inkább az a hosszú harcz annak a nemzetnek, vagy kisebbségére? Mindazáltal a bölcsek mondása szerint egynek romlásával más tény felmagasztaltatik; ugy a trójai romlásból hatalmas nagy esetek keletkeztek, mert e világnak feje Róma városa, a trójai menekültek, ugymint Aeneás és Askánius által vett magának első épülést, Julius lévén Askániusnak fia; ki főoka volt Róma alapításának. Azonkívül több hatalmas városok, sőt tartományok is a trójai menekültek által épültek, ugymint: Anglia, mint trójai Brutus kezdett megtelepíteni, mihezképest Brittánia nevet visel azon ország mai napig. Hasonlóképen Frankhon, melyet Aeneás társa Frank kezdett megtelepíteni és ott várost építeni, melyet máig is Frankóniának sőt a birodalmat is Frankhonnak hívják. Velenczét pedig trójai Anthénor kezdette elsőben építeni. Sőt Siciliát és Sikánus király terjesztette, kiről azt a tartományt Sikániának hívták egy időben. Végre elmenvén onnan Sikánus, Sikulus nevü öcsesét hagyta helyében, kiről nevezetett azután Siciliának a tartomány: így változott meg annak az országnak neve, mely annakelőtte Tusciának hivatott.

Azokban a tartományokban Aeneás több nevezetes váro-

sokat is épített, ugymint: Neápolist és a Cajeták tartományát, mely a régi időkben győzhetetlen nemzetnek tartatott. Diomédes is, ki a trójai harcokon nagy emlékét hagyta, noha görög volt, mindazonáltal Trójától nem hazájába ment, hanem Calabriát telepitette meg; ő róla írja Ovidius, hogy Circe a napnak leánya s Diomédes társait mind madárkává változtatta volna, Isidórus is írja egyféle madarak felől, hogy azokat Diomédes madarainak hívják; azok pedig, a deákok és görögök közt választást tudnak tenni; mihez képest, a mely görögök Kalabriában laknak, azokra rászállanak azok a madarak, de latinusoktól vagy dekoktól messze távoztak. Ehez képest, a mint feljebb említettem volt, nagy veszélynek látszott e dolognak kezdete; de sok jók származtak belőle későbbben; mert ezt írja a história, hogy midőn Jáson és Herkules a tengerparton nyugodtak volna, olyan hirt hallott felőlök a trójai király, mintha idegen nép jött volna azon földre Görögországból, kik csak kémleni jöttek, hogy jövendőben annál könnyebben meghódíthassák birodalmát.

Abban az időben pedig nem volt Trójának olyan fényes és kiterjedt épületei, midőn Laomedon király lakott benne, mint annak utána. Ez a Laomedon király káros és veszedelmes tanácsból követet küld Jásonhoz; a ki így kezdi el beszédét: Laomedon király, ennek a földnek ura, csudálkozik rajta, hogy mertetek az ő birodalmába jönni engedelem nélkül, ki nagy békeségben szokta országát tartani. Minekokáért szigoruan parancsolja, határból mentől hamarabb kimejetekek; úgy hogy a holnapi nap senki közzületek itt ne találtassék; melyet ha mulasztjátok, akkor mint nyilvános ellenséget úgy lát titeket. A követet kihallgatván Jáson, bánattal és bosszuval megtelik s mondja a társainak: minő meggyaláztatás ez Laomedon királytól, tudniillik: kívánja, hogy a határból mentől előbb kirakarodjunk; holott ha valódi királyi vér volna benne becsülettel kellene inkább minket fogadni, mint gyalázzal illetni; mert ha Görögországban történt volna néki jövetele, különben tisztelték volna őtet a görögök. De bár így legyen, a honnan becsülést érdemietl volna, ott gyalázzatot szerzett magának: távozzunk el mi tőle; de nem sokára megfizeti e nagy embertelenséget. Azután mond a követnek: jó barátom! küldetésedet meghallgattuk és a királytól hozott ajándékokat is, szokás szerint, illő becsülettel vettük: esküszünk a mi Istenünkre, hogy sem szántsándékkal, sem ellenségkép uradnak országába nem jöttünk; hanem a véletlen és kénytelen szerencse vetett ide minket, más hosszú ut levén

előttünk. Mond meg azért királyodnak, hogy mi késedelem nélkül innét elmegyünk ugyan, mindazáltal bizonyos lehet benne, hogy nem felejtí el nemzetünk e rajtunk történt méltatlanságot.

Herkules pedig nem elégedvén meg csak a Jáson válaszával, ő is megszólal és mond a követnek: barátom! bárki vagy, bizvást megmondhatod királyodnak, holnap elmegyünk mi innen: de három esztendő forgása alatt ismét megjelenünk és kedve ellen is vendégei leszünk, akkor pedig tanácsot nem kérünk, sőt bebizonyítjuk, hogy e nagy kissebbítést megtromfoljuk. Kinek felel a követ: nem illik jeles emberhez a fenyegetődzés, hanem az uram akaróját kötelességem szerint megjelentettem. Jobb is szép szerivel elmentek, mint kénytelenségből; mert az okos ember a mit kis helyen megfordítat, annak nagy feneket nem kerit. E szók után válasza lévén a követnek, visszamegyen a királyhoz. Azután szállítja Jáson és Herkules Filótest és a hajókat indulásra készítettik vele, látván akkor elégtelenségek a bosszuállásra a trójaiak ellen: nem felette sokára elérkeznek békével a kívánt helyre Colchis szigetébe.

Abban az időben azon tartománynak fő- és királyi városa volt Jákónites; nagyon kiterjedt és szép palotákkal, kerítésekkel és magas tornyokkal, nemes néppel és urakkal teljes. Ebben a városban lakott Étes király nagy királyi udvarnépével; a hely mindenképen gyönyörűséges volt, madarászó és vadászó erdőkkel kedves. A város körül pedig mindenfelől a nagy tágas és széles mező látszott gyönyörködtező folyóvizek, csergedező patakok nedvesítvén az egész határt, gyümölcsös kertekkel az egész világon híres lévén az a föld; úgy hogy csak nem második paradicsomnak mondhatták volna, mindenféle madaraknak, vadaknak, gyümölcsöknek bőségére nézve. Királyi készüllettel felöltözvén Jáson és Herkules, egyenesen a városfelé indulnak; kik midőn a városnak kirakott utczáin lassu, de igen pompás járással, szép rendtartással mennének, az egész város népe nagy csudálkozással várja és nézi őket, alig látván olyan szép ifjúságot, mely azon a földön olyan fényes és tisztességesen mutatott volna magát. Kiknek jövetelők felől a város népe nagyon kíváncsian tudakozódott volna, kik és honnan valók legyenek, de senkitől tudomást nem nyerhettek, egyenesen a királyi udvar felé tartván a görög sereg.

Étes király pedig veleszületett jószívűsége szerint, mihelyt megértette a görögöknek jövetelét, királyi székéből mindjárt felkelt, a közellévő urakat és minden udvarnépét nagy sokasággal

összegyűjti és személyesen megyen a görögök elébe, kiket királyi méltósága szerint nagy örömmel és szeretettel látván, kezök fogja, magát minden kedveskedésre becsülettel ajánlja és sok szép beszélgetések után illendő ismeretséget köt velök, igéri jóakarátját; mily jó szívvvel látja őket, nem győzi eléggé köszönni nekik. Azután márványkőből építtetett palotáiba és szép titkos kamarába viszi s hordozza őket. Azután leülvén a király, leülteti kedves vendégeit is, kezdi tudakozni odamenetelöknek okát. Kinek nagy bátorsággal megféle Jáson és mond: én messze földön lakom e világnak Európa nevű részében, a széles tengereken túl: ott is hire van (ugymond Jáson) Étes király a te birodalmadban lévő szép báránynak, mely arany gyapjuval tündöklök; melynek noha tudom nehéz csak látása is az erős őrizetek miatt, mindazáltal, élek vagy halok, de próbálni akarok. Melyet hallván Étes király, megrezzen ugyan elméjében; mindazáltal kedves választ ad, hogy idővel abban sem szegi kedvét, ha ugyan szerencsétlen akarja magát.

Médea szerelméről, mint gerjedt fel Jásonra.

Ezekután Étes király nagy lakomát ad, melyben minden dicsőségét, megakarta mutatni a görögöknek, mihez képest, mind a fő-fő görögöket asztalához marasztja. Volt pedig Étes királynak Médea nevű igen szép szűz leánya, egyetlenegy gyermeke, kire nézett az atyjának minden birodalma, már szinte férjhez menendő volt! Ez pedig kicsinyiségétől fogva nagyon tanult és titkos tudományokban töltötte idejét, ugyannyira, hogy a világnak abban a részében ahoz a leányhoz hasonló tudományu ember nem létezett; csak hogy az a tudomány bűvös és ördöngös mesterségek által növekedett oly kiváló bölcsességre, a mely által a világosságot setétségre változtatta, hirtelen szélvészeket, fergeteget, záport, jégesőt és földrengést támasztott. A folyóvizeket természetök ellen visszafordította és hegyekre folyatta; télen a termőfákat zöldelésre és virágzásba hozta, az ifjakat hirtelen vénné, a véneket ifjakká alakította. A napot és holdat is csudálatos fogyatkozásra hozta, az ilyen tudományt a régiek nagybecsülték, nem irtózáván annak mesterével, ugymint: az ördöggel czimborálni, holott természetes fogyatkozás, vagy Eclipsis, mint légyen a nap holdban, a földnek árnyéka miatt, arra megtanítanak csillagvizsgáló bölcsék. Mert az egyiptomi Ptolomeus tanítja; akkor látunk napfogyatkozást, mikor a

föld a nap és hold közé jut, mely miatt, nagyrésztét nem láthatjuk egy ideig a napnak, szinte ugy a holdnak.

De erről a Médeáról írják a régiek, hogy mikor kedve tartotta, akkor szerzett fogyatkozást bűvös mestersége által. Ezt noha ama hamisságokat költő Ovidius poéta sok bizonyoságaival állítja és az Étes király leányának tulajdonítja; de nem köteles a keresztýén ember az eféle álmodozó pogányok írásainak hívé-sére, mert a felséges Isten, ki az ő dicsőségét másnak nem adja, az égi testek forgásának és igazgatásának hatalmát másra nem bizta; mihezképest természetellenes fogyatkozása, hogy valaha a nap és holdnak lett volna, igazán senki sem említheti, hanem csak mikor Idvezítők az emberi nemzetért szenvedett a kereszt-fán, mert akkor mind a nap, mind a hold természetök ellen seté-tültek el, kétfelé vált az erős templom meanyezete, lett rendkívüli földrengés is. Mihezképest ama természetvizsgáló Dienes Areo-págita, akkor Athenásban lakván, noha pogány volt még is megismerte és azt mondta nagy álmélkodással: *Most vagy a természetnek Istene szenved, vagy a világnak alkotmánya, bomlik meg.* Mert ugyanis nincs, aki az égi testek forgásával birjon senki, az egy Istenen kívül, ki a Gabaoniták ellen megállította a napot Józué kérésére.

Médea felől pedig ezt a költött dolgot szántszándékkal nem akartam elmellőzni, hogy avval is a régi históriát az ő rendén folytassam. Egyébbaránt tagadhatatlan dolog, hogy Médea tudós volt a csillagászatban, afelett a bűvészetben is jártas. Ennek az ő leányának is az atyja meghagyja, hogy jelen legyen a vendég-ségben, a ki noha természetszerint szép volt, de szép termetét növelte drága szép öltözetével is és midőn királyi öltözetben érkezett volna, Jáson mellé paracsolja az atyja, hogy üljön. De oh holdogtalan király! aki olyan romlandó edényre, ugymint: egy leányra bizod kincsedet, mind becsületed! Nem hallottad-e? hogy magad kárán akarod megtanulni az asszonyi állatnak állhatatlanságát. Kinek soha állandóságban elméje meg nem marad, kiváltképpen ifju korában, annál inkább olyan tüzek közt, hogyne gyuladna meg a száraz tapló; mert azt minden ember tudja meg, hogy nincs határa az asszony kívánságának, sőt feneketlen mélység az. Ha mikor pedig becsületes vonalon hordoztatik, azon szeméremnek kell köszönni, melyet az asszonyokba oltott a természet, nem az akaratnak. Hogy mer-ted jó király gyenge leányodat olyan ifju mellé ültetni, annál több maradékod sem lévén a birodalmad és minden kin-

csed maradhatna. Ha ilyen nagy hitelt leányodnak nem adtál volna, nem sirattad volna meg, csakhamar azon kedves leányodnak tölled való megváltását és minden kincszednek prédára jutását. Semmi nem használ néked az erős fegyveresek oltalma az asszonyi csalárdság ellen, mindazokra a jövődöbéli busulásaidra magadnak ajtót nyitottál, mikor a vendégeskedés közben a muzsikának édesgető zengésiben és a bor hevében az ifju Jásonhoz közel bocsátottad leányodat. Ámbár Médea, Jáson és az apja közt ült, de az ő szemei inkább villogtanak Jásonra, hogysem az apjára, sőt szokás szerint gyakran meg is lopta álnok szemének tekintetével az ifjat, a ki nem akarván semmit is a kísértettel harcolni, annyira felgerjed a görög királyfinak szerelmére, hogy már sem étel, sem ital nem kellene, hanem szemeinek tekintetével akarja első kívánságát betölteni. Ugyannyira, hogy az udvarlók is sokan vették észre a lánynak nyughatatlanságát. Ez pedig nem szűnik, sőt óránként növekedik benne és végre maga is azt lassan susogja szomszédjának Jásonnak. Nem tudom honnét jöttél és micsoda nemzet vagy, csak látom ékes termetedet és uri magad viseletét, melylyel úgy megelégedtem, hogy mióltátólfogva melléd estem, azolta nem kívánhatok egyebet, hanem csak azt, hogy én lennék életednek hív társa és te lennél az én férjem. Mert ugyan is szokása ez akármely kicsapongó szerelemnek is, hogy tisztességes szín alatt indítja meg szándékát. A vendégség után Jáson és Herkules szállásokra mennek, melyet rendelt volt a király maga szobái közül számokra; Médea is mégyen szobájába, sokat gondolkodván, a mire a szerelem inditáná, a szemérem és bátortalanság arra nem bocsátja; hanem éjjel csak gyötrődik rendetlen kívánságai miatt, majd egy egész hétig és nagy hallgatásban hol sir, hol csaknem átokra fakad, mondván: oh, mely szerencsétlen csillag alatt születtem volt, mivel nékem szabad életem ezzel a Jásonnal nem lehet, kiben annyira meguyugodt volna szivem!

Történik azonban, hogy Étes király mégyen Jásonnak és Herkulesnek látogatására, hol időzvéen, leányát is közikbe hívhatja és egy ideig az apjával beszélgetvén, onnan távolabb mégyen a király és Médea lassan lassan mind közelebb igyekszik Jásonhoz jutni, ugyannyira, hogy végre épen mellé közelit. Azalatt a király beszélget az urakkal; Herkules is tölti idejét másokkal. Jáson pedig és Médea külön maradván másoktól, bátorságosabban kezdenek egymás közt beszélgetni.

A leány sem tarthatván tovább magába titkát s óhajását, beszédre fakad és mondja: édes atyámfia Jáson! ne ítélj meg engemet, hogy ismeretlen létemre hozzád szólok, holott az ismeretlenek között szokott lenni az ismeretség, veszem észre, hogy messze földről jöttidegen ifju vagy; nem kétlem magad viseletedből, hogy mint én magam, te is királyi nemből való nem volnál; ahozképest nem illetlen a nemes vérnek nemes személytől tanácsot érteni. Tudom pedig a nagy erő és vitézi bátorság mire buzdított fel téged, tudniillik: hogy az arany bárányért szerencsét próbálnál, a melyben oly nagy veszedelem van, hogy számot tovább életedre nem tarthatsz, csak addig, míg ahoz kezdesz. Éu pedig látván vitézi termetedet, megszántam ifjuságodat; ahozképest kész vagyok oly tanácscsal és orvossággal éltetni, mely által megszabadulhass a nyilvánvaló veszedelemtől és még valaha kedves hazádban szép lakhelyedet megláthasd; ugy mindazáltal, ha az én jóakaratomnak igaz meghálálására ígéretet teszesz.

Megörül e szóknak Jáson és meghajtván magát, köszöni a király leányának jó ígérését. Ne gondold (ugymond) hatalmas királynak uri szép leánya! hogy háládatlan lennék e nagy jóakaratért; sőt inkább engem minden szolgálatra kész atyádfiának tartsz ezentul; meg sem tudom mondani, mennyire becsülöm jóvoltodat, melyet olykor mutattál hozzám, mikor kívánni sem tudtam, vagy mertem volna tőled. Kinek mond Médea; édes atyámfia Jáson! hallhattad a szép aranybáránynak hírét: de minémű őrizet alatt légyen az és mennyi veszedelmek által juthatnak hozzá, nem vélem, hogy értetted volna, holott isteni erő az, ami oltalmazza; így a halandó ember ereje nem mérkőzhet az Istennel. Mert ki maradhat meg azon ökrök előtt, melyek torkukon rettenetes lángot okádnak ki? ugy hogy a feléjük közelítő embert csakhamar por és hamuvá teszik, kit nem emésztett meg az ő rettenetes tűzők? Mihezképest nagy bolondság tőled, ha ifjuságodban bizván, vitézi erődöt velök összeveted; holott a halállal harczolni lehetetlenség. Kérlek azért, ezen szándékosdat, ha életedet szereted, változtasd. Jáson ezen szókra felindulván, hogy abból több szót ne szaporitson Médea, mondja: ne gondold király leánya! hogy feltett szándékosmat félbeszakasszam, senki rettentő beszédére; hiszen jobb énnékem meghalnom, ha már ennyire fáradtam, mintsem ilyen messze földről minden próba nélkül nemzetségem közé vissza szégyenkednem, mely gyalázatos lenne az én életem, ha félelemmel

pironkodnám atyám házához. Azért ha ez a nagy munka halálomba kerül is, készen vagyok rá és leteszem életemet a becsületért; mert ha valaki a becsületet igazán szereti, nem szokott az magának kedvezni; sőt akármely munkának is mindenkor nehezebb felét választja, mégsem áll el szándékától a magasztos eszme.

Kinek mond viszont Médea: általláttam szivednek mi légyen feltett célja; egyébaránt veszedelmes vágyadnak jó tanácsommal örömet ellene állottam volna; felindult a vér bennem és nem nyughatik; mihez képest, hátrateszem mind az atyám kárát, magam szemérmességének sem akarván kedvezni, még is orvossággal éltetlek, ha fogadást tészesz, hogy kéréseimet bételjesited. Kinek felel Jáson: soha kétséged bennem ne legyen király leánya! mert az Istenim előtt kötöm le magamat minden szavaid és szavaimnak megtartására. Kinek viszont Médea: ha engemet házastársadnak választasz és házadba elviszesz, ha teljes életemben boldog és boldogtalanságomban tőlem meg nem válsz, végbeviszem azt, hogyha nagy munkával is, de az arany bárányt elnyeretem veled s győzedelmessé teszek az ellenkezősek közt; mert én vagyok egyedül a halandó emberek közül, ki az erős Márs Istennek ellene állhatok és fegyverét ketté töröm. Kinek felel Jáson: oh áldott leány! mily nagy ígéreteket tettél énnékem, mikért elég hálát nem is tudok adni, holott magadat is házastársul nékem ígéred, ki a több szűzeket szépséggel úgy meghaladtad, mint a teljes rózsa a szép virágokat; azonfelül az arany gyapjas bárányt is nékem ígérted, melynek elnyerésében hallhatatlan becsület is forog: ki volna, a ki rajtad és az arany bárányon ne kapna? hogy ilyen nagy jóakaratra elégséges meghálálója lehessen, arra mintha elégtelennek érezném magamat; mindazáltal bizom igazságomban, hogy mindenekért tehetségem szerint, ha hasonlóval nem is, de megfelelek igaz magamviselésével. Azért, édes húgom! én nagyon jó kedvvel és alázatos szívvvel ez órátólfogva tégedet mátkámnak jegyezlek és szolgálatodra ajánlom mindenestől magamat.

E szókra megvidulván Médea: édes atyámfia Jáson! (ugy-
mond) hogy a te ígéretedben és szavaidban én is megnyugtassam
szívemet, erre esküt kívánok tőled. De mivel ez a mostani idő arra
alkalmatlannak látszik nékem, azért arra más alkalmasabb órát
válasszunk; a minek midőn ideje eljő, biztos cselédem által
értésedre adom és akkor szobámba jövén, ott esküdjél meg az
én kezemen a te Istenidre, én is hasonlóképpen te előtted,
hogy megtartói leszünk fogadásunknak: azután te is az én álla-

potom felől bizonyosabb lehetsz és engemet sajátodnak tartván, mindenben inkább hihetsz, ellenben: én is bátrabban nyilatkozhatom a tanácsadásban, az erántadi gondviselésből. Ezen a terven mindketten megoyugodván, akkor elválnak egymástól. Médea elbucsuzván édes atyjától, bemegyén hálószobájába, szép leánysereg kíséretével; Jáson pedig marad a társai közt.

Minémü tanácsot ad Médea Jásonnak, hogy győzedelmet vehessen a tüzes ökrökön, a sárkányon és hogy az arany bárányt elnyerhesse.

Már a szép nap az égen futását elvégezte volt és a föld alá haladván, a földet beárnyékolta; azonban Médeának is eszébe jut a Jásonnali végzése és a titkoknak megjelentésére az éjjeli időt legalkalmasabbnak tartván, kiváltképen midőn az udvari nép is mindenfelé letakarodott volna, szólítja egy vén, de igen ravasz szolgálóját, kit titkon Jásonhoz küld: kinek izenetére Jáson is mindjárt felkél és mégyen Médeához. Kik midőn egymást köszöntvén, megnyitja Médea ládáját és egy Jupiternek szentelt képet kiveszen onnan, (mit pogány szertartása szerint minden kincsnél többre becsült) Jásonnak ajándékozza, ilyen szókkal: ennek a képnek és Jupiternek nevére kényszerítlek tégedet édes atyámfia Jáson! hogy most hozzámvaló indulatodat titok és csalárdság nélkül jelentsd ki nékem, hadd tudjam magamat mihez tartani és ha állhatatos akarsz e mostantól fogva minden időben lenni hozzám. Így a kép előtt kezét fognak és erős hittel s szeretettel egymáshoz kötik magokat.

Ilyen a vak szerelem, a mely nem szenvedheti a világosságot, hanem sötétben szeret járni, az ő jövendőbeli veszedelmöknek meggondolásától eltéríti még az okosok elméjét is; semmi a becsületnek veszedelmeztetése előtte; semmi a királyi háznak elromlása és édes atyjának s magának is következő kára. Ihol minden ránézendő örökségétől kész megválni és minden szerencséjét kockáztatni egy idegen ifjunak kedvéért; nem gondolván meg a messzünnen jött ifjunak álnokságát, ki talán csak a jelen időnek és szerencsének hű szolgálója; noha a hit megszegésnek ember igen megszokta árát adni; de késő azt azután siratni, mikor az igaz utat elvétí valaki. Valóban hiába fárasztotta Médea az égitestek járása tanulásában elméjét, ha a maga életére nem tanult volt gondot viselni; a bizonyost bizonytalanéért

elhagyni: a valóságot elhagyni, csak az Aesopus komondorát illeti.

Ezek hitet adván egymásnak, úgy kezdének élni egymással, mint házasok, egészen kívánságok szerint, nem gondolván meg, hogy a gyönyörűséges óra, mily hosszas veszedelemnek leszzen kezdete és oka. Azután sok beszélgetés közben előhozza Jáson Médeának, néki már mit kellessék tenni; kérvén, ne legyen feledékeny róla, mivel ő néki már dolgához kell fogni. — Kinek mond Médea: ne aggódjál azon, mert e világon senkire nincsen nagyobb gondom, mint reád; csak te légy jó gondviselője és megtartója mindazoknak, amelyeket én néked adok.

Médeától Jásonnak adatott ajándék.

Elsőben is adott néki egy ezüst képet, mely csudálatos örögi mesterséggel készítettett, melylyel könnyű volt ellene állani akármely hatalmas igyekezeteknek is; elébe adván Jásonnak, hogy azt a képet fejefelett hordozza, ha azt akarja, hogy más ellenkező cselek ne árthassanak néki. Másodsor: drága jó illatú kenetet adott néki, melynek hatalmas ereje volt minden hévségek és felgerjedt lángoknak elenyésztesére. Harmadsor: egy gyűrűt adott, melyben oly kő volt, melynek erejétől nem lehetett oly méreg, melynek el nem kellett oszlani és semmivé lenni; azonfelül ezen kőnek olyan tulajdonsága is volt, hogyha belől fordította a tenyere felől a követ, senki őtet meg nem láthatta. Ezt a követ a mesteremberek Achátesnek nevezik, mely Siciliának egyik szigetében szokott teremni. Ilyen követ viselt Aencás is, mint Virgilius írja felőle, midőn Kárhágóba ment volna; úgyhogy senki őtet ne látná. Így irván felőle: csak az egy Achátes volt követő társa. Negyedsor: irást adott néki, melyben ilyen utasítást ad Jásonnak, hogy mikor több veszedelmeken áthalhat és az arany bárányhoz közelit, hirtelen és mód nélkül ne kapjon a bárányon; hanem térdre esvén, háromszor olvassa el alázattal azon irást, melylyel az Isteneket mintegy áldozattal úgy engeszteli meg. Utoljára egy pohárt ad néki, tele csudálatos vizeknek erejével; megtanítván, mikor a tüzetokádó ökröket éri, gyakran öntözze azokat a pohárban lévő nedvességgel; a mely nedvességnek olyan ereje volna, hogy annak ragadás és enyves keméysége úgy összekulcsolná a szájokat az ökröknek, hogy semmiképen fel nem táthatnák és többé torkukon tüzet nem bocsáthatnak ki. Ilyen tanácsokat adott Médea

melyek által Jáson arra a dicséretes győzedelemre jutna. Ezek után kibocsátja szobájából az ifjat.

Mint jutott Jáson az arany bárányhoz.

Hajnal után megvilágosodván az idő, Jáson is kilopószik Médea hálósobájából és mégyen Herkuleshez és több társai közzé; kit Étes király is látván, vidám arcczal köszönti, jó reggelt kívánván neki. Jáson pedig alázattal köszönnév, mond: mivel az itt való mulatásomban már egynehány napokat töltötünk, kérlek uram király! tovább ne tartóztass, hadd essem által azon a veszedelmes próbán, melyen az arany bárányhoz kell jutni. Kinek mond a király: édes barátom Jáson! nem gondolnék veled, csakhogy félek a te bátorságod és ifjui erődben való bizalmad a halálnak idétlen tőrbe ne ejtse fejedet, mire nézve magam ellen is a rágalmazó nyelveket fel ne támasszam, miutha okot kerestem volna veszedelmedre. Mihez képest én is szeretettel intlek, kedvez életednek és tartsd meg jövődöbéli nagy tettekre magadat. Erre felel a királynak Jáson: felséges király! ezt én nem hirtelenségből cselekszem, mert elég hosszas gondolkodás után vettem erre magamat; téged pedig senki méltán meg nem ítélhet, ha nékem veszedelmem történik is, szántsádnal szerencsétlétvén magamat. Viszont a király: édes barátom Jáson! bizonyosságaim légyenek minden körülöttem állók, hogy kedvem ellen követem akaratodat; de ha néked tetszett, az Istenektől kívánok jó szerencsét, kik békével hozzanak vissza körünkbe.

E szók után Jáson megindul. Volt pedig Colchis szigetének szomszédságában egy más szigetekcske, mély tengerrel mindenfelől körülvétetve, melyben őriztetett az arany bárány; a hová csak egy kis csolnakocskán talpig fegyverbe öltözvén, béeev és a csolnakból kiugorván a szárazföldre, egyenesen mégyen az arany bárány felé. Azalatt Médea is nyughatatlan lévén oly kedves mátkájának sorsa felől, felmégyen a királyi háznak legmagasabb épületére, a holott nézett volt a szigetre, sokat sóhajtozván, sőt siránkozván is a Jáson harcának bizonytalan kimenetelén. Azalatt mendegél Jáson: midőn már közelített volna, meglátja az előtte álló ökröket, melyeknek oly vastagon jött ki a tűz torkukon, hogy a léget is nagy darab helyen elfogta, melegítette a tűz. Mihez képest, semmiképen nem tud Jáson módot találni a közelítészhez is. Azonban eszébe jutnak az orvosságok,

melyeket az ő jegyese Médea adott neki és a kenettel kezeit, arczát, nyakát és a mi testéhez férhetett, megkeni; és a képet pedig, melyet a nyakán hordozott, leveszi onnan és a láng elébe veti és az irást előkeresi, melyet annyi izben elolvastván, a mint elébe volt adva Médeától, azután nagy bátorsággal megindul az ökrökre és harczot indít velök. Az ökrök pedig szüntelen okádozván a tüzet reája, már a rajta lévő fegyverzet kezdett melegedni és a kezében levő dárdának nyele is szintén kezdett már égni; ugyaunyira, hogy már Jáson csaknem a halál torkába esett; midőn eszébe jut a viz, melyet egy pohárban adott volt néki Médea és azt elővevén, öntözni kezdi az ökröket véle; mely nemcsak eloltja a tüzet, hanem az ökröknek is úgy bezárja szájokat, hogy semmit sem tehetnek ellene.

Ilyenképen eloltván a tüzet, a hév lég is kezdett meghűvösödni; Jáson is megelédvén, az ökrökön diadalmaskodik, nagy bátorsággal megragadja szarvokat és kedve szerint a hol akarja; vezeti őket, elfárasztván, minden erejükből kivévén, próbálgatja őket, ha félre nem rugnak-e ezentul és a szolgálatra adják-e engedelmesen magokat? Mit látván, hogy többé nem rugdosnak, hanem készek mindenben engedelmeskedni, járomba fogja őket és a földet kezdi szántani velök, melyek oly nagy erővel forgatják a földet, hogy még a régi épületeknek romladozott alapját is felforgatják és a nagy erős gyökeres földet is felhányják. Ilyenképen egy jó darab mezőt megszántván, megköti és helybenhagyja az ökröket és azután nagy bátran és gyorsan megy a sárkányra; melyet midőn látott volna a sárkány feléje közelíteni, felkél fekvőhelyéből és rettentő dühösen kezdi forgatni szemeit, szokása szerint iszonyu süvöltéssel bűdös és meleg párát bocsát ki a száján, úgyhogy nagy darab földön a léget is megvesztegeti mérges és tüzes párájával, a nyelv forgatásából pedig úgy szikrázik mindenfelé az ártalmas keserűség. Jáson mindazáltal bátran van és a Médeától néki adott orvosságokat előveszi és a gyűrűt a kövével fordítja a sárkány szemei elébe; melynek látása miatt mindjárt lassodik a sárkánynak dühössége; ugyaunyira, hogy fejét s nyakát imide-amoda kezdvén félrehatogatni, teljességgel elbágyad. Ennek a kőnek a legjova Indiában találtatik fel, amint Isidorius mondja, melyet mi smaragdnak hívunk. Ennek a kőnek minden kétség nélkül olyan ereje van, hogy akármely mérges férgeknek ártalmas nézésöktől megszabadít; mivel Siciliában igen ártalmas nagy varasbékák vannak. Ott ilyenképen élnek ellenök, hogy ha csak valami vasvesz-

szót megdörgölnek is evvel a kővel és elébe teszik, nem állhatja sokáig, hanem elkell a féregnek veszni miatta. Mindazonáltal, a mely smaragd valamely mérges állatot megnyomorit, maga is azután irze-porrá romlik: ennek erejével győzte meg Jáson a nagy sárkányt, mely midőn lankadni kezdett volna, fegyverével mindaddig vagdalja, sebesíti, míg elnyujtódzik a földön a nagy sárkány és éktelen dögével nagy darab helyen rothasztja a földet; mit midőn észrevett volna Jáson, hogy a pára kiment volna belőle, rááll és derekától elvágja a fejét; a Médea tanítása szerint állait felpezckelvén, a fogait mind kiszedi a szájából és amely földet felszántottak az ökrök, abba elveti, mik mindjárt kikelnek azon földből és hallatlan fegyveres vitéz sereg támad belőlök. Az ilyen veteménynek ilyen gyümölcse lévén, egymás ellen támadnak és sebzeni kezdik egymást, mely miatt rettenetes harcz támad azon mezőben, nem szülvén a vagdalkozástól mindaddig, míg el nem pusztítják egymást.

Médeának ilyen mathematikai büvölései által mindezeket végbevívén Jáson és már nem levén ellensége, sem sárkány, sem tüzes ökrök, egy ideig való gondolkodás után megyen a bárányhoz, melynek nem levén semmi ereje már a maga oltalmára, annak megmetszi a torkát, az arany gyapjus bőrét lehuzza a husáról aranyos szarvaival együtt: ugyanott a földre borulván tiszteli az ő Isteneit, kik őtet oly nagy szerencsével áldották. Ilyen nagy győzelem után vállára terítvén az arany gyapjut, nagy örömmel visszatér és azon csolnakocskán kievez onnan a nagyobbik szigetbe, melyben várták dolgának kimenetelét Herkules és az ő barátai. Kit látván az ő társai, oly nagy örömmel fogadták, mintha akkor lett volna a világra, nem levén semmi remény életéhez. Jáson pedig minden barátaival öszveseregelvén, megyen az udvarba, kit noha kedvetlen, de tettetett jó szível fogad Étes király. Magában pedig busul, mint aki oly nagy kincsétől megfosztatott; mindazáltal fogadásának csak meg kellett felelni.

Attólfogva Jásont melléülteti királyi székébe: kinek csudájára előjön mindenféle nép, látván azt a kiváltképen való drága arany gyapjut; de mindenekfelett álmétkodtak azon a nagy győzedelmen, mint lehetett embertől a Márs oltalma és gondviselése alól kiragadni a prédát. Médeának is hírül esvén e nagy győzelem, vig arczzal előjárul és az Étes király parancsolatjából, mintha kedve ellen volna, Jáson mellé ül és ott csendesen kedve szerint beszélget kedves társával, azután is módot keresvén egy-

mással való összejövetelben, az elmenetel felől tanácskozáván egyszer s másszor. A Médea kívánatából mindazáltal, egy hónapig megmarad Jáson Colchis szigetében. Végtére szolgálván az alkalom rá, felkészül azért Jáson az ő társaival és utra indul, Médeát is elvivén magával az atyjának hire nélkül, bucsut sem vevén a gazdától. Csuda, mily nagy örömmel mégyen Médea által a nagy széles tengeren idegen országba, ismeretlen nemzet közzé; ránézendő gazdag országát, atyjának minden hozzávaló kegyét megvetvén, a bizonytalan szerencsére bizván magát. Sokat tanult volt Médea, de a mire legnagyobb szüksége lett volna, abban volt tudatlan, nem látván által, jövendőben minémü becstelen és szomorú kimenetele leszen Prothésilaus által kedves Jásonjával együtt. Mert ugyanis igaz az, hogy a minémü mértékel mérnek másoknak, hasonlóval méri vissza az isteni végzés az embereknek is. Így az Étes királyon tett méltatlan bosszuság sem volt elfelejtve, hanem duplán megadták az árát; ehez képest nem igen olvassuk még a pogányok közt is, hogy a bűn büntetés nélkül maradt volna.

Sok idő múlva Jáson s Médea Herkules és több társaival együtt Thessaliába érkeznek; kiknek jövetelén megdöbben Péléus király, mivel nem olyan reménnyel küldte el őket, hogy többé láthassa; mindazáltal kedve ellen és nem örömet, szíveséget mutat és régi ígérete szerint jövendőbéli uralkodásra Jásont királyi székbe helyhezteti. Jásonnak pedig eszébe jutván a Laomédon sértése, félreteszi mind a thessáliai királyságnak boldog uralkodását, mind a Médeához való kötelességét, mind az arany gyapjunak elnyerése által szerzett dicsőségét: fordítja minden elméjét a bosszuállásra Laomédon trójai király ellen. Melyről mindenekfelett tanácskozik Herkulussal és az egész dolognak elintézését Herkulesre bizza; kik Péléusnak és Görögország több fejedelmeinek keservesen megpanaszolják, mily embertelenséget és méltatlan gyalázatot szenvedtek, mely nemcsak az ő személyét illeti, hanem az egész görög nemzet gyalázatát látja: nem illik nemes nemzethez a nagy becsstelenséget csak úgy eltűrni, hanem mindenfelől adjanak segítséget, magokra vállalják ők a munkát és fáradságot, nem hagyják nemzetükön sülni e sértő rut esetet, mindaddig, míg méltó bosszút nem állanak a trójai királyon. Kiknek panaszuk igénybe vétetvén, nagy segítséget adnak a görög fejedelmek Jáson és Herkules mellé.

Mint romlott meg az első Trója, Jáson és Herkules miatt.

Herkules lévén az egész munkának felvállalója, a mint feljebb is mondók, nagy kívánsággal akarván tisztének megfelelni, mégyn elsőben is Spártába, mely Romániának egyik része volt; mely tartománynak két egy testvérek voltak fejedelmi, ugymint: Kastor és Pollux. Ezen testvérekről költötték a régi poéták, mintha Jupiter fiai lettek volna, Dafné igen szép aszszonytól, Helénával együtt. A Heléna származását pedig ilyenképen költötték: mintha tyuktojássá változtatta volna magát Jupiter, melynek színe alatt közelített Dafnéhoz. Mihezképest, némely poéták tojásból születettnek nevezik Helénát; néha Tyndarisnak egy Tyndaris nevű helyről; mely Siciliának északi részén volt Messána város szomszédságában, mivel az előttevaló időkben Theseus is elragadta volt Helenát még leány korában és vitte abba a szigetbe; mire nézve több versei közt azt is szemére veti Párisnak Ovidius, kit ujlag előbbi szüzeességére hozott volt egy Kupidó nevű ifju.

Ezekhez a testvérekhez érkezvén Herkules, Kastor és Polluxhoz, nagy barátsággal kéri őket, hogy mellette keljenek fel és hatalmas erővel menjenek Trója ellen, kik igen örömet engednek a Herkules kívánságának. Azután mégyn Salaminába: ez is Romániának, vagy Görögországnak egyik tartománya volt, melyben uralkodott a bátor nagy vitéz. Telamon király; azt is kéri Herkules, hogy Laomedon ellen vele együtt ne nehezteljen elmenni; kitől is jó választ nyervén, Herkules mégyn Péléuszhoz, az is kész a boszszuállásra Trója ellen. Onnan mégyn Pylon tartományába; melynek fejedelme volt egy igen nevezetes ember Nestor, a ki megértvén akarátját, mindenekre kívánsága szerint igéri magát, köteles barátsága is lévén Herkulesseel teljes életében. Mindenütt dolgát végezvén, mégyn vissza Péléuszhoz, a ki már husz nagy hajóval a tengerre ki is indult volt; mire nézve a több királyok is mind elérkeznek Theszáliához és onnan a tengerre költöznek. Már oly idő volt, mikor a nap az éjjel egyenlő kezdett lenni; a hideget a föld színéről meleg szellő meszszeüzi, a fagyos földet gyenge fuvásával megengeszteli, a pusztá fákat szép zöldségbe öltözteti, a forrásokat egészségessé teszi. A mikor egy szóval, a vig tavasz az embereknek minden ujságokkal kedveskedik és sokképen vidámitja a sziveket, szent György havának közepe táján, midőn a kedvetlen tenger is sok rendbéli háboruitól szünni és megcsendesedni

szokott. Akkor mondom, Jáson és Herkules a több görögországi királyokkal megindulnak és a jó Zefir szélnek segítségével éjjel nappal mindaddig mennek, míg a Simeonta nevű partra, mely Ázsiában és a trójai birodalomban legnevezetesebb volt, elérkeznek. Hová estének idején jutván megállapodnak, ki sem szállván a tengerről, csak a vasmacskákat bocsátják le a fenékre, ott várván csendesesen a nap feljövetelét.

Reggelt érvén pedig, a trójabéliek bátorságban élvén, a partot őrizetlen tartották; mihezképest a görögök szabadon s minden ellenkezés nélkül kiszállanak a szárazra, hol a lovaikat kikötözik, sátorokat vonnak fel és öröket állitnak mindenfelé; még minekelötte a nap feljöne, Péléus király sátorába hivatja Jáson és Herkulest, az ott lévő görög fejedelmekkel, kiket rendbe ültetvén, így szól hozzájuk: vitéz urak! az egész világra kiterjedt a ti híretek és vitézi jó magatok viselete; nem is hallatik a világon, hogy a mihez ti hozzáfogtatok, a markotokban szakadt volna és hogy arczpirulás ért volna éretlen tetteitekért. Noha nem ok nélkül indultunk meg és szállottunk a Laomedon király földére; de mivel az Istennek akaratából már elérkeztünk, három dolgot kell tennünk, hogy mi is tényeinket meg ne bánjuk. Első az: hogy ellenségünk állapotját kitanulhassuk; hogy gondatlanságunk miatt, rajtunk cselt ne ejtessenek. Másik az: hogy ügyünket kihirdessük; tudniillik: hogy mind Istenek s emberek előtt mentek légyünk, hogy nem a hamisságért harczolunk. Harmadszor: egy szívvvel és lélekkel szánjuk el magunkat, hogy vagy dicsőségesen letesszük egy más igazságáért életünket, vagy győzedelmet veszünk ellenünkön; melyre ha az Istenek rásegítenek minket, oly nagy kincset nyerünk, melynek mássa e világon nincs: de minekelötte ahoz juthatnának az Istenek jó kedvéből, addig szabjunk rendet, mint élünk azon nagy kincscsel és minő áldozatokat is tégyünk abból.

Elvégezvén beszédét Péléus, először is Herkules így szól: minthogy mindenkor dicséretre méltó voltál király, hasonlóképen tanácsod is az; és ha azt kívánjuk, hogy a jó tanácsnak eredménye is dicséretes legyen, én azt javasolnám, hogy az egész idegyült népet, kétrendbe osztanók egyenlőleg; az egyik seregben legyen Telamon király, minden ő népével együtt; a másik seregben én leszek Jánossal együtt. Mi pedig nap feljövetele előtt, még éjjel titkon lesbeállunk a trójai külváros gyümölcsös kertjei közt; úgy hogy holnap, mikor Laomedon király megtudván idejövetelünket és minden népével kijönne a városból, a mi hajóink-

nak felverésére, melyeknek oltalmára három sereget szükséges hagynunk, egyiknek az erős Nestor légyen kapitánya; másiknak Kastor; harmadiknak Pollux. Mi felőlünk pedig, kik lesben leszünk a gyümölcsösök közt, semmit nem fog tudni, hanem bátran megyen a hajókra minden vitézeivel együtt. Akkor mi a lesből kimenvén, megadjuk Laomedon királynak a kölcsönt; nem is látok ennél rövidebb utat a boszszuállásra. Tetszett a Herkules tanácsa mindenkinek és hogy az idő az alkalomból ki ne fordítsa őket, Telamon király, Péléus, Jáson és Herkules lóra ülnek és kiki seregét maga mellé vevén, Trója felé indulnak, a több görög népet mindegyik a hajóknál hagyván a tengerparton.

Megvilágosodván, Laomedon király tudósítást vesz a görögök érkezése felől, mihez képest, nagy serénységgel Trójának minden utcáit bejáratja s kikiáltatja, hogy a ki vitéz embernek tartja magát és igaz hazafinak, kardot kössön és a királylyal együtt kimenjen. Ehez képest minden nép kitakarodik a királylyal együtt a városból valaki csak fegyverfogható volt; kiket Laomedon király szép seregekbe rendel, nem gyanítván semmit a titkos csalárdságról, mik jöhethéneek ki a leshelyekből, megyen minden erejével a tengerpartra a hajók felé; kiket látván a hajók oltalmára hagyott görögök, azok is mindjárt rendes csapatokban előállnak. Kik közt elsőben is Nestor vezér szembeszáll az ellenséggel, nagy bátorsággal és gyűlöléssel harczol egyik a másikkal; úgyhogy a dárdák romlása, sisakok és paizsok öszveverése miatt megzöndül még a mező is; hullnak mindkét részről számtalanul a vitézlő rendek, annyira, hogy a mező színe vereslik a sok vértől; de végre a trójai sokaság győzedelmes lészen, csak maga levén az ellenség ellen Nestor, seregével: mit látván a vitéz Kastor, ő is rendezett seregével megsegíti Nestort; kinek érkezéssel megújul a harcz és kiáltás: a kik előtt omlani kezdenek a trójaiak; de Laomedon király, mintegy dühös orozslán, megsegíti az ő népet és számtalan görögöt megöl és sebesít. Látván azért királyuknak jelenlétét a trójaiak, ismét új harczot kezdenek és veszedelmesen pusztítják a görögöket, magok vére hullását semminek tartván.

Akkor látván Pollux kapitány az ő atyjafiainak iszonyu veszedelmet, ő is megindul nagy haraggal minden népével és siet a trójaiak ellen; úgyhogy a kit elől utól talál, öli, vágja és a földre tiporja. Laomedon király pedig akkor kevésbé hátrább álván a seregektől, látván népének nagy veszedelmét bekövetkezni, mind ha-

raggal, mind szép szóval inti és lelkesíti vitézeit, hogy feléje menjenek és a mennyiben lehet, csoportosítja őket. Azonban Nestor vitéz megismeri Laomedon királyt, észrevevén, hogy ő volna az egész trójai népnek vezére, minden igyekezetével ellene indul. De Laomedon király is meg nem ijedvén tőle, fordítja a lova száját és szembemegyén Nestorral; azonban, dárdáját mellének szegezi és oly erővel kezd hozzájárulni, hogyha mások meg nem szabadították volna, akkor minden kétség nélkül el kellett volna veszni Nestornak; kiknek segítsége által megújulván Nestor, viszont Laomedon ellen indul és hatalmas erejével a fején lévő sisakját épen ketté vágja és magát is a királyt a földre ejti; de abban az esetben sem veszi el eszét Laomedon, hanem csakhamar felugrik a földről és hegyes tört rántván, átál-
 üti a Nestor lábát.

Ugyanakkor egy Cédár nevű ifju legény, kinek első vitézi próbája is azon a napon volt, látván királyát Laomedont gyalog menni és veszedelmeskedni, megpirulván rajta, lóra ülteti a királyt; maga pedig az ifju támad egyenesen Nestor ellen; de nem mérközhetvén a nagy vitézzel, leveri őtet Nestor és Laomedon lábai előtt veri által fegyverével. Mit látván Laomedon, megbusul és boszszut akarván hű szolgájáért állani, Nestor ellen támad ujolag; kinek úgy a fejéhez sulytja sisakját, hogy imitt amott hullanak el a sisaknak darabjai és magát is arcza megsebesíti, annyira, hogy akkor Nestort megrontotta és megölte volna, ha a görögök sokasága akkor hirtelen Laomedonra nem érkezett volna; a kik közül is noha Laomedon sokat fegyverével átálver, de a sokaság csakugyan megszabadítja Nestort és a mint lehet, Nestor ismét lovára ül, Kastor látván Nestornak ilyen nagy veszedelmét, ő is segítségére indul, ha mi jót tehetne vele; de minekelőtte odaérkeznek, egy Sékurida nevű trójai vitéz, Cédárnak atyjafia, elébemegyén és Kastornak oldalába dőfi dárdáját. De mivel a pánczélon át nem hatott, megmarad Kastor és Sékuridát viszont úgy főbe vágja, hogy meredten lefordul a lováról. Viszont s Sékurida társa Kastornak ellene támad és sisakját leültvén fejről, halálos sebet ejt rajta, lováról leveti és a lovát elvévén tőle, fegyverhordozójának adja kezébe. Kastort pedig szidja azon tettéért, mely miatt rokona szenvedett. Már gyalog lévén Kastor, körülveszik a trójaiak, hogy elfoghassák őtet. Kik ellen emberül oltalmazza magát; de egyedül tehetetlen lévén, már szinte rabságba esett volna, ha Pollux király két század magával nem érkezik vala; ki nagy erővel megszabadítja kedves

testvérét és ugyanott lovára is ülteti. Pollux felingerülvén, vakmerően megy mindenkire; ezalatt előtalálja Héliákhint, a ki Karthágó királyának unokája volt, Laomedon királynak pedig öregebbik fia: ez ellen támadván Pollux, úgy vágja, hogy szörnyűt hal Laomedon király előtt. Min felette igen megindulván Leomedon, sirás nélkül nem nézheti; mirenezve ujlag trombitát fuvat és csakhamar hét ezeren odasereglenek a trójaiak; kikkel uj harczot indit s kiméletlenül ölnek, sebesitnek: melyet nem állhatván a görögök, hátat forditnak és a tengerhez hajójok felé szaladnak.

Ugyanakkor vége is lett volna a trójai győzedelmes harcznak, ha nem érkezik vala Trója városából egy Dothet nevü vitéznagy sebekkel, ki Laomedonnak nagy zokogással és könnyullatással kezdi beszélni Trójának nagy veszedelmét, melyet az ellenség egészen ellepett. Azt hallván Laomedon, a tenger mellett hagyja a görögöket és fordul hazájának Trójának oltalmára; de minekelötte a városhoz közelíteni, elébe sok rendes csapatokban érkeznek Trója felől a görögök: visszatekintvén pedig, hátamegett látja az ő ellenségeit, kiket meggyőzött volt, hogy azok is erőt vévén magoknak, ujlag felkeltek és utána indultak: e nagy szorultságban, előtte is, utána is a nagy veszedelem; nem tud mit tenni, hanem halálra szánja magát minden népével együtt és rettentő vakmerő harczot inditanak; de a görögök sokasága sokkal felül haladván a trójaiakat, kiméletlenül kezdik vágni és pusztítani. Nem sok idő mulva ama hatalmas Herkules is elérkezik, szélyelvervén a seregeket; a ki előtt, mint valami kaszás előtt a fü, hullanak az emberek. Azután Laomedon királyt felkeresi a seregek közt és azt lováról leveri s fejét vévén dühös módon veti a seregek közzé. Melyet látván a trójaiak, már vezérok, sem reményük nem lévén, elbádjadnak, mint pásztor nélkül való juhok, a nagy tágas mezőben szélyel oszolnak és a hol oltalmat találnak, mindenfele szaladnak. Nagyobb része mindazon által elhull a görögök fegyvere által; ez lön kimenetele a görögök és trójaiak között való gyűlölségnek.

Ilyen nagy győzelem után a görögök beszállanak a nagy városba és kedvök szerint járják az utcákat, a nagy udvaroknak s házaknak nyitogatják és rontják záros kapuit és ajtajit, nem maradván a városban egyéb az öreg embereknél, asszonyoknál és gyermekeknél; kik is féltökben az Istenek templomába vonták meg magokat. A kik pedig onnan kiszorultak, leányok és asszonyok imitt-amott lappanganak a nagy félelemben, csak a sirásban és fohászkodásban vetvén minden bizodalmutat.

A görögök pedig gazdag házakba költöznek és rakodnak zsákmányukkal, egy egész hónap eltelvén belé, maig a városból kihordják a sok kincset és különb-különféle szépségeket. Azután a magas épületeket és a városnak kerítését, erős tornyait földig lerombolják és tolvajként mindent elpusztítanak, sem a gyermeknek, sem az öregnek tekintete nem lévén előttök, egyaránt kegyetlenkednek mindenkin: végre a templomokba is bemennek és onnan is az ifju asszonyoknak s leányoknak szépít kihurczolják és elrabolják, örökös szolgálatra hazájokba vivén őket. Utoljára a Laomedon király fényes udvarára mennek; melynek kapuját midőn berontanák, ott találnak egy csudálatos szép leányt, kinek Exiona neve, Laomedon királynak kedves leánya; de bár vagy ne született volna, vagy a görögök kezére ne jutott volna. Kinek Herkules kezét fogván, kiviszi az udvarból és avval ajándékozta meg fáradságának jutalmául Telamon királyt, mivel ő volt az első, a ki berontott a trójai kapukon. De valóban ember-telen és nemtelen indulatját ismertette meg Telamon ezen kedveskedésben; mert a szép és ékes termetű személyt, ki magaviseletével s véle született jó erkölcsével tekintélyes volt mindenki előtt, tündökölvén mások felett benne a drága nemes vér. De azt nem úgy becsülte Telamon, mint király leányát, hanem mint egy közönséges rabot, ágyasának rendeli. Ennek becstelensége oly nagy bosszura indította a napkeleti ázsiai főrendeket, hogy az ember le sem tudja irni, mennyi veszedelmek s károk következtek jövendőben sok nemzetek közt; melyről ide hátrább bővebben lészen emlékezet: holott ez volt egyik legfőbb oka a nagy veszedelemnek, melynek sok esztendőig is alig érték végét. Így pusztítván el az első Tróját, minden hajójukat megterhelvén a trójai kincscsel, megtérnek a görögök és a széles tengeren mennek vissza hazájokba. Kiknek érkezésükön mindenütt nagy vig-ság volt Görögországon, mindenütt kövér áldozatokat tévén az ő Istenöknek örömben. Akkor úgy meggazdagodott Görögország, hogy azután sok esztendő mulva is emlékezetben volt, a görögöknek unokájukra maradván az Ázsiából hozott gazdagság.

Ujlag a nagy Tróját mint kezdette Priamus király.

Elpusztulván az első Trója, elveszvén kegyetlenül belőle Laomedon király, a városi polgárok és népek vagy elpusztulván, vagy eloszolván, a király méltóságos leányának is, Exionának sorsa becstelenségre jutván, nem akarván Telamon őt előbb látni,

míg a legaljasabb tette nem szoktatta fajtalanásával; (holott ez a világ, a kit ma a veszedelmek kerekével keményen megrongál, holnap azt viszont nagy becsületre szokta emelni; azonfelül, kicsiny szikrákból minémü nagy tüzek szoktak támadni) gondolkodás nélkül csak a maga fajtalan baromi természetét követte: melyről akárki is példát vehetne, minő nyomort szokott hozni mind másokra s mind magára, ki csak a maga kivánságát követi. De mik lettek jövendőben, arról szóljunk ezután; elég az, hogy ilyen nyomorult vége lett annak a híres neves, felséges Laomedon királynak, az ő nemes városával együtt. De nem maradt csak ebben, sem a napkeleti nemzetek, sem a görögöknek siralmas nyomorusága: hanem az öröktől fogva való végzések nagyobb veszedelmet tartottak még ide hátra számukra. Mert Ekionia miatt minémü nagy veszedelmek származtak, azt rendesen akárki se tudná elősorolni; mivel más Trója épült idő jártával, az előbbeninél sokkal különb, melynek is csakugyan romlás volt vége, noha romlásával maga után vonta a világ nagy részének romlását, nagy királyoknak, fejedelmeknek és egész nemzeteknek soha el nem felejthető bukását. Kikről a mennyire lehetséges, rendesen akarunk emlékezni további írásunkban.

Priamus mint szállott meg egy várat fiaival együtt.

Volt Laomedon királynak egy Priamus nevü jeles fia, ki minden tekintetben igen okos és hatalmas volt; de ez nem volt jelen az atyja veszedelmén, hanem meszsze földön bizonyos számú táborral hadakozni ment volt az atyja ellenségei ellen. Midőn a görögök Tróját pusztították, ez is akkor egy várba rekesztette az ellenséget és ugyanakkor jó reménység alatt azon várnak megszállásában s ostromlásában töltötte idejét fiaival együtt. Ennek a Priamusnak Hekuba valódi nejétől öt fia és három leányai voltak: kik közt első szülött volt Hektor, ama nevezetes vitéz férfi, kinek mássát nem sokszor említi a világ, dicséretét eléggé nem győzik leírni a históriák. Második fia volt Alexander, kit Párisnak is hívtak: abban az időben az ifjak közt legékesebb, bölcs a tudományokban és igen jó nyilas. Harmadik Deiphobus, értelmes és nagy tehetségü ifju. Negyedik Helénus, a több testvérjei közt majd serényebb, mind elméjében, mind testében. Ötödik fia Troilus volt, kisebb idővel, de nem alábbvaló a többinél, bátorság és vitézi erővel. A leányai közt első volt Eléusa, Aeneásnak neje; ezt az Aeneást nemzette Ankhises Vénus Istennőtől, a

poéták értelme szerint; kinek a trójai veszedelem után való cselekedeteiről legtöbbet ír Virgilius. Második leánya volt Kaszandra: ez szűz életre adta magát és a nagy tudományoknak gyakorlására és a többi jósló Sibillák előtt híres jövendő mondó volt. Harmadik leánya volt Polixena: ki szépségével nemcsak néneit, de a többi szüzeket is az akkori időben sokkal felülmulta. Ezekenkivül ezen Priamusnak többi nejeitől harmincz fiai voltak, mindnyájan erős és próbált vitézek. Kiknek nevök így következik: Priamus, Odinál, Antal, Esdron, Béluriz, Sinsélénus, Quintilénus, Modénus, Kassibuláns, Binadaron, Borástrál, Piktagorás, Cicalor, Héliástás, Menélaus, Isidor, Karrás, Kélidónias, Emárgorás, Mádián, Sárdus, Margariton, Ankhilles, Favoél, Brunus, Máthán, Almadián, Bultes, Godelaus, Buglás és Kádor.

A nagy Trójának épüléséről.

Midőn Priamus a fenemlitett várnak vivásában töltené az időt, vele lévén neje Hekuba és minden gyermekei, meghallja a szomorú hirt, mint pusztult el szép hazája Trója, mint veszett el abban az édes atyja Laomedon családjával és nejével együtt; mely gyalázatos rabságra jutott az ő kedves huga Exiona. A mely hirhallásra, csaknem szive hasadt; véget vet minden hadakozásának, békét hágy a megszállott vár ostromlásának és hadait öszvegyüjtván, hazájába indul nejével, gyermekeivel, udvarnépével és egész táborával együtt. De midőn Trójának csak a pusztá helyét látná és a magas épületeknek felfordult alapját; a királyi paloták helyén öszveomlott kövek halmazát; elkeseredik a nagy változáson, sir és könnyhullatással öntözi a földet, három egész nap eszére nem térhetvén a keserv miatt. Végre látván, hogy avval semmit sem használ hazájának, annak építésére fordítja gondját. Minthogy az előbbi épület mindenestől füstbe ment, ujlag oly épületet akar állíttatni, melyhez hasonló e világon ne lehessen, melyben ezentul már semmiféle ellenségtől ne félhessen. Ehezképest, valahol mesterembereket tudhat a nagy Ázsiában, mindennütt öszvegyüjteti őket, a romokból is kiszedeti a haszonra való köveket és más helyekről is számtalan sok márványköveket hordat és a városnak építéséhez kezdvén, ugyancsak Trójának nevezi. Ennek a városnak harmadnapig járhatták meg mind hosszát s mind szélét; melyhez hasonló sem nagyságra, sem szépségre nem volt ezen a világon. Melynek köröskörül oly mély alapot vetett, min a magas kerítés szilárdul megállhatna, vastagon kétszáz kö-

nyöknyi magasan. Mely kőfalnak a külső oldala kívül belől mind simított márványkövel volt beszínelve; ugyhogy a nagy fényesség miatt messze földekre látszanék és sokféle színt mutatna tündöklésében. A tornyok pedig köröskörül közel nézték egymást, a kerítésen felül jó darabbal levén építve. A városba való bemenetelre hat kaput készítettett: melynek egyikét hívták Dárdánesnek, másika volt Timbera: harmadik Héléa: negyedik Cétás: ötödik Trója: hatodik Anthenorides. Mindenik kapu csudálatos szép, de erősnek is mesterileg volt készítve, minden hadi oltalomra való eszközökkel bőven felékesítve. A melyeken szabad bemenetel adatott a honfiaknak; de nehéz volt az ellenségnek általmenete rajtok. Annakfelette, a falon kívül mesterséges és mély árkok csináltattak, mikben hamar utat vesztett akárki is; azokban pedig a mély viz nagy erősséget adott a városnak körös körül a város épületéből a nagy sikmezőt látták. mit alig láthatott be az ember szeme. A magas kerítésen belől volt a városnak építése, csudálatos szép mesterséggel, egyik utca szolgálván az másikra. A házak mind egyarányu épülettel lévén, ugyhogy egyik a másiknál alábbvaló nem volt, hatvan singnyire nyulván fel minden házfalának magassága. A házakon kívül is az utcák felől szivárvány alakra nagy kiterjedésü boltozatokra hosszú sétálóhelyek vagy csarnokok voltak építve, mik alatt a kereskedők melegben és esőben bátran megmaradtak. Ott találtatott fel mindenféle áru, valamit ember ki tudott gondolni, akár vitézeknek különb-különb féle fegyver, akár másoknak állapotjához való kívánatos anyagok: azonfelül, mindenféle mesterembereknek egy sorban nyult el az utcájuk. Egyszóval, valami szükségest a világ ki tudott gondolni embernek életére valót, ott minden feltaláltatott. A mi pedig a városnak mind nagy hasznára, mind ékességére szolgált, egy igen szép sebes folyóviz ment keresztül a közepén, melyet Xánthusnak hívtak; ez nemcsak egészségessé tette a várost, de erősséggel is derekasan védte; mert ezen voltak csaknem egymást érő lisztmalmok, melyek a népet minden szükség-től és szorultságtól megóvták, ezen folyóviznek segítségével minden utcában, föld alatti hosszú rézcsők által a szép csurgók ugyan csörgedeztek az ablakok alatt. Ez tisztította meg a várost minden ártalmas és dőgleletes szemetektől.

Ennek a mintájára akarták Rómát építeni, Aeneás király intézvén el annak is első építését; melyet a Tibéris vize hasitana kétfelé, mint Xánthus Troját. Ezt a várost nagy szabadalommal ajándékozta meg Priamus; mire nézve mindenfelől gyűltek a né-

pek és családok. Így épült fel a város nagy méltóságra; úgy-hogy az akkori világban ehhez hasonló nem volna sem szépségére, sem népére nézve, melyben annyi hercegeknek és fejedelmeknek lett volna megtelepedésök. Azonfelül, a városnak egyik részében mindenféle mulatságra, színházakra, vitézijátékokra való udvarok nagy költséggel épültek. Azonfelül, külön-különféle oskolák, hol mind világi bölcsességet, mind mágusi büvészetet mely ördöngös tényekkel ment végbe, kinek mihez volt nagyobb kedve, tanulhatott. Noha Siciliát mondják némelyek, a hol elsőben találtattak volna fel etéle mulatságos szin- és nagy nyereségekre kigondolt játékok; de nem jól jártak azok a dolognak végére: mert Trója volt első fészke mindenféle derék művészi játékoknak. A körben való játékok, a küzdésre való öltözetek és a Májuma, mely pünkösdijátéknak neveztetett azért, hogy tavasz elején kezdettek ahoz az ifjak, mind ott találtattak fel, új zöldséggel és virágos fákkal, ékes munkájukat felczifrázván akkor, mely zöld árnyak alatt művészi ugrásokat, tánczokat és testöknek könnyűségét tüntették elő az ifjak és szüzek. Eféle mulatságos alkalommal akarta abba a helybe édesgetni és vonni az embereket. Maga udvarának építésére pedig egy külön levő tágas helyet hagyott, mely a városnak minden földét felülhaladta magasságával.

A Priámus király udvarának, Ilionnak leirása.

A város egyik részén egy magas kősziklás hegy állott, melynek magassága ötszáz lépésnyire nyult fel; ennek a tetejére rendelte királyi palotáját építeni Priámus és azt mindenfelől úgy faragtatta le, hogy mindennemű oltalomra alkalmas lenne. Ennek a magas kősziklának tetején megint az épületek közt oly magas tornyokat építtetett, miknek tetejében megütközni látszóttak a felhők: ezekről a magasságokról messzre tartományokra is annyira elláttak, hogy rejtekben nehéz volt valamit végbevinni, mit a vigyázók észre ne vettek volna. Ennek az Ilión nevű vár oldalának külső színét nem mészszel fehérítették meg; hanem simított márványkövekkel, mint valami tükörökkel, úgyfémllett egész Ilionnak köröskörül az oldala. Ennek a várnak oldalához nagy nyári házat ragasztott, mint az olaszok Galleriának szoktak hívni: ez csak a sétálásra építtetett, melynek ablakai közel egymáshoz fényesen tündököltek; mert még az ablaknak keresztoszlopai is mind termett kristályból metszettettek ki,

szép táblákra lévén kiformalva még a padozatja is hebenom fából. A házfalai pedig elefánt csonttal czifrázott mesterséges formákkal és képekkel voltak béírva, a mikén nem győzött az ember szeme bételni. Azon Galleriában hosszú asztalok és székek mind vendégeskedésre, mind egyéb játékokra rendeltettek, az urak közzül kinek minémü mulatsághoz volt kedve. Más részében egy oltár is volt építve drága gyöngyökkel és jóféle kövekkel ékesítve, melyet a nagy Jupiternek szenteltek; ehez az oltárhoz husz lépcsőből álló feljárat volt, melynek a tetején művészileg készített képe állott Jupiternek, tizenöt könyöknyi lévén a képnek magassága tiszta finom aranyból. Ezt igen drága műnek tartották mind a művészetre, mind a sok válogatott gyöngyökre nézve, melyekkel fel volt czifrázva. Ebben a képben nagy reménységét vetette volt Priamus király; ugyhogy, valamint azt állandónak hitte lenni, ugy Ilion várát minden időkre megmaradandónak állította.

Midőn mind várát, mind városát ilyen nagy készlettel végbevitte volna Priamus, felfuvalkodik magában, mintha nem volna erő a világon, mely őtet nemhogy megrontaná, de csak a mely meg is ijeszthetné; és azokról kezd gondolkozni, a kik miatt valaha boszut és gyalázatot szenvedett az ő nemzetsége: a miatt nyughatatlankodván éjjel nappal, végre udvarába közgyűlést hirdet. Öszvegyülvén ahozképest Ilionban minden főrendek és fejedelmek és a király fiai, az egy Hektoron kívül, ki akkor Trójához tartozó országban *Pannoniában* volt. A többi urakkal pedig maga is a király jelenlévén, a sokaság előtt így kezdi el beszédét Priamus: kedves atyámfiai! nékem szivem szerint való hiv barátim! kikben mindenképen megnyugodtam, tudhatjátok az én keserves szenvedéseimet, sőt mindnyájunkon tett boszszuságtételeket, miknek méltatlan viselésében én és társaim vagytok. Tudhatjátok, mondom, a kevély görögöknek minden ok nélkül hazánkra való rohanásukat, az ő dühös kegyetlenségüket, melylyel elvesztették városunkat, nemzetünket, azok közt az én édes atyámat is; és nemes szép hugomat mily gyalázatos és nemtelen állapotra juttatták s máig is atyátokfiai, nejeiteket minémü rab-ságban tartják, régi lakóhelyünket mily hallatlan pusztaságra fordították, eleinknek házait tőből felforgatták, minden vagyónunkat tolvaj módon elpredálták. Vajon mind ez az Isteneknek és embereknek törvénye szerint nem elég ok e a boszszuállásra? nem méltó-e valaha felindulnunk és a kölcsönt megkérnünk,

vagy meg is vennünk tőlük? Azt látjátok mindnyájan, minő erősségekben lakunk, mennyi vitélő rendekkel népes lakhelyünk, mennyi fegyverekkel bővölködik városunk, kincset eleget adtak az Istenek, sok esztendőkre eltételezett gabonákkal rakva vannak éléstáraink. A szomszéd királyok és nemzetek egész Ázsiában mindnyájan egyeznek velünk. Mihezképest úgy tetszik, minden alkalom előttünk van; most az ideje, ha akarunk vele élni, most foghatunk fegyvert, ha restségünk miatt a sok bosszúságtételeket álmodozásnak nem akarjuk tartani. Tudván mindazáltal, minden hadakozásnak félelmes és bizonytalan kimenetelét, arranézve minden bosszúságokat könnyebben szenvedhetnénk, csak kedves hugomnak Exionának gyalázatos elrablása ne jutna gyakran eszembe és az ne szaggatná szívemet. Mert ha neje gyanánt tartaná ötöt Telamon, nem esnék olyan nehezen; de hogy mint egy bordélybeli személylyel, úgy él vele, fájdalmas nekem, mikor eszembe jut. Tessék azért egyenlő tetszésből mindnyájatoknak, hogy küldjünk a görögökhöz barátságos izennel, ígervén magunkat arra előttök, hogy minden panaszunkat elfelejtjük, csak hallgassák meg kérésünket.

Itt elvégezvén a király beszédét, indítványát helybenhagyja a körülálló tanács; mihezképest Priamus a főrendek közül előszólítja Anténort, kinek nagy eszében és jó magaviseletében megnyugodván, rábizza az egész követséget, szép szókkal is inti a király, hogy ilyen nagy követségnek végbevitelére készüljön és jókedvű legyen. Anténor is azonnal igéri tehetsége szerinti jó szolgálatát. A király sem késik, hanem tengeri hajót készít Anténor és a vélelévő kísérek alá. Melybe beszállván Anténor, megyen a tengeren éjjel nappal és egynéhány nap elteltével érkezik Ménusium nevű városba, mely thessália tartományához tartozott volt, ahol Péleus király akkor valami okra nézve mulatozott. Kivel Péleus szembe akarván lenni, fáradságának okát tudakozza; Anténor pedig így felel Péleusnak; én Priamus királytól küldtettem hozzátok görögökhöz, ilyen parancsolattal: minő nehéz és veszedelmes bosszúságokat szenvedett tőletek, mind maga, mind az ázsiai nép, hiszi, hogy feledékenységben nincsen nálatok; hogy minden igaz ok nélkül országára mentetek; édes atyját dühös módon megöltétek; országát, lakhelyét, hallatlan pusztaságra juttattátok, pogány módra a gyermekeket és szüzeket elraboltátok. Azonfelül, saját testvérhugát is, ki már jegyben is volt, elragadtátok, kit máig is nem úgy mint

király leányát, hanem mint kéjhölgyét tartja az ő gazdája, — Tehát, mivel nagy értelmű király vagy, gondold meg az ilyen illetlenségnek mennyi zürzavarnak s veszedelemnek lehetnek indítói és igyekezzél megorvosolni, hogy ne legyen e dolognak eldöntője a fegyver; erre kér téged Priámus: hogyha csak hugát visszaadnátok is neki, minden meglett bosszúságot örök feledékenységnak homályával kész volna eltemettetni. Mely követséget hallván Péleus, felgerjed rajta és nem bírván haragjával, szitkos és fenyegetődző szókkal illeti Priámust. — Valami szerencsétlenséget szenvedett (ugymond) magának és ne másnak tulajdonítsa. Anténort is szidalmazván, hogy mentől hamarabb térne vissza; mert ha birodalmába ezentul találják, őtet is kardra hányatja. Ilyen idegen választ vévén Péleustól, bucsuvétlen csakhamar hajójába megyen Anténor és bizonytalan helyeken evezvén, jut egy időjártára Salaminába, a mely tartománynak volt fejedelme Telamon: és kiszállván hajójából, minden várakozás nélkül megyen Telamon elibe; kit nem igen jó kedvvel lát Telamon, kiváltképen Exionára nézve, a trójaiak ellen nagy gyűlölséget tartván. Végre mindazáltal okát kérdi az Anténor odamenetelének. Kinek követségét így adja elibe Anténor: Priámus király a trójai birodalomnak nemes ura, uri személyedet én általam e végre keresi meg, hogy testvér atyjafiát Exiónát ne nehezteld neki visszaadni: mivel neked sem szolgál az igen nagy becsületedre, ha az ő hugát a király leányát olyan gyalázatos nyomoruságban tartod mindvégig, a mint hozzá kezdettél: noha több panasz is volnának, mit tudsz magad is jó Telamon király; de mindenekről kész volna elfelejtkezni, csak vehetné kezéhez kedves hugát, kinek még talán tisztességes házasságot szerezhetne. Vége levén az Anténor beszédének, mindazokat igen nehéz kedvvel hallgatván, nevetséggel felel Telamon: Barátom, ki lehess, nem tudhatom; mindazáltal királyodnak ledérségén csudálkozhatom: a ki sem az én ismeretségekben nem volt, sem én az övében; miért kellett hozám küldeni, minekelőtte ki nem tanulá az én állapotomnak rendét: ehézképest, nem lehet előttem kedves követséged. Tudhatná, ha jól akarná az urad, engemet másokkal együtt minémü bosszúság vitt volt által a tengereken, melynek oka egészen csak Laomedon volt: én pedig mennyi véremet ontottam ki a trójai kapuban, első lévén a bemenetelben, sokan lehetnek bizonyosságaim; mely munkámnak jutalma semmi nem egyéb, hanem éppen csak Exióna. — Noha én azt nem csekély ajándéknak

tartom; mert nyilván való dolog az, hogy mind szépséggel s mind erkölcsessel a többi asszonyi nemet felülhaladja; nekem pedig szemérmes magaviselésével mindenekben kedvemet találta: hidd el, ilyen drága kincsemet könnyen ki nem eresztem kezemből, kit én életem veszedelmzésével kerestem. Erre nézve, bizvást mond meg az uradnak, hogy ha fegyverrel nem, másképpen tőlem el nem veszi Exiónát: sőt téged sem tartlak okos embernek, a ki ezt az izenetet csak magadra is válaltad, mivel megdondolhattad volna, micsoda reménységgel kellett a mi nemzetiségünk közzé jőnod, kiknek ilyen nyilvánvaló ellenségi lettek. Jobb azért erről a földről mentől hamarább eltakarodnod, ha még valaha életben akarod látni hazádat és királyodat. Ott is üres választ kapván, ismét a hajóba mégyen és elvitorlázván a tengeren, jut Akhájába, ott találja Pollux és Kástor atyafiakat, kiknek is követségét ilyen formában előbeszéli; én a trójai Oriamus királynak követe lévén, a mik reám bizattanak, rövid szóval előtökbe adom, kik ennek a földnek fejedelmi vagytok. Noha az én uram királyom sok keserűséget szenvedett mind édes atyjának kegyetlen halála, mind hazájának elpusztulása miatt, de mivel azok már meg nem orvosolhatók, csak az elhozott hugát, ki még életben vagyon, szerezzétek kézhez; nem igyekezik semmiben ártani. Kinek így felel Kástor: Többször nem láttalak; micsoda ember lehess, nem tudhatom: de nem méltán hányod szemünkre Trójának fegyver általi elpusztítását; mert mindeneknek indítója Laomedon király volt, ki rut gyalázattal illette elsőben is a görögországi nagy rendeket, kik neki soha nem vétettek volt. És az ilyen elmúlt dolognak előhozásával nem hogy csendesítenéd, de inkább gerjeszted az előbbi tüzet. Neked sem lehet jó-akaród az a király, midőn ily gyűlölséges követséggel megindított. Mentől hamarább életednek véget akart vetni övvel az alkalmatossággal. Itt ne találjunk azért mán tul ha fejedet Görögországban nem akarod hagyni. Ott sem sokat mulatott Anténor, hanem hajójához siet és mégyen ismét a tengeren Pylon nevű szigetbe, a hol Nestor vitéz uralkodott, kinek hasonlóképen előadja követségét, mint a többi fejedelmeknek. De Nestor a nagy méreg miatt neki pirul; utoljára pedig így felel Anténornak: gonosz szolgál, honnat vettél ilyen bátorságot magadnak, hogy ilyen bosszuságokkal terheled füleimet? ha emberségemet nem nézném, levonatnálak, nyelvedet elsőben is kimetszetném a szádból, testedet darabokra vágatnám, sokaknak tanuságára, melyet, hidd el meg is cselekszem, hacsak még keveset mulatsz is előttem.

Megijedvén ennek kegyetlenségétől Anténor, mentől hamarább költözik a hajókra; és megindulván a mély tengeren, iszonyu nagy szélvész éri, lévén zápor, villámlás és mennydörgés; a fergeg a hajókat szélyel kezdi bontani és forgatni nagy veszedelemmel, ugyannyira, hogy megmaradásokhoz már semmi reménységük nincsen, hanem csak az istenekhez kiáltoznak. Iszonyu hullámok között hánykódnak a hajók három napon és éjen; de a negyedik napon csendesedik valamennyire a tenger s megszűnnek a habok, mihez képest az emberek is megéledvén és szabadulván a nagy félelemtől, igaz utat vesznek eléjükbe és a trójai határnak partjára nagy nehezen kivergődnek; onnat elsőben is Trójába sietvén, mennek az istenek templomába, a hol szolgálatokat és áldozatot tesznek szokások szerint, mintha annyi veszedelmekből és háborukból azok szabadították volna meg őket. Annakutánna a király udvarába indul a követ, kit nagy örömmel kísér a sokaság, és találja, Priámus királyt a székben, ki akkor szintén a fejedelmekkel tanácskozott. Elérkezvén azért, Priámusnak és a fiainak és mind az uri rendeknek megbeszéli követségviselésének rendét, mely embertelen fenyegetőzéseket szenvedett mind Péleus, mind Talemon, mind Kástor és Pollux királyoktól, kik kegyetlen halállal is akarták életét elvenni. Mihezképest igen megbusul a trójai király mind a mellette levőkkel együtt, követjének becstelenségét szégyenlik mindnyájan, Exiónának is szabadulásáról nem lévén továbbá semmi reménységek, szívőknek mély rejtekibe zárják a nagy bosszúságokat.

Priamus király szándékáról, mint tölthetné bosszuját.

A követnek megérkezése után vevén eszébe Priámus király a görögöknek fenforgó haragjokat, mind maga személyére, mind egész országára nézve, kedves atyafiának is örökös rabságát által látván, szörnyen megindul a vér benne és minden igyekezetét a bosszuállásra fordítja és a hajók készületéhez kezd és minden alkalmatosságokkal kíván élni, valamelyekkel a görög fejedelmeknek borsot törhetne az orrok alá, inkább akarván felindult haragja után, mint vak vezér után járni, hogy sem a jó tanácsot követni, a mely által mind országát, mind egész nemzetét megtarthatná. Mert ha a szerencsének bizonytalan forgására nem bizta volna magát, emberi ítélet szerint még maradéki is sok esztendőkre megmaradhattak volna; de így jár a ki a földön

meg nem maradhat, mentől magasabb pólczra vágyódik, annál nagyobbat esik. A megirt okoknál fogva egyenlő akarathból és tanácsból Párist Görögországba reudelik; mert Pirámus király előhivatván mindenünnen a fejedelmeket és minden tanácsosít, ilyen szókkal kezdi el beszédét előttök: im a mint közönséges akarathból Anténor atyánkfíát a görög fejedelmekhez elküldöttük volt, nagy emberséggel akarván minden gyűlölséget és háborúságot eltávoztatni, minémü válással jött vissza, azt mindnyájan tudjítok; ugyhogy nemcsak csendes és emberséges magunkviseletével valamit használhattunk volna előttük, sőt inkább gyalázattal s szidalmakkal fizettek nekünk a jókért, melyekkel őket tisztelni kezdtük vala. A mely utánnok való járásunkkal kevélységre fakadtak, bennünket pedig lábok kapcájának tartanak, ez nyilván való dolog. Távol légyen mindazáltal, hogy az ő fenyegetődzésök szerint legyen a mi do'gunk, távol legyen mi tőlünk is az a gyalázatos bátortalanság, hogy motszanni se merjünk; holott a szép becsületért élni s halni szokott az ember. Egyébaránt is magunkat alábbvalóknak nálluoknál nem tarthatjuk, lakó helyünk nagy erősséggel körülvétegetett, minden készületekkel oly elégségesek vagyunk, hogyha az Istenek végzéséből nem néz valami romlás ránk, nem félhetünk e világon senki erejétől, senki haragjától. Tetszenék azért énnékem, hogy ne nyeljük sokáig, mint félelmesek, a bosszút: hanem mutassuk meg mink is emberségünket és valamire segítenek az istenek, kövessük el ellenök. Bizonyos számu hajókkal küldjünk válogatott vitézeket, a kik helyen-helyen a tartományokat prédálják és rabolják és ilyen formán egyszer is másszor is visszaadjuk a kölcsönt. Egyszóval nekem ugy tetszik, tekintetes urak, hogy nemzetünkön ne hagyjunk száradni minden gyalázatot. Ha valamikor az elleneiken győzedelmet vettek a görögök, az a példa ne rettentsen meg bennünket; mert soha nem járt, nem is jár mindenkor egy nyomban az a szerencse, a kiknek egyszer kedvez, azután meg szokta ejteni azokat. A királynak illendő és méltó kivánságát s nagy tanácsát nemcsak helybenhagylák, hanem mindnyájan annak elkövetésére ígérük is magokat a fejedelmek. Mely készségöket a király örömmel és becsülettel veszi, bátorságokat dicséri és minden fiainak jelenlétében, midőn már nagyobbik fia is Hertor érkezett volt, azt kívánja a király, kiki tetszését minden tekiutat és kedvezés nélkül voltaképpen kijelentse. Igy Priámus tovább is nyujtván beszédét, mond: de igen szomorú arczczal, kinek ábrázatán egymást érik a könnyhulla-

tások. Ugytetszik (ugymond) az elleneinknek kegyetlen veszedelme még előttünk foroghat. Exionának is gyalázatos rabsága, a melyet szemünk láttára még életünkben kell szenvednünk, elég nagy gyalázat. Fordulván azért Hektorhoz, így szól neki is: minthogy minden fiam között, kiket én nagy atyai szorgalmatossággal felneveltem, te vagy első, a meglett dolgok is nyilván vannak előtted, te reád akarom bizni az egész dolognak kivitelét, mivel a bosszuságoknak szenvedésében neked is elég részed volt s van; kérlek is azon, úgy fájjon neked is nemzetünknek kisebbsége, mint illik királyi ágyból származott és becsületet szerető egyénhez. Egyébaránt megnyugodtam bátorságodban és vitéli nagy erődben, az, ki eleitől fogva letudtad rontani a kevélyeknek felemelkedett szarvait, megszelidítetted a vakmerőket; ehézképest minden vitézlő népemnek te lész első és fő vezére, tőled fog függni minden fő, valamely a birodalmam alatt leszen. Én pedig mától fogva elbúcsúzom minden hadi gondviselésektől és azokat a te munka-győző vállaidra rakom, minthogy én már utolsó időmhöz közelítettem, neked illik könnyebbitened az én munkáimat. Ilyen szókkal vetvén véget hosszú beszédének Priámus, Hektor nagy főhajtással becsülvén, mintegy szemérmes arcczal, ilyenformán teszen választ atyjának.

Hector feleletei.

Szerelmes atyám! soha a fiak elégséges hálaadással nem lehetnek az ő atyjokhoz; mihezképest, valamennyi terhet hátamra rakhatsz, mind emelem addig, míg birhatom magamat. Annál inkább, midőn ilyen méltó dologban kívánsz bosszuállást, mert ugytetszik, azt a természet még az oktalan állatokba is beöltötte. Nincs is a fiad között hatalmas király, a ki az eleinkért való bosszúállást nálamnál inkább kívánhatná, mert ha idővel és becsülettel elsőbb vagyok náluknál, a szolgálatban is nekem kell elsőbbnek lennem, melyet meg is bizonyítok, ha arra kél a dolog, ha fogom eszanni véretem vagy nem, nagy emlékezetű régi nemzetiségemért. Mindazáltal, ezt örömet tanácsos ítéletedre hagyom, kérlek is, gondold meg bölcsen, minémű vége lehessen ennek a kezdésnek; mert nem ok nélkül mondják a tudósok: valamit mivelsz, mindent okosan cselekedjél és jól megúzd a végét. Mert mi haszon, akármely hatalmas munkával is elkezdni valamit és azután belefáradni. Valjon nem nagyobb dicséret-e az olyat vesztegléssel elmulasztani, mint végbe nem vinni? mert akár-

mely dolognak is a végén van a bolondság. Ezeket azért mondom ilyen bátran előtted atyám, hogy noha én is kívánója vagyok a bosszúállásnak, de királyi szerencsédet magam kedveért örömost bizonytalan kockára nem vetném. Hiszen nállamnál jobban tudod uram atyám, minémű hatalommal birjanak a görögök; Európa és Afrika az ő hatalmokban van, magok pedig hatalmas szerencsével bíró tudós vitézek, Meg kell azt engedni, hogy Ázsia nem érkezik fel azoknak erejével, mert ha hő néppel birunk, de a vitézkedésre nem vagyunk olyan tanultak, mint azok, mihezképest, félhetünk attól is, ha kivonjuk kardunkat, nem tehetjük el mikor akarnók, sőt még az is kétség, ha érünk-e többé békességet vagy soha sem. Egyébaránt most ugytetszik, a világi boldogságnak szintén a tetején ülünk, a melyet én igen károsnak tartanék elveszteni. Hesionét én is mint szerelmes német becsülöm, állapotát sajnálom; de hogy az egy személy kedveért egész nemzetünket veszedelembe ejtsük, az egész világot felháborítsuk, azt hazámhoz való szeretetem nem mondatja velem. Azonkívül is azon helyet megszokta már Exióna, koporsójához van már ő is közelebb, mint születéséhez; és így még a feltett cél mellől könnyen elállhatnánk. Ne úgy gondolkodjál pedig édes atyám rólam, mintha szívem gyengeségéből mondanék ilyeneket, hanem mivel a tanácsban szabad javasolni, minekelőtte a dologhoz fogna az ember, addig kell mindent jól meghánni vetni; azért kellett nekem is megjelentennem az én elmémnek gondolatát, mivel legnagyobb kötelességemet tartom királyi koronádnak megoltalmazásában. Ha nem fog tetszeni beszédem; valamit előmbé ad atyai méltóságod, azt örömost elkövetem.

Páris beszéde.

E szók után a nagy elméjü és vitéz Hektor leül és hallgatá a beszédet. Utánna előáll Páris, ki bátyjának minden szavaira igen figyelmetes volt, ilyen szókkal: hallgass meg édes atyám csendesesen engemet is: nékem ugy tetszik, az előttünk álló dolognak kimenetele nem lehet olyan súlyos, amint némelyek félnek tőle; mert mivel vagyunk mi másoknál alábbvalók? ebből az erős városból valjon üstökünknel fogva valaki kivonhat-e bennünket? Ne tartsd annakokáért sokáig függőben elmédet; bizonyos számu hajókat készíts és küld el hú szolgálídat, kik pusztítsák nyilvánvaló ellenségünknek tartományit. Tessék az is néked, hogy én legyek vitézeidnek előljárója, nincs nékem két-

ségem az istenek segítségével: én leszek erős, bosszúálló Görögországon. Még azt is végbeviszem, hogy a legkedvesebb és szebb asszonyi nemet hozom el a görögöknek nagy rendei közül, kin könnyű leszen Hesionét kiváltani. Ha valaki kérdi: hol vettem ezt a reménységet? azt is megjelentem örömei. Mert ennek előtte nem sok idővel a te parancsolatodból, király, kisebb Indiába mentem vala, ott tévén nyári áldozatokat az isteneknek. Egykor magam multságáért Vénus asszony napján valami be' rekbe mentem vala vadászni barátaimmal: jókor reggel keltem volt fel ugyan; de semmi szerencsém nem lévén a vadászathoz, délután már az este is közelitvén, külön menvén társaimtól, egy szarvas vetemedék előmbe: a mely nem messze ugrándozván előttem, jó reménység al. tt utánna indultam, eszembe sem vevén magamat, minden társaságomtól messze szakadtam és végre csak egyedül egy Ida nevű berekbe jutottam s ott a fáknak árnyéki alatt a szarvas hirtelen csak eltűnik szemem elől, a holott már midőn mind lovam igen elbágyadt s magam is elfáradtam volna, a szép pásiton egyik fának zöldellő árnyékában ágyat vettem magamnak, tegzemet tévén fejem alá vánkos gyanánt; akkor mindjárt oly hirtelen álom esék szememre és mély nyugalom, melyhez hasonló akármikor sem nyomott el engem. Azonban, álmomban előmbe álla Mercurius Isten, három Isten-asszony lévén vele, Vénus, Pallás és Junó. Megszóllitván azért külön csak magamat Mercurius: halljad Páris — ugymond, im három isten-asszonyt hoztam elődbe, kik nagy perlekedésben vannak és meg nem egyezhetnek. Abban mindazáltal megegyeztenek, hogy mindenekben a te ítéleted alá ereszkedjenek; ilyen okból, hogy midőn hárman együtt volnának vendégségen, egy csudálatos mesterséggel készített arany-alma közikbe hengeredik, melyen görög betűkkel ilyen szó voltanak írva: „a ki legszebb annak adassék.“ Ezen nem állapodtak meg ezek mind addig is, kiki magát tartván szebbnek lenni a másiknál. Ebből a dologból kívánják már ez három isten-asszonyok a te ítéletedet. Ha Junónak kedvezesz; az, gazdag és tekintetes emberek között téged legnagyobbá teszen; ha Pallásnak: az mások felett való nagy tudománnyal ékesít fel; ha Vénust ítéled szebbnek; jutalmadért oly szép asszonyt ad neked, a görögök fejedelmei közül ragadván el, kinek mássa nincsen egész Görögországban. Arra felelék Mercuriusnak; ugy tehetek ítéletet közöttök, ha láthatom őket. Kik Mercurius akaratjából előmbe jöttek volna énnekem. Vénus látszott a többi felett szépnek és neki adtam az aranyal-

mát. Ezen megörülvén Vénus, lassu szókkal sugallá nekem, hogy mindegynek beteljesítője leszen, valamit nekem Merkurius megjelentett. Ezzel eltávozván tőlem az istenasszonyok, én mindjárt felserkentem ágyamból. Gondo'od-e azért édes atyám, hogy az Isteneknek ígéretei bé nem teljesednek? Azt mind'n bizonynyal elhittem; ha én megyek el Görögországba, e'hozom azt a szép nőt, kit az istenek nekem ígértek: ne is küldj mást én helyettem édes atyám, meg'ásd, ha meg nem vigasztalomesz szivedet.

A harmadik fiának felelete.

Elvégezvén Páris beszédét, a harmadik fia Priámusnak Deiphobus áll fel és ilyen formán indítja meg tanácsát. Felsőges király, ha valaki cselekedeteinek minden részét vizsgálja, azokból elég akadályokat formálhat és így, senki dolgához bátran nem kezdhetne. A szántó ember ha látná mennyi állatok élődnek az ő veteménye után, kétségbe esnék, hogy neki semmi gyümölcse nem marad és így félben hagyná szántását. Mihezképest feltett szándékod mellől semmiképen el ne állj király, mert a Páris jelenésének senki ellene nem szólhat. És ha valamely uri-asszonyt elragadhat Görögországból, azon kívájtjuk Hesionét, a hazánkon esett nagy gyalázatot is eltöröljük.

Hélenus tanácsa.

Hélenus pedig a királynak negyedik fia így szól a dologhoz: felsőges király, ítéletem szerint a bosszuálást istenekre kellene hagynunk. Tudom atyám, minemű oskolában adtál volt engem gyermek koromban és abban minemű előmenetelem volt, kíváltképen a jövőndő dolgoknak megtanulásában, emlékezzél reá, ha valaha jövőndőltem-e hamisat előtted, miben semmi be nem tölt volna. Én most is bizonyosan merem mondani, Páris Görögországba ne menjen, mert nyilván hidje minden ember, hogy ha Páris Görögországban pusztitással felháborítja a fejedelmeket, vagy egyéb csintalansággal; nem marad meg nemzetünk a görögök miatt, többől fordul fel ez a nevezetes város. Jobb tehát e mellől elállani, minek vége siralom és veszedelmes halál. Szánd meg király a magad és nőd életét és hű szolgálodat, mert mindnyájan a tenger fővényén terültök el halva, ha Páris e szándéktól meg nem szűnik. Ezeket lefűggesztett és szomorú ábrázatta¹, mondván helyére ül Hélenus. Kinek egyenes

szavaira elméjében megtántorodik Priánius és egy darabig hallgatással tölti idejét, sőt az egész tanácsnak is úgy bédugja szájokat, hogy senki szavai ellen egyet sem mér szólni.

Tróilus tanácsa.

Akkor Tróilus a királynak kisebbik fia félbe szakítja a hallgatást és bátran ezeket mondja a király és fejedelmek előtt: oh nagy bátorságra termett vitéz urak, mi lehessen az oka, hogy egy bátortalan papocskának szavaira nézve mindnyájan így megnémultatok? Nem tudjátok-e a félénk papoknak természetét, azok kik hazájokért s a tisztességért drágálják egy csepp véreket, a helyett a vendégeskedésben és puha vetett ágyakban nyugtatják inkább magukat, mert hogy férjen az, az emeri okosságához, hogy valaki a jövő dolgokról, ugymint az istenek titkairól jelentést tudjon tenni? nem elhithető dolog az. Minekokaért, ha a félelem bántja Helénust, a templom az ő helye, ő ott imádkozzék és ne gáncsoskodjék a jó indulatu vitézségre termett nagy emberek között. Nem méltó annak szaván, király, megháborodni. Csak készítsék a hajókat, induljanak a vitézek, ne rothadjunk a nagy gyalázatnak terhe alatt el, mutassuk meg, hogy mink is nem bogaraktól, hanem emberektől származtunk. Hallgat a szók után Tróilus. Kinek látván bátorságát, az egész tanácsi gyülekezet megnyugszik rajta és annál egyebet nem is akarnak mondani, ehezképest felkelvén a tanácsból, a király asztalt terített, a fejedelmeket, urakat mind ebédre marasztja, kikkel nagy vigassággal tölti asztal felett egy darab ideig a napot. Azután személyök szerint Párist és Deiphobust eleibe hivatja; kiknek megparancsolja, hogy menjenek el és *Pano-niában* gyűjtsenek válogatott seregeket magok mellé, kikkel együtt evezzenek által nagy Görögországba. Egyébiránt is azoknak nagy kívánságuk lévén a dologhoz, igen örömet és serényen követik a király akaratját. Azoknak elmenetelek után, másnap a király ismét közönséges tanácsot hirdet és a városon lakó nagy rendeket mind udvarába gyűjti fel Ilionba, kiknek így szól a király: kedves hiveim, nem szükség elöttetek többször jelentenem, mennyi kárban s gyalázatban uszunk a görögöknek kevélysége miatt mindnyájan. Nehéz már, hogy a világ nemzeti között gyalázatos pálda-beszédben forgunk Hesióna rabságát hogy ily könnyen szenvedjük. Tudjátok azt is e nagy elméjü Anténort, méltóságos fejedelmet, minémü követséggel

bocsátottuk a görög fejedelmekhez, mit bár ne is cselekedtünk volna, mert nem kedvet találtunk véle, hanem gonosszal fizettek minden kedvességünkért: kénytelenségből már a mit lágyabb irral meg nem gyógyíthatunk, fegyverre! kell orvosolnunk. Ez okon Párist nagy haddal s válogatott vitézekkel készítem el, menjen Görögországba és a tengeren által a mi ellenségeinknek földére üssön, ha talán szerencsét és valami szép uri nőt adnak kezébe az istenek, melyet városunkba hozván, azzal a hugomat kiválthassuk. Ezeket én így rendeltem; mindazáltal a ti tanácsatok nélkül semmit megindítani nem akartam. Noha ezek főképen az én szívemet sértegetik, de a tiéteket is illetik. Ezekután leülvén a király, nagy hallgatásban vannak mindnyájan; hanem a környülálló vitézek közötti Perséus, ama nagy bölcs filosofusnak fia, kit Pithagoráshos hasonlít Ovidius, a többi közül előbb állván így szól; hatalmas király, igaz hűségemmel lévén köteles hozzád, nem mulaszthatom el szavaidra, hogy választ ne tegyek: mert tudja felséged is, ki fia légyek, tudniillik, a nagy Euforbiusé, ki száz nyolczvan esztendeig élvén, tanította a tisztéséges tudományt az eleidnek birodalmában. Ázsiában. A jövendőléshez is sokat értett; ettől az atyámtól gyakran hallottam, hogy ha Páris Görögországba megyen és erőszakkal onnan feleséget ragad el magának, ez a város porrá lészen és a hamvát is a szél fujja el. Azért nállad lehet király ennek ítélete, ha méltó-e megvetni ilyen bölcs embernek jövendőlését, kiváltképen olyan dolokban, a mely neked mind becsületben, mind életben forog. Miért kell ilyen tágas kaput nyitni a nyugalomnak helyéről a veszedelemre? és a szerencsének tengerére, melyen a bizonytalanságnak habjai mindenkor egymást üzik, ereszkedni? Hogy azért csendes napokat érhess és koporsódba boldogul szállhass, ne bocsásd Páris fiadat által a tengeren Görögországba. Perseusnak ilyen szavaira igen felzudulnak mindnyájan a környül levő rendek, helyt nem adván, hanem haszontalan jövendőlésnek tartván minden beszédét: melyen bár megnyugodtak volna, akkor talán annyi romlás és zürzavar az akkori világnak nemzetségei között nem lámadott volna. De mivel a mi örökké elvégesztetett, annak be kellett teljesedni; mindeneknek a tetszik, hogy elkészüljön és elmenjen Páris Görögországba és e végezés után házakhoz oszolnak mindnyájan. Midőn pedig Kassándrához a király leányához érkezett volna hire a Páris Görögországba való készületeinek, az rettenetesképpen elijed, arczában is némileg elváltozik és jajgatásai között ilyen szókra fakad ki; oh világi nagy

értékkel elkészített nemes Trója városa! honnan van az istenek ilyen kegyetlen végezése felőled, hogy ilyen hamar elkellessék romolnod és hamuvá változnod? Oh boldogtalan Priámus király! micsoda nagy vétkeért bírták az istenek a te elmédet ilyen szomorú veszedelemnek készítésére? És te Hekuba nemes királyné asszony mit vétettél, a miért ilyen nagy nyomoruságot kell nem sokára látnod, hogy minden gyermekeidnek szemeiddel nézed fájdalmas halálát? mért nem állsz eleibe a Páris utjának, ne hozná hazádra e dögleletes mirigyet? Ilyen nagy siralmai között elfáradván, felkél végtére és megyen atyjának Priámusnak eleibe és leborulván, sok könnyhullatásokkal kéri, tenné le föltett szándékát, mert ő tudója a jövődeknek és látja, minemü romlás következik királyi házára. De mindezek haszontalanok voltak, mert elfordult volt már a szerencsének kereke, annak a nemzetnek veszedelmére, melyet nem lehetett visszatéríteni. Mert ha a Hektor tanácsát, Kassádrának jóvendőlését, Hélenusnak intését, Perséusnak oktatását bevették volna, elég lett volna az a városnak megmaradására. A városok között te voltál legerősebb Trója, ma is fennállnál s virágoznál, ha a felőled való irigy végzés téged el nem vesztett volna.

A hajók számáról, melyeken Görögország ellen indultak.

Elérkezett volt már a szép tavaszi idő, mely mind a mezőket, mind az erdőt beborította szép zöldséggel, midőn az idő mindeneket különb-különbféle jóvendőbeli gyümölcsökkel biztatott, feltetszett Pünkösdi hava, a mikor Páris és Deiphobus a Pannonok közzül válogatott sok számú seregekkel, kik fegyverekkel és minden készséggel folytatkozás nélkül jelen vannak, Kiket látván Priámus, örvendez nekik és a régen elkészített sok számú hajót, megrakattja eleséggel mindenféle hadi szükséges eszközökkel. Anténornak Aeneásnak és Polydámásnak is az Antenor fiának megparancsolja, hogy készen legyenek és elmenjenek fiával Párisal együtt Görögországba. Kik midőn nagy engedelmességgel a király parancsolatjára jelen volnánk, így szól Priámus király nekik: hosszú beszéddel nem szükséges terhelnem fületeket, holott mindegy szándékomat és tanácsból elrendelt igyekezetemet tudjátok, melynek már nincs egyéb hja, csak a hűséggel és bátorsággal való cselekedet, melyben én semmit sem kételkedem. Én most is a mint annakelőtte is

sokszor mondtam, az egy illendő igazságnál egyebet nem kívánok, hanem méltatlan rabságban kinlódó atyámfiát akarom kiszabadítani: mihezképest vastag kézzel nyuljatok a dologhoz, mivel nem ok nélkül nyultunk a fegyverhez, melyet tud a világ, tudnak a mennyben lakozó istenek, kik az igaz ügyet segíteni szokták. Nincsen a görögöknek semmi panaszok ellenünk, hogy mindent el nem követtünk volna, valamit a becsületnek rende a világi emberektől kívánhatott. Kérlek azért, legyetek szorgalmatosok húgom szabadításában; most az ideje, hogy nemzet-ségtekhez és hazátokhoz való hűségteket megmutassátok és vitézi hatalmasságtoknak jeleit adjátok. Én bennem pedig semmit se kételkedjete, mert valamit a szükség kívánni fog, valamit töletek megérthettek, az istenek akaratajából segítségtekre mindenkor készen leszek. Ugy hogy ha kívántatik, személyem szerint is minden népemmel együtt felülök és megmutatom a görögöknek, Trója várossának és Ázsiának hatalmát. A mezei generálisságot pedig bizom elsőben Párisra és utánna Deiphóbusra, a tanácsban való igazgatást bölcs Anténorra és Aenéásra; így sem fegyverben, sem tanácsban fogyatkoztok nem leszen. E szók után Páris és a vele lévő nagy rendek könnyhul-latások között elbucsúznak a királytól és a hajókba beköltözvén, megindulnak a széles tengeren, kik elsőben is Jupiter Istennek és Vénus Istenasszonynak ajánlják munkájokat s utjokat, és jutnak a spártaiakhoz, a Cikládes szigeteihez, melyek Romániá-nak, vagy nagy Görögországnak igaz zsiros és legeltető és majorkodó helyén voltanak. A hol midőn mint idegen helyen mulatoznának elől, történetesen egy ismeretlen hajót találnak, a mely hajóban maga is jelen volt Ménelaus, a görögországi királyok között nem utolsó, a ki szintén a vitéz Nestornak látogatására indult volt Pyra nevü városba. Ez a Menelaus a nagy Agamemnon görög királynak testvér-öcscse volt, kinek felesége volt a szép görög Ilona, kinek szépségére nézve egész Görögországban mássa nem volt, Kástor és Pollux királyoknak igen kedves húgok. Midőn már a hajók közelitenének egymáshoz, megismervén Menelaus az eleibe jövő hajókat ellenségnek lenni, elfordítja hajóját előttük és serény szaladással a tengeren elhalad, mint a kik hazájokban jól tudták a tengernek állapotát s utját. Vevén pedig eszébe Páris, hogy haszontalan üzné a Ménelaus hajóját, megtér minden hajóival és megyen Spárta tartományba, a holott abban az időben uralkodott Ménelaus és kiszállván a tengerről a szárazra, hadainak nagyobb részét

hagyja a tenger-parton a hajóknál; maga pedig a nagy rendekkel és válogatott vitézekkel daliáson felkészül fényes fegyverekben, nagy aranyos tegzét kötven oldalára és dárdáját vevén kezébe, megyen Ténédos várába, a miben Ménelaus lakott feleségével Helénával. Menelaus pedig nem lévén házánál, szintén akkor Heléna mulatni indult volt virágos kertébe, nagy leányi sereg lévén utánna, azonban szembe érkező az ifju Páriszal, hirtelenségből megrémül az idegen sereget látván, kevés idővártatva bátorságot vevén magának, nézi volt a deli természetű és szép arczu Párist és mondja magában: „minő tekintetes ifju ez, a kit látok? nem szólok kisebbségére az isteneknek, de Jupiternek Semele asszonytól nem volt ilyen ékes fia Bakhus, kit így látván Heléna, visszatér királyi házába, a hová Páris is bekiséri, minden tiszteletet adván az asszonynak. Az asszony pedig eleibe ülteti Párist; de meg nem telhetik volt semmiképpen az ifjunak nézésével, néha gondolja, hogy Vénusnak lehet kedves fia és Kupidónak állította volna lenni; de hogy tegzét nem látta (mert Páris levetkezett volt fegyveréből, mikor a Heléna házába ment) ahozképest Kupidónak sem hitte lenni. Végre elégséges gondolkodása és csudálkozása után így szól Heléna Párisnak: nekem unalmas vendégem nem vagy; de kérlek jelentsd meg hazádat és a te szerelmes nemzetségedet, mert minden magad viselete királyi állapotra mutat, csakhogy én a görögök között nem láttam eddig semmi jeledet. Tudom, nem vagy a fővényes Pylonnak lakosa, sem a Néleus földének, Antilokhust ismertem; te ki légy, eszembe nem vehetem. Sem Pithiának tartományából nem vagy, a honnan szoktak származni a tekintetes emberek. Aeácida királynak minden nemzetiségét ismertem; Péleus pompáját, Telámon dicsőségét, Patroklus erkölcsét, Achillesnek erejét láttam; rólad pedig mit gondolhassak nem tudom. Ilyen beszédét végezvén Heléna, nagy alázatos nyájassággal így felel meg neki Páris. Ha Frigiának végső határiról hallottál valamit, melyben Trója városát Neptunus és Apollo építették: ha abban valamely királynak boldog uralkodását hallottad a nagy Saturnus nemzetéből: én, kedves asszonyom, azoktól származtam. Mert vagyok a gazdag Priámus királynak szerelmes fia, a Dardanus atyafiai közül való, a ki Jupiternek volt fia. Attólfogva az istenek az emberekkel nagy ismeretségben szoktak lenni. Ugyanazon nemzetségből volt Neptunus és Apolló is, kik a trójai kőfalakat segítették építeni. Én pedig hogy világosabban megmondjam neked ki légyek, az

isten-asszonyoknak vagyok bírása, kik midőn előmbe jöttek volna, noha a többinek neheztelésére, de Vénust ítéltem szebbnek másoknál. Énnekem pedig jutalmomban, kivánságom szerint való jegyest ígért, Helénát tudniillik a maga öcsét Vénus: mihezképest, a mély tengernek veszedelmes utjával nem gondoltam éretted, azért ne vesd meg az én személyemet, minthogy ez Vénus akaratjából van. Ezeket elvégezvén Páris, arcját a földre függesztette; Heléna is egy ideig álmélkodva gondolkodván, végre ilyen feleletet téssen: Én Neptunustól és Apollótól épített várost mindenkor kívántam látni, kívántam a nappal együtt járó Appolónnak kedvében lenni és minthogy a menyegzői lakodalomnak szerzője Vénus így parancsolta, indulj meg már Spártából bizvást, én is elkísérlek tégedet Trójáig, nem is félem Ménelaust, midőn a trójai magas kőfalak vesznek engem körül. Eszerint megegyezvén egymással, elviszi Páris nagy örömmel az ő jegyesét, melyet Vénus ígért volt neki. Hermione pedig a Héléna leánya vevén eszébe, hogy a királyi házakban sehol sincsen az anyja, nagyot kiált siralmas jajszavakkal és előbben is a leányi seregnek hirt ad, az ő anyjának a tengerre való ragadtatása felől, melyet csakhamar az egész udvar népe is megért, kik mindnyájan a tengerparthoz sietnek: de az ázsiai hajóknak már nyomát sem láthatják. Megyen azért Páris Helénával éjjel nappal Trója felé, azalatt egy éjszakának idején álmot lát Heléna, melyben Vénus asszony vigan megjelenik néki, azután ismét elaludván, más álmot lát, melyben Junó kedvetlen arczczal megyen eleibe, min megretten magában és nappal siránkozni kezd, nem tudván, mi lehessen magyarázatja és kimenetele a két egymással ellenkező álomnak. Kinek keserves sirását látván Páris, ilyen szókkal vigasztalja: én a te kedvedért a tengereket és a világnak nagy részét bejártam, semmit idegenségre ne vélj, mert a te kedvedért és becsületedért ezután is kész vagyok mindent megpróbálni, valamire erőm léssen. Szünjél a panaszszal, tartóztasd könnyhullatásodat és vedd kedvesen az én szívélyes beszédemet. Kinek felel Heléna: ki volna az, a ki könnyhullatását, annál inkább gondjait megszüntethetné? bár az isteneknek másképpen való végzésekké lett volna felőlem; de mivel már ebben egyéb nem lehet, kedvem ellen is a te akaratodat kell követnem; kinek nem lehet ellene állani. E szavak után ismét siralomnak adja magát Heléna, kinek mindaddig keresi kedvét szép biztató szívélyes beszédeivel Páris, hogy megvigasztalja és reggelre kelvén, drága szép öltönyökkel aján-

dékozza meg, melyeket Priámus király küldött volt és azokban fel is öltözteti. Annak felette csudálatos szép lovat öltöztetett fel aranyos és köves szerszámmal, melyre felülteti Helénát; ki után sereggel vannak sok Görögországból való rabok. Annak felette tündöklő fegyverekben levő szép seregek, maga pedig Páris, Deiphobus, Anténor, Aeneas, Polydamás és sok becsületes uri rendek vették körül mint királynét, Helénát és Ténédontól fogva egész Trójáig mindenütt nagy pompával kísérik. Kik midőn Trójához már messze nem volnának, hire lévén menetelekben a királynak, Priámus is a mellette levő fejedelmi és uri rendekkel felkészül és nagyszerű sereggel mégyen elejökbe. Elsőben a hadvezéreket köszöntvén, azután Helénához menve, neki nagy főhajtással üdvözlétet tevén, kezet fog és édes beszéddel mulattatja. E közben a trójai kaput elérik, hol nagy tolongással várja a sokaság mindenüt újabb-újabb zenével köszöntik, a piaczkon mesterséges komédiákat indítanak és mindenütt jelentik örömeiket. Végre felérkeznek a fényes udvarba Iliumba és az estének ideje elérkezvén, mindnyájan szállásokra mennek, Helénát is biztos szállásra helyezik. Másnap pedig szép udvari pompával mégyen Priámus nejével együtt a Pallás templomába és ott nőül veszi Helénát Páris, mely lakodalmat, mint valami ünnepet nyolcz napig ülének meg a Trója városbeli népek. Megértvén a király leánya Kassáandra, Párisnak több urakkal való érkezéseket és Párisnak Helénával való házasságát, iszonyu panaszt, sirást kezd és ilyen szomorú szavakra fakad ki: mi lolt benneteket trójaiak, mint kell a magatok nyomoruságán ennyire vigadnatok, a mi kevés idő múlva elkomorit, titeket? Nem vagyok hamis jövendőllő, de kimondhatatlan jajjal bánattal fejezitek be e rövid vigasságot, látván szép nemzetségteteknek a város utczáin patak módon folyni véröket. Tornyaiddal és bástyaiddal felhökkel játszadozó Trója, mily nagy változás lészen te benned, midőn szántófölddé válik a te tágas piacod, ugy hogy habot hányjon a szél kövér földedből kikelt gabnáidban. Mily nagy változás midőn a királyi pálcza helyén ökör hajtó ostorokat forgatnak a parasztok! Oh szegény anyák, hányan nézitek siralmas szemmel meghalt fiaitokat! Oh te is nyomorult Hekuba, mily keserves szemmel fogod nézni halálos sebekben vérben uszó fiaidat! Oh nyomorult nemzetség, mily nagy erőszakkal keressz romlást magadnak! Az erőszakkal elhozott Helénát nem akarván viszadni az ő igazi férjének. Addig kellene annak lenni, mig a görögök fegyvere meg nem áznék véretekben. Gondoljátok e, hogy bün-

etés nélkül szenvedik az istenek ezt a Páris gonoszságát, ki miatt ennyi ártatlan vérnek kell a földre omolni? Oh boldogtalan Heléna, hasonló a nő-oroszlánéhoz, a ki a Trója lakosainak ennyi veszedelmet vagy szülendő. Keljetek fel hü hazafiak és e rettenetes tüzet óltsátok, ne emészsze meg porig házatokat. Midőn ilyen és ehhez hasonló siralmas beszédétől nem szünék Kassándra megfogatja az atya Priámus király, bilincset veret kezeire és fogházba rekeszteti, melyben sok napokat kellett tölteni szegény Kassándrának, kinek ha szavát fogadták volna, Trója városa olyan nyomoruságra nem jutott volna.

A görögök tanácsáról, mit kellessék elkövetniök Heléna visszanyerésében.

Minekelőtte Páris Helénát elragadta volna, Ténédoshoz nem messze egy Citheréa nevü szigetben az isteneknek nevezetes temploma volt, a hová a görögök nagy sokasággal szoktak volt jární ünnepelni, vendégeskedésre és egyéb játékokra. Szintén akkor Citharéában találkozáván a görögöknek nagy sokasága, mindenféle rendek, férfiak és nők, ifjak és öregek, kiket megtudván a trójaiak, reájok ütnek és a nagy gazdagsággal együtt elrabolják őket. Azután mentek Ténédosba, a honnan Helénát alvitték. Ilyen nagy nyereséggel eljutván Trójába, még Görögországban hira sem futamadott volt a Páris cselekedeteinek, midőn már Trójába a prédával meg is telepedtek. Még Pyrrából a Metor házától Ménelaus el sem bucsuzott volt, midőn véletlen hir dobantja a fülét, hogy mind Citharéból a sok görögöket; mind Ténédosból szép nejét elragadta Páris és Trójába vitte. Minek rögtöni hallatára földre rogyott és egynehány óráig szóhoz sem birt jutni, ez idő eltelte után jövéen eszméletre és gondolkozáván a nagy esetről, keservesen kezdi siratni a görögöknek olyan hirtelen veszedelmét; de kiváltképen kedves nejétől való megválását: siratja annak szépségét, mint jutott idegen nemzetnek birtokába, hogy vitetett hazájából olyan messze földre; kelemetlenül érzi, miszerint a vad nemzetség között mily unalmas napokat tölt el az ő szép neje, kit ő gondosan tartott, úgy hogy még a sanyaru szélnek fuvásától is oltalmazta. Kinek Nestor is megértvén keserűségét, késedelem nélkül mégyen Ménelaushoz és ötet mint igaz szívbeli barátját vigasztalja, noha a görögök esetét és gyalázatát valóban ő is kesergi. De midőn látná Nestor, hogy semmi vigasztaló szavai nem használnak Menelaus előtt, felkészül barátaival és nagy szép sereggel kíséri Meneaut, semmi bánatában el nem hagyván

ötet. Ki mihelyt maga országába érkezvén, legelőször is testvér rokonához Agememnon királyhoz küld és titkon magához hivatja. Azután Kástor és Pullux sógoraihoz, kik sietséggel mennek házához és elsőbben is e három királyok érkeznek Menelaushoz. Látván Agememnon öcscsének ugyan megengesztelhetetlen sirását, ilyen szókkal kezdi biztatni: mi az oka atyámfia, hogy úgy nem szünöl a sirástól? nem illik királyi elméhez e rendkívüli változás; mentől nagyobb okai támadtak busulásodnak, annál nagyobb erővel kívántatik azokon győzelmet venni. Csak jelentsd meg komorságodat bizalmasan és kívánságodat, a kik igaz barátaid annál inkább szánnak és igyekeznek szolgálni szükségednek idején, mentől nagyobb erőszakot látnak, hogy tesszes természeteden. Az ellenségednek pedig nem egyebet, hanem örömet szeresz bánatoddal. Mihezképest, akkor tettesd külsőképen nagyobb örömdet, mikor szivedben leginkább szorongattatol. Tettesd, mintha keveset gondolnál e történt eseten. Sem szomorúsággal, sem könnyhullatással nem szokták a szép tisztességet keresni, hanem hatalommal és bosszuállással. Fegyverrel kell azért e fájdalomnak ellene állani, nem zugolódo panaszkodással; mert a nagy elmének méltóságos ereje, az ellenkező dolgokban ismertetik meg. Női indulatból szokott a bánatok miatt való erőtlenség esni. Serkenj fel annakokáért és derekasabb gondolkodásra vessed elméleted, méltó okod lévén a bosszuállásra, azt forgasd, ahoz nyulj teljes tehetségeddel. E megtörtént dolognak gyalázata nemcsak téged és a te házadat mocskolta meg, hanem az egész görög nemzetnek becsületében forog ennek orvoslása. Nem tudom-e nemzetségednek egész Görögországra való kiterjedését? nem tudod-e a görög nemzet mennyire becsüli a jó hír-nevet? Gondolod-e inkább, hogy e mellett föl ne kelne a nagy Görögország. Hatalmas erővel készek leszünk mindnyájan fölkelni és a trójai mezőn arany szkófiummal toldozott sátorainkat felvonni, melyeket a tengeren túl midőn meglátnak a trójaiak, hidd el, másképen gondolkoznak akkor elkövetett balga cselekedetükről. Kiváltképen ha a trójai fejedelmek saját vérükkel és kedves gyermekük rabságával s városoknak elpusztulásával kezdik megfizetni az egy asszony halálát. Páris pedig, ki alkalmat adott e nagy veszedelmes gyűlölségre, kézrekerülvén, karóba-huzatik. Csak szünjél meg azért a sirástól és mentől hamarább Görögországnak minden tartományába postáink és leveleink járjanak a fejedelmekhez, királyokhoz, hogy ilyen szomoru

ügyünkben kitelhetőleg segítsenek bennünket. Bátyjának ily üd-
vös tanácsán és intésén megnyugszik Meneláus és a levélíráshoz
kezdenek. A hatalmas fejedelmek közül pedig elsőbben is érke-
znek ama nagy hirű-nevű Achilles, ama serény Patroklus és ama
hires erős Diomédes. És ezekre bizván az egész hadaknak igaz-
gatását és a dolognak terhét, hajókra készülnek, hogy mentől
hamarább Trója határára juthassanak és valami uton módon He-
lénát onnan visszanyerhessék. Hogy pedig ilyen nagy hadak s
ennyi sokaságnak minden fejedelmek felett egy legyen igazgató
vezére, azt is elrendelik és megegyeznek Agamemnonban, hogy
ő legyen mindenekfelett uralkodó király, valameddig a tábor fenn
áll. Kinek hatalma alá a rendnek megtartásáért a többi fejedel-
mek és királyok is résztvesznek mindnyájan, okos tanácscsal
felülhaladván Agamemnon a többi királyokat. Kástor pedig és
Pollux oly reményben lévén, miszerint még a nagy széles tenger-
ren nem mehetett volna által Páris Frigiába, számos hajókkal
megindulnak, ha netalán utólérvén, Helénát a hugokat vissza-
nyerhetnék Páristól; minekelőtte Trójába érkeznének vele. Sok-
kan pedig olyan értelemben vannak felölök, hogy mihelyt Mene-
laustól megértették a Heléna elragadtatását, ottan mindjárt utána
indultanak minden hajókkal, de akármint történt, elég az hozzá,
hogy e két egymást szerető ember megindulván, két nap elég
szerencsésen mentek a tengeren; azalatt változás esik az időben,
sötét köd és felhők borítják el az egész tenger színét; a sűrű
villámlások egymást váltják; iszonyu mennydörgések minden
hangzást elnémitnak; úgy hogy egymás szavát nem értik az
emberek; iszonyu zápor és vizi habokat felemelő szelek érkeznek,
a tenger dagadásától elijednek a révészek, mert a forgó fergeteg,
ugytetszik, hogy felforralja az egész tengert, mi miatt összerol-
molnak az árboczfák, a kormány-rudakat kiragadja a révészek
kezeiből a viznek ereje; a hajók kapcsai szakadoznak egymástól
és merülnek egyszer-másszor a fenekére. Egykor a legerősebb
hajó sem maradhatván meg a szelek miatt, melyben a két rokon
király volt, düledezni kezd, miből a kormányos kiesik: azután a
hajót mindenfelé kezdi hányni-vetni a fergeteg; a mely is utol-
jára elszakad és a tenger mélyére vitetik alá. Így lett Kástor és
Pollux testvéreknek veszélye. Nemkülönbén a többi hajók is el-
vesztek, úgy hogy azok közül még csak egy sem menekedett a
tengeri hadból, a ki a történt dologról csak hirt is mondhatott
volna valakinek. Midőn tehát e két testvérnek veszedelmes vé-
geket voltaképen senkisem tudhatná, a régi babonás elméjü

nemzetek azt hitették el magukkal, hogy istenek ragadták volna fel őket az egekbe. Errenézve a poeták ezt irták felőlök, hogy ezekből lett volna az égijegy, melyet az astrologusok kettősnek neveznek. Ez a jegy igazgatja az égnek egyik kerületét, melyben, mikor belé esik a nap, két napig viszi futását ebben a jegyben, nem úgy mint a többiben. El két igaz rokonok egysége és szeretete ilyen gyümölcsöt termett, hogy azoknak nevét örökemlékezetbe hozta. Ezt a veszedelmet is csupán az atyafiságos szeretetért szenvedték, Helénáért. Frigius Dáres leírja mind a görögöknek, mind a trójaiaknak deli termetöket. Mert azt írja maga felől, hogy gyakran kiment a görögök táborába és ott szemlélte mind arcukat, mind magukviseletét az embereknek; de csak azoknak, kik tekintélyesek és nagy vitézek voltak mind a görögök, mind a trójaiak között.

A görögök termeteiről.

Előbbi irásunkban Helénának állapotáról tettünk említést, azonkívül, hogy azt mondotta felőle Priámus, hogy a két szemöldöke között egy kis sebhelyecske volt, ami nem hogy ártott volna neki, de meglepően ékesítette arczát. Agamemnon király nagy szál ember és igen fehér arczczal birt, tagjaiban nagy erő volt, mert minden tekintetben véve nagy munkára született, minthogy a veszteg heverést nyavalyának tartotta. Nyughatatlan bátor szívű, szép ítéllettel bíró és a szónok kimondásában nagy szenvedélye volt. Az öcsse Ménelaus nem volt oly magas, hanem közép termetű ember volt; a fegyverhez pedig igen alkalmas, kinek kivánsága nagy volt mindenkor a hadakozásra. Akhilles kitünő szép arczczal birt, sárga és fodor haja nagyon ékesítette fejét, kancsal szemei voltak ugyan, de illedelmes tekintete helyrehozta abbeli fogyatkozását. Kiülő széles melle, vastag és izmos karjai, illendő magassággal is birtak. Ebben az Akhillesben nagy volt az erő; ugy hogy az akkori görögök közül senki vele nem mérközött; hadakozásra jó kedvű, bőkezű volt, mindenkinek örömet adakozott. — Tantalus nagy testű ember ahoz képest nagy erejű lévén, szemei különbözők, fehér-piros-arczában, igazmondó, alázatos törvényes, patvart gyűlölő, de igaz okokból származott hadaknak kívánója volt. Ajáx-Oileus vastag volt derekában: széles vállaiban: vastag karjaiban; magas termetében: csak a czifra köntösben gyönyörködött; de derék dolgokra semmirekellő volt, a nyelve mindazáltal

serény a beszédre. Telamon Ajax tekintetes férfi volt; fekete fodor haju; az énekszóban gyönyörködő; minden hadakozásra igen alkalmas; ez a czifraságot semminek tartotta. Ulysses, magaviselésében daliásabb volt a többi görögöknél; a mellett igen ravasz és merész; hamis híreknek tudós szerzője, tréfás beszédében, a ki egész mulatsága volt a többi embereknek. Diomedes mások felett magas; széles melle, vastag karjai, tekintetében kegyetlen; ígérétében csalárd, serény vagdalkozó: garázda felette, kitől sokan félték nagy ereje miatt; alattvalóit féken tartotta, mint szigorú ember; a mellett fajtalan természetű, mi miatt sokszor veszedelembe ejtette magát. Nestor kapitány hosszú ember volt, minden tagjaiban vastag; nyájas beszédű, jó ítéletű és hasznos tanácsú: de birtelen haragu, kit haragjában senki meg nem engesztelhetett; a barátságot mindazáltal mindenekfelett legjobban megtartotta. Protésialus ékes arcú; senki ötét gyorsasággal meg nem haladta, a mellett igen bátor fegyveres volt. Neoptólemus fekete haju nagy magas ember volt, nagy szemei fegyver, derék módon termett deraka, rebegő beszédű; de a törvényes dolgokban nagy tudomány, Palamédes Naulus király fia, arczában szép és igen kedves; közép természetű; természetében szerelmes; ember becsülő, örömet adakozott, a vitézi állásban is bátor magaviselő. Polidórus nagy haspók ember, ki magát is nehezen bírta kövérsége miatt: elég bátor szívű, de gögös, ki másokkal soha nem nyájaskodott, hanem saját gondolatain töprenkedett. Makhaon rövid szabású, merész; de kevély és kopasz ember volt, ki soha nappal nem aludt, Bresaida, a Kalkás pap leánya, igen szép természettel birt és fehér-pirossal elegy arczzal, szép sárga leeresztett hajjal járt; felszedett szemöldöke, de az felettébb vastag lévén, adott valami disztelenséget arczának; — ékes és kedves beszédű és egyszersmind szelid jó erkölcsűnek látszott lenni; de alattomban sokak szívét vonta maga szerelmére, kiket azután megcsalt állhatatlanságával. Ezekenkivül nagy rendek és fejedelmek voltak; és azt írja Dáres Frigius, hogy a persák királya is minden erejével fölkel a görögök mellett. A többiközött annak is leírta természetét, kit nagy magas embernek mond és igen kövér arczunak, kinek arca is tüzesnek látszott a nagy veres szakál és haja miatt.

A trójaiak természetéről.

A trójaiakról Dáres Frigius szintén ezeket írja: hogy Priamus király igen magas szál ember volt, kegyes és vidám arcú;

beszédében lassu; de munkát tehető: ki korán szokott fölkelni mindennap. Minden félelem nélküli bátor szívet viselt a tréfás és játszadozó embereknek előtte semmi becsé nem volt, minden beszédében igazmondó és csak egy igazságnak volt követője. Egyébiránt a zenét és a szerelemre gerjesztő énekeket örömezt hallgatta; Nem volt király, ki az emberekben a vitézi indulatokat inkább becsülte volna és nagyobb jutalmakkal koronázta volna ő nálánál. A fiai közül egyik sem mert megmérkőzni a nagyobbikkal Hektorral, kivált vitézi erőre nézve, mert ez, az ő korabeli embereket felülhaladta; egy kevésbé akadozó beszédű volt; munkára termett, kemény tagjai voltak. Ilyen erőteljes és nagy dologra termett férfiakat Trója soha sem látott, arczában felette igen szőrös ember volt; senki illetlen, vagy beszszuálló szavakat tőle nem hallott, szolgálatát egyszer sem kívánhatták, melyre készségét nem tapasztalták volna. Ugy látszott, hogy fáradhatatlan ember volt a hadi munkákban. Embert alattalói inkább nem szerethettek, mint őtet. Utána Priámusnak két fia Deiphobus és Helenus oly hasonlóak voltak egymáshoz, hogy ezek között akár mily ismerettel bíró ember sem tudott választást tenni; ezek arczokkal mindenképen atyjokra Priámusra ütöttek; nem is volt közöttük egyéb különbség, csak az idő, a mennyiben különbséget szerzett fiai között Priámus király. Valamint Deiphobus vitézi dologra, Helenus pedig mély bölcsességnek tanácsára termett volt. Tróilus, hogy természetes nagy szál ifju volt, de mégis nagyobb volt a vitézi bátorság benne a testi természetnél; e mellett mértékletes erkölcsű volt, ki természetét féken tudta hordozni, ahoképest az emberek között igen szeretetreméltó és kedves volt, vitézi erejével és illő magaviseletével: ez második Hektornak méltán neveztetett, mert a trójai ifjak között sem bátorsággal, sem erővel őtet se haladta felül senki. Páris arczának szépségével mindenkit felülmult: ennek megeresztett sárga haja úgy fémllett, mint a tisztított arany; oly nyilas volt, kihez az ő idejében hasonló nem találtatott; vadászatban gyönyörködő: de a hadi dolgokban is nem volt alábbvaló a nagy vitézeknél. Aeneás kisded ember volt; de igen vastag tagokkal birt; szép elmével és magaviseletével tündöklött minden cselekedete, szavaira vigyázó, rendes beszédű, a tanácsadásban bölcs és igen hasznos, mint akár mely tudós filosofus; vidám arczu és szabályos szemei voltak, belső házbeli érték: senkinek a trójai fejedelmek közül olyan dusan nem volt, mint neki; külső majorsággal és birtokkal is igen gazdag. Anténor magas ember volt,

de illendő természettel; bőbeszédű, de fontos szókkal szólott, igen szorgalmatos minden reája bizott dologban, miért igen kedvében volt Priámus királynak, midőn az idő úgy hozta magával, nyájas beszédekkel is tudta vigasztalni az embereket. Fia pedig Polydamás valóban deli ifju, jó erkölcsű, minden magaviselésében kedves mások előtt; természetben magas, tagjaiban erős. a fegyverek között hatalmas, hirtelen haragu, de a ki még is tudtamagát mérsékelni. Memnon király szép volt arczban, csakhogy nehéz testben: temérdek erő levén derekában és egyéb tagjaiban; nagy sárga fodor hajával igen tetszős, nagy fekete szemei: ez derék vitéz is volt, ki a trójai hadakozásokban sok jeleit adta vitézségének. Hekuba királyné asszony természetes és magos volt a női rendek között; kinek termete inkább illetett volna férfit, mint nőt: szorgalmatos és nagy értelemmel tündöklött mindazokban, a mik ő reája voltak nézendők; becsület szerető, kegyes, a ki a jó erkölcsöt sokra becsülte az emberekben. Andromakhe a Hektor neje, magas volt és igen szép arczu; nagy villogó fekete szemei: piros arczával és ajkával, a többi nőket valóban felülhaladta volt becsületes és szerény magaviseletével. Kassándrának közép termete volt; arczban igen fehér, de szeplős, ez a többi nők közül magát kivonta és mély tudományoknak tanulmányozására adta magát; ehhez képest nagy dolgokról jövendőlt és e volt a régi szüz leányok között egyik igen nevezetes jövendőltő Sibylla; Pollixena a király kisebbik leánya, idejében is arczában is igen gyenge, a kit méltán a világi szépség igaz tükrének mondhattak volna: mert ezt a természet oly épséggel teremtette volt, hogy miveletlen elme is sem természetben, sem arczában fogyatkozást nem talált. Nem is mondhatni ki igazában szépségét, hanem csak úgy, hogy valamit egy szép leányban kívánhatna egy nyughatatlan szem, az ebben a személyben bőven feltaláltatott. Ezekről nem úgy, mint másoktól halott, hanem mint szemével látott dolgokról úgy irt Dáres Fringius. Unalmas volna pedig mindezekről külön-külön írni; hanem a következő történet mindeneket jobban szem eleibe ad. Mihez képest ezentul szóljunk az egész dolognak valóságáról.

A hajók számáról, mikkel a görögök Trója ellen indultak.

A földnek fagya már eltűnt s a megfagyott vizek felolva daktak, a zuzmarának híre sem volt; egyszóval a kedvetlen tél helyett a szép nap melegséggel kezdett tündökölni a földszinén és a

tavasznak előljárója hirdetője beköszöntött, a midőn Mársnak szentelt hónapban márcziusban a görögök egyről is másról is roppant nagy és erős hajóknak sokaságával megindulnak és Athénáe városának szomszédságában megtelepednek. Az hihető dolog, hogy világ kezdetétől fogva ily nagy számú hajó egybe nem gyűlt, soha a tengeren ilyen nagy erő meg nem indult; mert Agamemnon király, ki az egész görög nemzet fővezérének választatott száz öreg hajót készíttetett, miket vitézlő rendekkel és minden hadi szerekkel megrakott. Menelaus a Heléna férje az ő honából Spártából hasonló készülettel hatvan öreg hajóval indul meg. Boétiából Arkhelaus és Proténor azon országnak királyai, hatvan hajóval voltak. Astalafus és Hélimus Cithaméninak hatalmas urai harmincz hajóval. Epistrofus király az öcsével Tediussal együtt Fortzides tartományból ötven öreg hajót állítottak elő válogatott vitézekkel. A Telamon király fia Ajax Salamiából, saját nevezetes lakó városából, ötven hajót építtetett fel, kinek társaságában nagy hírnévű főrendek voltak, ugymint: Teutor vitéz, Amfiátus kapitány; Dorion és Théseus hatalmas urak. Az igen öreg Nestor vitéz is ötven hajóval jött ki Pilonból. Thoas király is az ő birodalmából ötven hajóval. Dóximardus és Oilus száz hat hajóval indultak. Pilibetus és Amfimachus herczegek Kalczedoniából harmincz hajóval jelen voltak. Idumeneus és Méríos királyok Crétából nyolczvan hajót indítottak erős fegyveresekkel. Thráczsiából is ötven hajót indított az éles elméjű ravasz Ulysses. Mélius kapitány az ő városából tiz hajóval készült, Prothotachus és Prothefilaus jeles fejedelmek Filorkha tartományból ötven hajót állítottak elő, Triczion országból Makhoan király öcsésével együtt Polidussal huszonkét igen nagy hajót készíttetek. Ezek voltak a Kolifis király fiai. Az ő királyi városából pedig, mely Fitesnek neveztetett, ötven hajóval volt vitéz Akhilles. Thelepalus herczeg Rhodusból husz hajót. Eufitus királysaját honából Orthoméniából ötven hajót. Antipus és Amfimachus fejedelmek Hélidea tartományból tizenegy hajót, Polipotes király sógorával Josius herczeggel ötven hajót készíttetek. Diomédes Argis tartományból veleértő barátaival együtt Thelenussal és Euriálussal, nyolczvan hajóval érkeztek. Polifebus királynak későn levén hire e dolog felől, csak hajói készülhettek. Firméus király, ki zálogban birta Görögországnak egyik tartományát, tizenöt hajót küldött. Prothólius király Ménésia tartományból ötven hajót állított. Kápénor király is hasonlóképen Kappadóciából. Treorius fejedelem saját birodalmából hozott huszonkét hajót.

Mindössze a királyok és fejedelmek hatvankilenczen voltak: a hajójok száma pedig ezer kétszáz hnszonkettő. Palamedes a Naulus király fia legkésőbbben érkezett hadaival. Homérus e hajóknak számát ezer száz nyolczvan hatnak mondja; de talán készakarva hagyott el egynehányat belőlük.

A görögök Delfosba küldenek jövendő dolgok megtudására, hogy megtudhassák, mit legyenek teendők.

Minekutánna ennyi király, fejedelem és herczeg összegyűlt volt, kinek előljárójok vagy vezérok Agamemnon volt, közös akaratból. Ez az Agamemnon kimégyen Athénáe városából s annak sikmezején udvari sátorát felvonatja, a hová a királyokat és minden nagy rendeket maga elé hivat, kik parancsolatára midőn mindnyájan összegyűltek volna, ily módon kezdé beszédét Agamemnon: hatalmas királyok és bátor vitéz fejedelmek, kiket a nemzethez és a becsülethez való szeretet gyűjtött össze e helybe úgy tetszik, győzhetetlen a földön a ti hatalmas erőtök. Látjátok minő nagy mezőt foglal el a ti szép seregeteknek sokasága. Nem hiszem, hogy a világ ennyi királyt és fejedelmet együtt összegyűlve látott volna. Ennyi jeles ifjak fegyverben öltözve ellenségek ellen nem tudom mikor keltenek volna föl és sereglettenek volna össze, ki lehetne az, a ki ellenünk fel merne kelni, vagy szembeszállni? Oly hatalmas embereket ismerek táborunkban százig valót jelen lenni, kik közül egy is elég volna e dolognak végbevételére, a melyre igyekezünk mindnyájan. De mivel mindnyájunknak becsületében forog e rendetlen eset, mely ennekelőtte nem igen rég történt országunkban; nemzetünkhöz illik felkelnünk becsületünk helyreállításáért; mert ezt kívánta a méltó keserűségnek eltörlése, mely mindnyájunknak szívét eltöltötte: mert különben szájukat be nem dugjuk ami rágalmazóiuknak és irigyeinknek, csak egész bosszuállással. Tanuljanak a trójaiak, mit tegyenek fel a hatalmas görög nemzet felől, sőt tanuljanak mások is róluk, minő ereje légyen nemzetünknek. Ugy vélem, hogy a mi régi eleinkről sem mondhat senki olyat, hogy a rajtok elkövetett megsértést, csak hallgatással nyelték volna el: azoknak lévén mi is utódjai, minő gyalázat ragadott volna reánk ha fel nem keltünk volna. Ugy vélem a világon valamennyi nemzetet annyira megfélemtünk, hogy becsülni tudhatnának és félhetnek haragunktól. Ime ez a bolond trójai nemzet támadott most fel, piszkálván szemünk fényét. Hiszen a világon még so-

kan vannak, kik emlékeznek Laomedon királyra, látták mint fizetett meg embertelenségeért, melylyel felgerjesztette a mi eleinknek sziveit. A ki nemcsak maga halálával és nagyrészt nemzetének elfogásával, hanem hazájának elpusztulásával is fizetett. Vajjon nem mai napig is siratják a Trójából elhozott foglyok királyuknak bolondságát? Vajjon ezer hatalmas nem könnyebben viszi-e szándékát végbe, a mit tudniillik a mi elődeink közül négy-öt hatalmas ember végbevitt ennekötte. Elhittem hirekkel vagyon ellenek felgerjedett haragunk; mihezképest innét amonét segítséget is koldultak, kikkel együtt inkább ellenünk álhasanak. Errenézve nekem ugytetszik a ti javaslatotokból, hogy minekelötte e helyről szerencsésen Azsiába megindulánk, küldenők meghitt és isteneket félő nemzetünket Delos szigetébe Apollo istenhez, kik vennének feleletet, sőt tanuságot is tőle és a többi istenektől, mit rendeltek jövőben felőlünk és minő reményben inditsuk meg szándékunkat ilyen szükséges ügyünkben. Véget vetvén a király tanácsos beszédének, a többi királyok és fejedelmek mindnyájan helybenhagyják és dicsérik szavait. Mirenézve minden késedelem nélkül Akhillest és Patroklust választják a közjóért olyan nagy követségnek végbevételére, ha netalán alázatos magokviseletével Apollótól választ nyerhetnének. Kik nagy gyorsasággal hajóra készülnek és egyenesen Delfusba mennek: azt a szigetet mindenfelől mély tenger környékezte be; melyet némelyek Delos szigetének neveznek. Mindazáltal ott még több szigetek is vannak; de a többit ez mind felülhaladja mind magassággal, mind egyéb hasznokkal. Erről a szigetről írják a historikusok, hogy Latona szülte volna Apollót és Diánát, mihezképest Apollónak tisztességére csudálatos szép művészettel és költséggel épített volt templomot hajdanában a pogányság, melyben Isten gyanánt tisztelték Apollót. Azért is nevezték ezt a szigetet Delosnak; mert a vizözön után a nap és hold ezt kezdte volt elsőben is világítani, száraztani és termékenynyé tenni. Magában is Delos annyit tészen, mint megvilágosított, mivel görög nyelven delos annyit tészen, mint nyilvánvaló, vagy világos. Innét is látták meg elsőben a napot és holdat, azért tartották a nap és hold hazájának Delos szigetét. A napot pedig Apollónak hívták és a holdat Ciánnának. Igaz dolog Diánnát Orthigiának is nevezik, a görögök a fürjet nevezik Orthigiának; mivel legelsőben onnan származtak a fürjek. A napot pedig Titánnak is nevezik, mert régenten a titánok vagy óriások Jupiter ellen támadtak volt; egy titkon pedig megadta

volt Jupiternek a tiszteletet és nem támadott ellene és azóta már Titánnak hijják a napot. Foebusnak is hijják azért, mivel görög nyelven Efebus ifjat tészén, minthogy pedig a nap mindennap születik vagy fiatalodik, ezért nevezték Fébusnak. A napot Pythiásnak is hivják, arról a nagy kigyóról, melyet Apolló megölt volt; mert annak a nagy sárkány kigyónak Python volt a neve. A jövendőllő asszonyokat is Pythonákuak hijják, kik Apollót szokták volt tisztelni és az ő bálványához jární, hogy jövendő dolgokat jelentsen nekik. Ilyen Pythonéhoz vagy búbájoshoz ragaszkodott Saul király, ki Sámueli előhozta volt a Saul kérésere.

Apollónak arany képéről.

Ebben a templomban volt egy igen nagy kép liszta aranyból, melyet Apollónak tartottak: a mit ugyan aranyból csináltak, a mihezképest annak sem látása, sem szóllása nem lehetett volna; de mivel elállottak az igaz istenek tiszteletétől a régi emberek, a siket és néma bálványokhoz ragaszkodtak, a kiket jelengettek: azok is csak halandó emberek voltak minden erő nélkül, de azokba a képekbe beszálltak az ördögök és jövendőlltek azokból, kiknek a vak pogányság szerfelett való hitelt adott. Miből származott a bálványimádás, később megemlitjük, miknek mindaddig nagy tekintetők volt mig az ur Krisztus az élő Istennek fia az emberi testet magára felvette, kinek eljövételét tovább nem állhatták az ördögi bálványok. Erről a szentírásban világosabb adat van, elég az, hogy midőn József az anyali jelentéséből Jézust és anyját Máriát Egyptomoa vitte volna, ugyanakkor minden egyiptusi bálványok összeromlottak. A melyről igen világosan jövendőllt volt Esaiás is, ilyen szókkal: *Fölmégyen az ur könnyü felhőben és bemégyen Egyiptomba és megmozdulnak az egyiptusi bálványok.* A zsidók azt tartják, hogy Ismael volt első, ki agyagból bálványt csinált. A pogányok pedig Prometheusról álmodoznak, mintha ő csinált volna elsőben is sárból bálvány álló képet; a kit követett azután a törvény nélkül levő pogányság.

Mikor származtak a bálványok?

A legelső bálványkép az Assirok királyától Ninustól eredt, kinek Bélus volt az apja. Ez a Ninus, az ő atyját igen pompásan

temettette; holta után pedig az ő atyjának em'ékezetére aranyból öntetett neki szobrot. Idő múlva ennek a Bélus képének isteni tiszteletet adott Ninus, sőt az assyusokkal is tiszteltette. Azután a tisztátalan lélek bement a bálványba és abból szólott ki, jövendőit is az assyusoknak. Azt a bálványt némelyek bélusznak hitták; némelyek Beelnek, némelyek Baalnak, némelyek Beellégornak, némelyek Belzabubnak, némelyek Beelzebubnak. Ebből vettek példát a régiek a bálványimádásra. Errenézve a meghalt embereket is istennek tartották és isten gyanánt tisztelték. Első istennek Saturnust hitték lenni: az égijegyet is egyiket Saturnusnak hívják: erről álmodoznak ilyenformán, mintha sem atyja, sem anyja nem lett volna. Ez a matematikában tudós lévén, azt költötték felőle a régiek, mintha általértette volna, hogy neki oly fia léssen, ki országából ötet kiveri: mihezképest a nejének megparancsolja, hogy mihiylt gyermeke megszületik, eledelre adja elő. De midőn az asszony fiat szült, elrejtí a gyermeket és egy darab követ mutat elő, elámitván az urát, hogy azt szülte; mely követ felkapván Saturnus rögtön elnyeli, mi miatt három fiat szül e világra Saturnust, Jupitert, Neptunust és Plutót és egy leányt Junót, kiket mind istennek tartottak a régiek. Arról nevezik maig is Jupiternek egyik plánétát. Mársot hadakozás istenének tartották. A napot isten gyanánt becsülték, kinek Apolló nevet adtak. A legfényesebbik plánétát Vénusnak mondották lenni. Merkuriust is, a Jupiter fiát a plánéták közzé számlálták. A holdat Diánának, ki Latóna leánya volt: és így különbéféle nemzeteknek külön istenök volt. Mert Egyiptusban Isist tisztelték. Krétában Jupitert. A maurusok Jubát; A frigiaiak Faunust. A rómaiaknál Quirinust. Athaenében Minervát. A pánoknál Vénust. Lemnusban Vu'kánust. Naxusban Bakhust. Delósban vagy Delfősban Apollót tisztelték mások felett. Azonkívül más isteneket is költöttek, minden nemzet a maga természetéhez képest. Erre a kárhozatos bolondságra bírta volt a régieket az a kigyó, mely a mi első anyánkat a paradicsomban megcsalta volt, kit a szentírás némely helyt Leviáthánnak, némely helyt tekergős kigyónak, némely helyt Behemotnak nevez: a Behemot pedig annyit téssen, mint barommá változott, mert ez maig az isten ellen nem vékezett, fénylett a többi angyalok között, mint a hajnali csillag; de a bűn minden oktalan állatnál vagy baromnál éktelenebbé, rutabbá változtatta. E méreggel azóta teli van: és mivel azt akarná, hogy mindenki az ő társa legyen a nyomoruságban, soha meg nem szűnik az irigységben. Ez az ördög bujt

belé a siket és néma bálványokba, mikből jövendő dolgokról szólott Igy csalta meg az embereket; így hozta pogányságra őket. Azokat a bálványokat Dávid próféta mind ördögöknök nevezi, hanem az az isten, azt mondja, ki az eget teremtette. Az ilyen csalárd mesterségek által szólott az ördög Apolló képéből Delós szigetében és mondott valamit jövendő dolgokról is. A hová mikor Akhilles és Patroklos a görögök főköveti megérkeztek, elsőben is nagy buzgó ajtatossággal szokás szerint be-
mennek az Apolló templomába, a hol a görögöktől küldött gazdag ajándékot bemutatják, áldoznak és imádságokat tesznek; azután nagy engedelmességgel választ kívánnak. — Kiknek lassu szókkal így felel Apolló: Akhilles, Akhilles, menj haza a görögökhöz, kik téged ide küldöttek és ezt bizonyosan mond meg nekik, hogy: tiz egész esztendeig sok háboruságot kell szenvedniök Trója alatt, melynek mezejét sok fejedelmek vérükkel fes ik be: tiz esztendő mulva mindazáltal győzedelmet aratnak; Tróját teljesen elpusztítják; Priámus királyt feleségétől gyermekestől keserves halálra adják és csak azoknak hagyják meg életöket, kiknek meg akarnak kegyelmezni. E választételen Ákhillesnek nagy öröme lesz: de minekelötte a templomból kimenne, különös dolog történt, mert egy bizonyos trójai Kalkás nevű pap ember, Nestornak fia, Priámus parancsolatjából azon templomba mégyen a végre, hogy ő is tanácsot kérdjen Apollótól és tanuságot, mint lenne Trója dolga jövendőben. A ki is midőn áldozatát bemutatta volna, sok értelemmel kétségben forgó választ adott neki Apolló, ilyen formán: Kalkás, Kalkás, meglásd, vissza ne menj a te társaid közé, hanem add a görögök hajója mellé magadat bizvást, melyen Ákhilles idejött és siess a görögök táborába és lakásodat közöttök rendezd el, mert az istennek rendeléséből a görögök fognak győzelmesek lenni Trója ellen. A te tanácsod pedig felette szükséges lészen a görögöknek, mely nélkül a győzelemre nem is juthatnának. E feleletet vevén Kalkás, kimegyen a templomból, Ákhillest felkeresi és midőn egymással megismerkednek és az Apolló feleletét mindkét részről megjelenténék, nagy szövetséget és barátságot kötnek egymással. — Azután minden időben nagy becsületben tartotta Ákhilles Kalkást. — Ilyen formán végbevívén dolgukat, szerencsésen evezének vissza Athaenbe: hajójokból kiszálván, elsőben is Kalkás papot ajánlja és dicséretekkal halmozza Akhilles, Agamemnon és a többi görög fejedelmek előtt, azután rendesen elbeszéli miuémü feleletet vettek Apolló-

tól, mint egyezett a Kalkásnak adott választétel is az övékkel és mint adta eleibe Kalkásnak Apolló, hogy többé Priámus király elibe ne menne, hanem a görögök táborához adná magát. E követségre nézve az egész görög nemzet megvidul és egynehány napig játékos-ünnepet rendeznek szokások szerint, Kalkást magok közé veszik, mindenben nagy hitelt adván neki és megengedvén, hogy szokása szerint viselje magát mindenekben papi hivatalában.

Aldozattétel után mint indulnak a görögök Trója felé.

Midőn az ünnepléseket a görögök elvégezték, egyik nap virradtára Ákhilles, Patroklus, Kalkással együtt mennek az Agamemnon sátorába, a hol mind jelen vannak a többi görög királyok és fejedelmek és kapitányok. Azok között pedig Kalkásnak is nem az utolsó széklet rendelék: és midőn követségekre nézve minden választételeket előadták volna Ákhilles és Patroklus, azután Kalkás is ilyen formán kezdi el beszédét: nagy Görögországnak hatalmas királyai, vajon közös akaratból nem azért gyültek-e ide, hogy a trójaiaknak bünös cselekedeteit megbánassátok velek? ha már eddig fáradtatok, mit késtek? miért nem kezdtek fölötté czélotokhoz? azt gondoljátok-e, Priámus királynak egynehány rendbeli kémjei nem volnának köztetek, kik vigyáznak reátok, mulatozástokat félelemnek állítják, végzésteket vizsgálják, hogy azokról naponként tudósítsák a trójai királyt? Eleitől fogva a nagy dolgoknak végbevitelében semmi nagyobb gáncsot nem szerzett, mint a mulatozás; azért szokták mondani a bölcsék: idővel tanácskozzál, de seregy légy cselekedetedben. Ime hónapok teltek el a nagy mulatozásban, holott a jó idő minden alkalmatossággal kínálja magát. Ideje volna, hogy a meleg nyár felforrallná a vért bennetek. Ezyékbént nem kevés örömet adtok ellenségteknek a hátramaradással. Talán kételkedtek az istenek ígéréteben, mert ha úgy vagyon, féltő, hogy jó kedvők helyett haragjokat fogjátok érezni. Alig végzi Kalkás beszédjét, felzendül az egész tábor rajta és hogy a jó tanácsnak követői legyenek a fejedelmek, nagyon kiáltják. Ahozképest készüllettel tárogatót fuvat Agamemnon és Athaene mellől minden hajók megindulnak és alig haladnak tizenöt mértföldnyire Athaenetől, hogy a szép csendes tündöklő nap, fekete felhőkbe borul, a forgó szelek és fergetegek miatt megbusul a tenger és habjai az ég felé kezdenek emelkedni, a villámiasok

sértegetik és elvakítják az emberek szemeit; iszouyu dörgések és csattogások között, mintha égszakadások volnának, úgy omolnak a záporok. Ebben a nagy háboruban és az időnek ilyen hirtelen való változása miatt, halálos félelem fogja el az embereket. A trójai Kalkás pedig, kinek tudománya és praktikája volt az ördögökkel, a fejedelmek közzé mégyen és elhítteti azokkal, mi légyen a tengeri háborunak oka, tudniillik Diána haragja miatt: mert minekelőtte megindultanak volna Athaenéből, semmi illendő áldozattal nem tisztelték meg őtet. Azt javasolta annakokáért Agamemnon királynak, hogy szálljon ki az Aulides szigetébe minden hajóival, a hol Diánának szép temploma vagyon és ott maga kezével mutasson fel áldozatot Diánának, mert avval megengeszteltetvén az istenasszony, a tengert is megengeszteli és azután csendes utat engednek a tengerek. Arranéze nagy sietéssel kiszállanak a szigethe, mely nem messze volt tőlök és Agamemnon hajójából kimenvén, futva mégyen a Diána templomába, a hol igen alázatosan ájtatos szívvel mutat áldozatot az istenasszonynak. Ottan mindjárt a fergetegek is elmulnak, eloszolnak a felhők, tisztán kezd fényleni a nap és megcsendesedik a tenger. Ilyenformán áldozatát végezvén Agamemnon, ismét tárogatót fuvat, ujlag mindnyájan hajókra készülnek és a vitorlákat megeresztvén a mély tengerre elérnek és szerencsésen evezvén egy néhány napig. Trójához tartozó határba, melynek partján egy szép vár volt, de a várnak nevét nem írja Dáres Frigius, hanem más könyvekben meg van írva, hogy Sarronába volt volna annak neve. E várból a vitézlőrendek tengerpartra kimennek, hogy a görögöket ne bocsássák tartományokba. Nem vették észre a görögök sokaságát, bolondul reájok rohannak; de csakhamar a görögök sokaságától teljességgel elnyomattak és megadták az árát hirtelen cselekedeteiknek. Mert ott sokan közülök fegyver által elhullanak, a többiek futásra veszik a dolgot és a vár felé a mint lehet szaladnak. Kinek midőn a vár kapuit megnyitották, mindenütt nyomokban lévén a görögök, ők is bemennek a várbeliekkel együtt a hol az embereket mindenestől kardrahányák, fogolynak egyet sem tartanak meg közülök, sőt még a várat is tündamentomából is kihányák, a honnan gazdag zsákmánynyal nagy része eltelvén a görögöknek, győzedelmesen hajójokba visszatérnek és ismét a szélnek eresztvén a hajók vitorláit, megindulnak a tengeren és egyenesen mennek Ténédon tartományának partjára. A hol első nyereséggel örömmel kiszállnak, ott hajójokat kikötik. Ténédonban pedig volt egy szép vár, az előbbi-

nél sokkal erősebb és nagyobb őrizettel is tartatott; a mely híres volt gazdasággal: ez a vár Trójához csak hat mértföld volt: ezek megijedvén az ellenség sokaságától, nem mentek ki a várból, hanem a kőfalak között minden oltalomra készítik magukat és vitézül kezdik oltalmazni a várat. A görögök hajójokat jó karban hagyván, nagy tömegű seregeket rendelnek, kik minden ellenek támadókat kegyetlenül elnyomnak, a vár ostromlására többen-többen érkeznek, melyet nagy vágygyal akartak meghódítani, a várbeliek is számokhoz képest készen várván őket, nagy vérontás indul közöttök; sokan esnek el a trójaiakból, de többen a görögök közül. Megbusulván pedig a görögök sok társaiknak veszedelmén és sebesülésén, annál vérengzőbben rohannak a várbeliekre; úgy hogy egyik sereg a másikat éri. Akkor ismét szörnyen hullnak mindkét részről, végre a várbeliek nem szenvedhetvén az ellenségnek sokaságát, hátat fordítanak; csakhogy a futásnak is ideje és helye ott nem igen adatott, hanem a kik történetből szaladásra vehették magokat, a trójai magas kőfalakban vetették reménységeket és oda igyekeztek, a többiek mind a vár kőfalai között hullottak el fegyverrel. Azon külső váron belől a hegy tetején volt más erősség, a melyben a trójai vitézek hősiebben tartották magokat és onnat fölötte sok kárt tesznek a görögökben, kiváltképen a nyilasok és parittyások. A kik pedig közelébb mennek a várhoz, azokra sűrű köveket hányanak és a dárdások is szörnyen vesztik őket, nagy gerendákat is eresztvén a meredekről a görögök csoportjára. A görögök pedig sok hadi mesterséggel forgolódnak, a falakat nagy vasas kosokkal döngetik; a kerítésre a nyilak lövöldözései alatt hosszú lajtorjákat támasztanak; de azokról is nyakra főre számtalanokat hányanak le a görögök közül. Utoljára ugyancsak ellankadnak a várbeliek; melyet vévén eszökbe a görögök, annál nagyobb sűrűséggel rohannak a kerítésekre, a lajtorjákat kezdik állítani a falakra és ablakokra, a melyen feljebb feljebb menvén, végre zászlójukat is felviszik és a kit csak elől találnak, személyválogatás nélkül kiozzák. A hol midőn minden várbeli vitéznek elfogytanak volna, a görögök a rejtekajtóknak felferéséhez kezdenek és gazdag prédával megrakodván, a várat is szétverik; azután a nagy nyereséggel visszatérnek a táborba. A mit kezekkel el nem ronthatnak, tüzet hánytak a várnak azon részire; és így a magas Téuedon várát mindenestől hamu borította el.

A görögök Priámushoz küldenek Helénaért és a Citharéa szigetének elprédálásaért.

A görögök a megnevezett két váron a győzedelmet vévén Ténédon tartományában, derekasan megtelepednek egész táborostól. Agamemnonnak pedig gondja lévén hivatala szerint mindenekre, megparancsolja, hogy minden rendek s a vitézek is sátorához gyűljenek és valami nyereségek volt a két várnak felverésében s elpusztításában, mindeneket eleibe vigyenek. Kik nagy engedelmisséggel fővezéröknek parancsolatjához tartván magokat, összegyűlnek és minden prédát eléhoznak, a melyet maga osztott el közöttök Agamemnon, kinek kinek magaviseléséhez s érdeméhez képest adván részt e nyereségből; sok szép dicséretekkel magasztalván jó híreket neveket azoknak, kik erős munkákat tettek, avagy meg is sebeztek nemzetiségük becsületiért. Azután következő napra közönséges gyűlést hirdet azon tágas mezőn, min minden fejedelmeknek és hadviselő tiszteknek jelen kellett lenni. Kik mikoron nagy örömmel mindnyájan összegyűltek volna. Agamemnon közöttük így kezdi el beszédét: királyok, fejedelmek és minden hadviselő rendek, nekem kedves barátaim és rokonaim, kik messze földről ide gyűltenek: tudjátok jól, a felettünk lévő istenek, hogy gyűlőlik a kevélyeket és mindazokat, kik maguknak magas szarvakat emelnek. Mihez képest a kik előttük megalázzák magukat, ők azokat segítik, azoknak kedveskednek; ez az oka, hogy a kevélyeknek sehol barátja nem találkozik. Hogy azért ennek a rút véteknek semmi részével magunkat be ne mocskoljuk, hanem az igazság ösvényén járjunk, kövessük mindenben a jó utat. Tudjátok, mi végre fáradtunk ilyen messze által a veszedelmes széles tengeren t. i., ilyen nagy sokasággal a Priámus király birodalmára, a ki szerfelett való bosszuvétellel vont a maga veszedelmére bennünket. Noha igaz szándékuuk mellől nem illik nekünk semmiképen állanunk, nem tagadhatjuk mindazáltal, hogy mint királynak neki is nagy ereje és mint hatalmasnak pártolói ne legyenek; gazdag és erős városukat tudjuk mindnyájan; minden kétség nélkül csak egy madár is halálig oltalmazza fészket, annál inkább az ázsiai nemzet az egész birodalomnak ékességét s koronáját Tróját, melyet elleneink megerősítettek, vérekeg fogják oltalmazni. Annál keményebben pedig, meunél inkább inkább körülveszi őket a félelem; mert a kétségbeesett előtt nem szokott

a halál félelme lenni. Ezt mindazáltal nem azért hozom elő, mintha kételkedném a ti erőtkben, vagy a trójaiak győzedelmétől tartanék; mert bizonyosan hiszem, hogy azok egy lábíg elvesznek. Városuknak porrá kell lenni. Hanem azért mondom ezeket, mivel dolgunknak legdicséretesebb részéhez akarnék nyulni, hogy se kevélységgel, se kegyetlenséggel mások ne gyalázzanak bennünket. Más az, hogy a hirtelen cselekedet gyakran nyakrafordítveti az embert a veszedelem árkába. Juthat eszünkbe az is, minémű követséggel járatott el bennünket ennekelőtte Priámus király, a Hésiona rokona szabadulásáért. De meg kell vallanunk, hogy követét illendő becsülettel nem láttuk, sőt kevélyen igazítottuk el szemünk elől hozzánk küldött nagy embereit, kiknek akkor ha illendő választ adtunk volna, nem illettek volna evvel a bosszúval bennünket, sem hazánknek egyik szép részét Cithérát fel nem prédálták volna. Egyszóval ennyi keserves kárt nem valottunk volna, sem Heléna királyné közzülünk el nem ragadtatott volna. Mostan nekünk is kedves hazánktól ilyen messze eltávoznunk nem kellett volna, nem szenvednénk ennyi tengeri és égi háborut, otthon levő házunk népének bizonytalansága miatt, szorgalmasok nem volnánk. Mindezekre nézve ha nektek is tetszenék urak és fejedelmek, a rendes utat követnők el, magunk becsületének felelnénk meg ebben is; küldenők méltóságos uri atyánkfiait Priámis királyhoz, ilyen követséggel: hogy Heléna királynét nagy tisztességgel adja vissza és küldje hozzánk, a nagy kárról is és pusztításról, melyet Páris Cithérában szemtelenül cselekedett, elégítsen ki bennünket panasz nélkül, ha fegyverünket és haragunkat elakarja kerülni. Ha Priámus király észre tér, nekünk kívánatos válasszal bocsátja vissza követünket, úgy is nagy becsületünkre térünk vissza hazánkba. Ha pedig kedves választ nem ad, úgy is kettőzteti a mi hasznunkat, mert a hatalmasság és igazság együtt hadakoznak mi velünk. Az egész világ is dicsérni fogja a mi emberséges cselekedetünket és a trójaiak bolondságát szidalmazni; mert ilyen igaz ügyben akármit kövessünk el mi ezután, rablást, vérontást, a mik a hadakozásból kiszoktak jöni; senki azokért minket méltán nem kárhoztat, hosszú tanácsos beszédét végezvén Agamemnon, sokan tanácsának ellene mondtak, sokan pedig javallották is, végre közös akarattal megegyeztek abban, hogy Diomédest és Ulysseszt küldjék követségben, kik minden késedelem nélkül elkészülnek és Trója városába érkezvén, felkeresik Iliumot a Priámus király fényes lakóhelyét. Melynek márványkőből rakott piaczn jó lovakon parádésan végig vo-

nulván, leszállanak és megindulnak rögtön a magas palotákra mutató lépcsőkön. Ahol is menésökben gyakran megállapodnak külömb külömbféle művészettel faragott alkotmányok akadván szemek eleibe, melyek az idegen embereket nem kevés ideig mulattatják. A többi közt egy igen szép álló fán csudálkoztak, mely nem természet szerint nevedett, hanem valami bűvészi és matematikai tudománnyal készítettett, mely a Priámus ablaka alatt volt. Annak dereka, vagy alja tizenkét könyöknyire tiszta finom aranyból állott, azonfelül kezdtek kiterjedni igen szélesen az ágai úgy hogy az egész tornácznak tágasságát árnyékban tartanák; az ágak hol arannyal, hol ezüsttel versengettek, azon a szép gyümölcsök tündöklöttek; mert drága gyöngyökből és fénylő kövekből voltak kikészítve. Jó várakozás után feljebb feljebb mennek az épületek között s elérkeznek az udvarló palotába is, ahol látják Priámus királyt ülni székében, nagy urirendek és udvarlóknek sokasága között. De a királynak illendő köszönetekkel tiszteletet nem akarnak tenni, hanem hirtelenséggel Ulysses csak ilyenformán kezdi el követségének rendét: Priámus király, ne csudáld, ha tégedet illendő köszöntéssel nem üdvözlünk elsőben is; mert tudhatod azt, hogy az ellenség ellenségének tiszta szívéből jót nem kívánhat és ha köszöntené is valami jónak kívánásával, az csak merő tökéletlenség volna a követekben; mi is azért nem akartunk köszönteni, mert halálos ellenségünknek tartunk. Mi Agamemnon király akaratjából jöttünk hozzád, ki néked azt parancsolja, hogy Heléna királynét becsülettel ad vissza az ő házastársának, kit erőszakkal ragadtak el Görögországból. Azokat a sok károkat is, melyet fiad Páris tétetett, a görögöknek kívánsága szerint fizesd meg, melyet ha cselekszel, eszeden vagy és a reád következő veszedelmet eltávoztatod. Ha pedig megveded e hasznos izenetet és követségünknek engedni nem akarsz, meggondolhatod, mily nagy veszedelemmel fizeted meg magadnak, mind körülötted valóknak, romlásával vakmerőségedet. Mert magad is nyomorultul fogsz meghalni, hiveid is kegyetlenül vesznek el mindnyájan, e szép lakóhelyed is hamu rakássá változik.

Priámus király felelete.

Priámus király nem veszi hosszu tanácsra a dolgot, hanem készen levén a felelet nála, ilyen választ ad: nem keveset csudálkozom követségeken, miutha már tiétek volna a győzelem

és meggyőzött nemzet közzé mentetek volna s ahoz intéznétek beszédeteket; holott a ti görög fejedelmeitek és társaitoktól még annyira meg nem ijedtem, hogy félelmemben arra vegyem magamat, a mit kívántok tőlem. Azok kívánnak kielégítést tőlem, kik elégséges okot adtanak a bosszútételre ha annál többet cselekedtünk volna is. Hiszen ők voltak gyilkosai az én öreg atyámnak; városomat, szép lakó-helyemet ők fordították fel; annak polgárain ők kegyetlenkedtek; kedves rokonomat Hésiónát ők rabolták el, kit nem is úgy tartanak mint királynét, hanem mintegy rab, vagy aljas személyt. Ehezképest, nem tudom mi okból tartoznám a kielégítésre. Én mindazáltal, minden ilyen keserves esetemet elhallgattam volna és a kívánatos békeségnek árnyékában nyugodtam volna: arranézve méltóságos rokonomat, Anténort követségbe bocsátottam volt el, a ki által is nem kielégítés, hanem fenyegetés volt válaszvétel, mely mindenekelőtt, ti előttetek is nyilvános. Ehezképest nem lehet előttem helye kívánságtoknak; mert készebb volnék fegyver által elveszni, mint ilyen kívánságtoknak helyt adni. Hitesse el azért magával Agamemnon király, hogy soha békességet a görögöktől nem kérek, a kik miatt ennyi bosszuságot szenvedtem. Ha pedig a követségnek mivoltát előttem nem viselném, mivel a követeket nem szokás háborgatni; míg a többire jutna a szer, addig bosszumat állanám rajtatok és halállal fizetnék a többi előtt; most mindazonáltal menjetek vissza, mert félek, hogy haragomban olyat ne cselekedjem, mit csendes koromban nem kívánnék mivelni. Ezen felindulván Diomedes, mond: oh király! ha csak a mi személyünk is így felháborított, gondolod e, milyen felháborodásod léssen, mikor az egész görög nemzetnek hatalmas serege körülveszi városodat? úgy hiszem, (így szól nevetve Diomédes) akkor inkább megfogsz haragudni; de mi haszna léssen az erő nélküli haragnak? Diomedes ilyen vakmerő szavain sokan igen felgerjedtek a körülállók közül s hirtelenséggel megakarták rohanni, egynehányan pusztá fegyverrel is készen voltak, kik testét darabokra akarták aprítani. Mit észrevevén Priámus, királyi székéből felugrik és nagy szorgalommal védelmezi a követeket, hogy a veszélytől megszabadíthassa és ellene ne rohanhassanak. Az okos ember (ugymond) a bolond embernek nem az ő bolondsága szerint szokott megfelelni, mivel a bolondságnak egyik része a kérkedékenység, az okosság pedig kitetszik abból, midőn az esztelen cselekedeteket vagy kineveti, vagy bé-

kével türi. Nem tudjátok-e, hogy a bolondoknak szabad nyelvök van, mely az értelmesnek mulatság inkább mint gyötrelem. A bolondot pedig semmiből könnyebben ki nem ismerik, mint saját szavaiból, egyébaránt is a jó rendnek törvénye ellen volna a követet bántani, melyet megis akarok tartani, úgy hogy inkább szenvednék magam személyében bántódást, mint a hozzám küldött követeket engedném veszedelembe juttatni: mert az ember becsületénél e világon semmi gyöngébb nincsen. Csenedesedjétek le azért és senki ellenek meg ne motszanjon. Ezen szókra leültenek ismét mindnyájan és hallgatni kezdetek. De Aenéás kinek ülő széke legközelebb volt Priámushoz, tovább nem tartóztathatván magát ilyen szókra fakadt ki: Nem méltó dolog király, hogy a bolondnak valaki csak az ő bolondsága szerint feleljen, hanem a ki mit keres, viselje annak terhét, mert én is ha magamra nem akarnék vigyázni, e méltóságos gyülekezet előtt, olyanokat mondhatnék, mi miatt el kellene fejmemnek esni, hogy ha királyi személyednek közbevetése nem volna, az is halálnál egyebet nem érdemelne, a ki méltóságod ellen és mindnyájunk kissebbségére ilyen gyalázatos szókat ejtett ki, minek a bolondság nem lehetne elégséges oltalma igazság szerint. Mihezképest részemről én is olyan tanácsot adok neki: vagy végezze itt dolgát és menjen társaihoz; vagy térjen eszére ha életét szereti. Diómédes pedig mindezekre a fenyegető szókra is elméjében meg nem zavarodván, így felel Aenéásnak: Oh jó barátom, ki légy, alkalmasint ismerlek! de igaz birónak ebben a dologban nem mondhatlak, hanem maga beszédével dicsekedő embernek. Valóban szivem szerint kívánnám, ha oly helyt kaphatnálak, a hol érdemed szerint megfizethetnék neked az ilyen gaz tanácsodért. Látom, valóban boldog király, a kinek ilyen tanácsosai vannak, a milyen te vagy, ki nem tudod az uradat egyébre tanácsolni, hanem csak a bosszu tételre, hogy annál hamarább essék a gyalázatnak árkába. Ulysses pedig, mint okos ember meggátolja Diómédest beszédében, alattomban jelt adván neki, hogy több szót ne szaporitson és a király előtt ilyen formán kezdi beszédét: megértettük király válaszat; mihezképest mi visszatérünk és Agamemnon királynak a választ szóról szóra hiven eleibe adjuk. E szók után elsietnek a király elől és lovaikra ülven, gyorsasággal mennek táborukba és mindenek előtt Agamemnon sátorát keresik fel, a hol sok jeles fejedelmekkel beszélgetett. Kiknek elejébe adván a Priámus király választételét, nagy csudálkozással

hallgatták a görögök és ott mindjárt tanácskozáshoz kezdének, mit kellessék tovább követniök a trójaiak ellen; melyet későbbi irásunkban adunk. De minekelőtte arra térnénk, szóljunk egy pár szót Aenéásról. Ez az Aenéás az, ki Ankhisestől és Vénus asszonytól született: ez a trójai veszedelem után bizonyos számú hajóval a tengereken által bujdosott: sok nyomorúságai után ez vetette meg elsőben a Róma alapkövét és az oda telepedett népnek ez volt első fejedelme. Ennek ágából származott ama nevezetes Augustus római császár. Justinianus császár is az ő törvényiről kiadott könyveiben ilyen említést tesz róla: hogy az ő utána következő császárokat Augustusoknak hívnák: annál méltóbban megérdemelte Aenéás, hogy az Augustus előtt való királyokat mind Aenéádésekknek hívnák; a ki tudniillik elsőben ütötte fel a királyi pálczát Rómában. De a mit erről irhatnánk, azt elmulasztottuk, tudván, hogy a bölcsek Virgilius költő nagy könyvet kezdett az Aenéás tettéről írni, ámbár munkáját be nem végezhetette.

A görögök Ákhillest és Telephust küldik a tábor számára való élelmi-szerek megszerzésére.

Ez mind e szerint ment végbe, Agamemnon király a Téne-don mezején közgyűlést hirdet, a hol minden főrendeknek meg kellett jelenni, kik előtt így szól Agamemnon: a többi hadi készületek között legszükségesebbnek ezt látom, hogy gondunk legyen ennek a nagy tábornak táplálására, úgy hogy élelemben meg ne fogyatkozzon; mert minden igyekezetünk meghiusul, ha megéhezik a vitézlő-rend: minek következtében, ha közönségesen mindnyájatoknak tetszenék, én azt javasolnám, hogy Messanába, a mindennel bővelkedő kiváltképpen gabonával gazdag tartományba, küldenők el serény és meghitt embereinket, kiknek gondjuk lenne mindenféle élelemnek meghozására: így gondolám, hogy táborunk meg ne szoruljon. Tetszika király beszéde mindnyájoknak és azon munkára választják a nagyhirünevű Akhillest és a Herkules fiát Telephust, kik minden késedelem nélkül saját hadaikkal megindulnak és mennek Messanába. Ebben a tartományban volt egy Teutrán nevű király, ki már igen öreg volt és ezt az országot sok ideig birta békességben. Némelyek azt tartják e felől a tartomány felől, hogy a régi Sicilia ez lett volna, de azután nevezték az emberek Messánának, az ő bő termékenységeért: mert azt a szót igazán, ha magyarul akarják

valaki kimondani, tehát aratásnak nevezné. Mivel pedig abban a helyben minden évben nagy bőséggel volt aratás, ahozképest, nevezték Messánának e tartományt és ezt a nagy várost is, mely az egész országnak feje volt: mert más idegen és távoli országokból is nagy készüllettel gályákon a tengereken ehez a városhoz eveztek és itt rakodtanak meg mindenféle gabonával, melylyel éltét szokta a nép táplálni: azért neveztetett Messánának, ugymint aratás fejének. Noha mások azt tartják felőle, hogy régenten egy Messámus nevű király uralkodott volna abban a helyben, ki maga nevére akarta hivatni a várost is. De Frigius Dáres erről semmit nem említ. De valamint lett az, elég az hozzá, hogy Sicilia, mely Messánának mondatik, a görögök birodalma alatt volt; s oda küldötték Akhillest és Telephust. A hová midőn érkeztek és szárazra kiszállottak volt három ezer jeles vitézekkel; Teutrán király értesülvén oda menetelekről, ő is eljökbe megyen haddal, lovasokkal és sok gyalogsággal. Melyet észrevevén Akhilles és Telephus, tudniillik hogy mint ellenségöket úgy fogják őket tekinteni földükön, ők is fegyvert fognak és harcra rendezik minden seregöket. Szembe szállanak a seregek és ott mindjárt erős harcshoz kezdének; annyira, hogy mindkét részről a fegyver miatt az emberek sűrűen hullanak; sokan a görögök közül is, de mégis többen az ellenség közül. És noha a görögök vitézi módon viselték magukat, de a sokaság ellen már semmiképpen nem álhattak volt, mert háromszor is meghaladta őket az ellenség sokasága. Mihezképest, ott mind egy lábíg elhullottak volna a görögök, ha a nagy hirü, az egész görögök közt legvitézebb Ákhilles köztök nem lett volna, ki midőn észre vette a nagy romlást, felette igen megszorodik, látván, Theutrán király a hadak közt mily károsan forgolódik, rontván és fogyasztván a görögöket. Ez indul meg vitézi erejével és a seregek között fegyverrel nyit utat magának, mindaddig, míg Theutrán királyt éri és mintegy erős oroszlán reája rohan, a hihez kezd mindjárt erős karjaival csapkodni, sisakját fejébe rontja, magát a földre leveri. Kit midőn már szintén fegyverével által akarna verni, érkezik oda Telephus, a ki is nem messze harcolt Ákhilles mellett: és midőn Teutránt által akarná ütni Akhilles hegyes törével, saját paizsát veti eleibe Telephus, hogy a királyt megmenthesse és nagy kegyességgel kezdi kérni a kegyetlen Ákhillest, hogy ne siessen olyan hirtelen halálára Teutrán királynak, kinek testén már elég halálos sebek vannak azonkívül is. Teutrán is pedig összefogott kézzel könyörög volt Ákhillesnek.

Azonban így szól Akhilles Telephusnak: de micsoda ok indított fel tégedet, hogy a mi halálos ellenségünknek ily kegyesen fogod pártját? hiszen tudod, hogy elsőbben is ő támadott fel s ő fogott fegyvert ellenünk: méltó tehát neki esni abba a verembe, melyet nekünk készített. Kinek így felel Telephus: régenten ez a király az én atyámnak ismerőse és rokona lévén, sok jó akaratját mutatta néki; én magam is pedig egykor történetesen erre a földre jöttem, mihelyt megtudta idejövetelemet, barátságát és szeretetét mutatta irányomban: ennél fogva irtózom halálától és ha vala miben lehetne, háladással kívánnék lenni hozzája. Kinek mond Ákhilles: im itt van jó barátom fogadd el, néked ajándékozom; mától fogva a mit akarsz, azt cselekedd véle. Ilyen formán lévén szabadulása a halál torkából Teutrán királynak, vége lévén a harcnak és a görögök győzelmet vívtak Ákhilles ereje által, visszaszállnak a tengerre hajójokba, Teutrán király is királyi házához visszamégyen de halálos sebekkel rakott testtel, a ki keserves fájdalmai között magához hivatja Ákhillest és Telephust, kiket tisztelettel fogad betegségéhez képest és királyi módon megvendégeli őket. Azután kevés napok múlva a sebek mérge, melyeket Ákhilles ejtett rajta, elterjed Teutrán királyon: és minekelőtte meghalna, még egyszer maga elé hivatja Ákhillest és Telephust és ágyából így szól nekik: vitéz hadviselő fejedelmek, sokáig éljetekek békében: ezt akartam néktek jelenteni, hogy már én az utolsó órámban vagyok, de mivel nekem semmi utódot nem engedtenek az istenek, saját munkámmal keresett országomat néked hagyom Telephus, kit úgy tartok mint fiamat; mert meg kell vallanom, hogy énnékem sok irigységem lévén, ellenem támadtak és örökségemből, keresett birodalmamból kiűztenek volna, ha a te édes atyád Herkules mellettem nem lett volna és az ő hatalmas erejével ellenségeimet el nem fogyasztotta volna; ő tartotta meg sokszor életemet és országomat is. Ebből is kitetszik, hogy ez a Messána mondatott régen Siciliának: mert minden történelmek megmaradnak abban, hogy Herkules Siciliában volt és ugyan Siciliában emeltettek Herkules emlékére nagyszerű oszlopok. Ennek is sokan ellene mondanak, a kik tudniillik a Herkules nevét elváltakoztatván, a helyett Heráklénak nevezték. De mindezek bizonytalanok, térjünk kitűzött célunkhoz. Minekelőtte Teutrán királyból kimenne a lélek, még így szól: mivel édes fiam Telephus, a te nagy erejű atyád Herkules ezen országot saját erejével kereste és én csak az ő kegyelméből uralkodtam benne és holtá után valóságos királyá lettem e tarto-

mánynak: igazság szerint más nálad kívül ennek a helynek örököse nem lehet. Bizonyosságaim legyenek azért és bizonyosságaid mindnyájan a körülálló rendek, hogy én is néked hagyom nemcsak a tartománynak uralkodását, hanem valamennyi vagyonomat, miket életemben birtam, mindazokat végrendeletem szerint reád ruházom: kívánom, hogy sokáig békével uralkodjál; nekem pedig egyébbel nem tartozol, hanem csak hogy testemet királyi módon eltemettesd. Ezeket mondván, kimult a világból Teutrán, kinek egyideig keseregven halálán Telephus, az országos főrendeket egybegyűjti és Teutrán királyt nagy tisztességgel eltemetteti, márványköből nagy művészettel készített koporsóba tévén megégetett testének hamvait. A mély koporsóra ezen szavakat metszette ki: *„Itt nyugszik Teutrán, a messániai király, kit erős Ákhilles által ejtett sebe vitt a sirba.“*

Telephus királyról.

A dolog e szerint menvén végbe, az országnak minden rendei összegyűlnek és Telephust királyoknak választják elismeréssel egyetemben és szokás szerint erős hittel és esküvel kötelezik magukat, felajánlván a haza javáért áldozatukat. Telephus király is minden kegyelmességre és az országnak gondviselésére ajánlva magát. Ákhilles pedig mindenféle élelmi szerekkel hajóját megterheli, Telephust az ő királyi méltóságában helyben hagyja, noha ő is örömet elment volna a görögök táborába; de semmiképen nem vehette, arra társát, hanem meghagyja neki Ákhilles és eleibe adja, hogy királyi székében veszteg legyen és a görög táborra úgy vigyázzon gazdag országából, hogy ezentul élelemben fogyatkozást ne szenvedjenek a seregek. Telephus is mindenbeni készségét ajánlá. Ilyen karban hagyván Ákhilles Messánia tartományát, maga népével az élelemmel jól megrakott hajókkal megindul a tengeren Ázsiába egyenesen Ténédon felé, a honnan még a görögök meg nem mozdultak volt és kiszállván a szárazra, egyenesen mégyen Agamemnon sátorához, kinek jövetelét megértvén a táborban, minden fejedelmek és hadviselő tiszttek oda gyűltek és Ákhillest nagy kíváncsisággal várván, mint kedves barátjokats hű társokat nagy szeretettel fogadják, kinek erejében azonkívül is igen nagy reményök volt. Akkor minden uti kalandját és külön-különféle szerencséken forgó próbáját elöadja, Telephust királlyságra mint emelte és őtet az egész tábor gondviselésére mint hagyta Messána tarto-

mányban és micsoda tanuságot adott az élelem szolgáltatásról eleibe. Mihezképest már ezontul senki szükségétől a tábort nem félthette: és így mindnyájan dicsérik, magasztalják Akhillesnek ilyen hasznos fáradságát. Azután saját sátorába mégyen Ákhilles és ott is a Mirmidonok, az ő vitézei nagy örömmel fogadják és mindennel kedveskednek neki. Itt egy keveset Dáres Frigiussal történetét egy kevéssé félbeszakítja és azokat írja le, kik mentek Trójának segítségére. Mivel a görögöknek összejöveteléről már fennebb is irtunk, illik irtunk a Trója segítségére jött hadak felől is, ha nem mindnyájáról is, legalább az emberek nagyjairól. A többi között három nevezetes király ment bé Trójába erős fegyverekkel, három ezernél többen. Pandorus király, Thébor király és Andastrus király. Annakfelette egy Kólófon nevű tartományból, a melyet a régiek szépséggel és világi boldogsággal minden szigetek felett hiresebbnek tartottak, négy király jött válogatott ötezer vitézzel. Azok közül egyik neve volt Karras, másiknak Imasius, harmadiknak erős Nestor, a negyedik királynak Amfi-makhus volt neve. Lyciából jött Glénkon nevű király igen erős fiával Sárpedonnal együtt, ki Priámus királynak vér szerint való rokona volt: ennek háromezer jó vitézei. Lykáóniából Enfénius király ezred magával érkezett; de ezek kiváltképen való készülettel voltak. Lárissa felől két király jött, az igen nagy Nupor és Empedus: ezek másfél ezred magukkal voltak. Rémus király is Tábáriáról három sereggel jött, kinek mindenik seregében ezer ezer vitézei voltak. Ezen Rémus királylyal négy herczeg is volt, kik a királynak rokonai voltak és vele tartottak: ezeknek mindennemű hadi készleteik s fegyvereik sárgák voltak, a melylyel különböztek a többi nemzetektől. Napkeleti Thráciából Pilex király és egy Alkamus hadi vezér érkezett ezer és száz vitézlő renddel együtt. Pannonszágból is Prétzemessus király, egy kedves rokonával ezred magával, mivel az a Pannonszág mindenkor nagyrészt pusztá volt, végzetetlen erdők és sűrű berkek foglalván el annak nagyobb határát: mihezképest azt írják felőle, hogy ebben az országban vad emberek és Satyrusok s egyéb emberi ábrázathoz hasonló két szarvu állatok teremnek. Egyéb csudálatos állatokat és külön-különbféle madarakat is táplál az a föld, mely más helyen nem is mutatkozik. Ott igen ritka helyen vannak faluk, miben emberek lakhatnak; de a hol emberek vannak, azok mások felett igen tudós nyilasok és lánccsók, kik ritkán vétik el a célt, a mihez irányoznak. Boétinából három kapitány ezred magukkal, Affinius

Fortinius és Sánius kapitány. Napkeletről Brótinom tartományából két egy testvér rokonok Boétes és Epistrius királyok jönnek. Filéménis Paphlagoniából érkezik; ez a szélső határán van Azsiának napkeletre: a többi királyok felett minden gazdagsággal bővelkedett, mert a Tigris és Eufrátes folyó vizek körül csudálatos szép drága köveket és finom aranyat nagy bőséggel találnak. Ennek kétezer paizs viselő szolgálói voltak, a melyeket nem fából, hanem vad szijas bőrökből művészi-
leg készítettek, a külső színek a paizsoknak arannyal és drága kövekkel tündöklöttek. Ez a Filéménis király nagy magas ember volt, nem volt semmivel kisebb az óriásoknál. Szerecsenországból is jött egy Perses nevű király és az ő társaságában egy borzasztó erejű Memnon fejedelem, Sigamon öcsésével együtt: ezek háromezren voltak. Téreon tartományból Théseus király érkezett ezred magával, Arthilogus kitűnő derék vitéz fia is vele lévén, mivel ez is közeli rokona volt Priámus királynak. Agresta szigeteiből is két fejedelem érkezik, kik névtelenek; ezek ezer s két század magukkal voltak. Lissinia országból, mely az amazonok birodalmán tul van, Epistrous király jött tekintetes öreg ember, mindazonáltal jól birja magát, hét tudománynak nagy mestere, bölcs tanácsu, ezer szolgálója volt, mind tanult és próbált vitézek. Volt egy nyilassa csudálatos termettel, kinek köldökétől fogva a felső része emberi ábrázatot mutatott, de az is roppant kemény bőrrel szőrösen volt befedve, az alsó része ló volt, kinek tekintete kegyetlen, úgy hogy nézését is borzasztó volt kiállani; a görögökben roppant sok kárt tett, számtalan sokat halálra vert, kitől úgy megrémültek volt, hogy még csak megtekinteni se merték, csoportostól szaladtanak, Trójának segítségére kisebb Indiából és a körülvaló tartományokból a mennyi királyok jöttek, harmincezer fegyverese volt Priámus királynak a maga hadain kívül. Soha a világ fennállása óta annyi méltóságos királyok, nagyhirű vitézek, gyönyörű fiatalság össze nem gyűlt, mint Trójához akkor a világnak minden szegleteiről összegyűltek volt, mind a trójaiak részére, s mind a görögökére. Ebből az a tanuság, hogy szikrából támad a nagy tűz, melyet kezdetben kell eloltani. Mert ha Hésionának, vagy azután Helénának békés követségre vissza menetele engedtetett volna az ő honába, nem busult volna abban az időben a világ és annyi kárt nem vallott volna.

A görögök megindulnak Ténédon szigetéből és Trója alá szállnak.

Még a görögök Ténédonból meg sem indultak volt, midőn a híres Palamédes a Nauplius király fia is elérkezik harmincz nagy hajóval, válogatott vitézekkel rakva, kinek jövetelén az egész görög nemzet megvidul, noha eddigi késedelmét alig tűrhették és különféleképen magyarázták, kiváltképen Athaennél való mulatásokban: a ki is betegségével mentegette magát. Ez a Palamédes a görögök előtt nagy becsületben és méltóságban tartatott; mert ezt vitézi erővel az egész táborban még csak három sem multa felül. Ezenkívül a hadi tudományban és egyéb tanácskozásban is szép jártassággal birt, nagy segítsége volt a görögöknek. Oly jó rendben tartott serege nem volt senkinek, sem oly derék készületü. Ezt kéri mindnyájan a görögök, hogy Agamemnon király mellett legyen és tanácsadással segítse, melyet örömet felvállal, a mit kívánnak tőle. Sok napot és éjet töltenek el a tanácskozásban, gyakran összeültek kiváltképen a nagy rendek, mint kellessék a város alá szállani és leghasznosabb dolgot, hogy mit kövessenek el. Elsőbben is azt végezték el, hogy éjnek idején tábor helyet változtassanak, még a hajókat is máshová költöztessék, hogy titkosabb helyen maradjassanak, nehogy valami kártevő hadak a hajókat megbolygassák. Többféle indítványokat határoztak; de mindenelőtt a Diómédes beszédére kezdének hallgatni, a ki így szól a gyülekezetben: vigyázatok beszédemre királyok és hatalmas fejedelmek, kik távoli tartományokból nagy készülettel s minden erőttökkel ide gyűltetek, már egy éve elmúlt, hogy az időt itt töltjük; nincs a világnak olyan szeglete, a honnan reánk ne vigyáznának. Vajjon nem gyalázat-e ez, a mi nemes nemzetünkre, a ki ennyi idő alatt zsbongásnál egyebet semmit végbe nem vitt? Már vagy szégyen, vagy nem; de még annyi bátorságunk sem volt, hogy a Trója kőfalait meg merjük nézni. Avval pedig mit vittünk végbe? bizonyára nem egyebet, hanem ellenségünknek adtunk alkalmat ellenünk való készületre és ujjabb-ujabb hadi-taktikáinknak feltalálására és utánzására. Ezt bizonynyal tudjuk, mióta itt szunyadozunk, hogy azóta a trójaiaknak számtalan segítségök érkezett, az egész városnak kerítését is új kőfallal megerősíték, gonosz és igen mély sánczokkal ellátták; szóval a mit csak oltalmukra kigondoltak, mindent elkövettek; a mi pedig ennél is

súlyosabb az, hogy bátortalanságunkról nemcsak a trójaiak, hanem más nemzetek is feddenek bennünket. Mihezképest, mentől inkább halogatjuk szándékunkat, ellenségünknek ilyesmikkel magunk készítünk utat. Én ugy hiszem, eddig is ha hevenyében láttunk volna dolgunkhoz, míg a trójaiaknak meglehetősen tudomásuk lett volna jövetelünk felől, addig is részint által estünk volna kivánt akaratumkon. Bezzeg a régiek a mi elődeink nem pengették ilyen sokáig a hurt, mikor Laomedon királyon vitézi módra bosszút állottak. Az én tanácsom azért a volna, ha másoknak is tetszenék, jó reggel indulnánk el innen, nagy serénységgel Tróját vennők körül és a mit már régtől fogva forralunk kezdenénk hozzá, elég volna eddig a tanács, már csak a munka hiányzik; senkit más reménység ne tápláljon, hanem bizonyosan tudja mindenki, hogy a trójaiak megátalkodtak, lágy beszédre azok nekünk semmit sem adnak. Mihezképest nincs ideje tovább a mulatozásnak; valaki ez ellen egyebet tanácsolna, arra halgassunk, minden halogatást elkerüljünk. Megnyugszik az egész népség Diómédes tanácsán, a hajókat mind elrendezik és a tengeren a közös akaratból Trója felé indulnak.

Mint rendelik el hajóikat és mint szállanak Trója alá a görögök.

Legelsőben is száz hajót indítanak meg, melyekben kibontott zászlókkal harczra vannak elrendezve a seregek, kastély módon megerősíték a hajók oldalait két felől minden oltalomra. Azután ismét száz hajót rendelnek hasonló készüléttel, melyekben a zászlókat is szabadabban megeresztik, mint az ütközetré szokás. Azok után valamennyi hajó volt, rendben mind megindul és egyenesen mennek Trója felé. Kevés idő múlva elérik Trója városát, sőt annak magas köfalait meglátják: azért nem igen távol egy alkalmas partra igyekeznek kiszállani. A trójaiak is szüntelen vigyázzván, a hajókat megszemléltek, észrevévén a görögök szándékát; mihezképest elkészített lovakra sok fegyveres felül és nem is várván a hadvezéreket, rendetlen csoportonként mennek a tenger partra. A görögök is látván minémü erős szándékkal védik a partot, nem akarván a kiszállást megongedni nekik, elszörnyednek a trójaiak sokaságán, bámulnak szép fegyvereiken és minden jó készülükön, s mely mesterségesen borítja be őket a szép fényes pánczél. Nem is volt közöttünk senki olyan bátor szívü, kinek meg ne lankadt volna elméje a trójaiak

nak sokaságán és bátorságán. De mivel már egyéb a dologban nem lehetett, hanem csak próbálni kellett, vagy jót vagy gonoszt hozott a szerencse kockája; bátorságot vesznek a görögök és mindnyájan fegyverhez nyulnak. A Prothefilaus (ki Filárdorok királya volt) hajói lévén első a rendelésben, elsőben is ő mégyen a partra ki; de azonban szélvész támadván a tengeren, több hajókat is vét ki a partra kedvek ellenére, oly nagy erővel, hogy a hajók egymásba ütköztvén összeromolnak, a hirteleni fergeteg miatt sokan is vesznek a tengerbe. Ha pedig némelyek a szárazra uszhattak, azokat a trójaiak elfogták és oly kegyetlenül ostorozták, hogy ott is nyomorult halált kellett szenvedniök, Azalatt egyik hajó a másikat éri, mindenikben készen lévén a vitézek a kegyetlen harczolásra, a nyilak sűrűsége még a nap fényét is árnyékba veszi; a nagy kiáltástól messze hallik a zengés; a tengerparton levő viz megvörösödik a vértől, úgy hogy magok sem tudhatták a görögök megmondani, mennyi vérrel vihették végbe a szárazra való kiszállást a hajókból. Nem is hallani ilyen veszedelemmel szerzett utat, mint a milyen ez volt, Mindazáltal felette sok lévén a görögök hajója, hasok vérrel is, mégis utat vesznek maguknak valamennyi hajójok volt a görögöknek, széles rendben mind elérkezvén, a mint lehet sűrű lövésekkel hátrább igyekszik vetni az ellenséget; sokan is hullanak a trójaiak közül a nyilak zápora miatt, egy kevéssel hátrább vonulnak, a mely alkalommal többen-többen érkeznek a görögök s a kiszállásra erőt vesznek. Ama Prothefilaus király a szárazon vitézeit seregekbe rendelvén, a kik el nem hullottak, azokkal nagy erővel rohant az ellenségre, és hallatlan példa, a mint győzedelmeskedik rajtuk. Nem is lehet számát tudni, hegyes törével hány embert szurt le lovairól az ellenfélből; úgy annyira, hogy egyedül neki tulajdonították a szerencsét, mely által a szárazra juthattak a görögök; mivel ha ő nem vitézkedett volna, mind egy lábíg elhullottak volna azok, kik a hajókból kiszállottak volt. De utoljára az ő forgolódása is nem sokat kezdett használni, mert hét ezred magával majd százezer trójai vitéz ellen mit vihett volna végbe? Ott rettenetes veszedelem váraozik a Prótefilaus hadára; de midőn nem tudnak merre folyamodni, kénytelenek a vakmerő veszedelem és halálra szálni magukat, mert a hajókból sem érkezik a segítség úgy, a mint kívánná a szükség; ha megfutamodnak is, hátok megett egyebet nem látnak, hanem az embert elmerítő és megfosztó mély tengert; előttök a kegyetlen trójaiak sokasága. Így meggondolhatja bárki, milyen szoron-

gatással oltalmazták magokat. Mindazáltal lassan-lassan kényszerítettnek hátrább vonulni a tenger partja felé, kik ott mind elvesztek volna, ha Arkhélus és Prothénor hajói nem érkeztek volna, kik a sűrű ellenség között is kiszállanak hajójokból, fegyverrel utat nyitnak magoknak és a veszedelemben forgó Próthéfilaust segítik. Ezeknek érkezésével megujul a harcz, még a megfélemlert szivek is bátorságot vesznek maguknak; noha ez nem elégséges segítsége Próthéfilausnak; hanem Nestor, régi hies kapitány is érkezik: ez is seregét mindjárt kiszállítja rendbe; ezek kemény dárdások lévén, erős ütközetet tesznek, mintha az ég is megrezzent volna a rettenetes ropogástól. Arkhélaus és Prothénor kemény vitézek lévén: sokat vesztenek el a trójaiak közül. Azalatt Auskalus és Alagus királyok is érkeznek ujabban hajójokkal, azok is rögtön nagy harczszomjason hozzá fogtak, annyira, hogy a trójaiakat hátrálni kényszerítik. De még a trójaiaknak nagy része fegyvert sem fogott volt; kik látván társuknak veszteségét, az egész trójai sokaság megindul a görögök ellen és kegyetlenül kezdik őket fogyasztani, ölni, vágni mindenütt. Kikkel nem birván a görögök, hátrább vonulva a tenger partjához szorulnak. Eközben Ulysses is érkezik a nyugodt haddal, kik a görögök segítségére nagy bátran sietnek és ismét megujul a harcz; a görögök ujjab erőt vesznek az Ulysses segélyével, harcolnak ismét keményen; maga pedig Ulysses, mint egy ordító oroszlán a seregek között keményen viaskodik, két élű erős dárdájával iszonyuan sebesíti s vesztegetik a trójaiakat. Kinek midőn sok kártételét s kemény forgolódását látta volna Filéménis a paplagoniai király, neki vágtat s lováról leveri őt. Ennélfogva Ulyssesnek gyalog kellett harcolni; kire újra ráront Filéménis és dárdájával, melyet kezében szokott viselni, úgy vágja Ulysses, hogy megromlik a sisakja, fegyver-dereka is szakadozni kezd rajta, minek darabja behat testébe. A mely erőt meg nem állhatván Ulysses, a földre fejjel esik, esztét mindazonáltal ezen hirtelenségben el nem veszti, hanem felugrik a földről és dárdájával ő is úgy üti Filéménist, hogy halálos sebet ejt rajta, mert azon csapással a torkát is úgy megsebesítette, hogy a gégejéből forrásként lövelt ki a vér, a mi miatt félhalva földre rogyik a király, kit látván a trójaiak, meghaltnak véltek lenni, a görögök kezéből kiragadják és egy paizsra tevén beküldik Trója városába. Filéménisnek ilyen szomorú esetén annyira megszomorodnak a trójaiak, hogy a hadakozásban is lankadni kezdenek; mert ha ez, nem történt volna, akkor a mennyi görög a szárazra kiszállott volt

azok mind egy lábíg elvesztek volna az ellenség által. De ez alatt Thoss király minden hadaival, Agamemnon is az egész hadaknak legfőbb tábornoka minden seregével, Méneláus király az ő készületével és az erős Telamon Ajáx eljutnak a partra: azok mindnyájan a szárazföldre kiszállván, mindjárt sereget rendeznek és gyakorlott vitézekkel mennek a trójaiak ellen. Már mind egyik jelen vannak a görög fejedelmek, minden erő elérkezett, hajókat a tenger partra szállítván és azok mellett elégséges őrizetet hagyván; a többi harcosok közé vegyülnek: ott a fegyver töréstől távolra meghallik a zugás és rikoltás: számtalan sokan kezdenek elhullani a trójaiak közül. Próthéfilaus is a filardorok királya, a ki legelsőbben kezdette volt a harczot, elfáradván teljességgel, pihenés végett egy kevés időre félre állott, azután ismét visszatér és a tenger parthoz menvén, a hol a harczot elkezdette volt, ott látja kedves rokonainak holttestét és saját válogatott hadát is nagyobbára a földön heverni, kiknek halálukon elkeseredvén, sok könnyüjével öntözi a földet. De kevés hasznot látván abban is, nagyot sohajt és nagy méreggel ismét fegyveréhez nyulván a trójaiak ellen indul, friss lovakra ülven egynehány barátaival együtt, hogy ez elhullott görögökért bosszút álljanak, pusztá törrel két felé csap közöttök, sokat megöl, sokat megsebesít, sokat lovukról lever közülök. Akkor Perséus a szerencsének királya tömérdek nyugodt sereggel és jó rendben kimégyen Trójából. Azon szerencsének érkezésére új háboru támad, mert az elfáradott trójai vitézek is oly nagy bátorságot vesznek a szerencsének érkezésével, hogy újra megújulnak és a görögök ellen kegyetlen harczot indítanak, ölik, vágják és kergetik őket. Mit nem szenvedhetvén a görögök, hátat fordítanak és hajójokba sietnek. Minden bizonynyal tönkre is mentek volna akkor a görögök, ha ama nagy hatalmu Palamides király jó szerencsésjőkre újabb erővel, sok gályával nem érkeznék a ki mihelyt a szárazra kiszállhatott rögtön lóra ült és rendezett seregeit arczczal viszi a trójaiakra; romlására, dühös módon igyekszik Sigamon ellen; a ki Memnon király fia volt, Persus királynak pedig unokája: ez a Sigamon csudálatos vitézi erővel birt, a hová csak érkezett, mindenütt nagy kárt tett a görögök közt. Ezt keresi fel egyenesen és rátalálván, karjának minden erejéből úgy csapja éles dárdájával váll közbe Palamides, hogy azonnal kétfelé válik Sigamon és hanyat-homlok földre esik jó lováról. Azt a földön hagyva, a többi trójaiak ellen indul és fegyverével tágas utat nyit magá-

nak. Ekkor hatalmasan neki zudul a sokaság, mindkét részről; de Palamidesnek kegyetlen haragját ki nem állhatván a trójaiak, hátrálni kezdenek. Trója kőfalaihoz közelítvén, mit észrevevén az igen hatalmas Hektor, az egész ázsiai hadnak főtábornoka, sok szép rendezett sereggel kimégyen Trójából felgyuladván haragra a sok panaszok és sebesülésekre nézve. Kinek rézzel vert széles dárdája messzire fémlik a kezében, aranyos paizsán három oroszlán kép volt kimetszve, távol meglátszik a seregek előtt. Ez egyenesen a hol legnagyobb sikoltást hall a görögök között, oda ugrot, a seregeket kétfelé hasítja, kinek elsőbben is Próthéfilaus király esik elibe, a ki a trójaiakat kiméletlenül vesztegette és apítottta. Ezt látván Hektor, neki fordul egyenesen, oly kegyetlenül csapja kezében levő fegyverével, hogy azonnal kétféle szakad Próthéfilaus, a pánczél sem állhatván ellene az erős csapásnak. Ilyen hirtelen veszedelme lett a nagy hirü görög királynak. Azt pedig maga meleg vérében hagyván Hektor, előbb mégyen a görögökre és a kit fegyvere élére kaphat, bizonyos dolog, hogy azoknak élete mind elfogy. Még a sereg közt nem is igen sokat mutatkozott s a görögök már is megijedtek tőle és a merre fordul, mint a harapozó tüztől úgy szaladnak előle, hogy életüket megtarthassák. A hol csak látják, mindenütt kérdezik, ki lehet az kinek még eddig sem személyét, sem erejét nem lásták? ott kezdik egymásközt elhíresztelni, hogy az volna Hektor, kinek gondviselésétől függ a trójai birodalomnak minden állapotja. Szaladnak előle mindenfelé; de megfáradván a munkában ő is, félre áll a seregek közül és pihenésre tér. Ekkor erőt vesznek a görögök és az egész mezőt szabadabban birják, mely az nap nyolczszor vagy tizszer történt. De a nap is immár szintén el kezd haladni, Hektor is kimerülvén, bemegy a városba, a többi társait kin hagyván harcolni, kik emberül viselvén magukat, vitézi módon ellene állanak a görögöknek: meg is lankadtak volt már a görögök úgy annyira, hogy csak szaladásban kezdték vetni reményöket, de elérkezik a mirmidonokkal ama kegyetlen vitéz Akhilles, ki mintegy szélvész egy üt a trójaiakra. Kinek jövetelén mindnyájan új erőt nyernek a görögök, Akhillessel is több mint háromezer fegyveres jött, kik nyugott erővel kezdenek a harcához és új lárma támad az egész görög táborban; hullanak mindkét részről a vitézek: a mezőt ellepi a sok elesett test; a trójaiak mindazáltal sűrűbben kezdenek elhullani, mivel az erős Akhilles keményen forgolódik a seregek előtt, sokat vág le csak ő maga is az ázsiai vitézek közül. Már a hajók-

ból is mind előjönnek; és újabb rendezett karba állanak, szóval az egész görög tábor mindenestől újra feltámad és tömérdek se-
reggel mennek a trójaiak ellen, kinek sokaságát nem szenved-
hetvén az ázsiai vitézek, kiváltképpen Ákhillesnek nagy erejét
s kegyetlenségét, hátat fordítanak és minden igyekezettel Tró-
jába akarnak bemenni, egyfelől az ázsiaiak rikoitoznak a város
mellett iszonyu lármát indítva, másfelől Ákhilles biztatja teli to-
rokkal a görögök tömegét siet szörnyen Ákhilles, sokat ellen-
ségei közül hátra hagyván, előbb-előbb vergődik, az ázsiaiak
csak nem már a trójai kapuhoz érkeztek és ott a kapuk előtt,
a mint lehet, vagdalkoznak, a kapukból is visszarántják a gö-
rögök az ellenséget és kegyetlenül mészárolják őket. Ott nézik az
atyák kedves fioknak szörnyü halálát: a kegyetlenség pedig
mentől tovább, annál inkább terjed; talán utolsó veszedelem is
érte volna az ázsiaiakat, ha ama nagy erejü vitéz Tróilus, Páris
Deiphobus újabb rendezett sereggel a városnak más kapuján ki
nem ütöttek volna: azoknak érkezésével feltartóztatnak a görö-
gök, szünik a kegyetlenség; azonban besetétedik az ég, a harcz-
nak vége lesz, a trójaiak is megmaradnak a Tróilus segítségével
és a városba mind betakarodnak, kik a harczban el nem marad-
tak. Ákhilles is nagy dicsőséggel viszatéríti a görögöket és
megtelepíti táborban a tenger mellett. Azután Agamemnon ki-
rály alkalmas helyet keresett az egész tábor letelepedésének, a
hová a maga udvari sátorát is felvonatja és külön-külön minden
királyok, fejedelmek és kapitányokét. A tartományok szerint ren-
delvén helyet minden seregnek, szokás szerint éjjeli és nappali
őröket nagy gonddal felállítván: ott mint huzamos ideig való
lakásra szállásokat és istállókat készítenek, a hajókat is egy cso-
portba bizonyos helyben összekötözik ki, mindenben megtart-
ván a jó tábori rendet Agamemnon király. Azon éjjel körös-kö-
rül a tábor között is számtalan sok tüzet gyujtanak, sok helye-
ken magasan lángoló fáklyákat; úgy hogy, mint nappal, olyan
világosság volt a táborban, félvén az ellenségnek kiütésétől, noha
azon éjjel csendességben voltak Trójában is, a napestig való fá-
radság után nyugodalmat kívánván. Igen nagy vigyázattal
töltötte idejét Agamemnon király, mikor mások nyugodtak, ő
akkor mint egy őrmester került a tábort; egész éjszakán nem
szünt a tárogató és sip-szó sátora körül. Ilyen formán telepítette
meg legelsőben táborát; azon éjjel mindnyájan mély álomba
merülnek, mint napestig való fáradsággal elnyomatott emberek,
várván bizonytalan reménységgel, mit hoz rájuk a következő

napnak felkelése; és így volt az első harcok a görögöknek a trójaiakkal, midőn a tengerről a szárazra kiszállottak volt.

A második harczról, Trója városának megszállása után.

A városban is azon éjnek idején minden rendek veszteg voltak: de mint a medvét a vadászok, ha sok ideig meg nem csendesedhetik; úgy nyughatatlankodik szívében Hektor egész éjszaka, kin forgott egész Trójának minden gondviselése; alig várja a sötét éjszakának elmulását, még hajnalban felkél, dobot üttet és tárogatót fuvat minden utcákon: készülettal parancsol mindentűt, hogy valamennyi vitézlő rend Trójában van, mentől jobb fegyverrel mindenki készüljön és az igen nagy piaczon, mely a Diána temploma körül van, mindnyájan megjelenjenek. A hol seregbe rendezi az egész vitézlő népet és az egyik város kapuját, mely Dardanidesnek nevezetik, felnyitattja. Elsőben is maga két rokonát szólítja, Klaukot a licziai király fiát és Cincinábort egyik kedves öcscsét és a legelső ütközetet a harczban nekik engedi: a kiknek seregébe igen próbált és tanult vitézeket válogat ezerig valót; mind a trójaiak közül, mind a Licziában lakó vitézek közül. Ezek mennek ki a Dardanides kapun legelső, kik csak igen lassu menéssel igyekeznek a görögök felé, az elejökbe adott paracs szerint. Azoknak nyomába mindjárt más sereget indit Hektor, kik közt ezer fegyveres van: azt a thrácziai király Théseusnak és az Arkhileus király fiának gondviselése alá bizza, kikben Hektor legtöbb vitézi erőt látott, ezeket rendeli az első seregnek segítségére, az istenek nevében áldást mondván reájok. Második ütközetre való sereget állit háromezer erős vitézből, kiket a harczoló frigiai királynak Xántipusnak vezetése alá rendel, kik nagyon örvendve Hektor parancsának, kimennek a kapun, sietvén az első sereg után a görögök felé. A harmadik sereget háromezer vitéz emberből rendezi és azokat Tróilus gondviselésére bizza, bő atyafiságos beszéddel adván tanácsot, mondván: kedves öcsém, kit szívbéli rokonomnak tartottalak mindig, nehezen vettem reá magamat, hogy téged harczra rendeljelek, de tudván vakmerő bátorságodat: kérlek azért, jobb időkre is tartván magadat, oly féken hordozd indulataidat, hogy a mód nélkül való próba, idő előtt veszedelmedet el ne hozza, mert ezután is még sokat kell szolgálnod hazádnak s édes nemzedetnek. Ezt a szép válogatott sereget is, melyet vitézi emberségedre biztam, a mint lehet ügyesen hordozd; mert nem

igen nagy dicséret a sereget ellenségre vinni, hanem akkor érdemel a hadvezér dicséretet, midőn hadával eleget próbál, de mód nélkül nem veszi, hanem visszahozza vitézeit. Tudod azt, hogy mily elővigyázattal vannak ellenségeink: csak azért is vigyázz magadra, hogy veszedelmünkön kedvüket ne tölthessék. Menj el azért az istenek segítségével, járj szerencsésen és győzelmesen hozd vissza vitéz fejedet e városba; mit szivemből kívánok. Kinek nagy főhajtással tisztelet tevén Tróilus és kevés szóval így válaszol; szerelmes bátyám, semmit ne kétkedjél, mert nem lések feledékeny parancsolataidról. E szók után ez is megeresztí zászlóit és rendezett seregekben kimegyen a városból és igyekszik a többi után. Csudálatra méltó szép paizsa volt Tróilusnak, merőben gyengén borított arany pléhekkal, három oroszán mesterségesen lévén kifaragva rajta. Negyedik seregét is elindítja Hektor, melyben háromezer hétszáz jó lovas van. Ezeket Lárissa királynak kormánya alá adja, kinek neve Upon? ez igen vastag és harczoló férfiu volt: nem is tartatott egész Ázsiában Hektoron kívül ehez hasonló erejű ember; ez szomjuhozva kívánta a harczot; e mellett volt ama nevezetes vitéz Ardélaus, szintén Lárissa országból származott, Upon királynak kedves rokona. Ezek mindketten igen kívánczoktak a görögök ellen való hadakozásra: egyik kedves és vitéz öcscsét is Dunárcziust ezek mellé rendeli Hektor, az ő serénységéért. Ötödik rendben a Cifoni királyt bocsátja el Hektor a maga tulajdon népével, kit maga országából hozott volt a király. Ezek mind szálás emberek voltak, hasonlók az óriásokhoz. Ezeknek mind fegyverök, mind ruházatjuk sárga színnel fénylett és különbözött a többi ázsiai néptől. Ezek mellé rendeli Polydámást is, egyik öcscsét, kit igen szeretett Hektor, ez is tanácsot vevén bátyjától és rendesen kimegyen a kapun. Hatodik seregül a Péónia tartománybelieket rendeli, vezérük saját királyuk Próthémesis lévén, kinek főkapitánya volt Serepes: ezek sem pánczélt, sem sisakot, sem paizst nem hordoztak, hanem csudálatos jó nyilasok voltak, a hosszú tegez és a nagy sas-szárnyak egészen befédtek tagjaikat. Kezükben hosszú lándzsa volt, melynek végén igen éles és nagy nyilvasak voltak, melyekkel sebesítették ellenségüket; erős és tartós futós lovuk volt mindnyájoknak. Ezeknek királya mellé adta a maga testvér szerint való rokonát Deiphobust: ezek is nagy sereggel megindulnak, készek lévén a harczra. Ezután a sereg megindul, Hektor felette nagy temérdek serege, mely deraka volt az egész hadnak: ezek az agrestai vitézekből állottak, Eudrás és Filon királyoknak vezér-

lésére bizván őket. Ennek a Filon királynak csudálatos drága, de mesterséges szekere volt, egészen elefántonból készítettett, minden készlete, még a kerekei is tiszta aranyból borítottak be, szép gyöngyökkel és fényes kövekkel megrakva. Emellett a szekér mellett pedig két igen erős kengyelfutót tartott, széles alabárd lévén kezekben mindnyájoknak. Ezen királyok mellé egyik Piktagorás nevű rokonát adá Hektor, a ki vezetné a hadakat. Derék harczot akarván indítani Hektor, tovább gondolkodik és ama jeles elméjű Aeneás királynak is parancsot ad, a hetedik rendbeli sereget bizván gondviselésére, a melynek nagyobb része ázsiai nemes és főrendből állottak, Eufrémus lévén főkapitánya az Aeneás hadainak. Ezek is szép renddel kitakarodnak a városból és a többi hadakkal a mezőn csatlakoznak. Nyolczadik rendbeli seregeket a perzsai király tartományából szervezi, mely birodalomnak akkor Xerxes volt a királya. Annak vezérül nagyobbik öcsét, Párist választja. Meghagyván neki szóval, hogy siessen a többi seregek után és bizonyos helyét megtartsa; de a harczosok közé magát mindaddig ne elegyítse, míg maga is a mezőre ki nem érkezik melléje, mert jól tudja a görögök fejdelmi közül hányan vigyáznak rája. Páris is minden engedelmességét igérvén, dobot ütött s elsiet az ő kijelölt helyére. A kilencedik sereget maga Hektor vezeti, kinek vitézei nagyobb része trójai főrendek gyermeiből állottak, próbált és maga kezéhez tanult vitézek. Ezek felett a maga rokonai közül is tizet választ maga mellé, a kik a többiközött legbátrabb és szerencsésebb hadakozók voltak; azokat rendeli a seregek elibe; a mely seregben ötezer lovas volt. Azonban a maga lovát is előhozatja Hektor, a mely szép szerszámmal volt ellátva, a mely védelmül szolgált az ellenség fegyvere ellen. A lovat Galtéának hitta; ennek a lónak jóságáról, nagyságáról, szépségéről és a harczon jó magaviseléséről nevezetes dolgokat irt Dáres Frigiusz. Felülvén jó lovára, minekelőtte a mezőre kiindulna, mégyen az atyjához Priámus királyhoz és így szól neki: édes atyám másfél ezer lovas jó vitézt neked hátrahagyok, hogy ezek minden órában lovaik hátán készen legyenek, mindazáltal e kinyitott kapura vigyázzanak, úgy hogy se gyalog, se lovon senki ki ne menjen, rendet a városban s azonkívül senki ne bontson, valameddig a mezőről én hirt nem adatok, egy békivánkozó embert sem kell bebocsátani, mert valamint a harczmezőn szükség van az erő és rendre, ugyszintén benn a városban is. Lesznek bizonyos posták velem, kiknek bizonyos czimerök is lesz, azok által mindenek-

ről tudósítalak tégedet édes atyám és azokon kívül senkinek másnak hitelt nem kell adni. Magad pedig az egész udvari se-
reggel és gyalogsággal nagy vigyázásban légy, hogy az ellenség politikával meg ne tréfáljon bennünket s kárt ne tehessen váro-
sunkon. A mi teendőnk a harczmezőn a vagdalkozás; de te le-
szesz király, minden reménységünk idebenn a városban, kinek a
szükség idején hátunkat vethessük; azért részszerint rajtad kell
megfordulni a mi szerencsénknek. Kinek így felel Priámus: vala-
mit csak elrendeltél fiam, ne gondolkodjál, mert azokban fogyatko-
zás nem leszen; mivel a hatalmas Istenek után minden bizodalma-
mat a te gondviselésedbe vetettem. A mennyben lakozó isteneket
is kérem, hogy rád vigyázzanak és légedet én előmbe szerencsésen
nagy győzelemmel béhozzanak. Térdet hajtván Hektor, az atyja
engedelméből megindul és a maga seregének élére áll. Hektor igen
erős és izmos ember volt, a hadakozásban nagy tudományu, a
seregeknek szerencsés vezére és okos fejedelme, az ellenség kö-
zött hatalmas és bátor vitész. Az ő zászlói különböztek a többitől;
mert azok merő aranyosak voltak; miknek a közepén egy orosz-
lán volt festve veres festéssel. Egyéb fegyverén is mind csak
egy jel volt. Legutólszor ő mégyen ki a dardaniai kapun; a me-
zőt érvén mindazáltal ott nem lesz utólsó, hanem mindenekelőtt
legelső leszen. Kimenvén Hektor a városból, az asszonyok mind
az alsó osztályból, mind a főrendüek felállanak a bástyákra, a
kerítés tetejére és onnan nézik s várják szívek dobogásával a
harcznak kimenetelét. Másfelől Ilionnak is magas épületére
feláll He!éna a király leányával együtt és onnan vigyáz, kinek
mennyi gondolatok ütözköztek szívében? derék mester volna, a ki
kitudná magyarázni. Noha Hektor bölcsen és jó móddal indította
meg minden hadait: de másfelől Agamemnon is, az a nyughat-
atlan és vigyázó király szunnyadással nem tölti idejét; hanem
az egész görög nemzetet felnógatja és az egészeurópaiert huszon-
hat rendbe osztja. Az elsőben a jó hadvezér Patroklust vezér
kapitánynak teszi, ki mind a maga, mind pedig az Ákhilles ha-
dait, a mirmidonokat maga mellé veszi és e derék vitézekkel az
előljárást magára vállalja, mivel Ákhilles e napon a harczra ki
nem mehetett, sebekben fekvén, gyógyittatá magát szállásán. De
ezen Patroklus nagy erejű, tudós hadvezér és egyszersmind feje-
delem volt, királyi családból lévén eredete, meg lehetős vagyoni-
al birt. Egyébiránt jó erkölcsű és közszeretetlen volt a görögök
előtt; Ákhillesnek leghivebb barátja volt, ugyannyira, hogy egy-
más titkait tudván, semmit egymás nélkül nem tettek. A máso-

dik seregben az idumenusok királyát Memnont rendelte három-ezer fegyveressel és Ménéstéust az athaenaiak hadvezérét minden athaenai haddal együtt. A harmadik sereget Askalofus királyra bizta és Filémon nevű fiára, kinek keze alá igen próbált és tanult vitézeket rendelt. A negyedik seregben főtisztek voltak Arkhiaus és Phóthénor királyok; Sékuridán nevű, erejéről híres ember is szintén velek volt, kiknek temérdek nagy seregük volt. Az ötödik rendben Ménelaus volt a fővezér a spártai vitézeknél, mely nemzetnek királya is volt. Hatodik rendbeli sereggel Epistrofus és Célidis fejedelmek állottak ki a Fodisis tartományból gyűjtött hadakkal. Hetedik rendben a nagy Telamon Ajax volt tulajdon hadával, a salóminákkal; véle pedig nevezetes nagy emberek voltak, ugymint Theseus, Amfimakhus, Dórus és Polydórus. A nyolczadik seregnek volt a vezére Thoás. A kilenczediknek Ajax Oileus. A tizediknek Filoteris király. A tizenegyediket Idomenéus és Merion királyok; a tizenkettődiket Nestor hadvezér; a tizenharmadikat Hénes király, a Máhentis fia; a tizennegyediket Ulysses; a tizenötödiket Umélius király hordozta. A tizenhadikban voltak a Prothéfilaus király hadai, kik nagy szomjason kívántak bosszút állani az elvesztett királyokért. A tizenhetedik rendben Polidárius és Makhaon királyok voltak. A tizennyolczadikban Rodi király. A tizenkilenczedikben az erdők királya Turipulus volt. A huszadik seregeket igazgatta Xántipus és a lydusok királya Amfimakhus. A huszonegyedik rendben volt Philoxtétes, Lárissának ura. A huszonkettődikben Diómédes és Stélénus. A huszonharmadikban Hénéus Cyprusnak királya. A huszonnegyedikben Prótáilus király. A huszonötödikben Kápédiából Kápénor király. A huszonhatodik és utolsó sereggel maga Agamemnon király, az egész görögországi hadaknak legfőbb hadvezére.

Első legderekasabb próbájok a trójaiaknak a görögökkel.

Ilyen formán mind a két rész hadi-taktikával jó rendbe állítván táborát, kiállnak a harcztérre a seregek, rettenetes harczszomjasok lévén egyik fél a másikra. Elsőben is ama nyughatatlan erős Hektor jó lovon megindulván, nagy haraggal ront a görögök előseregére, kiknek vezére Pátróklus volt és megismervén Hektort, Trója legnagyobb hadvezérét, egyenesen ellene indul és éles dárdájával hozzája kezd csapkodni és vitézi módon annyira járul hozzája, hogy sisakján és fegyver-derekán egy néhány nyi-

lást nyit fegyverével, noha testét meg nem sérthette. Hektor pedig e kemény ütések miatt meg nem tántorodván, hanem annál nagyobb haragra indul és Patroklusra rohauván, két élű pallosával úgy csapja főbe, hogy feje azonnal kétfelé válik. Minekkövetkeztében Pátróklus szörnyü halált szenvedvén, fővel lováról lefordult seregének közepette. Hektor pedig meghalt ellenségének látván csudálatos szép fegyverét, lováról leszáll, hogy Pátróklust megfossa e szép fegyvertől. De Merion király háromezred magával sietvén a Pátróklus testének oltalmára, vitézi módon viseli magát Hektor ellen, hogy a testet a fényes fegyvertől megnefossa és teli torokkal hangosan így szidalmazza Hektort: ragadozó és telhetetlen farkas, bizonyynyal nem telik meg gyomrod evvel a prédával, hanem más helyt keress eledelt magadnak; mert meglátod ezennel, hogy ötvenezer fegyveresnél többen jelennek meg, kik mindnyájan a vesztetre szándékoznak. E szók után azon király mellé érkezvén több görög fejedelem is, elakarván Hektortól jó lovát nyerni annyira keménykednek ellene, hogy már térdre ejtették; de erőt vévén magán, mindannyi ellenségei közt is fölemelkedik a földről és lován terem; elsőben is Mérion királyon akarván bosszuját állani, nagy méreggel ellene indul: de Klaukon király és Theseus, Artilogus vitéz fiaival együtt háromezer fegyveres lévén velek, Meriont kísérik és emberi módon harcolnak Hektor ellen. Hektor pedig pusztá éles törrel forgolódván, a ki elsőben eleibe ment, azt kegyetlenül megöli és mindazokat, kik ellene támadtak. Azonban annál kegyetlenebb harcz támad az egész táborban, mindenütt iszonyu vérontás és ö'döklés fejlődik. Hektor pedig ismét a Pátróklus testéhez hatol, hogy rajta lévő tündöklő fegyverét levonhassa róla, ismét leszáll lováról, kit látván Iduménéus Créta szigetének királya, kétezred magával ellene támad; és midőn a Pátróklus teste körül forgolódnék Hektor, Mérion király is ismét igen nagy sereggel érkezik és ellene támad, környezetét is annyira kezdi öldökölni, hogy semmiképen végbe nem viheti szándékát Hektor; sőt sok ütlegeket is szenvedett. Ki is gyalog, a mint lehetett csak serénykedett, kinek a karját, kinek a lábszárát rontván össze, úgy hogy kevés idő alatt tizenöt embernek fosztotta meg életét a görögök közül, a kik ötvenen akarták elfogni. Mérion király pedig fölveszi a Patroklus testét a földről és azt saját lovára tévén, viszi a görög táborba és a maga sátorába betéti a testet: azalatt forgolódnak keményen a görögök, hogy vagy Hektort, vagy a lovát elfoghassák és nagy csoportosan egyről-másról is sietnek el.

lene, hogy megakadályozzák lovára való felülésében. Azok között volt egy hatalmas erő vitéz, ki a kőszikláról Kárionnak nevezetett, Ez mindenekelőtt igyekezett Hektor ellen; de egy jó vitéz szolgálja látván urának ilyen veszedelemben való forgását, a két kezében két éles dárda lévén, nagy sietséggel támad Kárium ellen, a ki század magával már körül is vette Hektort; Káriumra rárontva, úgy ökleli az erős vitézt melében dárdájával, hogy földre borul, ugyanott megválva életétől. A másik dardával más görög vitéz ellen fordul, a ki is Hektor ellen igen kezdett volt hatalmaskodni, azt is úgy ökleli dárdájával, hogy a földön leborulva hagyja. Akkor teli torokkal kezdi kiáltani a trójai seregnek, hogy ha segíteni akarnak Hektornak, most mutatnák meg hűségöket és emberségüket, mert utolsó veszedelemre jutott állapotja jó vézérőknek. Kinek kiáltását a Hektor öcsesei közül megértvén egy Kinábor nevű kapitány, mindjárt minden seregével a Hektor segítségére indul, fegyverével utat nyit magának a görögök között és elsőben is azon vitézeket, kik Hektort vették körül, azok ellen menvén, harminczat elejt belőlök. Mihezképest a trójaiak is nagyobb bátorságot vesznek maguknak, harczot ujjtanak s a görögök hátrább kezdenek vonulni. Azalatt Hektor is megvidámul és lovára felülvén, a hadakozók közzé elegyedik és midőn már a Pártoklus fegyveréhez semmi reménysége sem lenne, mérgében csak a görögök ellen kegyetlenkedik, a kit csak elől-utól ér, vagy öli, vagy halálra sebesíti és sokat hágy a földön a maga vérébe lehullva halálos sebekben. Kitől megijedvén a görögök, életüket megakarván oltalmazni, oly tágas utat engednek neki, hogy alig talál végre hajnokot, a ki ellen vitézi erejét megmutassa. Akkor Ménészteus is az atheanai seregnek vezére megérkezik háromezred magával, látván az elrendelt tábornokkal szárnyán Tróilus mily nagy kárt teszen a görögök közt, az alatta levő frigiai hadakkal, Tróilus ellen lévén Xántippus, Makhaon és Alkárius királyok, kik midőn összevgyültek volt, Ménészteus vitéz találkozik Tróilussal szembe és ott rögtön harczot indítván ellene, nehéz dárdájával derekasan ökleli, úgy hogy Tróilusnak a lováról e miatt le kell fordulni, a ki a sűrű sokaságban gyalog maradván, élete veszélyében nem tud mit tenni, hanem csak lován kapkod, hogy arra ismét felülhessen. Ménészteus pedig minden igyekezettel azon volt, hogy Tróilust elfoghassa és seregével annyira keménykedik, hogy a trójaiak elől el is fogja Tróilust és mint rabot vezetteteti a lovak mellett. Kit meglátván egy frigiai vitéz, nagy szóval felkiált, mondván: oh hatalmas és

erős vitézek, vajjon nem a becsületért és a szép hirért, tisztességért jöttünk-e a táborba? nem látjátok-e, hogy a Priámus király fiát és a mi jó hadvezérünk Hektornak öcscsét nyakon fogva hordozza az ellenség, kit ha szemünk láttára elvisznek, e világon nem lesz gyalázatosabb nemzet a frigiai népnél? Mihezképest minden erőnkkel illik, hogy felkeljünk, hogy gyalázatra kapitányunkat ki ne csavarják kezeink közül, vagy életünket feláldozzuk, vagy megszabadítjuk őt. Ezen szavakra elkeseredik Alkánus király, fegyverhordozójának kiragadja dárdáját kezéből és indul egyenesen a görögök után, kik vitték volt Tróilust és oda érvén úgy ökleli a görög vitézt, ki kötözve vitte, hogy szörnyet hal Tróilus mellett. Azután más ellen támad, azt is halálosan megsebesíti. Elérkezvén a frigiai csoportosult seregek, erőt kezdenek venni és megszabadul Tróilus, kiváltképpen Xántippus király és hadának segítsége által, jó lovára felugorván Xántippus király, Ménéstéust felkeresi és nagy kegyetlenséggel annyira kezdi lapogatni, hogy ha a fegyver derék fel nem fogta volna csapását, minden kétség nélkül ott kellett volna veszni Ménéstéus kapitánynak. Ilyen drága rabjának elvesztésén busuiván Ménéstéus vitézeit ujlag tüzeli a harczra; kihez többen-többen érkezvén a görögök közül; ujra veszedelmes harcz támad közöttök, úgy hogy halommal feküdnék már a test nagy darab földön a harcz helyén. Azonban ama fáradhatatlan Hektor a harczban el nem lankadván; számtalan görögöt vesz és sebessit meg. Ménéstéus semmi képpen nem felejthetvén rabjának elvesztését, dühös módra nyargal mindenfelé a seregek között, rontván mindenütt a trójai vitézeket és midőn így alá s fel a seregek között nyargalódnék, találkozik Mirisétis vitézzel, a ki miatt elvesztette rabját Tróilust, kit megismervén Ménéstéus fegyveréről és magaviseletéről, egyenesen ellene támad és nehéz dárdájával úgy ökleli mellbe, hogy a harczoló vitézek lovai közé esik, kit csak ott hagy és az uton hasonlólag bánik a többi trójai vitézekkel is. Ez így történvén, a trójaiak részéről érkezik Cupon és vele együtt Ardealus kétezred magával Lárissa országából; ezek ellen pedig Próthénor és Arkhélaus támadnak saját sereggel, a melyet Boetzia országból hoztak volt ki; és kegyetlen harcz támad közöttök. De ott hamar a trójaiak részéről érkezik ismét Polydamás az Anténor fia nagy tömérdek sereggel, ki látván a trójaiaknak elégséges sokaságát az ellenség ellen, a maga táborát nem egyenlíti közikben, hanem más szükségre tartja a görögök ellen; mihezképest elrendeli, hogy a görögök táborát máshelyt támadja meg.

Érkezik Rémus király is Trója városából háromezer fegyveressel, akik ellen mégyen Menelaus király a spártai vitézekkel és így a két király Ménelaus és Rémus együtt harczoltak, kik a magok részéről erős tüközetet tévén egymás ellen, mindketten leestek lovok hátáról.

Mint rohant Polydamás Méréusra s megölvén ötet.

Elsőben is Polydamás találkozik szembe Méréussal, Helenének az öcscsével, ki még csak husz éves ifju volt, mindazáltal már hatalmas vitéz volt. Ezt Polydamás nagy erejével úgy csapja fegyverével, hogy a fegyver derekon is által batott a dárda és halálosan megsebesítette fővel esik le lováról Méréus, úgy hogy míg a földet érné, kiszakad lelke a testéből. Melyet látván Menelaus, nagyon elkomorodik; mert mindénekfelett szerette ezt az ifjut, mint kedves sógorát. Mihezképest bosszuját akarván állani az ázsiaikon, Rémus király ellen indul és azt annyira csapdossa, hogy sisakját is fejébe rontja és a sisakon keresztül fejét is annyira megsebesítette, hogy félholtan rogyik a földre, kit a maga vitézei meghalt embernek állítván, csak oda hagyták volna, mint meghalt testet, hanem Polydamás rival rájok és kedvök ellen is tartóztatja, hogy jámbor királyukat olyan könnyen ne hagyják el, hanem vegyék fel és vigyék bé a városba, ha talán még életre lehetne hozni, meggyógyulván a nagy sebekből. Érkezik azonban Célides király, a ki olyan deli, ékes termetű és szép ember volt, hogy Dáres Frigius szerint nem találtatott oly szobrász, a ki ennek ékességét letudta volna faragni. Ez is Polydamáson akarván bosszuját állani, eleibe mégyen és kemény harczot indit ellene; de az erős Polydamás két élű hegyes tört viselvén a kezében oly keményen megcsapja a szép Célides királyt, hogy sem fegyvere, sem fegyver dereka ellene nem állhat az erős csapásnak, hanem félholtan fordul le lováról és ott vége is lesz életének. Hektor pedig a mely szárnyon harczolt, ott a görögöket megfuttatja, irgalmatlan sokat maga kezével elejtvén közzülök: és mindaddig mégyen a seregeken keresztül, míg azon görögökhöz érkezik, kik vitézi módon visszaverték a trójaiakat és hatalmat vettek rajtuk, Théseus királynak kapitánysága alatt. Ez a Théseus, mint nagy vitéz, a trójaiakat öli, sebesíti és a merre csak fordul két felé hányja hegyes törével ellenségeit. Ekkor Teukrus király érkezik a görögök részéről és Hektor ellen rohanván, nagy dárdájával szurja, vágja és derekasan megsebesítette Hektort. Kihez fordulván Hektor, hogy mássát adja és bosszuját tölthesse rajta, amaz is hirtelenséggel szaladásra veszi a dolgot és a lehető gyors

sasággal igyekszik eltávozni Hektortól. Hektor nem tölthetvén Teukros királyon bosszuját, saját magára bosszankodik és egy nevezetes vitéz görögöt találván elő, haragjában ezt megöli kegyetlenül. Midőn így dühösködnék Hektor és csak nem esyedül szabadult volna ki, a görögöket rontván, nagy sokaság veszi csak hirtelen körül, a kik életének kiirtásán foglalkodtak. A hová elérkező Théseus király is, megismeri Hektort és szól nagy engedelmességgel néki: vitéz fejedelem vond el magad e sokaság közül, ne légyen elested ilyen módnélküli, mert az egész világ méltán gyászolhatná ilyen hatalmas vitéznek halálát. Kinek hozzá való jó akaratát tisztelettel megköszöni Hektor. Eközben annál inkább növekedik a tábori kegyetlenség a harczoló vitézek között, igen keményen viselvén magokat a trójaiak. Polydamás is nem messze harczolt Hektor mellett a görögök ellen, Ménelaus és Telamon együtt rohannak Polydamásra, a ki elsőben is Telamon Ajáx ellen kezdi meg a harczot; de Telamon hatalmas ereje által dárdájával leveri Polydamást a lováról. Polydamásnak fegyvere is elromolván és azonban többen-többen csoportozván ellene a görögök, elfogják. Így fegyvere és fegyverdereka nélkül maradván, könnyen hozzája férnek és megkötözve indítják a görögök táborába, miut rabot. Hektor pedig széttelkintvén meglátja a Polydamás nyomoruságát, a ki a sok görögöktől elnyomatott, ezenkívül kiáltását is meghallván, elkeseredik a rabon és nagy haraggal mégyen ellenök, a kik körülveték volt; kik közül sokat halálra sebesít, sokat megszalaszt és így a sűrű sokaság között utat nyit magának mindaddig, míg arra a csoportra bukkan, a ki Polydamást viszi rabságra, azokra nagy kegyetlenséggel rohanván, harminczat levág közülök; és így Hektornak csudálatos ereje által megszabadul Polydamás. Akkor Telamon Ajáx, Epistrofus és Menelaus királyok egyenlő akarat- tal a trójaiak ellen ütvén, oly nagy kegyetlenséggel harczolnak ellenök, hogy ki nem állhatván annak kegyetlenségét, hátrálni kezdenek a trójaiak; noha köztük volt Hektor, de a sokaságnak és erős vitézeknek ő sem állhatott ellene, mert a lovát is megölték volt már Hektornak és gyalog harczolván, oly vakmerőn viselte magát, hogy senki feléje nem közelithetett. A testvér nemzet látván a trója nép veszedelmét, Hektort sem látván sehol, összegyűlnek és szorgalmasan keresik bátyjokat, az erős Hektort, eközben találnak Telamon Ajáxra, a kit is többnyire halálosan megsebesítenek. Dinadaron pedig, egy a Hektor rokonai közül Polixenont találja a görögök között hires vitéz embert; kire

nagy erővel rohanván, lováról dárdájával leszurja és fogván a jó lovat, kantáránál fogva Hektor bátyjához viszi és felülteti a gyaloggá maradt bátyját. Oda érkeznek mind a Hektor rokonai és csudálatos vitézi erejüket mutatják meg azon a harczon. Érkezik ezalatt Deiphobus is minden alatta levő hadaival, kik Péóniából valók voltak, igen jeles nyilasok, ezek élére Deiphobust rendelte Hektor. Ezek megérkezvén, szörnyen kezdik hullatni a görögöket, Teutrán királyt pedig magát is nagyon megsebesíti Deiphobus arczában. Ezen a trójaiak ismét szívet vévén magoknak, újra megújíták a harczot és annál szörnyebben kezdenek a vérontáshoz. Théséus király vitézi módon harczolván a trójaiak ellen, ezt meglátja Priámus király egyik fia Quintilénus, elbusulván a trójaiak veszedelmén, társaival együtt ráront Théséusra és elevenen elfogják a királyt, kinek midőn fejét akarnák venni, észreveszi Hektor és nem engedi meg, hogy megöljék Théséus királyt, sőt szabadon bocsáttatja őt, a ki nagy alázatossággal megköszöni a Hektor jótettét és megszabadulván, a görögök táborába mégyen. Itt megújítván a tábort Thoás király, mert nyugodt erővel, a kalcedoniakkal a trójaiakra rontván, legelsőbben is személyesen megütközik Kassibulával, Priámus király egyik fiával, kit oly kegyetlenül öklel dárdájával, hogy ugyanott mindjárt földre hullva megválíik kedves életétől szeme láttára Hektornak. Ilyen hirtelen veszvén el testvér-öccse, annál nagyobb haragra gerjed a görögök ellen, kik ellen annyira keménykedik, minden személyválogatás nélkül fogyasztván és vágván őket, nem állhatják tovább, hanem hátrálniok kell Hektor elől. De korán érkezvén Nestor kapitány ötezer fegyveressel a görögök részére, kit rögtön feltartóztatnak Exdras és Fion királyok, kik szekereikről harczoltak azon időben, ez az Ilkoniomból jövő hadaknak volt előrésze: mihezképest rettenetes vérontás és viadal támad mind a két fél közt, úgy hogy egymás hátán hevert a sok elesett test. Fion király különösen vitézi módon harczolván, sokat vesz el a görögök közül. Ekkor a görögök körülveszik, hogy a sok véért vérrrel fizessenek neki, reménye sem levén már, észreveszi Jakóniás és megszólítja Exdrás királyt: nem látod (ugymond neki) minő veszedelemben forog Fion a görögök miatt, meg nem fér vitézségünkkel, hogy elhagyjuk őtet. E szóra összecsoportosulnak meglehetősen sokaságban a trójaiak és vitézi módon megszabadítják Fiont a görögök kezéből. De Hektor is érkezik maga rokonaival Deiphobussal és Polydamással, kegyetlenül ráütvén a görögökre, kik nem áll-

hatván a trójai vitézeknek hatalmas erejüket, hátrálni kezdenek, odahagyván a trójaiaknak a harctér: mindazáltal, hogy a nagy Telamon Ajax érkezik Ménelaussal, emberi módon ellene állanak a trójaiaknak, kiségitve meg is térítik a szaladó félben levő görögöket. De Aeneás viszont érkezik Eufreczius hadvezérrel és a Kómusbeli hadakkal, kiket látván Hektor, amazok is látván az erős Hektort, elbizakodnak, harczolván újabb erővel, ismét megszorítják a görögöket. Látván a nagy Ajax, ki a görögök mellett mint egy oroszlán ugy harczolt, a görögök veszedelmét és futásra való szándékukat, erősen elkomorodik. Széttekintvén azonban maga körül, lát egy néhány görög csapatot, kik eddig még nyugodt állapotban veszteg állottak, készen állván kibontott zászlójokkal, közibök mégyen és a harczra feltüzeli őket, a kik között az egész görög nemzetnek virága és válogatott vitéze volt. Azokkal megbátorítja az ellankadt görögöket, kiáltván nagy fenszóval, hogy ne adják gyalázatos futásra magukat: mert inkább van a nagy erő, mely kiségiti őket. Ekkor bátorságot vesznek a görögök, újabb vérontás támad. Ajax pedig és Aeneás összetalálkozván, iszonyu dühösséggel összeütköznek és oly nagy haraggal, hogy mindketten egyszerre lefordulnak a lovak hátáról. E kegyetlen harczolás közben érkezik Filéas a görögök részére Kalcedoniából, vitézekkel, nagy sereggel, a melyben voltak háromezren; épen midőn a trójaiak már szinte diadalt kezdettek venni, akkor segíti ki a görögöket. De a trójaiak részéről is érkezik két trójai kapitány. Filéas társával együtt kemény dárdájával Hektoron annyira diadalmaskodik, hogy csaknem testén romlik a dárdája; de Hektor megfordulván ellene és oly erővel csapja a görög fejedelmét, hogy halálosan megsebesül és fővel lefordul lováról Filéas a többi lovak alá. Érkezik ismét a görögök segítségére Huneus és Ulysses nagy sereggel, kik Tukziában sok vitézi próbákat tettek; és Humélinus király tíz ezer görög vitézből álló sereggel, kik nagyon is kívántak volna a trójaiakkal harczolni. Ennyi ellenség közt hová és mit tegyenek a trójaiak, magok sem tudják; mert teljességgel már elbágyadtak a sok harcz miatt, Trójából is kijött minden erő, a mi csak onnan kijöhetett, ugy hogy maguk óltalmára is szinte elégtelenek kezdenek lenni, nem hogy másokon vegyenek győzelmet. Érkezik azonban a perzsiai nagy sereggel Páris, a ki véletlenül a görögök jobb szárnyát támadja meg és Fártisia királyt Ulysses sógorát találván, azzal összekap, a kin elsőbben is győzelmet vévén, leszurja a lóról és dárdájával általveri, maga véré-

ben meghalva a földön hagyja, kinek halálán a görögök nagyon elszomorodnak. Ulysses pedig sógoráért akarván bosszút állani oly kegyetlenül ütközik meg Páriszal, hogy amint hozzája vágván nehéz dárdájával, őtet nem találta, helyette a lovát egy vágással a földre teríti, mi miatt Páris gyalog marad, de Tróilus látván a bályjának Párisnak veszedelmét, nagy hirtelenséggel Ulyssesre rohan, kit úgy vág fejbe két élű pallosával, hogy a sisakja is beszakad és darabjai behatnak az Ulysses fejébe az egész ábrázatát ellepi a vér. Mindazáltal ezzel nem esik le Ulysses lováról, hanem új fegyvert ránt Tróilus ellen, kit éles törével igen megsebesít arczában. Ekkor minden kétség nélkül elszaladtak volna a trójaiak a görögök elől, ha az erős Hektor Tróilussal, Deiphobussal és Páriszal valamint a többi rokonaival együtt vitézi módon ellene nem állottak volna az ellenségnek; mert e napon maga seregét el kellett hagynia Hektornak és mindenféle érkezni, hogy a trójai hadakat segítse, bátorítsa és az elveszendőket helyreállítsa és így a maga seregét vezér nélkül hagyta. De látván, hogy a görögök győzedelmet vesznek a trójaiakon, vissza mégyen a maga rendes seregéhez, a min igen megőrül az egész sereg, hogy az ő jó vezérek ismét visszament közikbe. Ugyanis kezdi őket biztatni. Hektor, mondván a trójaiaknak, hogy mindenekfelett magok előtt viseljék a szép becsületet, hazájoknak szeretetét és urokhoz s nemzetükhez való kötelességöket. Gondolják meg azt is, hogy ha a görög rabságra jutnak, (a mi távol legyen) mily gyalázatos szolgálatba esnek. Mihez képest jobb vagy dicsőséges halált szenvedni, vagy ha különben nem lehet, vérökkel is győzelmet szerezni; azért viseljék ember módra magokat és mutassák jelét jó vitézségöknek. E szavak után megindítja a maga szépen rendezett seregeit és egy völgyön viszi el őket, kikkel hirtelenséggel ráront a görög tábornak jobb szárnyára, ott nagy veszedelem kezdődik, a hol is meglehetősen kezdenek hullani a görögök. Hektor mint egy dühös oroszlán harczolván közöttök, ezeket veszti a görögöknek. Thoás király pedig, a ki Kassibulát, a Priámus király fiát levágta, keményen forgolódik mindenütt a trójaiak ellen, sok károkat tevén közöttök. Kit megismervén Priámus király fiai, hogy ő volna az, ki rokonukat Kassibulát megölte, egyenlő akarattal ellene támadnak, körülveszik és lováról leverik Thoás királyt, kinek kezében fegyvere elromolván, nem óltalmazhatja magát, mivel a sisakját is kiüték fejből, pusztá fővel volt; és mikor éppen fejét akarnák venni, érkezik az athaeneiek vitéz kapitánya, a ki elsőbben is

Quintilénus ellen támad, a ki legközelebb volt Thoás királyhoz, azt keményen megsebesíti, lováról is lefordítja: ezután mások ellen indul, kit Páris úgy lő egy nagy nyíllal, hogy a csontjában állapodik meg a nyíl; de mind evvel nem gondol az athaenaiak kapitánya, Thoás királyt, kit már igen megsebesítettek volt, ugyancsak megszabadítja. Maga is azon kapitány vitézeinek segítsége által megszabadul a Priámus király fiainak kezeiből. Másfelől pedig Hektor forgolódván a görögök ellen, egy Humérus nevű görög király czélba veszi és úgy lövi, hogy arcza rutul megsebesül, kit szeme elébe vevén Hektor, utánna indul és mindaddig üldözi, míg utólérvén, úgy csapja éles pallosával, hogy sisakostól együtt kétfelé válik a Humérus király feje. Ott lett halála a jó tegzes Humérus királynak. Látván a görögök veszedelmeket, újból tárogatót funak és Hektor ellen hétezer emberből álló hét sereget inditanak, a kik ellen is vitézi módon megöltalmazza magát az erős Hektor mellette levő vitézeivel együtt. Azonban bémegyen Hektor Trójába az atyjához (Priámus királyhoz) segítséget kérvén tőle. A ki három ezred magával uj és nyugodt vitézzel kimégyen a görögök ellen és ott mindjárt rettenetesképpen megújul a harc, újra hullani kezdenek a görögök. A nagy Telamon Ajáx az erős Hektossal összetalálkozván, megütkeznek és mindketten leütik egymást lovukról. Ménelaus egy vitéz trójai bajnokot ugyanott kegyetlenül megöl. Celidónásist mint egy hatalmas óriást, ki Horepből származott, kegyetlenül megöl; ez Thóas királynak rokona volt. Mádán harcot indit Sédis ellen, a kinek egyik szemét kiüti fegyverével. Sárdellus is szembe áll egy szentelt görög vitézzel és azon győzelmet vevén, álló helyében megöli. Margariton a nagy Telamonra talál, de Ajáx szörnyen megsebesíti és megszalasztja előle. Famuel Próthénór királyt lováról leejti. Így kiváltképpen a Priámus király fia s Hektornak öcscei ott igen vitézi módon viselték magokat. Azonban egy ázsiai király Duglás, az athaenaiak kapitánya ellen Ménestéusra indul, kit minden igyekezettel le akar taszítani lováról; de Ménestéus noha nálla dárda nem volt, a kezében levő éles törrel úgy vág a királyhoz, hogy a sisakjának az elő részén levő vas is elszakad, az arczát is nagyon megsebesíti. Látván Déamor atyafiának arczán és az orrán a rut sebet, haragra gerjed és Ménestéust úgy ökleli derékban, hogy lefordul lováról; de vitéz Ménestéus rögtön talpra ugrik: de más rokona is lévén Buglás királynak, az is érkezik és a gyalog Ménestéushoz keményen kezd csapkodni, kit hárman körül vevén, azon voltak, hogy vagy le-

vágják, vagy elevenen fogják el. Mindazok ellen is Ménésztéus vitézi módon oltalmazza magát; de nem lévén elégséges egyedül a három ellen, kiragadják kezéből fegyverét, paizsát és sisakját fejébe rontják és kiváltképen Thorás a nagyobbik rokon vésszen győzedelmet a vitéz Ménésztéuson. Látván Theutzer király Ménésztéusnak olyan nagy esetét, nagy sietséggel mégyen melléje. De Hektor is látván Theutzer királyt és Ménésztéust, egyenesen rájok indul, kiknek minden kétség nélkül roszul történt volna dolguk, ha ama nagy Telamon Ajáx ezereid magával nem érkezik és Hektort el nem üzte volna. De Páris is érkezik a trójaiak mellé a perzsák hadával, mely ötezerből állott, többnyire mind jó vitézek és a tárogatót megfuvatja, tartózkodás nélkül rohanak a görögökre; másunnan is szaporodván a trójaiak. Mihezképest ismét nagyobb vérontás támad és a trójaiak kezdenek győzelmesek lenni és a görögök megszaladnak. Dáres Frigius írja, hogy e napon ezer embert ejtett volna el Hektor a maga kezével. Ezalatt forgolódván Hektor mindenfelé, a görögök sátora körül, szembe találja Mérion királyt, kit megismervén, mond neki: áruló gonosz ember, im eljött az idő, melyben meg kell fizetned az ellenem vétett cselekedetért, mivel ellenem által, hogy Patroklusról a fegyvert le ne oldhassam. E szavak után kezdi öklelni nehéz dárdájával, melylyel lefordítja lováról és maga is leszállván, fejét veszi Mérion királynak, fegyverétől is nagy sérénységgel megfosztja őtet. Ezt észrevevén az athaenaiak hadvezére vitéz Ménésztéus és míg Hektor észreveszi magát, úgy ökleli dárdájával, hogy nagy sebet ejt rajta. Azonban megijedvén Hektornak haragjától, elszalad és félre vonja magát, hogy reá ne akadjon az erős Hektor. Meglátván a nagy sebet magán Hektor, félre vonul a sereg közül, bekötteti a sebet magán, hogy a vérnek folyása megálljon és azután ismét visszamégyen, a hol rettenetes méreggel dul-ful, Dáres Frigius esküvéssel állítja, hogy e napon is sebesülése daczára ezer görög vitéznek fogyasztá el életét. Így a görögök táborát annyira megrémíté, hogy saját oltalmukra már nem igen akartak előállani a görögök; sőt magának Agamemnom királynak sem volt módja benne, hogy felkelhessen és segítséget hozhasson a görögöknek. Nagy győzedelmet vettek a trójaiak, a görögöket egészen a tábor helyéig tolták és a sátorok között is vágták őket úgy annyira, hogy a trójaiak a görögök sátorát felhánták, ládájakat felverték, pénzüket és minden drága marhájakat kedvök szerint prédálták.

E volt az a nap, melyen ennek a nagy vérontásnak vége le-

hetett volna és a trójaiak győzedelmet vevén, a görögöket vagy kiirtották volna, vagy határukról elűzték volna. De minthogy az Istennek öröktől fogva való végzését senki által nem hághatja és a világ azt el nem kerülheti; bé kellett teljesedni az isteni végzésnek, mi miatt ennek a nagy munkának is csak igen marczona és haszontalan dolog miatt szakadott vége; mert ámbár hogy a trójaiak Hektorral együtt a győzelmet kezekben tartották és a görögök élete hatalmukban volt. minden veszedelemtől megmenthették volna kedves hazájukat, a fényes Tróját. De hibásan cselekedtek, mert dicső irgalmasság az, a melynek végén nagyobb az irgalmatlanság. Nem illik olyan jóságos cselekedetet követni, miből minden veszedelem, nyomoruság és romlás következik, mert az igaz bölcssek tanácsa szerint, ha az alkalommal nem élünk akkor, midőn arczal jó felénk, hiába kapkodunk utánna, ha már elfordult tőlünk, mert jobb egy óra száznál. Semmi se drágább a jó időnél: sokan megsiratták a jó napoknak elvesztését; de senki meg nem bánta, ha okosan élt az alkalommal. Így jártak akkor a trójaiak, hogy a mit egy órában végbe vihettek volna, elmulasztván azt, azután akár mint siratták, de soha meg nem orvosolhatták. Mert az idő megharagszik azokra, a kik őtet háládatlanul elvesztegetik, a kiknek ő minden jóval ajánlaná magát. Így a boldogtalan Hektor nem vigyáztván nemzetének jövőendő hasznára, kevés barátságért feladott az ázsiai népeknek minden szerencséjén; ilyen formán, hogy eleibe jó neki a görögök közül egy rokona, ugymint a nagy Telamon Ajáx, a ki Hesionától Hektor nejétől született: ki a görögök között erős és hatalmas vitéz volt és az erős Hektorral szembe állván a két nagy vitéz között rettenetes ütközet és bajvívás támad és a harc között gyakran megszólítván egymást, megismeri Hektor Ajáxot, hogy az ő nagyatyjának leányától volna és ő neki vérszerinti rokona. Min Hektor megőrül és fegyverét letevén, kedves beszéddel kezdi kérni s hini, hogy vele együtt menne bé Trója városába és nézné meg az ő rokonainak lakó helyét, a magas Iliumot. A mire magát Ajáx rá nem vehetvén, mivel hogy az ő nemzetének megmaradására volt legnagyobb gondja, azon kezdi kérni Hektort, hogy ha őtet kedves rokonának ismerte el, tehát ebben mutassa meg hozzája való szeretetét és atyafiságos jóakarátát, hogy tudniillik szünjék meg már a görögök vérontásától és bárcsak ezen a napon ne kergesse tovább őket, hanem térítse bé hadait nemes Trója városába. A boldogtalan Hektor enged rokona kérésének és tárogatót fuvat mindenütt, megparancsolván, hogy

szünjenek meg mindenek az öldökléstől. Ekkor már a trójaiak a görögök hajóját prédálták, tüzzel sokat már meg is kezdettek égetni közülök; de kapitányuknak parancsolatára kedvök ellenére is nagy szomorán félbe kellett hagyniok vitézi munkájokat és nagy panaszszal, kedvetlenül térnek Trója városába. Csak ilyen csekély oknál fogva estek el minden szerencséjökötől a trójaiak, végső veszedelemre hozván őket a Hektor engedelmessége; mit azután helyre nem állított senki vitészege, sem szorgalmatossága.

A trójaiaknak harmadik harczáról, midőn már a várost derekasan megszállották a görögök.

Bemenvén Trójába minden sereg, éjre kerülvén, a város kapuit mindenütt keményen bezárják. De a viradást alig várhatják, hogy Hektor parancsolatjából a görögökre kiüssenek, még nap feljövele előtt akarván a városból kimenni a rendelt seregek, mely időt megelőz Agamemnon király és a görögök részére két hónapra békét kíván: mire nézve összegyűlnek a fejedelmek és azoknak beleegyezésével békét kötnek a görögökkel. Ez alatt összegyűlnek a görögök és szokások szerint a nagy rendek testét megégetvén tisztelettel eltemetik, a többit is halmokba rakván, összeséggel megégetik. Ákhilles mindenekfelett csak az ő kedves barátját Patroklust siratja: ki miatt senkinek vigasztalását hallani sem akarja, hanem csak félrevonulva éjjel nappal kesergi Patroklust. Végre emlékére drága kőből czimerét kimezsi Patroklusnak és márvány kőből jeles nagy épületet állít fel egy szép kinézésű helyre, a hová Patroklus testét hirályi módon eltemetteti és arany betűkkel nemzetségének nemes voltát híven leiratja. Hasonlólag cselekedtek a Próthéfilaus király temetésével is, nagy drága kövekből munkával állítván fel temető helyét. A trójaiak is e rövid békeidőn a sebesülteket összegyűjtik s szakértő seborvosoknak gondviselésére és gyógyítására bízzák; s két hónap alatt minden sebesült meggyógyult és előbbeni egészségük helyreállt. Ellenben Priámus király is nagyon szomorú volt a Kassibulla halálán, kit a többi fiai közt legjobban szeretett: ennek is sok ideig semmi vigasztalás nem használt, hanem csak kedves fiának halálán szomorkodott; végre a Vénus templomába eltemetteti drága koporsóba. Kassádra pedig hallván a siránkozóknak szavait, rettenetes jajgatásra és mintegy dühös szavakban fakad ki, mondván: oh veszett trójaiak! mit

siránkoztak a megholtakon? holott ti a kik éltek, nemsokára nagyobb veszedelmet fogtok szenvedni. Miért nem kell békét szerzenetek a görögöknél, minekelőtte egyig kardra hányassatok és minekelőtte nemes Trója városa fundamentumából ki nem löketik és végtelen pusztulásra nem jut? minekelőtte a szegény anyák könnyes szemekkel nézzék az ő szülöttüknek keserves halálát? Ugytetszik, a Heléna személye ezt meg nem érdemelte volna, hogy ilyen nagy áron vegye meg őt az ázsiai birodalom, tudniillik a legfényesebb városnak romlásán és ennyi nemzetnek elfogyasztásán: Több napig nem akarván szünni ilyen panaszaival, atyjának semmi intésére nem csendesedett, végre megfogatja Priámus és egy fogházba berekeszteti, hogy jövendőléssel s nagy kiáltásaival kárt ne tegyen a vitézlő rendek szívében. Azonban feltámad Palamedés a görög tábor felett és békétlenül kezd panaszkodni Agamemnon ellen, méltatlannak állítván őtet arra a nagy méltóságra, hogy a görög királyokon és nállánál jobb fejedelmeken uralkodjék; sőt magát különbnek tartja; nem is egyezett meg soha, titok nélkül mondja, az Agamemnon választásán. Mihezképest azontul főnek nem akarja ismerni, tőle nem is akar függni: mert kivüle is van harmincz király, kik meg nem egyeztek Agamemnon választásán; hanem csak három vagy négy első rendeknek akaratából választatott erre a méltóságra. Mindazáltal a dolog akkor csak abban maradt. Mihezképest Agamemnon tisztéhez és hivatalához lát; mivel már a békének ideje is eltelt volt, a seregek rendelésére kezdi minden gondját fordítani, mint kellessék mentől jobb módjával a trójaiak ellen hadakozni.

Mihezképest a legelső viadalra vezérül a kegyetlen Ákhillest rendeli. A másodikban Diómédest. A harmadikban Ménélaust. A negyedikben Ménéstéust az athaenaiak főhadnagyát. Azok után járandó többi seregeket is ügyesen elrendeli Agamemnon. Hektor is hasonlóképen tisztében megmarad; hanem vitézi mesterséggel szép rendet szab a trójai seregek közt.

A legelső seregben vitéz Tróilust rendeli sok főhadnagyokkal együtt, kik a hadi-gyakorlatban elég tudósok és bátrak voltak, nem is hallgatván semmit, felnyitattja a város kapuit és a sikmezőre serénységgel kimégyen rendezett seregeivel. A seregek előtt csak egyedül menvén Hektor, mintegy félmértföldnyire, meglátja Ákhillest és megismervén őt, egyenesen reája rohan. A vitéz Ákhilles is ki nem tér előle, hanem fegyvert ragadván e két hatalmas nagy vitéz összetűközik oly kegyetlenséggel és kemény-

séggel, hogy egyik se maradhat meg lova hátán, hanem mindketten a földre esnek. Itt teljesedett bé ama mondat: „*az erős az erősbe ütközött és mindketten megsemmisülnek.*“ De az erős Hektor hamarabb felkél a földről és jó lovára felül. Ákhillest a földön hagyva a többi ellen indul és a kit csak kezére vehet, azokat kegyetlenül levágja, sokat a lovokról nehéz dárdájával letaszít és leverve a földön hagyja, hatalmas erejével a rendezett seregeken általvágja magát és zászlóját által viszi rajtok; úgy hogy kétfelé hasítja a görögöknek rendezett seregét, annyira, hogy az ellenségnek véréből elmocskolódt mind maga, lova és fegyvere. Ákhilles is mig nagy meglepetéséből magához tér, beletelik egy óra. Miután lovára fordul, nagy dühösséggel rohan az ellenségre és a trójaiakat maga erejével, ugyszintén vitézeivel zaklatja, mint a tüzet a szél. És mindaddig forgolódik, mint jó vitéz a seregek között, mig ismét szembe találkozik az erős Hektoral; a hol is készek egymásra rohanni és elsőbben is dárdájukkal tesznek erős ütközetet egymás ellen oly keményen, hogy a dárdája mindenkinek összetörik; végre nem állhatván meg Ákhilles Hektornak erejét, fővel esik le lováról és éppen midőn Hektor Ákhilles lován kapkodna, sokan a görögök közül ellene támadnak, kik miatt szándékát végbe nem viheti, hanem Ákhilles jó lovára felpattan és ismét Hektor ellen fordul, kit oly erősen csap főbe a sisakja felett, minden erejével, hogy megszedülvén Hektor, csak alig maradhat meg a nyeregben is. De csakhamar magához jöven Hektor, szörnyen elkomorddik és nagy haraggal viszont Ákhilles ellen rohan, a kit keményen kezd főbe csapkodni éles törével, úgy hogy által szakadozván a sisak is, az Ákhilles arcán lecsordul a vér; és a sebek egymást kezdenék érni. Ez rettenetes bajvívás volt; úgy hogy ha végig maradhattak volna egymás ellen, vagy hatalmat vett volna egyik a másikon, vagy mindketten odavesztek volna. De hogy többen-többen érkeztek mind a görögök közül a nagy rendek, mind Trója felől a Hektor barátai, nagy nehezen elválasztják a két hatalmas vitézt egymástól. Ekkor Diómédes is érkezik a szépen rendezett új görög sereggel; da hasonlólag Tróilus is jó Trója felől nem kevesebb számú vitézekkel. Ez a két vitéz fejedelem is összetalálkozván, kegyetlen harczt indítanak egymás ellen Diómédes és Tróilus; úgy hogy azok sem állhatnak meg, hanem mindketten lefordultak a lovukról. De Diómédes hamarabb felkél a földről, lovára ül és a kezében hordozott vasas fejű bottal úgy üti főbe Tróilust, hogy a sisakja egy darab helyen beszakad, de ezzel nem gondol Trói-

lus, nehéz dárdájával Diomédeshoz üt, kit nem találván, ugy ökleli lovát, hogy az rögtön szörnyet hal és így mindkettőnek gyalog kellett harczolni. Ekkor a görögök Diomédést csakhamar lóra ültetik, a trójaiak is Tróilust és a lovukon újra harczhoz kezdenek. Végre Diomédés győztes lesz, megfogván Tróilust, mint rabot a maga táborába akarja vinni; kit látván a trójaiak, Diomédés ellen szörnyen kezdenek keménykedni, ugy hogy megszabadítják kezéből Tróilust, ámbár magok nagy veszélyével vihették azt végbe a trójaiak. Ezalatt érkezik Ménéláus király a görög táborral; ellenben jó Páris is rendezett sereggel Trója felől. Melynél fogva ujjabb harcz támad roppant zörgéssel és rikoltással, a mint az erős fegyverek verődnek össze. Az erős Hektor is közöttök harczolván, nem kiméli a görög vitézeket, hanem rontja és szörnyen fogyasztja őket, akinek eleibe áll egy új vitéz, Bóétes nevű görög, nem ismervén Hektort, nagy bátorsággal harczra száll vele. Hektor pedig a mily nagy éles tört szokott volt kezében hordozni, teljes erejével ugy vágja főbe, hogy kétfelé válik a Boétes teste. Ilyen szörnyü halállal vész el a görög vitéz. Hektor pedig elragadván lovát, egy szolgájának adja által. Látván Artilogus király kedves rokonának Bóétesnek ilyen rögtöni veszedelmét, megszorodik rajta és minden tehetségével Hektoron bosszuját kívánja állani és tüstént Hektorra mégyen, dárdájával leakarván Hektort taszítani lováról. Hektor pedig rettenetes haragra lobban és ugy csapja Artilogus királyt éles fegyverével, hogy mindjárt kettészakad dereka és szörnyet hal Artilogus is Hektor miatt. Mindevvel nem gondol Próténor király, hanem Hektor ellen indul, kit észre nem vevén Hektor, ugy letaszítja, hogy lováról leesik; Hektor pedig nagy serénységgel felugrik a földről és nem feledkezzvén meg a Proténor csapásáról, felkeresi, kire csakhamar ráakadván, fegyverével ugy vágja minden erejéből, hogy ketté szakad és így vész el a méltóságos király. Látván Ákhilles vérszerintirokonának Próténornak ilyen esetét, rettenetes bosszura és haragra indul rokonaival együtt, minthogy Próténor királyi vérből származott volt. Mihez képes Ákhilles a többi rokonaival egyetértvén, odarohannak, hogy a Próténor király elesett testét elvehessék a trójai vitézektől; melyet semmiképpen végbe nem vihettek, mert a trójai vitézek többen-többen érkezvén, oly hatalmas harczot indítanak, melyet a görögök semmiképpen ki nem állhattak, hanem visszafordulva szaladásra veszik a dolgot. Kiket üzőbe veszen a trójai sereg, nagy vérontással fogyasztják és a sátorokig üldözve, pusztítják őket. Azonban a napnak is

vége lett s az idő is besetétedett, visszatérnek a trójai seregek a görög táborból és meglehetősen győzedelemmel mennek bé Trója városába.

A görögök és trójaiak negyedik ütközetéről.

A görögök megmaradván tábor helyükön, sötét éjnek idején összegyűlnek a királyok, fejedelmek, kapitányok és tisztviselők Agamemnon sátorába, kik egész virradtig arról tanácskoznak, hogy miképpen irtsák ki Hektornak életét, látni való dolog, hogy valameddig ez a vitéz él Trója óltalmára, addig szándékukban elő nem mehetnek; mert tagadhatatlan dolog, csak eddig is maga kezével egynehány királynak fogyasztotta el életét, kikben egész Görögországnak nem csekély bizalma volt és így egyenként ez egy ember keze által elfogynak a nevezetes görög vitézek. Ellenben ha Hektornak végét érhetnék, úgy látszik, hogy csakhamar mind Tróján, mind egész Ázsián győzelmet vehetnének. Végre közös akaratból megegyeznek abban, hogy a kegyetlen Ákhilles bajvivásra hívja ki azt, ha hogy győzelmet vehetne és bosszút állhatna rajta. Mely dologra mint bátor és hatalmas vitéz örömet ráál a nagy Ákhilles és készülni kezd rögtön az ütközetre, mondván: örömet felvállalom azt a munkát, tudván Hektornak is gonosz szándékát ellenem; és minekelőtte ő kívánságát bétöltölte volna rajtam, én leszek azon, hogy bosszút állhassanak rajta és előttem bocsássam Plutó eleibe. Ezen a végzésen megegyeznek a fejedelmek mindnyájan sátorukba takarodnak, azután pedig mindjárt utnak indítják a sereget, mivel a vitézségben telhetetlen Hektor is még setét hajnalban felnyitatta a város kapuit és készen állott a görögök táborához nem messze az ütközetre. Ki után csakhamar érkezik Aeneás király is rendes sereggel, azután Páris, utánna Deiphobus, végre Tróilus és mindnyájan, ahogy Hektortól elváltak rendezve.

Mindenekelőtt azért Hektor a görögökre üt igen nagy sokasággal; mert azt írja Dáres Frigius, százötvenezer vitézljő rendet hozott akkor ki Trójából, mihezképest, mind a két részről rettenetes veszedelmes harc, nagy vérontás és a fegyvernek zörgése miatt messze hallatszott a földön a nagy zúgás. Páris a perzsákkal sűrű lövésekkel hullatja a görögöket, (a perzsák lévén azon időközön a legjobb nyilasok.) Látván a görögök, hogy nagy a veszedelem, maga is a nagy Agamemnon király az egész hadnak főhadvezére felül a lovára és nagy erővel kimégyen a harcra. Kit meglátván az erős Hektor, rögtön ellene indul, veszedelme-

sen megsebesíti és lováról a sebes királyt letaszítja. Mit látván Ákhilles, rettenetes méreggel Hektorra rohan és minden erejével annyira csapkod hozzája, hogy sisakját összerontja Hektornak. A mit viszont meglátván Aeneás és Tróilus, csoportjukkal Ákhillesre indulnak.

Ekkor az igen erős Diómédes előveszi Aeneást és nagy sebet ejtvén rajta, ily szókkal szidalmazza őtet: jó szerencsével Aeneás, a többi tanácsosok között legnagyobb elméjű, jusson eszedbe, micsoda tanácsot adtál ellenem Priámus királynak. Jó órába jöttél ellenem, hidd el, hogyha gyakran kijössz a városból, nem kerülöd el a kezemet. Ezen szók után nagy erejével leveti Aeneást a lováról, Ákhilles is oda érkezik, de észreveszi Hektor is és mindjárt ellene indul, rettenetes erős kézzel kezd hozzája csapkodni ugyannyira, hogy sisakját fejébe rontja és magát is megakarván kötözni, érkezik a Tideus fia, ki látván az Ákhilles rabságát, megszomorodik rajta, halálra szánja magát érette és iszonyu haraggal Hektorra rohanván, teljes erejével ugy csapja éles fegyverével, hogy nagyon megsebesíti őt. De Hektor a nagy sebbel meg nem szédülvén, kapja fegyverét és Diómédes ellen indul; ki ellen vitézi módon oltalmazza magát Diómédes, de nem állhatván ellene a Hektor erejének, leesik a lováról. Látván Tróilus Diómédest a földön feküdni, mindjárt ellene támad, hogy levágja a régi halálos ellenségét. De az erős Diómédes nem hagyván magát, felugrik a földről, vitézi módon oltalmazza magát, Tróilus ellen. Itt már Ákhilles és Hektor összetalálkozván, együtt vlnak kegyetlen párbajt. Ezalatt érkezik a görög részről Ménelaus, Ulysses, Polites, Neptolomus, Palamédes, Stellénus, Ménéstéus, Nestor, Thoas király, Eurialus, Filetáés és Theseus. A trójaiak részére is elérkeznek mindazon királyok, kik Trója segítségére jöttek volt és a többi trójaiakat is, kiket annakelőtte Hektor seregébe rendelt volt. Csodálatra méltó vérontás és hadakozás támad a két fél között; Agamemnon király Tandalós királylyal összeütközik és mindketten lovukról a földre leesnek. Ménelaus király is Páriszal szemben találkozik és mindjárt megismerik egymást: és éppen midőn egymás ellen igyekeznének, Ménelaus fordítván dárdáját; keményen megsebesíti Párist; de kemény fegyver derék lévén Párisson, igen felvette a dárdának csapását és így nem esett veszedelmes seb rajta. Mindazáltal a sebbnek nehézsége miatt nem maradhatott meg, hanem leesett a lováról a földre, a ki szörnyen megszégyelvén magát Heléna miatt, hogy Ménelaustól ennyire

meggyőzetett, ekkor félre vonult és igyekezik hasonló módon fizetni Ménelausnak. Történt azonban, hogy Arástrus és Ulysses között is nagy bajvívás támad; de Ulysses dárdájával leveti lováról Arastrust és lovát megfogván, a táborba küldi a maga sátorába. Pólimédes Aponfénen ellen támad és halálos sebet ejt rajta, mi miatt a világból kimulik a vitéz ember. Neoptólemus Arkilegus király ellen mégyen és mindenik leveti a másikat a lóról. Polydamás Palamédes ellen rohan és megsebesítvén lováról le is veti. Azután gyalázatos szókkal csufolja és erőtlenségét szemére hányja. Stellénus király is Karras királyt megsebesíti és leveti lováról, Polimenis az athaenaiak vitéz kapitányára indul, kit lováról nagy erővel dárdájával letaszít és elnyervén jó lovát a maga vitézeinek keze alá rendeli. Politóás Rémus királylyal összezsap és a nagy erős ütközet miatt lova hátán egyik se maradhatott meg Théseus és Eurialus a két vitéz király egymással szembe állanak és a nagy viadalban szörnyen megsebesülnek és egymást levetik lovaik hátáról. A Priámus király fia azon napon nagy vitézségüket mutatták meg; mert sokat vesztek el a görögök közül, sok királynak történt halála. A nagy Telamon is szembe mégyen a vitéz Sardonis királylyal, kik oly kegyetlen ütközetet tesznek egymás ellen nehéz dárdájukkal, hogy mindketten a sebekben félholtan esnek le a lovak közzé. Thoas és Ákhilles, mint rokonok egyenlő akarattal mennek Hektor ellen és hatalmas erővel vagdalkoznak ellene, úgy hogy sisakját kirontják fejéből, magát is annyira megsebesítik, hogy az arczán sok helyen folyt alá a vér. Azonban fordítja Hektor fegyverét és nagy erővel csapja Thoas királyt főbe, úgy hogy sisakja is beszakad, arczában is nagyon megsebesül, az orrának is fele elszakad; mihez képest, a Hektor rokonai bátyjoknak segítségére sietnek, a görögöket kétfelé hányják. A nagy Telamont is szörnyen megsebesítik és lováról letaszítják; kit megfogván a görög vitézek, a görög táborba a maga sátorába beviszik. De Tnoaás király ott maradván, azt a trójaiak elfogják s megkötözik és Deiphobus s Anténor gondviselése alatt Trója városába beküldik. Ilyen rettenetes haraggal harczol a két nagy nemzet egymás ellen. De Ménelausnak külön csak Párisra van gondja, őtet lesi, vigyázza mindenütt, hogy régi bosszuját állhassa rajta; melyet észrevevén Páris, ő is nyilát megkeni méreggel és oldalfélt találván Ménelausra, úgy lövi derékban; hogy mindjárt lefordul a lováról és a vitézek Ménelaut félholtan viszik a görög táborba. De amaz is igen tudós orvosokat hivatván, azonnal a méreg ellen gyógyszert

készítenek és annyira segítik, hogy csakhamar ágyából felkelhet Ménelaus, a ki igen bosszús és mérges volt, nem tartóztathatja magát, hanem ismét kimégyen a harctérre, vigyázzván és keresvén Párist mindenütt. Egykor rátalál Párisra és dühös haragjával nem bírván éles dárdáját Páris ellen hajítja, halálra igyekezzván sebesíteni őt, mit ekkor végbe is vitt volna, ha Aeneás ott nem lett volna és hatalmas erejével a Ménelaus fegyvere ellen meg nem oltalmazza Párist, mivel akkor Páris fegyver nélkül volt, tegzét s egyéb készületeit leoldván, Ménelaus könnyen férhetett volna hozzá. Látván Aeneás Párist minden fegyver nélkül lenni, nagy sereggel kíséri be trójába, hogy mint fegyvertelen el ne vesszen, az ellenség keze által. Ezután csakhamar Hektor Ménelausra talál és élve akarván őtet elfogni; éppen midőn kötöztetni akarná, hogy a városba beküldje, mint rabját, tömérdek sereg érkezik a görög táborból, kik elverik Hektort Ménelausról és szándékát végbevinni nem hagyják. Békét hagyván azért Hektor Ménelausnak, az ujonnan érkezett görög segítség ellen indul, hadával együtt. És ellenök oly keményen harczol, hogy nem állhatják tovább veszedelmöket a görögök, hanem megfutamodnak Hektor se-rege elől. Kiket üznek, vágnak egy ideig a trójaiak; de az nap elhagyván őket és besetétedvén, megszűnnek a harczczal és visszamennek Trójába.

Ötödik harcz.

Bemenvén az ázsiai vitézek Trójába, a kapukat erős zárokkal bészegezvén, éjjeli nyugalomra adják magokat, kik a nap-estig való vitézi munkákban igen ellankadtak volt, strázsákat és czirkálókat állitván fel minden vigyázó helyekre. Reggelre jutván az idő, nem bocsátotta ki Priámus király a vitézeket, hanem nyugodalmat engedett nékiök. Hanem a hadakozás helyett tanácsot akart tartani: minekokáért, becsületes szolgálival hivatja a nagy rendeket, Hektort, Párist, Tróilust, Deiphobust, Polidamást, Anténort és Aeneás királyt. A kik elérkezvén, ilyen formán szólván nekik: nagyrabecsült vitéz urak és királyok, tudjátok Thoás királynak tömlöczünkben való lételét, a ki eleitől fogva gonosz szándékkal volt ellenünk és nyilvánvaló veszedelmünkre mindenkor igyekezett; mihez képest én azt javaslom, hogy magaviseletéért venné el jutalmát és a ki mások vérét szomjuhozta, már fizetne a maga vérével és egy magas fára függesztetnék fel. Mindazáltal tanácstok nélkül nem akarván cselekedni, ebben is javasla-

totokat akarom tudni. Elsőbben is Aeneás felelvén a királynak, illendő alázattal ilyen formán felel: távol legyen tőled király az a cselekedet, mivel Thoás király a görögországi fejedelmek között a legnagyobb nemzetségből vette eredetét és az ő rokonsága s tekintete nagyon kiterjed egész Európában; méltatlan dolog nagy embert olyan gyalázatos halállal veszteni: minthogy a fegyver fenn forog közöttünk, megtörténhetik az máholnap, hogy hasonlóképpen rabságba eshetik a trója fejedelmek közül akár-melyikünk is; mi ha megtalál történni, jó lesz olyan rabot Thoás királyon kiváltani. Ezen tanácsát Aeneásnak Hektor is helybe-hagyja; sőt szavaival erősíti. De Priámus király tovább is megmaradván állításához, viszont így szól a fejedelmekhez: ha ezt végezték el, félek attól, hogy a görögök annál inkább felfuvalkodnak és ijedt embereknek kezdenek bennünket tartani, a kik az elfogott ellenségükön nem merik bosszujokat állani és az igazságot kiszolgáltatni. Én mindazáltal, mivel tanácstokból ment ki, végzésteken megnyugszom. Ilyen tanács után felkél Aeneás és megjelenti a királynak, hogy Heléna látogatására akarna menni, melyre szabadsága adatván, maga mellé veszi Tróilus és Anténort és a szép királyi felékesített házakba, a mikbe Hékuba királyné lakott Helénával, bémennek; a hol a többi fejedelmi asszonyok között meglátván Helénát Aeneás és Tróilus, szép és biztató beszédekkel kezdték vigasztalni. Hékuba pedig mint bölcs és értelmes királyné, megfelel Heléna helyett is és a vitéz fejedelmeket szép szavaival inti, hogy nemzetöknek s hazájoknak óltalmában vigyázók és serények legyenek, vitézi fáradtságukat ne sajnálják azon városért, mely kicsinységöktől fogva kebelében fentartotta őket.

A görögök is magok között gyűlést tartván, békétlenül, zúgolódva panaszkodnak, okozva boldogságukat, a melyre nézve arra a hadakozásra kell magokat adniok, a melyben ennyi vitéz, nagy rendek fogytak el és nyomorult halállal vesztenek, holott akár-mely nagy dolgot sem kellett volna ilyen nagy emberek életén és véréen vásárolni. Mihezképest soknak tetszett volna, hogy az elkezdett dolgokat félbehagyják és naponként nemes nemzetüket szemek láttára ne fogyasszák. Azon éjjel pedig felette sötétes égháború is támadott volt, sűrű zápor esvén mind virradtig, mely a táborban nagy alkalmatlanságot szerzett, melyhez hasonlót nem is értenek azon a földön az emberek, okozván azt, hogy az istenek haragudtak meg rájuk és mint Deukálion idejében, ismét elakarják özönvizzel borítani a föld

szinét. A mit pedig nehezebben szenvedhetett, oly forgó szelek támadtak közöttök, hogy a sátorokat felforgatta és összerontotta a fergeteg; miből minden gonoszat jövendőltek fejekre. Miadazáltal midőn végre a sötét felhők eloszlottak volt, az idő csendesedett és a nap fényesedni kezdett volna, a görögök összegyűlnek és mindnyájan fegyverbe öltöznek, azon egyezvén meg, hogy vagy ott vesznek, vagy dicső győzelmet nyernek. Elsőben is azért Ákhilles száll ki a harczmezőre, utánna Diomédes, utánna Agamemnon, Ménelaus és az athaneiek hadnagya, Ákhilles pedig találja Upont, Lárissa királyát, kinek óriáshoz hasonló termete volt, kire egyenesen mégyen a kegyetlen Ákhilles és oly hatalmas erővel csapja vállközben, hogy meghal a seb miatt, míg csak földet érné. Orthomenus király Hektor ellen támad egyenesen, a kit ugyan ott mindjárt kegyetlenül megöl az erős Hektor. Diomédes és Xántippus király egymás ellen vitézi módon harczolnak. Két király érkezik azalatt, kik a harczoló seregek közzé elegyednek, egyik Epistrófus, a másik Czédius, azok tüstént Hektor ellen támadnak. Epistrofus megismervén Hektort, kemény szókkal kezdi szidalmazni és a szidalmazás után iszonyu erővel tészén ütközetet Hektor ellen; de Hektort a nyeregből semmiképpen ki nem vetheti. Megbusulván annakokáért Hektor mind a szidalomra, mind a kegyetlen cselekedetre nézve, ellene rohan és teljes erejéből csapja, vágja nehéz dárdájával, hogy mindjárt kiszalad a lelke testéből Epistrófus királynak; mondván neki Hektor: Ha ilyen nyelves voltál az élő emberek között, menj el és nyelveskedjél már a holtak között is. Látván Czédius kedves rokonának, Epistrófusnak halálát, fölötte nagyon megszorodik érte és ismerősei közé fordulván, a maga hadát is felveszi, kik ezeren voltak kiválogatva a legjobb vitézekből és azoknak elpanaszolván Epistrofusnak halálát, elrendeli őket, hogy mindnyájan Hektor ellen igyekezzenek és az ő rokonáért bosszút álljanak. Minden késedelem nélkül a nagy sereg Czédiussal megindul, Hektort a seregek közt felkeresik, hatalmas erővel reája rohannak és a lováról leverik. Czédius király pedig látván Hektort, nagy haraggal fegyvert ránt ellene, de Hektornak serényebb és erősebb karja levén, ő is kirántja fegyverét és oly hatalmas erővel vág Czédiushoz, hogy mind kardostól együtt elszakad derekától a jobb karja és ugyanott meg is öli Czédius királyt. Aenéás is Amfimachus királyt levágja és ő szintén megöli. Ákhilles ismét új rendezett sereggel mégyen ki a harcztérre, Diomédes hasonlóképpen, Agamemnon, Ménelaus

és az athaeneieknek vezére. Ismét a nagy Telamon Ajáx, Ulysses, Arkhélaus király, Machaon, minden seregökkel és erejökkel a hadba elegendnek, a hol is rettenetes halálos veszedelem indul és hull a test mind a két részről, mint a sűű kéve. Már a nap szintén délre járt volt, hogy az egész görög táborral valamennyi vitézlő-rend felkelhetett, azok minden sereggel kiállottak és a trójaiak ellen indultak, a kiket oly szörnyű erővel kezdetek bontogatni, hogy nem állhatván tovább a trójaiak a nagy erőt, megkelelt futamodniok a görögök elől. Akkor Ákhilles Filis vitéz kapitányt elővevén, harcot indit véle; de nem lévén hasonló ereje, kegyetlenül levágja Ákhilles Filis kapitányt. Hektor is másfelől rettenetes haragjában halálra szánta magát és nem gondolván senkivel, két görög királyt találván, Alpinort és Dórioront, mindeniket leüti a lováról és nehéz dárdájával általveri őket, kik a földön halva maradtak. A Hektor erejében bizodalmat vevén a trójaiak, ismét harcot inditanak és szörnyen megtámadják a görögöket. Azalatt Epistrófus király is kijő Trója városából háromezer válogatott vitézekkel, a kikkel együtt mindjárt a görögökre rohan és erőt vesznek rajtok, ugyannyira, hogy csak széledni kezdenek a mezőn a görögök, mint a darvak, melyek kalauzokat elvesztik. Egy hatalmas tegzes is volt az Epistrófus táborában, ki mások feletti erősen és igen egyenesen lőtt a nyíllal; ez a köldökétől fogva a feje tetejéig emberi arcot viselt; de a köldökén alól hasonló volt a lóhoz; egyébaránt testében olyan szőrös volt, mint a ló szokott lenni; az arcza noha hasonló volt az emberi személyéhez, de az felette veres volt, mint az égő tűz szokott lenni; a rikoltása is hasonlított a vad ló nyerítéséhez; a szemei ugy tündöklöttek, miutha két égő gyertyát hordozott volna maga előtt; ennek mégcsak tekintete is félelmes volt az ellenségre annyira, hogy irtózáván tőle, szembe nem mertek vele menni, hanem szaladtak előtte; ez fegyver-derékkal be nem fedezte testét; egyéb fegyvere sem volt, hanem egy nagy kézijat hordozott a kezében és az oldalán nyilakkal teli puzdrát. Ez ugy ment ki a hadra, csak gyalog harczolván, vagy inkább lövöldözvén mindenfelé; kinek látásától iszonyodnak a görögök lovai, mivel szokatlanok voltak hozzá, ugy hogy akármiféle sarkantyúval, vagy ostorral rája nem verhették a lovakat; mihezképest, minthogy nem árthattak neki, felette sokan futamodtak el, vagy veszték miatta a görögök közül. Azonban egy Polixenus nevű nagy vitéz fejedelem és a görögöknek hatalmas vezére mindig csak Hektor ellen igyekezett, kivel midőn szembe

állott volna, kegyetlen harczot kezd véle, kit maga sebességében úgy taszit Hektor nehéz dárdájával, hogy hanyatt esik vitéz Polixenus és ott mindjárt meghal a Hektor keze által. Midőn a fennebb említett csodálatos nyilas sorényen forgolódnék az ellenség ellen, a trójaiak is hasonlóképpen nagy erővel fogyasztják, nem állhatják végre, hanem megfutamodnak a görögök, kiket éppen a sátorukig üznek, vágnak a trójaiak. Akkor csodálatos dolog történt; mert midőn így vágnák a görögöket és sátorukból ki is kergetnék s huznák őket, különösen az a nyilas a mint fogyasztaná az ellenséget, Diómédes iszonyu haraggal felgerjedvén és magát halálra szánván, fegyvert ragad, hogy a futó görögöket biztassa és segítse; de a merre indult, arra nem mehetett a trójai vitézek miatt, hanem kénytelenésgből a vival a csodálatos nyilással kellett szembe menni; vissza sem térhetett, mert háta megett ellenségei voltak, kik miatt megsebesült volt már, minélfogva ő is csak a nyilásra mégyen: a ki midőn löni akarná, míg a nyilát ellőné, hirtelenséggel neki fordul Diómédes és oly hatalmas csapást tesz rajta, hogy szörnyü halállal vész el a csodálatos nyilas. Azalatt a görögök is erőt kezdenek venni a táborban s a harczhelyeket visszafoglalják annyira, hogy vissza kezdenek száladni az ázsiai vitézek. De Hektor Galatéa nevü jó lován ülven, Ákhillesre akad, a kivel szemben mindjárt oly erős ütközetet tészzen, hogy nehéz dárdájokkal leverik egymást a lóról. Ákhilles azonban hamarabb felugorván lovára, megragadja a Hektor lovának kötőfékjét, hogy elvigye mint nyert marhát; a min Hektor igen megszorodik, nagyszerü kiáltással előhivja vitézeit, kérven őket, hogy lovát ne engedjék Ákhilles által elvitetni. A kik sebességgel utánna rugaszkodnak Ákhillesnek és csakhamar elérvén, rettenetes harczot kezdenek, úgy hogy mind a két fél között hullanak az emberek: a hová elérkezvén Hektor rokonai, vitézi módon kiragadják a görögök kezéből a Hektor lovát, a Galatéát; melyet kezéhez visszavivén, felette megörvendett neki Hektor. Midőn mind a két részről folya így a kegyetlen és halálos harczolás, Anténor is a trójai királyok között igen-igen nevezetes vitéz és tudós a hadakozásban, nyargal mindenfelé és nagy kárt tészzen a görögök közt, ki után mindaddig leskelődnek a görög fejedelmek, hogy megkerítik egykor és elevenen elfogván küldik a görög táborba, nagy gond viselések lévén Anténorra, mint rabjokra. E napon kifogyván az időből, véget vetnek a harcznak, a sötétben alig ismerték meg egymást az emberek.

Bémennek Trójába az ázsiaiak, Polidamásnak, mint atyjának igen szomorú hírt mondanak fia rabsága felől.

A hatodik harczról.

Alig várják a reggelt a trójaiak, hogy szép, rendezett seregekkel kiszálljanak a harcztérre, a hol készen találják a görögöket és kemény ütközetet tesznek egymás közt, a mely nap nem is szünnék meg a harczczal, hanem fogyasztják és képtelenül hullatják egymást sötét estig. Sokan vesztek el e napon a görögök között, de még többen a trójai vitézek közül: a görögöknek szolgált a szerencse. Így megszűnt egy darab ideig köztük a hadakozás; mert a görögök Diomédest és Ulysseszt követségben beküldik Trójába, hogy három hónapig békét kössenek Priámussal. Kiknek eleibe mégyen egy Dolon nevű vitéz ember, a ki a Trójában a régi nagy nemzetből való volt és ez vezeti a követeket a királyi udvarba, a fényes Iliumba. Kik midőn elérkeztek, követségüket illendő vitézi pompával előadják, kiknek Priámus király is illedelmesen igyekszik választ adni. De elsőbben hosszú asztalt teritének a nagy palotában és gazdagon megvendégeli őket a király, a sok uraknak és fejedelmeknek jelenlétében. Azután közönséges tanácsot tartván, elvégzik, hogy jó válaszzal bocsássák el a követeket és három hónapig tartó béke engedessék, kívánságuk szerint. Egyedül Hektor nem lévén akkor sem a vendégségben, sem a tanácsban, midőn megértette a végzést, azt semmiképpen nem javallotta, hanem tehetsége szerint ellenzi, mondván: a görögök a béke kívánattal mesterséges praktikára visznek bennünket, a szép szavakkal megakarván csúlni mindnyájunkat; pedig nincs egyéb feltett céljok, hanem csak az, hogy halottjokat temessék, táborukat a dögvésztől oltalmazzák; és a mi nagyobb, mivel élelemben megfogyatkoztak, ez idő alatt zsákmányolni járjanak, táborukat megtöltik s várják azt, hogy a mi élelmünk a városban teljességgel elfogyjon és éhséggel nyomorgassanak bennünket; noha félelmünk e miatt ugyan nem lehet, hogy még ezután is jó idővel megfogyatkozzék városunk lelmi szerekben. Mindazáltal a közös végzést (ugymond) én el nem bonthatom, abba nem is működöm, hogy ennyi embernek munkáját bontogassam s tanácsukat elrontsam; mert azt talán gyalázatnak tartanák a fejedelmek: mindazáltal hányszor történik, hogy a mi országosan megnyugosznak is a nemzetek, hagyóknak fel véle; és ha valaki jobbat találna mondani, követnék

mindnyájan annak tetszését a szerint, sokszor nagy veszedelmeket kerülhetnének el az országok. De ámbár legyen meg a három hónapig tartó béke, ha úgy tetszett a fejedelmeknek. Meglevén annakokáért a béke, igen kapnak rajta mind a görögök, mind a trójaiak, mindenki kedves emberét tisztességesen temetvén el ezen idő alatt, kik a harczban elestek, kipihenvén magukat a hosszas hadakozás után. Ezen frigy alatt Anténort is kiváltják a görögök közül, Thó is királyt adván érte. Ezen időben volt egy Kalkás nevű pap, a ki az istenek jelentéséből elhagyta Trója városát és a görögök mellé állott: ennek jó magaviseletű s igen szép leánya volt Briseida, melynek kiadásáért küldenének bé Trójába, Priámus királyhoz, talán atyjának kezébe adják saját gyermekét. Mihezképest beküldenek Trójába, a kiért sokat könnyörögnek Priámus királynál, de a trójai fejedelmek ellene vannak, haragudván Kalkásra, kit halálra méltatnak inkább, mint hamis árulót, mintsem méltónak tartásuk arra, hogy kívánságát valamiben teljesítsék. De hogy Anténort annál is könnyebben kivesse a görögök kezéből Priámus király, a fejedelmek kedvek ellenére is kibocsátja az apjához Briseidát. Ezen frigy alatt maga Hektor is kimegyen a görögök táborába, kit meglátván Ákhilles, örömet kíván szembe állani vele, mivel soha még annakelőtte fegyver nélkül nem láthatta; a ki Ákhillesnek barátságos kérésére sátorába mégyen az őtet kísérő szép nemesi sergessel együtt; ennek következtében megismerkedvén, beszélgetéssel töltik az időt, mond a többi közt Ákhilles Hektornak: Hektor, megvallom, szivemből kívántalak ily alakban látui, mivel fegyver nélkül soha nem láttalak, mindazáltal, annál nagyobb örömmre volna, ha a kezeim által történnék hirtelen halálod, a melyen igyekeztem én tehetségem szerint, mert sokszor vettem észre vitézi erődöt, sőt vérem hullásával is éreztem kezeidnek sulyát, éles fegyverednek testemen hagyott sebhelyei maig is láthatók. A mi miatt nem kevés bosszút nyeltem egyszer-másszor; de mindazoknál is keservesebb sebet ejtettél szivemem, midőn kedves barátomat és rokonomat, Patroklust kegyetlenül elvesztetted, kit szintén úgy szerettem, mint önnön magamat, attól választottál el engem; de bizonyosan elhiheted, egy évet nem adok, hogy megfizeted nekem a Patroklus halálát, úgy hogy semmivel nem maradsz adós. Illő, hogy az én kezem által essék veszedelmed, mert az én barátomnak kezét a halál megkötötte és az többé ellened fel nem támad. Én pedig reménylem, hogy az én kezeimet el nem kerülheted, tudván szádéko-dat, hogy te is az én vesze-

delmemre köszörülöd szüntelen fegyveredet. Kinek így felel az erős Hektor: hallod-e vitéz Ákhilles, kiben a görögök nagy részint vetették bizodalmaikat: minden ok nélkül csudálkozol rajtam, nem is tudom, miért kell kérdőben is venned, miért lennék én néked halálos ellenséged! holott te kezdettől elsőbben is nekem halálos ellenségem lenni, te jöttél az én hazámra, ellenem való irigységedet sokféleképpen jelentvén, holott az irigységből és gyűlölségből nem származik egyesség. Tudod-e, hogy a szeretetet nem a méreg szülte a világra, az egymással egyező kedves rokonoktól származhatik a szeretet: a gyűlölség pedig a veszekedést szüli. Tudd meg továbbá azt is, hogy a te fenyegetésed engem semmiben meg nem szomorít; sőt nagy reménységem van, hogy két esztendő alatt életem megmaradván, teneked is veszned kell fegyverem által, azoknak a görög fejedelmeknek is, kik véremet annyira szomjuhozzák. Látom jól, minő nagy bolondság fogta el szíveteket, mind neked, mind a többi görögöknek, kik oly terhet vetettek vállatokra, melynek elviselésére elégségesek nem vagytok, sőt a halál kapuján hamarabb mentek által, mint a fényes Iliumnak kapuján. Bizom abban is, hogy én látom meg a te halálodat, nem pedig te az enyimet. Ha pedig vitézi erődben és képességemben annyira dicsekedel, nyerd meg a görög fejedelmek előtt, hogy csak mi ketten harcoljunk meg a harctéren és víjunk halálos párbajt, ha te győzelmet vehetsz rajtam, maradjon a görögöknek az én szép hazám, Trója és mindazon országok, melyeket az én atyám Priámus király bir, nemzetem száműzetésével. Hogy pedig ennek a végzésnek megtartója és teljesítője lesz nemzetem, arra azért felelek, hanem elégséges kezeket is hagyok, kikben megnyughatnak a görög fejedelmek; melyre ha rá veszed magadat és szerencsés leszesz, nemcsak magadnak szerzesz dicsőséges hır-nevet, de számtalan nagy rendeket is megszabadítasz a nyughatatlanságtól, melyben nyakig usznak ennyi nemzetek. Ha pedig enyim talál lenni a győzelem, te is biztosítasz arról, hogy a görög nemzet eltakarodik ezen helyről és békében hagyják hazámat. Akhilles Hektornak ilyen szavaira szörnyen felindul, úgy hogy a veríték is foly a testén, elsáppadt haragjában és a bajvivást rögtön felajánlja és bátran felkelvén helyéről, Hektor eleibe mégyen és mindjárt egy puszta fegyvert nyújt kezébe, melyet Hektor kíváncsian várt és örömmel nyúl a fegyverhez. Midőn a háborgó beszédek miatt nagyobb zaj támadna, értésére esvén Agamemnon királynak a két nagy vitéz között támadt harcz, felkél a többi görög fejedelmekkel

együtt, mennek Akhilles sátorába és végére járván a Hektor és Akhilles közt való szándéknak, egyenlő akarattal ellene mondanak a végzésnek a görögök, azt adván okul, hogy nem kellett volna Akhillesnek az ő személyökben semmire sem kötni magát, mert azt meg nem akarják tartani, nem is volna okosság, egy ember szerencséjéhez vagy veszedelméhez kötni annyi nagy nemzetnek megmaradását, vagy akárminemű állapotát. Hasonlóképpen a trójaiak is ellenkezői lesznek ennek az igyekezetnek; csak egyedül Priámus király hagyta volna helybe ezt a végzést, sokat tulajdonítván Hektor vitézi erejének. Így vége lett a két vitéz fejedelem veszekedésének. Akhilles is elmegy onnat a többi görög fejedelmekkel az Agamemnon sátorába, Hektor pedig bémegyén Trójába. Ezek megtörténvén, midőn Tróilus észrevette az atyjának akaratját Briseida felől, hogy az édes atyjának visszaakarja adni a király, nagyon megbosszankodik rajta, mert Briseidát szerette és hogy megkellett tőle válni, nem tarthatta tovább indulatát, hanem keserves sirásra fakadott bánatában, barátai közül senki elégséges vigasztalást nem adhatott. Másfelől pedig Briseida is hasonló rokonszenvvel viseltetvén, sok fohász és könnyes szemmel válik meg Tróilus társaságától, ugyannyira, hogy könnyeivel áztatta köntösét, ugyannyira, hogyha megcsavarták volna a nőnek ruházatát, vizet ereszhettek volna ki belőle; végre mintegy eszeveszett bánatában, körmeivel sértegette gyenge arczát és cizfrán felkötött haját is lebocsátotta s megörült, ő megvet mindent, a kit meg nem engesztelhetnek, keserves panaszszal jajgatván és mondván: hogy könnyebb neki sokkal a halál; mintsem a Tróilustól való megválása. Kit maga is megszán Tróilus és kezdi biztatni a leányt, hogy ne adja halálra magát, hanem tűrje békével, valamint az idő ezt kívánja. Reggelre jutván pedig, elválnak egymástól és Tróilus fölmegyen atyja palotájába, neki is megbomlott az esze, csak a nagy szomorú bánatban tölti idejét s ébren is álmodik, azt hívén, hogy ő halálból szerettetik és hogy változás nem bonthatná el a Briseida szerelmét, nem gondolván meg, mint tudatlan ifju, hogy sok nőben mennyire uralkodik az állhatatlanság, úgy, hogy ha egyik szeméből hullanak a könnyek, a másik szemével örvendezve néz másokra, nem gondolván meg, mily hasonló legyen az, a reggeli harmathoz, mely csak addig szokott fényleni, míg a napnak melege nem éri. Sőt akárki legyen az, a ki efféle csalárd szeretethez köli és ragasztja elméjét, a legnagyobb bolondok közzé bátran számlálhatni, a kik tudniillik szándékosan ugranak a veszedele-

leműek mély vermébe. Ámbár gyengélkedik Briseida mégis a király parancsából utra indul, kit Tróilus több nemes ifjakkal együtt messze elkísér a görögök tábora felé. Szivszaggató bucsuzások után Tróilus visszatér társaival Trójába ; a görögök pedig nagy tisztességgel viszik a táborba Briseidát. Kik közül Diomédés is jelen volt, látván szép termetét a leányzónak, rögtön megkedveli és társalgásba elegendvén vele, kijelenti hozzája való rokonszenvét ; kinek azonban kedves választ rögtön nem adott Briseida, mindazáltal némi reménységet nyújtott, ilyen formán felelvén neki ; hogy elsöbben édes atyjával, Kalkással akar szembe lenni, azután vár az alkalmatosságtól és megtanítja az idő, mit kellessék cselekedni. A mely válaszzal megelégedvén Diomédés, a leányt elkíséri az atyjának, Kalkás jövendőő papnak sátoráig. Eleibe menvén Kalkás, kedvesen és derült arczzal látja szép leányát : kit midőn belső sátorába bevezetett volna, már csak ketten maradtak, az atyja leányával : sirását végezvén, magához tér Briseida és mond atyjának : szerelmes édes atyám, holott te mások felett tudós ember voltál, sőt a jövendő dolgokat is által láttad ; a te iskoládból hatalmas bölcs emberek származtak, nagy elmédnek bölcsességéhez képest, kérlek, jelentsd meg nekem, hogy történt e nagy változás rajtad ? mi módon kellett ilyen nagy állhatatlanságra jutnod, hogy elkellett nagy és szerencsés állapotodat cserélned és tábori veszedelmes állapotra jutnod ? hiszen te voltál a nagy trójaiaknak egyik igazgató vezére, a fényes Iliumnak csaknem második ura voltál. Ott tégedet csaknem földi Isten gyanánt tartottak, épületednek magassága messze földre látszott, tárházaid drága kincsekkel rakva valának ; honnan van, kérlek, hogy kedves hazádnak ilyen háládatlan árulója lettél, a kinek óltalmazni kellett volna a szép várost, azt még te igyekezel elpusztítani ? és most pedig az idegen nemzet közt mint egy száműzött megvonod magadat és a szerencsének bizonytalan kockájára biztad állapo odat, a mi csak fogyatkozásokkal fizet, a mint látom. A mi még nagyobb, nem is utolsó gyalázatra jutottál, ha meggondolod, kiknek társaságába adtad magad, a te nemes nemzetednek halálos ellenségei között lakván. Hidd el, oly erővel ragadott rád a becstelenség, melyet soha semmi időnek emlékezete el nem töröl s le nem moshat rólad. Én csodálom, hogy éjjel-nappal nem siratod tettetted, a ki az élő emberek között is a gyalázatnak fekete ruhájába fogsz járni, holtad után megfizeted a Plutó országában ennek az árulásnak méltó jutalmát. Mihez képest jobb volna nekünk valami kiellen pusztában

megvonni magunkat és zarádokul élnünk, mintsem az emberek között ily nagy gyalázatra és becstelenségre jutnunk. Nem tudod-e meggondolni, mit állitnak a görögök felőled? a ki hazánknak árulója lettél. Ne gondold, hogy mások jó itélettel legyenek felőled, mert lehetetlenség, hogy a görögöknél ezentul hiteled lehessen. Nem kellett volna Apollónak csalárd tanácsán megindulnod és annyira megcsalatkoznod, hogy ilyen tanácsra elhagyván nemzetedet, ellenségednek hűségére bizod életedet. Nem is hiszem, hogy Apolló Istentől vettél volna választ, hanem valamelyik pokolbeli kegyetlen személytől csalattál meg, a ki Apolló képében ámitott el téged. Ezeket siralmas jajgatással adá elő Briseida és véget vet beszédének. Kinek rövideden csak ilyen formán válaszol Kalkás: Oh édes leányom! miféle gondolat bánt azt jól tudom és irtózom tőle, mert úgy látom, hogy az istenek parancsolatit és hagyományait te csak semminek tartod, holott kiváltképpen mi halandó emberek azokhoz tartozunk szabni magunkat, sőt én meggyugodtam abba, hogy valamit az istenek megígértek, abba változás nem lehet; mihezképest elkell veszni a nemes Trójának és az ő hatalmas népe egyről-egyig kardra hányatik. Jobbnak ítélem azért, édes leányom, ilyen formában megmaradnunk, mint a kard élére hányatunk. Igen ékes ábrázatu volt ennek a Kalkásnak leánya, kinek nézésére a görög fedelmek gyakran jártak a Kalkás sátorába, tudakozván a trójai állapot és a királyok felől, kiről szép értelemmel tudott jelentést tenni az okos Briseida. Mihezképest igen becsülték őtet a görögök és sok ajándékkal tisztelték meg. Azon nap még le nem enyészett vala, hogy változik a Briseida tanácsa és a minek ezelőtt ellenzője volt, azon már két kézzel kapdos, a görögök között való lakását dicsérvén inkább, mint a trójai állapotot. A kedves Tróilus már eszébe sem jut; így bizonyította meg, mily változó a női természet. Mert a hány óra van egy napban, annyi változást szenved akarata, nem is lehet olyan tudós, a ki tollára vehesse a csalárd asszony politikáját, azért jobb arról hallgatni, mint irni róla.

A hetedik harcról.

Miután a három hónapi béke ideje elmúlt, ismét a hadakozáshoz készülnek és Hektor még a trójai piaczon elrendelvén a seregeket, maga is kimégyen szokása szerint a hadba és az előjáró seregeknek vezére lévén, magára vállalja az első ütközetet

csapatjával, melybe tizenöt ezer vitéz embert rendel. Utánna még-
gyen vitéz öcsse Tróilus, tizezer emberből álló tömérdek sereggel.
Harmadik seregben Páris indul meg a Persából jött nyilasokkal,
kiknek még a lovuk is fegyverbe volt öltöztetve; ezek három
ezeren voltak. Deiphobus is három ezred magával követi ezeket.
Ezek után a hátramaradt sokasággal Aenéás király még-
gyen ki a harctérre: úgy hogy mindenestől fogva, a mint Dáres Frigius
bizonyítja, százezer ember ment ki Trója városából a hadba.
Ellenben a görögök részéről az első sereggel Ménelaus király
indul hét ezred magával. Ugyanannyi vitézzel nyomába még-
gyen a jó Diómédes. Akhilles is hét ezred magával követi őket. Xán-
tippus három ezer fegyveressel még-
gyen Ákhilles után. Ezek után
nagy tömérdek sokasággal a dandárban Agamemnon király van
személye szerint. Legelsőben is a görögök táborából kiugrik Filis
király saját seregével, kinek minden tartózkodás nélkül elibe áll
az erős Hektor és a mint össze ütköznék a két hatalmas vitéz,
kemény kezében forgatván Hektor dárdáját, úgy találja csapni
Filis királyt, hogy mindjárt szörnyet hal és fővel borul a földre.
A királynak halála miatt iszonyu nagy kiáltás támad az egész
táborban; mihez képest iszonyu zürzavar és vérontás indul, úgy
hogy a mezőt nagy helyen elborítja a holt test. Még ugyan a
görögök részéről Xántippus király előre veti magát, utat nyitván
fegyverével magának a sokaság között, sokat elhullat vitézeivel
együtt a trójaiak közül, boszut akarván állani a bátyja fiának
Filiusnak haláláért. Melyet látván erős Hektor, nem nézheti to-
vább kihívó szemmel, hanem iszonyu haraggal ellene támad és
karjának minden erejéből oly sebet ejt rajta, hogy fegyver-dere-
kán által hatván az éles fegyver Xántippus király is ott hagyja
életét Hektor keze miatt. Ennek a királynak veszedelmes halálán
igen megindul az egész görög nép és össze kezdenek csopor-
tozni, úgy hogy az egyik sereg a másikat éri, harcolnak kegyet-
lenül, a trójaiakat elkezdik nyomni. A kegyetlen Ákhilles is el-
érkezvén hatalmas erejével, sokat levág saját kezével az ellenség
közzül. Azok között két jeles vitéz embert is, Likáont és Eufor-
biust, kik messze földről jöttek volt Priámus király segítségére és
nagy hírű emberek voltak, jó viseletüknél fogva. Hektor azon
nap arczában igen nagy sebet kapott; de nem vehette észre kitől
kapta; csak midőn szerfelett kezdett folyni a vére, akkor vette
észre; mihez képest a trójaiak hátrálni kezdetek és a Trója ke-
ritéséhez nem messze lévén, feltekint Hektor a kőfalra, hát ott
van felesége Helénával és többi hugaival együtt, kik nézik vala

a harczot és kinek-kinek magaviseletét mind két részről. Már a görögök annyira visszatolták a trójaiakat, hogy a város kapujához kezdettek volt szorulni: melyen igen megbusul Hektor és szégyenében kapja nehéz dárdáját és egyenesen Memnon királyra az Ákhilles rokonára indul, kit oly hatalmas és erős kézzel kezd csapkodni, hogy a sisak és fegyver-derék meg nem tartván a csapást, darabonként kezd szakadozni a vas és testébe oly mélyen béhatnak a sisak darabok, hogy az agyvelejét is megsértik és összeszebesítik, mi miatt szörnyet halt a nagy vitéz Memnon király a trójai kapu előtt. Melyet látván Ákhilles, borzasztó haragra gyulad és fegyverhordozójának kezéből kiragadja legnagyobbik dárdáját, minek felette vastag volt a nyele és Hektorra rohan tüstént, kit hatalmas erővel taszit nehéz dárdájával; de a nyeregből ki nem vetheti Hektort; a ki éles törét vevén elő és Ákhilleshez kegyetlenül kezd csapkodni, úgy hogy az erős sisak is szakadozni kezd az Akhilles fejében, mindazáltal halálos seb nem esik rajta, de a kemény ütések miatt annyira megszdül, hogy hajladozni és ingadozni kezd lova hátán, kit haragosan megszólítván Hektor mondván neki: Ákhilles Ákhilles, szörnyen igyekezel ellenem; de rátaláltál a sebes tüzre, mely nem sokára megemészt és koporsóba tesz tégedet. Ákhilles is a Hektor szavaira illendőképen meg akarván felelni, hirtelen érkezik Tróilus nagy sereggel és a két hatalmas erős vitézt elválasztja egymástól, maga kezével kívánván megölni Akhillest és a görögök táborát megszalasztani, úgy hogy csak hamar elesnek ötszázan közülök, mire nézve a görögök futamodásnak erednek, kiknek szerencsájökre igen jókor érkezik Méneláus háromezer jó fegyveressel, a kik bátorságot adnak a futó görögöknek és ismét helyre kezdenek állani; de a trójai részről is érkezik Démon, nagy nyugodt seregével és egyenesen Méneláust keresvén fel, harczot indit vele, arczán nagy sebet ejt és lováról is leveri. Tróilus is forgolódván serényen, azon igyekszik Cedémon királylyal együtt, hogy fogságra ejtsék Méneláust, meg is fogják ugyanott és kötözve a város felé inditják, melyet mindenfelől a görögök észrevevén. seregestől állanak elejökbe és a mint lehet óltalmazzák Méneláust. Ekkor érkezik ama vitéz Diomédes nagy temérdek sereggel és Tróilusra rohanván, leveri ötöt jó lováról és lovát elfogván, szerszámostól együtt bizonyos követétől onnét mindjárt elküldi Briseidának ajándékba, meghagyván hü szolgájának, mondja meg Briseidának, hogy az a ló Tróilusé volt, melyet annak előtte

Briseida szeretett, mit annak emlékezetére küld, hogy jelét adja, hogy hatalmasabb mint Tróilus, mit kedvesen vehet tőle. A követ azon izenettel sietve elmegyén, Briseidának a követséget elbeszéli és az ajándékba küldött lovat is kezébe adja, azon meghagyás szerint, miként Diómédes parancsolá. Melyet nagy örömmel vesz Briseida és a követtől ilyen szókat izen vissza: mond meg uradnak, hogy én nem gyűlölhetem azt az embert, a ki én rólam olyan nehéz állapotában is megemlékezik. A mely válaszszal vissza menvén és megjelent, azzal nagy örömet szerzett Diomédesnek; mire nézve keményen forgolódik és gonosz szándékát a trójaiak ellen igyekszik teljesíteni; de a trójaiak vitézi módon forgolódván, erőt vesznek és megszalasztják a görögöket, ugyannyira, hogy a görög táborig kezdik őket hullatni és vágni, sőt oly kétségben forgott a görögök állapota, hogy ha Agamemnon akkor nem segítette volna, vége szakadott volna minden igyekezetnek, hanem az egész táborban kicsintől fogva nagyig a kit csak kaphatott, azokat mind magához vette Agamemnon és a nagy sokasággal, a mint lehet, ellene áll a nagy veszedelemnek, mindenütt jelen lévén ő maga is. Így állithatja helybe a veszni tért görögöket; és nagy erővel újabb harcot indítván, talpra állanak a görögök és a harctért ismét vissza nyerik az ellenségtől. Érkezik azonban a vitéz Polydamás nagy segítséggel és bátorságot adván a trójaiaknak, újabb harcot indítanak és a városon kívül valami titkos gödröket csinálván az ellenség veszedelmére, azokra az árkokra hajtják egymást, a hol kimondhatatlan veszedelem éri mind a két félt. Diomédes azonban Polydamás ellen nagy haraggal szándékozik, éles dárdáját forgatván kezében, ha valahogy Polydamáson halálos sebet ejthetne: de Polydamás is hatalmas és erős vitéz lévén, oly nagy erővel ütközik meg Diomédesdel, hogy lovastól a földre ejti őtet, kinek csapása miatt Diomédes nagyon megsebesül. Polydamás pedig, minekelőtte felemelkedhetne a földről a Diomédes lova, addig elfogja és kötőfékénél fogva Tróilus rendelkezése alá adja, a ki akkor csak gyalog szerben hadakozik, a mely lóra sietséggel felveti magát Tróilus. Azalatt érkezik Akhilles és kegyetlenül Tróilus ellen támad, kivel Tróilus vitézi módon szembe állván, oly keményen ütközik meg Ákhillessel, hogy nem maradhatván Ákhilles a nyeregben, lováról is lefordul a nagy seb miatt, melyet ejtett rajta Tróilus. Akhilles pedig ilyen nagy sebbel sem gondolván, mely csaknem halálosnak látszott lenni, hirtelenséggel felugrik a földről és ismét lovára igyekszik

fordulni, kinek segítségére a görögök közül sokan érkeznek oda. Ekkor Hektor is azon helyre érkezik; és a mint Dáres Frigius írja, hogy majd ezer embert vágott le csak maga kezével azok közül, a kik Akhillest óltalmazták ellene és kétség kívül el is fogta volna Akhillest ha a Telamon fia a nagy Ajáx és az at-haeneieknek erős kapitánya nem érkezett volna, kik sok munkával kiségették és igen nagy bajjal lóra ültették Akhillest. Ezalatt beesteledvén, tovább a harcot nem nyujthatták, hanem mind a két rész az ő szállására tért vissza éjjelre. Ekkor harmincz egész nap szüntelen tartott a harcz köztük, a mely napokon a hadakozók közül igen sokan hullottanak el, de még is többen a görögök közül. Azon napok alatt a Priámus király fiai közül hatan veszték el, Hektor maga is arcában nem csekély sebet kapott: Mihezképest hat hónapig tartó békét kíván Priámus Agamemnontól, melyet örömet meg is engedtek a görögök és hittel meg is erősítik a békének megtartását, mivel mind a két félnek nagy szüksége volt a sok sebessülteknek meggyógyítására nézve.

Nyolczadik harczról.

Megerősítvén egymásközt a frigynek idejét, Hektor fölmégyen a királyi udvarba a fényes Íliumba és ott lefekszik, sebeiből gyógyittatván magát: a mely házban lakott, csudálatos szép épületnek írja Dáres Frigius, minek a padlózata kristály volt és a falai hasonló kristálylyal tündöklöttek, tizenkét alabástrom kőből állván a háznak épülete. A háznak hosszúságát husz lépésnek mondja: azon háznak a négy szegletén négy igen szép oszlop mindenik drága Onix kőből volt mesterségesen kifaragva és kiczifrázva. Azon oszlopnak finom aranyból állott a lábuk, a mely oszlopok négy csudálatos képet tartalmaztak, melyek ördögi praktikával készültek minden kétség nélkül, a miből sokat jövedültek; de mivel az haszontalan álmodozás inkább, mint igazság, arról való irásnak békét kell hagyni. Ez idő alatt Priámus király, a fegyver miatt elesett fiait tisztességesen eltemetteti, mindeniknek emlékére épületet emeltetett. A görög táborban Diomedes is sebeiből kigyógyulván, Briseidáról a Kalkás leányáról kezd gondolkodni, a ki kaczer és ravasz leány lévén, nem ad elutasító választ Diomédesnek, várván tisztességes házasságot kínöni a Diomédes szerelméből. Azonban eltelik a hat hónapi béke és ismét hadra készülnek a trójaiak a görögök ellen, minek kö-

etkeztében tizenkét egész nap meg nem szüntek a munkától, harczostól és kegyetlen vérontástól, a holt testek miatt és a lovak döge miatt megbüszhődik a mező, megromlik az éltető levegő, mivel a napnak is igen melege lévén, minthogy a görögök a mezőn csak sátorokban szenvedhették a hévséget, igen nagy döghalál szárazzik közöttük és számtalan sokan vesznek el a miatt, mihezképest ismét harmincz napig tartó frigyét kíván Agamemnon király Priámustól, mit meg is enged Priámus király a görögöknek, tanácsának végzéséből és megerősítik a békét,

Ennek a harmincz napig tartó frigynek ideje is eltelt, ismét mindenik fél hadra készül. Minekelőtte pedig megvirradna, Andromache a Hektor neje, kinek már volt egy fia Hektortól Laoläden nevű, a másikat pedig Astynaxát még szoptatta, ilyen látott; hogy ha Hektor a következő napon kimenne a hadba, egyáltalában többé életben a városba vissza nem jönne, hanem el kellene veszni ellenségei miatt. Felserkenvén álmából Andromache, szörnyen megijedett azon éjjeli látástól és keservesen sírásra fakadván félelmetes álmát megbeszéli kedves férjének; mihezképest sok könnyhullatással esedezik s kéri Hektort, hogy csak e napon tartóztassa magát a kimeneteltől és álom-látását ne vélje semminek. Hektor pedig neje beszédén igen felgerjed és megharagudván kemény szavakkal feddi nejét. Mondván; nem lehet jó értelmű és nagy dologra termett derék embernek a határozatlan álmodozásokra hallgatni és afféle árnyakhoz kötni széncenséjét, holott gyakrabban csálnak meg az álmok, mintsem valami valóságot jelentsenek. Mihezképest igen jó reggel fölmegyén az udvarba Andrómache Priámus királyhoz és nejéhez Hekubához és nekik megjelentvén az éjjeli álmát, szorgalmasan kéri őket is, hogy az nap ne bocsássák ki Hektor fiokat a harczba; mert a megtörténő veszélytől félti álomlátása szerint.

Megvirradván szépen és megvilágosodván az idő, Hektor rendeléséből elsőben is Tróilus mégyen ki a város kapuján szép seregeivel, azután Páris, azután Deiphobus, utánok Aeneás; ezt követi a vitéz Polidamás: utánna mégyen Sárpédon király; utána Epistrófus király és az Eos királya, azok után Fortzius és Filiménis királyok, azután az egész dandárban mindazon nagy emberek, kik a Trója segítségére jöttek volt. Priámus király indizeknek szabadságot adott a hadba való kimenetelre, látván a görögöket rendezett seregekben a trójai körfalakon kívül való széles mezőkön állani; csak Hektornak parancsolja meg külö-

nösen, hogy azon nap ne menjen a hadba, hanem maradjon a városban. Erre nézve nagy haragra gerjed Hektor és nejét keményen megfeddi, minthogy észrevette, hogy ő az oka, hogy az atyja őtet ki nem bocsátotta a hadba. Mindazáltal félretévén az atyja parancsolatait is, fegyvereit előhozatja a szolgálkkal és felöltözött, a mit látván Andrómaché, a neje, csecsemő gyermekét ölébe szoritja és nagy alázatossággal a Hektor lábaihoz borul, kérvén nagy siránkozással és jajgatással, hogy tartóztatná meg magát e napon a harctól és tegye félre fegyvereit. De midőn Hektor nem akar neje kérésének engedni, egynehányszor elájul Andromache a lábai előtt, mondván neki: ha engemet nem szánsz, könyörülj bár csak e kisdeden, kit még eddig a tejtől sem választhattam el, hogy ezek a kisdedek anyjokkal együtt ne jussanak az idegen nemzetnek kegyetlen fegyverére, éh halálra és messze földre való száműzetésre. Ennek következtében Hekuba királyné az anyja, a hugai Kassándra és Polixena és mindnyájan keserves könyhullatással kérik, hogy e napon tenné le a fegyvert és nyugodnék, lenne vesztég a királyi udvarban, de mindezeknek siralmas kéréseire sem hajol meg Hektor, hanem lemenvén a királyi palotából, fegyverét kezébe vevén, lovára felül és midőn indulni akarna, Andrómaché ismét mint egy örült hosszú köntösét megszagga-ván, haját is lebocsátván, nagy jajgatással mégyen Priámos király eleibe, nagy keserűségében körmeivel még arcát is úgy meghasogatván, hogy alig ismerhették meg, hogy ki volna. Ilyen formán borulván a király lábaihoz, kéri nagy sirással, hogy tartóztassa a Hektor szándékát, mert nincs már semmi mód a mi megtartóztassa, hanem csak az ő atyai parancsolata. Kinek siralmán megindulván a király minden halogatás nélkül lovára ül és fiának Hektornak utána siet; kit midőn egy mértföldnyire elért volna, megragadja Hektor lovának kötőfékjét és kemény haraggal megszólítja; de sok szép intésekkel és könyhullatásokkal kéri, sőt az Istenek nevére kényszeríti, hogy ezen szándékról mondjon le és halaszssa más időre. A ki sokat feleselvén a királylyal, végre is engedni kell az atyja parancsának és kedve ellen visszatér házába: mindazáltal fegyveréből ki nem vetkőzik. Azonban a városon kívül iszonyu vérontás és kiáltás indul, Diomédes Tróilussal összeütkezik és kemény csapásokat szenvedvén egymástól, el-elyargálnak egymás mellett és megint összeszaladnak oly dühösséggel, hogy ekkor valamelyiknek a másik miatt el kellett volna veszni, ha Méneláus nem érkezett volna

tömérdek sereggel és őket el nem választotta volna egymástól. A hol Ménélaus mindjárt Miseres frigiai király ellen támad és nagy erővel lefordítja lováról. A görögök kapják Miseres királyt, hogy rabságba vigyék, csak hogy a hatalmas vitéz Polydamás érkézik csakhamar óltalmára hadaival együtt és a királyt vitézi módon kiszabadítja ellenségének keze közül. Mit átván a görögök, hogy el nem vihetik Miseres királyt, csak hirtelen fejét akarják venni; de tebetségök ebben nem volt, mert Tróilus is érkezik az erős vitéz és hatalmas ur két felé csapván a görögök között, nagy veszedelmet szerez az ellenségnek; mihez képest, teljességgel megszabadul Miseres király, a Tróilus keze által. Ekkor a nagy Telamon Ajáx érkezik három ezer fegyveressel és minden tartózkodás nélkül Polidamással megütközik, a kit lefordít lováról, kinek szerencséjére csakhamar ott terem a vitéz Tróilus és lovára felülteti Polydamást. Ezen idő alatt Páris elérkezik vitézeivel segítségökre; de a kegyetlen Ákhillesnek és vitézeinek ereje által meggátoltatván az ázsiai vitézek, a város felé kezdenek tartani. Azonban Margariton Priámus királynak egyik jeles vitéz fia, Ákhilles után eredvén, minden igyekezetével őtet akarja elfogni; de neki fordulván, Akhilles és nagy erővel összecsapkodván, meggyőzi Margaritont és általveri dárdájával. Nagy kiáltás és zürzavar támad Margariton halálán. A nagy Telamon Ajáx is keményen forgolódván, szörnyen rontja és veszti a trójaiakat. Mindazáltal Páris ember módon forgolódik a többi rokonaival együtt és nagy bátorsággal oltalmazza a nemzetet; de nem lévén elegendők a görögök ellen, bémennek a trójai kapun és a Margariton testét is beviszik magokkal. Kit midőn meghallott volna Hektor és tudakozódott volna, ki miatt lett veszedelme Margaritonnak, megjelentik neki, hogy Akhilles által veszett el az ő kedves öcsese. Ekkor Hektor haragjával nem bírván, kapja sisakját és fejébe teszi s atyjának hire nélkül kiugrik a kapun, hol legközelebb két görög fejedelmet találván, azokat dárdájával általveri és a földön hagyja meghalni. Elipolust tudni illik és Hástilust. Tovább menvén onnan, kiméletlenül fogyasztja az ellenséget: a mit midőn észre vettek a görögök, vissza fordulnak és szaladni kezdenek, ki a mint tud előle. Erre a trójaiak bátorságot vesznek és megújulván a harcz, erőt vesznek a görögökön. Ezekről távol karczolván Polidamás leesik és elfogják a görögök, kit midőn rabságba akarnának vinni a táborba, Hektor érkezik segítségére, a körülte levő vitéz görögöket kegyetlenül levágja és elkergeti és így Polidamást megszabadítja. Ezen idő-

ben volt a görögök közt egy hatalmas és nevezetes bajnok Leokhidis nevű, a ki meglátván Hektort, egyenesen ellene indul, hogy a földhöz verje és kegyetlenül megölje. Kit Hektor észrevévén, elsöben is ő mégyen ellene és haradjában ugy ökleli, hogy általmégyen Leokhides derekán dárdája; mi miatt oly hirtelen vész el, hogy még jajdulást sem tehet a nevezetes vitéz. Látván Akhilles Hektornak haragját és e miatt sok főgörögnek veszedelmét, eltökéli magában, hogy valami mesterséggel előltja Hektort; mert különben miatta semmi szándékukat véghez nem vihetik és Trója ellen hasztalan lesz minden feltett czéljok. Ez pedig sokat gondolkodik mint vihetné jobban végbe szándékát; és midőn így gondolkodnék, érkezik egy Politenes nevű fejedelem melléje, a ki Akhilles barátságáért jött volt a görögök segítségére messze földről. Akhilles hugát akarván nőül venni; ez szintén Indiának valamelyik részéből jött elő, a ki Hektor eleibe mégyen, Akhillesnek szeme láttára akarván Hektort elveszteni, ezt is Hektor nehéz dárdájával ugy csapja föbe, hogy fövel lefordul lováról és rögtön meghal. Azt Akhilles szemeivel nézván, iszonyu haragra indul miatta és a Politenes haláláért bosszuját akarván állani, Hektor ellen indul kegyetlenül. De Hektor vitézi módon elvárván, fegyverhordozójának kezéből ragad ki egy igen éles és hegyes láncsát, melylyel ugy ökleli Akhillest, ki az ágyékában keményen megsebesedik, kinek a vérét midőn meg nem állithatnák, félremégyen a seregek közül és békötteti a sebet, hogy bárcsak a vér folyását állithassa meg; elvégezvén magában, hogy azon nap ha neki kelletik is meghalni, de Hektornak ő is veszedelmet szerez. Azalatt Hektor megütközik a görögök egyik fővezérével, a kit levetvén lováról, maga Hektor is leszáll és a tusakodás közben kifordul a sisak a fejéből. Midőn azért a görög fejedelmet kötoznék, hogy rabságba Trójába beküldje és rabja körül forgóldónék, érkezik Akhilles is, éles dárdája kezébe lévén és látván Hektort a földön viaskodni a görög fejedelem körül és a fegyvere is Hektornak már rajta nem volna, neki szalad véletlenül, dárdájával ugy ökleli mellbe Hektort, hogy mélyen mégyen a mellébe a fegyver és azon seb miatt ugyanott a lélek kiszalad a testéből. Odémon király pedig látván a Hektor veszedelmét, megszorodik és Akhillesre rohanván, ugy vágja, hogy lefordul a hatalmas vitéz a lováról és félholtan a maga paizsára fektetve viszik a Mirmidonok Akhillest a görög táborba. Ezzel a trójaiak nagy szomorán, mint meggyőzöttek, a Hektor halála miatt véget vetnek azon napi hadakozásban és mivel a görögök sem tar-

toltak ellent, felfogják a Hektor testét és béviszik Trója városába.

Hektor temetéséről: és Palamédest miként választották a görögök vezérlő királyul.

Hektornak holt testét bevívén a városba, azon az egész város elrémül és kicsinytől fogva nagyig mindnyájan siratják olyan gondviselő és hazájoknak óltalmára termett uruknak halálát. Nem is volt az egész városban olyan főember, a ki gyermekének halálával meg ne vásárolta volna Hektornak életét, ha lehetett volna és a felőle való szomorú isteni végzésnek ellene állhattak volna. Nem volt az egész városban ház, mely az asszonyoknak és leányoknak sirásától nem zengett volna, panaszkodván nagy félelemmel, hogy nem lesz senkinek bátorsága és kedves mulatása, mert a városnak is meg nem maradhat csendes állapota, nincs ezentúl bizalmuk, nincs kinek vetni hátukat nyomorúságokban. Egyszóval úgy keseregnek mindnyájan, mintha szemekkel látnák a nagy veszedelmet, mely következendő volna rájuk, a mely gyermekestől és a nemzettel együtt elnyelné őket. Felfogják a nagy rendek Hektor testét és megszaggatott köntösükkel, csaknem ordító jajgatással viszik fel a fényes Iliumba és leteszik ott a királyi palotában. Mit látván Priámus, kimondhatatlan fohászkodással bánkódik, egynehányszor a Hektor testére borul és eszméletlenül elájul; maga is csaknem halált szenvedett volna, ha mások onnan el nem vonták volna őt. Hasonlóképpen a rokonai életöket sem kivánták, szemekkel nézván olyan vitéz, kegyes és rájuk vigyázó rokonok halálát. Hekuba királynénak pedig és a király hugának Kassádrának és Polixénának, de kiváltképpen szomorú nejeének Andromachének keserűségét, nem tudom, ki mondhatná, vagy irhatná le, mert sűrű könnyhullatásai között, hosszas panaszának végét nem várhatta az ember. Elég az, hogy valamit olyan keserves nőktől gondolhat vagy várhat valaki, ott effélében nem hogy hátramaradás lett volna, sőt inkább szükség feletti is volt a képtelen keserűség közöttök. Kinek hasztalanság volt bármi vigasztalást nyújtani; mert azal csak nevelte a jajgatást az ember, mintsem csendesítette volna. Mivel pedig az emberi test nem egyéb rothadásra jutó dögleletességnél; Priámus király főorvosokat hivat, kiknek megparancsolja, hogy minden drága és jóillatu kenőcsökkel vegyítsék orvosszeröket, a mivel Hektor teste bekenetik, hogy az bűdös-

ségre és rothadásra ne jusson, hogy undorodás nélkül nézhessék a testet és Apolló templomába vigyék bé, mely a timbriai kapu mellett volt az a városon legrégebb és legnevezetesebb templom. Az orvosok ennél fogva a király parancsolatát végbeviszik és azon templomban a nagy oltár mellett négy nagy oszlopot állítanak fel tiszta aranyból, mindenik oszlop magában angyali forma képet mutatván és azon oszlopokra helyeztetik s tétetik fel a koporsó. A fedelét a koporsónak igen világos kristályból készítvén ki, úgy hogy a ki látni akarná, azon által szabadon nézhesse. Annak fölibe a Hektor hasonlatosságára egy képet öntöttek ki, a mi minden részben hasonló volt a Hektor természetéhez és arczához, jobb kezében egy igen éles tört tartván. Ellenben, a görögök táborát is lerajzolták, minek ellene látszott lenni a Hektor képe. A koporsóját pedig oly nagyra hagyták, hogy abba a maga széke elfért, mibe mesterségesen belé ültetik a Hektor testét, köntösébe felöltöztették és úgy alkalmazták, mintha szólani akarna azoknak, a kik látni mennének: A rosz szagtól is mesterségesen megoltalmazták, drága balsammal töltvén meg belső részét és egyéb jóillatu szerekkel, mik minden külső tagjait változás nélkül épen tartották, mert oly nedvességet bocsátották a torkán le, melynek a vize oldalára, lábaira, kezeire s ujjaira elhatott, mint eleven test úgy látszott az emberek szemei előtt. Priámus király pedig azon naptól fogva azon templomnak nagy jövedelmet rendelt és a papok számát megnagyobbitotta, a honnan semmi időben ki ne fogynának; hanem éjjel nappal bőséggel és gazdagon áldozatot tennének az Apolló papjai; úgy hogy ha a városnak hosszú ideig való maradása lehetett volna, a szertartás is sokáig fennmaradhatott volna közöttök Hektor emlékére.

Mint választanak új királyt maguknak a görögök.

Hektor elveszvé, Ákhilles is halálos sebet kapott, a mint fennebb említettük; Agamemnon összegyűjti mind a királyokat és a görögöknek minden első rendűit és így szól nekik: jó barátim és kedves rokonaim, kik Görögországot igazgatjátok dicső rendeléstökkel; azt mondom, hogy méltó nekünk mindnyájan megegyezett akarattal hálákat adnunk az isteneknek, ki a mi kegyetlen ellenségünket, Hektort a vitéz Ákhillesnek keze által elpusztították rólunk; mert ha az a nagy vitéz el nem vezett volna, semmi reménységünk sem lett volna szándékunk végbevite-

lére; sőt gyalázatunkra fordult volna minden eddigi táradtságunk: mert tudják azt mindnyájan, hatalmas erejével hány királyt rontott meg közülünk: Prótéfilaus király, Pátroklius, Mérion, Cidius, Palatérés, Proténor, Xántippus, Alfiron, Artilogus, Dorcius, Polsénár, Isidius, Pólibétes és Létóbonis királyok mind egyig az ő kezei miatt haltak meg; és ezeken kívül hány rendeket vesztett el, nehéz volna hirtelen összeszámlálni, úgy hogy nagy pusztítást tett nemzetünkben a főrendek között, ha meggondoljuk cselekedetét. Mihezképest, úgy tetszik, elesett Trójának erős oszlopa és megmaradásuk felől semmi jó reménység nem lehet: mi pedig barátságosan elhihetjük, hogy ezentul nem sokára vége lesz hosszúságunknak és rég óhajtott célunkat elérjük. De minthogy közöttünk, a ki hatalmas vitéz, az sebében fekszik és gyógyulása is kétséges; ha nektek tetszik fejedelmek és nagy rendek küldjünk bé Priámus királyhoz a városba és kérjünk két hónapi békét tőle: ez idő alatt Ákhilles is talán felgyógyul, a többi sebesültek is hadd épüljenek és a holt testeket égetésre hordjuk halomba, hadd tisztuljon meg táborunk a megtespedt testektől, mely miatt szemünk láttára vesznek a vitézlő rendek. Ezeket mondván, elhallgat Agamemnon király és leül. A körülte levő nagy rendek pedig helybenhagyják jó tanácsát és hogy méltó azt elkövetni, felkiáltják. E frigy között Palamédes, a ki mindenkor irigykedett Agamemnonra és az elsőséget magának kívánta, hozzátartozókkal együtt mégyen az Agamemnon sátorába, hol találva a többi görög királyokat, azok előtt nagy panaszra fakad és kemény szavaival sok kellemetlen dolgot hány az Agamemnon szemére, Agamemnon pedig nagy türelemmel és csendes elmével birván, ilyen választ tész: Édes barátom Palamédes, ezt az elsőséget, melyre engemet közös akaratból emeltek a görög királyok; az gondolod, hogy kedvem szerint vettem föl és nagy gyönyörűséggel birtam ez ideig? ne gondold azt, mert csalatkozol; mert ennek kívánója sem pedig akarója nem voltam, bizonyosságaim ebben meghitt barátaim és rokonnaim, holott ennek a hivatalnak soha meg nem érdemlette becsültette azt a nagy fáradságot, melyet érte le kellett tennem; mert az állapotom munkából és törődésből állott inkább, mint méltóságból. Ugyanis akárki meggondolhatja, ennyi királynak, fejedelmeknek és ilyen nagy sokaságnak terhes gondokat egy emberre rakni, hát nem nagy munka ez; A mely terhet ha rám nem raktak volna, én is megértem volna annyi gonddal, a meny nyivel él egy fejedelem közületek; mely állásban egyéb nyere-

ségem semmi sincsen, csak az, hogy o'ly életben igyekeztem helyet foglalni, mihez semmi méltó panaszkodásnak, annál inkább vádlásnak mocska ne férhessen. Hogy pedig a te akaratodból és tetszésedből engemet nem választottak, azon ne csudálkozz; mert nem kérhettek tanácsot tőled a többi fejedelmek, mivel közöttük sem voltál; hanem azután két esztendővel érkezélt táborunkba; ugy hogyha te utánnad kellett volna várakoznunk, talán még most is az athaenei tenger partján mulatoznánk. De hogy ne látassam kapkodónak lenni, jó szívvel megválok ezen gondos hivatalomtól és ha tetszik, hogy helyettem más legyen, jó szívvel munkálkodom, a többi királyokkal együtt. Azt pedig nem mondhatod jó Palamédes, hogy ezen táborban reád oly igen szükség lett volna; mert minekelőtte ide jöttél volna is, a te igazságodnak segítsége nélkül már a görög vitézek és fejedelmek nagyságos és felséges dolgokat vittek végbe sok ízben, noha vérontás nélkül nem lehetett, mivel az ilyen kertben avval festik a virágokat és vérrel szakasztja le, a ki részt akar venni benne. Ezek után véget szakasztván beszédének Agamemnon, eloszolnak a királyok és fejedelmek és más napra halasztják további tanácskozásukat. Mihezképest Agamemnon estefelé dobszónál poroszlóval az egész táborban kikiáltja, hogy más napra kelve mindnyájan az ő sátorához gyűljenek közös végzésre. Minek következtében mihelyt megvirradt, minden főrendek az egész táborban a király sátorához gyűlnek; kik előtt beszédét így kezdi Agamemnon: Édes barátom és rokonaim, eddig a mint lehetett reátok gondot viseltem, az egész terhet emeltem, melynek viselésében csak én tudom és a körülöttem levők, fáradván éjjelnappal, mennyit izzadtam. Ugytetszik nem is volt haszontalan munkálkodásom, mert az isteneknek jó tetszéséből látni való dolog, hogy immár feltett célunknak, szintén kívánatos partjához jutottunk elég szerencsésen. — De mivel az igazság azt kívánja, hogy ilyen sokaságnak terhét ne csak egy ember hordozza, hanem mások is segítsék az elfáradtakat; illik, hogy engem már nyugalmazatok és vállamról ezt a nagy terhet levegyétek, melyet ennyi esztendő alatt egyedül igen nehezen hordoztam. Még vannak az istenek rendeléséből közöttünk méltóságos királyok s fejedelmek, kik alkalmasok lesznek ezen tisztességnek vezetésére; csak tessék a menyinyben lakozó isteneknek, hogy a kit egyenlő akaratból választunk, annak gondviselése alatt hadakozhassék a görög nemzet. Véget vetvén beszédének Agamemnon, minthogy az embereknek közönséges óhajuk mindenkor várni a változást

és szeretik az ujdonságot; közös akaratból más vezérlő fejedelemtől gondolkodnak. Minélfogva mindnyájan megegyeznek abban, hogy az egész görög tábornak ettől fogva Palamédes legyen főkirálya és igazgatója. És onnan eloszolva gyűlnek a Palamédes sátorához, a melynek hire, midőn Ákhilles tudomására jött, minden tekintet nélkül ellene mondott a végzésnek, bátran mondván az embereknek, hogy nagy fogyatkozást cselekedtek; mert Palamédes semmi tekintetben nem egyezik Agamemnonnal. Mikor pedig a közös jóról kell végezni; nem kell kinek-kinek magános tetszését sem bosszúból, sem tekintetből, sem hasznból követni, hanem a közt a jót kellene nagyobbra becsülni. De mint hogy közös akaratból ment végbe a választás, Palamédes főkirálynak maradt.

Kilenczedik harczról.

Ennek a két hónapi frigynek is ideje eltelvén, Priámus király maga kezével kívánván bosszút állani fiaíért, a városban levő minden hadakat összeszedi és seregekbe rendezi őket és minden seregnek bizonyos vezért adván, maga is kimégyen egy igen nagy tömérdek sereg előtt, a mely seregben huszezeren voltak válogatott vitézek; és a mint Dáres Frigius írja, száz ötven ezer hadakozó férfi ment ki azon nap Trója városából. Az első seregben Deiphobus áll ki a harcztárra; utánna Tróilus; ő utánna mégyen Páris; ezek után Priámus király az ő dandárjaival. A királyt követik az Aenáás seregei magával együtt: Aenáás után mégyen Memnon király meglehetősen nagy haddal; őtet követi a vitéz Polidamás; kik mindnyájan nagy serénységgel mennek, éppen oda, hol a görögök előőrjei voltak. Palamédes, a görögök új királya sem volt készületlen; hanem ő is nagy bátorsággal várja rendezett seregeivel Priámus királyt. A hol rögtön iszonyu vérontás következik, a gyűlölséges és megkeseredett fejedelmek között: Priámus is vitéz fiaíért bosszút akarván állani, Palamédes is új tisztségében vitézségét kimutatni. Priámus király legelsőben is Palamédesre mégyen és nagy erővel megütköztvén véle, leveri lováról, a földön hagyván Palamédest, tovább még yen a görögök közzé és azokat kimézés nélkül vágja, sebesíti, sokat kegyetlenül megölvén közülök. Azon nap nagy dolgokat vitt végbe személye szerint Priámus, kinek dolgait elhalgatom inkább, hogy sem tollamra vegyem; mivel az emberek között is hihetetlennek tetszenék, hogy olyan öreg embertől olyan dolgok

teljenek ki, a miket cselekedett az öreg király. Deiphobus más felől vitézi módon forgolódik a görögök ellen. Azonban a vitéz Sárpédon is érkezik tulajdon maga seregével a trójaiak mellé; a ki elsőbben is Neoptólémus király ellen indul, kinél nagyobb erejű embert egyet sem tartottak a görögök között, a ki bátran elvárja és hatalmas erejével úgy taszítja nehéz dárdájával Sárpédont, hogy mindjárt lefordul lováról a nagy vitéz, mindazonáltal abban meg nem rémül, hanem éles tört rántván Sárpédont, Neoptólémust ujabban kezdi csapkodni, kinek úgy taszítja ágyékát, hogy halálos sebet ejt rajta éles fegyverével. Csakhamar elérkezik a persák királya is, gyalog látván Sárpédont, vitézi módon segítvén, lóra ülteti fel. A görögök részéről is felette nagy sokasággal érkezik Méneláus király és az athaeneiek hatalmas vezérlő fejedelme, kik a trójaiakat békeritik és győzelmet kezdenek venni ellenségükön. Ugyanott a persák királya csakhamar elvész a görögök miatt: és nem állhatván tovább a trójaiak a nagy erőt, hátrálni kezdenek, mindazáltal a vitéz Sárpédon forgolódik serényen és a hová csak érkezik, hatalmasan védi a trójaiakat. Ezalatt Priámus király is fiaival együtt tömérdek seregével érkezik, minek következtében újra talpra állanak a trójaiak s annál nagyobb erővel forgolódnak s támadnak a görögökre, sokat elhullatván közülök. Kik között pedig legkeményebben Priámus király viselte magát; úgy hogy az egész trójai táborban csak egy sem találkozott, a ki olyan vitézül viselte volna magát; oly erős fegyvert adott a kezébe a nagy harag és a fiain való keserűség. Azalatt a görög királyok összebeszélgetnek, hogy a várostól elszakasszák a trójaiakat, mihez képest a városba menő mezőt iszonyu nagy sokasággal elfoglalják a görögök és midőn a város felé akarnának tartani a Priámus hadai, a nagy tömérdek görög seregek kijönnek a lesből és elejébe állanak; ki miatt, ha valaha volt öldöklés és vérontás, ekkor igazán megújul a harcz közöttük; és hihetetlen, hányan vesznek el mindkét részről; úgy hogy ha szerencséjükre maga nem érkezett volna Priámus király és ember módon az ázsiai hadak előtt nem forgolódott volna, úgy elveszett volna hadának nagyobb része s teljességgel elszorultak volna a várostól. Érkeztvén a király után Páris igen nagy sereggel, kik mindnyájan jó nyilasok voltak, annyira kezdik lövöldözni az ellenséget, hogy csak amugy omolnak egymásra, kiknek mérges nyilaikat tovább nem állhatván a görögök, megfutamodnak, oda hagyván a trójaiaknak a városba menő utat, maguk épen a táborukba, sátorukhoz szaladnak, ki-

ket látnak a trójaiak, de nem üzik tovább, hanem rendezett seregekben szép lassu menéssel bényomulnak a városba. Azon napi hadakozásban ilyen véget vetvén, minden szerencséjüket és győzelmüket egyedül Priámus királynak tulajdonították. Más napra kelvén, a görög táborba küldenek a trójaiak; békét kívánván; kiknek örömet megengedik a görögök; de mennyi ideig tartó frigy lehetett az, nincs megírva. E frigynek ideje alatt a trójaiak kívánják a perzsák királyának testét, a melyet kézhez adván a görögök, midőn Trójába vitték, az egész város felzendült és siratják a perzsák királyát; de kiváltképpen Páris vevé igen szívére e nagy veszteséget, azért mindenekfelett kessergi és sokáig el nem felejtheti. Mihezképest, a Páris gondviseléséből a király testét a szárazon épen Persiába indítják és hazájába viszik, a hol a többi előtte való királyoknak temetőjében királyi módon nagy pompával eltemettetik, kinek két fia lévén, magok viselnek gondot atyjok eltemetésére.

Ákhilles Trójába menvén bé, mint győzetik meg Pölixena szerelmétől.

Ezen frigy alatt egy éve telik Hektor halálának is. A régi pogányoknak pedig olyan rendtartásuk volt, hogy az olyan nagy embereknek temetésére évenként összegyűlnek és tizenöt napig nagy sirást tettek koporsója fölött, azután vendégeskedtek és emlékezetes gyakorlásokkal töltvén az időt; így tisztelvén nagy ünnepet szenteltek a királyok emlékére. Ezen frigy alatt a görögök bátorsággal mentek bé Trója városába, hasonlóképpen a trójaiak is kimehettek a görögök táborába és minden bántódás nélkül maradtak. Azon időben esztelen vágyódásra gerjedvén ama hires Ákhilles, békivánkozik Trójába, megakarván látni annak nemes épületeit és egyszersmind azt a pompát, melyet évenként szoktak volt tenni a Hektor koporsója felett a trójaiak. Bémégyen azért fegyver nélkül Trójába és indul egyenesen az Apolló templomába, a hol tartatott Hektor teste. Ott mindenkor a főrendeknek kiváltképpen az asszonyoknak és leányoknak nagy gyülekezete volt, kik kesergettek a koporsó mellett, mivel a hajlék igen alkalmas és tágas volt és a kik csak kívánták, a Hektor testét szabadon láthatták, köröskörül ülő székeket tartottak a hajlékban. Hektor úgy volt elhelyezve, mint a milyen széken ült életében Priámus király tanácsában. És mivel — a mint fennebb is említettük — fű- és illatos-kenetekkel a testét úgy meg-

ujították, hogy unalom nélkül lehetett az ember mellette. A ki- nek teste mellett ekkor ültek Hekuba királyné és Polixena a többi asszonyi rendekkel együtt, kik megeresztett fodor hajjal, földre függesztett arczczal egyenlően keseregtek; mindazáltal a szép Polixena; az ily hosszas ideig való keserűség és könnyulla- tások miatt sem vesztette el arczának kedvességét és színét úgy megtartotta, hogy a többi asszonyok között kitetszett az ő ar- czának szépsége. A kit a bánat nem hogy diszteleonné tett volna, de sőt a hosszan lebocsátott sárga haja ékességet adott és az emberek figyelmét magára vonta. A kit Ákhilles midőn véletle- nül észrevett és szemeit rajta legelteté, elcsudálkozik rajta és megvallja, hogy hasonló szép nőt az egész nők között nem lá- tott. Annnyival is inkább kap rajta, mivel királyi vérből való leánynak tudja, a kiben a deli termet, mind az ékes arcz, mind pedig a méltóság feltaláltatott. Mihez képest Ákhillesnek szive szerelemre gerjed, ugyannyira, hogy maga természetével nem bírván, nem tud magának tanácsot adni, hogy mitevő legyen, melylyel mind becsületének megfeleljen, mind kívánságát korlá- tolhassa, elfeledkezik vitézi hivataláról és a görögök között való nagy tisztviseléséről, hanem ezen órától fogva minden gondját csak Polixenára fordítja. Azon nap Ákhilles mind csak a Polixena nézésével legelteti szemeit, mineku'anna pedig az est beállott, felkél Hekuba a siralomnak helyéről leányával együtt és felindul a királyi udvarba, a fényes Iliumba; kiket Ákhilles ha csak szemeivel is keservesen és kedvesen kísér éppen a vár kapujáig. Ezután visszatér a görögök táborába, saját sátorába. Minekkö- vetkeztében a bolond szerelem miatt anyira ellankadt, hogy mihelyt szállására érkezik, mindjárt ágyat készített magának és lefekszik. Maga is belátja, mily sokat ártott neki Polixena meg- látása; és gondolatában ilyen szókat forgat: hiszem, megcsaltam magamat, ki magamhoz hasonló vitéz embert nem ismerek a vi- lágon, kit az erős Hektor sem ronthatott meg, ime most egy leánynak látása miatt mennyire ellankadtam és óránként látha- tólag fogy az erőm, a minek, veszem észre, nem találhatik gyógy- szere, mert sem vitézi bátorságom, sem karjaimnak nagy ereje, sem elmémnek éllessége ellene nem állhat az én lázamnak, hanem csak egyedül Polixena az, a ki engemet meggyógyíthatna. A mi pedig leginkább gyötri szívemet, hová lesz régi szép hirem, ne- vem s nagy emlékem a világ előtt? ha megtudják, hogy egy leány miatt ennyire megtántorodtam és ily nagyot estem. Más- részben feltalálnám gyógyszerét belegségemnek a leánynál; de

miként hitessem el magammal, hogy kegyébe vegyen engemet, a kinek atyját, bátyját, rokonát, szép hazáját annyi bosszuval illettem. Nem is tudom minő arczczal álljak eleibe; midőn ilyeneket s ehhez hasonlót kezdene szememre hányni. Egyébbaránt nem lenne oly kivánsága, melyre magamat rá nem adnám, csak ő ne lenne idegen hozzám és ne vetné meg házassági ajánlatomat. Ezen gondolatai között befordul ágyába és szemei teli telnek könnyvel a kegyetlen embernek, csak attól óltalmazza magát, hogy valaki észre ne vegye sirását. Végre megtörölvén szemeit a könnyhullatástól, nagy sohajokra fakad és titkon elméjében csak arról gondolkodik, hogy további szándékát mint vihesse végbe. Végre felkelvén ágyából, vizet hozat és megmosdik, hogy senki észre ne vegye arczának keserüségét.

Ákhilles mint tusakodik szerelmével, mi által megvonja magát a harcztól.

Azonban beesteledik, a frigynek ideje még is fenntartatván Ákhilles pedig egész éjjel azon gondolkodik, hogy miként küldje követét Trójába Hekuba királynéhoz, kitől Polixenát nőül nyerhetné; melyet ha megtenne a királyné, ő is végbe vinné azt, hogy az egész görög tábor eloszlanék Ázsiából és Trója felszabadulna a várt megszállástól és minden további kár, vagy bosszu tétel nélkül mind egyig visszatérnének Európába és ezentul nem ellenségnek, hanem barátjoknak tartanak egymást. Ilyen gondolatai után felkél még hajnal előtt ágyából Ákhilles és a leghevebb szolgáját szólítja, kinek szándékát kijelenti és megparancsolja neki, hogy készüljön mindjárt a Priámus király udvarába a fényes Iliumba, a hol csak magával Hekubával találkozzon, kit az ő szavaival mentől tisztességesebben köszöntsön, de titkosan. A szolga az urától kapott parancsral megindul Trójába és a királyi udvarban fölkeresvén Hekubát, az urának izenetét és kíváncsalmát előadja. A királyné pedig noha megkeseredett szível volt, a követséget keserves fohászokadás nélkül nem hallgathatja; mindazonáltal szép talentummal bírván, győz magán és csendesen ilyen választ ad a kövntnek: barátom, menj vissza uradhoz és köszönsd nevemben hasonlólag és bizvást megjelentheted, hogy a mi rajtam áll a dologban, nem leszek hátrálója, mindazonáltal, hogy bizonyosabb vége legyen fáradságodnak, kijelentem a királynak és nagyobbik fiamnak Párisnak az uradnak kivánságát, kiktől a választ megjelentem te általad uradnak, csak három

nap mulva jöjj azért el és jelentsd magad nálam. Ilyen válasszal vissza térvén a követ, megjelenti urának a választ, minek megörvend Akhilles és mindjárt jobb kedve lesz, elégséges reménységgel táplálván magát. Ezalatt a királyné jó alkalommal megjelenti a királynak és Párisnak titkosan Akhillesnek minden kívánságát s ezenkívül tett ígéreteit. Mit hallván Priámus, lefüggesztett fővel majd egy egész óráig gondolkodott és semmit sem szólt; végre nagy sohajtással így felel a nejének: oh kedves nőm, hogy tudjam megmondani, szivemben mily nagy szorongatást érzek! hogy lehessen nekem barátommá fogadnom olyan nagy ellenséget, a ki az én életemnek istápját öregségemre elvette én tőlem, holott mióta Hektor koporsójába nyugszik, az óta látni való dolog, minő nagy bátorságot vettek a görögök s szemlátomást igyekeznek e városnak és mindnyájunknak veszedelmére. Mindazáltal a nagyobb rosszat tartom szemem előtt, hogy bár csak azon fiaim élhessenek, kik eddig megmaradtak és öregségemben egy kis nyugalmat találjak, noha kedvem ellen de még sem mondok ellent végzésteknek. De ugy mindazonáltal, hogy gyalázatunkra csalárdság ne történjék rajtunk és királyi házunkon. Páris is hallván atyja beszédét, ahoz szabta tanácsát, kiváltképpen azért, hogy Heléna ő nála megmaradhasson egész életéig; tudván azt, hogy Akhilles nem igaz barátja Méneláusnak. Eltelvén a három nap jelenti magát az Akhilles szolgája Iliumba Hekuba királynénál a kivel magánosan lévén a királyné, ezeket válaszolja Akhillesnek: bizvást megmondhatod az uradnak, hogy én szóltam Priámus királylyal s mind pedig Páris fiammal, megjelentettem nekik az urad kívánságát és ígéretét; kik semmiben nem idegenkednek uradtól; ugy mindazáltal, hogy elsőben igyekezék Akhilles ígéretét beteljesíteni. Eziránt tehát csak az ő szabadságában áll, mi tevő akar lenni; mindazáltal, hogy az elkezdett dolog jobb módal végbemenjen, bizonyos titokban kell lenni és okosan járni mindenekben. Ezzel a válasszal bocsátván el Hekuba a követet, titokban és hiven mindent megviszen urának. Akhilles azért nagy szeretettel viseltetvén és által látván, hogy máskülönben a Polixena házasságához nem férhet, hanem ha ígéretét végbe viszi, gyakran forgatja azt is elméjén, minő nagy dologra kötötte magát Priámus előtt, a melyben igen nagy kétség forog, ha végbeviheti e feltett célját és ígéretét: mihezképest nem csekély aggodalmat szerzett magának; mivel ugy szokott lenni, hogy a mihez hirtelen és rendetlen kívánsága indul az embernek csak hogy kívánságát tölthesse, ereje feletti munkára is örömet

ajánlja magát, későn vevén észre, mire van tehetsége. Mindazáltal nagy remény táplálja Akhillest, hogy az ő jó magaviseletéről megemlékeznek a görögök és oly tekintet lesz a tanácsára, hogy javallani fogja a hadakozásnak félbe hagyását és békével hazájokba való térésüket, annál inkább, ha megvonja magát a hadakozástól; mindnyájan egyet fognak érteni véle a görögök és így Tróját is megtölgják szabadítani a háboruságtól és minden ostromtól. Ilyen reménységtől tápláltatván, mégyen Palámédes királyhoz, kérvén őtet, hogy a fejedelmeket mind egyig gyűjtse össze; fontos beszéd tárgyában: minekkövetkeztében Palamédes mind összehivatja sátorába az egész görög táborban levő nagy rendeket, kik midőn összegyűltek közösen, így szólt Akhilles: Kedves uraim, igaz barátaim és vér-rokonaim, ámbár addig nem szólottam, mindazáltal, a mit régtől fogva szivemben tartottam, ideje már, hogy nektek kijelensem. Tudjátok mindnyájan, mennyi ideje lenne, mióta édes hazánkat a tengeren túl messze elhagytuk, gyermekeink s feleségünk és a többi kedveseink felől bizonyos hirt nem hallhattunk; a mellett, ez idegen földön mennyi költségünket vesztegettük el; de a mi nagyobb s ezeknél sokkal siralmasabb, tudjuk azt is, hány nagy rendek és nevezetes királyok, nagy vezérlő urak veszték el közülünk, a mi hazánknak kimondhatatlan nagy kárával. Ezek pedig miért lettek, ha jól meggondoljuk, úgy tetszik nem egyebért, hanem egy embernek Méneláusnak kedvéért és annak neijéért Helénáért Itélje meg bárki, ha annak a személynek tartoznak-e többel, vagy nemzetünknek és édes hazánknak, vagy magunk személyének, kik még egynehányan megmaradtunk az ellenség fegyvertől? bizonyára drágább annál Görögország, mint Méneláusért való fáradozás és bosszuüzés. A többi között részemről is megvallhatom, minémü keserves és mély sebet kaptam; a Hektor halála alkalmával oly csapást kellett szenvednem, mi miatt életemhez többé reményem nem volt. Én kivülem pedig van-e egy nevezetes ember, a ki keserves fájdalmát és seb helyeit nem mutathatná; ha a meghaltakat elhallgatjuk is, bizonyára nem kellett volna nekünk Helénát ilyen nagy áron, testünknek ennyi sanyargattatásával felkeresnünk. Ugytetszik, nem oly szük a világ, hogy benne egy tisztességes nőt ne találna Méneláus, ha Helénát a szerencse el is vette tőle. Nem is tudhatom, mi végre ne kellessék eltávoznunk Trója városából, melynek erős, magas kőfalai máig is minden bántódás nélkül fennállanak, annak egy köve is még eddig meg nem mozdult. Hogy mennyi vitézlő rend-

del legyen megrakva, azt nem tagadhatjuk, mert valóban hürünkkel van. És mivel ama nagy hürű erős Hektor is a mi erőnk által veszett el és véle együtt elég hatalmas király és több nevezetes nagy rendek, úgy tetszik, azzal becsületünknek eléggé megfeleltünk és illendő bosszútétel nélkül ellenségünk mellől eltávoztunk. Helénát ha itt hagyjuk, azzal sem maradunk adósok, a mi hatalmunkban van maig is Priámus király huga Hesiona, kit sem nemzetre, sem egyéb állapotra nézve felül nem mul Heléna. Ezzel végezvén hosszú beszédét, Akhilles, megszünik beszédétől és helyére ül. De Thoás király és Ménéstéus az at-haenei vitézeknek kapitánya, ellene mondanak Akhilles indítványának, a többi görög fejedelmek nagy részével együtt. Minélfogva Akhilles nagy haragra gerjed, megparancsolja az alatta levő mirmidonoknak, hogy azontul az ázsiai vitézek ellen fegyvert ne fogjanak és a görögöknek semmi részben segítségükre ne legyenek.

Eközben az élelmi-szerekben igen megfogyatkoznak a görögök, ugyannyira, hogy a köz rend csaknem éhelhalásra jut. Palamédes király azért ismét gyűlést hirdet, a melyben Agamemnon királyt rendelik, hogy igen sietve gályákra készüljön és éjjel nappal menjen Téléfus királyhoz, mentől hamarabb elégséges élelmet hozni a tábor számára. Kiknek végzését Agamemnon nagy alázatossággal meghallgatja és minden hallogatás nélkül megindul Messána tartományba, a kit Téléfus király igen nagy örömmel, becsülettel lát és csak hamar megterhelvén a gályákat, mindenféle szükséges eleséggel, vissza siet Agamemnon a görög táborba, a hol igen nagy kíváncsisággal várta a szükségét szenvedő nép. Palamédes az ő tisztében szorgalmatosan akarván eljárni, a tengerre mégyen és ott megnézegetvén a gályákat, miknek megromlásokat látván, kijavittatja, hogy ebben is a görögöknek hátramaradásuk ne legyen.

A tizedik harcáról: Deiphobus, Sárpédon haláláról és Palamédes veszedelméről.

Azon hosszú frigynek végre ideje eltelvén, mind görögök mind a trójaiak hadra készülnek és a széles harctéren szembe szállanak, a hol szokás szerint nagy robajjal összerohan a két tábor és sokan hullanak el a vitéz rendek közül. Deiphobus kirohánván a seregből, előveszi Kréséust, az Agresta királyát, kit minden félelem nélkül vár bé Kréséus és megragadván fényes

dárdáját, nagy erővel megütözik vele, a mint lovának sebességétől kitelhetett: mindazáltal Deiphobus nagyobb erővel bírván, oly hatalmas ütközetet tesz, miszerint lefordítván lováról ellenségét, oly sebet ejt rajta, mi miatt ugyanott kiadja véglehelletét Kréseus. A Kréseus halálán igen megzavarodnak a görögök, a kiért örömet állának bosszút, de mivel a trójaiak azon nagy bátorságot vettek, annál keményebben kezdenek forgolódni, ugyannyira, hogy a görögöket megszalasztják. Mit észrevévén Palamédes, Diomédessele együtt husz ezred magával elősietnek és segítséget visznek a meggyőzött görögöknek. Ezek után elérkezik a nagy Telamon Ajáx is, ki miatt a trójaiak megcsendesednek, Ajáx pedig előkapja Sifiénust, Priámus királynak egyik fiát, és annak ugy megcsapja a karját, hogy annakutánna soba fel nem bírta kezét és a hadakozásra alkalmatlan lett, melyet látván Deiphobus, teljes méreggel Ajáx ellen indul, bosszút akarván rokonáért állani és ugy ökleli ellenségét oldalba, hogy a földre esik a nagy Ajáx lováról. Mit szintén meglátván Palamédes, bosszura gerjed és Deiphobusnak rohanván, a sisakot kiveri fejéből, de ismét neki fordulván, ugy ökleli mellbe, hogy Deiphobus mellébe törik a dárdája, melynek darabját benne hagyja. Látván Páris a halálos sebet kedves rokonán, Deiphobuson, mind olyan szorongatás között is sok könnyhullatásai között kiviszi a seregek közül és Trója városába indítja; ki midőn a városba bevitetett volna, ott egyszer felnyitván szemeit, meglátván bátyját Párist és mondván néki: édes bátyám megengeded-e, hogy a kérlelhetetlen halál elragadjon engem és a pokolra szálljak le? Minek következtében én téged csak arra kérlek, hogy minekellőte e nagy dárda darabját kivonod a testemből, menj el sietve és állj bosszút az én halálomért ellenségesen, bárcsak addig ne hálnék meg, mig nem hallom elsőben én annak halálát. Mit megértvén Páris s a már haldokló öcscsének utolsó beszédét és kérését szívére vevén; maga sem kívánja tovább és siet a táborba ellenségei közzé. Kinek csak Palamédesre volt minden vigyázása; kire csakhamar rátalál, ki szintén Sárpédon ellen támadott volna és vitézi módon forgatná magát a trójaiak ellen: ekkor Sárpédon valóban igyekezett Palamédes ellen és midőn már szinte legyőzte volna és halálához némi remény látszanék lenni, védekezésében Palamédes hegyes törével ugy találja átaldöfni a köldökén alól Sárpédont, hogy ugyanott rögtön hanyattesik és szörnyet hal. Keservesen nézvén ezt Páris, sőt az egész trójai hadon is a nagy győzelmet, melyet kezdett volt rajtok venni Pa-

lamédes, minélfogva annál szomorubb lesz és egy mérges nyilat vetvén kézijába, célbaveszi Palamédest, kinek úgy találja meglőni a torkát, hogy mindjárt kéttészakad a gégeje, mi miatt egy szót sem szólhatván halva rogyik a földre lováról Palamédes. Vezérlő királyoknak esetét észrevévén a görögök, megrémülnek és eszeveszetten szaladnak úgy, hogy semmi módon meg nem téríthették őket, hanem valamint lehetett szaladtak a tábor felé, kiknek sarkukban voltak a trójaiak, számtalan sokat fogyasztának el közülök. Látván a görögök magoknak ilyen nagy veszedelmét, visszafordulnak ellenségökre; de bátorságot vévén a trójaiak, leszállnak lovukról mindnyájan és ismét annyira megtolják a görögöket, hogy a sátrók mellé huzódnak, de a trójaiak neki esvén a sátróknak s kivánságuk szerint dulják fel azokat, a honnan sok gazdaságot, aranyat és ezüstöt visznek el. Ugyan akkor Páris és Tróilus harminczvezred magával a tenger partjára mennek, a hol felgyujtják a görögök hajóit és sokat porrá égetnek közülök. Nagy veszedelmek van ott a görögöknek, az ég is megsetétedik nagy darab helyen a temérdek füst miatt, mely a sok görög hajók közül tekeredik, a láng pedig oly magasán ment fel az ég felé, hogy azt egy néhány tartományokra Trója városából is jól láthatták, kiváltképen a magas és fényes lliumból. Látván a nagy veszedelmet nagy félelemben forgott a görög tábor állapota; hanem végre a nagy Telamon Ajáx, igen nagy sokaságot vesz fel az egész görög táborból és tömérdek haddal mégyen a trójai seregekre, ott rögtön iszonyu vérontás támad, zeug az ég a dárda és egyéb fegyvertörésektől, hullanak a vitézek mindkét részről. Ekkor a görögök hajói közül csak egy se maradott volna, ha a nagy Telamon Ajáx nem érkezett volna, a ki csak maga is csudálatos dolgokat vitt azon napon végbe; mindazáltal, ötszáz hajójoknál még is több égett el e nap. Nagy győzedelmet vettek azon nap a trójaiak, mert a görögök közül sokat fogyasztottak el, sokan oly nyomorult sebeket kaptak mind a tűz s mind a fegyver miatt, hogy többé nem hadakozhattak, hanem el kellett oszolniok a táborból. Azok között egy Héber nevü nevezetes ifju a thráciai királynak egyik fia a mellébe rontott dárdának darabját a maga mellében Akhilles eleibe viszi, ki ekkor a maga sátorában csendeszen mulatott, nem akarván harczolni Polixena kedvéért. Héber ezért keserves és boszantó szavakkal illeti Ákhillest, szemére hányván, hogy nem illik az igaz barátsághoz a miket cselekszik, látván utolsó veszedelemre jutni a görögöket, miért nem

segíti nemzetét, holott módja van benne? miért nem indul meg, olyan halálos sebekben látván rokonait? Ekkor Héber melléből kihuzván a dárdának darabját s ugyanott Ákhilles szeme láttára lassan-lassan elbágyad és elfogy életereje Hébernek. Érkezik azonban Ákhillesnek vitéz szolgálja a harczról, kitől tudakozódik Akhilles, mi karba volna a görögök állapota: a ki könnyhullatásai között így felel: oh uram, nem volt a görögöknek még ilyen romlások, nem volt Aziának még ilyen győzelme, a minő most van! mert úgy hiszem Trójában férfi nem maradt, a mily sokaság onnan kijött és úgy elnyomták a görögöket, hogy nem tudom én, állhatnak-e többször lábra vagy nem! Mindazáltal a nagy munkában a trójaiak is igen belefáradtak, mihezképest uram most ha lovadra fordulnál és ellenek a tenagy erőddel kimenneél, csak szined elől is megfutamodnak azok; nem találkoznék a ki ellened támadna és így örök emlékezetre méltó dicséretet szerezne magadnak. Akhilles mindazonáltal, sem szolgájának beszédén, sem Héber halálán meg nem indul; hanem mindeneket hallatlanná és hallhatatlanná tészén, mivel nagy embereket is megvakít a tulzott szeretet, hogy sem kötelességekre, sem becsületekre nem vigyáznak szemeik, melyeket a szerelemnek hályoga befogott. Ezalatt a hadakozásnak és vérontásnak szünete csakugyan nem lett; de mivel már a nap is elkezdett volt bucsuzni tőlük, kénytelenek voltak megszünni a harczzal és a győzelmes seregeket Tróilus és Páris béviszik a városba, a hol még jajgatások és kínok között életben találják Deiphobust, egyik testvér rokonukat; a kit annyira szerettek, hogy véle együtt ők is kívántak volna meghalni. Deiphobus még valamennyire pislogván a szemeivel, lassu szóval, a mint lehet, megkérdi Páristól, ha élne még az ő ellensége, ki miatt halálos sebet szenvedett, kinek mondja Páris, hogy azon már bosszuját töltötte és keserü halállal életének végét érte. Ezen szókra megengedi Deiphobus, hogy vonják ki már a dárda darabot testéből; melyet mihelyt kivonnak a melléből, ő is mindjárt ellankad és meghal. A Deiphobus halálán Trójában mindenki gyászba öltözik; és egy ideig nagy szomorúságot töltenek el miatta. Olyan nagy két feledelemnek azon egy időben elveszésén, minő keserősége volt Priámusnak és Hekubának, könnyü megítélni, arról irásomat nem nyujtom. Elég az, hogy miattok igen meglankadott a trójai állapot; mert ezek lettek volna már erős oszlopai az egész város megmaradásának; de mivel az ő testek a tisztességes eltakarításnál egyebet nem kíván; Priámus király nagy költséggel temető helyet épített

és drága koporsókba téteti a testeket. Másfelől a görög táborban is összegyűlnek, ők is emlékezetre Palamédes királynak királyi temetést szereznek és keseregvén egy ideig holtteste felett, nagy épületet készítenek emlékére. Mivel pedig egy bizonyos fővezérlő király nélkül nem lehettek, közös akaratból Agamemnont választják ismét és az egész hadnak fővezérségére fölemelik.

Tróilusnak csudálatos erejéről.

Másnap Trójiában ismét minden utczákon megverik a dobokat, készülőre trombitákat funak és a seregeket jó móddal elrendezvén a harcmezőre kiszállnak; kiket látván a görögök; vitézi módon készen várják: és ott ismét megütközik a két tábor, lesz rettenetes kiáltás és ordítás, rontván és kegyetlenül hullatván egymást: és noha setét felhő borítá bé a földet és a zápor eső keményen esik reájok, mindazáltal azzal nem gondolnak s a vérontástól ugyancsak nem szünnnek. A görögökön bosszujokat akarván állani Deiphobusért és Sárpedonért, vakmerő módon harcolnak és a görögökben számtalan sokat hullatnak el. Tróilus is az ő seregével megveri őket, kinek egy ideig ellene állanak ugyan, de sokáig nem szenvedhetvén a Tróilus bátorságát és hatalmas erejét, megfutamodnak előtte a görögök. Kik a zápor eső miatt magok oltalmára is alkalmatlanok lévén csak a szaladásban vetik reménységeket. A trójaiak pedig mindenütt a sarkukban voltak és táborukba a sátrokig üzik őket, csak hogy a nagy zápor-eső miatt azoknak is elázván köntösük és fegyverek, kiváltképpen kézijakban az idegek; oda hagyják őket és a trójaiak visszamennek a városba. De a viradtát is alig várhatják, hogy jó hajnalban kimehessenek a harczra; mert még nap feljött előtt harczot indítanak: Tróilus harczedzett nagy sereggel utánnok menvén, bátorságot adván nekik és az egész nap setét estig hadakoznak; a kik közül kiválván, nagy erejét és vitézségét kimutatja, az ellenségben sokat elfogyasztván, leginkább a nagy rendek és kapitányok közül. Azon időben hét egész napig nem volt szünete a sok ellenségeskedésnek és vagdalkozásnak; hanem az estve választotta el mindenkor őket egymástól. Ez okon megrakodván a mezőnek minden helyei holt-testekkel, megsokalják a görögök a harczot és béküldenek a fényes Iliumba Priámu királyhoz, kitől két hónapig tartó békét kötnek és hitökkel megerősítik egymás között. Azon frigy alatt Agamemnon tekintélyes követeket küld a nagy Akhilleshez, ugymint

az öreg Nestor, bölcs Ulysseszt és az erős Diomédest, a végré, hogy intenék Ákhillest és kérnék egyszersmind, hogy ne nézné olyan kihívó szemmel maga nemzetének naponként való romlását; hanem tenné le bosszuját és a többi görögökkel együtt harcolná vitézi módon, régi jó szokása szerint. Elmennek azok a király parancsolatjára, kiket Ákhilles tisztelettel és vidám arcczal fogad sátorában. Elsőbben is a híres szónok Ulyssesz kezdi el beszédét és Ákhillesnek mondá, valjon édes atyámfia, vitézséggel hatalmas fejedelem, Ákhilles, nem megegyezett akaratból hagytuk-e el hazánkat? nem a végre indultunk-e meg, hogy becsületes hirünket, nevünket örök emlékezetre terjeszszük e világon és hogy igaz és méltó bosszunkat álljuk Priámuson, hogy Trója városát mindenestől és a fényes Iliumot fenekestől felforgassuk? ugytetszik ennek a végzésnek soha ellene nem mondottál. Honnan előbbi elmédnek ilyen nagy változása? megakarod homályosítani nagy hirednek tündöklő fényét? hiszen láttad s látod mindennap szemeiddel kimondhatatlan kárunkat, kedves rokonunktól való megvállásunkat, kiket a trójai vitézek felmészároltak: látod nagy költséggel való gályáinkat mind elpusztították tüzzel és teljességgel hamuvá tették; aranyos és sok kincsesel megrakott sátorainkat a táborhelyünkön több ízben felforgatták s felverék; a miket szerettek drága portékáink közül, magoknak elrabolták. A közöttünk levő méltóságos királyokat már nagyrészt mind elfogyasztották; és mindezeket eltöltvén rajtunk, mikor leginkább illenek a költsönnek megadása, a bosszuallás mellől akkor állottál el, (ha jól gondolkodol) becsületednek nem kicsiny sérelmével. Hiszen most volna már nekünk is nagyobb reménységünk feltett célunknak végbevételére, holott a te hatalmas kezéd által elveszett a mi kegyetlen ellenségünk az erős Hektor, kiben volt a Priámus házának és egész Ázsiának minden bizalma; attól már nem félhetünk. Annakfelette, most nem régen a jó vitéz Deiphobus is elveszett, kiben Hektor után volt minden reménysége Trójának. Gondold meg, mennyi testi sebeid fájdalmával szerezted ezt a szép tisztességet, melyben vagy és hirdet téged az egész világ. Kelj fel ismét adj bucsut e haszontalan heverésnek; ha eddig nem szántad véredet nemzetedért, ezután se vond meg szolgálatodat hazádért; mert a természetnek törvénye szerint azzal tartozol. Öltözzél fegyveredbe ismét, vedd kezédbe győzedelmes dárdádat: mert meg kell vallanunk, hogy nállad nélkül füstöt vét minden szándékunk, de veled együtt, ugy tetszik kezünkön viselnök a szép

győzelmet. Ebben hagyván beszédét Ulysses, Ákhilles ilyen szókkal felel neki: kedves rokonom, nagy elméjű Ulysses, igen okosan és rendesen beszélsz, mivel az istenek tégedet nagy értelemmel áldottak meg, annál fogva gondolkodjál tovább is, én is azon kérlek tégedet és íteld meg, ha nem nagy bolondság fogott el mindnyájunkat, édes lakóhelyünket elhagytuk és Méneláus feleségének felkereséseért ennyi veszedelemre adtuk magunkat s ennyi halálos ellenségeket szereztünk magunknak és a mint magad is mondád, ennyi méltóságos királytól és rokonainktól kellett megválnunk. És midőn e nagy háboruságnak és indulatunknak oka a világ eleibbe terjed, íteld meg magad, ha gyalázatot érdemlünk-e, vagy becsületet? Nem jobb lett volna Palamedes királynak otthon a maga országában vigyázni, körülte valókra gondot viselni, mintsem kinos sebekben veszni és testét idegen földön eltemettetni; holott a többiről is ugyan csak azt mondhatjuk, kiket ennek a földnek setét gyomrában hagytunk. Látni való dolog, a világnak nemes és főrendei mind ebbe a helybe gyültek; ha abba mesterkedünk, hogy azok itt végezzék életüket, megfosztjuk a földet az uri rendtől és paraszt állapotra állítjuk az egész világot. Mindnyájan tanulhattunk a Hektor példájából, a többiközött én is eleget tanultam ebből: mert a mint az a hatalmas vitéz egy órában elveszett; az élők sorából is kiesett, ugyanezt várhatják mások is, azt várhatom én is magamra, a ki nem vagyok sem jobb, sem erősebb Hektornál. Mihez képest, hozzám szabadon eljöhettek, de magatokat haszontalan munkában töritek; mert ideje volt bucsut vennem, azt is vettem e veszedelmes hadakozástól. Sőt eddigi becsületemet hogy szempillantásig való halál elfordítsa, tovább nem kockáztatom. Azonban, ha találkozik is jó híres-nevemnek rágalma-zója, nem sokat gondolok véle; mert nem látom olyan egyenes erkölcsű embert, kihez holta után háládatlan nem lett volna e világ, sőt könnyebben felejtkeznek el az emberek, mint jóval fizessenek a szolgálatért. E három görög fejedelmek eleget munkálódtak, minden mesterségeket megvetették; de sem Agamemnon kérése, sem ezeknek törekedése nem használt Ákhilles előtt, hanem ő csak azt adta tanácsul, hogy minekelőtt elfogynak a nagy nemzetségből való királyok, addig keressenek békességet és jó móddal kössenek barátságot Priámussal. Ulysses, Diomédes és Nestor visszamennek a válaszszal Agamemnon királyhoz és rendszerint eleibe adják az Ákhilles választ. Mihez képest Agamemnon közönséges gyűlést hirdet, a hol midőn jelen

volnának minden fejedelmek, hadnagyok, urak és nagy rendek megjelenti nekik Ákhilles szándékát és azt is, hogy ezentul nélkül, el kell lenniök; mert a további hadakozásra semmiképpen nem volna kedve Akhillesnek; megjelenti azt is mi formában javallja a hazájokba való békességes térést és Priámus királylyal a kibékülést. Ezeket eleikbe adván, kéri mindnyáját a nagy rendeket, hogy kiki szive állását és akaratát kedvezés nélkül megjelentse és annál tovább beszédét nem nyújtja Agamemnon. Méneláus lévén a szólásban az első, neki semmi részben nem tetszik az Akhilles tanácsa és a béke-kivánást illetlennek állítja, Hektor és Deiphobus halála után, holott azótától fogva a trójaiak félhaltak inkább mint elevenek. Azon kívül ámbár Akhilles megvonja is magát — ugymond Méneláus — de még sem szakad meg a mi reményünk, hogy ezentul már győzedelmünk ne lenne Priámus király ellen. Ulysses mindezáltal és Nestor ellene mondanak Méneláus tanácsának, mondván: nem csuda, ha Méneláus nem kívánja a szép békességet és honába való visszamenetelt, mert neki kedve esze abban forog, minő uton juthasson elvesztett feleségéhez Helénához: mert ha elveszett Hektor, fennvagyon az öcscse Tróilus, a ki hasonló bátorsággal és erővel bir, a ki vitézi magaviseletéről elégséges jeleket hágy csaknem mindennap táborunkban. Ha Deiphobus elment az élők sorából, helyébe maradt a rokona Páris, a ki végbeviszi az öcscsének tisztét; mihezképest ezek is mindenekben a békét és a visszamenetelt javallják. De Kalkás a Trója árulója és papja, mintegy fergeteges dühös eb, felkiált a görögök közt ilyen szókkal: hatalmas királyok és fejedelmek, mit miveltek? ne bolondoskodjatok és az istenek ígérését semminek ne véljétek! mert azok énnékem minden bizonynyal jelentést tettek a ti győzelmetekről: minő rettenetes dolog az istennek végzését bontogatni. Azért, bátran legyetek, egyenlő akarattal fegyverbe öltözzetek és a trójaiak ellen vitézi módon emberkedjétek; addig meg se lankadjon a ti kezeitek, mig rajtok győzelmet nem arattok, mivel nem szenved változást az istennek ígérétei. Kalkás papnak ilyen biztatására nézve felzendülnek a görögök mindnyájan, bátorságot vesznek és Akhillessel semmit sem gondolnak, akár megyen segítségökre, akár nem, nálla nélkül is egyenlő akarattal felajánlják magukat a trójaiak ellen való hadakozásra.

A tizenegyedik harczról.

Eltelvén a két hónapig tartó frigy és a hitelesített kötelességek alól felszabadulván, elsőbben is a görögök seregeket rendeznek és táborba szállnak mind a sik-mezőre. Kiket látván az ázsiiaiak készen lenni, ők is minden késedelem nélkül rendezett seregekben kimennek ellenek: és megütközvén a két nagy tábor, veszedelmes haraggal rontják és vágják egymást. Mindazáltal, mindkét részről egyaránt vesznek az emberek; de Tróilus mind untalan eszében tartván az ő bátyja veszedelmét, nem volt nyugodalma, méltó bosszút kívánván állani rokonaiért; ahozképest, válogatott sereget gyűjt tanult és vitéz barátai között és azokkal ő is kiűt Trója városából és véletlenül megütköznek a görög táborral, igen nagy csapást és bontást indít közöttük. Ő róla is azt írja Dáres Frigius, hogy az nap közel ezer embert vágott volna le ellenségei közül; nap estig tartván akkor a harcz elestelednek és sötétben térnek bé a városba.

Másod nap a tizenkettődik harczot kezdik el; ekkor a görögök is elbusulván magukat, a gyalázatot magukról leakarván rázni, mivel annakelőtte már több izben győzedelmeskedtek rajtok a trójaiak: kiváltképpen Diómédes nyugodt seregekkel menvén ki a táborból a harczba, iszonyu vérontást tesz; de maga kezével is sokat hullat el a trójaiak közül. Látván Tróilus Diómédesnek olyan nagy erejét és kegyetlenségét a társai ellen, ragadja dárdáját fegyverhordozójától és egyenesen a görög fejedelem ellen indul, kit bátorsággal vár be Diomédes és nagy keménységgel összeütköznek, dárdáját elrontja Tróiluson; mindazáltal a fegyver-derék miatt nem sebesithette meg Tróilust. Hanem Tróilus oly szörnyü csapást tészén amazon, hogy nyakra főre bukik le lováról és halva marad Diomédes a földön. Akkor Tróilus is szemére hányja Diomédesnek a Briseida szerelmét, mondván: most már lesz mivel dicsekedned Kalkás leánya előtt. A görögök mindazáltal ott összecsoportosodván, nagy munkával felveszik Diomédest és a lovak lábai alól kihuzzák s paizsra téve mint egy halottat a sátrába viszik a görög táborba. Látván Ménelaus a Diomédesen esett halálos sebet és lováról való leesését, halálra szánja magát Diomédesért és Tróilus ellen szándékozik, hogy mássát adja a mit cselekedett Diomédesen; de Tróilus hátra nem állván előle, kapja azon dárdát, melylyel Diomédest megsebesítette, mivel annak a nyele még el nem romlott volt és ugy ökleli Ménelaust is, hogy az is leesik a lováról és borulva

köszönti a földet: a kinek is segítségére csakhamar ott teremnek a nagy görög seregek és kapván Méneláust, azt is paizsra teszik és úgy viszik a táborba. Értésére esvén Agamemnonnak ezen nagy embereknek és többeknek is, sőt a görög seregeknek veszedelme, nagy sietséggel lóra fordul, új segítséget vivén a görögök mellé, kikkel kegyetlenül igyekezik bontani, oszlatni és fogyasztani a trójaiakat. Azt is észrevevén Tróilus, annak is elene indul, megütközik véle és dárdájával leveti lováról, megsebesíti a királyt; mindazáltal nem halálos sebbel. Ezekhezképest gyarló reménysége lévén Agamemnon királynak a győzelemhez, éjszakára közelítvén az idő, félben hagyja a harcot és mentől hamarább beküld Trójába Priámus királyhoz, hat hónapig tartó békét kíván tőle. Mire nézve Priámus király gyülést hirdet a városban és noha sokaknak nem tetszik a frigy megengedése, mindazáltal mert az ő hivei közül is sokan kaptak sebet, ezeknek gyógyítására nézve frigyet köt és hitelesített mind a két fél által. Azalatt Briseida azon nap az atyja kedve és akarata ellen is a Diomédes látogatására elmegyén, sebeit tisztogatja és kötözi és Tróilusról elfelejtkezvén, kihez való férjhezmenését tovább nem remélhette. Diomédeshez ragaszkodik egyedül, úgy értekezik vele, hogy ha sebeiből kigyógyulhat, minden halogatás nélkül feleségül vegye Diomédes. De Agamemnon királyt nagy szorongatás fogja el és busul kétségbeesvén a trójaiak győzelme miatt és maga mégyen Ákhilles sátorába az idős Nestor kapitányt vivén el magával, kit Ákhilles tisztelettel és nagy méltósággal fogad s viszen bé sátorába, jó kedvet mutatván a királyhoz. Akkor kérleli Agamemnon Akhillest, hogy ne vonná el magát teljeséggel a hadakozástól, hanem menne ki ő is a görögök segítségére, holott tudja s hallja minden nap a nagy veszedelmet; de csak nem indíthatja fel s nem veheti semmire Akhillest. Mindazáltal minthogy igen szerette Agamemnon Akhilles, az ő barátságáért minden hadát oda ígérte, úgy hogy a Mirmidonok fegyvert fogván harcoljanak a többi görögökkel; de hogy ő maga ki nem mégyen, ne csudálják, mert igen megszomorodott elmével van, látván, hogy semmi jó tanácsa nem kedves a görögök előtt. Mindazáltal aziránt való jóakarátát is nagy megelégedéssel veszi Agamemnon és Nestor. Ezzel Akhillestől visszatérnek magok sátrukba. Ekkor a hat hónapi frigynek is ideje eltelvén, mindenfelé dobot üttet Agamemnon király, készülőt fuvatnak az egész táborban, melyet hallván Akhilles, ő is parancsol a Mirmidonoknak és maga elkészíti őket szép fé-

nyes fegyverekkel és rendezett seregekben kiállítja, minden se regnek eleibe csaknem földig érő zászlókat ad és könnyhullatásai között kíséri ki a mezőre a szép hadat. A görög tábor már a trójaiakkal összeütközött és nagy rikoltással vittak egymás ellen, az Akhilles seregei is lassu lépésekkel, közelgettek a harczhoz. E harczban az ázsiai vitézek derekasan forgolódtak és a görögöket keményen megverték, noha az athaenei vitéz kapitány Ménéstéus, mint hatalmas bajnok óltalmazta és biztatta a görögöket, a mire érkezvén Tróilus, egyenesen neki fordul, hatalmas erővel leveri lováról Ménéstéust. Ugyanekkor a mirmidonok közül is felette sokat levágot, de minthogy a nap le kezdett nyugodni, ők is véget vetnek a hadakozásnak és bétérnék Trójába. Alig várják a virradtát, hogy jóreggel ismét kimehessenek a városból, a görögök ellen nagy haraggal kiindulnak, úgy hogy akármikor annál erősebb harczot egyet alig tehettek. Polidamás és Filimenis királyok Thoás királyt elfogják és kötözve Trója felé indítják, de nagy erővel utolérvén őket a görögök, kiváltképpen a mirmidonok, erős harczczal ellene állanak a trójaiaknak. Ezt észrevevén Tróilus, siet a mirmidonokra és azok közül sokat megsebesít; de összecsoportosodván a mirmidonok, hatalmasabbak kezdenek lenni és Tróilust elevenen igyekeznek elfogni, mivel már lováról is leverték őt. Eközben érkezik Páris az ő hadaival és sűrű lövöldözéseket tévén a nyilakkal, visszafordítja a mirmidonokat és Tróilust megszabadítván ujolag lovára ülteti. A Tróilus megszabadítása felett igen megszorodnak a mirmidonok és ujolag bosszuállásra igyekezhvén, kemény harczot kezdenek, sokat ellenségek közül elfogyasztanak, Priámus király fiai közül is egyet Emárgaron nevűt megölnék. Tróilus ezért lóra kapván és bátorságot vévén, minden tehetséggel azon van, hogy mind a maga személyéért, mind a rokonáért bosszút állhasson, Páris és több vitéz fejedelmek véle lévén, biztában nagy bátorsággal a mirmidonok seregére mégyen azokat vágja, hullatja és pusztítja kegyetlenül. Mindazáltal nehéz volt a mirmidonok ellen győzelmet kivívni, mert azok próbált és tanult vitézek voltak; de hogy a trójaiak sokaságát ki nem állhatták, ott a harczmezőn valami régi árkos hely lévén, sáncz módjára abba szorulnak és onnan is vitézi módon harcolnak velök. De Tróilus, mint sértegető ösztön, mindenütt oldalok mellett és hátukon lévén, nem maradhatnak miatta; hanem nagy része elvész a mirmidonoknak. Hire futamodik a mirmidonok veszedelmének, maga Agamemnon Méneláussal és a nagy Tela-

mon Ajáxxal, Ulysses és Diomedes királyokkal, mivel már Diomedes is sebeiből kigyógyult volt, segítségökre mennek a mirmidonoknak és ott mindjárt mindkét részről iszonyu vakmerő módon kezdenek harczolni, a görögök sem akarván veszedelemben hagyni társukat, a trójaiak sem akarván győzelmük mellől elállani. Mihezképest, nagy erővel támad a sokaság a trójaiakra és minden kiméllés nélkül rontják, pusztítják őket. De Tróilus látván veszedelmét nemzetének, halálra veti magát és a hadnak abba a szárnyába mégyen, a hol legnagyobb veszélyben forogtak a trójaiak és a megszorult népet biztatni kezdi, maga legelől sérényen forgolódik, egy igen nehéz és széles vasu dárda lévén kezében: a görögöknek az előljáróit kezdi csapkodni; úgy hogy a görögök alább kezdenek hagyni a dologban. De a nagy Telamon Ajáx is érkezik s kísérgeli a görögöket; és ennek a vitéz hadnagynak embersége által a görögök ismét felülkerekednek, helyekből kitolják a trójaiakat és a harczterét elkezdi foglalni.

Ez volt a tizenhatodik nevezetes harcz a görögök és trójaiak között, melyben hihetlen mily sok vitéz veszett el mindkét részről. De Tróilus mindenekfelett a mirmidonok ellen dühösködött és azoktól semmiképpen nem akar elszakadni, hanem egész haragját rajtuk akarja kitölteni, annyira erőt is kezdett venni a hatalmas embereken is, hogy senki már ellene nem támadhatott, a kin győzelmet nem vett volna; mihezképest, a görögök ismét el-lankadnak, a nyereséggel elfoglalt harczterét az ellenségnek hagyják és kedvek ellen is hátat kezdenek fordítani, kiket semmiképpen a hadvezérek vissza nem téríthetnek; hanem megfutamodván, a trójaiak mindenütt nyomukban vannak és sátrokig a tábor helyiségéig nyomják őket: a hol nem szünek Tróilus, hanem a tábor helyén is szüntelen kegyetlenkedik és a sátrokból százkat vont ki a nagy rendek közül és azokat rabságra küldi Trójába, hátra kötött kezekkel és úgy véget vetett azon napi harczolásnak és azzal mind a két rész a maga helyén telepedik meg. A mirmidonok lakhelyökre telepedvén, sebesek sokan voltak közöttök; kik pedig elestek a harczban, száznak találták fel a holttestét, kik keserves panaszt tévén, igen megszánja őket Ákhilles és könnyhullatás nélkül nem hallgathatja jó barátainak és vitéz szolgálójának veszedelmét, mi miatt éjszakának ideje érkezvén, étel nélkül fekszik le, de semmit azon éjjel nem alhatott; sőt nagy nyughatatlansága volt a sok gondolkodás miatt, a miért is boszszuállásra szánván magát hol a trójaiak ellen, hol a görögök

ellen törődik magában, hogy tanácsának nem volt tekintélye a rendek előtt. Másfelől eszébe jut Polixena is; hogy Priámusnak tett ígéretei mellől eláll, annál inkább elmetsződik minden reménysége és nem hitetheti el magával, hogy leányát neki házastársul adja, ha újabb újabb bosszuval illeti fogadása ellen. Féltől is, hogy a királyné Hekuba, állhatalanságát szemére hányja. Ilyen gondolkodásokban egy néhány napot töltött el Ákhilles, kétségben forgatván akaratát, minek legyen elkövetője.

Azalatt ismét harczra készülnek mind a görögök táborában, mind Trója városában és ez a tizenhetedik harcz közöttök. Összerohanván a két tábor, iszonyu méreggel vivnak egymással, a mely harcznak hét egész napig szünete nem lesz. De Ákhilles meggyőzetvén a Polixena szerelmétől, ugyancsak nem megyen a hadba: a hol a görögök főrendei közül számosan veszvén el, Agamemnon meglankad annyi rendek halálán és békéért küld bé követet a fényes Iliumba, de a trójaiak békét nem kötnek tovább, hanem csak addig, míg a holt testeket megégetik és szokások szerint eltakarítják.

Hamar eltelvén ennek a rövid frigynek ideje, ismét kimennek Trójából a kirendelt seregek és ismét kegyetlen harczot kezdenek. Ez volt a tizennyolczadik derekas harcz közöttök és rettenetes vérontást tesznek mind a két félen levő vitézek. Ekkor találkozik Méneláus Páriszal, a kik között nagy gyűlölség volt régtől fogva Heléna miatt, kik az egész veszedelemnek mindketten okai voltak. Ezek egész gyűlölséggel ütköznek meg egymással, annyira, hogy mindketten levetik egymást lovukról az ütközetben. Vitéz Polidamás is összetalálkozik Ulysessel, kik mindketten hatalmas vitézek lévén, ember módon oltalmazták magukat egymás ellen. Ménéstéus az athaeneiek vezérlő fejedelme, Anténorral szembetalálkozik, ki ellen felindulván, erős ütközetet teszen vele és lováról a földre teríti, Filimenis, egy ázsiai király, Agamemnonra találván, annyira elöveszi és csapkodja, hogy csak nem életének is végét érte volna, ha a nagy Telemon Ajáx nem érkezett volna az Agamemnon segítségére; a ki Filiménist letaszítja dárdájával a lováról és nagyon megsebesíti. Priámus királynak volt egy fia, ki egyszersmind másod magával született a világra: ezt Brunónak hitták; éppen vitézségre termett ifju volt: erre hirtelenséggel rárohanván Artilógus a Nestor fia, úgy találja vágni, hogy azon csapás miatt leborul a földre és mindjárt meghal. A Brunó elestén nagy zudulás lesz a trójaiak között és csakhamar értésére adván Tróilusnak; a ki

sírás nélkül nem hagyhatja a hallomást: de nagy haragra indul fel, minden halogatás nélkül mégyen a görögökre, válogatott hadaival együtt; kiket meg is szalasztott volna, ha a mirmidonok serege vitézi módon ellene nem állottak volna. M hezképest békét hágy Tróilus egyéb ellenségének, hanem minden haragját fordítja a mirmidonokra és azok között oly kárt s csapást tesz, hogy nem állhatván a nagy vitéznek erejét a mirmidonok, megfutamodnak és utánnok az egész görög tábor is hátat fordít, kímélet nélkül éppen a sátrokig kergetnek és pusztítanak a trójaiak. A tábor helyén pedig lovokról is leszállanak az ázsiai vitézek és a sátrokból kihuzván a görögöket, kegyetlenül pusztítják, vágják s vesztek őket; mihezképest rettenetes kiáltás indul a táborban és sok sebesülteknek jajgatásai *echo* hallatszik adni a tábor felett. Azon időben a kegyetlen Ákhilles, sátorának ajtajában állván, tudakozódik, hogy a nagy zürzavarnak és szörnyű rikoltásnak mi lehessen az oka, minek hasonmását a táborban még eddig nem igen hallotta? A szaladó emberek felelnek és mondják neki, hogy a trójaiak győzedelmet vettek a görögökön a táborig üzték őket, de ott sem maradhattak meg a szegény görögök; mert onnan is őket és pedig minden szánalom nélkül ölik s vesztegetik, magadra is vigyázz (azt mondják Ákhillesnek), hogy majd a sátorod eleibe is elérkeznek rendezett seregben a trójaiak többen ötvenezernél; és ha fegyver nélkül találak, hidd el, néked is veszned kell miattok; mert vitézeidet is a mirmidonokat annyira elhullatták, hogy csak egy néhányan maradtak meg közzülök: az látni való dolog, hogy valamely hatalmas ember fel nem támad a görögök mellett, most épen utolsó veszedelemre jutott ügyök.

Ezen szókra nagy haragra gerjed Ákhilles, úgy hogy elfelejtkezik mind a Polixena szerelméről, mind a Hekubának tett fogadásáról és mindenestől fogva elfordítja elméjét, fegyverbe öltözik, nagy hirtelenséggel lóra fordul, mintegy megéhezett farkas sietvén prédájára, a trójaiakra talál, mint valami bárányokat csapkodja őket a földhöz, kinek jelenléte híre futamodik csakhamar mindenfelé; mert a két karján csorog le a trójai vitézeknek vére és beteríti egy darab helyen a földet ellenségének testeivel. A mit midőn megértett volna Tróilus, egyenesen miudjárt Akhillesnek felkeresésére megindul és egy idő múlva rátalálván, Akhilles is kegyetlenül megtekinti őtet és rettenetes haraggal a két hatalmas vitéz viaskodván egymással, Tróilusnak kedvez a szerencse; mert oly sebeket ejt ellenségén, hogy egy

nehány napig kénytelenségből el kellett vonni magát Ákhillesnek és idejét sebeinek gyógyításával tölteni. Tróilus pedig akár olyan sebeket nem kapott Ákhillestől, mindazáltal annak a hatalmas vitéznek keze sulyát igen megérezte; mert a fegyverderékben is az ütéseknek helye sokáig meglátszott rajta, úgy hogy azon ütközetben egyik sem maradhatott meg a lova hátán, hanem mindenik a földön maradt gyalog szerben és mind addig sem szüntek a hadakozástól, a míg a setét éjszaka két felé nem szakítá őket. Ekkor hát napig tartott a harcz reggelektől fogva estvékig. Megértvén Priámus király Ákhillesnek szövetsége ellen való cselekedetét, csudálkozva megszomorkodik és nejét Hekubát hivatván, őt is kezdi pirogatni, mondván: látod-e ha mindenestől fogva a te tanácsodat fogadtam volna, engemet mily nagy gyalázatba hoztál volna? sőt mindnyájunknak veszedelmét siettetted volna; mert kitetszik most is, hogy Ákhilles hamisságban és csalárdságban igyekezett. De Polixenának sem kis bánata lett, mert neki is reménysége és kedve lévén Ákhilleshez, sajnálta házasságától való megválását. A nagy sebekben Ákhilles sokáig ágyban feküvén, hat hónapra meggyógyul és előbbeni egészségét visszanyeri; de nem felejtethi a sebek miatt szenvedett gyötrelmét és felkelvén ágyából, gyakran emlegeti Tróilust, hogy nem szünik addig, míg rajta méltó bosszuját nem állja.

Az előbbi hadakozásból egy ideig pihenést vévén mindenik fél, nyugodalmuk után harczra készül, oly készüllettel, hogy vagy jóra, vagy roszra váljék el egyszer a dolguk: mihezképest, soha sem igyekeztek annyira egymás ellen, mint e tizenkilencedik hadakozásban. Ákhilles minekelőtte lovára felülne szólítja vitézeit a mirmidonokat; és azok előtt panaszt tesz: tudjátok — ugymond — mennyi bosszút szenvedtünk mindnyájan Tróilus miatt. Itt van a mirmidoni nép, kinek egész Görögországban nem volna párja, mind elhullott, elaprósodott miatta; im a testemen levő mély seb-helyek mennyi bizonyosságot tesznek az ő gonosz szándékáról, hogy azért gyalázatunkra rajtunk ne maradjon a kisebbség és neki ne engedjük a győzedelemnek dicsőségét: intlek s azon kérlek benneteket, hogy szemeteket s minden munkátokat csak ő rá fordítsátok, utánna leskelődjete és midőn nagy sokasággal körülveszitek őtet, le ne vágjátok, se el ne fogjátok, hanem nekem hirt tegyete, hadd mehessek én melléje és karjaimmal állhassak bosszút. Ilyen értesítéssel bocsátja el Ákhilles a mirmidonokat. Azonban a harcz növekedik na-

gyobbra és nagyobbra, növekedik a kiabálás, mi miatt az egész harcmező nagy zavarba van, szembe állott az erő az erővel; a vitéz vitézzel összeütközik: a harag akar bosszút állani a haragon; van nagy tolongás a sokféle nemzetek összeegyedése miatt az egész trójai harcmezőn. Talpon áll a nagy vakmerőség; mert egyik sem akar engedni a másiknak, mintha azon naphoz kötötték volna minden szerencséjüket. Tróilus minden ázsiai vitézek felett forgolódik nem messze a mirmidonoktól, kinek tömérdek serege előtt hullanak a görögök; maga részéről pedig a fővezérlő görög urakat keresi, hogy azokon bosszuját tölthesse. Kinek serénységét, vitézi magaviseletét ki nem állhatván a görögök, hátra kezdenek állani és egész délig annyira harcolnak rajtuk, hogy megszalasztja őket és sátorok felé kergeti. Azonban, érkeznek a mirmidonok is, a kik voltak még mintegy két ezeren és Ákhilles parancsolatát szemök előtt tartván, vitézi módon nagy bátorsággal visznek segítséget a görögöknek, a mely segítségen ismét megvidulnak a görögök és mintegy újabb erővel fognak fegyvert ellenségek ellen, egymást megszólítván, harcot ujtanak, a mezőre ismét kiterjednek és ember módon kezdik viselni magukat. De a mirmidonoknak a parancsolat szerint csak arra volt gondjuk, hogy Tróilust vehessék körül, mint kerithesség hálóba, a mely eselekedetnek eléggé megadták az árát; mert nem hinné az ember, maga óltalmában mennyit vesztett el ugyanott Tróilus és mennyit ejtett halálos sebekbe közülök. De midőn Tróilust senki meg nem segítte s az ellenség ezerivel volt körülötte, lováról leverik, jó lovát dárdákkal átalverik s megölik, magát is egynehány helyen megsebesítik, sisakját fejből kiütik, a válla felett levő fegyver-derekától is megváltván, minden reménység nélkül harcolnak, a mint bírhatta magát, a sok sebek és ütések miatt elbágyadván. Végre oda érkezvén Ákhilles s látván abban a veszedelemben forogni Tróilust, ragadja pallosát és ő is csapkodván hozzá, végre fejét veszi az az elbágyadt embernek. Kinek a fejét ragadván, a lovak lába közé veti, egyéb testét pedig egy lónak a farkára kötteti, és kegyetlenül hurczoltatja a táborban szélyel. Én csudálkozom Homéruson, minő arczczal kezdett az Ákhilles dicsőítéséhez olyan galádul és annyi hazugsággal. Igaz dolog, az Ákhilles erejét, vitézi bátorságát, senki nem tagadhatja, mert annak jó maga viselésével sokszor csudálatos jeleit adá, mindazáltal nem kellene tovább menni az igazság zsinóránál, hanem kinek kinek valósággal jobb volna írni állapotáról, mintsem hamissággal toldani magaviseletét;

mert az olyan annál nagyobb kárt tészén, mint hasznót a nagy embereknek dicséretében. Ha a Tróilus, különösen a Hektor tetteivel összehasonlítja az Akhilles munkáit; ezeknél nem dicsérheti, sőt ha az igazságot kell szólni, a vitézségnek törvénye ellen vesztette el Akhilles mind Hektort, mind Tróilust; mert az egyiket lopva verte által véletlenül; a másiknak a más emberek kezei között ütötte el a fejét. Holott ha ezeknél jobb lett volna, akkor győzedelmet kellett volna venni rajtok, midőn egynehány izben velek harczolt; de gyakrabban erővel ragadták ki Hektor kezéből s alig volt reménység életének megmaradásához. A mi nagyobb ezeknél, nem vitéz emberekhez illő eljárást követett el a jó Akhilles, midőn meggyőzött ellenségének holttestén kegyetlenkedett; mert tudni való dolog az, hogy a szunyogok is eleget szihatnak a meghalt oroszlánnak testén. Ehez képest csudálható a nagy erejű Akhillesnek ilyen cselekedete. Midőn azért ilyen illetlenül saját gyalázatukra bánnának a Tróilus testével, értésőkre esvén a Tróilus esete a trójai fejedelmeknek, Aenéás és Polidamás igen megboszankodnak. Páris pedig keserves sirásokra fakad kedves rokonának halálán, a trójai vitézek is mindnyájan megindulnak rajta és nagy sereggel összegyűlnek, hogy a Tróilus testét elnyerhessék; de a görögök sokasága miatt semmiképpen hozzá nem férhetnek. Memnon király mindenek felett megindulván a Tróilus halálán, ragadja fegyverhordozójától éles dárdáját és tüstént Akhillesre rugaszkodik, teli torokkal megszólítván és ilyen szókat mondván neki: oh hitezegett és kegyetlen áruló, minő arczczal kellett tenéked ilyen méltóságos királynak nagy hirű fiát, ilyen gyalázzal mocskolnod? hogy nem általottad a lovad farkán hurczoltatni a királyi vérből származott testet. Azon szók után nagy sebességgel megökleli dárdájával, úgy hogy a nyeregbe is alig maradhat meg, azután éles törét ragadván, föbe kezdi csapkodni és sisakját fejéből kitaszítván, oly sebet ejt rajta, mi miatt lefordul lováról Akhilles. Ezen esetén Akhillesnek a trójaiak neki bátorodnak és a Tróilus testét a görögöktől elnyerik, ámbár maguknak nem kevés veszedelmével. A mirmidonok Akhillest a földről fölveszik és lovára ültetvén, a seregek közül elviszik, a sebet békötik és vérét megállítják és mintegy óra mulva észre térvén Akhilles, megemlékezik Memnonról, a ki miatt nagy gyalázzal szenvedett, ismét a hadba menvén felkeresi Memnont, ott ujlag összetalálkozván, egyideig kegyetlen harczot tesznek egymás között; de bágyadt lévén, Akhilles az előbbi seb miatt, el-

vonja magát mások segítsége által és így menekedik meg Memnon királytól. Azalatt lenyugodván a nap, véget vetnek a hadakozásnak, kiki a maga szállására letelepedvén. Egymásután hét napig tartott ez a veszedelmes harc közöttük és addig egy nap sem volt szünete a vagdalkozásnak. A hetedik napra a főorvosok segítsége által felkél Akhilles is a sebeiből, melyet Memnon ejtett volt rajta; és mivel nem felejtheti a bosszút, kimégyen a harczba, minden szándéka csak a lévén, mint torolhassa meg a rajta történt fájdalmat, a mirmidonoknak megparancsolja, hogy reá vigyázzanak, utánna járjanak mindenütt és ha kézrekeríthetik s sokasággal békeríthetik, adják értésére neki, hadd tehesen maga kezével bosszút rajta. Nagy harc támad az erős nemzetek között, a sűrűségben ismét összetalálkozik Memnon Akhillessel, a kik nagy bátorsággal és dühösséggel megütköznek egymással és mindketten kitaszítják egymást a nyeregből, úgy hogy a földön gyalog szerben viaskodnak egymás ellen. De csakhamar oda érkezik a mirmidonok serege és úgy elborítják és körülveszik Memnon királyt, hogy senki feléjük sem mehet segítségére. Mit észrevevén Akhilles, csakhamar rajta terem oly haragos ellenségén és felette sok sebet ejt rajta, úgy hogy Akhillesnek lába fején folyna le a Memnon király vére. A mig szólhatott Memnon király, keményen szidalmazza Akhillest, ilyen szókat mondván neki: hol vagyon a jó bátorság és vitézség benned Akhilles? így kell-e meglopnod ellenségedet? a ki igaz vitéz volna, nem várna időt arra, hogy mások nyomorítsák el ellenségét, hanem szembe menne a vitéz a vitézzel: te pedig lopásnál egyebet nem tanultál Priámus fiain: elég gyalázat más ember rabján tölteni ki a bosszudat, én ugyan örömet meghalok, mert ellenségeim között elég jeleket hagytam vitézi bosszúállásomnak; de bidd el — nem vagyok hamis jövendő — három nap alatt néked is e lesz a virágod. Ezen szók után megváltik életétől a vitéz király. A seregek többi részén is mindenütt hatalmaskodik a kegyetlenkedés; mert Ménéláus, az erős Diomédes és az athaenei vitéz fejedelem Ménéstéus, annakfelette a nagy Telamon Ajáx nyugodt seregeket visznek az ázsiaiak ellen, kik miatt igen kezdenek elhullani a trójaiak és lassan hátrább állván, a nagy város kapuja felé tartanak, végre seregenként bémennek Trójába és a város kapuit s annak zárjait megerősítvén, a kőfalakat veszik elejökbe nagyobb bátorság okáért. Sokat künn hagyván mindazáltal közzülők, kiket éles fegyverekre hánytak a vitéz görög fejedelmek.

Ákhillesnek és Párisnak haláláról.

Miután a trójaiak egy ideig zár alatt tartván a kapukat, a mint lehet óltalmazzák magukat, gyógyítják a sebesülteket, a Tróilus testét is felviszik a fényes Iliumba, a királyi udvarba; kinek teste felett Priámus király feleségével Hekubával együtt nagy szomorúságban vannak, Polixena és Heléna is Párisal együtt keservesen siratják olyan rokoaukat, kit mindenekfelett szerettek. Az egész városból is sokan összegyűlnek mindenféle rendek, csak a nagy sohajtozásokkal töltik idejüket, megújulván benne a Hektor és Deipobus halálok felett való keserűség, nagy rettenéssel és félelemmel jövendőlvén magoknak végső veszedelmet, halva látván feküdni a városnak erős oszlopaait. Azalatt Priámus király követeket küld Görögországba és egy ideig tartó frigyet kíván tőlük; mit örömet megadnak és arról szokás szerint erős hittel kötést tesznek. Azalatt Priámus is nagy királyi költséggel temető helyet készített és igen drága koporsóba helyeztetvén a testeket, nagy pompával temetteti el mind Tróilus, mind Memnon királyt. De Hekuba királyné keserves szorongatásokat szenved, törődik s nyughatatlankodik éjjel nappal, mi módon állhatná bosszuját Ákhillesen, a ki fogadástételeivel őtet megcsalta és egynehány vitéz fiait kegyetlenül keserves halálra jutatta. Hasonlóképpen akarván neki fizetni, hivatja Párist, a fiát, kinek nagy zokogásokkal keservesen így szól: szerelmes fiam Páris, jól tudom, az istentelen Ákhilles mily hamissan fosztott meg engemet, kedves fiamtól, mint a szemem fényétől, Hektor és Tróilustól. És már engemet árván hagyott, mint a megszedett szőlőtőt elpusztított; holott veled együtt csak azok valának az én vigasztalásaim. Nem tudok egyebet mit mondani, hanem csalárdul cselekedett másokkal, csalárdul fosztotta meg az anyákat gyermekétől; méltó neki is hasonló csalárdsággal elveszni. Tudod, a boldogtalan Ákhilles mennyit járt utánam hogy leányomat Polixenát neki adnám feleségül: mihezképest én izenni akarok neki és behivatom a városba, időt rendelvén, mikor jöjjön el az Apolló templomába, ha velem és leányommal találkozni akar. Te pedig ugyanott rejtek helyben fegyveresen légy készen, a kikben bizol azokkal; és reá rohanván, fegyvereddel állj bosszut rajta vitéz rokonaidért. Páris anyjának keserves kérésén megindulván, rá veszi magát mindazokra, a miket Hekuba királyné eleibe adott: és a jobb vitézek közül huszat maga mellé választ, kikkel lesben megvonja magát az Apolló templomá

mellett; és mindjárt sietséggel követet küld Ákhilleshez hivatván őtet beszélgetésre. A boldogtalan Ákhillesnek is megvakítja szemét a szeretetnek indulatja, jövőről semmit sem gondolkodik, hanem a Nestor fiát Antilókust, legkedvenczebb barátját felkeresi és midőn csak ketten mennének Trója városába és az Apolló-templomát elérték volna, kiugrik Páris rejtekéből Ákhilles ellen és a fegyvertelen vitézt éles tőrökkel kezdik csapkodni. Páris pedig jó tegzes lévén, három mérges nyilat lövő Ákhilles testébe teljes erejével. Volt mindazáltal Akhillesnek köntöse alatt egy nagy hancsárja az öve megett és abban a hirtelenségben felső köntösét egyik karjára tekeríti; másik kezében ragadja hancsárját; ott is az ellenség közül hetet hamar megöl. Mindazáltal tovább nem birhatván magát, mind Antilókussal együtt elesnek: és ilyen csalárdsággal kegyetlenül megöli őket Páris, kiknek testeit hollókkal és kutyákkal akarta megégetetni Páris; de Heléna kérésére ezt nem cselekedte, hanem a közönséges piacra vonatta ki őket; hogy a kik látni akarják, szabadon nézhessék.

Az Akhilles elstén örülnek a trójaiak, mert ismét reménységet vesznek maguknak, hogy ha ez a kegyetlen ellenségek elveszett már, a ki mint ragadozó farkas hordotta el őket, nem lesz ezentul annyira kitől félniök; a görög táborba is hire futamodott azon veszedelemnek, Agamemnon követeket küld bé Priámus királyhoz, hogy adja ki Akhilles és Nestor fiának Antilókusnak testét a városból a görögök kivánságára, akár csak az öreg Nestor hült tetemét láthassa jóreménységben felnevelt fiának. Oda engedte Agamemnon kérésére Priámus király a testeket, kiket midőn a görög táborba vittek, a görögök mélyen megszomrodnak és elmerengenek az Ákhilles halálán, mondván: Im mint vészett minden reménységünk! lehetetlen már Priámus királyellen való szándékunkat hogy végbevihezzük! mily haszontalan füstbe ment ennyi ideig való fáradságunk, veszedelmünk és költségünk! összegyülvén mindazáltal a görög fejedelmek, ismét követeket küldenek bé Priámus királyhoz, azon kérvén őtet, hogy engedjen temetőhelyt a város kerítésén belől, mit Akhillesnek örök emlékezetére nagy költséggel fölépítsenek. A ki a timbriai kapun belől ad helyet a temetésre; a hol minő nagy költséggel építenek a görögök, annak leírása nem szükséges s a történet sem említi. Agamemnon király közgyűlést hirdet az egész görög nemzet között. Mik midőn össze gyűltek volna, így szól a fejedelmekhez: hatalmas királyok és nevezetes urak, kik

ennyi veszedelmes harczokon keresztül még eddig megmaradtatok, lássátok mi tévők legyünek ezentul, ha Trója alól elmenjünk-e, hazánkat már valahára és hazánkban elbagyott nemzetünket meglátogassuk-é? holott a vitézlő rendnek nagyobb része elbagyadott és elidegenedett Ákhilles halála miatt. Ehezképest, mit kövessünk el, ti lássátok. Sokfelé hajol a tanács, kik a haza való menetelt ajánlják, némelyek a hadakozásnak további fenntartását. Végre, nagyobb része azon nyugszik meg, hogy a hadakozást félbe ne hagyják; ámbár a bátor Akhilles kiveszett közülök, mindazáltal lehetetlen az istenek végzésének be nem teljesedni, hanem idővel, de ígéretek szerint kezekbe adják a nagy Tróját és sokan meglátják közülök a Priámus házának pusztulását. A nagy Telamon Ajáx lelkél a fejedelmek közül és így szól a sokaságnak: Akhilles ámbár közülünk kiesett; de maradt neki igen nagy dologra született fia, ki vitézi módon fel is nevedett és most a nagyatyjának Lykomédes királynak udvarában lakik, jelentésem vagyon nekem arról — úgy mond Ajáx — hogy valameddig a vitéz ifju közinkbe nem jó, addig a görög nemzet Priámus király és Trója ellen győzedelmet nem vehet. Mindnyájan javalják a Telamon Ajáx indítványát, hisznek jelentésének és közös akaratból Ménelaust választják követnek Lykomédes királyhoz, hogy ne ellenzené, hanem bocsátaná közikbe az Akhilles fiát, Neoptolemust. Ez szintén olyan időben volt, mikor a nap leghosszabb szokott lenni és az éjszaka rövidebb. Sz. Iván havának tizenhatodik napján mustrát hirdetnek az egész görög táborban mindenütt, a nagy Trója városában is hasonlólag; nagy dob s trombita zengéssel kijönnek a rendezett seregek a városból és a görögöket is harczra készen találván, nagy rikoltással összeütköznek és veszedelmesen viaskodnak egymás ellen. A nagy Ajáx hirtelenséggel, mint esztelen, ragad egy pusztá éles tört és sisakját is kifelejtve fejéből, fedellen fővel elegyedik az ellenség közzé. A többi görög fejedelmek mind: Diomédes, Ménéstéus, Ulysses és Agamemnon talpig fegyverbe öltözve rendezett sereggel állottak szembe. Másfelől Priámus király is ámbár szép rendben bocsátotta ki Trójából a seregeket; de csakugyan félelemben vannak, mert sem a Hektor ereje, sem Tróilus vitézsége, sem a Deiphobus tanácsa nem segíti őket. Mibezképest, csak mint koczkára vetett kivégzendő állatok úgy tartják életöket. De nem volt mit tenniök, vagy élet, vagy halál, de forgolódnok kell arra, a mit feltettek. Páris a mint kétfelé tekintett, midőn egy rokonát sem látja, kik annakelőtte hatalma-

san forgo'ódtak mellette, elkeseredik és fegyver derekára hullnak könnyei. De minthogy más sincsen, a kire tekintsen, maga mégyen ki legelől a seregek előtt, sok panaszait hallgatván az alatta levő vitézeknek, ő utánna Polidamás, Filiménis, Esdra és Aenéás királyok nagy sebességgel kimennek a kapukon és nagy hirtelenséggel rohannak a görögökre. Páris a persiai tegzes vitézekkel keményen forgolódik és nyilakkal sokat elhullatnak ellenségeik közzül, sokat veszedelmesen megsebesitnek, mérges nyilakkal lövöldöztvén. Diomédés Filiménis királyt találván, tüstént ellene támad nagy haraggal; de emez sem áll ki előle, hanem bevárja bátorsággal. De a pafiagóniaiak, kik a királynak hűbéres szolgálói voltak és gyakrabban körülötte voltak, iszonyu haraggal fognak a harcshoz, sebesitik és fogyasztják ellenségeiket. Kiknek keménységét ki nem állhatván a görögök, mind Diomédessel együtt megfutamodnak és jó távolságra szaladnak előlök. Az athaeneiek vitéz fejedelme Ménéstéus hasonló vitézre talál Polidamástra. De Ménéstéusnak szolgálván jobban a szerencse, leökleli lováról és kardot rántván, keményen csapkod Polidamáshoz, a kit már szinte legyőzött és megölt volna, ha Filiménis király nem érkezett volna és hatalmas erővel ki nem szabadítja kezéből Polidamást. Másfelől Páris a nyilasokkal sérényen forgolódik és a görögökben nagy kárt tesz, egész seregeket bontván és szalasztván meg. Erkezik azonban a nagy Telamon Ajáx, kétélű fegyver lévén kezében, csudára méltó, fegyverderék és sisak nélkül annyi fegyver között megmaradott, úgy hogy még eddig nem esett seb rajta. De midőn a persák közzé érkezett volna és két kézre fogván a fegyvert, avval közzülök sokat lecsapkodott volna, úgy hogy a persák ingadozni kezdenek előtte, futásra akarván venni a dolgot. Melyet látván Páris, egy méreggel kent nyilat tesz az idegbe és minden erejével meghuzván kéz-lját, éppen a csipő-csontját találja Ajáxnak; a mely lövés miatt kétségbe esik Ajáx élete felől, mindazáltal méreggel teljes lévén, megkeményíti magát és nagy sebével is felkeresi Párist; kire midőn rátalált volna, megszólítja nagy haraggal és mond neki: Páris Páris, nem szántál te engemet, hanem mérges nyiladdal kegyetlenül megszággattad testemet; de minekelőtte én behunyom szememet és a pokolra leszállnék, hidd el, hogy előttem bocsátlak el tégedet és lássad minő hirt mondasz felőlem; mert méltó dolog, hogy a kinek Helénához való hamis szerelme miatt ennyi nagy rendek elvesztenek, tovább ne dicsekedjék, hanem menj el a földszinéről. Ezen szók

után hozzá érintvén két élű fegyverét, úgy csapja arczba, hogy kétfelé válik a feje és halva zuhan le lováról. Ajáx sem mehet mindazonáltal tovább onnan; hanem a mérges lövés miatt leesik a lábáról és félhaltan paizsra teszik és úgy viszik a görög táborba sátrába. A trójaiak is nagy veszedelemmel kapnak a Páris testén; és ámbár nehezen tehetik szerét, mindazáltal nagy szomorúsággal ugyancsak béviszik Trójába. Diomédes és Ménéstéus jól birják magokat és forgolódván s ujjabb-ujabb sereget hozván ellenségekre, megindítják a trójaiakat. Az este is elközeledvén, azok bémennek Trójába, bezárván az erős kapukat, a kőfalnak oltalmában maradnak meg. Agamemnon pedig azon éjjel a város kőfalaihoz közelebb szállítja a görög táborát és mintegy ujjabb erővel szállja meg a várost, az öröket nem messze állítván a kapukhoz. Mit látván a trójaiak, ámbár magas kőfal kerítette bé városunkat, mindazáltal ők is a falakra gyűjtik a virrasztókat és öröket s készen álló seregeket rendelnek minden kapu mellé. A Páris testét felvivén a királyi udvarba, azt sok könnyhullatásokkal öntöztvén, mind maga az öreg Priámus, mind a királyné Hekuba, a huga és több városbeliek; mivel ő benne a királynak minden fiai kihaltak, most már elhitették magukkal mindnyájan, hogy nem lehet már sokáig megmaradása Trójának; nem fénylik az Ilium a magas hegyen. A Heléna siralmát pedig a Páris teste felett, jó észtehetséggel bíró ember is nehezen magyarázná ki: azon éjszaka huszszor bágyadt el, huszszor vonták el Páris teste mellől Helénát, inkább kívánván magának is halálát, mintsem ezentuli életét. Midőn pedig észretért, oly keserves szókat ejtett s annyira megváltozott erejében és minden állapotában, hogy Priámus király és Hekuba félretevén saját bánatukat, csak abban munkálkodtak, hogyan szerezzenek valami vigasztalást. Mihezképest is, nem tartja sokáig a király a Páris testét; hanem igen drága koporsóba tétetvén, szép tisztességgel eltemetteti a Junó-templomába.

Az amazonok királynéjának Penthésiléának haláláról.

Azon időben két egész hónapig tartotta bezárva Priámus király a város kapuit és senkit a harcra ki nem bocsátott. Azon napokon nagy bánattal és sirással töltötték idejüket, a bástyákról akarván inkább óltalmazni azontul a várost, mint a harczmezőn szembe való harczot tenni; ámbár Agamemnon a görögök főbbik királya gyakran izengetett, hogy kezdenének már

harcot; de semmiképpen Priámus rá nem vette magát, kiváltképpen azért, hogy a napkeleti Scithiából bizonyos segítséget várt, úgy mint Penthésiléa királynét az amazonokkal. Ezeknek felső India felé volt lakások és egy külön országban laktak, melyet Scithiának hittak; magok között az egész országban még csak egy férfit sem szenvedhettek, hanem magok az ifjabb asszonyok: a vitézségnek szép birével, nevével akartak dicsekedni. Messze tartományokba elmentek és a távoliakat is meghódították; a magok birodalma alá hajtván a népeket. Alig lehetné az ember, a vitézségben minő tudósok, szerencsések és hatalmasok voltak. Ennek az országnak ellenében a tengerek között volt egy igen nagy sziget, melyben csak férfiak laktak, ugymint azon vitézlő asszonyoknak férjei, évenként egyszer hajón általmentek az amazonok abba a szigetbe és három hónapig mulatnak ott férjeikkel együtt, Szt.-György, Pünkösöd és Szt.-Iván havában. Mely idő alatt érdekes állapotot nyervén ennekutánna visszamennek saját hazájokba, ha valakinek közülök fiugyermeké lett, mihelyt az emlőtől elválasztották, mindjárt átküldötték a szigetbe a férfiak közé és azok nevelték fel. Ha pedig leágy-gyermekek lett, azt saját gondviselésekben hagyták az amazonok és azt vitézi állapotra szoktatták, jobb felől levő emlőjét elmetélték, hogy a kézjajuknak forgatásában alkalmasabbak legyenek Ennek az országnak azon időben egy jeles vitéz szűz Penthésiléa nevű volt a királynéja és egyszersmind azon asszonyoknak, kik amazonoknak mondatnak, vezér kapitánya. Ez annakelőtte már jó idővel ismerőse volt Hektornak, kit igen szeretett az ő jámborságáért és vitézségéért, midőn pedig megértette, hogy valamennyi görög király felindult Priámus királyra és a nagy Trója városát megszállották volna, a Hektor barátságáért ő is fegyverbe készül és az egész országból ezer leányt válogat ki, legvitézebbeket és legerősebbeket és azokkal indult el Priámus segítségére és szép rendezett seregben vevén vitézeit, bémegyén Trója városába, a ki mindaddig semmit nem értett volna a Hektor haláláról. A mit midőn bizonyosan meghallott, egy ideig nagyon szomorú volt, minekutánna siralmas napjait pedig eltöltötte, fölme gyen a fényes Iliumba és kéri Priámus királyt, hogy nyitassa meg a városnak egyik kapuját, hadd mehessen ki a maga seregével; mert oda nem vendégségbe ment hanem szolgálatra, minek látható jelét is akarja hagyni és meg akarja prózálni, hogy a Hektor haláláért minő bosszút állhat a görögökön. Azt is meg akarja ősmertetni a görögökkel, minő

vastagság és erő légyen a leányok jobb karjában. Mirenézve parancsol Priámus király és parancsolatjára Filimenis király is elkészül, a paflagoniai sereget rendbeszedi. Aenéás és Polydamás elkészülvén a dárdánai kapun nagy sereggel kimennek. Penthésiléa is az ő leány-seregével együtt, kik minden gondolkodás nélkül nagy bátorsággal és sebességgel ütnek a görögökre; a hol a nagy dárda és sok fegyver romlás és fegyver derékoknak összeütközése miatt, nagy zörgés, csattogás támad, úgy hogy mind a harczmezőn, mind a városban egyaránt hallik annak zuga. Soha nagyobb kegyetlenséggel nem rontották egymást; mint most, mert Penthésiléa ép sereggel birván és nyugodt erővel menván ki, hatalmas jeleit adja vitézségének; csak elcsudálkoznak a görögök, minő haraggal forgolódik az uj segítség, kit többször nem láttak, sőt a leány seregen nemcsak álmélkodnak, hanem rettegnek is, látván, hogy karjokon csorog le a görögök vére. Erre felindulván Méneláus, Penthésiléára rohan és keményen vagdalkozik véle, kiknek midőn az éles tör kiszakadozott volna kezökből dárdával kezdik egymást csapkodni; de Penthésiléa serényebb lévén; hirteleni fordulásában úgy találja Méneláust, hogy rögtön lefordul a földre lováról, kinek lovát elnyervén Penthésiléa, maga fogja kötőfékjét és a leányvitézeinek adja kezeibe. Mit szégyelvén az erős Diomédes és az amazonok királynéján bosszút akarván állani, lovának minden erejével neki rugaszkodik az ellenségre; de lováról semmiképpen le nem vetheti a királynét: azonban Penthésiléa egy erős dárdát kapván el fegyver hordozójától, azzal úgy vágja föbe, hogy elszédül Diomédes és hirtelen lovát is úgy ökleli, hogy az is tántorodni kezd alatta. Ezzel nem szünik meg Penthésiléa, hanemtovábbis csapkodja Diomédest, mind addig, míg a nyakló vasat, mely a fegyver-derakon felül a nyakát és vállát befedte, leszaggatja rólla és azt és a fegyver-derék darabot egyik vitéz leányának kezébe adja. Ezeket látván a nagy Telemon Ajáx, nagyon megboszankodik és ő is Penthésiléa ellen szándékszik a két görög királynak gyalázatát leakarván mosni; ez elől sem áll ki Penthésiléa, hanem vitézi módon óltalmazza magát és az ellenvetések között oly csapást tesz, mit el nem szenvedhet a vitéz Ajáx, hanem a földre esik lováról. Azonban a többi görögök között is nagy vérontást tesz, úgy hogy nemsokára megismerik a görögök Penthésiléát és észreveszik mit tehet nagy haragja. Ajáx ellen hatalmaskodik eleven akarván elfogni és rabul beküldeni Trója városába, e miatt Diomédes és seregével együtt siet a nagy Ajáxnak

segélyére, mind addig, míg eléri azokat, a kik vitték Ajáxot Trója felé és mindaddig harczol, míg elveszti Ajáxot és megszabadítja a rabságból. Ezen ekkeseredik Penthésiléa, hogy az ő rabját megszabadította Diomédes, minden vitézeit egy igen sűrű seregbe rendeli kerek formába és a görög seregekre ütvén, oly vakmerő bátorsággal harczol ellenök, hogy a leányok fegyverét nem tűrhetvén a görögök, hanem megfutamodnak előlök, Penthésiléa mindenütt elől menvén seregének, vágja és pusztítja a szaladó görögöket, kiket egész a tenger partig kergetvén seregével, kitől már ugy félték a görögök, hogy készek voltak mind táborukat, mind Trója városát elhagyni, ha az erős Diomédes nem lett volna a ki elejekbe állott az amazonoknak és többnyire csak maga és tulajdon serege által tartóztatta az ellenséget, mindaddig, míg bealkonyodott az idő és kénytelenségből is szünni kellett azon napi hadakozásnak. Ezért összegyűjtvén Penthésiléa seregét, kik azon nap csudálatos győzelemmel harczoltak, mind Filiménis király a paflagonokat; szép rendezett sereggel, nagy győzelemmel bémennek Trójába. Megértvén Priámus király a Penthésiléa bátorságát és hatalmas erejét, maga is eleibe mégyen, nagy pompával és örömmel fogadja bé a városba, a hol királyi ajándékkal tiszteli meg a vitéz királynét és sok szép hadi-készületre való portékákat ad neki, reménysége lévén, hogy az által a vitéz asszony által még egyszer talpra áll régi szerencséje és ellenségei ellen megmarad birodalma. Ezalatt kevés nap mulik el, hogy nem próbáltak és nem ütköztek a trójaiak az Agamemnon táborával, honnan gyakran győzelemmel és szép nyereséggel tértek vissza. Végbevitte volt már Méneláus is követségét Lykomédes királynál és Ákhilles fiával Neoptolémussal, kit más néven Pyrrhusnak is neveztek, megérkezik a görög táborba szép rendes és nyugodt sereggel; kit a görög fejedelmek és urak mindnyájan örömmel vártak és messze menvén eleibe, derék hadi pompával kísérték bé táborukba. Erre az egész görög tábor bátorságot vesz; de mindenekfelett örülnek neki a mirmidonok, a kiknek Ákhilles helyébe új vitéz hadnagyok támadott és ment közéjük. A görögök össze seregelvén, nagy kiáltásokkal üdvözlik: éljen, éljen Neoptolémus és rögtön felszentelt vitéznek hirdetik. Ajáx pedig az akkori szokás szeriut hozott egy vitézi övet, mely általa nagy vitézeket szokták tisztelni, beövedzi Neoptolémust, mondván neki: ezen jellel tisztel téged a görög nemzet és számlál a világon levő nevezetes és vitéz nagy emberek között: erről megemlékezzél és valahányszor ezt az övet

kozik a trójaiak ellen; de keményebben Penthésiléa a görögök ellen. Találja azonban elől Pyrrhus Glaukot az Anténor fiát, a ki apáról egy testvér Polydamással, de külön anyjuk volt, ezt Pyrrhus elővévén, vastag karjával úgy csapja pallosával, hogy mindjárt kétfelé válik a feje és szörnyet hal. Penthésiléa látván az ifjunak hirtelen halálát, Pyrrhus ellen indul bosszuállásra; a kik hatalmas erővel megütközvén, levetik egymást lovukról; de vitézi módon újra lovukon teremnek; és újra szembeállanak egymással, szörnyen vágda!koznak mindaddig, míg újabb seregek érkeznek és azok elválasztják őket egymástól. Polydamás nagy bánatban van kedves atyafiának halálán: mihez képest vakmerően ront a görögökre, bosszuját akarván rajtok állani, sokat közülök ott a harcztéren megöl kegyetlenül, sokat pedig halálra sebesít és annyira forgolódik Polidamás Penthésiléával együtt, hogy a görögöknek tömérdek seregét megszalasztják. Kik midőn messze szaladnának és látván a görög fejedelmek a veszedelmet, Pyrrhus, Aják és Diomédes közikbe vegyülnek és kemény szókkal dorgálják őket, hogy nem gondolnak gyalázatukról, talán jobb egy lábíg szemben való harczban elveszni, mint gyalázatosan szaladás közben ellenségeknek kedvét betölteni. De mint-hogy már a nap is lekezdett volt nyugodni, véget vetnek azon napi hadakozásnak. Egy egész hónapig csak egy nap szünt meg a hadakozás és nagy vérontás közöttük; úgy hogy ez idő alatt tizezer embernél több veszett el a két részről. De a Penthésiléa hada is nagyon meggyérül; mert annyi rendbeli csatáukou az ő leányai közül is sokan elvesztek. Egy hónap eltelvén, annál is nagyobb készüléttel igyekeznek mindenik fél a másik ellen és kimenvén a frigiai tágas mezőre, nagy haraggal összecsap a két tábor; a nagy rikoltások között iszonyu vérontást tesznek mint azon emberek, kik halálra szánták magukat. Pyrrhus is érkezik az ő seregével, érkezik az amazonok királynéja is; ezek halálos gyűlöléssel üldözvén egymást, mindenik nagy bátorsággal s haraggal rohan egymásra és szembeérkezvén forgolódik mind a két fél, győzedelmet akarván venni egyik ellenség a másikon. Pyrrhus oly nagy sebbel öklell ellenségére, hogy a dárdájának nyele össze romlik a Penthésiléa fegyver-derekán; de lováról még sem esett le a vitéz asszony. De Penthésilea annál keményebben csapkod Pyrrhushoz; úgy hogy az ő dárdája is eltörik amannak derekában és a dárda nyélnek darabja a feje felett kovályog, átalhatván a fegyverderekon az élesvas, testét igen megsebesíti és a dárdának egyik darabja benne marad a fegyver-

derékban és testében; azzal elhagyván Pyrrhust a többi ellenségének fordul és azokat öli vágja. Látván pedig a görögök a Pyrrhus veszedelmét és mint hordozta testében a csutakot; megremülnek és nagy haragra gerjedvén összecsoportoznak és Penthésiléára rohannak, kit mindentelől kemény ütésekkel érintvén, sisakját kiverik fejéből és őt is megszedítik. Melyet észrevévén, Pyrrhus, nagy vakmerően siet rögtön Penthésiléára és nem gondolván a nagy sebbel, a dárdájának darabját sem huzhatván még ki testéből, azon hirtelenséggel fog halálos elleneégéhez. Kit Penthésiléa bátran bevár ugyan; de Pyrrhusnak szolgálván jobban a szerencse, a fordulásban oly hatalmas erővel csapja, hogy fegyver-derék foglalása között ménvén által az éles pallos, éppen elvágja derekától a jobb karját Penthésiléának. A nagy seb miatt lefordul jó lováról az amazonok vitéz hadnagya és a földön rögtön megválnak lelke testétől, kin hogy annál nagyobb bosszuját tölthesse Pyrrhus, darabonként vagdalja testét. Azonban a rajta ejtett seb is nehezedik, egy mértföldnyire alig mehet és már földre esik és mint félholtat fogják a vitézek és paizsára tévén, a táborba viszik, ha valamiképpen az orvosok életre hozhatnák. A Penthésiléa vitéz leányai megháborodnak jó hadnagyoknak esetén és ők sem igen kívánván nélküle élni, bosszút állani akarnak minden erejükkel, elsőbben is a mirmidonokra rohannak, minthogy azok is vezérük nélkül maradtak, sokat levágnak belőlük, úgy hogy a mirmidonok és a többi görögök közül kétezret hullatnak el. De mit használt a trójaiaknak a görögök veszedelme, mert számlálhatatlan sokaság jó a görög táborból, mintha egész Európát pusztában hagyták volna; és azok egyenlő akarattal környülvén a trójaiakat, annyira győzedelmeskedtek rajtuk, hogy a mint Dáres Frigius írja, ezuttal tizezernél, többet vágta le a trójai vitézek közül. A kik pedig megmaradtak közzülök, mind az amazonok közül, seregestől összevonják magukat, bémennek Trójába; a hol a város kapuit megerősítik és bezárják, azontul sem kedvek, sem módjuk nem volt az ellenkezésben, sem a mezőn való csatázásban.

Trójának elárultatásáról.

A trójaiak ily sok hadakozás után a vitézlő-rendekben igen megfogyatkozván, nem tanácskoznak többé az ellenségre való kiűtés felől, egy vitéz fejedelemben sem lévén reménységök, minthogy elhullottak a jó hadvezérek és vitéz kalauzok. Bán-

kodnak ugyan a nagy emberek elestén, de nem igen félnek, a város erőségében lévén minden remények, melynek magas és vastag kerítése minden romlás nélkül épen áll. Csak a vigyázók ne fogyjanak el a kőfalakról, elhitték, hogy semmit nem árthatnak nekik az ő ellenségek, ha élelemben fogyatkozások nem lézen. Busulnak végre mindenek felett a Penthésiléa halálán, az nekik sok ellenségöket fogyasztotta el, bár csak a testét vihették volna bé a városba, hogyha életében jutalmát nem vehette fáradságos szölgálatának, fordithatnák tisztességes temetésére háladadásukat. A görögök a városon kívül minden kaput tömérdek sereggel megszállnak, éjjel nappal vigyázásban vannak, hogy a városból ezentul senki ki ne mehessen. A Penthésiléa testét, némelyek tanácsából, az ebeknek akarták hányni, Pyrrhus mindazáltal méltatlan dolognak tartván olyan derék vitéz személynek testét olyan becstelenséggel illetni, hanem a trójaiaknak bé akarta küldeni, csakhogy Diomédes nem engedte, mondván: nem méltó annak testét becsülni, kinek keze miatt olyan sokan vesztek el kegyetlenül a görögök közül. Mihezképest felfogják a testet és egy vizes árokba vetik a Trója kerítése mellé.

Ily szorongatások és veszedelmek habjai közt lévén Trója városa, sokan kétségbe esnek annak megmaradhatása felől. Ankhissés azért az ő fiával Aenéással és Anténor vitéz fiával Pólydamással titkos tanácsot ülnek, hogyan biztosítsák életök megmaradását, a görögökkel hogy bánjanak, hogy miattok el ne veszszenek. Melyet ha különben végbe nem vihetnének, készek áruulásra adni magukat. Elsőben mindazáltal azt végzik el, hogy Priámus királyhoz menjenek és őtet intsék a görögökkel való békességre, kiadván Helénát Trója városából és a kárvallásért, melyet Cythéra szigetében vallottak a görögök, ígérjen kárpótlást a király. Ugyanis, ha abban a formában a sok veszedelem után végbe mehetett volna a békesség, ámbár Priámus királynak el estek a vitéz fiai, kiknél jobbakat nem sokat szült a világ; de mivel azokat a tul világról vissza hozni nem lehet; elég nyereséggel járt volna a háborúság után, ha a béke napokat láthatott volna és nejével Hekubával, leányával Polixenával megmaradott volna. De ha akkor dolgához nem látott, a mikor kezén volt az alkalom, nem igen szokott utat mutatni a szabadságra a nyomoruság. A görög fejedelmek értéköket elköltötték, nemzetük vitéz fejedelmeit elvesztették, azoknak keserves halálát szemekkel nézték; a vitéz közrendet is nagy részint elvesztették, hazajokat kipusztítván a népekből, csakhogy Priámus királyon bosz-

szujokat állhassák, Trója városát felfordithassák; s mindennyi veszedelmek és várakozások után, ki hihetné, hogy arra a békeségre adnák magukat akkor, midőn jó reménnyel akarnak kivánatos véget vetni hadakozásoknak. Errenézve bár ki is általláthatta, hogy ez a tanács nem más végre indittatott hanem csak azért, hogy a ki s bejárásban szabadságok lévén, annál bátrabban közölhessék a görögökkel Priámus ellen való gonosz szándékokat az említett fejedelmek. Nem is szünik meg evvel a szándékkal Anténor és Aenéás, hanem felmennek Priámus király eleibe, kiknek még törvénytelen nejétől egy fia Amfimachus nevű még megmaradott és a többi városi nagy rendekkel a király mellett volt.

Csendesen kihallgatván Priámus király az Anténor és Aenéás tanácsát, észreveszi mindjárt, hogy nem igaz szeretetből, sem hűségből javallanak, neki békességet mindazonáltal nem tudván mit tenni, sok sóhajai között ilyen választ ad nekik: a fennforgó dolog igen nagy, nem elégséges egy óra eligazítására, hanem szükséges egy néhány napig ezekről beszélgetnünk. Kinek felelnek a fejedelmek: lássad, ha gondolkodásodban sok időt akarsz tölteni, a szabadságodban van: de a mi szavunkat méltó meghallgatnod: és ha alkalmas lesz, tudjuk, elfogadod tanácsunkat; ha pedig rosztat mondunk, azt másnak tanácsából nem fogod követni. Kiknek mond a király: én jó szívvvel meghallgatlak benneteket; de ha a ti tanácsotoknál valamit jobbat feltalálunk, tinektek sem eshetik nehezen, ha a jobbnak követői leszünk. Akkor felkelvén Anténor, ily szavakat mond Priámusnak. Felsőges király, mennyi szomorúság borította be fényes házatod és nagy városodat, arról nem szükséges szót emelni; mivel nincsenek rejtekben a veszedelmek: mert mindnyájan berekesztve tartatunk a kőfalak között; a kapukat elfoglalták a görögök, több vagyon még ötven királynál közüllök, kik egy szívvvel lélekkal a te veszedelmedet s veled együtt a miénket is ohajtják: elestének vitéz fiaid és távoli országokból segítségdre jött fejedelmeid; nincs már kinek elüzni az ellenséget a város kapui elől. Mihezképest egyebet nem mondhatok; hanem a sok roszt közül válasszuk ki a kisebbiket: és a mire kénytelenek vagyunk, kövessük azt saját akaratusunkból, minekelőtte ennél is nagyobb kénytelenségre jutnánk. Az én tanácsom azért ez volna, hogy gondolkodnál a békességről, mivel Páris végét érte életének, Heléna már egyedül van férje nélkül: senkinek már bosszuja nem lesz, ha előbbi férjének Ménéláusnak visszaküldöd őtet. Annakfelette, Citherában a minő prédálást tett

volna Páris régenten, azt nem máshová, hanem ezen városba hozta, arról is elégitenéd ki a görögöket: afféle veszendő gazdagság miatt ne fogyna el mindnyájunk élete. Hallgat Priámus király, de a fia felkél mellette és heves szavakkal Anténor ellen támad, mondván: hogyan érdemelte a király ezt tőled és a te szép hazád Trója városa, hogy szükségnek idején állj el mellőle? ki nem hallja mesterséges beszédedet, a ki simogatott szóval ajánlod a királynak a béke keresését? a szép szókat könnyű kimondani; de nehéz a békességnek útját követni: ámbár azt érdemlette volna mind a te nemzeted, mind édes hazád, mind pedig a te jó urad és királyod, hogy az utolsó szükségnek idején haláloddal is bizonyosságot tennél jó hazafiságodról és nemzetedhez való kötelességedről. De látni való dolog, hogy mint a nád-szál, csak ingadozol és mindnyájunk végső veszedelmére czélozol. Hidd el azt, hogy minekelőtte ezen veszedelmes tanácsod végbe menne, meghal addig huszezer ember a szép becsületért és az igazságért, még sem követnek téged áruló politikádban. Bezzeg nem így óltalmazták eleink ezelőtt csak kevés idővel is édes hazájokat. Ilyen és ehhez hasonló szavakat mondván a király fia; de Aenéás szép csendes beszédekkel igyekezett Amfimakhust lecsendesíteni mondván: Hiszen azt magad sem tagadod, jó király fia, hogy erőnkben meglankadtunk; a város kapuit magunkra zártuk; ellenségünkre kimenni nem merünk; mert nincs is elégséges erőnk, kell hát szükségképpen módját találnunk megmaradásunknak; a melyet mimódon vihetünk végbe, a békekötés nélkül, örömet megértem tőled.

Priámus király is nem hallgatván tovább, nagy haraggal és bosszuval teli lévén mond Anténornak és Aenéásnak: miféle bátorsággal jöttetek előmbe, hogy nem szégyenlitek e nyilvános árulást és ellenem olyan kegyetlen szándékot mi féle okból kellett formálnotok? öreg fejemet hogy nem szántátok? minden eddigi bánatomat fölülhaladja a ti hűtlen tettetek, ámbár a ti híretek nélkül semmit sem indítottam, valamit a görögök ellen eleitől fogva indítottam, mindazokra a ti ajánlatotok ingerelt engem. Emlékezzél rá jó Anténor, mily nagy indulattal tanácsoltad énnekem, midőn a görögországi követségből megjöttél volt, hogy hadaimmal küldjem el Páris fiamat és a Hesiona hugom miatt szenvedett nagy gyalázatot ne hagyjam magamon száradni. Soha én Európa ellen fegyvert nem fogtam volna és a közönséges békeséget el nem fordítottam volna, ha a te ártalmas tanácsod rám nézve nem lett volna ingerlő, a melylyel mind

untalan, mint sértő ösztönnel ingereltél engem mindaddig, míg, akkori tanácsodnak követője nem lettem. Te pedig minden fő tanácsadóm Aenéás nem tagadhatod, hogy te nem voltál volna minden társunknak vezére, holott mikor Páris Európába ment volt, akkor is szabad akaratom szerint adtam társul magadat melléje, Helénának elhozásában te lévén legderakasab mester. Egyébiránt ha tenéked kedved nem lett volna hozzá és ha mind tanácsoddal, mind munkáddal nem segítettél volna Párist, soha nem látta volna Trója kőfalait Heléna. Mostan immár mind e fiaimnak veszedelmek után és jószágomnak, keresményeimnek elvesztése után arra akartok venni, hogy a görögökkel becstelenségemre is békességet szerezzek; azokkal tudniillik, kik minden irgalmasság nélkül, valamit lehetett, véghez vitték rajtam; holott akárki megítélheti, hogy az ilyen gyalázatos és bizonytalan békesség keresésnél illendőbb a tisztességes halál: és így, hogy nyughatnám én meg a ti veszedelmes tanácsotokon. Ezeken a király szavain igen megindult Aenéás és a király személyére sok becstelen dolgokat hányt illetlen beszédekkel, nagy morgással és haraggal felkelvén Anténor Aenéással együtt s kimennek a király elől. Látván Priámus e nagy veszedelmet, nem tud nagy busulási között mit cselekedni s e szerint nem is kételkedik Anténornak és Aenéásnak árulása felől, csak siratja a szép városnak veszedelmét és a maga felesége s megmaradott leányinak keserves halálát; tudván, hogy nem sokára veszni kell mind magának, mind kedves hazájának ezen árulók miatt. A miért is megakarván zabolázni őket és az árultatásért megbüntetni, felszólítja fiát Amfimakhust és így szól nagy titkon neki: Édes fiam mivel te az én véreimből származtál és örökösem vagy, úgy hogy megválás közöttünk természet szerint nem is lehet, ne távozzunk el egymástól hanem mind halálig egyet értsünk és egymást ember módon óltalmazzuk. Látom én, hogy Aenéás és Anténor végezni akarnak, vagy eddig is végeztek a görögökkel ennek a városnak feladása felől és a mi személyünknek elvesztéséről; mivel pedig az igazság azt kívánja; hogy a ki másnak vermet ás, elsőben maga essék abba. Mihezképest akaratom az, hogy minekelőtte ők a görögökkel együtt megölnének engem, előttem bocsássam őket a más világra, azért is holnap alkonyatkor tanácsra hivatom őket; te pedig rejtekhelyen légy készen a mi hű szolgálóinkkal együtt és midőn megjelennek a palotában álljatok ki a leshelyből és aprítsátok fel egyről egyig az árulókat. Arra kész Amfimakhus és hogy mentől titkosabban véghezviszi atyja pa-

rancsolatját igéri magát. De mivelhogy nincs oly titok, mely nyilvánosságra nem jön; és a közpélda mondása szerint a föld is kiokádja az ő gyomrából az elrejtett bünöket. Mi okból senki nem tudhatta, de elég az, hogy Priámusnak e titkos tanácsát megértette Aenéás: és az ő halálokra készített veszedelmet el akarván kerülni, mentől hamarább összegyűlnek Anténorral és a többi pártosokkal, kik annak előtte régen egyetértettek a király és a város feladásán: és ehez képest elvégezik egyenlő akarattal, hogyha a király hivatja őket, oly sokasággal s annyi fegyverrel jelenjenek meg a király udvarában, hogy senki rajtok erőt ne vehessen, Aenéás pedig abban az időben a városon leggazdagabb és hatalmasabb volt, nemzetségére nézve is sok tekintélyes atyafiaival igen erős, kihez hasonló nem volt a városon; úgyhogy akkor immár az ő gazdagsága és hatalma felért Priámus királynak mind értékével, mind erejével. Hasonlóképpen Anténor is királyi származásu nemes ember, Trójában igen nevezetes és tekintélyes lévén, könnyen végbe vihette szándékát. Különben ő már a görögökkel végzést is indított, úgy hogy ha ők kézbe adhatják a várost, ő nekik bátorságos leszen nemcsak életök, hanem hogy a hozzájuk tartozandó atyafiak és velek egyetértő népek is megmaradnak, sőt még értékekből is zsákmányt ne adjanak. Az alatt hivatja Priámus király Anténort és Aenéást a tanácsra, hogy az előbb megemlített dolgokról beszélgesen velek. De Anténor és Aenéás oly nagy sereggel ment fel a fényes Iliumba, hogy a király maga is megijedvén tőlük, hivatja fiát Amfimakhust és meghagyja neki, hogy az előbbi rendelés szerint semmit ne indítson a dologban. Ehez képest más napra ismét összegyűjti a király Trójának minden népét, kik midőn összegyűltek volna közönséges beszélgetésre, előáll közöttük Aenéás; és a görögökkel való békeségre inti Trójának minden népét, kinek tanácsát helybenhagyja az egész sokaság. Melyhez noha a szegény királynak semmi kedve nem volt, de Aenéás felkelvén, akkor bátran megrovogatja és mondja Priámusnak: Jó király! vagy akarod vagy nem, de ennek kedved ellen is meg kell lenni. Látván a király ellentállásának haszontalan voltát, mintsem a község között zürzavart és rögtöni támadást indítson; nem tusakodik tovább ellene, hanem mond Aenéásnak: jó rokonaim lássátok, a mi néktek teszük kövessétek el, én is követője leszek tanácsotoknak. Erre nézve közös akaratból Anténort követnek választják és a görögökkel való békeszerzést rábizzák. Végbemenvén tanácsok, a gyűlésből szétoszlanak: és ettől fogva a trójaiak letévén fogyve-

reket, olajfa ágakat vesznek kezekbe és azokkal mutogatják magukat a görögöknek a kerítések magasságairól. Mit látván a görögök, ők is a békének jeleit kezdik mutogatni és fejez zászlókat tesznek ki Trója ellenében. Azalatt a köfalon kibocsátják Anténort, ki a görög táborba menvén, kit nagy örömmel visznek az Agamemnon sátorába és ott közös tanácsból a békeségnek rendét és végzését Diomédesre és Ulyssesre bizzák és azon megjegyzéssel, hogy amit Diomédes és Ulysses Anténorral együtt végeznek, mindazoknak az egész görög nemzet megállapítója lesz minden ellenmondás nélkül; sőt arra erős hitel is kötelezték magukat.

Ezekután félre mennek a királyok és Anténorral igen titkosan tanácskoznak, kiknek az álnok és hazáját eláruló Anténor kezekbe igéri a várost, minthogy kívánságok szerint a mint akarnak úgy bánjanak vele, csak ő neki és Aenásnak bántódások ne legyen, sem személyökben, sem semminemű marhájkban; azon kívül a kik hozzájuk tartoznak, mint atyafiak, rokonok és vitézlő rendek, azok mindnyájan panasz nélkül maradhassanak mindenekben és a hová akarnak menni, oda szabadságuk legyen. Minek megtartására erős hittel kötelezi magát a három király, az egész görög nemzet nevében és szerződést tesznek, melynek megtartására keveset adnak egymásnak. Mindazáltal, Anténor meghagyja Agamemnonnak, hogy ez a titok egy ideig igen erős pecsét alatt maradjon; mert szándékát és ígéletét végbe nem viheti, ha a dolgot idő előtt kijelentik. Mindazáltal, hogy mesterségesen végbevihesse Anténor minden feltett szándékát és a görögök között is nagyobb hitelt szerezzen magának, Thaltzibius királyt maga mellé kívánja; kinek tekintélyes öregségét látván a trójaiak, inkább adnak hitelt Anténor szavainak, azonban Thaltzibius király is tanulja ki a trójaiaknak elméjét és akaratukat a békeség felől. Ugyanekkor a Penthésiléa testét is kívánja Anténor; a mit ámbár nehezen, de még is csak megnyér a görögöktől és béviszi Trójába. Ily módon bémégyen Thaltzibiussal együtt Trójába; kiknek jövetelekről hirt adván Priámusnak, másnapra köz-gyűlést hirdet a király és meghagyja Anténornak, hogy a mit végbevitt, mindeneket jelentsen meg az egész sokaságnak igazságosan. Anténor pedig az ő csalárd ravaszságát akarván palástolni, nagy fontosságot ad minden beszédének, hosszú beszéddel terjesztvén a görögöknek nagy hatalmasságát, újabb erős hadaknak érkezését. Mindazáltal ezeket félretévén, valamit csak végbevihetett, mindazoknak megtar-

tására oly erős hittel megkötötte a görögöket, hogy azokhoz semmi gyanu nem férhetett. Ellenben nem csekélyebb részben számítja elő a trójaiaknak is badarságukat és olyan megakadásokat, melynek nem egyéb a vége, hanem minden veszedelem, valamit csak feltudnak gondolni, hogyha a görögökkel való végzésnek nem engednek. Hozzátevén azt is, hogy a görögök megkeseredett szívvél, a békességnek okaira különben reá nem állhatnak, hanem úgy, hogy az ő nagy károkról tőlök elégtételt vegyenek. Hiszen jobb — ugymond — az erszénynek üresedni, mintsem a szívnek mindenkor keserűségben és félelemben lenni, a melyben megmaradhassanak sok ideig, szükségesnek itéli, hogy véle együtt Aenéást küldje ki a város; mert ha a békességnek fennlevő okait ketten pecsételhetik meg Aenéással, ugy a görögök előtt is nagyobb hitek leszén a trójaiaknak. Ilyen szavait hallván Anténornak a városbeliek; felkiált az egész sokaság és az ő javallatát éjig magasztalják. Azután Tháltzibiussal kimégyen a görög táborba mind Anténor mind Aenéás. Priámus király pedig, a gyűlésnek vége után, maga várába mégyen fel és félre vonván magát, szobájába zárkozik s ott siratja vénségében nyomorult állapotra való jutását, éjjel nappal az Anténor és Aenéás pártoskodásokról gondolkodik és vitéz fiainak veszedelmeiről, a mellett számtalan sok káraitól, nagy bosszúval jut eszébe, mi okon kellessék neki olyan nagy összeget adni azon ellenségeinek, kik minden jókból kiforgatták őtet. Gyakran fohászkozik és panaszkodik meghitt embereinek, hogy ifjuságától fogva gyűjtött nagy rakás aranyat, mily mód nélkül kell kiönteni ellensége kezébe, mi miatt ha megmaradna is élete, de maga ugyan végső szegénységre jutna. A mi nehezebb, mindezek meglévén is élete felől nincsen semmi reménye. Ilyen s ezekhez hasonló gondolatokban töltvén idejét szegény Priámus király szemlátomást fogy színében és erejében, mert a merre csak tekint, mindenütt csak az árulást és fejének készített veszedelmét látja. Heléna is észreveszi, hogy a békességnek módját járják a trójai nagy rendek, titkon éjnek idején Anténorhoz mégyen és esedezik neki, hogy ő fölöle se felejtkezzék el, hanem az előbbi házastársával Méneláus királylyal békéltesse össze őtet, a melyre Anténor nagy alázatosággal igéri magát. Így dolgát végezvén Heléna, ismét fölmegyen a királyi udvarba, a fényes Iliumba. A mig ezt a békességet járják, addig hozzá készülnek és az Anténor fiát Glaukot tisztességesen eltemetik. A Penthésiléa testét is elakarták temetni, de Filimenis nem engedte, hanem magára vál-

lalta, hogy a testét hazájába viszi és ott királyi módon leszén temetése, azon tartománynak szokása szerint. Anténor és Aenéas a görög táborban vannak és a városnak veszedelméről tanácskoznak Agamemnonnal és a két királylyal, kiket arra választott a görög nemzet. Igérete szerint Helénáról sem feledkezik meg Anténor, hanem szóba hozza és megbékélteti a férjével Ménelaussal. A hosszú tanácskozás után a többi görög urak Ulyssesst és Diomédest küldik be, hogy a Ménelaus feleségét Helénát hozzák ki Trójából. Bémenvén azért Trójába Ulysses és Diomédes, örülnek azon mindnyájan a városbeliek; mert úgy vélik, hogy azokat a nagy tanácsbeli embereket a jó békességnek állandó voltáért és megerősítéséért küldötte volna bé a görög nemzet; és úgy hiszik, mintha kezükbe volna a jó békesség.

Másnapra, Priámus parancsolatából a trójaiak mindnyájan összegyűlnek és a királyi udvarba felmennek; a görögöknek követei is jelen lévén, felkél Ulysses és hatalmas szavaival a görög nemzetnek kivánságát előadja: két dolgot kívánnak — ugymond — a hatalmas görög királyok; egyiket azt, hogy az ő károkat bőséges arannyal és tallérral térítsétek meg nekik. Másikat azt, hogy Amfimakhust örökös számkivetésbe küldjétek, hogy reménye se legyen többé a Trójába való visszajövetelre. Ezt pedig csalárdul mind Anténor vitte végbe, haragudván Amfimakhusra azért, hogy pártos tanácsának mindenkor ellene volt Amfimakhus. Ezen példából kiki maga tanulhatja, hogy a rá nem bízott dologban ne legyen prókátor: és mily hasznos legyen embernek száján lakatot tartani. Egyébként nem gyűlölte Amfimakhust Anténor, hanem a miatt a nyelveskedése miatt lett ellensége. Ez így lévén, Ulysses és Diomédesnek jelenlétében a külső udvaron és az egész városon rettenetes nagy zörgés, csattogás és kiáltás támad; de hogy honnan keletkezett a nagy zenebona, senki nem mondhatta, a min igen megijednek a görög urak, gondolván, hogy az ő veszedelmekre rohannak majd az emberek és kardra hányják őket, a mint Ákhillessel is cselekedtek volt. Némelyek meg attól félték, hogy a Priámus fiai zuditották fel a népet, azért, hogy Amfimakhusnak örökös számkivetésére igyekeztek némelyek: de semmiképpen végére nem járhattak; honnan indult a zaj; és így dologhoz látván, beszédeket elvégzik a gyűlésbe levő rendek és azután felkelvén bizonyos helyekre ozzolnak. Anténor pedig Ulyssesst és Diomédest titkos helyre vezeti, hol magánosan bátorságban beszélhettek és minden álnok politikájokról szabadon szólhattak. Hárman ülven csak egy

szobában, mondja Ulysses Anténornak: mi az oka, hogy ily hosszas várakozásban tartasz bennünket s az egész görög nemzetet? miért nem látsz már dolgodhoz, felelnél meg ígéretednek? Kinek felel Anténor: bizonyosságaim az istenek, mennyit szorgalmatoskodtam Aenéással együtt azon, hogy fogadásomnak embere legyek, csak hogy tagadhatatlan dolog, ebben a helyben csudálatos munkájok vagyon az isteneknek, melyet ha érteni akartok, örömet megjelentek tinétek. Kinek mond Diomédes: csak mondjad, örömet meghallgatjuk. Kinek mond viszont Anténor: ebben semmi kételkedétek ne légyen, hogy ennek a helynek régenten egy Ilius nevű királya, a ki elsőben ennek a királyi helynek fundamentomát megvetette és azt a maga nevéhez képest Iliumnak nevezte. Azután egy igen nagy templomot is épített Pallás Isten asszonynak tiszteletére; a melyet minekelőtte fedéllel beborítottak volna, egykor csudálatos jegy látszott az égen és az lassan-lassan alább kezdett ereszkedni mindaddig, míg a templomba beszállott és ott minden emberi kéz nélkül a nagy oltárra helyezte magát; az pedig oly erősen áll az ő helyén, hogy azt senki meg nem mozdíthatja: hanem csak az egy Tóán nevű pap, a ki annak a templomnak gondviselésére erős hittel is köteles. Mondják a készítése felől, hogy fából készítettett volna: de miczoda nevű fa, azt senki nem tudhatja és minő mestérséggel készítettett. Annak minden ember csudálta nagy erejét és hasznát; de mi lehessen az; senki nem tudhatta: hanem Pállás isten-asszony maga jelentette meg, hogy tudniillik soha Trójának addig, sem a Trójai királyoknak veszedelmek nem lehet, valameddig ez a készítmény az ő városokban megmarad, Ebben van minden bizalmak a trójaiaknak: ezokon olyan bátor a király, hogy ő nem fél akárminő nagy ellenségtől se. Mivel ez a készítmény Pállásnak jóakarából adatott e városnak, nevet is Pállásról adott néki a város és nevezik Palladiumnak. Ezekre mond Diomédes: ha így van a dolog, merő hasztalansággal biztattad a görögöket, mi is hasztalan dologban fáradtunk; mert a Palladium miatt sem a te ígéreted végbe nem megyen, sem mi győzedelmet a városon nem vehetünk. Kinek felel Anténor: ne csudáljátok az én késelelmemet, hogy énnékem mulatoznom kellett a dologban, mert ez volt a késelelemnek oka. Mindazáltal, már én alattomban véget vettem az őriző pappal, hogy nagy fizetésért kilopja a templomból és kezünkbe adja a Palladiumot. Nincs is már semmi kétségem; noha nagy összeg arannyal vittem végbe a pap előtt. A mi meglévén, legyetek jó re-

ménységben, mert egyáltalában ezután mindjárt győzedelmet vesztek a városon: és ezzel végezték el beszédöket. De minek-előtte eltávoznának, mond ismét Anténor: szeretett atyámfiai, felette kérlek, engemet senkinek el ne áruljatok, mert én most Priámus királyhoz fölmegyek s azon leszek, hogy elámítsam és valami ürügy alatt okát kell adnom, mi végett kellett veletek oly hosszas ideig lennem, hogy t. i. az ő javáról volt nekünk beszédünk. Ezek után elbucsnak egymástól; a görög fejedelmek kimennek a görög táborba; Anténor pedig a Priámus király udvarába.

Trója veszedelméről; Priámus király nejének és szép leányának Polixénának haláláról.

Midőn Ulysses és Diomédes a városból kimentek és a görög táborba értek, Anténor is kimégyen és Agamemnonhoz érkezvén, meghagyja neki, hogy közgyűlést hirdessen és minden hadviselő főgörögöket, a vitézlő rendeknek is javát összegyűjtse. Melyet midőn végbevitt Agamemnon, Anténor mond a görögöknek tömege előtt: már az istenek akaratából a végzés ilyen formán végbe ment, hogy a békességnek megadásáért és annak megerősítéséért adjanak Trójából huszezer gira aranyat, ugyananyi ezüstöt és százezer köböl gabonát; a melynek összeszedésére egynehány napi csendesség kívántatik, mivel anélkül e nagy összegnek szerét nem tehetik. Ezt értésére adván a görögöknek, Agamemnon a többi királyokkal együtt helybenhagyja a végzést. Midőn a trójaiak e dolog felett szorgalmatoskodnak, éjszákának idején titkon Anténor mégyen Thóhán paphoz, a ki az Apolló templomában őrzője volt a Palladiumnak és mond neki: kedves atyámfia Thóhán pap, ha meghallgatsz engemet, tanácsomat elfogadod, úgy meggazdagodol, hogy soha többé fogatkozást nem fogsz látni, hanem a te házad megrakodik drága kincscsel és mindenféle értékkel; csak a Palladiumot vedd ki helyéből és add az én kezembe, arról ne gondolkodjál, hogy e titok napfényre jöjjön, mely csak mi közöttünk lesz, mert én leszek hű gondviselője e titok megőrzésének. Egyébiránt valamint te félted és óltalmazod Tróját a becstelenségtől, nyomoruságtól, én is azonképpen; úgy hogy életemet sem szánom letenni Trója mellett. Kezembe adván a Palladiumot, én az Ulysses kezére bízom, azután idő jártával ha megtudják is a Palladiumnak elvesztét, nem néked tulajdonítják, hanem Ulyssesre fogjuk, hogy ő

lopta ki a templomból, mikor áldozatot tenni bément volt a templomba a trójaiaknak engedelméből; és így mi ketten mindenekelőtt ártatlanok leszünk.

Thóhán pap megértvén az Anténor szándékát, majd fél éjszakáig ellene szóllott az Anténor igyekezetének; de végre megcsalván a sok ajándéktól, megegyezik vele és szabadságot ad neki a Palladiumon. Melyet kivéven a templomból Anténor, igen titkos szolgája által a görög táborba küldi és meghagyja, hogy Ulyssesnek adják kezébe. Azután csakhamar hire futamodván a dolognak, mindenkkel elhíttetik, hogy Ulysses lopta ki a templomból. Itt mindenki észreveheti, mily nagy ereje van az adománynak és a sok aranynek: mivel ezt a papot is kivette a sodrából, a kinek minden reménysége csak az erős Trójának kőfalaiiban lehetett: de később volt elárulni szép hazáját, sőt az istenekhez való kötelességét is, hogy sem mint az aranytól megválni. Ugylátszik, hogy még a papok szívében is fészket vert a fősvénység, úgy hogy nem tarthatjuk igen nagy ujságnak, mikor látjuk, hogy a papok a fősvénységben elmerültek; mert ez nekik is régi nyavalyájok. Midőn pedig látjuk a fősvénységnek ilyen nagy erejét és egyszersmind mesterségét, mely a szentségre választott embereknek is szeméit így bétapasztja: méltán futhatunk attól a vétektől mindnyájan, ugymint a gazdagságnak rendetlen kívánságától, hogy az meg ne vakítson bennünket.

Midőn a trójaiak a megígért összeg aranynak, ezüstnek és gabonának szerzésében munkálkodtak, minden kincset a Minerva templomába raknak le és közös akaratból az Apolló templomába mennek, hogy ott neki mindnyájan áldozatot tegyenek: és midőn az áldozatra való állatokat megölték és a tagokat a nagy oltárra feltették, ott hirtelen a sokaság előtt két csudálatos dolog történt: egyik az, hogy semmiképpen tüzet nem gerjeszthettek, úgy hogy akármennyi tüzet hoztak is és akármint munkálódtak, szemek láttára mindjárt elaludt a tűz, semmivé lett és az áldozatot semmiképpen végbe nem vihették a tűznek hiánya miatt. A másik pedig az, hogy szokás szerint az állatoknak beleit kitisztítván, midőn az oltárra tették volna, azokra felülről egy igen hatalmas sas ereszkedett és nagy kiabálással körmeivel felragadván az áldozatra kimutatott bélt, elrepült vele és azokat mind a görögök hajójához vitte. Ezen a trójaiak csudálkozva igen megrémülnek és az első csudára nézve észreveszik, hogy az istenek rájuk igen megharagudtak; ennél fogva áldozatuk nem kedves. Mindazáltal Kassándrához mennek és tőle tanácsot kérnek, tovább mi te-

vők legyenek ennyi félcelmek között. Kassáandra ezt feleli nekik, az első csudára nézve bizonyosan elhíhetitek, hogy Apollónak nagy haragja van reátok, azzal bántván meg őtet, hogy az Ákhilles vérét az ő temp'omában öntöttétek ki és azzal fertőztették meg az ő házát. Mihezképest, menjetek az Ákhilles sirjához és ott az ő emlékére gyujtsatok tüzet, azután abból a tűzből vigyetek az Appolló templomába és meglátjátok, hogy meg nem aluszik az a tűz, hanem végbeviszitek az áldozatot, a mit szorgalmatosan el is követtek a trójaiak. A második csuda dolgról, mely a sastól lett, azt mondotta Kassáandra, hogy nyilvános dologgal jelenti a városnak és a királyi udvarnak elárultatását. A görögök is látván a sasnak cselekedetét, megkérdik Kalkás paptól, mit jelentsen az? Kinek azt feleli az: hogy nemsokára a görögök kezébe adatik Trója és kivánságuk szerint fogják elpusztítani a nagy várat.

Ezek így lévén, Kalkás és Krisis papok javalják a görögöknek, hogy Apollónak tegyenek nagy áldozatot, melyet igen nagy buzgósággal végbe is visznek. Az áldozat után Krisis pap ilyen tanácsot adott a görögök fejedelmeinek, hogy készítettének igen nagy lovat mesterséggel, melybe ezer fegyveres beállhasson, mert az isteneknek az volna akarata. Ezt a lovat pedig Apius mester ember készíti el; mert más ahoz hasonló nincsen a földön. Azon titkos mesterséggel az oldalain oly ajtóknak kell lenni, melyet az emberek észre ne vegyenek, annak semmi jelét ne lássák; mindazáltal, mikor annak ideje lesz, a belől levő vitézek megnyithassák az ajtókat és kijöhessenek a lóból. Mely mindön mindenestől fogva elkészül és az ezer vitéz titkon a lóba bevonul, küldjete — ugymond a görög fejedelmeknek — Priámus királyhoz nagy követséget illendő ajándékkal, ilyen okból hogy mivel a ti templomotokból a Palladiumot elvitték, örök emlékezetre és Apolló istennek megengesztelésére készítették azt a lovat: engedjék meg azért, hogy mind az isteneknek becsületére, mind e városnak örök emlékezetére nézve vihessétek bé Trójába azt a nagy lovat és helyeztessétek azt a Pallás isten-aszszonynak temploma eleibe. Krisis papnak tanácsára nézve igen nagy költséggel és munkával hozzá fognak a nagy lónak készítéséhez abban az utolsó esztendőben, melyben lett Trója városának veszedelme.

A királyok, kik Trója városának segítségére jöttek volt Ázsiának messze levő tartományából, látván Priámusnak boldogtalanságát és végveszedelemre való közelítését, a görögök-

kel haszontalan és marczona végzését, felkelnek mindnyájan a kik a hadakozásban megmaradtak, hazájokba mennek, egyedül hagyván Priámus királyt Filimenis király is, a ki két ezred magával jött volt el Trója segítségére, harmad fél száz vitézzel maradt csak; mindazáltal az amazonok közül jött vitéz leányok is, a kik megmaradtak volt. Filiménis királyt kísérték, mert az ezér leány közül csak négyszáz maradt volt meg és azok a Penthésziléa testét éppen hazájokba az amazonok országába Scithiába vitték és ott szokások szerint a testét királyi pompával eltemették. Azután egy bizonyos napra a városon kívül levő szép mezőre Priámus a a többi vele levő fejedelmekkel együtt kimégyen és erős hittel megerősítik a békeséget, nagy esküt tévén az isteneknek. A görögök részéről elsőbben is Diomédes erős hittel megesküszik az égre, hogy a békességnek szentül megtartói lesznek mindnyájan, a szerint a végzés szerint, a hogy Anténorral összealkudtak. Azután a görögök ámbár a békesség ellen vétettek ugyan; de igazságukat azzal áliatták, hogy midőn ők az Anténorral való végzés szerint tréfáiták és rontották el a várost, hitek ellen nem cselekedtek, nem tartván meg ama közönséges példabeszédet: a ki mesterségesen esküszik, az mesterségesen hazudik. A többi görög fejedelmek is a Diomédes hite szerint mindegyig megesküdtek, Diomédest tévén fel az esküvés fundamentumának. Priámus király pedig igazán tette le hitét a többi fejedelmekkel együtt, nem gondolván arról a csalárdságról, melyet a görögök a hitnek palástjával bétakarnak és így megcsalattott a nyavalyás. A végzés után, melyet erős hittel mind a két részről megerősítettek; az előbbi ígélet szerint kezébe adja Priámus Helénát, kérvén a görögöket, hogy valami bosszuval ne illessék őtet; melyre a fejedelmek örömmest rá ígérnek magukat mosolygással mulatván a Priámus kívánságain.

A görögök is család mesterséggel nagy alázatosan kívánják Priámus királytól, hogy a nagy lovat engedje bévinni Trója városába, melyet ők Pallas isten-asszonynak tiszteletére készítettek. Egyért azért, hogy ő nekik hazájokba való menetelre jó szerencsét adjon és azt engedjék meg a Mirnerva-temploma eleibe helyezettetni: mert ehez képest, bizonyosak lesznek abban, hogy Pálládiumnak elvételéért nem fog haragudni rájuk Pállás és az ő hajójokat nem sülyeszti a tengerbe. Ámbár Priámus király a görögök kívánságára semmit sem felelt; de Aenéás és Anténor, mondván: igen is méltó béhozni azt a szép munkát, mely a városnak nem kis ékességére, sőt örök emlékezetére fog szolgálni,

Arra nézve Priámusnak is engedni kell és helyben hagyja az Anténor és Aenéás választását. Azonban az arany és ezüst összeget, melyet Priámus nevében megígértek volt az árulók, megkvánják a görögök és a megígért gabonát is. Melyet kiadván Trójából, a görögök mindeneket a tengerre visznek a hajókba. Ezek után a görögök mindnyájan összegyűlvén, körbe helyezik és csigára a nagy lovat és számtalan kötelekkel körülvevén, egyenlő akarattal éppen a városnak egyik kapuja eleibe vonják. De mivel nem volt a kapunak sem szélessége, sem magassága oly tágas, hogy a ló békérhessen rajta, neki esnek a kapunak magok a városiak és elrontják, úgy hogy nagy tágas utat nyitnak a falon; melyen békérhessen a ló: onnan azután hátrább állván a görögök, magok fogják a trójaiak a lovat és nagy kiáltással és örömmel viszik bé a városba. De nemsokára a nagy öröm siralomra változik: mert midőn azt gondolták volna a fedelmek, hogy isteni végzésből lett dolgot helyeznek városukba örök emlékezetre és megmaradásokra, akkor nem egyebet, hanem veszedelmet és halált huztak bé a város közepire; mivel azon lóba egy Sinon nevű embert bocsátottak bé a görögök, ki tudta, micsoda mesterséggel volt belől megépítve a ló és az áltójtóknaak kulcsai kezében lévén, tanítva reá, hogy egyik ajtót kinyitván éjszakának idején kieresztkedik a lóból; és mikor az emberek első álomban legnagyobb nyugalomban valának Trójában, menjen fel a város kerítésére és egy nagy világító szövétneket mutasson fel; mit meglátván a görögök, bérohannak a városba és ott mindegygyig fegyverre hányják a trójaiakat. Az előtt való nap pedig olyan csalárdsággal is éltek a görögök, hogy Priámus királytól szép szín alatt elbucsuznak, hogy még azon nap Ténédos szigetébe mennek, Helénát ott adván vissza előbbi férjének Meneláusnak: nem akarván a táborba megmutatni Helénát, hogy netalán a közönség haragra indulván, ki miatt annyi veszedelmet szenvedtek, veszedelmes halállal el ne pusztítsák a tehetetlen asszonyt; mert a sokaságnak ellene nem állhatnának a tiszték. Mindezek alatt sem tart semmi csalárdságot Priámus, enged, sőt javolja rendeléseket. Így a görögök, a trójaiak szeme láttára, megindulnak a hajókon és Ténédos szigetébe szálltanak, mely nem igen messze volt a parttól. Azt látván a trójaiak, vigan mennek vissza és az egész városnak minden utcáin s szegletein csak az öröm és zeneszó hallik; vigan lakmároznak mindenütt, mitha már minden nyomoruságon általgázoltak volna Besetétedvén pedig, a görögök csakhamar

visszatérnek minden hajóikkal, fegyverbe öltöznek és az egész tábor nagy csendességgel Trója városának épen a kerítése mellé megyen. Melyről semmit nem tudtak a trójaiak, semmi őrt nem tartván a kőfalakon, mint a kik békességet szerzetek el-
lenségökkel.

Mint pusztitják el Tróját.

Midőn Sinon észrevelte, hogy a trójai népek jólakásuk után lecsendesedtek és mély álomba szenderültek, felnyitja az ajtókat, melyek a ló oldalából kiszó'gáltak és maga is kiereszkedik a lóból, a többi benne levő vitézeket is kibocsátja, azonban maga fölmegy a város kerítésére és egy igen világos meggyújtott szövétneket kimutat a görögöknek, jelt adván, hogy eljött volna már az ideje, hogy a városba bémenjenek és feltett szándékukhoz kezdjenek. A görögök is látván a jelt, készen lévén a prédára, seregestől kiindulnak és a mely kőfalt lerontottak volt a trójaiak, a melyen a nagy lovat bévítették, azon a törésen mindnyájan betakarodnak és midőn már az egész várost elfoglalták volna, egyszersmind a házakra rohannak, a hol a trójaiak csendes álmukat aludták és csak akkor veszik észre magukat, midőn erőszakkal kiforgatják ágyukból őket és kegyetlenül ölik s mészárolják. Csodálják szegények, honnat s minémü kegyetlen vendégük érkezett. Minekkövetkeztében erőt vesznek azért a görögök az egész városan és bétörvén a házak ajtait, minden személy válogatás nélkül vágják s fogyasztják az embereket, megfestik ártatlan vérrel a házak falait és piacokat is, úgy hogy vérpatak folyt az utcákon szélyel. Rejtek helyeket felkutatnak, a honnan mindennemű szépséget, ezüstöt aranyat, drága szerszámokat s köntösöket, gyöngyös és köves arany műveket kedvek szerint száma nélkül hordanak ki; míg csak megvirradott, addig is huszezer embernél többet vesztek el. A templomokat is bérontván, azokat is minden ékességtől megfosztották, a rettenetes kiáltás csaknem az égig hatott fel; mert nincs a nagyvárosnak olyan szeglete, melyen nem hallható a halálos sebesülteknek ordítása és jajgatása. Ezen nagy kiáltásnak hangja felhatván a királyi udvarba, a féhyes Iliumba, ottan mindjárt észreveszi Priámus az árulásnak keserü gyümölcsét, melyet régen forralt Anténor és Aenéás; és hirtelenséggel, a mint lehet, köntösét ragadja s felöltözik és nagy sietséggel szalad bé az Apolló templomába, mely az udvarban volt, mintha már a nyakára érkezett volna a fegyver: az

élethez semmi reménysége nem lévén, leborul ott a nagy oltár előtt, várván reszkető tagokkal, minden órában az életét elfogyasztó kardot. Kassándra is mintegy eszeveszett, megfutamodik csak egyedül igen vékony ruhában és a Minerva-templomába fut, a hol keservesen siratja a rokonainak bolondságát, szép hazájának utolsó veszedelmét, melyet annakelőtte sok ízben megjövendölt volt. A többi királyi asszonyok és leányok pedig a királyi palotába gyültek össze, ott reszketve várván a véletlen veszedelmet fejökre. Midőn jól megvilágosodott volna, az árulók voltak a kalauzok, Anténor Aenéással együtt és a görögöket felviszik a fényes Iliumba, a hol semmi őrizetet nem találván, kedvök szerint rohantak bé és vesztenek el mindenkit, a kit csak előtalálnak.

Pyrhus pedig egyenesen mégyen az Apolló-templomába és ott az árulóknak Anténor és Aenéásnak szemeláttára dühös módon ugrik az öreg Priámus királyra és ugyan ott a templomban felmészárolja a nagy öreg embert, kinek vérével megfesti a nagy oltárt. Látván a nagy nyomoruságot Hekuba királyné, megfutamodik leányával Polixenával együtt és azonban előtalálván Aenéást, mond neki keserűségében: Oh átkozott pártos ember! minő lélekkel vetted erre magadat, hogy a sokszor veled jöttvő királyodat ilyen istentelen háládatlansággal illessed s ilyen kegyetlen halálán munkálkodjál? miért hoztak reánk vérünket szomjazó ellenségünket? miért árul-tad el szép hazádat, melyben e világra születél; micsoda szemmel nézheted fekete füstét és sűrűséggel szikrázó láng-ját annak a háznak, a mely tégedet méltósággal csak nem az édig magasztalt vala fel? Ha mindezeket tartózkodás nélkül cselekedted, már csak a szegény árva szüzen Polixenán könyörüljön szived és sok gonosz cselekedetid között bár csak ezt a dicséretedet nyerd el, hogy a kegyetlen haláltól óltalmazd meg az ártatlan leányt, minekelőtte a megdühödött görögöknek vagy fegyverekre, vagy gyalázatukra jusson. Megindulván Aenéás Hekubának ilyen keserves szavain, fogja Polixenát és házához vivén, egy rejtek helyre viszi bé, a hol életét megtarthassa. A nagy Telamon Ajáx pedig bémégyen a Minerva-templomba és ott találván Andromache asszonyt, a Hektor özvegyét Kassándrával együtt, maga gondviselése mellé veszi őket. A görögök pedig semmit sem szünnnek a kegyetlenséggel, a fényes Iliumnak minden szép épületét, minek a világon párja nem volt, rontják és egyik követ a másíkról elhányják:

az egész várost is oly kegyetlenül pusztitják és égetik, hogy senki meg nem győzné olvasni, hány helyt emészte a tűz a szép Neptunia Tróját. A nagy tűz miatt összeolvadnak a tündöklő bádogokkal magasan befedett házak, összeomolnak a paloták; csak az árulók házait hagyják meg, mikre bizonyos jeleket ragasztottak volt, hogy azokat ne illessék a vitézek.

A nagy Trójának elpusztulása után Agamemnon király gyűlést hirdet és megparancsolja, hogy az első rendek mind gyűljenek be a Minerva-templomába; a hol kérdést ad a görögök elibe. Egyiket azt: ha megtartsák-e hiteket az árulóknak Anténor és Aenéásnak, kiknek árultatások által jutottak Trója győzelmére. Másikat azt: hogy, miformán osztassék el a gazdag préda, melyet Trójában összegyűjtöttek a vitézek. Ezeken a kérdéseken így egyeztek meg: hogy a pártosokat igen is illendő megoltalmazni, mert azoknak munkájok által vették a győzelmet. A prédát pedig igazságosan osszák fel, úgy hogy abban kicsinytől fogva nagyig mindenki részesüljön; csak hogy az egyének hivatása szerint jusson mindenkinek a préda, megfontolván kiváltképen, kinek minő magaviselete és munkája volt az egész táborozás alatt. Mikor Ténédós szigetéből az egész görög tábor éjszakának idején titkon visszament volt Trója elvesztésére, ekkor Helénát is bevitték Trójába; és midőn a nagy Telamon Ajáx látta volna a szép Trójának romlását és a görögök veszedelmét is elgondolta volna, tudniillik azon nevezetes királyoknak nagyobb részét, kik Trója alatt elvesztek volt, felkiált a gyülekezetben, mondván megmaradott kevés számu vitéz fejedelmek, látjátok, minő nagy romlás történt az egész világon, melyet soha semminemü idő meg nem orvosol. Minthogy ez a nagy veszedelem jobbára az egy Heléna asszony miatt történt; nem méltó annak egy óráig sem élni. Melyet hallván a sokaság, hasonlóképen kiáltják, hogy nem méltó Helénának élni. Mit hallván Agamemnon és Méneláus királyok, igen nehezen óltalmazhatták meg a felindult görögöknek haragjától. Végre Ulysses kél fel mellette és hatalmas ékes beszédével mind lecsendesíti a fejedelmeket, hogy ne igyekezzenek a gyarló Heléna halálára. Az meglévén, a Priámus király leányát Kassándrát, a ki abban az időben legtudósabb jövendőmondó volt a Sibillák között, Agamemnon király a görögöktől megnyeri és minthogy munkájának jutalmáért neki adják közösen a görögök Kassándrát. Minekelőtte a gyülekezetből eloszlottak volna, Anténor és Aenéás kijelentik a görög fejedelmeknek, eleitől fogva mily nagy ellene

lett volna Andromachénak a Hektor feleségének és Hélenusnak a Priámus király fiának ez a görögök ellen való bosszuállás, melyet Páris indított volt: azt is megjelentik, hogy Andromaché és Hélenus vitték végbe, hogy Ákhilles testének tisztességes temetése engedtessek meg Trójában; mihezképest, a fogságból kiszabadítják és szabadságot engednek a görögök mind Hélenusnak, mind Andromachénak. Mely szivességért a bölcs Hélenus szép hosszú beszéddel ad hálát a görögöknek és magasztalja eziránti kegyöket. Ámbár Pyrrhus a legnehezebben vette magát az engedelemre, minthogy az ő rabjai voltak; mindazonáltal elvégzik a görögök, hogy eddig az ideig valamennyi asszonyoknak és leánynak élete megmaradott, azok közül azután senkit meg ne öljenek, hanem szabad menetelt engedjenek nekik. Azonban elvégezték azt is, hogy mindjárt induljanak hajóikon hazájukba; de mivel a tengeren rettenetes fergeteg és oly szélvész támadott, mi miatt semmiképen meg nem indulhattak, egy hónapig várákozott az egész görög nemzet; mindazáltal a tenger nem csendesedik. Melyet látván a fejedelmek, a papoktól kérdezősködnek, hogy mi lehessen az oka a tengeri háborúnak? Kiknek Kalkás így felel: a pokolbeli kegyetlenségek azért dühösködnek, mert az Ákhilles haláláért a menybeli isteneknek nem adatott elégséges engesztelő áldozat, kit az Apolló-templomban öltek meg. Mihezképest annak a vérével kell áldoznia az isteneknek, a ki miatt veszett el Ákhilles; mert azon személyen senki bosszút nem állott. Erre nézve Pyrrhus szorgalmasan tudakozódik Polixena felől, hová lett, a ki miatt veszni kellett Ákhillesnek? és megjelentik neki a többi görögök, hogy Polixena sem fogságra nem esett, sem fegyverrel el nem veszett.

Minek következtében, Anténort a nagy árulót hivatja Agamemnon és tőle kérdezősködik Polixena felől; a ki egy ideig tagadja, hogy semmit sem tud a leány felől; de látván, hogy reá erősödnek a görögök, mintsem hogy tőlük legkisebb gyanut is birjon, másképpen gondolkodik: mert a ki minden gonoszságnak útján szabadon nyargalt mindéddig, ezután is könnyen ráveheti magát minden éktelenségre. Mihezképest tudván minő rejtek házban tartatik Polixena, egyenesen oda mégyen, a házajtájának lakatját leveri, a leányt onnan nagy haraggal kiragadja és karjánál fogva az Agamemnon sátrához hurczolja. Kit látván Agamemnon, hivatja Pyrrhust és kezébe adja Polixenát. A ki mindjárt küldi az Akhilles sirjához, hogy ott bonczolják és áldozzák fel a szép szüzet. Kinek szépségét látván a görög vitézek és ár-

tatlanságát is tudván, egyenlő akarattal meg akarják szabadítani a haláltól. De Kalkás pap elhitei őket, hogy békét hagyjanak annak a szándéknak; mert ha annak áldozatával meg nem engesztelik az isteneket; ők semmiképen hazájokba nem jutnak. Csudálatos erő volt a szüzben, minő nagy bátorsággal ment a halálra, így szólván a körülállókhöz: én a haláltól nem irtózom ugyan; mert jobb énnékem az én hazámban eltemettetni, mintsem a halálnál keservesebb életet élnem: jobb az én testemnek ezen a földön elenyészni, a hol nagyszerű rokonaimnak testei fekszenek; mintsem idegen földre becstelenséggel vitetnem. Mindazonáltal az Ákhilles vérebe és halálában, bizonyosságom az igazság, hogy semmi vétkem nem volt; sőt gyenge állapotomhoz képest, a mint lehetett, ellene állottam és életét megtartottam volna, minthogy az ő viszonyát birtam; de ha nincs helye az igaz mentségnek, lássatok dolgotokhoz: ti testemet, én pedig szüzességemet áldozom fel az isteneknek. Ezekután hallgatván, Pyrrhus rántja fegyverét s kiontja a Polixena vérét és az Ákhilles sirja felett eldarabolja a testét, Hekubának, keserves anyjának szeme láttára és annak vérével festi meg az atyja sirhautját Pyrrhus. Látván szerelmes gyermekének halálát Hekuba, bánatában és bosszuságában megőrül, fut mint a bolond mindenfelé és a kit előlútól talál, vagy fogaival mardossa, vagy kövel dobálja. Kinek látván örülségét a görögök, megfogják, és egy Aulides nevű szigetbe viszik, mely nem messze volt Trójához és ott verik agyon kövel. Mindazonáltal a görög fejedelmek a Hekuba teste felett nagy halotti emléket raknak örök emlékezetre, a mely épület több száz évig azután is megmaradott. A mely sziget azótától fogva nyomoruság helyének nevezetik és maig is megmaradott nevezete annak a helynek. A tengeren járók kerülnek is ezt a helyet hajójokkal; mert gyakran veszedelem éri hajóját azoknak, kik el nem tudják kerülni.

Aenéásnak számüzetéséről. Anténornak Trójából elküldetéséről és a nagy Telamon Ajax haláláról.

A felindult tengernek háborui miatt midőn kedvek ellen a görögöknek mégis mulatniok kell Ázsiában, panaszt tesz a nagy Telamon Ajax a fejedelmek előtt Ulysses ellen így szólván: emlékezzél végzésedre görög nemzet, tudod-e minő rendelésed volt, tudniillik, hogy kiki érdeme szerint vegye jutalmát a Trójai prédából. Azonban Ulysses érdeme felett való jutalmat vett

mert a Palladiumot ő tartotta magának. Holott nem dicsekedésből mondom; de mivel az igazmondás nem kérkedés, úgy tetszik, hogy azt inkább megérdemeltem, én mint ő. Tudjátok, mindnyájan, hogy egynehányszor csaknem az utolsó veszedelemre jutott tábort én segitettem ki, én állítottam lábra, még élelemmel is tápláltam a megéhezett népet; még is a legtisztességesebb ajándékot más ragadja el előlem. Ha sebeket kell mutatni, többet vettem fel testemre nemzetemért Ulyssesnél; nehéz az, hogy én rajtam a sebhelyek maradjanak, a becsülettel pedig más tisztelkedjék.

Én ötlettem meg Polymnestor királyt, kinek nagy gazdagsága lévén, Priámus király Polidorus nevű fiával őriztette kincsét, de Polidorust is az én fegyverem oltotta ki a világból; és így az erős királyokon győzelmet vevén, kincsoket a görög táborba hoztam, a mely mennyi ideig táplálta az egész tábort, mindnyájan tudjátok. A frigai királylyal is halálos bajt én vívtam; kit midőn legyőztem volna, annak is minden keresményét a görög táborba hoztam. Azonfelül hány tartományt hódítottam meg és azokkal mint neveltem Görögországnak birodalmát, bizonyosságom lehet abban csaknem az egész világ. A Gargarusokat, Krepusiakat, Arisdát, Larissát a hozzátartozó tartományokkal én győztem meg, úgy hogy Ázsiáig terjesztettem birodalmát a görögöknek. Sokszor Ákhillessel együtt a győzedelmes trójaiakat elkergettem és nemzetemnek nyakáról elfordítottam a kardot. Ulysses pedig minden vitézi erő nélkül lévén, csak az egy nyelvvel akar mindenkin hatalmat venni. Azzal dicsekedik, hogy az ő közbenjárása és követsége által nyertük el Tróját: azt sem méltán, sem igazán mondja, mert azt ő soha végbe nem vitte volna, ha az áruló nagy pártos uraknak munkája arra nem segített volna bennünket; a mi is elég nagy gyalázattal ment végbe. Mihezképest nem dicséretet, hanem gyalázatot vontunk magunkra és nemzetünkre a következő kortól. Ugyanis ha igazat kell mondani, ámbár sok kárral és vérrel szállottuk meg Tróját; de mindaddig nagy becsületünkre szolgált vitézi magunkviselete, míg Ulyssesnek elég mézes, de csalárd szavai után meg nem indultunk. Valyon ezután nem hitszegőknek, nem csalárdoknak tart-e a világ bennünket, kik eddig leghiresebbek voltunk a földszinén, a szép vitézségnek dicséretével?

Ilyen szókkal végezvén beszédét a nagy Telamon Αἴας, felkél Ulysses is és bátran felel, mint maga dolgaiban jó nyelvű prokátor, mondván; nem tagadom nagy erődöt és vitézi magad-

viseletét, jó Telamon Ajáx, de a kellőnél többet tulajdonítasz magadnak: kitetszik ebből, hogy kiki kedves biró magának. De ha jól megvizsgáljuk a dolgot, nem bánom, bár fontba vessék mindenünknek szolgálatát. Ugytetszik, hogy Trója városának magas kőfalai közül és az erős Ilium várából senki Priámus királyt ki nem huzta volna, ha kapujokat bezárták volna és belől akarták volna oltalmazni erős helyöket, ki vett volna erőt rajtok? bizonyára nem Ajáx kardja, sem a többi vitéz fejedelmek fegyvere; mert mindegyig elvesztünk volna minden fegyverünk mellett, minekelötte a nagyvárosnak kőfalai megromlottak volna, hanem sok mesterséges tanácsommal, ámbár életemben forgó fáradsággal vittem végbe, hogy megnyiljanak Trójának hatalmas erős kapui a görög seregek előtt. Mikor pedig én a Palládiumot kezemhez kerítettem, akkor ágyadban kedvedre nyugtózokdál és kívánságod szerint álmodoztál. Sőt azt merem mondani, hogy a Palládium felől és annak erejéről közületek senki semmit nem tudott: hanem az én elmém találta fel mássokkal való tanácskozásom által, mire való a palládium: tudniillik, hogy abban álljon Trójának megmaradása és győzhetetlen volta; melyet ha ki nem hoztam volna közülök, természetes dolog, hogy máig is Trója kőfalain kívül leskelődnének haszontalanul. Mirenézve nem szántam fáradságomat, életemnek nem kedveztem, mindaddig, míg a Palládiumot onnan ki nem loptam és az által nemzetemnek győzedelmet nem szereztem. Ennél többet nem szól Ulysses; hanem ő is véget vét beszédének. De Telamon Ajáx nem csendesedvén, mind nagyobb-nagyobb haragra gerjedvén, kemény szókkal támadván Ulyssesre; végre csakugyan kitörvén nagy haragja s addig meg nem szűnik, valameddig kezével is igazat nem tesz; mert nehéz ő előtte az Ulysses élete. Azzal félreküldi a fejedelmek Ajáxot, míg tanácsot tartanak róla, ki számára ítéljék a Palládiumot; melyről Agamemnon és Méneláus tanácskozáván, csakugyan Ulysses számára ítelték és meghatározták, hogy nem mást, hanem őtet illeti a drága Palládium. Kedvezett Agamemnon és Méneláus csak azért is Ulyssesnek, mert ő csendesítette volt le okos beszédével, annakelőtte nem sok idővel, a görög fejedelmeket és úgy maradt meg Helénának élete. Megbusul igen e dolgon a nagy Telamon Ajáx; hol az egész sokaság s a görögöknek sokkal nagyobb része őtet tartotta érdekesebbnek arra a tisztességes ajándékra: mihezképest, haragjában sok illetlen szavakkal illeti a két királyt és megesküszik, hogy teljes életében soha barátjok

nem lesz; sőt mint ellenségeket úgy tartja; s a miben csak ártani tudna, igyekszik azon. Min igen megijednek Agamemnon Méneláus és attól fogva veszedelmére igyekeznek a nagy Ajáxnak és alattomban való vigyázókat, leskelődőket rendelnek utána. Vége lévén azonban annak a napnak setét éjszakája bekövetkeztvén, mindnyájan a görög fejedelmek táborukba telepednek; de Ajáx ellen a fentebb megemlített királyok szorgalmasan leselkedőket állítanak, midőn pedig megviradt, bémennek néhány barátai Ajáxnak sátorába, semmi egyebet nem találnak ott, csak a meghült testét a nagy Telamon Ajáxnak, a ki sok sebekben a maga vérében fekszik; már meg is merevedett a teste, kinek véletlen és méltatlan halálát megtudván a görögök, felzendül az egész tábor e miatt és azt tapasztalható gyanuból Agamemnonnak, Ménelausnak és Ulyssesnek tulajdonítják. Pyrrhus lelki barátja lévén Ajáxnak, megszorodik ő is jó barátja veszedelmén és rettentő szavaival fenyegeti Agamemnon társaival együtt. Mihezképest, Ulysses életéhez semmit sem bizván, éjnek idején igen titkosan elkészül és a hozzá tartozó emberekkel együtt hajókra készülvén, megindul a széles tengeren, valamerre csak a szerencse vezeti őtet, a Palládiumot Diomédes gondviselésére bizván. Pyrrhus pedig Ajáx testét megégetvén, annak hamvát arany edénybe téteti és nagy tisztességgel az ő hazájába viteti, hogy ott királyi tisztességgel eltemettessék. Agamemnon is Méneláussal együtt és a többi hozzátartozó fejedelmekkel felkészülnek és Pyrrhus ellen haddal oltalmazzák magukat: Pyrrhus is őket mint ellenségét úgy tartja és ettől fogva gyűlölséget tartottak egymás ellen.

Anténor a maga részéről nem lévén feledékeny, hanem hogy mentől jobban megerősítse magát a görögökkel való végzésben, nagy lakodalmat csap és a főgörögöket vendégségbe híván, a vendégség között gazdagon megajándékozza. De Aenéás ellen a görögöknek haragosa lévén, kifakasztják végtére és többféle képen kezdik vádolni kiváltképpen azért, hogy Polixénát elrajtette volt, a ki a nagy Ákhilles halálának oka volt: ehézképest Aenéást Trójából elkergetik és hazájából örökösen száműzik; a ki ellene nem állhatván a görögök akaratának, végre csak azt kívánja tőlök, hogy ha neki el kell bujdosni és idegen földre messze elmenni, bárcsak 22 hajóval engedjék meg, hogy bujdosásra indulhasson és arra engedjenek időt neki, míg megromlott hajóit elkészítheti. Minnek elkészítésére négy hónapot engednek a görögök, De Anténornak semmi kedve nem lévén

Trójában megmaradni, maga akaratából sok néppel megindul Trójából, de merre ment és hol állapotodott meg, arról a történet nem tesz említést. Aenéás pedig, mivel Anténor miatt szenvedte e keserves száműzetést, mivel az ő vendégeskedése között tartott a tanács, melylyel őtet elkergették, ő is attól fogva halálos gyűlöléssel igyekezett Anténor ellen Trójában megmaradott nép között felállván, így szól nekik: kedves barátaim és rokonaim, miótától fogva a gonosz szerencse megjátszottatott bennünket, ti érzitek azótától fogva, minő terhes nyomoruságokat kell szeüvednetek. Mihezképest, hogy valaki légyen előttetek, hatalmas jó gondviselőről, szükséges gondolkodnotok; mert ha a szomszédságban lakó emberek, kiknek annakelőtte urai ti voltatok, megértik a ti gyámoltalanságotokat, ellenetek támadnak és legalábbvalók is uralkodni fognak rajtatok. Mihezképest én azt tanácsolnám, hogy bizonyos embereket küldenétek Anténorhoz és őtet hivnátok vissza, mert ő mindenben tudós és alkalmas gondviselőtök lenne. Tetszik az Aenéás tanácsa a megmaradott trójaiáknak és Anténor után küldvén, mihelyt hivatják, rögtön nagy örömmel mégyen vissza Anténor: Aenéásnak csak ez kellett; mert ő fegyveres kézzel, mint ellenségét úgy várta, ő lévén még a leghatalmasabb az elpusztult Trójában. Mindazáltal Aenéás szándékát észrevévén a trójaiak, eleibe mennek és könyörögnek neki, hogy tegye le azt a kegyetlen szándékát. Kinek kérésére hajolván Aenéás így szól a népnek: ki felejtkezhetnék el az Anténor istentelenségéről, kinek aljasságából és nyughatatlan gondolkodásából származott minden veszedelem? Ő árulta el a szép királyi szüzet Polixenát, hogy annak ártatlan vérével öntöznék meg a kegyetlen Ákhilles sirját, ő szakasztott el engemet kedves nemzetemtől, kinek viszonyai már ennekutánna soha nem élhetek, a mi mindenekfelett legrosszabban esett énnékem. Azért ilyen szavaira nézve felgerjed a trójai nép és Anténort elüzik magok mellől; úgy, hogy örök száműzetésbe menjen és őket kerülje.

Ennélfogva Anténor szomoru szívvel és lepirongatva megindul és hajóra szállván a széles tengernek bizonytalan utján; nem lévén tudós révésze, csak szerencsére bizva megyen a merre a szél viszi őtet; eközben valami tengeri rablókra talál, a kik reájok ütvén, sokat belőlök levágnak, sokat a tengerbe vetnek; nagy nehezen Anténor kevesed magával szaladásnak indul; és a tenger is csendesedvén, mindaddig mégyen, mig egy Gerbandia nevű szigetbe nem érkezik, melyben lakott egy igen

igazságszerető, jámbor, Etides nevű király, a ki az ő tartományát nagy kegyességgel igazgatta. Ennek a királynak birodalmába kiszállnak, hogy egy magasan felemelkedett kősziklát, melynek tetején egy szép sík mezőske volt, ennek gyönyörűségét megszeretvén, Anténor megtelepedik a kőszikla tetején a vele levő társasággal és ott kezdenek várost építeni maguknak, melyet Anténor Menáleon Karchirénak nevezett. Melyet kevés idő alatt erős kőfalakkal bekerített, sűrű bástyákat és tornyokat épített a falak között. Annak az épületnek híre futamodott a trójaiakhoz, sokan elhagyták puszta városukat és Anténor városába telepednek, a mely város csakhamar igen megnépesedett és felette hatalmas kezdett lenni. Ezután e tartománynak királya Etides is megnézi a városnak minden épületeit és megtetszik neki a város és különösen Anténort kedveli, úgy hogy a király után legtekintélyesebb lett az ottlevő jó magaviseleteért.

A sok akadály miatt a görögök még sem oszolhattak el mindnyájan Trója tartományából a tenger mellől. Kik között lévén a Sibylla bölcs Kassándra, minden napjait sirással tölti, látván szép hazáját Tróját csak hamvában feküdni, a hol mind anyjának, többi nemzetségei között Polixenának kedves hugának méltatlan halála történt, mindazáltal hozzája mennek a görögök szüntelen, tudakozódván tőle jövődöbéli állapotuk felől, kiknek megjövendőli minden veszedelmeket, a miken által kell menniök, minekelötte hazájokba térhetnek. Agamemnonnak is halálát, mint lesz veszedelme eaját háza népe miatt. Valamint megjelentette Kassándra a dolgot, minden úgy történt.

Telamon Ajaxnak, kit titkon elpusztítottak a görögök, két kis gyermeke maradott Eánkától és Etimissától. Az egyiknek neve Eancidens, a másiknak Antisakus; ezek Teucer király udvarában és tutorsága alatt voltak. A kiket minekutánna felnevelt, vitézi tanulásra adá. Azután Agamemnon Ménelaussal együtt hazájokba a kívánkoznak, kiket a görögök az Ajax haláláért őrizet alatt tartottak, ámbár nem fogságban, csak tisztességes vigyázat alatt, mind azóta, mióta Ulysses elszökött tőlük. Sok kérésökre, ámbár nem örömet, de hazájokba bocsátják. Midőn a jó nyári meleg napok elmúltak és a termő fáknek zöld levelei lehulltak, a kegyetlen tél pedig az ő szomorú ködös hidegségével elérkezett volt, megindulnak a királyok minden velök levő néppel együtt sok terhes hajókkal, melyek a trójai prédából tulajdosan megrakodtak és nagy kíváncsisággal akarván a nyereséget hazájokba vinni, nem várnak alkalmas időt, hanem a ve-

széles tengernek útján elindulván, midőn már öt napig éjjel nappal mentek volt elfogja a nap fényét a sötétség, nagy robajjal megindítja a tenger vizét az erős szél, felemelik a habok a hajókat az égfelé, azon sebességgel újra, mintha a föld gyomráig vetnék alá, összekeverednek a hajók, a révészek megzavarodnak, a kormányt is kivetvén kezükből, csak futkostak a hajókban félelmükben, mint eszevesztettek. Nagy ropogással összeromolnak az árboczfák, a vitorlákat is elkapta a szél és fejek felett a levegőben csak úgy lebegnek mint a szárnyas madarak: oszolni és bomolni kezd egyik hajó is másik is, a tenger erejét ki nem állhatván. A mi miatt sokan vesznek a görögök közül a tengerbe.

A mely kincset nagy kíváncsisággal hazájokba megindítottak volt Trójából, azt nem Görögországban, hanem a tengernek mélységes fenekébe rejtik el saját veszedelmükkel együtt. Oileus Ajáxnak harmincz hajója lévén, azok közül csak egy sem szabadulhatott meg, hanem népestől együtt a tenger fenekére került, maga egyedül uszással menekült meg és nagy nehezen verkedett szárazra a tengernek egy kis szigetébe. Mindazáltal sok vizet nyelt, mitől a hasa megpuffadván, nagyobb reménye volt balálához, mint életéhez. Kit a tenger fővényén találván némelyek félholtan fekünni, felveszik onnan jó szerencsére, ha valamiképpen életre hozhatnák a fejedelmi férfiut. Erről azt tartották a régiek, hogy a Minerva haragja miatt szenvedték volna e nagy veszedelmet a görögök, kiváltképen Oileus Ajáx mert ő volt, a ki Kassándrát a Minerva-templomból erőszakkal kivonta. Nem is ujdonság, hogy egy ember vétke miatt sokan szenvedik a büntetést. A többi görögök pedig bajótörésben és más veszedelmekben mint vesztek el, a következő részlet megmutatja.

Mint szenvedtek a görögök hajótörést.

Volt abban az időben egy Nauplius nevű király, kinek a nagy Görögországban legmesszebb terjedett birodalma. Ez Északtól fogva a tengerig parancsolt és a tengeri szigetekben is része lévén, nagy magas kősziklák voltak birtokában. Ennek a Naupliusnak két fia volt, a nagyobbik Palamédes a görögökkel Trója alatt harczolt. Ez ment legnagyobb készüllettel és erős néppel Trója alá, mivel minden görög fejedelmek között nagyobb birodalma és gazdagsága volt, maga is hatalmas és nagyhirű vitéz,

midőn Agamemnon a főnökségről letették és helyette Palamédest választották főnöküknek. De a mint fennebb említettett történetünkben, Palamédes elveszett az ellenség fegyvere által; de mivel a hizelgő emberekben soha nem volt szük a világ, ennek veszedelme felől másképpen emlékeztek némelyek Nauplius király előtt. Mert ilyen formán adták elibe Naupliusnak a Palamédes halálát: hogy, Palamédes nem az ellenség fegyvere miatt veszett volna el, hanem csak az irigy görög fejedelmek miatt Agamemnon, Méneláus, Ulysses és Diomédes politikája által; mert ráfogták hamissan Palamédesre, hogy ő árulója lett a görög nemzetnek, a miért nagy kincset is vett fel ígéret szerint Priámus királytól. És hogy inkább elhitessék másokkal e nagy hamisságot, azon árulásnak formájával levelet készítettek Agamemnon és Méneláus királyok Palamédes neve alatt és azt a levelet egy meghalt trójai embernek testére tették, a melyet megtalálván az ellenség testén, Ulysseshez vitték, ki az egész táborban levő nagy rendek között kezdette hirdetni a Palamédes gonoszságát és a görögök elleni gonosz szándékát. Ezen dolog végett pedig szerződött Ulysses a Palamédes íródeákjával is, hogy bizonyítsa ő is vele együtt Palamédes ellen a költött hirt, miután az emberek előtt gyűlöletessé tették, más felől pedig Palamédes körül szineskednek Ulysses és Diomédes esküvésükkel elhitetik, hogy a mezőn egy megjegyzett helyen egy mély kutban igen nagy kincset találtak, melyből ötet is mint jó barátokat részesíteni akarják. Minek megörülvén Palamédes, megindul az álnok emberekkel, kik midőn egy száraz kuthoz vitték volt, rábeszéli Palamédest, hogy szálljon bé a kutba és válaszson magának, a mi szemének tetszik a drága marhák közül. Ez semmit nem gyanítván a gonoszságról, béereszkedik a kutba és midőn fenekére jutott, számtalan követ hánytak reája Diomédes és Ulysses és így vesztik el gyűlölségből a jó Palamédest. Ezt hallván Nauplius király és Etes a Palamédes öcscse, hitelt adnak a vádnak és minden tehetséggel azon vannak, hogy a megmaradott görögökön bosszút álljanak Palamédes haláláért.

Bizonyosan tudván Nauplius, hogy a görög tábor a tengeren megindult hajókon és azt is, hogy az ő birodalma mellett kell elköltözni a hajóknak, végére mennek annak is, hogy már nem igen messze vannak és éjjel nappal sietnek hazájokba, megparancsolja mindenütt a szigetekben, hogy a magas kősziklákon nagy világot és tüzet gyujtsanak, mikre irányozván a hajók a magas kősziklák előtt alacsonyabb kősziklába ütközzenek a ha-

jók a sötétben és így mind hajójok, mind maguk vesszenek el a tengerben. Nem is csalta meg a reméység Naupliust, mert a világosságra czélozván a hajók, mennek nagy sebességgel, hogy mentől hamarább szárazra jussanak, megunván a sok hajózást. A mely helyre sokan érkeznek, úgy hogy a tartja magát nyerte-sebbnek, a ki előbb járhat, sokan pedig csak akkor veszik észre magukat, midőn kősziklákba ütközvén a hajók, magok is csaka vízben maradnak. Ilyen hirtelenséggel kétszáz hajónál több sülyed a tenger fenekére; miknek ropogását és veszedelmeknek kiáltását a hátrább levő hajók hallván, a mint lehet elkerülik a veszedelmet. Azokon a hátralevő hajókon maradt meg Agamemnon, Méneláus és Diomédes.

Igy fizetik meg a görögök együtt s másutt is a hamis hínek és csalárdságnak jutalmát, melylyel Tróját és annak nemes királyát elpusztították, holott oly nagy fényességgel és erővel gyültek Trója alá, mihez hasonló hadigyülekezetet nem említ a történet. De oly szakadozva és elfogyva tértek vissza onnan és oly nagy károokra, minőt soha a következő idő meg nem orvosolhat.

Agamemnon király haláláról.

A fennebb irt vádláshoz képest a Nauplius király kisebbik fia Etes, minden igyekezetével abban munkálódott, mint vessze el Agamemnon királyt és Diomédest. Midőn azért rosszabb utat nem talált volna, az Agamemnon feleségének ily levelet ír Klytemnestrának. Minthogy nekem vérszerint való atyámfia vagy életednek megtartására mindenkor nagy gondom volt, hallom ugyan, hogy jókedvvel várod férjedet Agamemnont: de bizonynyal elhiheted, hogy halálodra, nem pedig örömdre igyekszik haza menni Agamemnon, mert ő a Priámus király leányai közül egyet feleségül vett megának, olyan szándékkal, hogy mikor haza mégyen, hozzád jó kedvet mutasson, de első éjjel az ágyadban megöljön és helyetted a királyné méltóságában a Priámus király leánya maradjon. Mihez képest, ha életedet kívánod, szükséges magadra vigyáznod. Ezen iratnak hitelt adván Klytemnestra, attól fogva ő is kezd magára vigyázni; kinek egy Aegistus nevű kedves embere volt, kivel mint hitestársával úgy élt mindaddig, míg Agamemnon Trója alatt hadakozott; attól már egy leány is volt, kit Erigónának nevezett. Ezen dolog felől semmit sem tudván Agamemnon király, midőn a tengeri habok-

ból nagy nehezen megmenekedett volna, alig várja, hogy hazájába érhessen és hazájában a sok fáradság után, sok gondok miatt elkábult fejét megnyugtassa, nem gondolván meg, hogy a halál ott is készen várja az embert, a hol ingyen sem gondolná. Elérkezik azért egy idő múlva Méténásba, a hol királyi lakhelye volt, hol vigan várja ugyan felesége Klytemnestra, csak hogy igen színes örömmel, elhitelvén magával, hogy nem hitestársa, hanem gyilkosa érkezett volna házához és hogy rajta ne essék meg elsőbben a terv, szerződik Aegistussal a kedvesével, hogy készen legyen és Agamemnon hálósobájába éjjelre bémegyén, fegyverével verje által minden késedelem nélkül, mert nekik el kell veszniek, ha ők el nem vesztik Agamemnont. Értvén a királyné akaratát, jó kedvvel hozzá készül és mihelyt hálósobájába belép Agamemnon, ott rögtön társaival együtt rátámadnak, és kegyetlenül megölik a királyt, ki nem is gyanította veszedelmét. Alig várja Klytemnestra, hogy Agamemnon testét eltemesse, azután mindjárt lakadalmat csap és házastársának megválasztja Aegistust, az ország birását is kezébe adja.

Agamemnonnak is volt egy fia Klytemnestrától, a ki még akkor gyermek volt, egy rokona Tháltzibius fogja a gyermeket, hogy az is Aegius miatt el ne vesszen és elküldi Idomenéushoz a Créta szigetének királyához, a ki közeli rokona volt a gyermeknek Orestesnek. És ezt az ifjat Idomenéus király feleségével Tárásissal együtt, oly kedvesen tartják és nevelik, mint tulajdon magok gyermekét. Ugyanezen Etes a Nauplius király fia Egéa asszonyhoz elmegyén a Diomédes feleségéhez és az hasonlóképen elámitja, mint Klytemnestrát, tudniillik: hogy Diomédes Trója alatt más házasságra adta magát és egyet a Priámus leányai közül vett volna feleségül. Ez az Egéa az Argivusok királyának Polimicesnek volt leánya, kinek csak két gyermeke volt, ugymint: Assándrus és Egéa, de meghalván Polimices király, holta után felosztották az országot és az országnak egyik felét Egéa bírta. Midőn azért Assándrus Diomédesdel együtt Trója ellen megindult volna és a Telefus országban kedve ellen mulattak volna, nagy harc támad közöttök, a mely harczon ámbár vitézi módon viselte magát Assándrus, de végre elfárasztván az ellenség, győzedelmet veszen rajta és ott vész el Assándrus. Kit Diomédes keservesen megsiratott mint kedves rokonát és halálra szánja magát érte, a testét kiragadja az ellenség közül és azután tisztességesen eltemetteti. De ezt Egéának nem

ilyen formában beszélte el Etes, hanem azt mondotta néki, hogy Diomédes szántszándékkal szerzett veszedelmet Assándrusnak azért, hogy Aegaea tartományát egyedül birhassa, melyet annakelőtte ketten birtak. Ezt észében tartván az asszony, midőn Diomédes is sok próbái után haza igyekezett volna, jó távolságra az argivusokat eleibe küldi Egea, megütközvén Diomédesnek, hogy nála nélkül ellehet, mert többé házastársának nem ismeri, országában pedig részessé nem akarja tenni. Mihezképest, mit cselekedjen és hová fordítsa fejét, szegény fáradt Diomédes nem tudja, hanem szerencsére megindul egy uton, a mely huzamos idő eltelte után Salamina tartományába viszi; ott uralkodott abban az időben Teucer király a Telamon Ajáx rokona és elsőben kedvesen látja; de midőn megértette, hogy Ulyssessel együtt ő lett volna egyik oka az Ajáx halálának, fogságra vetteti, abból a fogságból is kiszabadul Diomédes, elindul egyfelé, melyre a szerencse vezet. Midőn azért hazáján kívül bujdosnék Diomédes és a megmaradott Trójaiak teljességgel minden jó gondviselőjük nélkül elmaradtak volna, úgy hogy minden szomszédságtól félni kezdenek, kik körülöttük laktak, az Aenéás tanácsából Diomédes után küldenek és őtet tisztességgel magok közé vévén, őtet rendelik fejedelmüknek, a régi Trójának megmaradott részében; mert Aenéás király is, ki addig gondjukat viselte, nem akart tovább maradni közöttök, hanem a bizonytalan szerencsének ajánlván magát, idegen földre készült minden népével együtt. Minélfogva Diomédes lett a trójaiak fejedelme, jó rendet állít közöttök és mint hatalmas vitéz őltalmazza alattvalóit, úgy, hogy alább kezdenek hagyni a dologban a körül lakó nemzetek és Trója ismét nevedezni kezd többi szomszédságai felett. Melyet megértvén Egéa királyné a Diomédes felesége, megijed és lelkiismerete ezt sugalja: imé minő szerencsére kapott megint az én hitestársam Diomédes, ha eleit nem veszem dolgomnak, félek meg ne emlékezzék ellene tett cselekedetemről és bosszuját ne állja rajtam. Mihezképest összegyűjti az Argivusoknak főrendeit és tanácsot tartván az urakkal, szép követséget küld Diomédeshez, hogy legyen elég eddig az idegen földön való lakása és menjen vissza előbbi hazájába, mert jó szívvvel látja mind Egéa az ő hitestársa, mind az Argivusok közösen és birja Aegéa tartományát békességesen. Mely követség igen kedves volt Diomédes előtt, kedvesen látja a követeket és becsületes ajándékokkal tisztelvén őket, velek együtt Egéához mégyen és azután ott marad országában.

Orestesnek az anyja ellen való kegyetlen bosszuállásáról.

Orestes a gyermekkorból már fölnevekedett és a huszonnégy esztendő t elérte volt, gondolkodni kezd sorsáról és keservesen jut eszébe, hogy az anyja Klytemnestra minő gyalázatba keverte magát. Aegistus haszontalan emberrel cserélte fel Agamemnon királyt az ő édes atyját; mivel a szemtelen kéjhölgyeknek szokásuk az, hogy midőn erényöket meggyalázzák, alábbvaló emberekkel szövetkeznek hitestársuknál. Eszébe jut Orestesnek az édes atya halála is és ezenkívül fájlalja hazájából származását Aegistus miatt. Mihezképest Idoménus királyhoz mégyen és mind neki, mind a királynénak alázatosan megköszöni a véle való bánásmódot, kéri azon is, hogy mivel már felnvekedett és a vitézi tudományban elég jártas, bocsássa el őt, hadd álhasson bosszút; de ne hagyja segítség nélkül; mert minthogy eddig is az ő jóakaratóban élt, ezután is ő benne léssen minden reménye. Megszárván Idoménus az ifjat, nemcsak elbocsátja, hanem ezer válogatott vitész embert is ad melléje. Azokkal megindulván Orestes, utjában a többi rokonait is megtalálja mint segítséget, úgy hogy még egy ezer embert szerez magának. Azokkal érkezik Forensis fejedelemnek tartományába a ki is Aegistusnak halálos ellensége volt, azért, hogy elsőben az ő leányát vette el Aegistus, kit annakutánna megvetett és elűzött maga mellől Klytemnestra királyné kedvéért, És midőn látta volt Orestest jó készüléttel menni Aegistus ellen, maga is társul szegődik és három század magával Forensis fejedelem is megindul Orestessel együtt. Azonban elérkezik a szép tavaszi idő, mi minden utasnak jó szállással kedveskedik és mennek táborostól az Aegistus országára és midőn Méténás városához jutottak vo'na, a városbeliek nem bocsátják bé, bészárván a kapukat előttük, mit látván Orestes, körülveszi és hadaival megszállja a várost; mivel Orestes a jövendőlköz elmenvén, azoktól ilyen választ kapott: hogy bátor legyen elkezdett dolgában. ő mellette lesz a szerencse, mert az istenek akarata, hogy győzelmet vegyen Aegistuson és a maga édes anyján két kezével álljon bosszút. Méténas városában igaz dolog, nem volt akkor Aegistus: de benn volt Klytemnestra: Aegistus pedig hadak után indult volt, hogy mentől hamarább hadat gyűjtven, segítse a várost, Klytemnestrát, a feleségét is felszabadítsa és az ellenséget kikergesse a tartományból. De Orestes megértvén a kémektől az Aegistus szándékát, mindenfelé öröket állit, vala-

mely uton a város felé jöhetne Aegistus és nagy jutalmat ígér azoknak, a kik elfogják az ő ellenségét és kezébe adják. Azonban maga Méténás mellett maradván, éjjel nappal ostromolja és igyekszik a város ellen, ámbár semmi derekas készülete nem volt a városnak, nem tudván félni attól az ellenségtől, mely véletlenül körülvette őket. Mihezképest a városbeliek megunván a nyughatatlanságot, tizenöt nap mulva leteszik a fegyvert és mindnyájan megadják magukat Orestesnek.

Bémégyn ezután rendezett seregével Orestes a városba és a város kapuit elfoglalván és azokban erős őrizetet rendelvén, megparancsolja, hogy a kapukon ki s bé ne bocsássonak senkit és maga egyenesen mégyen az atyja királyi házaiba, a hol találja Klytemnestrát az édesanyját, kire mindenekfelett leginkább boszankodott és megfogván az asszonyt, mindjárt erős őrizetalá vetteti, azután a mellette levő tanácsosokat felkeresteti, kik részesek voltak az atyjának Agamemnonnak veszedelmében és azokat is külön külön őrizet alá tétetvén, megtartja őket a jövő büntetésre. A város feladásában semmit nem tudván Aegistus, midőn valami kevés hadnak szerét tehette volna, azokkal sietőséggel ment Méténás segítségére és nem messze a várostól összehatalálkozik azon hadakkal, a kik őtet lesték: kikkel megütközvén, erős harczt tesz velek, de végre elesvén tőle minden szolgál, maga is fogságba esik és megkötözve viszik Orestes eleibe Aegistust. Másnap Orestes Klytemnestrát az édes anyját meztelenre vetkeztetvén, eleibe viteti és nagy dühösséggel az anyjára rohánván, a két emlőjét tőből kivágja a melléből, az azután maga fegyverével sok sebeket ejtvén rajta, darabokra vagdalja édes anyját. Annak meghalt testét pedig el nem temette, hanem a városon kívül a mezőre vetette és mindaddig ott hagyta, míg az ebek és hollók lerágták a testéről a husát. Aegistust pedig a város utczáin ló farkán vonatta ki és sok kínzások után magas karóban állittatta fel a városon kívül; azt cselekedte mindazokkal is, a kik atyjának Agamemnonnak halálában részesek voltak. E kegyetlen bosszuállást, úgy tetszett sokaknak, mintha ok nélkül szenvedte volna Klytemnestra; mindazáltal fiától szenvedni ily keserves kinokat és becstelen halált, hallatlan dolog volt: melyre nem egyéb, hanem a pokolbeli ördög ingerelte, ki gyönyörködik az emberek veszedelmén, mindezen s mind a tulvilágon.

Ezen időközben Ménéláus is elérkezik feleségével Helénával Créta szigetébe, a mely nem messze volt Méténáshoz, kinek

jövetelét midőn megértették volna a Méténásbeliek, látogatására mentek, különösen azért, hogy láthassák Helénát, a ki miatt olyan hosszas hadakozásnak s olyan nagy veszedelemnek kellett lenni. Azután elbeszéli Méneláusnak az Agamemnon veszedelmét és Orestesnek anyja ellen iszonyu cselekedeteit és mindazokat a kegyetlenségeket, melyeket dühös módra elkövetett Orestes. Mit hallván Méneláus, elszörnyed rajta és Orestes ellen nagy gyűlöletet érez, mondván: hogy természet ellen van és hallatlan kegyetlenség, melyet az édes anyján elkövetett: mihezképest nem méltó, hogy az emberek társaságában legyen, annál inkább, hogy az atyjától maradott országban uralkodjék sőt az egész tartománynak főrendét is előhivatta és azokkal is elhitesi, hogy az anyjának gyilkosát Orestest soha többé királynak ne ismerjék. És ezen uton készek voltak mindnyájan Orestest számüzni: de mellette lévén az athaeni fejedelem és pártját fogván, nagy erővel védelmezte, hogy mindazokat Orestesnek kötelessége szerint kellett cselekedni, mivel az istenektől vett feleletet és azok parancsolták neki, hogy a bosszuállásban semmit hátra ne hagyjon: illet azért neki engedelmeskedni az istenek akaratának. Arranézeve melléje állanak az ország rendei és királynak ismerik Orestest.

Pyrrhus sorsáról.

Legkésőbbben érkezőn Pyrrhus az Ákhilles fia^s hazájába, a ki felette sok szerencsétlenségen ment által a felháborodott szélvészek miatt: a hol mind hajónak jobb részét, mind vitézeit, Ázsiában felrakott prédáját pedig mindenestől fogva a tengerbe vesztette. Utóljára Mólósába is elérkezik és megtelepedvén hazájában, észreveszi, hogy az egész Görögország nagy felháborodásban van, a fejedelmek egymás ellen támadtak és kiváltképen az ő elei, ugymint: Péleus, ki az atyjáról neki nagy atyja volt, és Akástus, ki az anyjáról volt nagy atyja. Ezek is magok közt összeháborodnak, fegyverrel üldözték egymást, úgy hogy egyik a másikat birodalmából kikergette. Akástus tudniillik országából elűzte Péleust; mit megértvén Pyrrhus, Péleus mellé állott és ő érette akarván bosszút állani, két fiát megölte mesterségesen Akástus királynak. Kinek midőn ellene nem állhatott volna Akástus, mint unokájának jóakarója, akként mutatja magát és mondja néki: minthogy én már fiamtól megfoztattam és nem lévén más örökösöm, birodalmamat neked hagytam és magamat

már csak a halálnak ajánlottam, mivel éppen az utolsó vénségre jutottam és ezen szavakkal Pyrrhusnak ajánlván országát Akástus, az egész országbeli nép nagy örömmel fogadja és királyának ismeri Pyrrhust. Ezen az uton Pyrrhus nagy méltóságra emelkedvén s a mit csak szive gondolt, mindent bátran el akart követni. Egykor nagy szerelemre gerjedvén Hermiónéhoz, a ki a Méneláus leánya volt Heléna asszonytól, Orestesnek pedig kedves felesége, azután mindaddig leskelődött, hogy Ménénás tartományából, a hol uralkodott Orestes, elragadták Hermiónát és viszik Thessáliába a Pyrrhus országába. Kit szívélyesen várván Pyrrhus, mihelyt megérkeztek véle, azonnal feleségül vette. Ezen eseten igen megszorodik Orestes, de mivel annyi ereje nem volt, hogy bosszuállással szembe szállhasson Pyrrhussal, szívében csak rejtekben tartja haragját, várván az időt és alkalmat. Egy idő múlva Pyrrhus Delfon szigetébe megyen, a hol Apollónak igen nevezetes templomot építettek volt a régi pogányok és fogadása szerint gazdag áldozatot akar tenni Apolló istennek mindazon nagy győzelmeikért, melyet Trója alatt végbevitt és a bosszuállásokért, melyek kivánsága szerint mentek végbe; mivel hogy Páristól csalárdul megöletett Ákhilles haláláért bosszút állott Priámus házában. De csak maga mégyen Delfos szigetébe, házában hagyván Andromachét, ki annakelőtte Hektor felesége volt és Hektortól maradott kedves gyermekét is Laomedont; mert azon Andromache már érdekes állapotban volt Pyrrhustól is, házában hagyta a másik feleségét is Hermionet, kit elragadott volt Orestestől. Azalatt míg oda járt az áldozatra Pyrrhus, panaszkodva izen az atyjának Hermioné, tudniillik, hogy Pyrrhus őtet igen becstelenül tartaná és csak Andromachéhoz mutatja minden szeretetét: azért felette kéri, hogy jönne segítséggel Thessáliába, Andromachét és az ő fiát Laomedont ölné meg; mert valameddig azok élnek, mindaddig nem leszen neki nyugodalmas élete. Arra nézve gondolatlanul megindul Méneláus és Thessáliába érkezvén, hirtelen fegyvert ragad a Pyrrhus házábanál meg akarván ölni Andromachét kedves gyermekeivel együtt, mit észrevevén Andromache, ölébe ragadja a gyermeket és kifutván a piacra, fenszóval kiabál és segítségre hívja a városbelieket, hogy szabadítsák meg őtet kisdud gyermekével együtt a Méneláus kezétől. Látván Méneláus a polgárok gyülekezeteit, megdöbben és minden késedelem nélkül kimegy a városból és a maga házához mégyen. De Orestes megértvén Pyrrhusnak Delfusban való menetelét, igen nagy sietség-

gel s jó készüllettel reája mégyen és ott találván, ellene támad és maga kezével öli meg Pyrrhust; a kit ugyanazon szigetbe temettek el annak a földnek lakosai. Onnan Pyrrhus házához mégyen Orestes és a feleségét magához véné, haza viszi. Péléus pedig és Téthis asszony Andromachét a Pyrrhus feleségét, ki érdekes állapotban volt, elviszik Thessáliából Mólósába, a hol fiu gyermeket szül, kit Pyrrhustól fogadott és azt Ákhillidesnek nevezik.

Mire ez az Ákhillides felnevekedett volna, ámbár vérség és igazság szerint a királyság ötet illette volna, de bátyjáért való szeretetért nem vette fel, hanem Laomedonnak engedte a királyságot; és mire Laomedon a királyságban megerősödött volt, egész Görögországban mind felkeresteti a rabokat, valamennyit csak elhoztak Trójából a görögök és azokat kiváltva, nagy szabadsággal ajándékozza meg őket.

Volnának több emlékezetes esetek is, melybe estek a görögök; mert oly sok fejedelem és vitéz urak közül igen kevesen maradtak meg, kik Trója alá mentek volt hadakozni: ugy hogy a kik az ellenség fegyverétől megmaradtak is, vagy a tengertől nyelettek el, vagy hazájokban ölték emésztették meg egymást, ugy hogy az atyafi az atyafit ölte s emésztette, a fiak az atyjokat vesztették, a mint Ulysses példájából is kitetszik, a kinek hosszú veszedelmes és csudálatos bujdosásáról nem gyöznek eleget írni a régi bölcsék. Ez is midön sok esztendők mulva fáradsága után házánál fejét nyugalomra hajtotta volna; minden ok nélkül rámégyen saját gyermeke és ámbár tudatlanul, de maga fegyverével ölte meg. Ebből látni való dolog, mily savanyu gyümölcse légyen és gonosz kimenetele a csalárdságnak: mert ámbár pogányok voltak azon időbeli emberek, de az igazság ellen való vétket csakugyan nem akarta elszenvedni a nagy Isten, melyet az emberek természetébe béoltott. Nem ok nélkül mondja tehát egy régi tudós jámbor: az isteni bosszuállás, gyakran a halogatásban való későséget, büntetésének nehézségével pótolja ki.

VÉGE.

III. KÖNYV TARTALMA.

<i>Lap.</i>	<i>Lap</i>
Az első rész kezdetik Péléuson, Thessáliának királyán, ki Jásont felhíditotta az arany gyapjunak elnyer sére	328
A görögök mint szállottak ki a trójai birodalomnak határára, ellene lévén Laomedon a trójai király.Jásonnak és Herkulesnek	332
Médea szerelméről, mint gerjed fel Jásonra	335
Minő tanácsot ad Médea Jásonnak hogy győzelmet vehessen a tüz- zes ökrökön, a sárkányon és hogy az arany bárányt elnyerhesse .	340
Médeától Jásonnak adatott ajándék	341
Mint jutott Jáson az arany bárányhoz	342
Mint romlott meg az első Trója, Jáson és Herkules miatt	346
Ujlag a nagy Tróját mint kezdette Priámus király	351
Priámus mint szállott meg egy várat fiaival együtt	352
A nagy trójának épüléséről	353
A Priámus király udvarának Illionnak leírása	355
Priámus király szándékáról, mint tölthetné bosszuját	360
Hektor feleletei	362
Páris beszéde	363
A harmadik fiának felelete	365
Hélenus tanácsa	365
Tróilus tanácsa	366
A hajók számáról, melyeken Görögország ellen indultak	368
A görögök tanácsáról, mit kellésék elkövetniök Heléna visszanyerésében	373
A görögök termeteiről	376
A trójaiak termetéről	377
A hajók számáról mikkel a görögök Trója ellen indultak	379
A görögök Delfosba küldenek jövendő dolgok megtudására, hogy megtudhassák mit legyenek teendők	381
Apollónak arany képéről	383
Mikor származtak a bálványok ?	383
Á' dozattétel után mint indulnak a görögök Trója felé	386
A görögök Priámushoz küldenek Helénéért és a Citharéa szigetnek elprédálásáért	389
Priámus király felelete	391
A görögök Ákhillest és Telephust küldik a tábor számára való élelmi-szerek megszerzésére .	394
Telephus királyról	397
A görögök megindulnak Ténédon szigetéből és Trója alá szállanak	400
Mint rendelik el hajójokat és mint szállanak Trója alá a görögök .	401
A második harczról, Trója városának megszállása után	407
Első legderakasabb próbájok a trójaiaknak a görögökkel	411
Mintrohant Polydamas a Helénarokonára, Méréusra, megölvén ötét	415
A trójaiaknak harmadik harczáról, midőn már derekasan megszállották a várost a görögök .	423
A görögök és trójaiak negyedik ütközetéről	427
Ötödik harcz	430
A hatodik harczról	435
A hetedik harczról	440
Nyolczadik harczról	444
Hektor temetéséről: és Palamedest miként választották meg a görögök vezérlő királyul	449
Mint választanak új királyt maguknak a görögök	450
Kilenczedik harczról	453
Ákhilles Trójába menvén bé, mint győzetik meg a Polixena szerelmétől	455
Ákhilles mint tusakodik szerelmével, mi által megvonja magát a harcztól	457
A tizedik harczról. Deiphobus, Sárpedon haláláról és Palamedes veszedelméről	460

Tróilusnak esudálatos nagy ere- jér l	444	Mint pusztítják el Tróját	504
A tizenegyelik harczról	468	Aeneásnak száműzetésről. Anté- nornak Trójából elküldetéséről és a nagy Telamon Aják haláláról	508
Akhilles és Párisnak haláláról	478	Mint szenvednek a görögök hajó- törést	514
Az amazonok királynéjának Pent- hésziféának haláláról	482	Agamemnon király haláláról	516
Trójának elárultatásáról	489	Orestesnek az anyja ellen való ke- gyetlen bosszúállásáról	519
Trója veszedelméről; Priámus ki- rály nejének és szép leányá- nak Polixenának haláláról	499	Pyrrhus sorsáról	521

Telegdi K. Lajos utóda

Eperjesy István

könyv- és papirkereskedésének főbizományában és általa
minden könyvtárúsnál kaphatók

==== a debreczeni énekes könyvek. ====

Az énekes könyvek kizárólagos nyomtatási szabadalma,
a debreczeni könyvnyomda részére, I. Ferencz magyar
király által Bécsben 1812. év aug. 18 án 16,719. szám alatt
adatott ki.

Az új kiadási országos ev. ref. Énekes könyv 16-odráét,
zsebkiadás kisebbitett alakban, velin papíron, nagy betűs nyom-
tatásban és diszes, tartós kötésben megjelent.

**Kiállítás és olcsóság tekintetében ezen új kiadással semmi-
féle más vállalat nem versenyezhet.**

Kapható továbbá a 8-adrét nagyobb kiadási Énekes Könyv, ugy-
szintén a nagy 4-adrét kiadási templomi Énekes Könyv, minden
növen nevezendő kötésekben, a legegyszerűbb és legdisze-
sebb kiállításban, bolti ára 45 krtól feljebb.

Telegdi K. Lajos utóda

Eperjesy István

protestáns irodalmi könyvkereskedésében kapható
Debreczenben.

Révész Bálint. „Isten az én szívemnek kőszikládja és az örökségem mindörökké.” Protestáns imakönyv, 16-odré, negyedik kiadás, ára félvászon kötésben 80 fillér, egész vászon kötésben 1 kor. Ugyanaz finomabb kötésben 1 kor. 60 fillér, ugyanaz diszesebb kötésben 2 kor. 40 fillér. Ugyanaz egész diszkötésben 3 kor. 20 fillér. Chagrin bőr diszkötésben 4 kor. Ugyanaz kapocscsal 5 kor. Celluloid barna vagy fehér csontutánzat diszkötésben 6 kor. Bársonykötés vegyes színekben 6 kor. 50 fillér. Borjubőr, diszkötésben 7 kor.

Révész Bálint. Imakönyv protestáns keresztyének számára, kis 8-adré, ötödik kiadás, ára félvászon kötésben 2 kor. 40 fillér, egész vászon kötésben 3 kor. 20 fillér, ugyanaz diszkötésben 5 kor. 60 fillér, Chagrin bőr diszkötésben 7 kor. 20 fillér, ugyanaz kapocscsal 8 kor. Celluloid barna vagy fehér csontutánzat diszkötésben 9 kor. Bársonykötés vegyes színekben 10 kor. Borjubőr diszkötésben 10 kor. Valódi fehér csontkötésben, csontkehelylyel 15 kor. Valódi fehér csontkötésben, csontkehelylyel és remek ékítménnyel 20 kor.

Keresztyéni tanítások és imádságok, a keresztyén embernek külön-különféle állapoti és szükségei szerint, egyetlen teljes, javított és bővített eredeti-debreczeni kiadás, készítette *Szikszay György*, ára kötve vászonsarokkal, tokban 2 kor. Bőrsarokkal, tokban 2 kor. 40 fillér.

Baksay Dániel. Üdvösség forrása az örök életre, ref. imakönyv, ára kötve 1 kor. 60 fillér, diszkötésben 2 kor. 40 fillér.

Surányi Gyula. Lelki buzgóság hangjai, ref. imakönyv, ára kötve 1 kor. 60 fillér, diszkötésben 3 kor. 60 fillér.

Ecsedi Miklós. Bádjadtt lelkeket élesztgető „Csendes muzsika”, kegyes énekek, ára kötve 80 fillér.

Rozgonyi János. Imakönyv protestáns növendékek számára, kötve 50 fillér.

Maklári János. Lelki jó illattétel, vagy a kegyes léleknek Istennel imádkozás és éneklésben beszélgetése, kötve 40 fillér.

Népiskolai tankönyv és vezérkönyv kiadványok

a tiszántuli ev. ref. egyh. ker. által kiadott tanterv szerint.

Kovács Lajos Számítási gyakorlókönyv I. osztály számára 30 fill., II. oszt. számára 30 fill., III. oszt. számára 20 fill., IV. oszt. számára 20 fill., V—VI. oszt. számára 40 fill.

Kállay István. Egyetemes történelem életrajzokban 52 fill.

Zákány József. Szent biblia ismertetése, kijelentett vallás 40 fill.

Zákány József. A. B. C. 30 fill.

Bánhegyi István. A. B. C, az irvaolvasztató tanulmány szerint 32 fill.

Kovács Lajos. Bibliai történetek, 3-ik elemi osztály számára 40 fill., 4-ik elemi osztály számára 40 fill.

Kovács Lajos. Vezérkönyv a bibliai történetek népiskolai tanításában, 1—4 osztály számára 1 kor. 20 fill.

Nyiri Péter. Vezérkönyv a magyar nyelvtanításban, a II. és III. elemi osztály számára 80 fill., a IV. és V. elemi osztály számára 1 kor.

Nyiri Péter. Vezérlet a törzszám tanításban 1 kor.

B. P. Bibliai történetek, első és második osztály számára, javított kiadás 40 fill.

B. P. Képes természetrajz 60 fill.

B. P. Polgari természeti és mértani földrajz 60 fill.

B. P. Rövid alkotmánytan 40 fill.

B. P. Természettan 52 fill.

B. P. Debreczeni A. B. C. 40 fill.

Veres László. Vezérkönyv a beszéd- és értelem gyakorlatok tanításában, Wrage nyomán 1-ső folyam 1 kor. 68 fill., 2-ik folyam 2 kor. 40 fill.

Veres László. Tanmodszerű (methodikus) számtanítás. Vezérkönyv Diesterweg után 2 kor. 40 fill.

Helvetica confessio, vagy helvécziai vallástétel az 1791-iki debreczeni kiadás szerint, ára füzve 1 kor. 40 fill.

Tantervek. (A. B. C. Tanterv) a tiszántuli ref. egyházkerület népiskolái számára 60 fill.

Telegdi K. Lajos utóda

Eperjesy István

protestáns irodalmi könyvkereskedésében kapható
Debreczenben.

Gyakorlati evang. reform. Papi Lexikon.

Debreczeni Lelkészi Tar. Szerkesztette

S. Szabó József. I. kötet, ára füzve 6 kor.,

kötve . . . . . 7 kor. — fill.

S. Szabó József. Tompa Mihály a költő pap,

füzve . . . . . 2 .. — ..

Baksay Dániel. A szent hajdankor énekei,

ára kötve . . . . . 1 .. — ..

Ultrajektomban. Altheer János által 1794-ben

nyomatott **Szent biblia**, Pethe Ferencz

Tudósításával és Szombathi János Ismer-

tetésével a magyar bibliáról, diszkötésben

arany metszéssel, tokban, ára . . . . . 10 .. — ..

Hármas história. Melynek első része világbiró

Nagy Sándor néhány nevezetes dolgait

illeti. Második része Jeles Példabeszédek-

ből áll. Harmadik része a nagy Trója

veszedelmének legigazabb históriája, mel-

lyet Fogaras várban rabságában magyar

nyelvre ford. *Haller János* MDCLXXXII-

ben, ára kötve . . . . . 3 .. 60 ..

Milton János. Elvesztett és újra visszanyert

paradicsom, fordította *Besenyei Sándor*.

ára kötve . . . . . 3 .. — ..

Lelki fegyver, könyörgések, ára kötve . . . . . — .. 70 ..

Lelki hódolás, buzgó imádságok, ára kötve — .. 80 ..

Mennyei társalkodás, ára kötve . . . . . — .. 80 ..

Bujdosásnak emlekezetköve, ára kötve . . . . . — .. 60 ..

Mennyei Tárház kultsa, idvességes imádsá-

gok, ára kötve . . . . . 2 .. — ..

Debreczeni ref. halotti énekés könyv,

ára kötve . . . . . — .. 40 ..

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 16 02 22 09 010 9